

رۇژنامەوانىي كوردى

گۆڧارى ھىوا ۱۹۵۷ - ۱۹۶۳

بەرگى پىنچەم

رۆژنامەوانى كوردى

گوڤارى هيووا ۱۹۵۷ - ۱۹۶۳

ليكوڤلينهوه و ئامادهكردين

د. هيمدادى حوسين

به رنگى پينجههه

دهزگای چاپ و بلاوكردنهوهى ئاراس

ههولير - ههرىمى كوردستانى عيراق

هه‌موو مافیک هاتووته پاراستن ©
دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس
شه‌قامی گولان - هه‌ولیر
هه‌ریمی کوردستانی عێراق
هه‌گبه‌ی ئه‌لیکترۆنی aras@araspess.com
وارگه‌ی ئینتەرنیتت www.araspublishers.com
ته‌له‌فۆن: 00964 (0) 66 224 49 35
دهزگای ئاراس له ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووته دامه‌زران

رۆژنامه‌وانی کوردی - به‌رگی پینجه‌م
لیکۆلینه‌وه و ئاماده‌کردن: د. هیمدادی حوسین
کتیبه‌ی ئاراس ژماره: ١٠٣٠
چاپی یه‌که‌م ٢٠١٠
تیریز: ٦٠٠ دانه
چاپخانه‌ی ئاراس - هه‌ولیر
ژماره‌ی سپاردن له به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه گشتییه‌کان ٧٥٧ - ٢٠١٠
رازانده‌وه‌ی به‌رگ: مریه‌م موته‌قییان

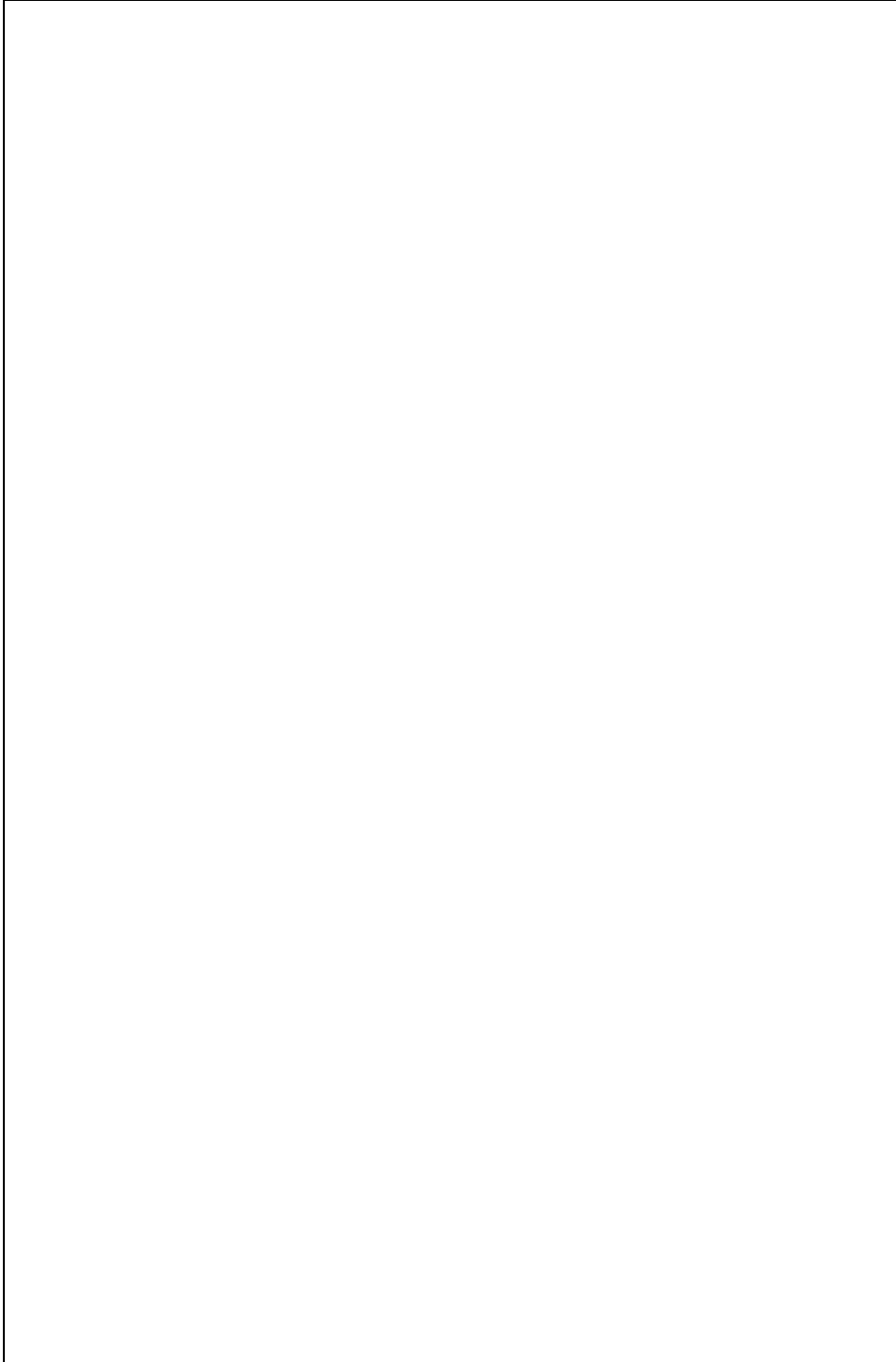
پښت

7	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۰ سالی ۴
127	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۱ سالی ۴
219	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۲ سالی ۴
305	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۳ سالی ۴
411	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۴ سالی ۵
497	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۵ سالی ۵
521	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۶ سالی ۵
565	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۷ سالی ۵
593	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۸ سالی ۶

گۆقارى ھيوا

ژماره 30 سالى 4 تشريني يەكەمى 1960

هيو

گورڻيڪي ندهه سروي رانسئي ماڳانه
ڌماره (۳۰) سال (۴) نشري به گهسي ۱۹۶۰

لهم ڌماره دا :

هيو	● هيناهدي ٺاوانه نه ته واپه تي به کاني ڪورد له عراق دا ، مردي بناغيه يه ڪيه تي ي نيشماني به
ڪاڪهي مه لاج	● ڪاروان (هه له ست)
محمد نوري توفيق	● نامه ي باو ڪيڪ له به نديخانه وه
عصمت شريف وانلي	● يه ڪ خستني زماني ڪوردي
حهمه جهزا	● وه لامي ره خنه ڪهي فهره تنگي خال
محمد رشيد قهره داغي	● سهردانيڪي چاوه روان نه ڪراو
هوگر گوران	● له نه ده سي بيگانه
عبدالرزاق محمد	● له گهل شيخ ره زاي تاله باني
احمد عثمان ابوبڪر	● نه تون چيخوف
هيو	● بيره وهري روڙي ره شي شه شي ٺه لول
معروف خهز نه دار	● سه بره نان له وولاتي نان دا نه بي
حسن قرلجي	● چيروڪي ڌماره ، نوشته ڪهي ٺامينه خان
	● وه گهلي شتي تر نه خوبينته وه ...

دانه ي به (۱۰۰) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

بەغداد : شەقامی زەهاوی ، یانەی سەرکەوتن

تەلەفون ٢٨٤٠٥

خاوەنی ئیمتیاز : یانەی سەرکەوتن

مۆدیری مەسئول : دوکتور هاشم دوغرمەچی

لەپۆستەخانەدا تۆمار کراوە بەژمارەی ٤٩

— (ئابونە) —

دینار	فلس	
١	٢٥٠	ئابونە بو دەرهووی عێراق
١	٠٠٠	ئابونە سالیکی لە عێراقدا
—	٧٥٠	بو قوتابی

پارەی ئابونە پیشەکی ئەنێریت

و بەم ناوێشانە ئەنێریت

بەغداد : وزارة الاصلاح الزراعي

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

گوفاریکی ئەدەبی و زانستی یە
مانگی جاریک دەر ئەچی

هینانەدی ئاوانە ئەتەو ایەتی یەگانی کورد ،

لە عیراقدا ، بەردی بناغە یە کیه تی نیشتمانی یە .

نەتەوی کورد ، بە هەموو ریکایەک ، رو بە روی چەرخی گور بە گور و ستاو ،
هەموو هیزو توانایەکی خستە کار بو لە ناو بردنی ئەو یاسایە ی که بناغە کە ی لە سەر
قوت دانی مافی کورد و خستگانی ئازادی و سەزەستی و پیشیل کردنی هەموو مافیکی
سرشتی ، که گەلانی جیهان هەیانە ، دامەزرا بو ! .

هەر لە کۆنەو گەلی کورد ناوی دەر کردووە بەوێی که نەتەو یە کی تیکو شەرو
کول نەدەرەو ، خاونی راپەڕینی خویناوی و هەزای گەرم گەرم بوە ، هەر هەریعی
لە هەریەگانی کوردستان شایەتی گەلی راپەڕینی خویناوین که گەلی کورد پێی
هەلساوە ، رو بەروی دا گیر کەران و زور داران ، لە پیناوی وەرگرتەوێی ئازادی و
مافی نەتەوایەتی شەری خوی ...

لە چەرخی عوسمانی دا بەشیکێ زور لە جە ندرەگانی ... خەریکی

كوژاندنهوهی راپه‌ڕینی كوردان بو لیره‌وه‌ی . . خو باسی ته‌وه ناكري كه سوپای ته‌تاتورك به شیوه‌یه‌کی درندانه جه‌نگیکی دوژمنانه‌ی به‌ریا كرد ، بو له‌ناوبردن و له‌بن‌هینانی نه‌ته‌وه‌ی كورد ، هه‌روه‌ها هه‌ریمی نه‌ماوه له هه‌ریمه‌گانی كوردستانی ئیران كه خوینی كوردی تیا نه‌ریزراپی و له بیناوی داوا كردنی مافی سه‌ره‌خوپی و ، ژیان و ئازادی . .

له عێراق دا ، هه‌ر له چه‌رخێ ده‌وله‌تی عوسمانی به‌وه ، هه‌تا چه‌رخێ داگیر كردنی ئینگلیز و تا چه‌رخێ حوكمه‌رانی هاشمی به‌خاتینه‌كان ، گه‌لی كورد پارێزگاری مافی شه‌رعی خوی كێ دوه به‌خوین ! ، شاری سلیمانی و كه‌فری و بارزان و ده‌ربه‌ندی بازبان وشوینه‌گانی تری كوردستان . گه‌لی هه‌رای خویناوی دیوه ، له‌و هه‌رایانه‌دا نه‌ته‌وه‌ی كورد به‌هیزی باوه‌ر به‌ماف روه‌رویی چه‌ن سوپایه‌کی پرچه‌کی فیركراو وه‌ستاوه‌و داسوزانه جه‌نگاوه ، دوا هه‌رای بریتی بو له‌و هه‌را قاره‌مانی بانه‌ی كه له بارزانی نه‌به‌زا پی هه‌ساو ، داوای مافی ژیانی كرد .

نه‌ته‌وه‌ی كورد ته‌وه‌تی ووریا بو ته‌وه ، قالی نیکوشانه‌و راهاتوی جه‌نگی خویناوی به‌و ، به‌هه‌موو جوو و ریگابه‌ك داوای مافی خوی كردوه‌د ، گوپی نه‌داوه‌ته قوربانی هه‌رچی چه‌نی به‌ نرخ بوپی .

نه‌ته‌وه‌ی كورد به‌هوی وریایی و سرشتی شورشگیریه‌وه وه به‌هوی تی گه‌یشتی رزوف و توانایی ده‌س نیشان كردنی دوست و دوژمنی ، وه به‌هوی به‌ك خستنی ره‌نجی له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی تیكه‌وشه‌ری براده‌ریا ، به‌لی له‌به‌ر ته‌م هویانه‌هستی كرد به‌وه‌ی كه شورشی چوارده‌ی ته‌موز ده‌سته‌لاتی ئیمپریالیست و دارده‌سته‌گانی له‌ناو ته‌با ، ته‌و ده‌سه‌لاته‌ی كه له‌سه‌ر بناغه‌ی ژپیری خستنی مافی نه‌ته‌وه‌ی كورد و چه‌وسانه‌وه‌ی دامه‌رزبو ، هه‌ستی كرد به‌وه‌ی كه چه‌رخێ جمه‌وری ئاسویه‌کی تازه‌ی بو ته‌گانه‌وه‌و ، به‌یاره‌نی نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی براده‌ری

تیکوشانی ، تهگات به گهلی له مافه نهتهوايه تی به کانی ، بهلی حکومه تی شورشیش
هر له روژانی به که می شورش دا گوپی دایه نه م خواسته شهرعی به و به تاشکر
جاری دا که کوماری عیراق ، کوماری کوردو عهره ب و که مه نهتهوايه تی به
براده ره گانه و له دهستوری کانی دا نه م مافانه جیگیر کران به و مهرجهی که له پاشه
روژا نه و نه ریت و یاسایانه جیگیر بکرین به چهشی که خسته کاری ناوه روکی به ندی
سی ۵۵ می دهستور مسوگر بکات .

شتیکی تاشکرایه مافی زانیاری له چوارچیره ی کیه تی عیراقی راسته قینه دا ،
که له سه ره بناغه ی ریز له به ک گرتن و باوه ری دولاپی دابه زری ، به کیکه له
مافه سه ره تایی به کانی کورد له عیراق دا ، که همیشه ههولیان بو داوه و ناوانه
خوازینی ، نهتهوهی کورد ههقیه تی بدوی و بنوسی و بخویقی به زمانه شیرینه گهی
خوی ، نهتهوهی کورد ههقیه تی که زروقی بو ناماده بکری بو گه شه پی دان و پیش
خستی زانیاری نهتهوايه تی ، نه مدهش له ریگای دروس کردنی ده زگای خوینه واری و
سرد و هرگرتن له م ده زگایانه ی ئیستا هه . ، هه ره ها له ریگای دامه زرانی
به ریوه به رایه تی خوینه واری که پروگرامی ریک و یکی وه ها دابنی بگونجی و به
که لک بی له گهل زروقی نهتهوهی کوردا ، وه پیوسته نه م ده زگا و
به ریوه به رایه تی یانه هه مو و توانایه کیان بو ناماده بکری و پاره ی باشیان بو ته رخان
بکری بو پرکردنه وه ی پیوستی نهتهوهی کورد له عیراق و ، که له م ره وه گهلی
له برا عه ره به کانیان دوا که و نوون ؛ به هوی سیاسه تی چه وسانه وه ی نهتهوايه تی که
بی به زه بی یانه ؛ ساله های سال بالی ره شی ناره زای کیشا بو به سه ریا ...

بهلی له سه ره تاوه بریار و ابو به ریوه به رایه تی به ک دابه زری ، به ناوی
« به ریوه به رایه تی زانیاری کوردستانه وه » گوایا بو ته وه ی پیش خستن و بوژانه وه ی
زانیاری نهتهوايه تی نهتهوهی کوردو وورده نهتهوايه تی به دانیشه کانی کوردستان

بگریته نهستوی خوی ! ، بهلام ئەم بەریوە بەرایه تی به نه هاته دی و له بانی ئەوه « بەریوە بەرایه تی گشتی خویندنی کوردی » دانرا ، بو پی گه یاندنی « کادر » و پروگرامی تایه تی خویندنی کوردی و پیش خستنی زانیاری کوردی ! ، بهلام له گه له ئەوه شدا که ماوه به که ئەم بەریوە بەرایه تی به دامهزراوه ، کورده گان ههست ناکهن بهوهی که به دل و گیان ئەم ئیشه بیری به ریوه و ئامانجی نه ته وایه تی بان بهیتره دی ، وه لەم روه وه ههقیانه دله راوکی بان تی بکهوی سه بارهت به پاشه روژی ئەم بەریوە بەرایه تی به ، له بهر ئەمه روژنامه دلسوزه گانی کورد : خهبات ، ژین ، نازادی و روژنامه کوردی به گانی ترو روژنامه عه ره بی به دیمو کراتی به گان ، کهم و زور ، ئەم مه سه له بیان له لاپه ره گانیانا خستوه ته روو به گه رم داوایان کردوه کهم ئەم ئاواته بهیتره دی که مافیکی شه رعی کوردانه و بهری تیکوشانی تیکراییی و برایه تی یانه له گه له نه ته وهی عه ره بی براده ریان به درپزایی سالانی دهسته لاتی بیگانه ، شان به شانی ئەمهش نه ته وهی کورد زور دلگه رانه له وه هه ولانه ی ، لیره و لهوی ، که کونه پرستی دوژمن به گه لی کوردو عه ره ب نهیدا دژی ئاواتی نه ته وایه تی کورد ، دباره مه به ستیان لەم هه ول و ته قه لایه کز کردنی باوه ری گه له به حکومه تی نیشتمانی و هینانه دی ئاواتی دا گیر که رانه که زور به ته نگه وهن بو ئەوهی گومان و دودلی بلا و بکه نه وه له بهینی گه لو حکومه تی نیشتمانی دا .

نه ته وهی کورد ، به بی لام و جیم ، به هه مو هینیکیه وه ، لایه نگری خوی پیشان دا بو شورش چوارده ی ته موزو ، هاوکاری به کی گه رمی کرد له کوژانه وهی هه موو پیلانیکی ئیعه ریا است و ته ماع کاران ، بهر له ته قینی شورش پیروزی هه ر ئەم ریگایه ی گرتبو ، چونکه باوه ری به هیزه به وهی که ئامانجی نه ته وهی کوردو عه ره ب به سراوون به به که وه و ، دوژمنی هه ردو کیان نیستعمار و ته ماع کارانه ، بویه

به‌لایه‌وه شتیکی سه‌ره‌تایی و سورشی به که ، لای کهمی ، کهم و کوری نه‌کری
له هینانه‌دی ورده تاواته نه‌ته‌واپه‌تی به‌گانی .

به‌لی راسته نه‌ته‌وه‌ی کورد له عیراقدنا ، له سایه‌ی شورشی چوارده‌ی
ته‌موزی پی‌روزه‌وه ، گه‌لی مافی زه‌وت کراوی وه‌رگرته‌وه ، به‌لام هیشتا هر
به‌ته‌مایه ، که‌گه‌لی زیاتری ده‌س بکه‌وی .

هینانه‌دی تاواته نه‌ته‌واپه‌تی به‌گانی نه‌ته‌وه‌ی کورد ، له عیراقدنا ، له سه‌ر
ده‌ستی کوماری دیموکراتی چوارده‌ی ته‌موز ؛ له سه‌ر ده‌ستی پیشه‌راو روله‌ی گه‌ل
عبدالکریم قاسم وه‌نه‌بی ته‌نها بیته خیروبیر یو نه‌ته‌وه‌ی کورد ؛ به‌لکه
به‌شیوه‌به‌کی سه‌ره‌کی کاریکی گه‌وره ته‌گانه سه‌ر به‌هین کردنی به‌کیه‌تی نیشتمانی ؛
که‌یه‌کیکه له‌و چوار درشمه به‌نرخه‌ی که سه‌روک خوی به‌ریزی کردونه‌ته‌وه :-
ژیانی کوماری عیراق ؛ ژبانی به‌کیه‌تی عیراقی راسته‌قینه ؛ ژبانی سه‌ره‌به‌خویی
نیشتمانی ؛ ژبانی نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی سه‌ره‌ریز ، چونکه ته‌گه‌رچی ماوه‌به‌که لیره‌و
له‌وی هه‌ندی تاوازی ناساز په‌یداوه که گویا کورد له به‌ره‌تا عه‌ره‌بن !!
وه خاوه‌نی ته‌م ده‌نگه ناره‌زایه نه‌یه‌وی فه‌له‌فه‌یه‌کی هیچ و پوچی له‌سه‌ر
دامه‌زینی ؛ به‌لام راستی به‌ک هه‌یه هه‌رگیز له یاد ناکری ؛ راستی به‌ک هه‌یه که
چه‌رخ‌ی گوناگونی گه‌ردون نه‌یتوانیوه تا ئیسته له‌ناوی به‌ری ؛ راستی به‌ک هه‌یه
که له هیتله‌ری گوره‌گور نازی‌تر ناچاره سه‌ری بو دانه‌ویی ته‌ویش ته‌وه‌یه ؛
نه‌ته‌وه‌ی کورد هه‌یه و راسته ، گه‌له ، خاکه ؛ زبانه ؛ خووره‌وشته ؛ ژبانی ملیونه‌ها
ساله ؛ نه‌ته‌وه‌یه که له هه‌ره کونه نه‌ته‌وه‌گانی روژهلالت ؛ نه‌ته‌وه‌یه که ؛ که ته‌نانه‌ت
ژبانی ئایینی پی‌روز ، جه‌وری پاشا بیگانه ستم‌کاره‌گانی ته‌م ناوچه‌به‌یه ؛ له کون و
تازه‌دا نه‌یتوانی و ناتوانی ژبانی نه‌ته‌واپه‌تی له ناو به‌ری و بی‌گومان روژی له روژان
نه‌ته‌وه‌ی کوردیش وه‌کو هه‌موو نه‌ته‌وه‌ ئازادی خوازه‌گانی‌تر ، ته‌گانه تاوانی خوی و

قه‌واره‌ی خوی دانه‌مەرزینی له سەر بناغەیی دوستانەتی گەلان و هاوکاری بو پاراستنی
ناشتی جهان و دربر کردنی دەستی یارمەتی بو هەمو گەلیکی دوستخواز .

با پێشەوه سەر عێراقی عبدالکریم قاسم ، عێراقی کوروو عەرەب ، هیچ
گومانی تیا نیە کە لەم وولاتەدا دو ئەوەی گەورە هەبە ، لە کۆن و تازەدا لەخووشی و
ناخووشیدا هاوبەش بوونو ؛ نیستەش خوێنیان پیکەوه ئەژژی لە پیناوی جیگیر کردنی
کومارو پاراستنی باری دیموکراتی و ؛ راگرتنی سەر کردەبی سەرۆکی دلسوز
عبدالکریم قاسم ؛ لە بەر ئەوه هینانەدی ناوانەکانی هویەکی بەرەتییە بو بەهێز کردنی
بروایان بە حکومەتی نیشتمانی ؛ هویەکی گەورەییە بو راگرتنی کوماری ئەمەری
عێراق ؛ هویەکی گەورەییە بو پاراستنی سەر بەخوویی نیشتمان ؛ کە گەلە گورگی
ئیمپریالیست و کۆمپانی بەکان و نو کەرەکان لە هەمو لایە کەوه گەمارویان داوه و ئیانەوی
لە هەر سوچیکەوه بی کەلە بەرێک بکە ئەوه و دەس بکێشەوه کارو باری وولاتی
ئازاد وە لە دوایدا هویەکی بەرەتییە بو ژبانی نەتەوهی عەرەب کە ئەوانیش
لە گەلی لاوه ئیستعمار دەمی ژەندووە خوێنیانەوه و ئەمانیش شیرانە ئەجەنگی
بو رزگاری ئیجگارییان و پەوێستیان بە هاوکاری هەمو نەتەوه ئازادی خاوەکان
هەبە ئەمەش بێجگە لە راستی ئەک کە هەرگیز ئینکار ناکری ئەوهش ئەوهیە هەر
نەتەوه ئەک نەتەوهیەکی تر بچەوسینیەوه ناتوانی ئازادی ! »

لە لایەکی تریشەوه ، هەر ماتیکی نەتەواوەتی شەری ؛ کە بەدریتەوه بە
نەتەوهی کورد لە عێراقدا ؛ ئەیتە هوی وریا بو ئەوهی بەشەکانی تری کوردستان ؛
لە هەر سی لاوه ؛ ئەوانیش لە گەل ئەوه دا شانازییان زیاتر ئەبی بە کومارو
سەرۆکی کوماری عێراق ؛ هێزنی ئیکوشانیان زیاتر پەره ئەسینی و بنج و بناوان
دائە کوتی ؛ لە دژی حکومەتە کۆنەپەرستەکانیان ؛ کە بونەتە دار دەستی ئیستعمارو
هەرەشه لە ئەمن و ئاسایشی کوماری چوار دەی ئەموزو گەلانی روژەلاتی ناوه راست و

گهلی عیراق پیک هاتوه له نهتهوهی
 عه ره ب و نهتهوهی کوردو تورکمان و
 کهمایه تی به براده ره دوسته گانی تر ...
 بهشی گهوه ری گهله کهمان عه ره به ...
 له پاش نهوان نهتهوهی کوردده . نهتهوهی
 براکانمان نهه نیشتماندا ، ئیعه شانازی یان
 پیوه نه کهین ، پاش نهوانیش به شه گانی تر .
 گهلی عیراق لهه نهتهوه براده ره دوستانه
 پیک هاتوه ، بویه ئیعه هه همیشه دروشمی

ناشتی جهان نه کهن ؛ وه نه نجامی نهه تیکوشانهش بی گومان نه بیته خیره بهره کهت
 بو دهوله ته عه ره به نازاده کانو نه بیته ریگا خوش کهر بو نازاد بونی نهوانی تریان ؛
 که هیشتا له زیر باری گرانی ئیستعمارو کونه په رسیدا نه تالین ! . .
 نهتهوهی کورد له عیراقدا باوه ریگی به تینی هه به بهوهی که شان به شانی
 نهتهوهی عه ره بی براده ری ؛ له عیراقدا ؛ نه گاته ناوات و چاوه روانه له حکومتی
 نیشتمانی و سهروکی دلسوزی کوردو عه ره ب عبد الکریم قاسم ؛ که ههنگاوی
 گورج گورج بنسین بو هینانه دی ناواتیانو ؛ بو ریگا گرتن له کلکه نهوتینه کان
 ونو کهرانو ؛ تهماع کاران .
 نهتهوهی کورد دلنیا به که ناوانی گه لان هه نه بی سهرکهوی . .

یه کیه تی عیراقیمان بهرز کردوه تهوه . هه تار یگا له دوژمن و تهماع کار بگرین و نه یه لاین لوت بزه نه ناو ریزه کانمان و له به کمان جیا بکه نهوه و جار یکی تر که له بهریک بکه نهوه و بیته ژوره وه ، بویه هه میشه ئه لاین : بزیت یه کیه تی راسته قینه ی عیراق ، چونکه هیزی ئیمه لهم یه کیه تی به دایه ... بی گومان ئیمه ، گه لی عیراق ، به تیکرایی پشتیوانیکی گه وره و به هیزین بو پاریزگاری بهرژه وه ندی نه تهوه ی عهره ب .

ئیمه له گه ل نهوه دا که شانازی ئه کهن یه یه کیه تی راسته قینه ی عیراقی بهوه ، شانازیش ئه کهن بهوه ی که یارمه ئی ده ری نه تهوه ی عهره بین و ، پاریزگاری یان ئه کهن .

من ناموزگاری نهوانه ئه کم لاری ئه گرن و « تطرف » ئه کهن ، که واز لهو خووه بین ، چونکه زوتریش چهن دکتاتوریکی زوردار ریگای « تطرف » یان گرت ، له ناو نه تهوه ی ئه مان دا ، له سه ر ده می هیتلرا ، هه مویشتان ئه زان . چاره نویسی نهو دکتاتوره و چاره نویسی نهو نه تهوه پهرستی به « متطرفه » چی بو ؟!

ئیمه نامانهوی له هیچ کس که نه تهوه پهرستی وه ها بکاو ، بیته هوی دهس دریزی کردن بو سه ر نه تهوه کانی تر ، ئیمه ئه مانهوی نه تهوه کانی تر شانازی بکهن به نه تهوه ی عهره بهوه ، خوشیان بوین و ، ریزیان لی بگرن ، نامانهوی که خه لکی تر نه تهوه ی عهره ب به شهر خواو دوژمن بده نه قه له م !!

زوتر « هیتلر » بانگه وازی ئه کرد که نه تهوه ی ئه ملان له هه موو نه تهوه کانی تر گه وره تره !! ؛ وه له ریگای ئه م باوهره دا گه لی له میله تانی له ناو برد ، به لام له هه مان کلت دا نه تهوه ی ئه مانشی له ناو برد ، گه لی ئه مان هه تا ئستهش له ژیر باری گرانی ئه نجامی نهو سیاسه ته چهوته دا ئه نالینی که کار به دهسته کانیان گرتیویانه بهر !

کاروان

- کاکه‌ی فلاح - (۱)

کاروانی سهر ریگه‌ی خه‌بات
هه‌زازان ساله بی وچان
بی سره‌وتن ، بی پشودان
ریگه نه‌بری

تی نه‌بری
هه‌نگاو نه‌نی به‌ره و تاوات
به‌ره و قوناشی ئازادی
بو زینی پرگه‌شهی شادی

.....

تهو کاروانه به روزو شهو
له دو چاوی جه‌رامه خه‌و
ریگا وون بووی شه‌وه زه‌نگه
به‌لام گویی له ده‌نگی زه‌نگه

(۱) تا ئیسته زور جار به ناوی روناکی کچم یان (م . شارباژییری).
هونراوهم بلاو کردوته‌وه به‌لام بریارم دا که ئیتز به ناوی سه‌ره‌وه شت بلاو
بکه‌مه‌وه .
- ک . ف -

له تاریکی

بو روناکی

ټشیلې ګوندو کوسپې ری
ناو جهرګې تاریکې ټدري
بهره و ټاسو ، بهره و ګزنگ
ههورازی بهر دهی ټبېری

.....

له و روژه وه ګوتوته ری
ټو کاروانه هر لی ټدري

هزاران چار

دهستی زوردار

قلای له بهر دهما ههله است
- قلای دهرګاو دیوار ټاسن -
زنجیری خسته قاچ و دهست
تهوقی زلي ګرده ګردن
بهلام ګه شانی راوه شان
کاروانه ګه وره ی ټیکوشان
دهرګاو دیواری ههله ګان
قف قف زنجیری ټیک شکان

.....

ههرچهن ریګای سهخت و دوره
له بهر چقل شوین پی ی سوره

لیره و لهوی
 که ده رکه وی
 چته و ری گر ده وری داوه
 کاروان خه لسانی خویناوه
 بهلام بی ترس و بی پهروا
 مل نهی ، بو قوناغ نهروا
 راهاتوی ری سهخت و دوره
 چ ده ربهستی لوره لوره
 خوین نه ریژی
 لمش نه نیژی
 له سه رکه و تن پشت نه ستوره

من بویه باسی شت نه کم هه تا ئیوه نرخ دابین بو زوران بازی میانی
 چاکه و خراپه ، نرخ دانایکی راست .

نهو که سانهی نه مان چه وسینه وه ، ههول نه ده . تهنگ و چه له مه بهک
 بخولقین ، سزای پیاوه تی تیا بدری و پاداشی ناپیاوی بده نه وه ، بهلام له
 راستی دا ناتوانن نه م ناواته بینهدی ، بهلی نه توانن ترس دروس بهکن ، بهلام
 نهک تا راده بهک که نه توانن زال بین به سه ریا ... ، رقی و قینه بیری به رپا نه کن ،
 بهلام نهک تا ماوه یکی دور ... چونکه شتیکی زور نایاب ههیه که ئیمه
 په یوه ندیمان پیوه ههیه نه وهش نه وهیه ئیمه خومان له باوهشی پاشه روژا داناوه و
 ئیمه خوشی له کوری تیکوشانا نه بین .

- باروز دنهام -

نامدی پارکیک له به ندي پخوانه وده

چه مچمه مال : محمد نوری توفیق

روله خوشه ويسته کم کاوه !

له کاتیکا تم نامت بو ته نوسم که نزيکهی سعاتيک له مه و بهر پيمان
ووترا که مه حکمه حوکمی به سرتانا دا به خنکاندن . به لی مه حکمه حوکمی
چوارمانی داوه به مردن ، به لام زور تکات لی ته کم که دلی دایکت و براو
خوشکه بچوو که کانت بدهیته ووه ، بتوانیت به شهرفه ووه بیته تمی که ریان ،
ههروه ها تکايشت لی ته کم - هه ر چن و ابرانم پیویست به دوو باره يش
ناکانه ووه - که نیوه يش هه ر له سهر نهو ریگایه بروون که من گرتبووم ، چونکه
که ر بهری دهن مانای ته ووه به تاوانیکی زورتان بهرام بهر به نيشتمان و نه ته ووه که تان
کردووه ، که هه ر دوو کیان ته نها خوانه بی به هیچ ناگورینه ووه .

کاوه گیان !

نیمه هیچ کاتیک بهم حوکمه دلگیر نابین ، هه ر له یه کم کانه ووه نه مان
زانی که حوکمه پیسه کهی شا نه مان گه یینیت بهم روژه ، دلشمان زور خوشه
به ووهی گه لی کورد به تاسانی واز له خوینی نیمه ناهینن ... روژیک ته بی شاو
دهست و دایره کهی به کونه دهستان به بی به زه بی یانه به هه ر شه قامه کانا
رایان بکیشن ، وه کوو چون نوری سه عیدو دهسته و دایره که یان را کیشا ...

کورره ژیره کهم!

گهلی کورد که نه مرو له سی پارچهیدا له ژیر چهوسانهوه و نالینایه و ،
تهنها له پارچهیه کیا تازاده ، پیویسته که هه موو بینه بهک هیز بو له ناو بردنی
ئیسعمارو داگیر کهران ، چونکه تهو گه لهی خوی هه ولو تهقلای رزگار بوونی
خوی نهکات ، نابی چاوه رریی به کیکی تر بکات ، بویه پیویسته له سهرتان ، ئیسوه
که دهستهی لاوانن ، نه م راستی بهتان لا تاشکرا بیتو دریخی تیا نه کنن .

کاوه گیان!

روژ نیه نه یستین که فلانه وولات رزگار بوو ، گه یشته ئامانج ، نهوه
مهده غه شقهر ، به کیتی مالی ، سوممال ، قیبرس ، وولاته کانی نه مه ربکای خواروو ،
کونفو ، وه گهلی شوینی تریش ، نه م شوینانهش دیاره پاش خه باتیکی خویناوی
توانیویانه که سهه به داگیر کهران دانه وینو ، ئالای سهه ربستی هه لکه کن ،
رزگار بوونی نه م وولات و نه ته واننش ته بی زیانتر گری خه باتی کورد خوشکه کن و
پتر هانمان بدهن بو هه ول و کوشش له پیناوی رزگاری کوردوستانا و مافه کانی
گه له که مان .

کاوه خوشه ویسته کهم!

پاش چه ن روژیکی تر یادی له سیداره دانی چوار نه فسهری نه مری کورد
ته کرته وه له کوردستانا ، که له سهه کوردو کوردوستان ملیان کرا به په ته وه
بهلی یادی عیزهت و ، خیرالله و ، خوشناوو ، قودسی ، نه کرته وه ، که نوری سهه عید
خنکاندیانی ، چونکه سهه ریان شور نه کردو نه بیان ویست کوردوستان ههه له ژیر
زولمو زورداری یا به مینیته وه ... ده نه مرو وا تهو روژه نریک بوه ته وه روله کانی
کوردیش زور به سهه بهرزی به وه تهو یاده پیروژه ته که نه وه ، چ به تاشکرا ، یان
به دزی به وه ، وه کوو چه ن مانگیگ له مه بهر یادی له سیداره دانی سهه وکی

نهمری کوردیان کردهوه ، که پیشه‌وا قازی محمده ... له‌مه و به‌ریش یادی
شه‌هیده‌کانی تری کوردوستان ...

روژیکیش دیت یادی له سیداره‌دانی ئیمه و ئهمین بانئ بکه‌نه‌وه ، که به
دهست جانه‌وه‌ره‌کانی مهنده‌ریسه‌وه گیانی پاکی له پیناوی نه‌ته‌وه‌دا سپارد ...
له‌م کانه‌دا کاوه گیان ! ره‌نگه دلت ته‌نگ‌بی ، نالیم ره‌نگه بگریت ،
چونکه گریان بو کورر نه‌هاتووه ، خو تو کورره کوردیشیت ، به‌لی گریان بو کورد
نه‌هاتووه له خو بووردن و فیداکاری به‌و لاوه .

کاوه گیان !

به هزاران لاوو پیر سه‌ریان له‌م ریگایه‌دا نایه‌وه که ئیمه گرتوو‌مانه ،
ره‌نگه به هزاره‌های تریش سه‌ر بنه‌وه ، به‌لام گه‌لی کورد هر بهره‌وامه‌و
نامری تا نه‌گانه ئامانجی پیروزی ، ئه‌ویش رزگاری کوردو کوردوستانه ،
چه‌کی خه‌بات فرری نادات .

دوای ته‌وه‌ی پارچه‌کانی تری کوردوستان رزگاریان بوو ، ئالای کورد
ئشه‌کیته‌وه ، کورد ته‌پلی شایبی و سه‌ر به‌ستی لی ئه‌دات و نه‌که‌ونه جه‌ژنه‌وه ،
ئهم روژه ره‌شانه‌ی له‌ پیر نه‌چیته‌وه ، نه‌وسا به‌ ئاشتی و هیمن گه‌لی کورد
ئه‌حه‌ویته‌وه .

تیت زوری پی ناوی ، چاوی مناله‌کان ماچ نه‌که‌م ، سلاوی شورشگیرانه‌م بو
هه‌موو کوردیکی دلسوز ، بو کوردو کوردوستان ! ئه‌مانه‌تی نه‌ته‌وه‌ی کوردو براو
خوشکه بچو که‌کانت .

باوکت : سواره

مرونی بلیعت نه‌و که‌سه‌به له روداوی چه‌رخ‌خی خوی تی‌بگات .

(یه‌ندیکی چینی)

پهك خستنی زبانی کوردی

به پینوسی ماموستا عیسمت شریف وانلی - سویسره

وهرگیری بو عهره بی : دوکتور سدیق تهتروشی

وهرگیری بو کوردی : فاتح عبدالکریم

.....

بو په کهم جار ئەم نامیلکه بهم کهوته بهر چاو ، که هندی چاری
داناوه بو په کخستن « توحید » ی زبانی کوردی ، جا له بهر
تهوهی که زورگرنگ و په یوه نندی به خوینده وارانلی کورده وه
ههیه ، به شیوه به کی تاییهتی وه به تهوهی کوردی بهش بهش
کراوه وه ، به شیوه به کی گشتی ، به پیوستم زانی بیگیرمه سهر
کوردی و له لاپه ره کانی گو فاری « هیوای » خوشه ویستا بیخه مه
پیش چاوی خوینده کورده دلسوزه کان هه تا ته وانیش بتوان
سودی لی وهر بگرن و رای خویان لهم بابته وه ده برن ، چونکه
تهوی راستی بی ماوه به کی زوره ئەم مهسه له به ته سوریته وه له
میشکی هه موو کوردیکی سرنج وورد او ته یانهوی ههر هیچ نه بی
چاریکی « نظری ! » بو بدوزریته وه ...

[وهرگیر]

پیشه کی :

هه لیککی به ختیارانه به که له چه رخی کوماره پرشنگداره که ماندا ، ماوه

کراوه تهوه بو لیکولینهوه و ده مه‌قاله له کارو باری نه‌ته‌وايه‌تی و زانیاریمان له زروفیکی پر له تازادی و گیانی هاوکاری دا .

گه‌لی کورد گه‌لی تازارو چه‌وسانه‌وه‌ی دی له سه‌ر ده‌ستی حکومه‌ته‌کانی چه‌رخ‌ی روخاودا ، نه‌وه‌نده‌ی نه‌ما بو و که سامانی نه‌ته‌وايه‌تی و نیشانه‌ی ئاوه‌دان‌ی له ناو بچی و ناو نیشانی نه‌ته‌وايه‌تی بته‌ته‌وه ، له کورد برابوه به‌ست که خه‌ریکی ساده‌ترین مافی ئاده‌میزادی خوی بی ، وه‌کو به‌کار هیانی زبانی خوی له خویندن داو ، بلاو کورده‌وه‌ی زانیاری و نه‌ده‌بی خوی ، وه‌کو ئیسته‌ی ئیران و تورکیا و سوریا .

به‌هوی شورشی نه‌مری ته‌موزه‌وه کوردوستانی عیراق رزگار بوو ، مافی هاو به‌شیان ، له نیشتمان دا ، له گه‌ل عه‌ره‌ب دا جیگیر کرا ، به‌م جوهره گه‌لی کورد ریگای بو کرایه‌وه که هه‌ول بدا له پیناوی هیانه‌دی مافی نه‌ته‌وايه‌تی و قوشمه‌یی « مسابقه » له گه‌ل چه‌رخا بو هیانه‌وه ده‌ستی ته‌وه‌ی له چه‌رخ‌ی روخاوی تاریک دا له کیسی چوو بوو به‌جوری که بگات به‌بارگه‌ی جیهانی پیشکه‌وتوو ، ده‌ستی یارمه‌تی درێژ بکا بو براکانی تری له هه‌موو لایه‌کی کوردستانی داگیر کراودا ، هه‌تا ته‌وانیش خویان تازاد بکه‌ن .

شتیکی ئاشکرایه که زبانی هویه‌کی کاربگه‌ره بو به‌رز بونه‌وه‌ی راده‌ی زانیاری و سیاسی ، چونکه زبانی هوی به‌یه‌ک گه‌یشتن و گفتوگویه له به‌ینی خه‌لکی نیشتمان داو هوی په‌یوه‌ندی رابووردوو و ئیستای نه‌ته‌وه‌یه ، وه هه‌تا زبانی نویسی نه‌ته‌وه یه‌ک نه‌خه‌ری زور گرانه یه‌ک بگرن و ریگای پیش که‌وتن و به‌رز بونه‌وه‌یان ئاماده بکه‌ن ، هه‌ر له به‌ر ته‌مه‌یه زبانی زور به‌گرنگی سه‌یر نه‌کری له لایه‌ن . ته‌وانه‌ی که خه‌ریکی کارو باری سیاسی و بیرین ، له هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌ک دا ، هه‌روه‌ها گه‌له‌کان ، له قوناغی دوا که‌وتیان دا ، به‌چهن زاراو « له‌جه » به‌کی جیاجیا گفت و

گوته کهن ، ئیتر زور ، یاگم به پی سرتی خاکه که یان و رادی گوشه گیری
« انزال » یان له جهان ، وه پیوستی یان به زبانیکی نویسی تیکرایبی هه به .

زبانی کوردیش ، وه گو هه موو زبانیکی تر ، له چهن زاراویکی جیاجیا
پیک هاتوه و ئهم سروشتهی خوی راگرتوه به هوی سهختی خاکی کوردوستان که
بوه به هوی کهم هاتوچووپی له ناو بهینی به شه کانیا نا ، بیجگه له و کوسپه
سیاسی یانهی که له دابهش کردنی کوردستانه وه له بهینی چهن دهوله تیکدا
پهیدا بووه !..

ئیستا پاش ئه وهی که کوردوستانی عیراق رزگار بووه ، ماوه کراوه ته وه
له بهردهم کورده کانا بو ئه وهی که زمانی خویان به کار بینن له خویندن و نویسن و
بلاو کردنه وه دا ، شتیکی پیوست و گرنگه له سه ره هه موو روشن بیره کورده کان
که هه ول بهن بو پهیدا کردنی زبانیکی تیکرایبی نویسن بو نه ته وهی کورد .

کورده کان له هه موو لایه کی کوردوستان دا چاوی هیوایان بریوه ته برا
کورده کانی عیراقیان بو هیتانه دی ئهم ئامانجه نه ته وایه تی یانه ، چونکه زرونی سیاسی
عیراق ئاماده به بو ئهم ههنگاوه ، وه بوونی هه موو زاراوه کانی کوورد له عیراق دا
ریگا ئاسان نه کات بو دوزینه وه هه لپژاردنی چاکترین زاراو ، یاتی هه لکیش
کردنی به جوری که که لکی به کارهینانی پیوه بی له هه موو لایه کی
کوردوستان دا .

جا له بهر ئه وهی به ریوه به رایه تی زانیاری گشتی دامه زراوه بو خویندنی
کوردی و گرتویه ته ئه ستوی خوی په راوی خویندن دابنی و ییگیرینه سه ره کوردی و
پشتگیری بکات له نویسن و بلاو کردنه وهی زبانی کوردی به شیوه یه کی فراوان ،
مه سه له ی زبانی نه ته وایه تی نویسن بو به شتیکی پیوست که قازانچی به رزی
نه ته وایه تی ئه دیوی به تایه تی ئه گه ر وورد بینه وه له وهی که کورده کانی عیراق

مهسه لهی یهك خستنی زبانی نویسی کوردی :

کرمانجی ، یا سورانی ؟

عصمت شریف وانی - سویسه

ههندی له براکام لهوانهی به زاراوی سورانی ئه دوین ، رهنگه سهریان سور بهینی له کانی خویندنه وهی ئه م باسه دا ، که له ژیر ئه م ناوو نیشانه دا نوسراوه ! ، چونکه سه بارهت به زبانی نویسی کوردی تا ئیسته له م گپرو گرفته نه گواپونه ته وه له چوارچیوهی پیوستی نه ته وایه تیدا ، زاراوی سورانی موسیقادار که به کار ئه هینری له شاری سولهیمانی داو ، زور بهی نوسراوو چاپمه نی کوردی عیراقی پی ته نوسری ، لای ته وان ته وه به زبانی کوردی ، ئه م برایانه به م ریگیاهی گرتویانه رهنگیکی ناوچهیی پتهی ئه هینن به سه ر مهسه له یه کی نه ته وایه تی به رزو فراوان دا ، ئه م باسه له چوارچیوهی ته نها ناوچه یه كدا به رپا ناگری که به یه ك زاراو گفتموگو بکه ن ، ئیتر زاراوه کوردی به کانی تر چ ته وانهی به کار ئه هینن له نویسنه ، یا پی دوینا ، له ناوچه کانی تری کوردستانی تورکیا و ئیران و سوریا و ته ناندت له و ناوچه نهی لیوای موسل که به کرمانجی ئه دوین ، به چاوی گرنگی سهیر ناگرین ! .

به لام له لایه کی تریشه وه ههندی له براکامان که به سورانی ئه دوین و خه ریکی کارو باری کوردایه تی ئه ب . به شیوه یه کی گشتی ، له چوارچیوهی نه ته وایه تی دا ، ئه مانه ئه م گپرو گرفته یان به رپا کردوه ، به لام زور له مانه ش هیشتا له سه ر ئه و باوه رهن که زاراوی سورانی پیوسته بی به زبانی کوردی ، وه ئه م باوه رهی خویان له سه ر ئه و بناغه یه دامه زرانده وه که گواپا روداوه سیاسی به کان

تایسته له باری قازانجی زاراوی سورانی دا بووه ، وه توانیویهتی پیش کهوتنیکی گه ووه وه ربگری له مهیدانی نوینا ، وه له بهر نهوهی زاراوی کرمانجی نهم بههره سیاسی بهی دهس نه کهوتوه ناتوانی نهو پیش کهوتنا بهرتهوه ، وه ناشی بو نهوهی بی به زمانی نویسی کوردی . بی گومان نه کوردانهی که به زاراوی کرمانجی نه دوین له تورکیاو سوریاو به کیهتی شوردهوی له گهل نهو بریا نه دا ناکه ونه بهک لهم باوه ره دا ، وه هیچ گومانم نه له وهی کا لای نه مانه زاراوی کرمانجی به زمانی کوردی دانه نری ، دیاره له کاتیکی کرمانجی و سورانی لهم مهسه له به بدوین و ایسی بکولنه وه ههر به کهی زور به گورجی نه یهوی بهوی تری به سلیمینی که زاراوه کهی خوی جوانه و گهل باشه ی تیایه ، کرمانجی نهلی : - زاراوی کرمانجی زاراوی زور بهی گهل کورده و بهشی زوری کورد بهم زاراوه نه دوی ، وه گهل بنکه ی (نحوی) ناشکرای هه به که ایسی کولراوه ته وه و جیگیر کراوه . له گهل پهراوی بنکه کان له به کیه تی سوفیت و سوریاو پاریس دا ، وه نهم بنکانهش له لایهن چهر . شاره زایه کی تایه تی به وه دانراوه که هندی له زبانه گانی هندو - نهوروی تر نه زانن ، وه له لای چهن که سیکه وه دانه تراوه که ناگایان له زبانه گانی هیندو - نهوروی نه بی ، (که زبانی کوردیش به کیکه له وان) ، هه تا له وان بهی کویرانه به که ونه دوای بنکه گانی زبانی عاره بی ، که شتیکی ناشکرایه زور جیایه له بنکه گانی زبانی کوردی .

ههروه ها کوردی کرمانجی نهلی : زاراوی کرمانجی له هندی شوینا به پیتی لاتینی نوسراوه که زور باش نه گونجی له گهل یا که چی زاراوی سورانی به پیتی عه ره بی نه نوسری ، که هه رگیز نا گونجی له گهل دهنگی کوردی دا ... خو نه گهر نهو کرمانجه شاره زای میژویش بی نه و نهلی : کرمانجی ، لای زوری ، نریک ترین زبانیکی زیندوه به زبانه ناری به کونه کان ، به تایه تی زبانی

(زەند - ئافستا - Zend - Avesta) .

بى گومان كوردى سورانىش له وه لامى ئەمەدا جوانى زاراوى خوى
پيشان ئەدا ، موسيقاي ئەم زاراوه ئەخاتە روو ، پيشانى ئەدا كه بنگه
نەحوى يەگانى ئاسانە ، ھەروەھا ئەلى : - زاراوى سورانى به دريژايى (۳۰) سال
گەلى پيشكەوتوووه و تاقي كردنەووى نوسيني ھەيه له عىراق دا .

باس كردنى ئەم مەسەلەيه بەم شيوە دەمە قالەيه باس كردنيكى بى سوچەو
چارى گيرو گرفت ناکات ، تا ئىستە دوو كونگرەي كوردى گىرنگ بەسرا بو
ليکولينەووى زباني نوسيني كوردى ، يەكەميان له « نەريوان » - نەرمەنستاني
شورەوى - بەسترا ، ھاويى ۱۹۳۴ چەن شارەزايەكى به ناوبانگەگانى كوردو
نەرمەنو سوفيت حازر بون كه ھەمويان له ماموستا به ناوبانگەگانى ليکولينەووى
كوردى بوون ... ئەمەش به چاوديري کار بە دەستە رەسمىيە سوفيتەکان ... وه لەم
کوبونەووه دا بريار درا تەنھا زاراوى کرمانجى ، ئەووى كه كوردهگانى يەكەتى
سوفيت پىي ئەدوين ، بکريت به زباني نەتەوايەتى نوسين ، چونکه ئەم زاراوه
له بەشى ھەرە زورى کوردوستانا بلاو بوەتەووه ، شيوە ويژەيى به کلاسيكى يەگانى
بەرزە ، ھەر وه کوو له نوسينەگانى (احمدى خانى) دا دەر تەکەرى ...

كونگرەي دوھەم كونگرەي ماموستايانى كورد بو كه لەم دوایى يەدا
له شەقلاوہ ، كوردوستانی عىراق دا ، بەسرا ، ماموستا كوردهگانى عىراق حازر
بون ... ئەم كونگرەيه خوى رووداويكى گىرنگ بوو ... ھەر وه کوو كونگرەي
پيشوو . وه بريارى دا كه پيوستە تەنھا زاراوى سورانى بيتە زباني نوسيني
نەتەووى كورد ، بەلام ئەبى سود له زاراوهگانى تيرىش وەر بگىرى ...
شتىكى ئاشکرايه بريارهگانى ئەم دو كونگرەيه دوو بريارى به يەك دژ
له يەك دورن ...

بيجگە لەووى پيوستە بلين كه ئەم دو برياره ، له گەل ئەووشدا كه

گرنگن هیچ کامیان نویندەری نەتەوەیی کورد نین بە شیوەیەکی تیکراییی ، چونکە یەكەمیان تەنیا بو کوردی شۆرەوی بوو ، دووھەمیشیان بو کوردی عێراق ... بەلام هیوامان بەھیزە ئەم دوو کونگرەییە ھەنگاویك بن بو ھێشانەدی و بەستنی کونگرەییەکی کوردی لە چوارچێوەی نەتەوەیی کورد ھەمووی .

ھیچ گومانی تیا نیە کە زبانی کرمانجی لە ھەموو زاراوەکانی تر بلاوترو فراوانترە ، جا ئەگەر سەیری ئەو بەکەین کە ژمارەیی کوردان ھەمووی بریتییە لە ۱۳ ملیون ، وە ۱۲ر۵۰۰ر۰۰۰ لە کوردوستانان ، بیجگە لە ۵۰۰ر۰۰۰ کورد کە لە ناوچەیی کوجان - بوجنرد لە خوراسان ، سەروی روژەلانی ئێران ، بومان دەر ئەکەوی ئەم کوردانەیی خوارەووە بە زاراوی کرمانجی گفتوگو ئەکەن :-

کورد ، لە تورکیا « بە کوردە زازا کانیووە ، کە نزیکەیی دوو ملیون تەبن و زاراوە تاییەتیە کەیان نزیکە لە زاراوی ھەورامی ، بەلام لە ئیش و کاری روژانەیان دا بە کرمانجی ئەدوین . »	۶ر۰۰۰ر۰۰۰
کوردی ئێران لە ئاذربایجانی خورنشین لە شنو ھەتا سوفیت لە خوراسان .	۸۰۰ر۰۰۰
کورد لە ناوچەیی « بادینار » لە کوردوستانی عێراق ، لە ناوچەیی کوردەکانی لیوای موصل و ھەندی ناوچەیی لیوای ھەولیر ، واتە :- $\frac{1}{3}$ ی کوردی عێراق ،	۶۵۰ر۰۰۰
کورد لە سوریا .	۴۰۰ر۰۰۰
کورد لە یەکیەتی شۆرەوی .	۱۵۰ر۰۰۰
ھەموو ئەو کوردانەیی کە بە کرمانجی قسە ئەکەن واتە :	۸ر۰۰۰ر۰۰۰
۶۲ . / ی نەتەوەیی کورد .	

کوردەکانی تر که بریتین له (۵) ملیون هه‌موویان به زاراوی سورانی
 قسه ناکهن ، چونکه نزیکه‌ی ۱۵۰۰۰۰ ر ۳۵۰۰۰۰ یه لوری به‌ختیاری ئه‌دوین « زاراوی
 کوردی هه‌ره خواروو » ، ئه‌و ۳۵۰۰۰۰ یه‌شی که ماوه‌ته‌وه به‌شی زوریان .
 که له کوردستانی ئیران‌دانو به تایه‌تی له ناوچه‌ی ئه‌رده‌لان و موکری‌دا
 داته‌نیشن ، ئه‌وانیش به سورانی ئادوین ، ئه‌وی راستی‌بی ته‌نها کوردەکانی عیراق
 به سورانی گفتوگو ئه‌کهن ، ئه‌وانه‌ی که به کرمانجی ، یا لوری - فهیلی ئادوین ،
 واته ۱۲۰۰۰ ر ۱۲۰۰۰ یه‌خو ۹ / ی گه‌لی کورد هه‌مووی .

به‌لام ئه‌بی ئه‌وه له بیر نه‌کهن که ئه‌و زاراوی کوردی‌به‌ی له به‌شی
 زوری کوردستانی ئیران‌دا باوه زور نزیکه له سورانی ، وه له بهر ئه‌وه‌ی به‌شی
 زوری کوردەکانی ئیران چاپه‌مه‌نی سورانی‌به‌کانی عیراق به ئاسانی ئه‌خوینه‌وه و
 لیبی تی ته‌گهن ، ئه‌توانین سورانی به زبانی نویسی ئه‌و کوردانه دابنشین ، ئه‌وی
 راستی‌بی تاقه روژنامه‌یه‌کی کوردی که له ئیران‌دا ئیسته ده‌ر ئه‌چی به زاراوی
 سلیمانی ئه‌نوسی به ته‌واوی ، وه کو عیراق ، ئه‌مه‌ش شتیکی جوانه ...

بهم جوهره که زوری‌به‌ی کوردەکانی ئیرانمان ، به لوره‌کانیشیا نه‌وه ، خسته
 پال کورده سورانی‌به‌کانی عیراق ، ئه‌توانین زاراوی سورانی دابنشین به زاراوی
 نزیکی (۵) ملیون کورد ، واته : ۲۸ / ی نه‌ته‌وه‌ی کورد ...

بی گومان ، بیجگه له چهن جیاوازی‌به‌کی کهمی ناوخو ، که چارنیه هه‌ر
 ئه‌بی بی ، ئیسته دو زاراوی کوردی سه‌ره‌ک له به‌رده‌م مانابه : -

۱ - زاراوی کرمانجی ، یا خو ، زاراوی باکوری - شمال - وه کو
 باسمان کرد ، که زاراوی ۶۲ / ی میله‌تی کورده .

۲ - زاراوی سورانی ، یا خو ، زاراوی خواروو (جنوب) که ۳۸ / ی
 نه‌ته‌وه‌ی کورد گفتوگوی بی ئه‌کهن ...

ئیسته ، بو ئه‌وه‌ی نه‌که‌وینه دوای خه‌یال ! ؛ پیوسته دان به‌وه‌دا بنشین

که جیایی ئەم دوو زاراوه زور گرنه به راده به که به گران نه بی له به کتر ناگهن ، لهم زور فه دا ، ههروه ها له بهر نه وهی که له به کیه تی سوفیت دا کرمانجی به تپیی روسی ، وه له سو ریادا به تپیی لاتینی نه نوسری ، وه له تورکیادا که لاتینی نه زانن کهم و زور کوردی نونوسری ، وه له عیراق و ئیران دا کرمانجی نونوسری ، به لکو سورانی نه نوسری و به تپیی هه ره بی ... له بهر نه مانه به داخه وه ئەلیم که جیاوازی زیاترو فراوان نه بی ، وه ئەم گیروگرفته زیاتر گری و گولای نه بی ...

بو چار کردنی ئەم گیر گرفته به لای منه وه زور هه له به که لهم کاته دا بلین هه ته نها به کی لهم دوو زاراوه زبانی نوسینه ، یا پیویسته زبانی نوسینی هه موو کوردیک بی ، چونکه به چاوپوشی له چاکه ی زاراوه کان ، هه رگین ناتوانری به کی لهم دوانه به زور دابسه پینری به سه ر میله ته تی کوردا هه مووی .

زاراوی سورانی به و چاوه ی که زبانی نوسینی کوردی به له عیراق دا ، توانیوه تی پیش بکه وی ، چونکه وه زعی سیاسی ماوه ی نه و کوردانه ی داوه که روژنامه و په راوی کوردی ده ر بکه ن ، ههروه ها کورده گانی سو ریاش ، سه باره ت به زاراوی کرمانجی ، ماوه یان هه بوو به لام ته سک تر ، ههروه ها کرمانجی له به کیه تی شوره وی دا نه نوسری و وه کو ئەلین نزیکه ی ۱۵۰۰ په راوی کوردی هه به که له ماوه ی (۳۰) سالی زا بو ر دوو دا بلا و کراونه ته وه ، به لام ، داخه کهم ، ئەم چاپه مه نی یانه زور سو دیان نه گه یانده وه به کرمانجی ، له وروه وه که زبانی نوسینی نه ته وایه تی به ، چونکه تپیی روسی تیا به کار هینراوه ، هه ر وه ها له بهر چه ر هویه کی سیاسی ئەم چاپه مه نی یانه نه گه یشتو نه ته دهستی ملیونه های کورد له تورکیا و شوینه گانی ترا ... وه له بهر نه بونی په یوه ندی روشن بیری له میانی زور به ی نه ته وه ی کوردو نه و کومه له بچو که ی به کیه تی سوفیت دا ...

بهلام ئەو چاپمەننی یانەى كە لە سوریا دا ریگایان دراو شیوهى ئەدەبىیان
 گەیشتووە تە رادە یە كى بەرز لە جوانى دا ، بەلى ئەمانە لە گەل كە مەشیا نا سودیان گەلى
 زیاترە ، چونكە هەندىكیان بە تىببى لائىبى نوسراوون ، وە لە كوردستانى توركیا
 ئەوانى بخوینزیتە وەو سودى لى وەر بگىرى ، نوسراو ئەدەبىیە كوردى بە كانى
 یە كى تەى سوفیتىش لە توانا دا یە بگاتە دەستى هەموو كوردىك و سودى لى وەر بگرن
 ئەگەر بە تىببى لائىبى بنوسرا یەو ئەگەر وەزعی سیاسى بگۆنچى ، بەلام ، داخى گرانم ،
 ئەم مەرجانە ئىستە نین !... لە كانى خوى دا هەندى لە پەراو قوتابخانە یى بە كانى
 كورده كانى سوفیت لە هەندى نامە خانە كانى سوریا دا خرایە روو بو فروشتن ، پیش
 پىك هاتنى كۆمارى بەك گرتوى عەرب ، بەلام پاش دامەزرانى ئەم كۆمارە یە كسەر
 یاساخ كرا !! ، بیجگە لەو هەى كە كورده كانى سوریا لە كانى خویا دادیان بوو لە
 دەستى تىبە روسى یە كان ، وە لە گەل ئەو هەى كە زاراوى كورده كانى سوریا هەر
 ئەو زاراو یە كە لە سوفیت و لە تور كیادا بەكار ئەهینى ، بەلام ئەو شیوه نوسینانە یان
 زور بەلاو بە نرخ نەبو ، چونكە ئەیان ووت بە زبانی هەرمە (عامى) نوسراوون
 سەبرى پایەى ئەدەبىیان تیا نە كردووە تەنانەت خویان هەكە كیشاو ئەیان ووت كە
 ئەوان لەوانە باشتر بنوسن ، لە گەل ئەو هەى كە زور بەختیارو شادمان بوون بەو هەى
 كە لە ئەرمینیاى سوفیت دا ئەنوسرى ، بیجگە لەو هەى ، وادیارە ، لەو پەراوانە دا بە
 تیچگارى باسى ئەتەو هەى كوردو كوردستان نە كراو « وە لە باتى ئەو ووشەى
 « ئەرمینیا » بە كى تەى سوفیت « دانراو .

بى بەش ترین زاراو لە پیش كە و تن و گورانی تازه بریتىە لە زاراوى كرمانجى
 كە زبانیكى میدیاى كۆنە ، هەروە كوو ئەرمە نە كان لە تومارە میژوى یەكەى
 خویاندا نوسبو یانە ، ئەم بى بەشى یە بە تەواوى لە تور كیادا بە دیار ئە كە وى ، بەلى لە
 توركیاى بە ناو « دیمو كراتى نازاد » دا نیو هەى هەموو ئەتەو هەى كورد ئەزیت كە

به زاراوی کرمانجی قسه نه کهن و هیچ مافیکی نه ته وایه تی یان نه، ته نانهت به ته وای
چاپه مهنی کوردی یان لی قه دهغه کراوه ، ههر جوره چاپه مهنی بهک بی !! به لام
تهمه مانای نهوه نه که زبانی کرمانجی « ته ده بیات » ی نه ! چونکه بی گومان
ته ده بی کلاسیکی که به زاراوی کرمانجی دانراوه گرنگتره له لاینی « چه نه تی »
یه وه له وانهی که به زاراوه کانی تر دانراون ، چونکه نه و کوردانهی که به
کرمانجی گفتوگو نه کهن ژماره یان زورتره ، به ناو بانگتره و دیاری ترین خاوه ن
هه له بیستیکی کلاسیکی کوردو ، نه وهی که نه نیسته له هه موویان زیاتر به گه لی
« شعبی » بدریته قه له م ، چ لای کورده کان و چ لای پروفیسوره تایه نه بیگانه کان ،
« نه حمه دی خانی » یه ، که به راستی به باوکی بیرو باوه ری نه ته وایه تی ی کوردی
دانه نری !، ههروه هاشیوهی نویسی که به کرمانجی به نمونهی ته وای و بی عه بی به
جا نه گهرچی زاراوی کرمانجی به هوی نه و باره سیاسی بانه وه که باسمان کرد
نه تیوانی بی تا نیسته له سهر خو ، له مه بدانی به ره هه می ته ده بی دا پیش بکه وی ،
به لام بی گومان باری سیاسی پیویسته بگوری و به په لهش بگوری و به جوری که
هه ندی کس پی خوش نه بییری لی بکاته وه !!

روژی که تورکیا زیاتر دیموکراتی بی ! وه ده زگای حکومه تی تورکیا ،
لای که می دان بی به ماتی خوینه واری « ثقافتی » نه ته وهی کوردا ، نه و شمش ملیون
کوردهی که له وین بی گومان زبانی خویان به کرمانجی نه نوسن ، وه کو سی سه دسال
له مه و پیش نه حمه دی خانی نویسی به تی ، وه وه کو کورده کانی سوریا و ته دی بی گه لی به ناو
بانگ « جگه رخوین » نیسته نه نویسی ، که هه له بیسته نیستمانی به کانی جیگای به ریزیان
هه به له قولایی دهرونی کورده کانی تورکیا ش دا ، ههروه ها گومانی نه نه و کاته
زاراوه که ی خویان به تیپی لاتینی نه نوسن ، وه کو کورده کانی سوریا و ، وه کو
تور که کان که زبانی خویان نه نوسن .

جا له کاتیکا که تور کیا گورانیکی دیمو کراتی به سهرایت ، گورانیکی وهها که دان نان به مافی نه ته وایه تی و خوینه واری نه ته وهی کوردا مسوگهر بکات هیچ گومانی نیه که کورده گانی تور کیا زاروی سورانی ناکهن به زبانی نویسی خویان ! چونکه نه کورده گانی سوریا و نه کورده گانی سوفیت نه مه یان نه کردوه ، نه مانیش ناتوانن بیکهن ، له سهر روشنایی تم زروفه شتیکی پوچ و بی کاکل و ، به لکو هه له په که هندی له براگانی سلیمان سورین له سهر ته وهی سورانی بی به زبانی نویسی نه ته وهی کورد هه موی !

ته نانهت نه گهر بیت و ههر له کوردستانی عیراق بیر بکهینه وه ، بی ته وهی له چوارچیوهی نه ته وایه تی وورد بینه وه ! ، نه و چاره ی که دای نه نین ، ته نانهت بو کورده گانی ناوچه ی بادینانیش ناگونجی که به کرمانجی گه تو گو نه کهن ...

بویه پیویسته ، به شیوه یه کی نه ته وایه تی راسته قینه ، له م باسه بکولینه وه و نه ی ترنجینه چزارچیوهی ناوچه یه کی دیاری ، ههروه ها تیکهل کردنی کوردستانی عیراق و نیشتمانی کوردستان هه موی ، واته : $\frac{1}{4}$ ، یا $\frac{1}{8}$ ی نه ته وهی کورد له گهل نه ته وهی کوردا هه موی تم مهسه له په نه گوری و هه رگیز ناخریته کارو تیشی پی ناگری !

نه بی سهیری ته وه بکه ین که له سه ره تایی ۹۵۹ وه حکومه تی سوریا ریگای له هه موو جو ره گورچ و گولی به کی خوینه واری کوردی بر دوه ته به ست له و وولانه دا به لام مافی نه ته وایه تی و خوینه واری ، له ئیران و تورکیاشدا ، زووبی یا دره ننگ ، نه بی به شیوه یه کی دیمو کراسی دانی پیا بنزی ، چونکه زور گرانه ئیتر له مه وپاش مافه شهرعی به گانی نه ته وهی کوردی نه به ز بخرینه پشت گوی ، نه و روژه روویشت که ئیمپریالیست و نوکه رانی له روژه لانی ناوه راست دا بتوانن به بی ته وهی کس پی یان بزانی نه ته وهی کورد بچه وسینه وه .

خو ته گهر مهسه لهی نه ته وایه تی کوردی گشتی ، کتوپرو به شیوه به کی
 بنه ده تی چار کراو ده وله تیکی کردوستانی یه ک گرتوو هاته دی ، نه توانین بلین که
 سورانی هه رگین له لاین ئاکادیمی به کی گشتی کوردی ، یا له لاین بهر له مانیکی
 کوردی یه وه دەس نیشان نا کړی بو ته وه ی بکریت به تاقه زبانی نویسی کوردی ،
 چونکه زور به ی گه لی کوردو ده زگا که ی به زاراوی سهروو « کرمانجی »
 ته دوین ، نه ک به زاراوی خواروو « سورانی » ، بهم جوړه چ له کانی پیش که وتی
 دیعو کراتی سست و چ له کانی پهیدا بونی چاریکی گورچ و کوتوپری مهسه له ی
 نه ته وایه تی ، زبانی سورانی هه ئا بزیری بو زبانی نویسی گشتی ، چونکه زور به ی
 کورد به کرمانجی گفتوگو نه کات .

بهلام له لایه کی تره وه هیچ گومانی نه که پیویسته جولانه وه ی نه ده بی
 سورانی ریچکه ی خوی بگری له عیرا قدا ، ههروه ها له بهشی زوری کورده کانی
 ئیرانیدا ته گهر باری سیاسی یان بو ریکهوت ، وه پیویسته زبانی نویسی کرمانجی
 دانه سه پینزی به سه ره ته و کورده اندا که به سورانی ته دوین ، وه ههروه ها
 سورانیس دانه سه پینزی ؛ وه کو زبانی نویسن به سه ره کرمانجه کان دا ...

ئایا نه مه ته وه نه گه یینی که نه ته وه ی کورد زبانه که ی خوی به دوو زاراو
 بنوسی : زاراوی سهروو خواروو : کرمانجی و سورانی ؟

زور له کورده کان رو به روی شه م بیره ته وهستن ، بهلام زور ئاشکرایه
 که زبانی کوردی ئیسته به دوو زاراو نه نویسی ، وه له مه و پاشیش . ههتا
 ماوه به کی زور ، که ناتوانین دیاری بکهین ، هه ره بهم دوو زاراوه ته نویسن :
 سورانی و کرمانجی .

لهم روژه دا زور هه له و ناره وایه بیر له وه بکهینه وه که ته نها زاراویک
 دا بیری به سه ره گه لی کوردا هه مووی ، چونکه وه کو باسمان کرد نه مه

هەرگیز ناگونجی ...

گیرو گرتی ئیستهمان بریتی نیه لهوهی که گوایا پیویسته زاراویک دیاری بکری ، بهلکو ئهبی به دواى ئهوه دا بگهرین که چ ریگایهک بگرین بو زور نه کردن و پهره نهسه ندنی ئه و جیاوازی یانهی که ههیه له میانی کرمانجی و سورانی دا ، چ ریگایهک بگرین بو کهم کردنهوهی ئه و جیاوازی یانه و ، بهک خستنی زبانی نویسی کوردی بکهین به شتیکی وه ها ، نهک تهنها له توانادابی ، بهلکو لهوانه بی که به زوترین کات بهیژته دی ... بی گومان مهسهلهی یهک خستنی زبان له پاشه روزا چار ئه کری به ریبازی ری و شوینیکی پیش که وتوووی وه ها که به شیوهی لیکولینه وه به کی زانیاری قول وورده کاری تیا بکری ...

له وولاتی « نروبیج » دا که تهوانیش دوو زاراوی جیاوازیان هه بو و ، وه کو ئیمه توشی گیرو گرت هاتن ، بو ئهوهی خوینه واری و زانیاری بخه نه دهستی ههموو روله کانی گهل ، تهنها چاری که دوزیانه وه ئه وه بو که زبانی نه ته وایه تی بان له یهک کات دا به دوو زاراو ئه نویسی ، وه ئیسته ههر به شیک و ههر زاراویک چاپمه نه نی تاییه تی خوی ههیه ، بهلام ماوه یه که کار به دهستان هه ولین دا زاراویک یا زبانیکی سی ههم بهینه کایه وه ، که له ههردوو زاراوه که وه رگیرابی و ، ههموو لایهک لیبی تی بگهن ، به جوری که ئیسته زبانی نروبیج به سی زاراوی جیا جیا ئه نویسی ، ئهم گوران هه شتا ته و او نه بو و ، بهلام ههر به ربو مه وه بهرده وامه و هیچ کوسپی ریگای لی ناگری ، وه روزی ئه بی که ههموو نه ته وهی نروبیج بهم ریگا تازه به بخوینن و بنوسن ، له گهل ئه وه شدا بوونی ئهم سی زاراوه جیا جیا به هیچ کاریکی نه کرده ته سهر یه کیتی نه ته وه ، وه ئهمه ریگای تازه و راست و دیمو کراتی به بو چار کردنی ئهم تهنگ و چه له مه یه .

ریگای کون و نادیمو کراتی نهوه بوو که یهك زاراو دانسه پینزا :
«زاراوی خیزانی پاشا» و ، نه کرا به زبانی رسمی مسیری ، وه له ماوهی چهن
چه ریک دا تم زبانه نه بوو به زبانی هه لپژارده و زبانی نه ته وایه تی و ، نه ته وه
هه مووی به کاری نه هینا !! ...

بهلام دهردی گران نهوه بوو که گهل « جماهیر » نه وانهی که به زاراوی
جیا جیا نه دوین به دریزایی تم چهن چه رکه به نه خوینه واری و نه زانی نه مانه وه ،
چونکه توند توند هوگری زاراوه ناوچه یی به کانی خویان نه بوون و نه بیان نه توانی و ،
نه بیان نه بوست فیری زاراوی رسمی بین ا ، بویه تم زاراوه رسمی یانه له
چوارچه وهی کار به ده ستانا دهر نه ته چوو ، بهلام لهم چه رکه دا خوینه واری و زانیاری
نه بی فراوان بکری بو گهل هه مووی .

با بگه رینه وه بو کوردوستانی عراق ، که کورده کان ، له سایه ی شورش
نهمری ته موزه وه رزگار بوون و نازادن له لیکولینه وه و دیاری کردنی گیروگرفتی
نه ته وایه تی خویان ، جا ، ههروه کوو باسما ن کرد ، ئیسته هه رگیز نابی که ناقه
یهك زاراو دیاری بکری بو زبانی نویسی کوردی بو نه ته وه ی کورد هه مووی ،
زور هه له و ناره وایه هه ولی نه وه بدن زاراوی سورانی دابیری به سه ر
کورده کانی عراق دا نه وانهی که به کرمانجی نه دوین له دوو لیواکه ی موسلو
هه ولیردا ...

شایانی باسه که له چه رخی پاشایه تی « گور به گورا - وه رگیر » ، له بهر
چهن هویه کی سیاسی زاراوی سورانی به رسمی به کار نه هینزا ، کار به دهسته
ئینگلیزه کان ، دوا به دوا ی نه وان حکومته کونه په رسته کانی به غدا ، به تاییه تی
نه و ناوچانه بیان خسته وه پشت گوی که له کوردوستانی عراق دا به کرمانجی
قه بیان نه کرد ، له لایهن زانیاری و تابوری به وه ، چونکه راسته و خو دراوسی ی

کوردستانی کرمانجی بون ، ئەوانەى كە لە تورکیادا ئەچەوسینزینەوه ، ئەمەش
 بە پێى ریکەوتنى پەنھانى لە بەینی ئەندامەکانى پەیمانى سەدئابادو پەیمانى
 بەغداى « ئەوسا - وەرگیر » ، وە ئەو کوردە عێراقى بە کرمانجەنە لە قوتابخانە
 عەرەبى بەکانا ئەیان خوند ، جا لە بەر ئەوەى چاپەمەنى کوردى لە عێراقدا هەمووى
 سورانى یوو ، وورده وورده زاراوى سورانى ، یا زبانی عەرەبى بو بە زبانی
 ئەدەبى کوردە کرمانجە خوینەوارەکانى عێراق !! پێى ناوى بلەین كە ئەم
 خوینەوارانەش زور كەم بوون ، وە وورده وورده رەنگى سورانى بان بە سەرا
 كرا ، ئەگەر نەبوین بە عەرەب ! بەلام بەشى هەرە زورى کوردە کرمانجەکان لەم
 « ئەمەلیاتە دوورو رزگار بون ! » ؛ وە هەتا بنا گویان نوقمى دەریای گوشە گیرى و
 نەخوینەوارى بوون ! .

جا كە ئەمە وەزعی چەرخى روخاوبى ، زور مایەى دلگەرانى بەو ، زیان
 گەیاننە بە قازانجى نەتەوهى کورد ، كە لە سایەى کومارى تازەشدا وەزەع هەر
 بەوجورە بەمىنیتەوه !

ئەمەش كە باسەمان كەرد شتیكى ناوخویەو بە تاییەتى هی کوردەکانى
 عێراقەو ئیمە لەو باوەرەداين كە یاسای تازە دەس ناخانە ئەم جورە کارە
 ناوخویى یانەى کوردەکانەوه ، چونکە شورش مافى رادەرپرین و خویندنى بە زبانی
 نەتەوايتى داوه بە کوردەکانو ، پيوسته وازیان لی بەینى هەتا فیرى خوینەوارى
 بین بەو زاراوهى كە خویان ئەیانەوي ...

وە وەكو ئەلین : حكومەتى عێراق رىگای هەندى روژنامەى كوردى
 داوه بە زاراوى کرمانجى ...

شتیكى ئاشكرايه كە پيوسته کوردە کرمانجەکانى عێراق قوتابخانەو
 روژنامەى تاییەتى خویان بې ، بە زاراوى خویان ، نەك بە زاراوه جور جورە

ناوخوویی به کانیان ؛ به لکو وه کو نه وهی که له نویسه کانی نه حمه دی خانی دا هه به .
وه وه کو نه وهی که له به کیتی سو فیت و سو ریادا نه سو ری و کورده کانی
کور دوستانی تور کیا پیسی نه دوون .

چار کردنی گیر و گرفت زانیاری کورده کانی بادینان ، بهو جو ره ی که
باسمان کرد له بهر پینج هوی به ره تی پیویسته : -

۱- له بهر نه هیشتی نهو ناره وایی به که له م کورده کرمانجانه کرا ،
که بی بهش بوون له مانی قوتابخانه و روژنامه به زارای تایه تی خویان ، نهو
ناره وایی بهی که تیمریالیست دروسی کردبو ...

۲- هه تا خوینه واری بگاته دهستی گهل هه مووی ، نه ههش ته نهها به وه
ته بی که له و ناچه دا به کرمانجی بخوینزی .

۳- چونکه نهو زارای که له بادینان دا هه به زارایکی بچوک و
گوشه گیر « منعزل » نسه ، به لکو له راستی با گه وره ترین زارایکی فراوانی
نه ته وایه تی به .

۴- بو نه وهی هه تا نه توانین جیگای نه بوونی چاپه مهنی کوردی
له کور دوستانی تور کیا پر بکه یته وه . بو پینه کردنی بی بهشی زارای کرمانجی
له پیش که وئن ، له سایه ی ره شی دهسته لانی کونه په رستی تور کیا ، من رام وایه
نهم هه نگاهه پیویسته تامانجیکی نه ته وایه تی و پیویستیکی نیشتمانی به له سه ر
شانی هه موو کورده کانی عیراق چ سورانی و ، چ کرمانجی ، چونکه بی گومان ناچه
چاپه مهنی به ک که کورده کانی تور کیا لیبی تی بگهن بریتیه له چاپه مهنی
به زارای کرمانجی ...

۵- له بهر نه وهی که نهم دوو زارایه نیسته له عیراقی نازادا باوه ،
له توانادا هه به نهو چاره پیش که وتوهی که باسمان کرد جی به جی بکری

ئەدەبىي كىرمانجى شان بە شانى جولانەوھى ئەدەبىي سورانى ھان بەدرى و ' رىگى
بو خوش بىكرى بەو . مەرجەي كە بە تىپى لاتىنى بنوسرى ، وھ كوو كوردەگانى
سوريا بە كارى ئەھىنن « بى گومان تاقي كوردەوھو شارەزايى ئەوانىش لەم بابەتەوھ
يارمەتى دەرىكى باشە » .

۳ — وورده ، وورده ، دەس بىكرى بە نوسىنى سورانىش بە تىپى لاتىنى .

۴ — ئەنجا بە دلو گىزانو بە زانست بىكولریتەوھ لە چوئەتى كەم
كوردەوھى جىاوازى ئەم دوو زاراوھ سەرەگانە .

ئىتر لە كوردستانى عىراقدا ھەر چارىكى تر داھىرى بو ئەوھى كوردە
كىرمانجەگان فىرى سورانى بىكرى ، ئەنجامى ئەوھ ئەبى كە خوئىنەوارى پەرە
نەسىنى و بىكەيەكى فراوانى نەبى و ھەرگىز خوئىنەوارى ناچىتە ناو جەرگەي ناوچە
ئاوھدانەگانەوھ ، وھ ماناى ئەوھ بە چاوى نىخ سەبرى بەشەگانى تىرى نىشتمان
ناكرى ، بە تايپەتى كوردستانى تور كىا ، ھەرۆھ ماناى ئەوھ بە بىر لەم گىروگرتە
ناكرىتەوھ لە چوارچىوھى ئەتەواپەتى داو بو ھەموو ئەتەوھ . . .

بى گومان كوردە كىرمانجەگانى عىراق كە لە چەرخى ياساى گور بە گورا
رىگى گورج و گولى خوئىنەوارى يان لى گىرا بو ، ئەمرو ، ھەقى خوئىنەو پەيوەندى
بەوانەوھ ھەيە كە داوا لە كار بەدەستانى عىراق بىكەن بو ئەوھى قوتاپخانەو
روژنامەبان بە زاراوى خوئىنەو بى ، زوررىش شايستەو جوانە كە برا كوردە
سورانەگانەشيان ئەمە تى بگەن و ، ھانىان بەدەن بو ئەم داخوازى بە .

كوردە عىراقى بەگان سەر بەرزىو بەرىزى لەوھدا كە لە پىش ھەموو
بەشەگانى تىرى ئەتەوھى كوردە ئازادبون . . . پىويستى ئەمرويان ئەنھا ئەوھ نىبە
كە لەم ھەنە بەكارەدا ھەنگاى گەورە نرو زورتر بنىن ، بەلكو مەسئولە تىكى
گەورە كەوتەتە سەريان بو ئەوھى بىر لە كوردەگانى تىرىش بىكەنەوھ ،

مهستولیه تیکی وه ما که پیویسته پاک بکریته وه له ههله و چاری نیوه و ناتهاوو .
واته : بهرزه وهندی گشتی کوردایه تی پیویسته هه میسه له میشک و دل و
دهرونی خویاندایی !

(بهریوه بهرایه تی زانیاری گشتی بو خویاندانی کوردی) که له لاین .
دهوله تی عیراقه وه دامه زرا ، ماوه یه کی فراوانی له بهره ما هه یه بو تیش کردن و
مهستولیه تیکی گه وه ی له سه شانه .

من تا نیسته باسی نه کرده که چون . نم دوو زاراهه نه کربت
به یهک ، چونکه نه مه گهرو گرتیکی هونه ری « فیلولوژی » دژواره ،
به لیکولینه وه یه کی زانیاری قول نه یی و . له پروگرامیکی دوورو دریزو ناماده
کراوا نه یی چار ناکری ، پروگرامی که له لاین دهسته یه کی خاوه ن تیختصاصی
بهرزه وه دابری ، که نوینه ری ههردوو زاراهه که بن : سورانی و کرمانجی .

به پیی نه وه ی که له دهستوره کانه که مانا نوسراوه ، حکومه تی
شورش گه له به سهزچاوه ی هه مسوو دهسته لاتی دانه نی ، باوه ری هه یه به وه ی
که گه له مانی هه یه سه ریسته گشتی وه ریگری و هه ول بدا بو نه وه ی بگوزبته وه
بو ژیانیکی باشتر ...

وه حکومه ت هه مو هه ولیک نه دا بو مسوگر کردنی نارامی و
پاریزگاری کومار .

نیمه باوه رمان هه یه به وه ی که توانامان هه یه
خنسو هه ولی تیک بده یی که نه دریت بو هه ره شه کردن
له ئاسایشی وولات ...

عبدالکریم قاسم

تازدوب بو گه له

شاره زور : حسين عثمان نيرگسه جاري

(١)

ئهي هونيتو رست له دوای رست ،
تا سرر ئهكا پينوسى دهست
ئاسوى گهشى گهل داپوشى
ژينى چينىك تيا بنوينى
پيسى تير ئهبن ، تهچن بو خه و
رادهى بىرى بو داناووم
ههوينن بو ههلبهستى من !
يا سامانى بو كوى نهچى ؟

ههئدى شاعىر جوانى سرشت
ئهكاتوه دهركاي ههلبهست
له چوارچيوهى بىرو هوشى
جورىك ههلبهست تهچهسپينى
ئاسهى خوى و خهلكى وهك ئه و
من ههزارى دهرسى داووم
چهن پرسىارى ههتا مردن
سروش جىوانه ، بهلام بو كى ؟

(٢)

توب و تانگ تيايا هوكم ره وابى ؟
به خوين ، به فرمىك ليل بكا ئاسوم ؟
بهختبارى و خوشى له من بتورى ؟ ..
ههزارى بى يا بو كوشى مردن ؟ ..

بو نىشتمانم بهش بهش كرابى ؟
بو ئه بى چينىك له نهتهوهى خسوم
به پشتبوانى چهن چاكاو خورى
روژى به دهيان له نهتهوهى من

بو ته بی داوای سهر بهستی گهلان
 ته بی توانای شیعو ههله ستم
 شیعریک ریک بخا له تاواتی گهل
 شیعریک شورش بی لهوانه ی، کهوا
 با ته دینه کان « داسی » پینوسیان
 با دروینه ی کهن بیری ژه هراوی ،
 با « ته ده ب » بو کورد ، بو کوردستان بی،
 سور بکری به خوین ، بکری به تاوان؟ ..
 رابکا له شوین پینوسی ده ستم
 له موزده ی گه شی سبه بی و دم کهل
 ته مرین بز و تامانجی هیوا ...
 به درن له شیوه ی ژبانی ئینسان ،
 نهوانهش میلله ت نه خه نه داوی
 بو تیکوشانی گشت میلله تان بی

ئایا لات وایه که هونه روه ر شتیکی که وده ن و حوله ؟ ؛ لات وایه
 که وینه گر ته نها شتیکه دو چاوی هه یه ؟ ؛ یا خو موسیقار ته نها دو گوپی
 هه یه ؟ یا شاعیر ته نها ره گیکی لیده ری هه به له دلپا ؟ ... یا مشت زهن
 ته نها پیاویکی خاوه ن ماسوا که یه ؟

نه خهیر .. به پیچه وانته ی ته مانه هه موی ، هونه روه ر مروفیکی
 سیاسی به و روداوی ده ورو پشتی کاری تی نه کات ، چ دلخوش کهر ،
 چ غم هاوه ر ، وه به هه مو ریگایه ک له گهل نه م روداوانه دا نه روا .
 ئایا نه توانی که گوی نه ده یته ده ورو پشنت ، یا خوت گوشه گیر
 بکه بت له ژبان و بجیته کوشکیکی عاجی !!

نه خهیر ! هه به ست له وینه رازانه وه ی مال ئیه ، وینه
 چه کی چه نگه بو هیرش و بو پاریزگاری له دژی جانه وه ری و
 تاریکایی .

[بیگاسو]

له شاعیری تور کیاوه : نازم حیکمهت
بو دایکیکی عیراکی ...

ف . ع . ک

له عه ره بی به وه وه ری گیراوه

دایکیکی عیراکی نامه به کی نارد بو شاعیری مرو فایه تی مه زن نازم حیکمهت
له وه نامه دا داوای لی کرد بوو که نوسخه به ک له وه هه له به ته ی بو بنیری که له فینا دا
سه ره نای نه وه هه مووه گفتو گو یانه ی پی ک رای به وه که له دژی چه کی نه توم و
تاقی کرو نه وه ی درا ، نه وه هه له به ته ی که رای گشتی نه مسای هینایه له رزین و
تافره ته کانی فینای گریانند ، شاعیریش به گورجی نه م داخوازی به ی هینایه دی و ،
هه له به ته که ی له گه ل نه م نامه ی خوراه وه دا بو نارد : -

خوشکی به ریزم !

نامه که ت به ختیا ری کردم ، که ووشه راسته پر له هه زه بی به کاتم خوینده وه
به راده به ک کاری تی کردم فرمیسم رشت ! . زورم لا گران بوو که نه م توانی
بیم بو به غدا و ساوا کانت ماچ بکه م و به توند نه وه ده سه دوستخوازه بگو شم که
تاماده بوو بوم له فرو که خانه ی به غدا . . به لام هه لم بو ربک نه که وت که بگه مه
لاتان و ، له کونگره ی ناشتی دا ها و به شیم .

وا هه له به ته که ت بو نه نیرم که داوات کرد بوو ، چن دلخوش نه بم که
ببینم وه رگیرا وه ته سه ر زبانه جوانه که ت ، زبانی عه ره بی ، هیوام وایه نه خوشی
لیم بگه ری و سه ر له عیراق بدهم و ناشنایر به پیدا بکه م له گه ل دایکه عیراکی به کاندای ،
چونکه له قولایی دله وه تاواته خوازی نه م .

جوانترین سو پاسم لی وه رگره ، خوشکی به ریزم ! .

نازم حیکمهت

تارمایی . . . کیشیک!

ها . . . ئەمە منم . . . منم لە دەرگاتان ئەدەم!
لە هەموو دەرگایەک ئەدەم . . . لێرەو لەوی
دە مەترسن . . . رامەچلە کین
کە ناتوانن من ببینن -
چونکە زیندوو ناتوانی مردوو ببینی!
من پێش دە سال لێرەدا بووم
لە هیروشیمادا مردم! . . .
لە کاتیکا کۆولە بووم . . . لە حەوت سالان پتر ئە بووم
بەلام ساوا هەر ساوا یە پاش مردنیش!
لە سەرەتاوە یلیسە رووی کردە قژی دریزم
ئەجا دەستم . . . هەردوو چاووم!
ئەم لەشە تەرو تازە بەم بوو بە لا گویلی خولەمیش!
زوری پی ئەچوو یاو گۆرە
تەورو تونای کرد بە ئاسمانی لایلا
لە راستی یا هیچم ناوی لە تیرە
چونکە ناتوانن رام ژەنن!
ئەو ساوا یە کە سوتاوە . . . وەك چون ئەسووتی گەلایەك!
ناتوانی هەرگیز شیرینی بخوا!
وا من لە دەرگاتان ئەدەم . گۆبم لی بگرن
ناوی خوتانم بەدەنی تاییخەمە پال ملیونها
هەتا تاوان تاران ئێتر دەس بەردارین . . . ساوا ئەکوژن!
هەتا ئەواتنیش نتوانن حەلوا بخون! . . .

وه لاهي ره خنه کهي فدره ننگي خال

حهمه جهزا

هه ره ننگاويک بزى وه له هه پيناويکدا بيت گوماني تيا نيه کهم يازور کهم و کورتي تيا نه بيت . (فدره ننگي خال) يش که هه ننگاويکي پيروزه نراوه له رى خزسته و تومار کردتي زمانه که مانا بي گومان اه کهم و کورتي به دهر نيه ، خسته پيش چاوي نه و کهم و کورتيا نه نه بي به هوي نه وهى که له پاشه روزدا دووباره نه کريته وه .

جا هه بهم نوميده وه ره خنه کهي کاک (طاهر صادق) م خوننده وه که دهر باره ي (فدره ننگي خال) نوسيوى ، وه وام له وه ره خنه به چاوه روان نه کرد که چند کهم و کورتيه کي به جي بخاته پيش چاو ، به لام داخه کهم ره خنه کاني کاک (طاهر) کهم و کورتي فدره ننگه کهي دهر نه خستيو ، وه نه و چند ديره ي نوسيوى وه به ره خنه ي دانا بو ، نه توانم بليم که نا به جي بوون وه وای دهر نه خست که کاک (طاهر) فدره ننگي تری عه ره بي يا خود فارسي له شيوه ي (فدره ننگي خال) بهر چاو نه که ونوه تا که ميک شاره زايي له چرنه تي نوسيني فدره ننگه ا پيدا بکات . جا بو نه وه ي نوسينه کهي کاک طاهر به ناوي ره خنه وه به سه ر (فدره ننگي خال) دا ساغ نه يته وه به پويستم زاني که به که به که وه لاميان بنده مه وه .

۱ - کاک (طاهر) ره خنه ي له وه گرتوه که ماموستا (خال) معنای چند

ووشه‌یه کی لیک داوه‌ته‌وه که کوردی نین ، له وه لامی ئەمه‌دا ئەلین که ئەو ووشانه
 هه‌موویان ئیستا له زمانی کوردیدا به‌کار ئەهه‌ن جی له‌به‌ر ئەوه‌ی که فهره‌نگه‌که‌ی
 ماموستا (خال) بریتیه له فهره‌نگی ئەو زمانه‌ی که ئیستا گه‌لی کورد پێی ئەدوین
 با جارو بار ووشه‌ی بیگانه‌شی تیدایت به‌لام پیویسته مه‌عنای ئەو ووشانه‌ش تومار
 بکرین ، چونکه‌بمانه‌وه‌ی و نه‌مانه‌وه‌ی له زمانه‌که‌مانا هه‌ن ، وه هه‌روه‌ها ماموستا نه‌هاتوه
 ووتاریکی ئەده‌بی بنوسی تا خوی له ووشه‌ی بیگانه پاریزی ! وه وا ئەزانم
 لیک‌دانه‌وه‌ی مه‌عنای ئەو ووشانه‌ی که کوردی نین و به‌لام له زمانه‌که‌مانا به‌کار
 ئەهه‌ن ئەک ته‌نیا شتیکی پیویسته به‌لکو زور سوودی لی ئەهه‌ن بو ئەوه‌ی ئەگه‌ر کرا
 له‌مه‌و پاش به‌رامبه‌ره کوردیه‌که‌ی به‌کار به‌هه‌ن .

ئەگه‌ر سه‌رنجیکی که‌م له فهره‌نگی (امیر کبیر) به‌هه‌ن که له فارسیه‌وه بو
 فارسیه ئەهه‌ن که مه‌عنای سه‌ده‌ها ووشه‌ی لیک‌داوه‌ته‌وه که گشتیان عه‌ره‌به‌ن و
 قریان به سه‌ر فارسیه‌وه نیه ته‌نها ئەوه نه‌بی که جارو بار له قسه‌و نوسینا ئەهه‌ن
 وه‌کو (توفیق ، قاعده ، توقد ، توقیت ، ایجاز ، ایتم ، حاجب ، سه‌ج ، فحوی
 منفرجه ، وضع .. هتد) .

۲ - كاك (ظاهر) زه‌خه‌ی له‌زه‌گرتوه که ماموستا مه‌عنای « ئەسپیکوژه‌ی »
 لیک داوه‌ته‌وه ؛ وه به شتیکی ناشیرینی داناوه ؛ وا دیاره كاك (ظاهر) ئەوه نازانی
 که فهره‌نگی زمانیک ئەگه‌ر به شیوه‌یه‌کی فراوان بنوسی گوی ناداته ئەوه‌ی ئەو
 ووشه‌یه جوانه یا ناشیرینه ؛ به‌لکو مه‌عنای هه‌موو ئەو ووشانه لیک ئەداته‌وه که له
 سه‌ر زاری ئەو میلله‌ته‌ دینه ده‌ره‌وه وه هه‌روه‌ها لای ئیمه هه‌ج شتیکی سه‌یر نیه
 ئەگه‌ر بلی « ئەسپیکوژه » به‌رامبه‌ره که‌ی « په‌نجه‌گه‌وره‌یه » .

له پاش ئەمه كاك (ظاهر) ئەلی كه « ئەده‌ب » مه‌عنای « وێژه » یه وه
 ئەوه نازانی که ئەده‌ب له کوردی و عه‌ره‌یشا به مه‌عنای خووو ره‌وشت

به کار دهه‌ییزی وه کو ئه‌لیت (فلان کس بی ئه‌ده به) ، ئه‌مه بیجگه له‌وه‌ی که به
مه‌عنای « وپژه » ش به کار دهه‌ییزی .

وه هه‌ره‌ها کاک (طاهر) ئه‌لیت که بریار مه‌عنای « قه‌راره » وه مه‌عنای
« په‌یمان » نیه ، به‌لی ئه‌مه شتیکی راسته ، به‌لام وه‌کو من به‌ر چاوم که‌وت ماموستا
له‌ فه‌ره‌نگه‌که‌یدا په‌یمانی به‌ مه‌عنای « حلف » لیک داوه‌ته‌وه نه‌ک بریار به‌ مه‌عنای
په‌یمان ، وه‌کو کاک طاهر ده‌ری خسته‌وه بو راستی ئه‌مه‌ش ته‌ماشای لاپه‌ره (۲۴۷)
فه‌ره‌نگه‌که‌که‌ بکه‌ن که‌ له‌ لیک دا نه‌وه‌ی ووشه‌ی (په‌یمان) دا نه‌لی (به‌ستی شتیکی
له‌ ناوه‌ندی دوو کس یا دوو ده‌وله‌تا) که‌ ئه‌مه‌ش بی‌گومان (حلف) ئه‌گه‌ینیت
وه‌کو کاک طاهر خوی نه‌لی .

۳ - نا‌هه‌قمان نه‌بوو که‌له‌ سه‌ره‌وه ووتمان کاک (طاهر) ره‌نگه‌ فه‌ره‌نگی
تری له‌ شیوه‌ی فه‌ره‌نگی خال به‌رچاو نه‌که‌وتی چونکه‌ ئه‌یین زور به‌هه‌له‌دا چوه
له‌وه‌دا که‌ ئه‌لیت پیوست نیه‌ بو کوردزمان به‌ دوورو دره‌زی مانای ته‌سپ ، یا خود
تاوله‌ یا تاوینه ... هتد لی بدریته‌وه نه‌بوایه‌ لاسای فه‌ره‌نگی راه‌ری ماموستاگیو
بکاته‌وه جاری نه‌بی ئه‌وه‌ بخه‌ینه‌ پیش‌چاو که‌ فه‌ره‌نگی خال له‌ کوردیه‌وه بو
کوردیه‌ وه‌له‌ چه‌شتی فه‌ره‌نگه‌که‌ی (ماموستاگیو) نیه‌ که‌ له‌ عه‌ره‌یه‌وه بو کوردیه‌ وه
یه‌ کسه‌ری ووشه‌ عه‌ره‌یه‌که‌ به‌رامبه‌ره کوردیه‌که‌ی بو دانه‌نی به‌لام (فه‌ره‌نگی
خال) له‌ زووربه‌ی شوینا ناچار ئه‌ییت مه‌عنای ووشه‌ کوردیه‌که‌ به‌دیریک لیک
بداته‌وه چونکه‌ له‌ کوردیدا ره‌نگه‌ ووشه‌ی تر نه‌ییت که‌ ئه‌وه مه‌عنایه‌ بگه‌ینیت .

وه‌ ئه‌گه‌ر سه‌رنجی ئه‌وه فه‌ره‌نگه‌ فارسی و عه‌ره‌ بیانه‌ بده‌ین که‌ له‌ سه‌رشویه‌ی
(فه‌ره‌نگی خال دانراون واته‌ له‌ عه‌ره‌یه‌وه بو عه‌ره‌بی وه‌ یا له‌ فارسیه‌وه بو
فارسین ئه‌یین له‌ گه‌لی شویندا مه‌عنای ووشه‌که‌ به‌ رستیک لیک ته‌داته‌وه بو وینه
ئه‌گه‌ر چاویک به‌ (منجد) عه‌ره‌یدا بخشین ئه‌یین که‌ له‌ مه‌عنای (عه‌ره‌ب) دا
ئه‌لیت (بریتین له‌ ده‌سته‌یه‌ک ئاده‌میزاد له‌ نیوه‌ دورگه‌یه‌دا ئه‌زین که‌ ئه‌که‌وته‌

روژه‌هلانی ده‌ریای سوور) وه یان له مه‌عنای (الماس) دا ته‌لیت (به‌ردیکی پیروزی ئیجگار رره‌قه) جا ته‌گه‌ر به‌سه‌سه‌ی کاک (طاهر) بیت (منجد) یش به‌هله‌دا چوه!

هه‌روه‌ها ته‌گه‌ر سه‌رنجیک له‌ فه‌ره‌نگی (به‌هان قاطع) به‌دین که له‌ فه‌ره‌نگی بو‌ فه‌ره‌نگی دووباره‌ ته‌بیین که مه‌عنای زور له‌ ووشه‌کانی به‌رستیک وه‌یا زیاتر لیک داوه‌ته‌وه وه‌کو ته‌وه‌ی له‌ مه‌عنای (به‌فراو) دا ته‌لیت (تاوی به‌فر یان تاویکی سارد) وه‌ یان له‌ مه‌عنای (سه‌رچاوه) دا ته‌لیت: جیگایه‌که تاوی سازگاری، له‌هله‌فولی). جا ته‌گه‌ر خاوه‌نی (به‌هان قاطع) به‌سه‌سه‌ی کاک طاهری به‌کردایه‌ ته‌بوایه مه‌عنای ته‌م جو‌ره‌ ووشانه‌ی لیک ته‌دایه‌ته‌وه که به‌ نیه‌به‌ت فه‌ره‌نگی وه‌ ناشکراو زانراون، وه‌ هه‌روه‌ها فه‌ره‌نگی (أمیر کبیر) یش که له‌ سه‌ره‌وه باسمان کرد زوربه‌ی ووشه‌کانی به‌ رستیک وه‌ یا زیاتر لیک داوه‌ته‌وه.

له‌ دوا ووتهمانا بو کاک (طاهر) ی روون ته‌که‌ینه‌وه که (فه‌ره‌نگی خال) ته‌نیا بو ته‌وه نه‌کراوه که کورد زمان سوودی لی وه‌رگری بو فه‌ریوون، چونکه به‌ نیه‌به‌ت کورد زمانه‌وه زوربه‌ی زوری ووشه‌کانی ناشکراو زانراون جا ته‌گه‌ر به‌هاتایه‌وه (ماموستا خال) له‌ سه‌ر سه‌سه‌ی کاک طاهر بو‌یه‌شایه وه‌ ته‌و ووشانه‌ی که له‌ لایهن کورد زمانه‌وه ناشکران نه‌یتوسیا به‌ ته‌و کاته فه‌ره‌نگی که به‌سه‌سه‌سه‌ چند لاپه‌ره‌به‌کی کهم کوتای ته‌هات وه‌ ته‌و مه‌به‌سته گرنگی بوی دانراوه که ته‌ویش تومار کردنی زمانی کوردیه له‌م چه‌رخه‌دا، نه‌ته‌هاته دی.

وه هه‌روه‌ها پیش ته‌وه‌ی کوتایی به‌ وه‌لامه‌که بینم به‌ پیوستی ته‌زانم که بیخه‌مه پیش چاوی کاک طاهر که پیش ته‌وه‌ی ره‌خه‌ له‌ هه‌ر جو‌ره به‌ره‌میک زانیاری و ته‌ده‌بی ته‌گری پیوسته وورده شاره‌زاییه‌کی له‌و باه‌ته‌وه هه‌یت وه‌من وا ته‌زانم ته‌و شتانه‌ی له‌ سه‌ره‌وه باسم کردن هه‌مووی به‌نیه‌به‌ت به‌کیکه‌وه که جاروبار چه‌ن فه‌ره‌نگیکی په‌ره‌ په‌ره کردیت شتیکی ناشکراو زانراون.

بو هیوا ...

کوبه : « بی خه و »

○

نه‌ی گزنگی ویژه‌ی ژبان
زه‌نگ و چرای کاروانی گهل
هیوای دلو دهرن پاکان
زرنگ کهروی لای ته‌مه‌ل

○ ○ ○

تو موژده به‌خشی به‌یانی
گولیکی نالی به‌هاری
تیماری زامی به‌ژانی
هه‌ست و تاوانی هه‌ژاری

○ ○ ○

توی ره‌وینه‌ری ته‌مو مژ
تا‌کو هه‌تاو بدا له چاو
ته‌وانه‌ی بو سودی خوین مژ
ریک ته‌خن پیلانی گلاو

○ ○ ○

۴۴

هيوای نهوانهی پرر هستن
يو کارو ژين دینه نوسين
له ساردی و گهرمی ناوهستن
يو ناشتی و نازادی نهژين

◊ ◊ ◊

هيوای گهلی مهردو بهکار
داريژه ووشهی مرواری
رهوشن بکه بيرانی تار
يو دوا روژی بهختیاری

◊ ◊ ◊

نهی لاوانی بههست و بير
دهس کن به نوسين بی ووچان
تا ويژهی ئيمهی کوردی ژير
بگانه ريز ويژهی جيهان

◊ ◊ ◊

تاكو هيوای به تیکرایي
بگانه جی و بهردهست کهوی
يو گشتی ئاههنگو شایی
يو مینش نه نیا خه و شوی

فلاح سوپای بنه رتهیه له جولانهوهی نهته وایه تیدا ، به بی نه م
سوپایه جولانهوهی نهته وایه تی هیچ هیزیکی نابی ، مهسه لهی نهته وایه تی
له کا کلا ، مهسه لهی فلاحه گانه .

(ستالین)

سهر دانيكي چاوه روان نه گراو

له گوډاري « بلغاريا الجديدة » وه
وهرگير اووه
محمد رشيد قهره داغي - زانستگاي
پهروهرده

سهر له بهياني سالي ۱۹۱۸ بو ، شتيكي نه ناسايي له ماله كه ماندا رووي دا
كه زور سهرم لي سورما ، له وکانه يشدا له په نجره شكاوه كه ي دهرگا گه وره كه وه
هه واييكي فينكو خوشي به هار نه هانه ژووره وه . هه لسامه سهر پي وچاوم گيرا ...
سهر ي نهو قوژبنم كرد كه باپيرمي لي دائه نيشت ، به لام نه نوم دي و نه نه نكم ،
هه ووه ها ديم جيگاي دايكم و خوشكه كانم و نهواني تر چول بوه ... گشتيان
گومر ! .. له كوین ؟ .. لهم كانه دا له لاي عماره كه دا ده نكيكي هيواش بهر بای
گويم كه وت ، وه ده ننگه ده ننگ له ته ويله كه دا په دابو . به سهر بانيزه كه دا
هه لگه رام و له بهر دم ته ويله كه دا هاتمه خواره وه ...

— بو كوي بهم به يانيه زوه ، كوره زا خوشه ويسته كم ؟

— نه مه وي بز انم چي نه كن .

— تاه ! .. به دهمو چاويكي كرژومونه وه تير سرنجي باغچه گه وره كه ي

حاجي « ثيفان » ي دا كه دريژ بوته وه له پشت باغچه كه ي خسومان و دراو

سيكانمانه وه ، وه سرنجيكې دايه سهر خانوه چوار نوممه كه ي دهره به گه گه وره كه

كه نه كه وپته لاي چه پي ماله دراوسيه كه مانه وه ، ووتې :-

— بي ده ننگ به ! ... سه گه كه تا گدار مه كه !

— كام سه گت ؟ - ليم پرسې بي نه وه ي به ته واوي بز انم ته وچي ووت .

— ئۇ سەگەي لەدە وروپىشى ماله كەمان ئەسوربەتە وە ھەمىشە دارە كەي
ھەل ئەسوربىنى بەلایى مالى ئىمە و دراوسىبە كانمان ، ئەوسەگە شەوو روژ گوتان
لەلورە لورىبەنى ...

بەدەنگىكى نزم و ھىواش نەنكىم ئەم قسانەي بو كردم ، وە بەتیک چوینا
بوم دەر كەوت كە ئوردوبەك سەرباز گە یشتونەتە دى بە كەمان وە بو خوار دەمەنى
ئەگەرىن ، وە ھەروەھا زانیم كە باپىرم بە درىزایی ئەوشە وە خەرىكى ئەو بو ئەونە
ختە گە نەمەي ھەمان . بو - ئەنھا خوار دنى خیزانە كەمان - یشاربتە وە ، دىسانە وە
لىم پرسى : نەنكە ... نەنكە ... كاتیک توو باپىرم منال بون ھىچ جەنگ رووى دا ؟
— چى ئەپرسى ؟ بى ئەوەي چاوم لی بتر و كىنى ووتى :-

ئەمە چوئەتى سروسشە كورم ... لەجەنگى « قىرم » دا لەدايك بوم
وە لە و كاتەدا كەروسە كان ھاتن رزگارمان بو لە دەس تور كە كان ، باوكت ھاتە
دوینا وە ... ئەو یش توى ... ئایا لەچارەت نەنوسرا وە گە و رەبىت و لەكانى
جەنگىكى تازە دا بىزىت ؟ وادەر كەوت كە قەسە كان بوخوى ئەكات ... لىم پرسى :
نەنكە ئایا ئادەمیزاد ناتوانى بى جەنگ بىزىت ؟

بەسە ، بەسە مەشغول مەكە ، پىويستە چاوە دىرى ماله دەرە بەگە كە
بكەم ... دواى ئەمە بە چاوىكى پرر لە خوشە و ىستى وە سەبرى كردم و دەسى كرده
ملم - ئەو ەندەي پى نەچو گويمان لە كو كەي حاجى بو نرىك ئە بو وە لەسنوورى
باغچە كەدا ، حاجى پىاوىكى زور چا و برسى و جانە وە رانە بو ، بەجورىك ھەموو
دانىشتوانى دىكەي زویر كردبو ، سالى « ۴۰۰ » تەن گە نەمى زىاتر ئە بو ... بەلام
ئەمە ھەمووى بەشى نەتە كرد ، ئەو ەندە نالە بار بو جارېك كولىك گە نەمى لە پىرە ژنىك
دا گىر كرد كەمىردە كەي لە جەنگدا كوژرا بو .

دايكم رەنگى زەرد بوو چاوى تارىك بو كە دىتى حاجى بەرە و ئىمە دىت ؛

وه ووتی : ئاه خودا ! هه موو روژ ئه م پیاوه ناوانباره چهن تازارمان ته دات ، خوا
بکهم بچی به ناخی زه ویا !

ئهو ساله سالیکی ووشک و بی به ره کهت بو ، خیزانه کهمان ههچی شک
ئهته برد ، ته نانهت تاقه پاروییک خواردن له مالمانا چنگ ئهته کهوت .

وه له م شه و ه دا گویم له زرمه زرمی پی بو ، مانگ چوارده شه و ه بو ،
به شه و هه زیرینه کهسی هه مو شوینیکی رووناک کرد بووه ... داره کانی ته نیشته
گورستانه کهسی جوار رووناک کرد بووه ، له مالی موختاریشه و ه دهنگی ته پیل و
دهه لو شمشال ئه بیسترا ، به لام له مالی حاجیه و ه دهنگی هه راو به زمی خواردنه و ه
بو چونکه ئه و شه و ه ئه فسه ریکی شه ره نگینه و تاقمه کهسی میوانی بون .

له کاتیکا نه نکم ئه هاتو ئه چو له بهینی باخچه که و راره و ه کهسی بهردهم
ته و یله کهدا ، باپیرم خه ریکی ئه و ه بو ده رگا پاش دا بخات وه کون بری بکات ، تاکو
کس نه زانی که و اه ژوره و ه یین و خه ریکی شت شارده و ه یین له عه ماره کهدا . دوا ی
ئه مه هینای خولی کرد به سه ر جیگا که داو به کا دا پیوشی و به م جو ره توانی
دو به رمیلی گه و ره که له ژیره وه کون کرایون بو ده رهینانی گه نعه که ، بشار ته و ه
له ناو عه ساره کهدا . ئایا خواردنه که به شمان ئه کات ؟

ئه مه بو ئه و پر سیاره ی له خه یالی هه موو مانا بو وه هه موومان له بهر خو مانه و ه
ئهمان ووته و ه .

— ئه یینی به یانی چون ماله کهمان ئه پشکنن . پورم ووتی :-

— ئاه ! مه گه ر هه رخوا یار مه تیمان بدات .

باپیرم ووتی :- بهلی به لام پاش ئه و ه ی سه ری ئه م ده ره به گه چاو برسیه پان
ئه که ینه و ه . - له م کاته دا دهنگی گریان و روله رو ئه هاته گویمان ، که له چواره مین
مالی پشت مالی حاجیه و ه ده رئه چو ... دهنگی « ئه نشوفیشا » بو که میده کهسی

کوژرابو، نیستاش واراهاپتو هه موو ئیواره بیهک یادی بکاته ووه بوی بگری. . وه له هه مان کاندای تهه دهنگی گریانه تیگه لاهو بو بو له گه له دهنگی زه ماوه نندو هه رای مالی « حاجی » دا به یانی دوهم روژ هه لات و تیشکه زیرینه کهی بلا و کرده وه به هه موو لاییکدا و سه ربانی ماله کانی رووناک کرده وه ، سه گه که له خه وه هه لساو به رام بهر ده رگا که دانیشته .

— رویشته ! ... نه نکم ووتی ، ئاوری دایه وه بو لای ئیمه وه وه به وردیله کانی ووت :

— زه ماتان بگری ، له م حاله ته دا بوین ، نه وه نده ی پی نه چو تا قمیگ سه رباز که له سه سه ربازو نه فسه ره یکی بچوک پیک هاتبو ، له بهر ده م ده رگا که ماندا وه ستان و نه فسه ره که هاواری کرد ووتی : - نه و خه واره مه نه یی هه تانه به مان ده نی ، نه نکم به هیواشیه وه وه لای دایه وه ووتی : - هه ر چه که مان هه به نه وه تا له عه ماره که وا . ژنه کان هه مو له ترسانا نه له رزین ، باپیرم دو هه نکاو هاته دوا وه بو نه وه ی رریگا بدات به سه ربازه کان بچه ناو ته ویله که وه ، وه نه فسه ره که ش ده سی کرد به پیشکینی چیگا که وه ، به سه ر سه ربازه کاندای خوری که ده س به که ن به هه لکه نندی چیگا که به لکو نه ختیگ خواره مه نی بدوزنه وه ، کانی دیان نه مه هه مو ووی پی سوودبو ، چاویان وه رگریا به ره وه عه ماره که وه باپیریم ده رگای عه ماره که یی بو کرد نه وه وداوای چونه ژووره وه ی لی کردن و نه وانیش چونه ژور به لام که دیان نه مه ش هه ر بی سوودبو هیچان نه دوزینه وه ، چونه ده ره وه بوراره وه که وه سه ربازی ناو چه که یان کرد . نه فسه ره که له تورره ییدا چاوه کانی ده ره به ربوو سوور بو بو وه ، پاش توژی سه ربی باپیرمی کرد و ووتی :

خاله . . بی عه قل مه به . . له کوی گه نه که ت شار دو ته وه پیمان بی . خواردن زور پویسته بو شه ر کردن ، پویسته هه ر چه که ت هه به به مان دیتی ناکو ئازارت

نه دین . باپیرشم وهلامی دایهوه ووتی :- ئایا ئەم هه‌موو تازاره‌ی دراوم به‌س‌نیه
هه‌رسی کورم ناردوه بو شهر کردن . .

— تاوه‌ها ؟... ئەفسه‌ره که زور به‌توره‌یه‌وه سه‌یری باپیرمی کردو
قامچیه‌که‌ی به‌رز کرده‌وه . . . لیم ده . . هه‌ر له‌زه‌مانی تور که کانه‌وه پشتم راهاتوه
بو قامچی زورداران ... بام له‌زه‌مانی ئیوه‌یشه‌وه ئه‌وها بیت :

لەم کاتەدا ئەو سه‌ربازه‌ی له‌به‌رده‌م ده‌رگای هه‌ماره‌که‌دا وه‌ستا بو هاواری
کرد : - گه‌وره‌م سه‌روک -

ویستی شتی به‌چرینی به‌گوبیدا ، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ی پی نه‌چو ئەفسه‌ره‌که‌ سه‌ری
هه‌لیری و ته‌ماشای دیواره‌ نزه‌که‌ی کرد که حاجی « ئیفان » له‌پشتیه‌وه راوه‌ستا بو
وه به‌ په‌نجهی ده‌ستی هه‌ر ئیشاره‌تی بو بن دیواره‌ که ئه‌کرد ، ئەفسه‌ره‌که‌ له‌خوشیا نا
گه‌شکه‌داربو وه‌به‌ره‌و ده‌ره‌به‌گه‌که‌ رویشت و ده‌سی بودریژ کرد تا یاریده‌ی
بدات به‌سه‌ر دیواره‌که‌دا که‌وا باز بدات . پاشان هه‌موومان چوینه‌ ده‌ره‌وه‌ له‌گه‌ل
باپیرم ، وه‌هه‌موو به‌قینه‌وه سه‌یری ده‌ره‌به‌گه‌که‌مان ئه‌کرد .

— ئیره ... حاجی ووتی وه‌به‌ دار ده‌سه‌که‌ی بو جیگای گه‌نمه‌که‌ ئیشاره‌تی
ئه‌کرد . نه‌نکم به‌سه‌ریا قیژانی ووتی .

ئهی له‌عنه‌تی خوات لی بیت ... دوای ئەمه‌ به‌لادا که‌وت ... هه‌موو
ره‌نگمان زه‌رد بوو خه‌فه‌ت دای گرتین که‌سه‌ر بازه‌کان جیگای گه‌نمه‌که‌پان
دوزه‌وه‌ چو‌نکه‌ ئه‌مان زانی ئه‌بی له‌برسا به‌مرین ، ئەفسه‌ره‌که‌ خوری به‌ سه‌ر باپیرما
که‌رووی وه‌رگیربو ده‌سی به‌رز کانه‌وه بو سه‌ره‌وه‌ و جوله‌ نه‌کات ئه‌گینا
ئه‌ینه‌تانه‌ به‌رگولله .

یه‌کیک له‌سه‌ر بازکان ووتی : - گه‌وره‌م ! ... پیوستیمان به‌ رووناکی هه‌یه
نه‌نکم چو چراییکی فته‌له‌ی بوه‌ینان ،

— ناي ... به شيوه يکي چهن جوان شاراوه ته وه !.

— جيگا که زور کونه گه وره م

نهه ... نهه ... بيويسته نه ترسيته ... بهم شيوه يشه وه کچان ههر خوشيان
تهويت - به سهر چاو سهر بازه که ده سي کرد به گه تم ده ره بنان له کوني تهو
عهماره ي دوزيبويانه وه . لهم کاته يشدا دايکم وپورم خهريکي تهوه بون به سه تل
گه نمه که بگويز نه وه بوناو عه ره پانه غه سکهر به که ، باپيرشم سهر ي دانه وانده بو ، چاوي
نواريه وه زه ويه که نه نکيشم سره وتي نه بو نه ي ته تواني له به ک جيگادا به وسيت ،
وه نه هاتو نه چو وه کو به کيک بيه ويت تهو ناوچه به بيه ويت ، له دو اييدا
تاوريکي دايه وه بو نه فسه ره که ووتی :

تهمه به ژيانمان گه وره م ؟! خوا يانزه کوري داييم به لام هيچيان بونه
هيشتم ... چواريان نه بيت ... سيانان له شهرن ... له دو اي تهمه چي تر ؟! تهمه
همه وي له بهر قازانچي کي و له بهر خائري کي ؟ بو قازانچي ده ره به گه خون
مزه کان وه کو تهمه ي له پال ديواره که دا وه ستاوه !؟

تهفسره که فيژاني به سه رباو به توره بيه وه ووتی :

— به سه . لهم کاته دا گويم له ناوازيکي سه ربازي بوله مه يداني ناههنگ
گيرانه وه نه هات . تهمه به که م جار بو له ژيانا گويم لهم چه شنه ناوازه بيت .
باپيرم ووتی : - چاک نه کهن ! گيانمان ته کيشن وپاشان ناوازي موسيقا
لي نه دن !

به لوتي قونده ره که ي ، سه ربازه که له عه ماره که ي دا ووتی : گه وره م
سه روک ! هيچي تيانه ماوه وه له کو نه که وه سه يري عه ماره که ي نه کرد وه دو که لي
چرا که يش نه چوه ناو چاويه وه تهفسره که لي ي پرسي :

— هيچي تيانه ماوه

— نه .

— كهوا بو وهره دهري !

سهربازه كه هاته دهره وه هه نسكه بركي ي پي كه وتبو له هيلاكيا ،
هاوري به گاني لي نزيك بونهو دهستان كرد به بيكه نين چونكه دهموچاوي ههموو
رهش بو بو وه له ههموو له شيا ته نيا داني ما بو كه سپي نه چوو . كانيك نه وان .
رويشتن بايرم داواي لي كردم بچمه تاو هه ماره كه وه ، ووتي :

— سهير كه هيجان به جي هيشتوه ؟

— با به گه وره ! - ها !

— بهرميا دوهميان به جي هيشتوه !

— بي دهنگ به !!

با به گه وره ! - به لي

— له سهير بهرميله كه دا شتيك نوسراوه ... به ته باشير ... گوي بگره بوت
بخوينه وه : - « نه ي براي ان كانيك سهرتان دانه و نين ! لئين سهري دهره به گه گاني
روسي اي پان كرده وه و گاني سهريان كرد نه وه ي دهره به گه گاني وولاتي نيمه يش هاتوه »
— بي دهنگ به ، نوسينه كه بكوژينه ره وه و چرا كه يش بكوژينه وه كتو
پرر چرا كه م كوژانده وه ... به لام نوسينه كه م هيشته وه چونكه ويستم تي بگم
بز انم كي به لئين ...

ريگاي راست بو ناراسته كردني زوران بازي بيرو باوه .
نه وه به كه ماوه بدهير . به ههموو بيرو باوه ريكي راست و بي گهر د ،
له گهل جيا واز ياندا ، بو نه وه ي منافه سه ي به كتر بكن به و مهر جه ي
كه ههمو ريگايه ك بگرين له و بيرو باوه ره پيسانه كه بو گه نني
نيستعماري ليوه دي ...

ماموستا ره فیک حلمی کوچی دوایی کرد!

زیانیکی گهوره بو کهوت له نهتهوهی
کورد، لهم روژهدا، به تاییهتی، که ماموستای
نهر، رفیق حلمی کوچی دوایی کرد.

ماموستای کوچ کردوو به کیک بو له کورده
به ناوبانگهکان، که هرگیز له یاد ناچیتهوهو،
همیشه له قولایی دهرونی ههموو کوردیکی
دلسوزا جیکیره، ماموستای کوچ کردوو له
مهیدانی نهدهبو میژوی کوردا دهستیکی بالای

هه بو، گهلی کهایی پر کردهوه که جیگای شانازی به، له مهیدانی سیاسیشدا به
دریایی تمهنتی هه لیکي دلسوزانهی دا له پیناوی مهسه لهی کوردو نهته وایه تیداو،
هاوبهشی به کی گهورهی کرد لهم مهیدانهدا، له مهیدانی جولانهوهی
دیموکراتیشدا دهستیکی دیاری بو. لهم دوایی بهدا نه ندام بو له دهستهی
دامه زینهری پارتی کوماری، نه ندامیکی به نرخ بو له سه ندیگای ماموستایاندا،
نه ندامیکی ریزی گیرا بو له به کهینی نه دیه گانی عراق دا ...

کوچی کتوبری ماموستا «رفیق» داخیکی گران بو نرا به دلی ههموو
کوردیکی دلسوزا، که لیک بو، لهم روژهدا به گران پر بکرتهوه.

دهستهی نوسهرانی «هوا» به ناوی خوی و خوینده ره گانی به وه سوگه وازی و
سهر خوشی تهکات له خیزانه به ریزه کهی ماموستا رفیق حلمی و له ههموو دوست و
ناسراوه گانی و له نهتهوهی کورد له ههموو سوچیکی کوردوستانا ...

سهر به رزی و نهر دن بو ماموستا «رفیق» ...
بهختیاری و بی به ژاره بی بو خیزانی به ریزی.

گورانی کەشتی پەوانیک

شاعری تورکی بەناوبانگ : نازم حکمەت
وەرگری کەمال غەمبار

باو ،

ئەستیرەو ،

ئاو

خەویکی ئەفریقی بالی بەسەر

شەپو لەکانیشا .

شەو بایەوانیکی رەش بو بەسەر داری کەشتی بەکەو

رووناکی رازانبویەو . . .

ئیمە نوقمەن لە ئاو ئەستیرەو بی شومارو

بی سنوور .

ئەستیرەو ، باو ، ئاو

...

کەشتی بەوانیک گورانی ئەلیت لە ژوور سەردا

لە ئاسمانا .

گورانی بەک وەك ئەستیران ، وەك با ، وەك ئاو

ئەم گورانى بە ئەلىت : -
 نازانين ترس چى بە ؟
 ھەرگىز ووشەى ترس
 نائىشە سەر گورانى بە كەمان ؛ وەك ئىوارە يىكى زستان ...
 ئەم گورانى بە بانگ ئەكات -
 ئىمە ئەزانين چون جىگەرە كانمان دانەگىرسىن
 بە ئاگرى بىزە يىك بە روى مردنا
 ئەم گورانى بە ئەلىت : -
 « ئىمە رىگەى خومان كىشاوہ
 نەك لە سەر شىلەى چەپەلەى برادەران
 بەلىكو لە سەر دەنگ دانەوہى سر كە سركى دانى دوژمانان »
 ئەم گورانى بە بانگ ئەكات : -
 با دەريا راکىشىن لە دوو كەشتى بە كەمانا بەرەو
 بەندەرىك لە ناو رووناكى يا مەلە ئەكات
 لە ناو جەرگەى شەوہ زەنگا
 بەرەو ئەو بەندەرە فراوانە رورنە
 مەزنتىن بەندەر !
 ئەم گورانى بە
 گورانى ئەستىرەو ؛
 باو ،
 تاوہ .

په تروس و گاپوچکا

نوسینی : یوری یانوفسکی

له گوفاری (Soviet literature) وه

هوگر کردوو به تی به کوردی

په تروس که گه ووره که یان بو ، ده سقی گاپوچکای گرتبوو ، وه هر دوو
مناله که له په نای نه ووده شته دا وون بوون .

« چهن کچیکي نه قامی ! من ناتوانم به ناسانی هیچ شتیکت فیر بکهم !
من هر چنده نه دم له گه لئا که چی تو ته لیت که زری ! با نه م جاروش دوو باره ی
بکینه وه : عومرت چهنده ؟ »

« چوارسال » گاپوچکا به ده نگیکی نهرم وناسک وه لای دایه وه

— ناووت چی به ؟

— گاپوچکا

— دایکو باوکت له کوین ؟

— له وین ، گاپوچکا نه ختیگ وه ستاو به ده ست ئیشاره تی کرد ... له پرر

دلوپه فرمیسیکی زل به چاوبا هاته خواری بوسهر رومه تی ..

— من چیم پی ووتی ده رباره ی گریان ؟ نازانی منیشن وه کو تو خه فته

بو دایکم نه خوم ، به لام ناگریم ، من گریاوم ؟ ره ننگه بلیسی که له بهر نه وه به
عومرم حهوت ساله ؟

— باشه! ناگریم، کاپوچکا به براکهی ووتو بدخوشه ویستی به وه
سهیری کرد؛ «هر توتووره مه به ... پتروس ...»

پتروس قزه نالوسکا وه گهی سهیری نه ختیک ریک خست و هر وه کوو
شتیکی بیر بکه ویته وه و ستاوتی :-

— «نه وه نه لهمانی به کبه» وه لهر بر به شیوه به کی سهیر رووی گرز کردو
ووتی: من خومت لی نه کم به نه لهمانی و نه نهرینم به سهرنا ... ناوا ... له ریگا
پیت نه گهم و نه نهرینم: بوسته! تهق ... تهق ...! پی نه دم به زه وی دا، بو
نه وه ی بت تر سینم و وات لی بکه هم و و شتیک پلیی ... نه لیبی چی؟ ...

— نا ... ه ... هیچ نالیم، گاپوچکا وه لامی دایه وه

— نایا نه لیبی باو کم له سو پای سور دایه؟

— نا ... ه ... نالیم

— فاشیسته کان دایکمیان خنکاند ... نایا نه وه یان پی نه لیبیت؟

— نه ... نه ویش نالیم

— نه ی نیمه بو کوی نه چین؟

— نیمه نه چین بو هیزی بهرگری ... وانا ... پتروس؟

— توف ... چند کچیگی نه فامی؟ و نه لیبیت به نه لهمانی به که؟

— له بیرم چوو ...

— باشه له بیرت نه چی ... بزانه! نیمه نه چین بو لای خالو ژنمان،

نه بی وه ها به نه لهمانی به که بلیت ... نه لهمانی کهره واز نه هینی ... بهس ته ماشای

مه که و مهش ترسه ... نه و نه نهرینی به سهرنا ... به لام توو مه ترسه ... تو

تو کرانی به کی بچو کی، به لام نه و نه لهمانی به کی کهره و بهس با بنه رینی ... باو کم

له م ری به توشی نه لیبیت و نه ی کوژی ... تو نه ی نیت چهن ریگایه کی باشه ...

هیشتا زور زوری ماوه بو دارستانه که ... ئیستا روژ ئهوه نده گهرم نیه ... حهز
له رویشتن ئه که ی ؟ ...

— « ئا... » گاپوچکا ووتی ودهستی کرد به پی که نین ، حهز
له شووتیش ئه که م « ...

— چهن کچیکی قیرسیچمه ی ؟ شووتیت ئهوی ؟ .. به لام کوا بیستانی
شوتی ؟ .. ئه گهر بیستان هاته ریمان داوای قاشیک ئه که نین .

— خه یاریش !

— باشه خه یاریش ... ته نها تو سه پیری من بکه ، له فاشسته که مه ترسه ...
تو بوسته و هیچ مه که من خوم قسه ی له گهل ئه که م ، به تر وس ئه و جانتایه ی
کرده وه که له کولیا بو و ، کولیره یه کی دهره یناو دای به گاپوچکا و ووتی : -

— هانی ... ئه وه بخو ... هیشتا زورمان ماوه بگه ی نه هینی بهرگری ...
گاپوچکا کولیره که ی وهرگرت ، ئه وه ی دایکی کرد بووی و ، دهستی کرد
به خواردنی ...

ئه و ده غله زهرد بو هی لهم به ره و بهری باریکه ریگا که بوو ، با ئه ی
شه کانه وه ، ئه یدا له سه ری مناله کان ، تیشکی روژ ئه چوو به ناو شینایی ئاسمانا ،
ههروه کوو ده زوی زیویرس به ژور سه ریانه وه ئه بریسکایه وه ، ئه و ده شتایی نه ی
له پیشیانه وه بوو ئهت ووت دوا یی هه رتایه .

ههردوو مناله که له و ناوه دا به ته وای له بهر چاو وون بوون قاچه
پینا ووسه بچو که کانیا ن ئه چوو به ناو خولی داخ بووی ریگا که دا ... نیشانه یه کیان
له بهر چاویان دانا بوو به بی پروا ئه یان و بست پیی بگهن .

— « سهیر که ! ئه وانه ئه له مانین . با خومان له ناو ده غله که دا بشارینه وه
نهمان بینن » .

گاپوچکا چربانندی به گویمی پتروس دا : نهترسم

— گویت له منه تو ؟ فاشی بهکان کهرن !

— « کهرن ! » ، گاپوچکا ووتیهوه و دواى پتروس کهوت بو ناو دهغله کهو له ناو دهغله کهدا سهربان وون بوو بوو ، کلاو کورره بهک له ژوور سهربانهوه نهفری و بالهکانی نهخشان له گیاکه ... مارمیلکه بهکی بوریش له بهر دهمیانا خوی کرد به ناو گردواکه بهک داو دیار نهما ... زیك زیکه به کیش پهره شینهکانی بلاو کرد بووه به سهر پوشیک داو جولانهی نه کرد .

منالهکان دوا به درای بهک به ناو دهغله کهدا نهرویشتن ، نهتووت به ناو دارستانا نهرون .

پتروس ووتی : -

« وابروین باشتره ، با دهغله که نهشیلین »

گاپوچکا پرسى و ئیشارهتی ژوور سهری خوی کرد : -

« نهو مهله بو کوی نهچیت ؟ »

— نهوه کلاو کورره بو ، کلاوه کهیت دی ؟ نهو زواله ویستی

له هیلانه کهی دوورمان بختهوه ! ..

گاپوچکا له سهر زهوی به که دانیشته دهستی کرد به خانوو دروس کردن له گیا ...

پتروس گویمی رایهل کرد . بهلام خشه خشی دهغله که پهستی کرد ، له پرر چه چییکی بیست و چاوی کهوت به دهمو لوتی که فاوی سیگیک که به رقهوه سهیری نه کردن !

گاپوچکا ترساو دهستی کرد به گریان ، پتروس نهوی له دم و لووتی سهگه که دوور خستهوه و ، به هیواش دهستی کرد به فیکه ایندان بو نهوی

گاپوچکا وانەزانیت ئەویش ئەترسیت ، « ها ... کولیره ی ئەدەمی ... ها ئەم
کولیره یە بخو ... »

سەگە کە وەرری . فاشی بەکی ئیسک فۆرس هاتە لای ، سەگە کە وەو ،
بە تومی کە نە کە ی دەغە کە ی لادا .

— « مئان ! » ؛ سەربازە کە بە تورەیی ووتی : « دە ی بو سەریان ...
گورگە ! »

بەلام سەگە کە ، بە پیچەوانە ، سەر لووتی گاپوچکای لستەو ... لە بەر
ئەو لە قەبەکی باشی خوارد بە پۆستال ، فاشیە کە قوناغە تەفەنگی گە یانە پستی
پەتروس ، پەتروس دەستی گاپوچکای گرت و چونە دەرهو ، سەر ریگاکە .

لەوی ئوتومبیلیکی بو بە کراوی سەیر وەستا بو ، پر بو لە ئەمانی ؛
گاپوچکا نە یوست بگری ، بەلام ناموزگاری بەکانی پەتروس یی کە و تەو ،
بە دەنگی بەرز گریا ... ئەمانی بەکان قافا دەستیان کرد بە پی کە نین و
ئیشارەتی منالەکان و ئەو سەربازەیان ئە کرد کە دوزیوئەو ، پەتروس لەوی
وەستا بو سەیری ئە کردن ، هەر وە کۆ دایکی کە لە کانی دوزمن بردیە سەر
سیدارە ، راست سەیری چاوی ئەو بیگانانە ی ئە کرد . تەقەلای ئەدا کە چاو
دانەخت و نەترسیت . بەلام ئەوان قافا پی ئە کە نین وە یە کیکیان وە ها بە توندی
لە پەتروس سەر واند کە ئە گەر هەج کە سیکێ تر بوایە توقی بوو .

— « ئیستا دەست ریژمان لی ئە کەن » ؛ پەتروس چرپاندی بە گویی
گاپوچکادا ، « بەلام ها نەترسیت ... گاپوچکا ! »

ئەمانیە ئیسک قورسە کە منالەکانی ئە سەر تەپۆلکە بە کە دانا لە نزیک
نیشانە یە کە وە و فەرمانی دانی کە لەوی بە پیو ، بوەستن . ئینجا خوی هاویشته ناو
ئوتومبیلە کە وە کە لەو کاتەدا دەستی کرد بە رویشتن .

« گاپوچکا ! » پەتروس قېزانی بو ئەو دەنگی له دەنگی وورە
ئوتومبیلە که زیاتر بیت . « که من دەستم راکیشایت خیرا خوت بدە
بە زەوی دا ! »

ئوتومبیلە که له رویشتا بو ، ئەلەمانە دەمو چاو پانە که تەنگە دەنگی
ئاراستە پەتروس و گاپوچکا کرد . بەلام پەتروس گاپوچکای راکیشایە ناو
چالیکەووە هەر ئەو کاتەدا بوو که گولەکان بە لایانای پەڕین ! ! که ئوتومبیلە که
تەواو دوور کەوتەووە پەتروس سەری بەرز کردەووە :

— خو بوت دەر کەوت فاشی بەکان چەن کەرن !

گاپوچکا چاووە نوقاوەکانی کردەووە دانیشت : -

— پەتروس ! حەز لە کولپەرە یەکی تر ئە کەم .

هەردوکیان دیسان دەستیان کردەووە بە رویشتن ، بەلام دارستانە که
ئەت ووت هەتا دیت لایان دور ئە کەوتەووە ! : هەر وەك ئەزانی که قاچی
پەتروس و گاپوچکا چەن ژان ئە کات ؟

چەشنە مەلە کەبی ئەوسایش هەر لە ژوور سەریانەووە ئەفری ، ئەت ووت
له گەلیاندا یەو پەتولە یەکی زەرد لە پیشیانەووە ئەفری ، هەر وەك گالاتەیان پسی بکات
له سەر چلە گیایەك ئەنیشتهووە ، تا ئەوان نزیك ئەبوئەووە ، دووبارە هەلەفری ! ،
حاجی ئەق لە قەیکیش بە سەر سەریانا فری ماریکی بە دەنو کەووە بوو .

— گاپوچکا ! ئەها ئەو مازە چور کینگلە ئەخواو ئەجولیتەووە ! بەلام
گاپوچکا بە تەواوی ماندوو بوو ، چاوەکانی داخستبوو ، هەرساتە ناساتیک له سەر
نەرمایی ریگا که بە دەم رویشتنەووە رەتی ئەبرد ، تەنانتە جاریکیان کەوت ،
پەتروس گورانی بو ووت ، حکابەتی بو کردو ، پسی ووت که دارستانە که نزیکە
لایانەووە ، بەلام ئەو خویشی توانای رویشتی ئەما بو ، له پەرر که پریکی بچوکیان
هی له نزیك زیگا کەووە .

— « نهوه بیستانیکه گاپوچکا ! ، نهها بیستانیکی شووتی » : پتروس
قیژانی : « با داوای هه‌ندیک شووتی بکه‌ین گاپوچکا ! » گاپوچکا وا دیار بوو
که‌میک بوژایه‌وه ... ، پتروس خیرا رای کردو بانگی گاپوچکای کرد که دوا
نه‌که‌ویت ، به‌لام که له که‌پره که نزیك بویه‌وه وه‌ستاو به هیواشی رویی ...
پتروس شه‌پقه پوشینه‌که‌ی له سهر سهری لایردو ، ههر وه کوو دایکی
فیری کردبو بانگی کرد : -

« ئیره که‌سی لی‌یه ؟ »

پیاویکی پیر به چنگه‌کرری له که‌پره که هاته ده‌ری و له مناله‌کان مسون
بویه‌وه ... پتروس له‌وه پیش پیاوی وا پیری نه‌دیو .

« مهرجه‌با ... مامه‌که ! . » ، پتروس به حورمه‌ته‌وه ووئی :

« سچ شه‌یتانیک ئیوه‌ی گه‌یاندا ئیره ؟ » ، پیاوه پیره که قیژاندی و به‌دهم
کوکنه‌وه « لیم گهری ههر با داریک بدوزمه‌وه ! »

به‌لام گاپوچکا ، له بهر چهن هویه‌ک پیاوه پیره که‌ی خوش‌ویست و لپی
نزیك تر بویه‌وه : -

« مامه‌که ... تو چاووت ناییتیت ... هیچ ؟ وایش مامه هه‌ژاره که ! »

پیاوه پیره که ده‌ستی درېژ کردو له سهر سهری گاپوچکا دای‌ناو ...
خسته‌ی باوه‌شی خوی : -

« مناله بچو که هه‌ژاره کهم ! »

گاپوچکا هه‌ستی به فرمیسکه سارده‌کانی پیاوه پیره که کرد که هه‌تا
ته‌هات زورتر ته‌رژایه سهر ده‌ستی ، له‌و کانه‌دا دایکی پیر که‌وته‌وه و باوه‌شی
پیاوه پیره که‌ی نه‌وه‌نده لاخوش بو خه‌وی لی که‌وت ! ...

« چاوه‌کانیان ده‌ره‌ینام کوررم ! » ، پیاوه پیره که به پتروس‌ی ووت ...

« همدو کمانیان پهل بهس کردو دهستان کرد به لی پرسینه وه مان ، نه یان ویست بزائن هیزی بهرگری نهم ناوچه به له کوی به ؟ ... من ووتسم : « هرچی دیوینی همدو چاوی کو بریت ! » ، وام زانی نهم کوژن ... به لام نه ... نه نها چاویان ده ریتام !

په تروس پرسپاری کرد : « تایا لهم نزدیکه هیچ هیزی بهرگری هه به ؟ »
— کی چوزانیت ؟ ، ههمه پنه شنه کهسیک بهم ناوه دا دیت و نه روا ...
من داوام کرد که بهم به نه ... هر ریگا که و ، لهوی به ئاسانی بگریمو
چاوه روان بکهم ! ... »

« نیمه نه چین بو لای هیزی بهرگری ... مامه ! » ، په تروس ووتی ،
« من و گا پوچکا » .

« چون کهس و کارتان رریگای داوون برون ؟ »

« نه وه به سه رهاتیکی دریزه بو یاس کردن ، به لام ئیجگار وانیه بو بیستن ! » ، په تروس به گرنگی به که وه وه لاهی دا به وه .

« باشه منیش دیم له گه لتانا » ، پیاوه پیره که ووتی :

« تو به لای که مه وه فاشی به کت کو شتوه ؟ » ، په تروس پرسی کرد ،
« هگر وانته بیت هیزی بهرگری په سندن ناکات ، من به دهستی به تال ناچسم ،
ژوری عماره که مانم به فاشی به کانه وه سوتاند ... نه وه له بهر دایکم ... مامه
قاشیک شوتیمان ناده یی ؟ ... به لکو له پاشا بروین چوتکه دره نگه . »

بهم جوړه هر سیکیان پیکه وه که وته رری ، په تروس و گا پوچکا و پیاوه
پیره کویره که ، په تروس دهستی پیاوه پیره که ی گرت و پیاوه پیره که ش
گا پوچکای گرتنه باووش ، ئیستا دارستانه که ، هه تا دیت ، لی بان نزدیک نه یته وه ،
هر وه که خوی به ره و پیری بان بیت ! ...

بهلام چون زور جهوری جوری ژین دیوو
چی به شهمه ، یا یهک شهمه و ههینی بو؟
بویه دهستی خسته کهمه له پیشا
نهم جا پر سنگ ههناسه بهکی کیشا
ووتی : فهقی ! ههچهن تهکم ناتوانم
جووتم بهردهم ، که ریم نادا ژیانم!
چون بیست روژه بو ئاغای وهرده تهکیلم
ئیمرویهتی بو خومه چون جیی بيلم؟
کاری نهروم هیوای سالی دوایمه
ههر روژی وا له کارایم شایمه
چهنهم سوا ، بهرد بوو به ئاو ووتی چهق
تا ئیمروم پیسه نرا له ئاغای دلرهق!
تا ئیسته کیش جووتم بهردهم کهوا بی
بلی : ژینی جوتیاران بو ئاغایی!

○ ○ ○

فهقی ووتی : تو پیری نویژ بو خوایه
که واته چون نههانت ره وایه؟

○ ○ ○

لالو ووتی : راسته بهلام تاماوین
پیویستترین تیکوشانه له ریی ژین
چونکه لای خوا، خوا پهستی و کارکردن
ههردوو مایهن بو بههشت و لی بووردن

خوآ نه پوری به لام ناغاکهی ناومان
دهنکی جوی خوی دهر نه هینی له چاومان
نهک بهک بهک بهک به چل، بهک به هزار
تاکو ناوا گشتی کردینه پوار !

o o o

دهسا ئیتر له ربی خیزان و گهلا
له ربی کارو نرخ زانیی ههلا
گهر بش سوویم چونکه حهقم له دهسته
نایهم، نایهم! ... برو ... ئیتر مه وهسته
نایهم ههتا روژیکی وا نهینم
که تیا تهگا به چینی ناغا چینم
تهجا دهستی دایه دهسکی دهسته دووی
جووتی به کار خستهوهو، کهوتهوه دووی

بو کوردهواری

ههرچهن که دهری نههاتی نهردم !
چاووم له شنهی ئالایه تا روژی مهرگم !
ماموستا به شیر موشیر

له گدل، شیخ ره زای تاله بانی

له دیوانه کهی

نوسینی : عبدالرزاق محمد

پیشه کی به کی کورت :

شیخ ره زای تاله بانی نهم شاعریره هوندره ره به که هیشتا نه که یشتوه به ریزی شیاوی خوی له میژوی نه ده بدا ، چونکه به کیکه له و بویره که ورا نهمان که تا ئیستا توزی (سالانی) له سدر هه نه گیراوه و تیشکیکی زانیاریانهی ناراسته نه کراوه بو نه وهی سییرو روناکی نهم رووه مان بو ده ربه که ویت ...

دیوانی شعره کانی ، چهند پرره له ناکوکی و نازاوه له لانی بیرو ریگه و نامانجه وه ؛ نهمه ندهش بیرو باوه ری خه لک بهرام بهر شاعریمان لیک جیاو بلاوه ، وه راده ی نر خدانیان هه رگیز له به ک پله نهمه ستاوه ... به کیک له بابته قسه خوشه کان و ره زای سووکیه که ی له شوین (نه بو نواس) و به کیک تر له شوین (مه لای مه زبوره ی دانه نی ! به کیک به هوندرمه ندیک و به کیک تر به بی شهرم و قاپ گریکی له قه لهم نه دا ... نهم ناکوکی به نی له بیرو رای خه لکه که دایه بهرام بهر شیخ ره زای شتیکی سه مهر نه ، چونکه (ناکوکی) سروشتی ژبانی شیخ و نهم هونراوانه به تی که له دهرونی به جوشی پرر له موله که به وه هه لکولاره ... هه ر نهمه شه بوته هویه ک لهم هویانه ی ناوا شیخ ره زایان خستوته ناو دلی هه و تاکیکی کورده واری به وه ... بی گومان شیخ ره زای به کیکه له هه ره ناو بلاوو ناسراوترین

شاعیره کانمان ، وا له دلی نه دهب په ورو و نووسه ره کاندایه ... ته ناهنت زور جار
نهم و نهو له گو فتوگو و ناخاوتنه کانمان دا په ندو قسه به تو یکه کانی نه که ن به میسال و
میساله کانی نهو نه هیته وه بو تامدار کردنی باسه که یان ...

بو دهرس کردنی کردو کوشی ههر شاعیر یکه - به تاییه تی به کیکی وه کو
شیخ رهزا - پیویسته نووسه نه که ههر تیپینی له ژبان و دهر و ن و زه مانی شاعیر
بکات ، به لکو نه بی دیر دیر به گهل کاروانی پارچه و تاکی هونراوه کانی دا
شاره زایانه بچینه ری و هه مو جوړه کات و سرده میکی گوتنی نهم شاعرانه بزانت ...
تیجگار نه وهی نهم کاره گرانت نه کات ... شیخ رهزا ... شاعیر یکه هه مو و گیانی
(هه ستداری به کی تیژه) و ژبانی وه کو شاعیره کانی پرره له ناکوکی و نیاری ، وه
له بهرامبر دیمه نی هه موره نگی جپاندا ره خنه گریکی زمان تیژو بی باک بوه .

من لهم باسدا له (۳) لاره هه ولم داوه بو دهرس کردنی شیخ رهزا بچم ،
ننجا باسه کهم کردوه به ۳ بهش : به کهم به ناوی (شیخ رهزا و نه ده بی کوردی
له سده ی نوزده هه م دا) نه وه نه هیتمه بهرچاو که لهم سرده مه دا نه ده بی کوردی
له چ باریک دا بوه ، بو نه وهی بتوانین چاکتر له شاعیره کانی شیخ بکه بن که به شیکه
لهم نه ده به ، هه رشیک زیان یا قازانجی بهم گه یان دی به ویشی گه یاندوه ، به لکو
نهم کات و سرده مه شاعرو نه ده یانی له چوار چیره ییکی تاییه تی دا دا ناوه که بو
لیکولینه وه نه بی نه دهب به گویره ی سانو ظرو فی سیاسی و کومه لایه تی به وه
سه بر بکه بن .

دوهم : به ناوی (پی گه یشتنی شیخ رهزا) وه ، نهم ژبانه تاییه تی به باس
نه کهم که له منالی به وه تا گه و ره بوون شاعیر رایواردوه و که کاری کردوته سهر
دروون و ره وشتی و ننجا شاعیره کانی .

سی بهم : به شیوه ییکی گشتی باس له هه جوړه کانی شیخ و گیانی گالته جاری
نه کهم .

شیخ ره زاو ئه ده بی کوردی له سه دهی نوزده هه م دا

له سه دهی نوزده هه م دا کومه لی عیراق له سه ده میکی ده ره به گی دا بو ، که له م ده وره دا ، زور بهی زه وی وزار ، کلیلی به ختیار و خوش گوزه رانی له دهس سه روک و ئاغا کاندای بو تهک به تهکی پساوانی مسیری تورک و بهرده سه کانیان وه زور بهی زوری میله تیش دانیش توانی دیهانه کان بوور . که جوتیاره هه ژاره کان وه له تهک ئه وانیشه وه خاوه ن پیشه ورده له کان و بازارگانه به چو که کان له شارو دی کاندای بلاو بیونه وه . سه ره کی ئبل و خیله سانه کان که له چینی بالای وولانه که مان بوور . زور جار ده سه لاتیان هه لکشان و داکشانی تووش ئه هات به پیی جولانه وه بیان له گهل تور که کان و سیاسه تی تورک له گهل میله تی کورد دا . له م سه ده مه دا چینی بالا لقیکی تری بو زیاد بو ، ئه م ئقه شیخه کان بو ، که به هوی سیاسه تی چاوه سه ته کی سلطانه وه ده ستیان له پشت پیرو سه روکی نیسی سو فیه کان - ته ریقه تداره کان - ئه دا ، به ناوی (یارمه تی آینه وه !) به ره به ره ئه بیان کردن به خاوه ن زه وی و زارو دیهات .

یاسای ده ره به گی : یاسای ده ره به گی وه کو هه مو یاسایه کی کومه لایه تی و ئابوری تر جو ره ئه ده ب و هونه ریکی ره و والهت ئاشکرای هه به ، هه ره وه کو چو ن ئه ده بی بو رجوازی و ئیش تراکی (هاو به شی تی) هه به ، ئه ده بیکش هه به که ئه توانین پیی بلین (ئه ده بی ده ره به گی) . چونه که چینی بالا له م یاسایه دا ئه ده بیکی تهویت له چوار چیوهی ئاره زوو بهر ژه وه ندو رازو نیازی دل گه وره کانه وه ده ره نه چیت ! له ولاتی ئیمه دا زیاتر ئه م ئه ده به ئه ده بی کلاسیکی زمانه کانی فارسی و عه ره بی بو ، تا (نالی) و شاعیره بهرزه کانی سوران ئه ده بیکی کلاسیکی تهوتوبان دامه زران دو به ره پی دا که توانی شوینی ئه ده به فارسی و عه ره بی و بیگانه کان بگریته وه ، وه به که لکی ئه وه ده وره هات . له کاتیکدا چینی بالای

یاسای دهره به گیتی سودی لهم نه ده به بیخی و کردی به مال زور بهی گهل زور چاکی لی تی نه ده گه یشت وه ههروه ها ده ستیشی پی نه ده گه یشت ... وه له گیانی نه وه وه ههل نهولا یوو ؛ هه رچهند نه توانین به نمونهی نه ده ییکی به رزی کورده واریمانی دابین ، به لام زیاتر کوشکیک یوو له سه ر شیوه و نه اندازه ی ییگانه به دهستی هونه ر مه ندانه ی خومان دروست کرا یوو .

نه ده بی گهل ... چیروک و رازو به ندو به یتو هونراوه ی گورانه کائن ، که گشتی به راویزیکی جوانی ساکار وه به شیوه ییکی ئاسان دهردی خهلکی ناو کومه لیان دهر بر یوه و گهل جاریش نه م دهر بر رینه شیوه ییکی نه فسانه بی وه رگرتوه ... زاره و زار بهک بو به کی گیراوه ته وه . به پیچه وانته ی نه مه وه نه ده بی کلاسیکی سه ده ی نوزده هم نه ده بی خوینده واران ی نه وه ده وره بو که نه مانه پایه ی به رزی کومه لایه تی یان نه بوو ؛ نه ده بی دیوه خان و ته کیه و مزگه و ته کان یوو ، نه ده بی مانا دار یژراوو ، ووشه و رستی پته و ، به ده بده به و پر له وشه ی زلی ییگانه بوو ، نه ده بیک له ده وره ی آیین و ته ر یقه ت و ههلنان و ستایش و غه زهل نه خولا یه وه .

شورش ی نه ده ب : له پیشودا به م مانا یه وه ووتمان که نالی و شاعیره به رزه کانی تری سوران شورش یکی نه ده بیان لهم چا خه دا ناوه ته وه ، مه به سمان لهم خه رمانه زورو به ر هه مه فروانه یه که نه م شاعیره ته له غزلیات و هونراوه ی تاک قافیه و عروضا داردا هیناویه نیانه کایه وه وه نه م کرده وه یان له سه ر یکی ترمه وه وای کرد که شیوه ی سورانی بی به اسلوبی شیعرو به سه ر شیوه کوردیه کانی تری وه کو (هه ورامانی) دا زال بیست که پیشوو (شعری نوسراو) هه ر به شیوه ی هه ورامانی یوه وه کو ماموستا علاء الدین سجادی له ل ۱۴۴ ی میژوی نه ده بی کوردی نه لی « نه م کاره ساته به م جو ره مایه وه تا » نالی له ولاتی شاره زوورا په یدا بو قایه کی

زلی خسته سهر گازی پشت بو وتنی شیوری شیوهی موکری . بهره بهره بهره بهره
شیوه کهمی کراو نهده بی شیوهی موکریش بلاو بووه ، به جوری بلاو بووه که له
ولاتی موکری و شاره زوردا به تهواوی له باری شعر وتندا شیوهی هه ورامیان له
فیکر چوهوه . »

تهنانهت بهر لهم کاره ساته لهم ناوچهیدی کورده واری دا لهم عروض و
کیش و بهک قافیه تی به بهم چه شتی نیستا به هیچ کلوجیک باو ته بوه - له راستیدا
لهم ناهرازه نهده سی یانه هینی کورد نین ! - تیز نهک هه رباو نه بوه به لکو له چند
کوشیکی فهردی جار ناجازی شاعریکی وده کو مه لای جهزیره بی به دهه ، بهم
اسلوبه وه شیعر نه ووتراوه . نه گیتا ته مه علی حریری و احمدی خانی و باباناهر و
هه مو شاعیره کانی شیوهی هه ورامانی چ کامیکیان بهم شیوه تازه به شیعریان نه بوه .
لهمه وه نه توانین بلین ، بلاو کرد نه وه بهره پی دان به دارشتنی شیوری
کوردی لهم قالبه دا کرده وه به کی شورش گیرانه بوو که نا تیر و گهلی له
شاعیره کانهان لهم ریچکه یان بهر نه داوه ... تا سه دهی تازه (پیره میردی) نهر سهر
له نو تامو بوی شیوهی کورده واری خسته وه شیعر پاش شه وه دی نه ده بی
چاولیکردن (تقلیدی) بهلی هاویشته وه شوین نه ده بی بیگانه که وتن بوه به
پهیره وی شاعیران .

کرده وه کانی نالی و کوردی و سالم و شاعیره کانی تری هاوچاخیان
کرده وه به کی گه وریه و بوشایی به کی گه وری له نه ده بی کوردی دا پرر
کرد و ته وه و تیه له نه ده بی نوسراوماندا گه نجینه و ده سما یه مان هه ر لهم کوشه
به رزه ی لهم شاعیره بلیعه تانه به ...

شیوه و نامانچه کانی شیعر : تیز دوا ی ته وه زور به په له و به تیکرایی به وه
باسیکی لهم ده ورو کانه مان کرد که شیوری کوردی سه ده ی نوزده هه می لی ژیاوه ،

پیوسته جوړو شیوه‌ګانې هم شیعره دیار بخه‌ین و بیکه‌ین به ناوینه‌یه‌ک و شیعره‌ګانې
 شیخ ره‌زای له بهرام‌بهره‌را نشان بده‌ینه‌وه وه به‌راووردی پی بکه‌ین ، که نه‌ګه‌رچی
 شیخ به هوی ظروفی خیزانی و دهرونی و کومه‌لایه‌تی تاییه‌تی خویره‌وه پیوست به‌وه
 نه‌کا له ګه‌لی لای تره‌وه بوی بچین ، به‌لام دیسان شیعره‌ګانې نه‌و سروشت و چوینه‌تی
 هم ده‌وره‌ی له ژبانی میله‌تی کورد نشان نه‌دات و موریکې (طابع) ی هم
 ژبان‌ی هه‌لگرتوه ،

نجا شیوه و نامانجه‌ګانې شیعر له و سهرده‌مه‌یا له‌مانه‌ی خوارده‌وه پیک هان‌ون
 که شیخ ره‌زاش شیعری له باره‌یانه‌وه ووتوه :

یه‌ګم ، هونراوه‌ی دل‌داری و دهربرینی سوزی دهر و نو خوشه‌وستی یار
 له‌م سهرده‌مه‌وه غه‌زیاتیکی به‌رزو نه‌مرمان بو ماوه‌تدوه که برینی به له شعره
 به‌رزه‌ګانې نالی و سالم و کوردی و محوی ، شیخ ره‌زا نه‌ګه‌رچی ده‌ستیکی بالایشی له‌م
 شعرانه نه‌بویت ، به‌لام له ووتنی هم شیعرا نه هه‌ر دوانه‌که‌وتوه .

دوهم ، خولانه‌وه‌ی شیعر له ده‌وری مزګوت و تاپین و ته‌ریقه‌ته‌ګان و
 هه‌لنانی چاڼک و پیره‌ګان .

مه‌ربوونه حیاتم به سوله‌یسانی و خاکی

خوزګم به سه‌ګی قاپی به‌که‌ی « نه‌حمده‌دی کاکی »

شیخ لیره‌دا که خوزګه به سه‌ګی دهرګانه‌ی شیخیک ته‌خوازی ، به‌مه‌وه
 واز ناهینی ، به‌لکو به هوی چهند پیری ته‌ریقت و پیاوی دینی به‌وه به‌غدای پی له
 « وور به‌هه‌شت دایه :

ګه‌ربلیم به‌غدا له جه‌ننه‌ت خوشتره هیشتا که‌مه

چونکه سوکنای غه‌وژ و که‌رخ‌ی و امامی نه‌عز مه‌ه ،

سی‌یه‌م ، پی ده‌سه‌لاتی شاعیران له بهرام‌بهره هه‌لسوران‌دنی ژبان و « سهر

دەرنەکردنیان « لە ھۆی سەختی گوزەران و قین ھەلگر تێیان لە شتیکی ماخولیاپی
« ۋەھمی » بە ناوی « دەھر » یا « فەلەك » ھوہ --- كە ھەمیشە ئازاری دەروون و
ئاگوزوری ژیان و بی دەستی خوباتیان ئەدا بە ئەستی ئەوا :

لە سایەمی « دەھری » دۆن پەرور ، ئەمستە ئەك لە ئەك ئەدوی
بە كۆلی كلكەوہ زوی لە گەل ككەولی دەلەك ئەدوی

o o o

روخاندی گەردشی « گەردۆن » لە ھەرجی آستانی بوو
سوتاندی « چەرخی » ۋون پەرور لە ھەرر كۆی ئاشیانی بوو
وہ لە نیوہ بەیتیکا :

لە گەلم خەصمە « فەلەك » نیبەتی بی دادی ھەبە

چوارەم . یاسای عەشایەری و جەری پەبوەندی نیوانی عەشیرە تەكان ، شیخ
رەزا یەكێكە لەوانەمی « تەصبی قبلی » ئەكا بە سوچیکی گەورە لە شیعرا كانی پەوہ وە
شانازی بە عەشیرەتی خوێبوو ئەكەت و زور جار شەرو شەریان بە شیعرا ئەگیریتەوہ ؛
وہ كۆ روو ئەكەتە عەشیرەتی طالەبانی و ئەلی :

چوار عەشیرەت : كاكەیی و دەرئەر بەنیاری و ئادە
اتفاقیان كردو ھانن چوار سەدو پەنجا سوار
ھەر بە ئەو ھەل ھەملە چەندیان كۆشت و چەندیان سەربری
چەند كەلەشیان لی بە جی ما بوون بە طوعەمی مورو مار

لەم مەیدانەدا شیخ رەزا دەستیکی بالای ھەبەو زور نیکە لاوی لە گەل
عەشیرەكاندا بوو لە گەلی شیعرا یاسی ھەلسو كەوت و پەبوەندی نیوانیانی کردوہ ،
سەرو كەكانی ناسیون و آشنایەتی لە گەلیاندا بوہ ... لە دیوانەكەیدا زور شعرمان
بەرچاو ئەكەوی ككە دەربارەمی خوی و ئاشنایەتی لە گەل ئاغاو بە گۆ سەروك

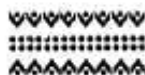
خيله كان هونيوتههوه ، وه تي باياندا زور روون وينه ي ژباني نهو سامان بو
دهرته كهوي .

پينجهه ، شيعري رابواردن ، كه بو نهجومه نهكان بشي ؛ نهه جوړه
شعرانهه بيگومان ييري قووليان تيا جي نايتهوهو و بريتي نهين له چهنه پارچه شعريكي
كورتو قافيه بوهانن و ... نوكتي خوشو ... گيرانهوهي روداوي سهيرو ...
ههوه نهه شتانهي كه نهين به دهسمايه ي شاعريك جهز بكت خوي به زمان رهواو
ټيسك سووك نيشان بدات . ته پينين ديواني شيخ رها به شيكي زوري لهه جوړه
شعرانه پيك هاتوه ... ههه شيخ خوي خوبمان يي نه ناسيني وه لهه بابتهوهه نهلي ؛

« لامعي » شاعير به ههه مجلس بچي ، خهلكي نهلين

بولولي دهستان سدها ، مورغي غهزه لخواه هاتوهه !

شهشم ، شيعري سياسي ، ههه چهنه بهه مانايه ي ټيستاوه ، نهوسا كه شيعري
سياسي نهوتراوه ، بهلام گهلي له شاعيره كانمان ، لهوانه شيخ رها جار نا جار
دهميان يو سياست بردهه نهههه ؛ چ به ناوردانهوهيهك بيت له ميژوي كورد !
چ به باسكردني دهسلاني رومو عهجهه بيت به سهه كوردستانا ! يا ته نانهه
رهخنه گرتن و پهخه دادرين يي له دهست يي كهس كهوتني نابين و مزگهوت ! نهمانه
گشتي جوړيكن له جوړه كاني شيعري سياسي نهو دهوره بهلام لهه مهبدانهه دا شيخ
رها پيش ههوميان كهوتوتهوهه باسي گهلي شتي كردهه له ماوهي سياستهه ؛ گهلي
له مهتموره گهوره كاني كردهه نيشانهي تيري شيعره كاني آيا ههه مهتموره كان ؟
خو ههوميان هيرشه توندو تيژه كهيمان بوسهه سلطان عبد الحميد له ياده !!
ماويهني ؛

KOMELEY XWENDIKARANI KURD LE EWRUP A

(Kurdish Students' Society in Europe)

Meju : 14 . . 8 . 1960

Berlin - Halensee

Jimare : B / 31

Johann-Sigismundstr. 2

بو کونگره‌ی دووهمه‌ی ماموستایانی کورد - شه‌قلاوه
کوردستانی عیراق

ماموستایانی به‌ریز :

سلاویکی گهرمه‌گور ، سلاوی تیکوشانی بی‌ووچانی کومه‌له‌ی خویندکارانی
کوردی نه‌وروپاتان پیشککش بی ، ئیوه که ئه‌سووتین و نه‌توینه‌وه تا شاخ و
چیا به‌رزه‌کانی کوردستان به‌بیرو باوه‌ری روشنی کوردایه‌تی رووناک بکه‌نه‌وه .
ئیمه هیوادارین کونگره‌ی دووهمه‌مان ده‌وریکی بالایی هه‌بیت له
پوژاندنه‌وه و پیشخستی که له‌پووری نه‌ه‌وایه‌تیمان و پیشککشه‌وتنی زمان و نه‌ده‌ب و
زانباری له کوردستانی خوشه‌ویستمان دا بو هینانه‌دبی ئاواتی هه‌مومان به‌جی به‌جی
کردنی راسته‌قینه‌ی به‌ریوه‌به‌رایه‌تی زانباری کوردستان و ساغ کردنه‌وه‌ی شیوه‌ی
نوسینی کوردی به‌لاتینی که ئاواتی هه‌مو کوردیکی دلسوز و به‌شه‌ره‌فه‌و نه‌رکیکی
پیروزی سه‌رشانی ئیوه و هه‌مو کوردیکه که به‌ته‌نگ چاکه‌و مانی گه‌لی
کورده‌وه بیت .

کومه‌له‌ هیوای وایه کونگره‌ی نه‌مسالتان به‌کتی ریزتان به‌هیز بکات و وته‌ی
هه‌موتان بکات به‌یه‌ک بو خزمه‌تی گه‌لی کورد و پیشخستی زانباری له کوردستان دا .

بۆی کونگره‌ی دووهمه‌ی ماموستایانی کورد

بۆی بزوتنه‌وه‌ی کوردایه‌تی

له بانێ کومیته‌ی به‌ریوه‌به‌ری گشتی

سکرته‌ری کومه‌له

کمال فؤاد

نهنتون چينخوف و نوسينه گاني و گير و گرتي واقعيت ...

وه رگير احمد عثمان ابو بکر
له کوفاري : سوفيت ليريجهر

نهنتون چينخوف ، لهو سرده مهی که هیشتا خوی کوچی دوايي نه کردبو ،

چيروكه گانې له بهریتایاو ، فوره نساو ، تله مانیاو ، تهریکاو ، یونان دا وه رگیرا بون و
له چاپ دران ۱-۱۰۰ وورد بونه وو سرنجی گشتی به سهر دانراوه کان [تالیف]
ی نیم چیروک بیژو ، چیروکی شانو نوسره روسیه ، همیشه له پهره سندننا بو ،
له جیهاندا ههریم نه مایو بیره بیره ناویانگی نیم پی نه ناسرایت ! ...

جا ناخو بیهوانی نیم خوشه ویستی به چی بویت ؟

بو وه لامل دانه وه ی نیم پرسیاره [ماریا ته ایزاروفا] هه ولیکی نایابی نواندوه
له پراوه کېدا دهر باره ی چیخوف . که ، تیایا ، ههر وه کو نه لیت : « به ووردی بیرو
راکانی چیخوف له بابته گپرو گرتنه گانې دیمه نی جهان ، وه تی بینه گانې دهر باره ی
هونه رو هونه رودی ، رون نه کړیته وه ، نه و گپرو گرتانه ی که له ه هه مو واقعیت
[Realism] ی روسی و نه ورو پای روزاوا به ک گپرو گرتن ، له دواروژه گانې
سده ی دوا بندا ، هه روه ها له و پراوه دا دوزینه وه ی ته و شته تازه رون کراوه ته وه
که چیخوف هیناویه ته بهرچاو ، بو چاره سهر کردنی نیم گپرو گرتانه . »

له کاتیکا که بلیمه ی چیخوف بهر ز نه بوه وه ، روسیا بو بو به مه لیه ندی
هملت بردنی جله و شور کراوی کوله په رستی ... ته رستو کراتیته ی روس سزای
پیش که وتوه (تقدیمی) گانې نه دا ، وه به هه مو توانا به که وه باری دیلته ی و کوبله یی
گراوتر نه کرد ! ... به لامل له گه ل نه وه شدا هیزی سهختی نه بزی شورش گیری ، که
له هه ناوی کوه لی روس هه لقلولا بو ، همیشه له پهره سندننا و ... چنی کریکاری
روس که نه سهر شانوی میژوو ، بیروای (نارودنی گه ل په رستی روسی ،
سهرنگوم نه بو ... پشروه وه گپوره خو بته واره گانې روس نه وسا هه ستیان نه کرد به
نزیک بونه وه ی ته قینیکی گپوره ی کومه لایه نی ، وه به دهر برینی بیزاری بان له یاسای
بوگه نی قه یسهری ، پر به دل بروایان هه بو به سهر که وتی ههستی بهرزی نازادی و ،
دادخواهی ، وه به داسوزی به وه نه جه نگان بو هینانه دی نیم ناوانانه . وه هه روه کو

تهلیزاروفا راستیه کهی دیوه کهوا: «سه بارهت به چاوه روانی نازادی، دانراوه کانی چیخوف «هه اینجرا بون» به شنه‌ی روخوشی و ههست کردن به سه‌نگی ژبان. نوسه ریگای رزگار بونی له ناره وایی وه‌ستان و نه‌بزو ته‌وه [Stagnation] ی ته‌وه سه‌رده‌مهی له بهر چاو بووه، نه‌گهرچی نه‌ی تواینوه ته‌م ریگایه به رونی دیاری بکات».

تی‌ینین و لیکنده‌وه‌ی قول له ژبانتا، بی‌نارانی ده‌بارهی پاشه‌روژی تاده‌میزاد، بر واکردنی به هیزی سوذ به‌خشی گهل، وشیاری شاره‌وانی، ته‌مانه و بلیسه‌تی چیخوفی هوشمه‌ندو هونه‌رمه‌ند، بوته‌هوی خوش‌ویستن و ریز لی‌گرتنی له لاین هاووولاتیه پیش‌که‌وتوه‌کان و خه‌لسکی وولاتانی تر... وه‌نه‌گهرچی ته‌م له سه‌رژبانی خاوو بوشی روسیا و له‌سه‌ر به‌سه‌رهاتی مام ناوه‌نجی ته‌نوسی، له‌گهل ته‌وشا به‌م چه‌شته‌ناشکر اکردنه‌ی بیرو هوشی مروفی فراوان نه‌کردو ته‌ی‌گوری، به‌راستی هه‌ر ته‌م بیرکردنه‌وه‌ قوبله‌و ته‌م ووردبوته‌وه‌ تیژهی بو ده‌بارهی گیروگرتنی کومه‌لایه‌تی که‌ نرخی ته‌دا به‌نوسراوه‌کانی چیخوف، نه‌ک به‌ته‌نھا له بهر چاوی خونه‌وارانی روس به‌لکو له لاین خه‌لکی ده‌ره‌وه‌ش،

نامه‌و چیروکه‌کانی ده‌وری زوی چیخوف به‌ناشکرا مه‌سه‌له‌ی کامهرانی تاده‌میزادو مه‌سه‌له‌ی په‌بوهندی شاره‌وانی و خووره‌وشتی مروفی له‌نیو‌گه‌له‌که‌یا، ته‌خه‌نه به‌رچاو، به‌رامبه‌ر به‌مانه، چیخوف ته‌وه‌ستی نه‌ک وه‌کو نوسه‌ریکی «متشائم» به‌لکو وه‌کو نوسه‌ریکی پر له به‌زه‌یی به‌رامبه‌ر به‌مروفی که‌م ده‌سلات، [Little Man] که‌ بی‌دادی کومه‌له‌که‌ی چه‌وساندیبه‌ته‌وه‌و، که‌ساسی کردیت، ته‌و مروقی که‌ هاروه‌کو له ته‌نجام‌دا ده‌رته‌که‌ویت هیچ جوره ده‌رده‌سه‌ری به‌ک سه‌ری پی‌شور ناکاتو بی‌به‌ری ناییت له‌کامهرانی، چیخوف به‌م جوره وینه‌ی ته‌م ته‌رجه‌ه مروفانه

تکلیفیت ، نهوانه‌ی که نه‌توانن بشتی چه‌ماوه‌یان راست بکه‌نه‌وه‌و به‌رگری کامه‌رانیسی ژیرپسی که‌وتویان بکه‌ن .

هونه‌رمه‌ندی‌به‌نی بالای چیخوف له زوربه‌ی چیروکه‌کانیا به رونی ده‌رته‌که‌ویت ، له‌وه‌دا که توانایه‌کی فراوانی هه‌به له پیش‌خستنی شتی بچکوله‌و عاده‌تی [Usual] له چوار چیوه‌ی شتیکی روشنی گه‌وره‌و سام گیردا [Unusual] ، به‌چهنی که هه‌ست و بیریکی تایه‌نی به‌گورجی رابکیشت .
نم راستی‌به‌ش به‌تایه‌تی له‌چیروکی (زه‌وی) دا ده‌رته‌که‌ویت .

ریازی جوانی [Aesthetic] چیخوفی واقعی به‌پوختی ده‌رته‌که‌ویت له‌تواناو ده‌سته‌لات‌داری له‌دوژینه‌وه‌ی شتی سام‌گیری نیوشتی عاده‌تی .

نه‌وسا له‌روسیاو روزاوادا نلاو نه‌کرایه‌وه که‌وا هیچ‌جوره‌دانراوبیکی نه‌ده‌بی و هونه‌ری [Theme] نه‌ماوه‌بیری لی نه‌کرایته‌وه ، یا‌شایانی نوسین بیت ، هونه‌ری رزیو [Decadent] که‌وتبوه‌شوبن شتی سام‌گیر . به‌لام چیخوف رونی کرده‌وه که‌راستی ناگونجیت له‌گه‌ل نم‌سه‌و ربگایه . وه‌رونی کرده‌وه که‌وا ژبانی عاده‌تی . هه‌میشه‌پره له‌شتی نوی که‌سه‌رچاوه‌که‌ی هه‌رگیز دوایی نایه‌ت ، وه‌نه‌گه‌رچی نم‌رون‌کردنه‌وه‌به‌سه‌باره‌ت به‌شتی ناساو بچوک بوه ، نه‌نایه‌ت له‌گه‌ل نه‌وه‌شا دلی خوینه‌واری بی‌ووچان راجله‌کاندوه .

چیخوف گه‌یک له‌نمونه‌ی تازه‌ی پیش‌خستوه‌بو رون‌کردنه‌وه‌ی داناوه‌ی عاده‌تی ، له‌گه‌ل نه‌وه‌شا له‌ریبازی گرنگی ویژه‌ی روسیاو نه‌وروپای روزناوا هه‌رگیز ده‌رته‌چوه .

نه‌و گورینه‌ی که‌ته‌هات به‌سه‌ر بیرو‌تاوانی به‌رز [Ideal] ی هوشمه‌ندو روشن‌بیره‌پیش‌که‌وتوه‌کان‌دا ، نیشانه‌به‌کی گه‌ش بو ، بو‌نه‌و گورینه‌ی که‌به‌سه‌ر کومه‌لی روسی‌دا ته‌هات .

له دوا روژانی سه‌دهی نوزده‌هم ، جولانه‌وهی « نارودنی » له سه‌مه‌رگه‌دا بو ، ژبان هه‌میشه پال پشته مارکسه‌ت بو ، له‌گه‌ل نه‌وه‌ش کومه‌لیک له هوشمه‌نده‌کان هه‌ستیکی وایان هه‌بو ، وه‌کو بلیی تالان کرابن و هه‌ستیان به نا‌گزوری و ته‌ریق بونه‌وه نه‌کرد ، نه‌م هه‌سته‌ی که له ده‌رونیکی ته‌سکه‌وه هه‌لقولاوه زیانیکی زوری نه‌گه‌یانه‌ده ته‌قه‌لانی شورشگیری له دژی فه‌سه‌ره‌یه‌ت ... به‌لام چیخوف توانیویه‌تی نه‌م ناره‌وایی به‌ده‌ی بکات ، وه به‌ره‌له‌ستی بکات ، له هه‌ندی له چیروکه‌کانیا ، وه‌کو « روناکی » وه « ئیفانوف » وه له هه‌ندی له نامه‌کانیا .

چیخوف نا‌گادار بو که نه‌م ناره‌وایی به‌له بشچینه‌وه ته‌نها هه‌ره‌روسی نه ، وه بو وینه چیخوف چیروکی « قوتایی » هینی (پول بورجیه) نه‌خاته به‌ر چاو ، بو نه‌وه‌ی رونی بکانه‌وه که چور له نه‌وروپایی روژتاواش هه‌ندیک له روشن بیره‌کان هه‌ولیان داوه بو دوزینه‌وه‌ی به‌لگه بو دایوشینی ده‌رونه هه‌زارو داماره‌کانیان که به هه‌ستی تالی ژبان گه‌مارو درابون .

هه‌رچه‌نده لاقاوی شورش نزیکترو به‌رزتر نه‌بو ، نه‌وه‌نده هونه‌ره‌ندی چیخوف فراوانترو بالاتر نه‌بو ، ری‌ره‌وشتی گه‌وره‌ی چیخوف نه‌وه بو که مروف له ژباننا نه‌بی ووردی لیکداته‌وه ، هه‌رده‌م لیکولینه‌وه پیشه‌ی بیت بو نه‌وه‌ی ووردو درشت ، به‌رده‌وام له به‌ر چاویا بیت ، تاوه‌که نه‌و وینه‌ی پیوسته‌یی و بوی بکری بیکیشیت . چیخوف نه‌لی :-

« باوه‌ر مه‌که به‌وه‌ی نه‌وو‌تریت ، خوت بو خوت سرنج به‌ره سه‌رشت و دوا‌یی قول بیر که‌ره‌وه . »

په‌راوه‌که‌ی « نه‌لیزاروفا » به‌رونی پیشانی نه‌دات که چور هه‌ستی شاره‌وانی هیزی تابه‌به‌ر چیخوف که گه‌شتیک بکات بو « سخالین » ، نه‌و جیگایه‌ی

که حکومتی « قهیسری » کردبوی به بندبخانه بو تهوانمی که لیان
رازی نه بو! ...

چیخوف ههردم خهبریکی « فصح » کردنی (روشن بیری کهم
دهسلات) بو ، نهوی که خوی دور تهگريت له گهل ، به چاویکی کهم
روانیوبه نهو چیروک نوسانه که ههردم ته کروزیتهوه بو (کردهوهی بچوک) وه
ناله باری و ناتهواوی ته م جهشنه رایه ده رته خات له چیروکه کانیا ، وه کو چیروکی
« فیلی نازه » وه « ژبانی من » ، وه چیروکه کهمی « جوتیار » دیمه نیکی ترسناکی
تهوتو پیشان ته دات که هیچ جوره (کردهوهیه کی بچوک) کار ناکات بو
له ناویردنی نهو ناره وایی به کومه لایه تی بهی ، که هه ناسهی به گهل هه لچنبوه و
ژبانی له لادی تال کردهوه ...

چیخوف هه همیشه هیرش ته باته سهر شاعیره خاوه کان له چیروکی به ناوی
« خوینی ماسی » ، وه لیدانیکی هه ناسه بر ته سره ویشته هونه ری رزیوی ناوخو ،
له چیروکی « شازن » وه لاسایی ته م جوره هونه ره ته کاته وه له چیروکی شانویی
به ناوی (مهلی ده ریا) .

یه کیك له دیمه نی بلمه تی چیخوف نهو توانایه بو که به هویبه وه
به شیوه یه کی بی گهر د مروفی ناگادار ته کرد له روداوه گرنگه گانی سهردهمی
خوی ، وه نهو توانایه بو که به هویبه وه سرنجی بیری خوبنه وارانی راته کیشا بو نهو
گیرو گورفتهی که لهو سهردهمه دا باو بوو .

له م راستی یانه دا هیچ گومانیک نیه ، چونکه خووره وشت ، ههستی بهرز ،
ووریایی شاره وانی ، واقعیته تی ماموستایانه ، چیخوفیان بهرز کردهوه بو ریزی
گهوره ترین نوسه رانی جهبان .

پێڕهوهی روژی رهشی
شهشی تهیلولی نهمر

« له روژنامهی خهباتی تیکوشهروه »

ژیانی تیکوشانی نهتهوهی کورد پریتی له کویرهوهی و چهوسانهوه ، له ههموی چهرگ برتر تهوهیه که ئیمههی کورد ، تهناهت ماوهشمان نهبو ، که یادی تهه کویرهوهی یانه به ئاشکرا زیندو بکهینهوه ، تهمی لی وهبرگرین ! ناھومیدبوین لهوهی تهناهت سوگه واری بهک پیک بهینین بو قوچه قوربانی بهکانی تهتهوهمان !

تهه بو وهزعمان ، تهوسا ، له ههمو سوچیکی کوردستانا ، ئیستهش ههر تههیه بهشمان له ههمو لایهکی کوردستاندا ، بیجگه له کوماری عیراقی ئازادا ، چونکه له دهرهوهی سنوری وولانه رزگاره کهماندا ، نهتهوهی کورد له قولایی دلیناو به په نهانی یادی شههیدهکانیان زیندو ته که تهوه ، تهوانهی که بونه قوچی قوربانی له پیناوی وهرگرتهوهی مانی قوت دراوی گه له کهیان .

روژی شهشی تهیلولی نهمر ، یان روژی رهشی شهشی تهیلول ، وه کو کورد تهلی ، جیگایهکی گه وهی گرتوه له زنجیرهی تهه کویرهوهی یانهدا که گه له کهمان عهباری کردنو شانازی یان پیوه تهکات ... گرتگی تهه روداوه له بهر گه وهی زبانه که و ناله باری روداوه که نیه ، بهلکو ، له بهر تهو ناقی کردنهوه به ترخانهیه که نهتهوهی کورد وهی گرت لهو قهساب کاری بهوه ! که داگیرکه ران

له ناو گهلی کوردی کول نه ده را بهربایان کرد ، نه و گه لهی که سوچی نه نا نه وه بو
داوای مافی خوی نه کرد ، داوای ژبان و نازادی نه کرد ! .

که گهل تهنگی هه لچنی به داگیر که رو سهرا نسهری وولات ههانه
جونبوش ؛ ئیمپر بالست ناچار بوو روی سیاسهتی خوی له عیراق دا بگوری و
راستی بشاریته وه نه ژیر په رده به کی رزیودا ؛ « که ناوی لی تا » ده ست لاتی
نیشتمانی - الحکم الوطني « . وه به پیسی ئهم سیاسه ته تازه به کاروباری وولات
بدریته ده ست نو که ره خه تا باره کانیان ؛ که له په نجهی دهس رام تر بوون بو
ئیمپرالیست ، وه لهم روه وه داگیر کهر هه مو شتیکی لیک دایه وه وه ده زگایه کی
تازه ی پیکه وه نا که بتوانی به نا به ریتسه بهر سیاسه تی دو به ره کی « فرق تسد » ؛
له هه ر کاتیکا پیویستی بی ، بهم جو ره داگیر کهر له لایه که وه عیراقی به ست وه به
ره وره وه ی خویه وه به هوی په یمانی ناره وای (۹۳۰) وه ؛ عیراقی خسته پاشکوی
خوی و نیشتمانی کرد به بکه به کی جهنگی بو هیزه سو پایی به کانی ، پاش نه وه ی
که چهن په یمانیکی به ست له گهل نو که ره کانی ، وه له ریگای ئهم په یمانانه وه
توانی سامانی وولات به تالان بهری و دهس بگری به سه ر ژبانی ئابوریدا .
له لایه کی تره وه ده وله تیکی تازه ی دروست کرد ، به جو ری که گه لی کورد خوی
به ژیر ده ستی عه رب نه یی ، نهک ته نها ئهمه ، به لیکو به تایه تی ناوی کوردو مافی
کوردیان خسته پشت گوی ، له هه مو نه و قانون و نه ریتانه که ریک خران بو نه وه ی
عیراق ، وه کو ده وله تیکی سه ر به خو بچیه نه نجه مه نی « عصبه الامم » ، هه تا
نه ته وه ی کورد له دو دلی دا بمینیه وه سه باره ت به پاشه رو ژبان له ناو
حکومه تی عیراق دا .

که کورده کان و بستیان و داوایان کرد شوینیان دیاری بکری ، وه کو
نه ته وه به کی دوهم له و حکومته تازه دا ، وه داوایان کرد شوینیان له سه ر

بناغه په کی سرشتی دیاری بکری ، وه کو چور . ده واته فره نه ته وه کانی له سهر
 داته مهرزی ، که نهو بناغش بریتیه له دان نان به همو ماف و پیوستی نه ته وه کان ،
 چون بهک ، وه کو نه ته وه ، نهک وه کو نه فراد ، بهلی که کورده کان نه مه یان و بست
 ئیستعمار رو به روی نه م داخوازی به راسته شهرعی به راوه ستا ، ههر جاریک
 به به هانه به ، جاریک به تاوانی (جایبی خوازی — انفصالیة) ! ، جاریک : گویا
 تابی دلی دهر و دراوسی خوشه و بسته کانیان زویر بی !! « وه کو وه کیلی معتمدی
 سامی ینگلیز له کانی خوی دا نهی نهرمو !! » ئیتر گویبی خویان کهر کرد بوو ،
 نهو راستی به یان خسته بوه پشت گوی که دان نانی بی پیچو په نا به رازو نیازو
 تاوانی نه ته وهی کورد له چوارچیوهی به کبته تی عراق داو ، به چون بهک
 سهر کردنیان له گهل نه ته وهی عه ره بی براده ریا له ماف و پیوسته کاندان ،
 بناغه په کی سخت و نه له قوه ، که همو بیرو باوه ریکی « جایبی خوازی » و
 دوبهره کی له سهر ووردو خاش نه بی ! ... هه وره ها راستیه کی تریان له بیری
 خویان برد بووه ، نهویش نه وه به که : راگرتنی دلی دراوسی خوشه و بسته کانیان ،
 له سهر حیسانی تیک دانی به کیه تی نیشتمانی و پشت گوی خستی به رژه وه نندی
 هه موی گهل له بهر خاتری چاوی کالی نهو سیاسته چه وتهی که دهوله تیکی
 دراوسی گرتویه ته بهر ، ههر گیز او ههر گیز ، پاشه روژیکي به اختیارانهی تیانابی
 بو گهل ...

وانه : سهر به خویبی نیشتمانی و سهر به خویبی دهوله تیک چ نرخیکی نه مینی
 نه گهر نهو دهوله ته سهر به خویه ! به رژه وه نندی که له کهی بخاتنه ژیر پی و بیکا
 به قوریانی دل نه ره نه اندنی دراوسی بهک که سیاستیکی چه وتی ناله باری
 گرتیته بهر ۱۹ نهی نهو دراوسی خوشه و بسته بو نه بی سیاسته (جوانه) کهی
 خسوی نه گوری ۱۹ ! وه بو نه بی حکومتی عراق خوی ماندو بگردایه بهم جوړه

شتانهوه له بهر خاتری ئه و حکومهتانه ، له دانانی سیاسهتی ولاتدا ۱۹ .
وهلامی ئهم پرسیاره ئه وهیه که بی بیچ و په نا ئه و حکومهته که داگیر کهر
نای به یه که وه هه رگیز سه ز به خو نه بوه ، به ناو نه بی !

داگیر کهران ، له ریگای نو که ره هه لقه له گوی کانیه وه ، توانیار .
که داخوازی به کانی نه نه وه ی کورد بخته ژهری و هانی نو که ره کانیان دا که له گهلی
کورد به دن و بهم جو ره هیزی چه کداری حکومهت دای له گهلی کوردی
بی چهک ، وه ژماره به کی زوریان لی کوشتن و گه لیکیشیان لی بریندار کردن ،
بی گومان مه بهستی داگیر کهران لهم پیلانه نه وه بو که هه وینی توله سهندن بنیز
له بهینی کورد و عه ره ب دا بیجگه له بی بهش کردنی کورده کان له مافی نه ته وایه تی
شه ری یان ... به لام گهلی کوردی ووریا ، که به شیوه به کی سرشتی باوه ری هه یه
به دوستانه تی گه لان . به گورجی دوژمنی خوی دوزی یه وه و ، زو زانی به نیازی
پرسی دلی دوژمنه کانی ... زور باشی زانی که ئیمپریالیست بوچی قه ساب
کاری به که ی (۶) ی نه یلوی له شاری سلیمانی قاره مان دا بهر پا کرد ۱۹ زانی
مه بهستی ئیمپریالیست هه لگرانی ناگری رقه به ری و دوژمنایه تی به ، له بهینی کورد و
عه ره ب دا ، زانی مه بهستیان نه وه یه که گهلی کورد ، له بائی ئه وه ی ناگری رقیان
ناراسته ی ئیمپریالیست بکه ن ، ناراسته ی برا عه ره به کاتیان بکه ن .

به لام گهلی کورد زو ئهم که له به ره ی گرت و رقی خوی راسته و خو
ناراسته ی ئیمپریالیست کرد ، که دوژمنی هه مو و گه لانه ، وه لهم روه وه روژ
له روژ زیاتر خوی نزیک نه خسته وه له گهلی عه ره بی براده ری و ، تیکوشانی خوی
تیکه ل کرد له گه ل تیکوشانی عه ره ب دا و ، پاشه روژی خوی بهست به
پاشه روژبانه وه ، چونکه هه ردو کیان رو به روی دوژمنی هه ردو لایان وه ستاوون ؛
وه شان به شانی یه ک تیکوشان له پیناوی ئامانجی پیروزیان دا ، ئامانجی زیان و

سەر بەستی ، ئەم تیکوشانە تیکراییی بە بەردەوام بوو ، هەتا ئەهات لە یەک نێك تر
 ئەبۆ ئەوهو ، خویینی قوربانی بە کانیان لە مەیدانی خەبات دا تیکەل ئەبو لە دژی
 ئیستیعمار ، هەتا داری ئازادی هاتە بەر ، ئەو دارە ی که کوردو عەرەب بە خویینی
 روله دلسوزە کانیان ئاویان دا ، بەلی هەنا بەرە بەیانی چوار دە ی تەمبوز ، که
 سەر وکی دلسوز شورش گەلی ئەقاند : شورش گەل و سوپا ، شورش کوردو
 عەرەب ، شورش ئازادی و دیموکراسی .

ئەمە دەرزیک بو لە روزی (٦) ی ئەیلولی ئەمەر .

گەلان هەرگیز دەرسە کانی تیکوشانیان لە بیر ناچیتەوه .

سەر بەرزی و ئەمەردن بو قوربانی بە کانی (٦) ئەیلولی ئەمەر .

مەرگ و سەر شوری بو دا گیر کەران و نو کەرانیان .

شورشە کەمان شورش گەلە بە تیکراییی ، سوپا هەمووی هاوبەشی
 تیا کردو ؛ روله دلسوزە کانی گەل ، لە هەمو سوچیکی عیراقەوه
 هاوبەشیان تیا کرد ... شورشە کەمان درێژە ی رێچکە ی شورشە یەک ئە
 دوا یە کە کانی گەلە ... رو بە روی زولم و زور داری بە درێژایی میژوو . .
 هەر وه ها شور کەمان ئە نجامی شورش ٩٢٠ و راپەرینە دوا یی بە کانه لە
 ٩٣٦ و ٩٤١ و ٩٤٨ و ٩٥٢ و ٩٥٦ . عبدالکریم قاسم

لە پایزدا ، پاش ئەوهی هەمو بەر هەم کو کرایه وه ، چەن پایوێک
 منایکی رهشیان . خنکاند ، کە ویستیان بگەڕینە وه ، هەردو گوی و
 پەنجە کانی هەردو دەسی و هەردو پێیان بیری و خستیانه گیر فانیانە وه ! ،
 یەکیکیان ویستی که هەردو قویشی بیری و بیهتیتە وه ! بەلام دو دەستە که
 لەوه رهق تریون که بیری ! ئەرسکین کالدویل

سهیره ! نان له وولاتی نان دا نه بی !!

نووسینی : معروف خزنده دار

موسکو : به کیتی سوفیه ت

به راستی به بیرما نه ته هات ، پاش ته و او کردنی قوتا بخانه ی ناوه ندی ،
روژیک له روزان بکهومه ناو جیهانی ژماره وه . راسته ژماره زانستی به ، به چاویکی
بهرز ته ماشای نه کم ، چونکه پیوستی ژبان ، به لام جهز ناگم من بکهومه ناویه وه ،
چونکه هیچی لی نازانم . نیستاش که ته جمه ناو جیهانی ژماره وه دلنیام له وه که
تیا یا سر نه که وم ، چونکه مهسه له که تاسانه !

نه مهوی بهم هویه وه بیره وه ری یکی تر بهینه وه یاد ، بیره وه ری نه و هوری و
دوستانه ی که هاو خوردنم بوون ، له قوتا بخانه ی سره تایی و ناوه ندی دا ... هر
ته وان تهزانن چند بهست ته بووم له دهرزه گانی ژماره وه نه و دهرزانه ی که پیوه ندیان
بهم زانسته وه هه بوو .

به لام نه ی خوینده واری بهریز ! نان ، بهلی نان وای لی کردم ، که له م
ووتاره دا بکهومه ناو زانستی ژماره وه ، بهلی ژماره ، بو ته وه ی بیت بلیم دوو که رهت
دوو نه گانه چوارو ناگانه پنج ... نه م دوو که رهت دووه تاسانه ، به لام نه ی نه گره ی
وا هه بوو باوهر بهم دوو که رهت دووه ی نه کرد ، نه و گانه خو ناچاری چند
بهردیک له ته رزه که هه لگری و دوو بهرد بدیه دهستی و ته مه دوو ، دوو بهردی
تریش ته مه چوار ، عه جایب له وانه یه هیشتا باوهر نه کا ، وه له وانه شه له کانگای
میشکیه وه بزانی نه م مهسه له ی دوو که رهت دووه راسته ، به لام نه بی بلی راست

نی به ، چونکه مام نه پرایزمی پیر نهم مهسه لهی دوو کهرته دوو ناکانه
چواری گهره که !

قهی ناکا ، نه و خوم و خوت ، پیکه وه دانه نشین ، نهی خوینده واری
خوشه و بست ، گفتو گو ته کهین لهم با به ته وه .

نه زانی من کابراییکی کوردی عیراقم که له به کیتی سوفیه ت نه ژیم هه تا
ماوه ییکی تر ، توش عیراقی یکی هیشتا نهم وولاته ت نه دیوه . به مهرجیک گفتو گو
ته کهین ته کهین ، نهم مهرجه سوودی ههردوو لامانی تیایه ، نه ویش نه وه به ، تا لهم
گفتو گو به نه بینه وه ، فه لسه فه و مبدأ و عانیه نه بی بجه بینه نه ولاره . راسته من کابراییکم
یه کیتی سوفیه تم خوش نهوی ، به لگشم به دهسته وه به ، توش کابراییکی با بلین
یه کیتی سوفیه ات خوش ناوی ، جا لیره من خوشو بستنه کهی خوم و توش رقه کهی
خوت نه بی بجه بینه نه ولاره ، تا نهم دانیشته کوتایی دی ، من کابراییکم
راست گوم ، باوهرم پی نه کهی . باسی شتیکت بو ته کم نه رقم لی به تی و نه خوشم
نهوی بو نهم دانیشته ، توش کابراییکی باوهر به راستی من ته کهی له بابه ت
شتیکه وه نه رقت لی به تی و نه خوشت نهوی بو نهم دانیشته .

له بیرته نووری سه عیدی بی گور ، ختوی و دهست و پیکه ی به دیواریکی
ناسینی چون تیمه یان له وولاتی سوفیه ت و هه وه کوماره میلی و دیمو کراتی یه کانی
نه وروپا و تاسیا کرد بور ! . له بیرته چون شورشی ۱۴ تیمووز دوستایه تی تیمه ی له
گه ل نه و وولاتانه ی دوستایه تیمان له گه لیانا هه بوو کرد به دوستایه تی ییکی
یه کسانی ، هه ره ها دهستی دوستایه تی بو نه و وولاتانه ش دربو کرد که پیش
شورش دهستان نه ته گه بشته ناو دهستان .

تیحه ، ره کو تازانی ، پیو بیستیمان به وه هه به که قوتاییمان له له ندهن . و
به رلینی روزناواو بلگراد به خوینن ، هه ره ها پیو بیستیمان به وه ش هه به که

قوتاییمان له موسکوو بهرلینی دیمو کرانی و وارشو بخوینن ، پاش شورش ئەم هەموو
شتانەمان بو ریک کەوت ، قوتاییمان بەرەو ئەم وولاتانە کەوتنە ری ، دەستیان بە
خویندن کرد .

کاکێ خوم بەینیکە شتیکی سەیر داهاووه ، بەنگو باوه ، دبارە خوم
شیواوه ، له بەغدا ، له حله ، له سلیمانی ، باسی شتیکی سەیر ئەکەن ، پیوەندی بە
ئیمهوه هەبە ، بەلی بە ئیمه ، ئیمه ی قوتایانی عیراق کە له یه کیتی سوفیهت ئەخوینن ،
ئەلین ئیمه نانی رهش ئەخوین ، سەرما ی سبیریا رهقی کردووبنەهوه ، گرانی یه ،
پارەمان نی یه ، بەلکو لەم یه کیتی سوفیهتە هەر پارە نی یه ، ئەمرین له برسانا ، ناچارین
ئەمە قبوول بکەین ، چونکە خانەخوێکەمان خوی له برسانا ئەمەری ، کەوابی
کابراییکی برسی خوی نانی ئەبی بوچ میوان راتەگری ، ئەوا ئەو میوانی راگرت ،
میوانە کە بوچ ئەم دەعوەتە قبوول ئەکا ! بەتایەنی میوانی روژیک و دوو روژی نی یه !!
سبحان الله کەم ماوه میشکم بەهقی ، یه من ئەلین له دوزەخ ئەژی ، لەو کاتە ی زور
بە ئاسانی ئەتوانم بچم بو بەهشت ، دیارە من شیتم تارەزووی دوزەخ ئەکەم !
بەلام ، نا ، من شیت تیم ، ئەوان شیتن ، نا ، ئەوانیش شیت نین بەلکو خویان .
کردوو بە شیت ، پیری سمیل کلکە سەگ ، ئەودی له ئەندەن و پارێرو واشتون
دانیشتوو ، گەرگیهتی ، ئەمانە خویان بکەن بە شیت ، هە ی گەلور ئەمە ئەمسێله
ئەیکەن . .

ناچارم کاکێ خوم ، له گەلتا بچمه ناو جیهاتی ژماردوو ، ئەبی باوەریشم
پس بکە ی ، چونکە ئەو شتانە ی من باسی ئەکەم وە کو ، « دوو کسەت دوو ئەکاتە
چوار » ه ، وە کو (هیلکە سپی بە) یه ! خو ئەگەر باوەریشت ئەکرد وە کوشیتە کە
ئەو کاتە لیم بیووڕه پیت ئەلیم : « جەهەنمەت لی پر بی » ! ئەوەشت له بیر
نەچی مەرجمان کردوو ، خوشویستنه کە ی من و رەگە ی تو ، لەو لاوەمان .

داناوون تا لهم دانېشته کوتایمان دی .

تهزانی وولاتی سوفیهت پانزه کوماره به کی گرتووه اه ژیر ناوی « به کیتی کوماره کانی سوفیهتی سوشیالیستی » : شش به کی هموو زهوی داگیر کردووه ؛ نزیکه می شش جهوت زه ریای هه به ؛ ناوچه می وای هه به سالی دوانزه می مانگی سه هول به ندانه ؛ ناوچه می واشی هه به پله می گهرمای ته گاته چل و شش وه کو به غداو به سره می لای خومان له هاوین دا . ده شته کانی ئو کرابنا مایه می سالیکی گهنم و جوی ؛ نه که ته نیا به شی (۲۱۵) ملیون کهس نه کا ؛ به لکو به شی نه م هموو خه لکه نه کا بو چند سالیک - اه جهنگی جیهانی دووه م دا ته له مانه فاشسته کان په ریزه کانی ئو کرابنا یان هموو سووناند ؛ که چی کهس له برسانا نه مرد - لوکه و برنجی تاجیکستان ؛ مهرو مالاتی قهره غیز ؛ نه ونی نازریجان ؛ میوه می ته زمه نستان و گورجستان ؛ ماسی ناو زه پاکان . له به اتیقه وه تا زه ریای سپی روژ هه لات ؛ له زه ریای ژوورووه وه تا زه ریای قه زوپن و رهش و نازوف ؛ فابریقه و ئاسته کانی ئورال ؛ هموو هی نه و نه وه می سوفیه ته ر . . له وانه به ایم په رسی که ته مه ریکاش ده وله مهنده ؛ به لی ته مه ریکا ده وله مهنده ؛ من له گهل توم ؛ به لام اه ته مه ریکا رو کفله رو فورد دانه نیشن ؛ به هوی ته مانه وه به ملیون کریکار بی نیشن ؛ سوفیه نیش ده وله مهنده به لام رو کفله رو فوردی لی نی به ؛ که ته مانه می لی نه بوو دیاره نه م هموو سامانه بو هموو خه لکه که به ؛ له بهر نه وه به سی نیشی لیره نی به . نیمه می کوتایانی عیراقیش وه کو ته بیخی میوانی نه م وولاته ده وله مهنده یین .

هه ر ئیستا ، په له مه کهه ، ته چینه ناو دهرزی ژماره وه ، وه به ژماره باسی خانه خو بیکه می خومانیت بو ته کهم ، دوا به دوا می ته ویش سه ریک له ژبانی ئابووری کوتابی به کانمان ته دهن . نه وانه می له به رلیتی روژ ئاوان ، بو بهش باسی نه م به رلیته ته کهم چونکه کراوه به دوو کهرته وه ، کهرتی روژ هه لاتی خه ریکه لانه می ویرانی

جهنگى دووهى چاك نه كاتهوه ، وه كهترى روژ ناواى له هه موو شتىكى دا لاسايى
 نه مهريكا نه كاتهوه ، بهلكو نه مهريكا خوى نه بهوى بيكا به پارچه بيك له خوى .

قوتابى عيراق كه نه گانه فروكه خانى موسكو ، به هوى باليوز خانى
 عيراق و به كيتى قوتابيانى عيراقه وه زانستگا نه دوزينه وه ، بو سه بهى چهند سه ده
 روبليكى نه دريتى نه گهر سههري مانگ نزيك بى ، نه گهر سههري مانگيش دوور
 بو ، نهوا مووچه به مانگيكي نه دريتى ، دوا به دواى نه م روژه نه خريته پوله وه ،
 بو فير بوونى زمانى رووسى ، روژى چوار دهه ز نه خويناى بو ماوهى شمش مانگ ،
 نجا نيمتيحان نه داو سههري نه كه وي و نه چى بو خويناى نهوزانستى بهى بو هاتوه .
 بو سههري مانگى به كه م جگه له مووچه كهى خوى (۲۰۰۰) سى هزار
 روبلى نه دريتى ، بو جل و بهرگى زستان ، مه بهس له جل و بهرگ . پالتو و كلاوى
 خورى و پيلاوى نيره به ، چونكه هينه كانى لاي خومان به هيج جورى بو نيره
 دهست نادن .

نه قوتابى به بهم پاره به نه توانى نه مشتانهى لاي خواره وه بكرى :

	روبل
پالتو - چوارسال له بهرى نه كاو به يادى نيره نه بهينيه وه وولات ، نه گهرچى به كهلكى لاي خوشمان نايى .	۱۲۰۰
كلاوى خورى .	۱۰۰
پيلاوى ناواخن خورى ،	۲۸۰
بيجامهى زستان ، بو خشكهى سههري نه فريش دهست نه دا ،	۱۸۰
وينه گريكى ناياب ، ناوى « ميره » ه ، وانه « ناشتى » .	۵۰۰
قههه پاندايىكى « ليننگراد » يا « چيني » له بابنه نى پاركههري (۵۱) ه .	۸۰

۱۰۰ (ده) فھرھه نڱو (ده) ده فتهرو (دوو) کتیبی زمانی روسی -
 فھرھه نڱه کان (عه ره بی - رووسی ، رووسی - عه ره بی ، کوردی -
 رووسی ، رووسی - کوردی ، ټینگلیزی - رووسی ؛ رووسی -
 ټینگلیزی ، فره نسزی - رووسی ؛ رووسی - فره نسزی ؛ ټه لهمانی -
 رووسی ؛ رووسی - ټه لهمانی .

۲۴۴۰ هه مووی .

هیشتا (۵۶۰) روبلی بو ټه مینته وه ؛ ټه توانی دیاری پی بکری و بو
 ماله وهی بنیری ؛ ټه گهر ټه مھشی نه کرد ټه توانی بهم پاره به رادیوگرامیک
 بو خوی بکری .

قوتابی عیراق لیره دوو جورن ؛ بهشی دکتورا (کاندیدات) مانگانه یان
 (۱۵۰۰) روبله ؛ که ټه کاته (۵۳) دینار ؛ قوتابی کولیه ؛ پاش قوتابخانه ی
 ناوه ندی مانگانه یان (۹۰۰) روبله ؛ که ټه کاته (۳۲) دیناری خومان .

دیناریک = به ۲۸ روبل .

روپلیک = به ۱۰۰ کوپیک .

ټیمه لیره باسی قوتابی بهشی دکتورا ناکه ین ، به لکو له ژبانی قوتابیانی تر
 ټه دووین ، چونکه ټه وان مانگانه یان له مانه باشتره . با به یادی قوتابخانه ی
 سه ره تایی و ناوه ندی به وه بچینه ناو ټهم دهرزه تازه ی ژماره وه ، بزاین ټایه ټهم
 قوتابی به ټه توانی بهم پاره به بژی یانا ؟

روپل

۳۰ کری ی ژوور له بهشی داخلی بو مانگیک .

۱۲۰ بو نانی به یانی مانگیک ، رووی [۴] روبل .

۱۸۰	بو نانی نیوه روی مانگیک ، روزی [۶] روبل .
۱۸۰	بو نانی نیواری مانگیک ، روزی [۶] روبل .
۴۵	جیگه ره بو مانگیک ، پاکه تی به روبل و نیویکه ، بیست جیگه ری تیابه .
۶	بو سایوون [۴] قالب بو مانگیک .
۶	بو حمام [۴] جار له مانگیکا ، (بهشیکی کم له داخله کان حمامی تیانی به) .
۳	بو سهرناشین دوو جار بو مانگیک .
۵۰	بو جل شوشتن و له توتوودانی بو مانگیک .
۶۲۰	همموی .

له مانگانه که ی [۲۸۰] روبلی بو نه مینته وه ۰۰۰ یوچی ؟

بو هاتوچو ، کری ی (میتر) ی ژیر زهوی نیو روبله ، نهفتویوس [۴۵] کوپیکه ، تریلیوس [۴۰] کوپیکه ، تراموای [۳۰] کوپیکه . بو سخاتنه ، نرخ ی [۱۰] کوپیکه . زهرفی نامه بی پاره یه ، چونکه زهرفه که خوی پولیکی پوسته ی [۴۰] کوپیکی پیوه به ؛ هه ره به [۴۰] کوپیکیش نه یفروشن . کتیب و کاغزه زو دهفتهر تا راده ییک ههرزانی پیاو باوه ره به نرخه کانیا ناکا . بو به لگه نهم باسه بچوو کهت بو نه گیرمه وه ، من و هاوریم عزالدین چو وینه نامه خانه ییک بو کتیب کرین ؛ بو نه وه ی به هوی وه فندی ماموستایانی عیراقه وه ؛ نه وانهی بو سهردان هانبوونه نیره ، بیاننیرینه وه وولات ، عزالدین کتیبی « گولستانی سعیدی » کری بو باوکی ، [۷۲۰] لاپه ره ی پارچه ی فولسکابه ، شیعه ره کان به زه نگوغراف به خه تی فارسی چاپ کراون ، له لای چه پیشه وه

همموو شيعره كان گورراون يو زمانى رووسى ، له بلاو كراوه كانى ناموزگاي
 روزهلالات ناسى سهر به تاكاديميهى زانستى سوفيته ته ... نهزاني به چهند ۱۹.
 به [۲۶] روبل ، له ديناريك كه متر ، منيش كتيبى چوارينه كانى خه يامم كرى
 بو ماموستا نجم الدين مهلا ؛ دوو بهرگه ؛ بهرگى به كه مى روتوگرافى كو نترين
 ده سنووسه ؛ بهرگى دووهمى چوارينه كانه به فارسى به تپسى چاپ ؛ له گهل
 ترجمه مهي رووسى ؛ نهمشيان له بلاو كراوه كانى نهكاديميه به ؛ نهزاني به چهند ۱۹.
 به [۷] روبل يانى [۲۵۰] فلس !! ههر لهم خديامه عز الدينش دانه بيكى نارد
 بو ماموستا محمدى مهلا كهريم .

نانى رهش ، بهلى نانى رهش ، نهى كه هم نانه رهشه خوشه ! ! خو له نانه
 سپى به كه هدرزانتري به ، نرخی ههر وه كو نهوه ، له چيشخانه كاندا بى پاره به ،
 له نانه واخانه كاندا نرخی ههرزانه وه كو نانه سپى به كه . نازانم بوچ ههرباسى نانى
 رهشى ئيره نه كهن ، باوكم خو ههر ايره هم نانه رهشه ني به ، له همموو نهوروپا
 هه به ، من به چاوى خوم دېمو له بهرلين و فيه ناو ستو كپولم خواردم . قونابى به
 كورده كان له كونگره ي پينجه مى خوښندكارانى كورد له نهروريا له بهرلين ، كه له
 همموو پايتهخته كانى نهوروپاوه هاتېوون نه يانووت هم نانه رهشه ، له كونهوه
 له همموو نهوروپا هه به ، دختره كان نه لين بو ته ندرستى هم نانه رهشه له نانه
 سپى به كه باشتره ، خو نه گهر جهزېشى لى نه كه ي ، نانى سپى زورو زه وه نده به ،
 ئيمه بهش به حالى خومان هه ندى جار هم نانه رهشه نه خوښ چونكه جهزى
 لى نه كه ين .

ننجا كلكى خوم ، با سهرىكى ژيانى تابوورى قونابى به كانى بهرلىنى
 روژناو اشمان بده ين ، بويهش ته موهى باسى ژيانى تابوورى نه وان بكه م ، چونكه
 لى نهزانم ، به هوى كونگره ي پينجه مى خوښندكارانى كورد له نهوروپا (ده)

روژ له بهرلین ژيام ، له ههر دوو بهرلین ! بهلام ههر باسی بهرلینه کهمی روژ تاوا
 ته کهم ، چونکه تا ئیستا له کهسمان نهیستوووه که لهم بهرلینه دا روله کانمان
 له برسانا تهمرن !

دهرزی به کهمی زانستی ژماره مان له موسکو کوتایی هات ، با بچینه ناو
 دهرزی دووهمی زانستی ژماره وه ، بهلام له بهرلینی روژ تاوا ، نهوه تهختی
 رهش و تهباشیرو مهیدان !

له بهرلینی روژ تاوا گهلی قوتایمان ههیه له سههه گهرفانی خویان نهژین ،
 له ماله وه پاره یان بو تهچی ، با بلین بو ههر به کیکیان [۳۲] دینار نه نیری ،
 هیدهی [۹۰۰] روبله کهی که له به کیکی سو فیته تهدری به قوتایانی عیراق .

دیناریک = به ۱۱ مارك .

مارکیک = به ۱۰۰ فنیك .

واته مانگانهی ههر به کیکیان [۳۵۲] مارکی ته له مانی به .

	مارك
کری ی ژوور بو مانگیك ، ته بی خوی به دوایا بگهری و یگری .	۶۶
بو نانی به یانی مانگیك : روژی مارك و نیویك .	۴۵
بو نانی نیوه روی مانگیك : روژی [۳] مارك .	۹۰
بو نانی ئیواره ی مانگیك : روژی [۳] مارك .	۹۰
جیگه ره بو مانگیك . پا که تی به مارکیکه : [۱۲] جیگه ره ی تیابه .	۳۰
	<hr/>
ههههوی	۳۲۱

مانگانه [۳۱] مارکی بو نه مینته وه ، بو سا بوون و جهامو جل شوشتن و
 سههه تاشین و ههههو شتیکی تریش ، وه نه وه ی سهههه بی لیره دا نه وه یه که ئوتوموبیل

له بهرینی روژ ناوا ، به یانی به [۳۵] فنیکه ، نیوهره به [۴۰] فنیکه ، شهو
به [۶۰] فنیکه !! « ماشا الله لهوی حلامانی » !! نهمه شی وا !! .

تیر کاکلی خوم ، نازانم نا ئیستا بیرو باوهرت چی به لهم بابتهوه ، باوهرت
به قسه کانی من هدیہ یانا ؟ . من له پیشهوه ووتم : تا نهم دانیشتهمان کوتابی دی ،
نهمه له بیر خوم نهدیمهوه که وولانی سوفیهتم خوش تهوی ، وه به دوستیکی
راسته قینهی نهتهوه وولاته کهمی دانه نیم ... به دایک و خوشک و باوک و برای
قوتابی به کانیان بلی ، روله کانیان زور باشن ، به زانست و تافی کردنهوه یکی بهرز
ته گهرینهوه وولات ، ههرگیز نهو میوانداری به حاتمی بهی به کیتی سوفیهت له بیر
ناکهن ، باوهریش بهو قسه پرو پروچانه مه کهن ، نهو مه تلانهی له ناو فابریقه کانی
ئیستیمار ساز ته کرین ، وه له ناو گه لا بلاو ته کرینهوه .

له گهل « حمدی » نه لیم :

ره بی مووی لی بی زمانی په نجه کانی هه لوه ری .

ههر کسی گولشه ن به دهردی کولخه نی دوزه بخ به ری .

هه مو هیرمان ، هه مو دهسته لایمان له گه لوه هه لته قوی ،
ههر ریگابه که ته یگرین ههر هویدک که به کاری ته هینین ، گهل
دروسی ته کات .

به پال پستی گهل دوژمنمان شکاندو زال بوین به ههر هه موو
سه ختی به کدا ...

ئیعه تدها چه کیکی په نامه کیمان هه به ، ته وهش به کیه تیه کی
ته واوو به وه له گهل گهلدا ...

تسو تیه

هەر بژی یادی شیخ محمودی نه‌مر

۹۷

نوی مانگی تشرینی په کهم چوارسالی ره بهق تی بهری به سهر کوچی
دوایی قارهمانی کورد شیخ محمودی نهمردا ...

بی گومان نهتهوهی کورد ، وه کو ههموو نهتهوهیهکی سهر روی نهم چیهانه
ههقیهتی شانازی بکات به میژوی تیکوشانی خویناوی بهوه ، شیخ محمودی نهمرد
یهکیکه لهو قارهمانانهی نهتهوهی کورد ، که له تی کوشانی نهتهواپهتیدا دهستیکی
بالا و جیگایهکی گهورهی ههیه .

خوو رهوشته بهرزهکانی شیخی نهمرد سهرههستیکی گهورهیه بو نهتهوهی
کورد ... نهم بلیمهته ههتا کوچی دوایی کرد سهری شور نهکرد بو داگیرکرد ،
سهرهرای سزاو تازارو ناههمواری وهزعی سیاسی ، سهرهرای پیلان و تازاوهی
نیستیمارو نوکهرانی ، روبهروی هیزی چهکداری بیگانه و داردهستهکانی
جهنگاو ، چین لاپهربهکی پیروزی خسته سهر میژوی پرشانازی نهتهوهی
کورد ...

نهتهوهی کورد که یادی شیخی نهمرد زیندو نهکانهوه ، له کانگای دایهوه
سهری ریز دانه نهوینی بو نهوو بو ههموو قوربانی بهکانی نهتهوه ، پهیمان تازه
نهکه نهوه که تا دوا ههناسهی ژین له خهبات دابن و له تیکوشان کول
نهدهن نا تازادی نهتهوهی کورد وه نهگر نهوه له ههمو سوچیکی
کوردستاندا شان به شانی نهتهوه تازادی خوازهکانی دراواسی و نهتهوه
دوستخوازهکانی جهان .

بژی یادی شیخ محمودی نهمرد
بژی تیکوشانی نهتهوهی کورد له پیتاوی .
ناشتی و تازادی و سهر بهخوبی دا .

روداویکی پر تازار

روژی ۹۶۰/۸/۳۰ تیکوشه‌ری نهر عدنان حسین خداداد، نه‌ندامی کومه‌لی خویندکارانی کورد له‌ئوروپا، له‌گه‌ل (۷) براده‌ریا به‌تومبیل گه‌رانه‌وه له‌بهرلینه‌وه بو‌میونیسخ، واهه‌لکه‌وت‌تومبیله‌که له‌ریگه‌لای داو وهرگه‌را، نه‌مه‌ش بو‌به‌هوی مردنی عدنان و بریندار بونی چهن براده‌ریکی ... لاشه‌ی نه‌م تیکوشه‌ره ئیواره‌ی ۹۶۰/۹/۴ گه‌یشته به‌غدا، له‌فروکه‌خانه‌دا پیشوازی به‌کی گه‌وره‌ی لی کرا ...

کوچی «عدنان» زبانیکی گه‌وره بو له کومه‌لی خویندکارانی کوردو، هه‌مو قوتایه‌کی کوردی دلسوز، داخیکی ناسور بو بو هه‌موو دوستیکی کورد ... چونکه نه‌ندامیکی به‌که‌لک و گورج و گول بو، هه‌ر له‌بهر نه‌مه کومه‌له‌روژی کوچ کردنی نه‌م براده‌ره تیکوشه‌ره، روژی (۳۰) ئابی کرد به‌روژی تیکوشانی قوتایانی کوردوستان، بو زیندو کردنه‌وه‌ی یادی نه‌م شه‌هیده نه‌مه ...

ده‌سته‌ی نوسه‌رانی «هیسوا» خه‌مو په‌ژاره‌یان ده‌رته‌برن به‌م بونه‌وه، وه‌خوبان به‌هاوبه‌ش نه‌زان له‌گه‌ل خیزانی نه‌م براده‌ره کوچ کردوه ... هیوادارن که جاریکی تر توشی ناخوشی ودها نه‌بن. سه‌ربه‌زی و نه‌مردن بو براده‌ری کوچ کردوو، عدنان سه‌رکه‌وتن بو تیکوشانی نه‌ته‌وه‌ی کوردی ناشتی و ئازادی خواه.

ئەي شىعر...!

ھەلبەستى : ابوالقاسم الشابى
كورينى : كهرىم شارهزا

ئەي شىعر! تو ھاۋارى
دەنگدانەۋەي ئازارى
تو چورراۋەي خوينتاۋى
فرمىسكى قەتسماۋى
پوختەي واتەي فرىشتەي
گرىنەرى زەمانەي
نەغمەي شەپولى جوانى
شادمانى دلانى
وورشەي ئەگرىجەي خاۋى
تاسەۋ شەۋرى لاۋى
گورانى خوشى گولى
سروشى مىشكو دلى
جوانى پررشكى سوورى
لەرمەي شەپولى نوورى
بلوبرى خەۋنى يارى
زمانى روزگارى

گىمانى پەستو بىزارى
دلى زارى دلدارى
زامى دىنەي دىرىنى
ناۋپىلوى چاۋى زىنى
ھەناسەۋ ئاھى غونچەي
ئاۋازى خەمبەخشى نەي
ئەفسوۋنى بەحرى قوۋلى
خوشى پەستو مەلوۋلى
يارى خەندە بە لىۋى
جولەي ساۋاي بىزىۋى
چرىكەي بولبولانى
رابەرى عاشقانى
سانى روزئاۋا بوۋنى
كانى تارىكۋ روۋنى!
دەنگى كەمانى گىمانى
بىزەي لىۋى زىيانى

چیزوکی ژماره

نوشته کهی ئامینه خان !

حسین قزلی

.....

قاجرو کانی پانکه دو دین له ناوچهی بوکان . هاوکوشه نن ، سنورو
سهراوه ردیان پیکه وه به و جوتیان له بهک ته گهرته وه .

شیخ نهحمه دی کانی پانکه (خوالی خوشی) به سه رینی خوی مالی له
کانی پانکه بو . خه یکی خوش کردنه وهی شیت و هار بو ، بو هه مو ایش و اوف و
دهرد و نازاری نوشتهی نه کرد . به هات و هاواری هه مو که سه وه بو ، هه رگیز
ماندویی و شه که تی نه نه زانی چه ، نازانم و ناتوانم و پیمناگری به ده ما نه هات .
خوای لی رازی بیت بو کاروباری خه لک زور جه لند و خیراو چوست و چالاک بو .
له دوعاو نزا ، له نوشته و جادو ، له تیروانین و فال گرتنه وه ، له پروپیتسه و
داوده رمان دریغی له موسلمانان نه نه کرد .

دیاره موسلمانانیش بیریان له مه کرد بو وه ، که تم پیاوه شه وو روژ
خه ریکی نویژ و تاعه تی خواو ایش و فه رمانی نه وانه ، کارو کاسی پیناگری . وهک
نه و له ریی خوادا به هه مو هاوارو بانگیکی نه وانه وه هه به و نه گانه فریایان ،
نه مانیش نه بی شهرم بیانگریت و به دهستی به تال نه چنه خزمه تی . دوعاو نزی
بی خزمه ت ، نوشتهی بی سه رقه له مانه ، ده رمان و تیماری بی اولیفه ت ، کار ناکات .
نه مانیش خیریکیان ده سگیر ناییت و نه ویش نفوسی نه شکی ! روژو شه و وهک

قهتاری رهش و سپی به دواى یه کا تیته پهرین ، تم دهمی به سلاو سه ندانه وه و چاکو خوشیو دوعا خویندنه وه خهریکو ، ده ستیشی له نواشته نوشتین و گروگیا کوتانا بو . خه لکیش دم به سلاوو پارانه وه و ده ست به دیاری و پشت به کوله وه له هاتوچو دا بون .

هر دولا پیک هاتبون و سهرو دلخوش بون . تم بژیویکی باشی ده سته کهوت و گوزه رانیکی چاکی نه کردو دارایی و سامانیکی جوانی پیکه وه نابو ، له سه هر هیچ په کی نه ته کهوت .

نه و انیش کاروباریان هه لسه سوراو ، عه مر و مالیان به زیادته بو ، ده ردو به لایان له کول نه کهوت .

به لی و ابو ! هه ست و ناگا پادشای له شه و فه رمانی له ناوچه ی پاشایه تی خویدا ره وایه و له سه هر سه رو چاوانه !

ته وان لایان و ابو وایه ، جاتو هر بلی : و ابو و اچو - به چی نه چیت ؟ هر وه کو خوی نه یقه ره مو : (دنیا فانیه و بو کهس تا سه ر نامینیت ، نه وه ی بمینیته وه هر چاکه یه !) پاش نه وه هه و چاکه و خزمه ته ی به خه لکی کرد له دنیا ده رچو ، به ره و قیامت کوچی کرد . به لام تم وه ک هیندی پیاوچاگانی تر نه بو ، جگه له چاکه گانی ته نیا سامانیکی باشی بو مناله گانی جی هیشته و ، تیر بوی نه کرا دی و خانوبه ره و شتی واکریت .

مناله گانی له گاتی خوشی و تیر و ته سه لیدا چاوبارن پشکو تبو ، خوشخورو خوشدرو نازبه ر و درده بون ، ناگایان له سه ره تانی ژبانی باوکیان نه بو ، نه یانته زانی تم مال و ده وله ته له کوی پیدا بوه و ، تم به بندو جوگه یه بناوانی له کوی هه لگیراوه . ژبان خوش ، دارایی زور ، هاتوچوی خه لکیش نه ته پسایه وه ایتر چی ؟

باشه ، نهمان خافلابون و بهرجهوه ندى دنيايان نه كردبو ، نهى باوكيان
 بو فيري پيشه كهى خوى نه كردن و بهزه يى به موسلمانانا نه هاتبوهوه ؟
 منيش وهك تو له تاريخايدام ! تو بليى وهكو له ناوياانا باوه : له ترسى
 نهمه بويت كه نهوان ههوهلى ده ميان بوو ، ههززه كاربون ، نهترسا پيان راگير
 نه كريت و تيا بشويين يان نه بنه ويست رازى نيينى پيشه و هونه رى خوي بليت كه
 (رازى نيينى هونه رو پيشه نه نانهت نيستاش خوشه ويسته) ؛ يان به دارايى و
 سامانه كهى لى يان دنيا بوه ؟ .

بهلام قسهى خومان بيت و له ناومان دهر نه چى ، چيان پى بلى و چيان
 فيركات ؟ خوى چى فير بو بو نا لهوانى بشارته وه ! كارو ده سهلات به خسوايه نهو
 بلى چى و چبكات ؟ ، بهشى نهمانى تيانه بو !

مناله گانى ره نجيان تيا نه دا بو ، پشتيان پى به وه نه به شا بو ، دواى باوكيان
 شهش وييش لى يان داو ته خشان و په خشان يان كرد . خوا نهى برى نه وه نده زور بو
 بهم جو رهش بهشى چه نه ساليكى كرد . كوره كان كه هه ريه كهى له ژنيك بون به ره و
 دوا جيا بونه وه و هه ريه كه يان مال و حالىكى بو خوى بيكه وه ناو ، وهك جو جكى
 كه چه له په ره وازه بورى . له بهر ده سته ننگى و نهمانى دارايى و سامانى ميرانى
 رويان كرده ماله خالوانى خويان و مرېدانى باوكيان و ، نامينه خان و برا
 پچكوله كهى و دا يكه كه يان جى هيشت . نه وهى له و ناوه دا ده سه ووسان و داماو بو
 هه ر نامينه خانى چاره رهش بو .

ديسان تا دا يكى ما بو هه ر باشتريك بو ، چونكه دا يكى هه ر چه نه پيرو
 په رپوت و كه نه فت و پهك كه وته بو ، جيگه ي پيرو باوه رى خهلك بو ، به پيرو زيان
 نه زانى و به چاويكى موفهرك تماشا يان نه كرد . به تايبه تى له ناو ژنانا ده م و نفوسى
 به پيت و به ره كهت بو ، بهلام (نه هاتى چا كه قورتى خراپه) دواى جيا بونه وه و

تهفرو تونا بونی بر اکانی زوری نه‌خایاند دایکیشی نهمه‌گی به‌جی هیناو دوا‌ی باوکی
کهوت بو شاری خاموشان .

تامینه‌خان خوی مایه‌وهو برا چکوله‌که‌ی !

تیتر تامینه‌خان بو به‌گه‌وره‌ی مال و جی‌نشینی باوکی و جیداری دایکی و
بتاوانی برا چکوله‌که‌ی ، نه‌بو ایش و کاری مال بکات و بو چاکو خوشی و دوعاو
نزاو دهرمان به‌دهم خه‌لک‌شه‌وه‌ییت کاری به‌وه چاک بو له وه‌ختی خویدا
تاقه کچه‌ی باوکی بو (کچیش خو شیرینکهره) باوکی خوشی نه‌ویست و بهر
دهستی خوی پیته‌کرد ، سه‌بارت به‌مه‌هیندی ریو شوینی ایش شاره‌زا بو ، بری
دهرمان و گیاو گزیشی که له وه‌ختی خویا بو باوکی جی به‌جی نه‌کرد نه‌ناسی و
فیری به‌کار هینانین بو بو . له دی‌ی خویان و ناوایه‌کانی دهورو پشتیان‌وه کورو
کچ بو دوعای چه‌ورو شیرینی و پیک‌بران ، ژنو پیاو بو منال‌بون و ده‌مه‌ست و
داو دهرمان رویان تیه‌کردو سهریان قال کردبو .

تامینه‌خان وه‌ک جوان نه‌بو نه‌وه‌ندهش دزیوو ناشیرین نه‌بو کهس
نه‌یخوازی ، له تاقی جوانی و نوخشی پیگه‌یشتیا که له‌گه‌ت و پانو پورو به‌ژنو
بالایه‌کی ریک و پیک و له‌خت ولارو دارو باریکی باشی بو ، به‌لام دیاره بوره پیاو و
کوره وه‌رزیر هاوشانی نه‌بو نه‌بون و داواکاریکی تریشی نه‌بو ، له بهر نه‌مه
مایه‌وه . به‌سهرینی دایکی مه‌یدانی تیکه‌لی کورو کال و مه‌ودای باس و خواسی
له‌گه‌ل گه‌وره کچ و جوانه ژاندا نه‌بو . ناچار به‌هوا‌ی روژی به‌خته‌وه‌ری دوانی
به‌جهرگی خویا گرتبو ، که‌بن و به‌ینی دل‌داری نه‌ته‌زانی و تا‌گای لی نه‌بو .

تیترا ، که راسته‌وخو ، به‌ره‌وروی همو جوره سکالاییکی دل‌داری وه‌مه‌و
چه‌شنه رازو نیازیکی کچینی و کورینی بو‌وه ، له ژیر سهر‌پهرشتی دایکیشیا نه‌ماوه ؛
ههر چند هاتوچوی مانگ و سالانی زور به‌سهریا شویان . کردوته دیمه‌نی و

گوناکانیاں سیس و مہمکہکانیاں بل کردوہ و چہناگہیان داچورا ندوہ و تالی سپی بان
 خستوتہ سہری و ددانیاں کھل کردوہ ، بہلام وک تری شہراب کہ تاخوی
 بخواتوہ توندتر تہیت ۔ تہمیش زیاتر دہرونی بلیسہی سہندبوو دلی گری
 گرتبوو ، ایتراچاربو لہ گہل کوروکالا لہ کاتی دہرمان پیدان و نوشتہ کردنا چاو
 برکینہ بسکو ، دو جہفہنگ و دو زہردہخہنہی دلترانہش آلوگور کات و ، جارو
 باریش لہ گہل تہوانہی زور دلگیر بن لہ چاو داگرتینکیش دریغی نہکات ۔

لہ گہل کچولہکان و ژنہ دلترہکانیش لہ باسی دلداری و کردنہوہی گری
 دلی خوی و ہاویر کردنی جوان و ناشیرنی لاوان و ہرزہ کارو کوروکالی ناوایی
 لمزہ تیک بہری ۔

ٹامینہ خان بازاری گہرم بو ، ہہر کہسہ بہ خہیالیک و ہہریہ کہی بوکاریک
 تہچونہ لای و ہہمیشہ مالہ کہی جمہی تہہات ۔

براکانی لہوہ توره بون کہ خہلکہ کہ سہریان کردوتہ ٹامینہ خان و دیاری
 بو تہبہن و خیر و بیریاں ہہمو بو تہوہ و تہمانیش کہس رویان تیناکات ۔

تہمارن با نہخویندہ واریش بن بہ سہرومیزہریکی زل و ریشیکی پانہوہ
 زرتہی چاویان بیت و ٹافرہ تیکیش لہ جیگہی باوکیان دانیشیت و بازاری
 واگہرم بیت ۱۹

براکانی لسی کہوتنہ توپ و تہشہر ، ناوو نیتکہہیکی زوریان دواخت و
 ہہزاران بہیت و باویان بو ریکخت ۔

ٹامینہ خائیش بہ نورہی خوی دہسہووسان نہویستاو ٹاکاری دزیوو
 کردہوہی ناپہسہندی تہوانی بو خہلک درخت و لسی کردنہ قاوو تہیگوت :
 ہہرچی بہ منی تہلین خویان خراپتر تہسکن ، تہگہر تہلین نہخویندہ وارم نازانم
 دوغاو نزابکہم ، تہوانیش وک من نہخویندہ وارن و ہیچ نازانن ، تہگہر تہلین
 دیاریم بو دیت تہوانیش ہہر بہ نانی خہلک بہری تہچن ، تہگہر تہلین من بہ دہم

پیاوان و کوروکالی نامه حره مهوه نهچم ، نهوانیش ته نانهت به سهه رینی باو کیشم
به دهم نافرته و کیچ و کیژی نامه حره مهوه نهچون . خو من له سایه ی خواوه
له ریگه ی هیچیشا نیسم و له ری خوادا خزمه تی خه لک نه کم و ، نه لیم با
وه جاخه که مان کویر نه بیته وه ، من بهم آفره تی ه ی خومه وه حورمه تی جیگا کم
را گرتوه ، که چی نه وان بو رابواردنی خویان بلاوه یان لی کردو ه هر به که ی
روی کرده لایه ک !

خه لکه کهش نه بانسه توانی مرشدزاده کانیا ن به درو بخه نه وه ، ناچار بون
بروا به هدر دو لایان بکه ن و ، وورده وورده تیگه یشتن نه مه بناغهی بوشه و
(کیشه له سهه لیغهی مه لایه) و نه م گیره و کیشه و هه را و به زمه ه هر بو
کروسا نده وه ی نه وانه ! نیتر لی یان ته کینه وه و وازیان له هه ردو لایان هینا .
نهمینه خان که ها توچو که ری نه ما و دیاری و کوله باری لی برا ، ناچار بو
خسوی به مالانو له کانی نوخسه شا به خه رمانانه وه بگه ری ، نوشته بکا و دوعا
بخوینی و شت ده سخات .

بو ها توچوی سهه ر خه رمانان گویریژی یکی په بیدا کرد له م سهه ره وه سواری
نه بو ، له و سهه ریشه وه خه له ی لی نه نا .

خه رمانه کانی کانی پانکه ی ته وا و کرد بو ، نانی سالی کو کرد بو وه .
نه بچار بو جل و بهرگت و پیدا ویستی مال نه به ویست هیندیکی تریش کو کاته وه و
بیفروشی . نیتر تا سالیکیکه پوشته و په رداخ و تیرو ته سه ل رابویری .

گویریژی کورتان کردو ایسی سواریو به ره و خه رمانه کانی (قاجر) ، که
له ناسوگه ی کانی پانکه سهه ر که وت ، له پی ده شتیدا ، که زوری نه نه ما بو سهه
چهمی (ته ته هو) خه رمانیکی گه وره ی به دی کرد ، به دلیکی خوش و نه مایه کی
زوره وه ، وولاغه که ی به ره و خه رمان لیخوری ، زوری نه خایاند گه یشته پیشه وه ،
تعا شای کرد ره شیدی مام هه باس که باوکی به که ده وله مه ندی قاجر به ته نیا

لهوی بهو به کاوه خو شهن نه کات ، بهلام چهند مالوسکهی گه وره ی سور کرده .
 نامینه خان سلاویکی کردو هیندی دوعای له ژیر لیوه وه خویندو فوی کرد
 به سهر خهرمانه که دا ، پیت و بهره که تی تیکه ویت و بی چاوی بی بیت .
 رهشید که کوریکی گه نج و ههرزه کار بو ، دهستی له شان هه لگرت و هات
 به دم نامینه خانه وه . زوری به خیره اتن کردو دوی ساردی له ممشکوله که بو
 تیکرد ، تا تینوایه تی بشکیت . له ژیر سیهری که پره که دانیشن و رهشید
 دهستی کرد به چایی لینان و له به ریشه وه چاکو خوشی بان نه کردو هه والی
 کس ؛ کاری به کترین نه پرسی .

نامینه خان هه والی خه جیسی خوشکی رهشیدی پرسی ، رهشید گوتی دوی بی
 خوازینیکه ری هاته سهر و دامان به شو ، نامینه خان که باسی شو کردنی بیست
 برینی دلی کولاه و تاخیکی هه لکیشاو گوتی ، نهی رهشید گیان تو که ی به خیر
 ژن دینی ؟

رهشید : چاره نوس به خوایه بزاین چون نه بیت !
 نامینه خان : بهلی چاره نوس به خوایه ، بهلام کوریکی وه ک تو جوان و
 لاو چاک چون نه بی که ست نه دوزی یته وه و ههز له کهس نه که بیت ! کوری
 وه ک تو جوان بو ژن دانه مینی ؟ خوا نهی بری جگه له جوانی خوت له هه چیشان
 کهم نه !

رهشید : بلیم چی ا کی جوابی من نه داته وه ؟
 نامینه خان : (به نازیکو چاویکی نه رمه وه) نه وه نه ایسی چی ؟ حهیف نه !
 نه و چاوه جوانانه ی به تو وه به به خوا خوشکی خوشت عاشقت نه بیت !
 رهشید : چی بی له تو نه بی بی ، ههز له کچیک نه کهم بهلام نه وه نده ی
 نه کهم و نه کریمم جوابم ناداته وه ، نه گهر نوشته به کم بو به که ی بوم سازی چی
 نه ایسی نه تده می .

نامینه خان : رهشید گیان ! سهرقه لهمانه نه بی پیشه کی بدری ، نه گینا
نوشته کار ناکات .

رهشید : باشه چیت نهوی نه تدهمی ، بهلام نه ترسم نوشته که کار نه کات .
نامینه خان : تو جه والی گه نمم بده به ، نوشته یه کت بو نه کهم به مهرج .
خوا نه خواسته که کاری نه کرد له منی بناسه .

رهشید : هه سا جه واله کهی له گویریژده کهی نامینه خان دا گرت و پری کرد
له گه نمم دروی و دایناو هاته وه ژیر که پره که ، کوئی : نه وه گه نم ، ده یسا توش
نوشته کهم بو بنوسه .

نامینه خان : کوتیک کاغزه زی چلکن و قه له میکی له گیرفانی ده رهیناو
نه ختی خه تی رهش و سپی لی کیشاو نوشتان دیه وه و توزی منجه منجی کرد و فوی کرد
به نوشته که داو گوتی : به سه ری باو کم نوشته ییکم بو کردوی تا نیستا نوشته ی وام
بو کهس نه کرده .

رهشید : (نوشته کهی لی وه رگرت) گوتی : جا نه مه چی لی بکه م ؟
نامینه خان : بیخه ره کوشیه وه و ئیتر ده نگ مه که . خوی بانگت نه کات .
رهشید : ده ترسم ده ستم ببری و توشی په ندیکیشم بکهی ، بو خاتری خوا
نامینه خان چون له خومه وه بیخه مه کوشی ئافره ته وه ؟

نامینه خان : رهشید ! وا دیاره تو زور بی باوه ری به چاک و پیران ، یان
زور شهرمنی . نه م نوشته یه ی بو توم کرده به سه ری باو کم بیخه به کوشی
ئافره تیکی دینداری وه کو منیشه وه که له سایه ی خوا وه له ریگه ی هیچیشا نیم ،
ناچاره ده نگ نه کات .

رهشید : که نه مه ی بیست نه بکرده نامهردی ری و راست نوشته کهی خسته
کوشی نامینه خانه وه .

دهسته‌ی به‌ریوه به‌ری یانه‌ی سه‌ر کهوتنی کوردان

روژی ۹۶۰/۹/۳۰ کوپونه‌وه ، نهم نهندامانه‌ی خواره‌وه حازر بون :
دکتور صدیق نهروشی ، دکتور هاشم دوگرامه‌چی ، خوشکه ناهیده
سه‌لام ، کاک عبدعلی محمد علی ، ماموستا سعید زانستی ، کاک مکرّم طالبانی ،
کاک عبدالرحیم عبدالکریم .

ماموستا احسان شیرزادو ، ماموستا ره‌شید عارف دیار نه‌بون .
نه‌وانه‌ی که حازری کوپونه‌وه که بون به نیکرایی باوه‌ری کراو و
جی نشینی و ، سکر تیرو نهمین صندوقیان هه‌لبژارد ، نه نه‌نجامی هه‌لبژاردا
نهمانه دهرچون :

۱- دکتور صدیق نهروشی	باوه‌ری کراو
۲- خوشکه ناهیده سه‌لام	جی نشینی باوه‌ری کراو
۳- ماموستا که‌ریم زانستی	سکر تیر
۴- کاک عبد علی محمد علی	نهمین صندوق [محاسب]

نامینه خان گوتی : نه‌به‌رو ده‌شید ! نه‌وه چیت کرد . چون نه‌و فیله‌ت
دو‌زیه‌وه ؟

نیت نامینه خان خوی به درو نه‌خسته‌وه و ، له پاشان نوشته‌که‌ی دایه‌وه
ده‌ست ره‌شیدو گوتی : خو باوه‌رت کرد کار نه‌کات . ده‌سا باشی هه‌لگره بو هه‌مو
جاری با به‌کارت بیت .

ره‌شید نوشته‌که‌ی نا‌گیرفانی و گه‌نمه‌که‌ی بو بار کرد . نامینه خان به جه‌واله
گه‌نمه‌وه به‌ره و کانی پانکه که‌وته ری و ره‌شیدیش هه‌ی پیسی لی کرد بو چه‌می
« نه‌ته هو »

خوينه‌واری کوردی نیشتمان په‌روه‌ر !

گوواری « هیوا » گوواری خوتنه و پشت به یارمه‌تی تو نه‌به‌ستی !
یارمه‌تی بدهن ، هه‌له‌ست و ووناری به‌که‌لکی بو بنیرن به روداو به پر له
شانازی به‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد لاپه‌ره‌کانی ده‌وله‌مه‌ند بکه‌ن ، « هیوا »
چاوهر وانه و په‌یماتان نه‌دانی که هه‌مو چه‌شنه نوسراویکی به‌که‌لکی نیوه
بلا و بکاته‌وه ، به چاو‌پوشی له جوری بیرو باوه‌ری سیاسی ، هه‌ر به‌و
مه‌رجه‌ی که سودی گشتی نهم قوناغی نه‌ته‌وه‌ی کوردی نازادی خوای
تیابی و مه‌به‌ستی کو کردنه‌وه‌ی روله‌کانی کورد بی له تی کوشانیان دا له
پیناوی هینانه‌دی تا مانجه‌کانی نهم نه‌ته‌وه‌دا ، یارمه‌تی دانی نیوه ده‌وره‌یکی
که‌وره نه‌گیری بو نه‌وه‌ی « هیوا » به ریک‌ویکی ده‌رچیت و بگانه ده‌ستی
روله‌کانی کورد له هه‌مو لایه‌کی کوردستان دا ... نیتز خوتان و غیره‌تان .

اعلان

الحاقاً با‌اعلاتنا المرقم ۱۳۹۱۵ فی ۱۰/۱/۱۹۶۰

بناء علی ما جاء فی الفقرة الثالثة من قرار مجلس ادارة اللواء ۲۲۵۸ فی
۹/۱۰/۹۶۰ فقد تقرر تمديد مدة المناقصة العلنية لتعهد تجهيز الارزاق لطلاب
القسم الداخلي لثانوية کفري للعام الدراسي ۹۶۰-۹۶۱ الى الساعة (۱۱) زوالية
من صباح يوم الاحد الموافق ۲۳/۱۰/۹۶۰ فعلى الراغبين فی القيام بالتعهد المذكور
الحضور فی المجلس الاداري فی الموعد المذكور للاطلاع علی الشروط مستصحين
تأميناتهم النظامية وشهادة ضريبة الدخل .

محمود البکري

متصرف لواء کرکوک

اعلان

مددت المناقصة السرية لتعهد تجهيز مديرية الري العامة بالزوارق البخارية ومصفاة المياه والضروريات الاخرى المصنوعة من الحديد التي تشمل خزانات وكراسي ومكاتب وموائد مطبخ ومناضد سكاير ومصايح منضدية ومراوح تنتهي في يوم الاربعاء الموافق ٢٦/١٠/٩٦٠ في الساعة العاشرة زوالية فعلى الراغبين بالاشتراك في هذا التعهد الاطلاع على الشروط والحصول على نسخة منها من مديرية الري العامة بعد دفع ثمنها البالغ — / ٥ دنانير غير قابلة للرد والحضور في اليوم المعين مستصحبين التأمينات المقتضية ٧ / . سبعة بالمائة للالف الاولى و ٥ / . خمسة بالمائة للالف الثانية التي تليها على ان تكون نقدية او كفالة مائية اما الصكوك فترفض رفضاً باتاً ان اجور نشر الاعلانات على المناقص الذي ترسو عليه المناقصة .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم قطعة ٨/٧٤ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولداية ومينسيف العائد الى سلمان جبر وشريكته لغرض مدينة الرشاد ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩٦٥٤ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

أعلان

بناء على حصول راغب لايجار محل بيع المرطبات الكائن في مخبز بغداد فقد تقرر وضعه بالمزايدة العلنية للايجار لمدة سنة واحدة اعتباراً من تاريخ الاحالة وان مدة المزايدة عشرة ايام اعتباراً من تاريخ صدور الاعلان فعلى الراغبين للايجار مراجعة مجلس ادارة اللواء او مأمورية املاك اللواء مستصحين التأمينات القانونية .

متصرف لواء بغداد

اعلان رقم ٣٨١

تدعو امانة العاصمة المناقصين المسجلين في غرف التجارة ومديرية ضريبة الدخل العامة لهذا العام تقديم عطاءاتهم لتجهيز ٣٠٠ اطار و ٣٠٠ تيوب لسيارات الامانة ويمكن الحصول على نسخة من اوراق المناقصة من ملاحظ المناقصات والمزايدات في مركز هذه الدائرة لقاء خمسمائة فلس غير قابلة الاسترجاع .

يجب ان ترفق التأمينات النظامية وشهادة التسجيل في غرف التجارة ومديرية ضريبة الدخل العامة لهذا العام مع وصل شراء اوراق المناقصة ويجب ان توضع العطاءات من قبل المناقصين في الصندوق الحديدي المخصص للمناقصات في مركز الدائرة في او قبل الساعة الثانية عشرة من صباح يوم الاحد المصادف ١١/٦/٩٦٠ .

الزعيم عبدالمجيد حسن

امين العاصمة

عدد الاطارات مع تيوباتها	الحجم
عدد	
١٥٠	٢٠ × ٨٢٥
١٠٠	٢٠ × ٧٥٠
٥٠	١٦ × ٦٠٠

اخطار

الى :- السيد توفيق علي كاتب بلدية طوز المنقول الى بلدية الحويجة
بناء على انتهاء أجازتك الأعتيادية وعدم التحاقك بوظيفتك حتى الآن او بيان
معذرة مشروعة ولعدم التمكن من معرفة محل وجودك واستناداً الى الفقرة الثانية
من المادة (٢٣) من تعليمات خدمة البلدية وأنضباطها رقم (١) لسنة ١٩٦٠
ندعوك بضرورة الالتحاق بوظيفتك خلال سبعة ايام من تاريخ الاعلان والا فأنتك
تعتبر مستقلاً من وظيفتك
ع متصرف لواء كركوك

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية عموم استملاك الملك المرقم قطعة
٨/٩٠ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الواداية ومنيسيف العائد الى سلمان جبر وشريكته
لغرض مدينة الرشاد ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم
٩٦٣٨ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان
يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الاسكان الشعبية الرابعة استملاك عموم الملك لتسلسل ٣٥٩ الكائن في محلة سراج الدين العائد الى محمد جان بن بشير بن علي لغرض بنايات المركز المدني ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩٦٧٢ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم قطعة ٨/٩٦ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولداية ومنيسيف العائد الى سلمان جبر وشريكته لغرض مدينة الرشاد ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩٦٣٢ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

ٻاوهر پي گراواني هيوا

له :-

- ٻه غداد : ماموستا بهشير موشير - جهيدهر خانه
سوله يمانى : رؤوف معروف - نامه خانه ي گه لا ويژ
محمد عارف معروف - نامه خانه ي زيور
محمد رسول - نامه خانه ي ئازادى
كهركووك : عمر بيكس - نامه خانه ي كوردستان ، شه قامى سيروان
ههولير : قادر احمد خوشناو - نامه خانه ي شورش
كويه : نامه خانه ي كوردستان
ههلهجه : سيد حسين سيد امين
قهلا دزه : نورالدين مهلا صابر
رهواندز : على عبدالله - نامه خانه ي رهواندز
خانه قين : حبيب نهروز - نامه خانه ي سيروان

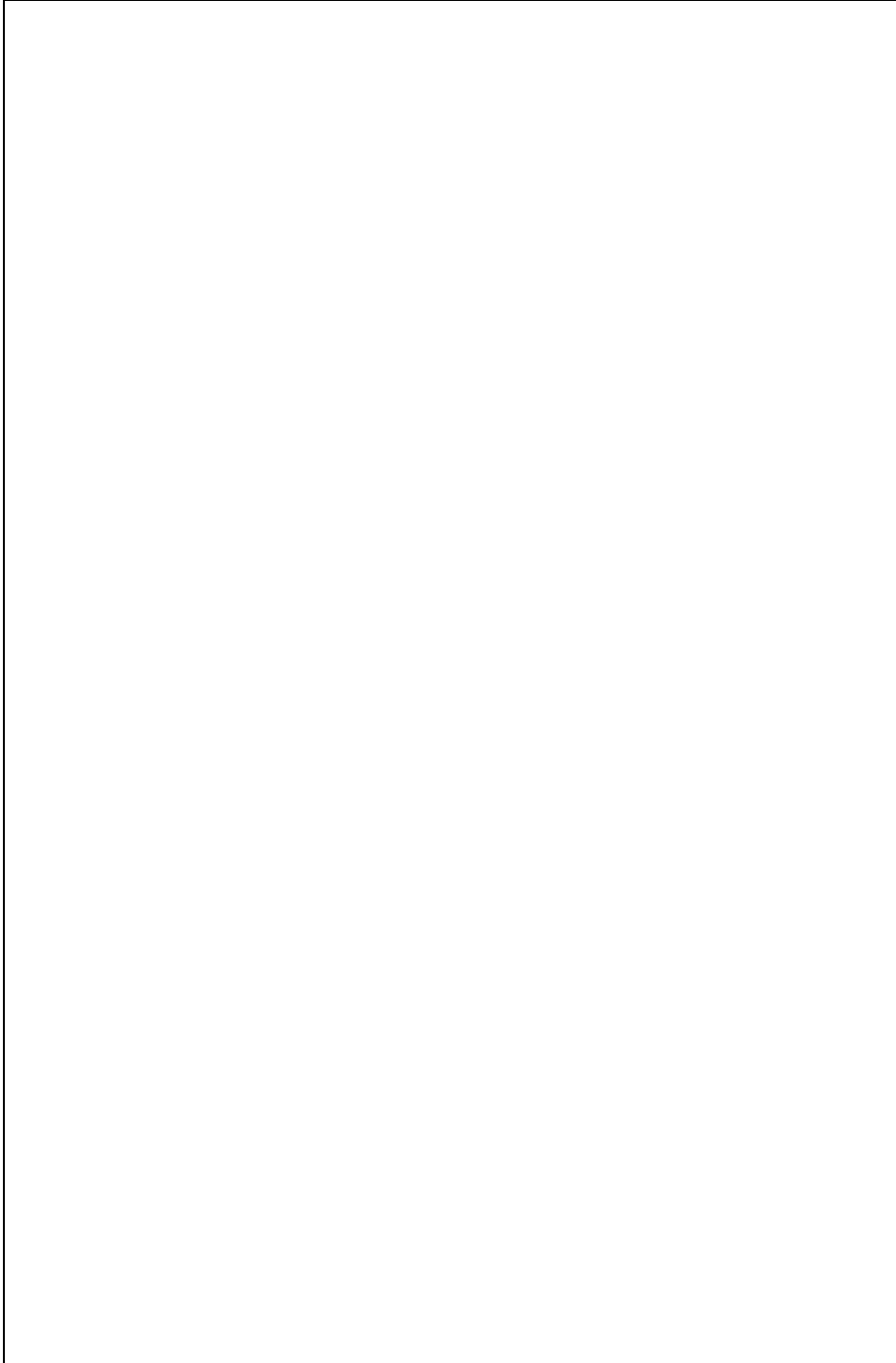

جیگہ رہی نور کی چاک توڑیں
جیگہ رہی خود مالی یہ

چاخانہی النجوم — بغداد

گۆقاری هیوا

ژماره 31 سالی 4 کانوونی دووهمی ۱۹۶۱

هيو

گوواریکی ته ده بی و زانستی مانگانه به
ژماره (۳۱) سالی (۴) کاتوونی دووهه می ۱۹۶۱

لهم ژماره دا :

سهر وتار	●
کونی و تازه بی له هه لیه ستا	●
گوران	●
بابه تاهیری هه مه دانی	●
عبدالرزاق محمد	●
بیلیکی نازاد (هه لیه ست)	●
پشکو	●
ده سنووسی کوردی . . .	●
معروف خه زنه دار	●
نه خوشی ساری و خولی پاراستی	●
دوکتور هاشم دوغرامه چی	●
گولی شادیم (هه لیه ست)	●
جمال نوری	●
یولیوس فاوجیک	●
نموونه یه ک له رابوردوو (هه لیه ست)	●
م . ر	●
له خه و ما (چیروک)	●
محمد نوری توفیق	●
دوو پیتی بی وینه	●
طاهر صادق	●
ماموستا و زانای کورد دوکتور به کایف	●
عزالدین مصطفی رسول	●
له گهل شیخ ره زای تاله بانی . . .	●
عبدالرزاق محمد	●
که شکولی جادوو بی (چیروک)	●
حسن قزلی	●
وهه ندی ورده باسی تر ته خویننه وه . .	●

ناوو نیشانی هیروا

بهغدا : شه قمامی زه هاوی ، یانهی سه رکه وتنی کوردان

(بغداد - شارع الزهاوی - نادى الارتقاء الكردى)

تهلهفون ۲۸۴۰۵

خاونی ئیمتياز : یانهی سه رکه وتن

مودیری مهسؤول : دوکتور هاشم دوغرامهچی

له پوسته خانهدا تومار کراوه به ژماره ی ۴۹

= ئابوونه =

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	بو دهره وهی عراق له سالیکا
۱	۰۰۰	له عراق دا
-	۷۵۰	بو قوتابی

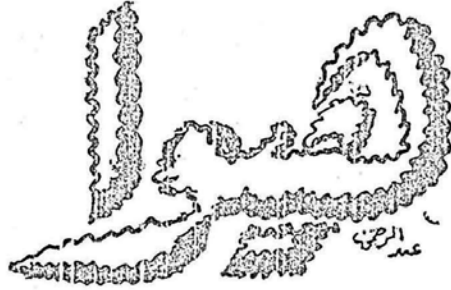
پاره ی ئابوونه پیشه کی ته نیریت

وه بهم ناوو نیشانه ته نیریت :

بغداد - وزارة الاصلاح الزراعى

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

گوواریکی ئه ده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره (۳۱) ه سالی (۴) ه کانونی دووهه می ۱۹۶۱

(یانه) بو چی دامه زراوه ،

وه چون ئه توانی تامانجه گانی بهینیه دی ؟

لهم چه ندانه دا به پی نهریتی میری ئه ندامانی یانه ی سهر که وتنی کوردان کوئه بنه وه و دهسته یه کی به ریوه بهری تازه دهل ئه بزیرن بو به ریوه بردنی یانه که یان له سالی داها توودا . . جا به یونه ی ئه م هه لیزاردنه وه که به ریوه یه ، بی چی نی یه چاوی بگیرین به پیره وی ناو خوی یانه دا تا بزاین یانه بو چی دامه زری تراوه ، وه بیر له وه بکهینه وه ئاخو چون ئه و تامانجانیه ی ئه هینرته دی ؟

له ماده ی دووهه می پهیره وی ناو خوی یانه دا نووسراوه : « یانه سازمانیکی

۱۰: تی و کومه لایه تی و ئه ده بی به . »

وه له ماده ی سه هه می شیا ئه لی : « تامانجی یانه ئه ره یه زانیاری گشتی بلاو

تته وه و یارمه تی قوتابی یان بسدا بو به رده ، وام بوونیان له خویندناو یارمه تی

هزارانی تر بدا و قوتابخانه بکاته وه بو بلاو کردنه وه ی خوینده واری له ناو

وله گانی گه لا . »

واته ، یانه بوی هه‌یه هه‌رچی که خزمه‌تی زانست و باری کومه‌لایه‌تی ی
ئه‌ندامه‌کانی و بووژانده‌وه‌ی ئه‌ده‌بی کورد بکا ، بیکا ، وه چی له توانادا بی بو
خزمه‌تی قوتابی به کورده‌کان و لایردنی نه‌خوینده‌واری له ناو کورده‌کانی به‌غداو
روله‌کانی تری گه‌لدا ، جی‌به‌جی بکا . .

بی‌گومان ئه‌م ئامانجان هه‌ر چه‌ند له چه‌ند دیریکی کورتدا نووسراونه‌ته‌وه ،
ئامانجی گه‌وره و دل شاد که‌رن ، وه ئه‌گه‌ر به‌راستی به‌بیرینه دی ، یانه ئه‌بی به
بنکه‌یه‌کی شانازی پیوه‌کراوی گه‌لی کورد ، وه که‌لینیکی گه‌وره پرئه‌کاته‌وه له‌ژیانی
زانستی و کومه‌لایه‌تی ئه‌و کوردانه‌دا که له به‌غدا دا‌ئه‌نیشن . .

یانه له سالی یه‌که‌م و دووه‌می ته‌مه‌نیا (۱۹۵۵ - ۱۹۵۶) له‌یانه‌ی تا‌مییکی
تایه‌تی به‌ولاوه نه‌بوو ، وه په‌یوه‌ندیکی وای به‌ژیانی کومه‌لانی کورده‌وه نه‌بوو ،
به‌لام پاش وه‌رگرتی مافی ده‌رکردنی گوفاری (هی‌وا) و ده‌رکردنی یه‌که‌م
ژماره‌ی ئه‌م گوفاره ، ئیتر قوتابی‌انی کوردروویان‌تی کرد ، وه خویان‌تیا داسه‌پاند ،
وه له‌و کاته‌وه توانرا هه‌نگاوێک به‌تری به‌ره‌و هینا‌دی ئه‌و ئامانجان‌ه‌ی که له
په‌یره‌وی ناو خوی یانه‌دا نووسرا‌بوون . . نه‌بوونی هیچ جو‌ره سه‌ر به‌ستی‌یه‌کی
دی‌موکراتی و نه‌بوونی گوفارو روژنامه‌یه‌ک که روشن‌بیرانی کورد به‌ئازادی‌تیا
بنووسن ، وه نه‌بوونی جی‌گایه‌ک که قوتابی‌انی کورد تیا به‌یه‌ک بگهن ؛ هه‌موو
ئه‌م هویانه‌بوون به‌هوی بووژانده‌وه‌ی یانه له سالی خویندنی ۱۹۵۷ - ۱۹۵۸ دا ،
وه یانه‌یان کرد به‌مه‌لبه‌ندی لاوان و روشن‌بیرانی کورد له به‌غدا ، وه هی‌وا‌ی
گه‌یانه‌ راده‌ی گوفاره به‌رزه‌کان ، دیاره‌ زوربه‌ی ئه‌و با‌سانه‌ش که تیا ئه‌نووس
به‌پی‌ی ئه‌و وه‌خت و سه‌عاته‌وتاری به‌رزو ئازایانه‌بوون .

له سالی یه‌که‌می شو‌رشیشا ئه‌م وه‌زعه‌ی یانه هه‌ر پایه‌دار بوو ، هه‌ر چه‌ند
به‌هوی به‌ربوونی ئازادی‌ی بی‌رو ده‌رچوونی سه‌دان گوفارو روژنامه و کتی‌ی

پیشکەوتوو قورسایى له سەر شانى هیوا کەم بروووه ، وه بەلکو بوو بە هوی
سکز بوونیشی . .

ئیتز یەک بە دوای یەکا هاتنی رووداوێکان و سارد بوونەوهی خویندەواران
له خویندەوه و وتار ناردن و ئابوونەدانی هیوا ، رووی گوفاره کەیان کردە کزی ،
ئەوه تە ئه یینین له ماوهی سال و نیویکا هەر بە دوو - سه مانگ جارێک دەرچوووه . .
بەلام روودانی ئەم وه زعه به هیچ جور وا ناگهیهنی که کورده گانی به غذا
پیوستیان به یانه نییه ، وه هیوا په یامیکی له سەر شان نییه بهرامبەر به نه ته وهی
کورد که پیوست بی بی گهیهنی . .

ئامانجه گانی یانه هیشتا نه هینراونه ته دی ، وه خزما تهی (هیوا) به زانست و
ویژه و زمانی کوردی برانه وهی نابی بی . بو جی به جی بوونی ئه ئامانجانە و بو
ئەوهی هیوا بتوانی له سەر ئیشه کەهی بەرده وام بی ، بهر له هه نوو شت پیوسته
کومه لانی کوردی دانیشتوووی به غذا هه میسه په یوه ندیان به یانه وهی بی وه سەر له
باره گاکه ی بدەن ، وه درییی نه کەن له بوون به ئەندام و تازه کردنه وهی ئەندامه تی . .
پیوسته دهسته ی بهریوه بهری نوی مه سه له ی گواسته وهی یانه بو شوینیکی
باش ، بکا به راست ، وه ئه بی له ناو ئەندامه گانی یانه دا چەند لیژنه ی هونه ری و
ئەده بی و سکومه لایه تی دروست بکا ، بو ئه وه به یناو به ین ئاههنگی گورانی و
وموسیقاو ته مسیل ئاماده بکەن بو ئەندامانی یانه و دوسته گانیان ، وه کو بوونه وهی
ئەده بی بکری و زانایان و ئەدیانی کورد بانگ بکرین بو وتاردان ، ههروه ها ئه بی
هوی رابواردنی بی گهردیش ئاماده بکری تا له کاتی بی تاقه تیدا دانیشتوانی یانه
وهختیان بهر نه سەر . . ئه بی کورسی و میزی پیوست دابزی تا قوتابی بان بتوانن
چاو به دهرسه گانیانا بگیر نه وه له یانه دا . . ههروه ها نامه خانه یه کی باشی بو پیک
بهینی وه به تاییه تی له باره ی کتیی (کوردولوژی) یه وه . ههروه ها پیوسته

دهسته‌ی به‌ریوه به‌ری نوی بیر بکاته‌وه له‌وه که قوتابخانه‌یه‌کک دانی بو‌فیر کردنی
خویندنه‌وه و نووسینی کوردی به برافه‌یل به‌کان و هه‌ر کوردیکی‌تر که ئاره‌زووی
لی بی . . .

سه‌بارت به (هیوا) یش ئه‌بی دهسته‌یه‌کی نووسه‌رانی بو دیاری بکری ،
وه ئه‌مانه به خویان و به یارمه‌تی‌ی خه‌لک بتوانن ئه‌وه مسوگه‌ر بکه‌ن که گو‌فاره‌که
مانگی جاریک ده‌رچی ، هه‌تاوه کو ئه‌گه‌ر به نامه‌ی تاییه‌تی‌یش بووه داواله‌روشن بیران و
نووسه‌رانی کورد بکه‌ن که وتار بنووسن بو هیوا . . خوینده‌وارانی هیوا‌یش ئه‌بی
رژدی نه‌که‌ن له ناردنی ئابوونه‌دا ، تا گو‌فاره‌که بتوانی ئه‌رکی سه‌رشانی خوی
به‌جی بی نی . .

ئهمه‌یه به کورتی ئه‌و شتانه‌ی که ئه‌بن به هوی بووژانه‌وه‌ی یانه ، تا بتوانی
ئامانه‌کانی خوی بینیه‌دی ، وه نه‌ته‌وه‌ی کورد له راستی‌دا باوه‌ری وا بی
(یانه) یه‌کی هه‌یه له به‌غدا ، وه (هیوا) بتوانی ده‌وری خوی بگیری له
پیش خستی‌ی روشن بیریی کورد دا . .
وا چاوه‌روانین . .

کونی و تازه‌یی له هه‌لبه‌ستا

گوران

هاوری‌یه‌کی [هه‌لبه‌ست دوست] جیاوازی ناوه‌ندی هه‌لبه‌ستی کون و تازه‌یی لی پرسیم ، نه‌وه‌یی توانیم به‌دهم وتم ، به‌لام نه‌وه‌نده‌یی پی به‌س نه‌بو ، وه‌لی خواستم لهم با‌به‌ته‌وه شتیك بنووسم ، به‌وه‌شه‌وه نه‌وه‌ستا نه‌م خواسته‌یی چه‌ند جارێك دووباره‌ کرده‌وه .

جیاوازی له ناوه‌ندی هه‌لبه‌ستی کون و تازه‌دا چی‌یه ؟ نه‌مه‌ پرسیاریکه له هه‌نگاوی یه‌که‌می سرنجا وه‌لامه‌که‌یی زور ساکار دیته‌ به‌ر چاو . به‌لام پی‌او هه‌تا وردتر نه‌بیته‌وه‌گیرو گرفت له‌ری سرنج دانی‌ا زورتر سه‌ر هه‌ل نه‌دا .

نه‌جا له‌گه‌ل هه‌موو دیشواری‌یه‌ك ، له‌ماوه‌یی ره‌تی نه‌وه‌ شوینه‌دا كه له‌لاپه‌ره‌یی گوفاریکی وه‌ك [هیاوا] دا چنم نه‌که‌وی ، وه‌لامی پرسیاریی هاوری‌یی خوشه‌ویست نه‌خه‌مه‌ به‌ر چاوی گشتی ، نه‌ك له‌ به‌ر په‌رموونه‌وه به‌توانستی خوما ، به‌لكو به‌و نیازه‌ که‌ نه‌م چه‌ند دیره‌ وه‌ك سه‌ره‌تایه‌کی کردنه‌وه‌یی باس بخه‌مه‌ به‌ر چاوی روشن بیره‌کانمان بو‌لی دوان‌ولی کولینه‌وه‌وه ، بر دوزینه‌وه‌یی وه‌لامی وردتر و نزیکت‌تر له‌راست ؛ چونکه‌ ئاشکرایه‌ که‌ نه‌م جو‌ره‌ په‌یجوری‌یا نه‌ له‌ویژه‌یی کوردی‌دا شتیکه‌ نه‌ك هه‌ر به‌ر که‌لك ، به‌لكو زوریش پیوسته .

له‌پیش هه‌موو شتیكا نه‌بی وه‌کوو سه‌ره‌تا [مبده‌] یك ، نه‌وه‌ راستی‌یه‌ بخه‌ینه‌ به‌ر چاو که‌ له‌جیا کردنه‌وه‌یی هه‌لبه‌ستی کون و تازه‌دا ، هه‌تا قه‌له‌می درشت

•

بگرین به دهسته وه نیشانه کردن و دیاری کردنی سنوور ئاسانتر ئه بی ، بهلام که
چووینه ناو باسی ورده کاری یه وه شته کان و بابه ته کان و با به سه ر یه کا ئه ئالوز کین و
تیکهل ئه بن که سه ر دهر کردن له بریاریکی دنلیایی بهخش له وزه
ئه چینه دهره وه .

بهلام دروسته بو ئاسان کردن ، ته نیا بو سه رده می دریژه کیشانی باسو
بهراورده که مان ، چاو بپوشین له و نموونه ده گمه نانه و ، له تابه تی به کانی سه رده م و
زرووفی دهسته ی کون و تازه ، جگه له وهش ، چاو بپوشین له جیاوازی موسته وای
به ره می تیکراییی و تاکه و تاکی ههر دو ولایشیان ، بو ئه وه ی بتوانین بچینه
بهراوردو سرنج دانیکی واوه که سه رمان بو لی دهر بگری .

به ر له گشت ، با له وینه [شکل] ه وه دهست پی بکه یین ، نهک له بهر
گرنگی وینه ، به لکو له بهر ئاسانتر بوونی بهراورد لهم مهیدانه ی بابه ته
درشته کانی هه له بستا :

۱- هه له بستی تازه ی کوردی ، به زوری ، چوو ته وه سه رکیش
[وزن] ه نه ته وه بی به که ی حونجه - په نجه [هجا - مقطع] ، له کاتیکا کیشی
هه له بستی کون [عروض] بوو ، که ئیستایش هیشتا لایه نگیری له ناو بویره کانا
ماوه ، که ئه مانه له سه ربکه وه که مایه تین ، له سه ربیکشه وه نوینه سه ری ریژگه یه کی
کونن . جگه له وه بویری به ناو بالگ مه وله وی و بویره کانی تری شیوه ی گورانی
[هه ورامی] یش ، به عهرووز نا ، به کیشیکی ده حونجه [هجا] بی
هه له بستیان داناوه .

۲- قالی هه له بستی کون قه سیده ، غه زهل ، پینج خشته کی ، چوار
خشته کی ، ته رکیب به ند ، ته رجیع به ند ... بوو . له کاتیکا قالی هه له بستی تازه
ئه گهر لیریک [غنائی] بی ، پارچه یه کی کورت یان دریژ ئه بی که پیک هاتوووه

له ژماره يهك به ندى دوو دىرى ، يان ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، تاد ... كه قافيه ي ته م به ندانهش ، به مهر جيك له دوو دىرى كه مستر نه بى ، به گهلى جورى جياواز پيكه وه ته به سترين . له هه لبه ستي تازه دا وينه ي قالي دراماتيكي هه به كه له هى كونا نى به . به لام قالي داستان [ملحمه] و هه لبه ستي چيروكى له كوردى كون و تازه دا - تيكرا - وه كوو به كن .

۳ — هه لبه ستي كون دوايى هه موو به يته گانى به دريژى كشانى قه سیده يان غه زهل له سهر يهك قافيه نه روا ، به لام يهك قافيه له هه لبه ستي تازه دا ديره كان - زورتر - دوو دوو ته به ستي پيكه وه ، لاي نه و پهرى له قافيه به ندى ديره گانى يهك به ند زياتر تى ناپهرى .

۴ — له هه لبه ستي كونا نرخى وينه له پيش نرخى ناوه روک [محتوى] دا دى . له بهر نه وه نيشانه ي وشه بازي له هه لبه ستي كونا زهق نه كه ويته بهر چاو [جناس ، لفو نشر ، تاد ...] به لام له هه لبه ستي تازه دا ، به تاييه تى له هى قوتابخانه ي رياليزمى تازه دا ، وشه بازي و زهركه شى كردنى ئوسلووب باوى نه ماوه ، وه له بائى نه وه له ننگه رى بايه خ پى دان خراوه ته سهر ناوه روک .

۵ — بايه خ دان به رازانده وه ي وينه ، له گهل نه وه ماوه ته سكى به ي يه كيه تى قافيه دروستى نه كا ، هه لبه ستي كوني ناچار كردووه يه كيه تى بابته [وحدة الموضوع] بترنجينه ته ماوه ي به يت . له غه زهل يان قه سیده يه كا به يت له وانا [معنى] دا نه وه نده سهر به خويه كه پياو نه توانى به يته كان به هه وه سى خوى پاش و پيش بخات به بى نه وه ي هه ست به جياوازي يهك بكرى . له هه لبه ستي تازه دا يه كيه تى بابته دابهش كراوه به سهر هه موو پارچه هه لبه سته كه دا . له بهر نه وه له پارچه يهك هه لبه ستي تازه دا ، نهك هه ر له بهر جياوازي قافيه ، له بهر تيك نه چوونى ريز پيوه گرتنى بابته ش ، زور گرانه تاچه دىريك چى به ، له شوينى

خوی بگويزریته وه .

له وینهی ویژهیی دا ئەمانه بوون - به قهلهمی درشت - جیاوازی به کانی ناوه ندی ههلبهستی کون و تازه . ئەمجا با چاویک بگيرين به ناوه روکا :

ئاشکرایه ناوه روکی ههلبهستیك لهم گه وهه رانه پیک دیت : بیر ، ئەندیشه «خیال» ، ههست «عاطفه» . هه چسی ههلبهستی کونه ، له بایهخ دا ، ههست و ئەندیشه ئەخاته پیش بیر ، له کاتیکا ههلبهستی هه ره تازه «ریالیزم» ، پایهی یه کهم به بیر ئەدات . ئەمه سه ره رای ئەو جیاوازی یانهی له ناوه ندی چه نیه تی و چو نیه تی ئەم سه گه وهه «عنصر» هدا هه یه له هه ردوو جو ری ههلبهستا :

بیر : بی ری ههلبهستی کون شه قلی تابه تی ره ژیمی دهره به گی پیوه یه ؛ له سه ریکه وه ئایدیالی «مثالی» یه به رامبه ر به ریالیستی بی ری ههلبهستی تازه ، له سه ر یکتزیشه وه زور به ی ئەم «کون» ، خوبی [ذاتی] یه ، له کاتیکا زور به ی بی ری ههلبهستی تازه له دنیای بابه تی [موضوعی] وه ئەگیریت ئەگه رچی له دهر برینا ره نگی بو ته چی هونه ری ی بو یژ ئەگری .

به ها هونه ری به کانی سه رده می دهره به گی سه ر دهفته ریان پاله وان په رستی بوو . پاله وان ی بابه تی ههلبهست سه کوچکهی یارو میرو پیر بوو . سه رچاوه ی بی ریک که وته و اتای پیا هه لدانی می ری پی ته رازایه وه ئەفسانه بوو . میر له شی هه ره ساغی چوار په لیک ی ئیفلیجیش بوایه ، هه میشه ، به زوری بازوو روسته می داستان ، به سیبه ری دهرگا سوله یمانی زه مان ، به سام و شکو ئەسکه نده ری صاحب قران بوو . جادوو کاری و ته لیسمه کانی ئەفسوونیش سه رچاوه ی زانیاری بوون بو ههلبهستی ستایشی پیر . نوینه ری جوانی به کانی سه ر وشت و ژوور سه ر وشت هه موو که لای بو یژه دلداره کان یار بوو ، ئەمیش زور جار پریشکی ئەفسوون و ئەفسانه ی لی ئەپزا ؛ ئەبوو به سه ر کرده ی له شکر یک که بروکانی دوو شم شیر ی

تیژو بژانگه کانی ریزه تیری ناو تیردان و پرچی که مهندي لهشکری دلان بی .
له سهری نهفسوونی پیریشهوه ، چالی چه ناگهی بییری زه مزهمه ، خالی
روومه تی زهنگی په چهو ، سیهری زولفی کافرستان و خه تی تازه ی رووی ئایه تی
قورئان بوو .

بوژی تازه نهو جووته پالهوانه ی ده میکه ناشتووه که میرو پیریان پی
ئه لین . یاریشی رزگار کردووه لهو ده برین [تعبیر] ه بیزراوه که بالا
شو خه که ی کردبوو به سنگی دیوه خان ، هه رچی چه کی ئاغا هه یه هه مووی پیا
هه لواسیوو .

له هه لبهستی کونا نهوه ی له پالهوان به جی هینانی نه خوازرا هه موو
ئاوات و ئاره زوووه خویی به کانی بوژ بوو ، بهرژه وه ندی به کانی خوی بوو . ئیستا
ئاره زوو ئاواته کانی گهل ، داخواری و پیوستی به کانی کومه له پالهوانی هه لبهستی
داوا نه کری . پالهوانی هه لبهستی تازهش : تیکوشه ره . ته نانهت یاریش به
جوانی به دل چهسپ و سروشتی به که ی ئیستایه وه هاو بهشی خه باتی پالهوانه ،
ئه گهر ، راسته و خو ، خوی نه بی ، پالهوان !

ههست : وه کوو له سه ره وه گه یانمان ، واز له به ره می بوژه بهرزه ده گه مه نه
کانمان بهین به جوریکی جو ی کراوه یی ، وه ته نیا له نمونه بدوین که له تیکرای
به ره مه کانی ویژه ی کون ، به خه یال ، له ، به کتری که له که مان کردووه .
ئه بین راسته هم به ره مه ژاوه ی دی له جوشی ههستا . به لام ره خه گره کانی
ویژه ناو نیشانی ههستی ویژه یی بهم چوره هه له ئه دن : ههستی ویژه یی نابی
که سی [شخصی] بیت و ، ته نیا به شوین بهرژه وه ندی بوژ خویا بسووریه وه .
دوایی نابی ههسته کانی خهم و خه فته به جوریک بن ژیان له بهر چاوی مروف
بکه ن به دوزهخی ئازارو بی هیوایی . ههروه ها ههست کردن به جوانی ئه بی له
سنووری تهسکی جوانی به کانی ئافرهت و سروشتا رانه گیری ، وه په ره ی پی بدری

تا نه و پهری رادهی ههست کردن به جوانی به ره هه میکی هونهری ، یان
ره و شتیکی جوان ، یان بیریکی بهرز ، یان خوویه کی شیرین ، یان فرمانیکی
به که لک به وینهی - له پیش هه موو شتیکا - کرده وه به کی شورشی ی خو بهخت
که رانهی تیکوشهر .

جگه له مانهش ره خنه وانسه کان شتیکی تریش نه کهن به مهرج بو به های
ئیسته تیکی [القيمة الجمالیة] ی ههست به گشتی له هونه ره جوانه کاناو به تایه تی
له هه له بهستا : هاو ههستی کردن له گهل ژیان ! واتا ، به ههست له گهل نه و
شتانه نه بین که ژیان . له بهر چاو نه خهن ، به لکو چیژ له و شتانه وه رگرین که
پترمان نه نووسینن به خوشی و شیرینی ژیا نه وه .

ئه هم پیوانه به له بازاری ههستا ، ره نگه به شیکی هه له بهستی تازهش
نه گریته وه ، به لام هه له بهستی کون به زور به بی به کی نزیك له سه ره جهم ههستی
پیچه وانهی دهر برینه به رامبه ره به ژیان . له راستی شانه وه و شتهی پی یه لاین
[گیانی سه ره دم] ، ماوهی نه داون بتوانن به جور یکی تر ته ماشای ژیان و
دنیا بکهن .

ئه نندیشه : هه له بهستی کون بالی نه نندیشه [خیال] ی زور تیژ بو وه . به لام
ئه نندیشه کاتیک نرخیکی هونهری یه بی که نیگار کیشی ههسته به سه نده کانی
لای سه ره وه بی . نه نندیشه به ک پاله وانسه کانی نه سه که نده ره نامه و دیوه کانی کیوی
مازینده ره ان بهینته دی ته نیا نه توانی هاو ته من و هاو میشکی منال ژیر کاته وه ،
وه هه رگین ناتوانی تینویتی خاوهن چیژیکی ویژه بی بشکی . وه ئه م جوره
ئه نندیشه نه له ریزی که لکه له و نه وهام دا نه ژمیرین .

له جوره کانی نه نندیشه دا نه وهی هه له بهستی کون ده وله مه نده تیایا ، نه و
جوره به که پی یه لاین نه نندیشه ی لی دانه وه [تفسیری] ، وه ک لی چواندننی چاو
به نیرگس ، به ژن به سه روی ره وان ، روومهت به پهره ی گول . . له کاتیکا

ههلبهستی تازه بایهخ ئه‌دا به ئه‌ندیشه‌ی داهینه‌رانه ، که ئه‌م جوره ئه‌ندیشه‌یه
به‌ره‌می سرنج دانی بویژه له دنیای [جوانی] به دریزایی ته‌مه‌نی . له پاش ئه‌وه
یه‌ك‌خستی ئه‌و هه‌ست و بیرانه‌یه به وینه‌یه‌کی جوان له قالبی پارچه‌یه‌کی هونه‌ری
که پی‌ی ئه‌لین هه‌لبه‌ست .

جیاوازی به سه‌ره‌کی‌یه‌کانی هه‌لبه‌ستی کون و تازه له وینه‌ی هه‌لبه‌ست و له
ناوه‌روکیا ئه‌مانه‌ن . له ته‌کنیک و یه‌ك‌گرتنی گشتی [التركيب العام] ی هه‌لبه‌ستیشدا
هه‌ندی بابته‌ی جیاوازی له ناو کون و تازه‌دا هه‌یه ، به کورتی بی‌یان خه‌ینه به‌ر
چاوی سرنج بی که‌لك نی‌یه :

۱ - له هه‌لبه‌ستی کونا شه‌ق‌لی لاسایی به ئوسلو و به‌وه ئاشکرایه . له قالبی
که‌س نه‌ی و یستوووه له نه‌ریتی ماموستا پیشینه‌کان لا بدات . غه‌زهل هه‌ر ئه‌بی
ژماره‌ی به‌یه‌کانی تاك بی و له ۱۵ به‌یت تی‌نه‌په‌ریت . قه‌سیده ئه‌بی له سه‌ر یه‌ك
قافیه ته‌واو بییت . وته‌و ده‌برینه‌کانی ئه‌بی هه‌ر کلیشه‌ی پیشینان بن :
نیرگسی شه‌هلاو هیلا نه‌ی سه‌مه‌نده‌ر . . .

۲ - له به‌ره‌می کونا ئه‌و ئاره‌قه‌ی دانهر رشتوو‌یه‌تی له ناو رازاوه‌یی
هه‌لبه‌سته‌که‌یا دیاره ، له کاتیکا که بویژی تازه ره‌نج و ماندوو بوونه‌که‌ی
ئه‌شاریت‌ه‌وه .

۳ - بویژی تازه ئه‌وه‌نده‌ی بویژی کون له هونه‌ری یه‌ك‌خستی وشه‌وسفت
چینی وته‌دا وه‌ستا نی‌یه . به تاییه‌تی بویژه‌کانی ئیستامان هیشتا له ده‌وری تا‌قی
کردنه‌وه تی‌نه‌په‌ریون . له سه‌ر ده‌میکیشا ئه‌ژین که ته‌نانه‌ت ئه‌و فه‌ره‌ه‌نگه‌ی
وشه‌ی لی هه‌نه‌بژیرن بو به‌ره‌میان هیشتا له قالبی نه‌مه‌ییوه . ئه‌م هویه ده‌ستی زوره
له‌وه‌دا که پشتی تازه زوو نه‌توانی شوین پی پته‌و کا له مه‌یدانی هونه‌ره‌که‌ی‌خویا .
به‌لام له به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌ی‌زیک‌ی تازه‌یه‌و ئه‌و شه‌قامه‌ی گرتوووه که کاروانی میژوووی به
سه‌را پیش ته‌که‌وی له ئه‌نجاما‌گره‌و هه‌ر ئه‌و ئه‌بیاته‌وه ! . . .

بابه تاهیری همه‌دانی

عبدالرزاق محمد

« ٺم کورته وتارهم له روزهلالت ناسی شاره‌زاو مه‌زنی ٺینگلیز - ٺه‌وارد
گرافیل براون - وه‌رگرتوه له کتیه‌که‌یا (میژووی ٺه‌دهب له ٺیرانا
له فیرده‌وسی‌یه‌وه تا سه‌عدی) که کراوه به‌عه‌ره‌بی .
ٺم روزهلالت ناسه ، بیجگه‌له‌م وتاره ، له شوینیکی تریش که باس له
چوارینه (رباعیات) دانه‌ره‌کانی ٺیران ٺه‌کات ٺه‌وه‌ی له بیر ناچیته‌وه که له ٺاست
بابه تاهیرا که‌می بسه‌نگریته‌وه و کوتووپر به (فارس) ی دانه‌نی وه‌کو زوری که ؛
به‌لکو ٺم ٺلی : « بابه تاهیر ٺم شاعیره‌یه که چوارینه‌کانی به‌له‌هجه‌یکی تابه‌تی
وتووه » ... ٺه‌گه‌رچی بو جاریکی تر سه‌ری لی ٺیک ٺه‌چیته‌وه . ٺنجا چ له‌بر
ٺه‌زانی یا که‌مته‌رخه‌می بی ، ته‌نانه‌ت وشه‌ی (له‌هجه) ش . به‌کار ناهینی . به‌لام
ٺه‌مه‌شتیکی تازه‌نی‌یه ، به‌لکو گه‌لی له‌روزهلالت ناسه‌کانو نووسه‌رانی ٺیران
له‌و بروایه‌دا بوون که (لوور) و (گوران) به‌شیکن له‌فارس ، وه‌چوارینه‌کانی
بابه تاهیریش که‌به‌شیوه‌ی ٺاخاوتنی ٺه‌مانه‌وتراوه ، فارسی‌یه . به‌لام یه‌که‌له
پیوستی‌یه‌گرنه‌گه‌کانی مه‌رجی نه‌ته‌وایه‌تی که‌هست کردنی هاوبه‌شی‌ی
ده‌روونه « ٺکوین نفسی مش‌ٺرک » ٺم بریاره‌یان لی پووچ ٺه‌کاته‌وه .
له‌لایه‌کی تریشه‌وه روانینیک به‌بنکه‌ی (ریزمانی) و جوری پیکه‌اتنی وشه‌کانی
ٺم له‌هجه‌یه‌دا بومان . ده‌رٺه‌خا که‌به‌لانی کوردی‌یه‌وه‌دایه‌نه‌که‌فارسی ...
سی‌یه‌م به‌لگه‌ش ٺه‌مه‌یه‌که‌زه‌وقی شیعره‌کانی بابه تاهیر (وه‌کو له‌م وتاره‌دا
ٺه‌یخوینینه‌وه) جیاوازه‌له‌گه‌ل شیجری فارسی » . [وه‌رگیر]

✧ ✧ ✧

بابه تاهير : كه تخلصی (عريان) بووه ، چوارينه کانی دوو جار چاپ
 کراوه ؛ په که بچار له گهل ته رجحه مه په کی فهره نسی له لایه ن ماموستا « کلیمان
 نویار » هوه له (گوفاري ناسیایی) ژماره ی نوبه مبرو دیسه مبری سالی ۱۸۸۵ دا
 بلاو کراوه ته وه (کومه له ی هه شتم ، بهرگی ۶) دوه میان له گهل ته رجحه مه په کی
 ټینگلیزی به په خشان و له سه ر نووسین و گهل لی دوان له لایه ن مستر « ټه دوارد
 هرون ټه لین » هوه له ناو کتبی Lament of Baba Tahir وانا
 (مهینه ته کانی بابو تاهیر) که له سالی ۱۹۰۲ دا بلاو کراوه ته وه هه ر له م کتبه دا
 خاتوو « ټه لیز ایث کوریتس بریتون » به هه لبه ست چوارينه کانی وه رگیراوه و له
 چاپی داوه . منیش له به شی به که می کتبه که م دا چنه ند لاپه ره به کم بو باسی
 له هجه کانی فارسی و ټه م شیعرا نه ی پی یان و تراون ته رخا ن کردووه . وه به تایه تی
 باسی شیعره کانی بابو تاهیرم کردووه وه (۳) چوارینی به ناو بانگی ټه وم
 به هه لبه ست بو ټینگلیزی گوریوه و له گهل به ره ته (فارسی) په که ی نووسیوه ته وه .
 چوارينه کانی بابو تاهیر له گهل زور چوارینی تر په ک ټه کاته وه که به
 ټاشکرا دیاره به له هجه بیکی تایه تی نووسراون ، که له وا له سه ر کیش (وه زن) ی
 چوارينه کانی ناسراوی فارسی ناروات . کیشانی ټه م چوارینانه کیشی شه ش
 ته فقیله یی په ریندراوه ، که شه ش جار (مفاعیان) دوو باره ټه یته وه ، به لام
 له جاری سی به م و شه شه مدا (مفاعیان) کورت ټه یته وه و ټه بی به (مفاعل)
 یان (فعولن) (۱) .

(۱) به پیویستم زانی ټه م چوارينه بکه ین به نمونه :

به نه وشه ی جو که ناران هه فته بی بی

= ټه لاله ی کوهساران هه فته بی بی

ئىنجا ئەم جورە چوارىنا ئە لە بەر ئەو دەستکردى پياوى ساكارى
دېھاتەگان ، ديارە لە لايەن دارشتنى وتەو گوزارە (مەعنا) وە ناگاتە ئەو
چوارىنا ئەى كە پياوہ ہونەر وەرەگانى وە كو (عمر خيام) نووسىوانە . (۲)

ژيانى بابە تاهير : لە بابەت ژيانى يەوہ زور كەم ئەزانين ، چون نوسەرە
فارسەگان . لە ناو خوياندا جياوازى يان تى كەوتووہ لە دانانى سەردەمى ژيانى ،
ھەندىكيان لايان واىە لە نيوہى دووہمى سەدەى يانزەھەم (پىنجەمى ھىجرى)
ژياوہ ، ھەندىكى تر لە نيوہى دووہمى سەدەى سىانزەھەمى ميلادى (دواى
سەدەى ھەوتەمى ھىجرى) يان داناوہ .

وہ كو نترين كتيبيكم ديبى لە سەر بابە تاهيرى نووسىبى كتيبى (راحة
الصدور) ە لە پەرەى ۴۲ى تاكە دەستنووسە كەى كە لە كتيبخانەى پاریس دا ھەيە
ئاواى نووسىوہ :

« بيستوومە گانى كە سولتان طغرل بەگ ھاتە شارى ھەمەدان سى پيرى
صوفىەتى تيا بوو ئەمان بابە تاهيرو بابە جعفر و شيخ حمشا بوون ، كە لە سەر
چيايەك لە تەك دەرگاي ھەمەدانوہ دانىشتبوون ئەم چيايە پىى ئەوترى (جبل
الخضر) سولتان . كە چاوى پىيان كەوت فەرمانى دا پياوہگانى كە بوەستن .

(منادي) مي كەرن شەھرو بە شەھرو =

وہ فايى گول عوزاران ھەفتەيى بى

(مفاعيلن مفاعيلن مفاعل . مفاعيلن مفاعيلن فعولن) . [وەرگير]

(۲) ئەمە ئەگەر لە چاو ئەدەبى فارسى يەوہ بيت شتىكى ترە ، بەلام
لە چاو ئەدەبى كوردى كە چەشكەيەكى تايەتى و ريچكەيەكى ترى
گر تووہ ، نا كو نچى . [وەرگير]

له ئهسپه کهى دابهزى . لىيان چووہ پيشهوه و دهستى ماچ کردن . بابه تاهير
ديوانه بوو واتا تووشى (جهذب) هاتبوو به سولتانى وت :

« ئهى کابراى تورک ! چيت نيازه بو بهندهکانى خواى بکهيت ؟ سولتان
وهلامى دايهوه : ئهوه ئهکهم که تو ئهمرم پى ئهکهى !

ئنجابابه تاهير وتى : بل افعلى ما يا مارك به الله ، والله يا مرق بالعدل
والاحسان - سووره تى النحل . نايه تى ۹۲ - . که ئهوهى وت سولتان گرياو گوئى :
ان شاء الله وا ئهکهم . ئنجابابه تاهير دهستى گرت و پىى گوت : ئهم ديارى بهم
لى وهر ئه گريت ؟ له ئهنگوستيهوه مى گوزه ييکى شکاوى دا که ند که زور له ميژ
بوو دهست نويژى پى ئهشت و وهك ئالقه کرديه ئهنگوستى سولتان و پىى وت :
چون ئهم ئهموستيلهت له په نجه ئهکهم ، وا من مولكى دنيا ت ئهخمه دهستهوه .
جا توش عادل به !!

سولتان پاش ئهمه مله گوزه کهى هه رلاى خوى هيشتهوه و ئه گهر بچوو بايه
مهيدانهوه له ئهنگوستى ئه کردهوه . ئهمه ماناى باوهر پاکی و دهروون خاوينى
سولتان ئه گه يينى . که لهم بابه تهوه له موسلماننه کان کهسى نه ده گه يشتى .

له وانه يه ئهم پيک گه يشتهى بابه تاهيرو طغرل به گک وه کو له سه ره وه
نووسرا . له سالى ۴۴۷ يا ۴۵۰ هـ = ۱۰۵۵ يا ۱۰۵۸ م بوويت . له سه ره
ئهوه به دنيايى ئه توانين باوهر بهم ميژووه نه که ين که (رضا قلي خان) بو مردنى
بابه تاهيرى داناوه که له کتبه که يا (رياض العارفين) ئه لى له سالى ۴۱۰ هـ =
۱۰۱۹ م مردووه . به لام ئهو چه ندهى « ژوکوفسكى » (۳) له وتاره که يا نووسيو به تى

(۳) وتارى ژوکوفسكى به رووسى له بهرگى هه شته مى لاپه ره ۱۰۴ - ۱۰۸
له راپورتى بهشى روزه لانى کومه لهى ئهمپه راتوورى ديرينه کانى رووسى
سالى ۱۹۰۱ م .

وتویه تی که بابا تاهیر له گهل [ابن سینا] ئاخاوتنی بووه ، که ابن سینا له سالی ۴۲۸ هـ = ۱۰۳۵ م مردوووه ، ری تی ئه چی راست بی به پی به لگه ی هوشمه ندی ، بی گومان ئه م چه ند دیره ی له کتیبی (راحة الصدور) مان ، وه رگرت له گهل ئه م هه وال و ده نگو باسانه ریک ئه که ویت که له کتیب و سه رچاوه کانی ترا هاتوون و که سایه تی « شخصیت » ی و ریزی بابه تاهیر پیشان ئه دهن که چون ریزی لی تراوه وه کوو هه موو (وه لی) و (مه جندووب) یك له ولاتی ئیسلامه تیدا . من به چاوی خوم تا قمیکم له مانه دی که به سه ره به ستی له دایه ره کانی حکوومه تی تورکی ئه سوورانه وه . فه رمانه ره کان به ئه و په ری ریز لی نان و گه و ره کردنه وه پیشوازی یان ئه کردن (؟) .

گه بچینه

به شیکه له چوارینه کانی بابه تاهیری هه مه دانی ، دلزار وه ری گیراوه ته سه ر سورانی . ماموستا کامل حسن البصیر پیشه کی بو نووسیوه . له بلاو کراوه کانی (نازادی) به ، له چاپخانه ی (الوفاء) چاپ کراوه ، دانه ی به ۶۰ فلسه .

ببلیکی ئازاد

[پشکو]

بو راوم ئه‌نی چیت لیم ئه‌وی
من ببلیکی ئازادم
سروشت وای ناوه بنیادم
که ئازاد بم دیلیم نه‌وی
که وتوووته دووم لیره و له‌وی
دان رو ئه‌که‌ی
داو دائه‌نی
نیشان ئه‌گری
له پاریزای
تا بمگری

چیت لیم ئه‌وی من ئازادم
سروشت وای ناوه بنیادم
ئاواته خوازی سهر چلم
دلبه‌ندی ئالیه‌که‌ی گولم
ئال ، وینه‌ی خوینه‌که‌ی دلم

ئه‌گهر خه‌زانی پایزو
باوو بورفتی زستانیش
گولی له چل وه‌راندی

له گول گه لاو چروکانش
من هر شهيدای گولی نالم
چاو نهی بینی خو خه یالم
پره له گول
گولی سهر چل

***

له خه زانا ، له زستانا
له کاتی ژيان وهستانا
تو بمینه
هر نه و بلبه نازادم
که نامادم
به هیوای گول
به دهم ، به دل
یه کجار به کول
نه خوینم پر به دول و چه م
بو هیواکم
نه خوینم بانگی نازادی
زور به شادی
به لام تو بو راوم نه نی
داو دائه نی ؟
تابگری و له ره که م نی
به ناره زوی تو بخوینم !

من ناخوینم
ئازادی خوم نادورینم
بی که لکه ره که و ته که
به زور له ئازادیم مه که
من بو تو ئازا ناخوینم
بو گولیک له رهنگی خوینم
من ئه خوینم

نموونه‌ی سوزی گورد پهروه‌ری
لای شاعیری به‌رزی کورد احمدی خانی

به‌د به‌ختی سه‌ری له ئیمه داوه
توزگالی که مایه‌سی نه‌ماوه
ئاخو ده‌بی روو بکاته کهم بوون ،
یاخو هه‌ر ته‌بی به‌مانی گه‌ردوه‌ن ؟

○ ○ ○

ری و شوینی وه‌هایه چه‌رخ‌ی گه‌ردوون
ته‌ویایه‌تی‌یه له پاش به‌رز بوون
تو پلای که هه‌لی چ زوو چ دیریک
بو ئیمه له عاسمان ستیریک ؟
به‌ختی مه له خه‌و هه‌لستی جاریک
جاریک بکه‌ویته‌وه کارو باریک ؟ . . .

دهسنووسی کوردی

له

« نامه خانهای ئیمپراتووری پیشووی بهرلین »

نووسینی : معروف خهزنه‌دار

لیننگراد : ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی سوفیه‌ت

- ۱ -

نامه خانهای ئیمپراتووری پیشووی بهرلین ، یه‌کیکه له نامه خانسه‌گه‌وره و گرنه‌گه‌کانی جیهان ، به تاییه‌تی له لایهن ئه‌و دهسنووسه به‌ترخانهای که ئی‌یه‌تی . دیاره به‌شی‌زوری ئه‌م دهسنووسانه به‌زمانانی ده‌روه‌ی ئه‌وروپا نووسراو‌نه‌ته‌وه ، چونکه چاپ و چاپمه‌نی له ئه‌وروپا داهات ، وه له‌ویسه بلاو بووه‌وه . نه‌ته‌وه‌کانی روژهلالت ده‌میکه کتیب و دیوانی شیعر به‌دهست ئه‌نووسنه‌وه ، وه وورده‌کاری‌ی تیا ئه‌که‌ن ، به تاییه‌تی له ناو نه‌ته‌وه موسلمانه‌کاندا .

له‌م نامه‌خانه‌یه‌دا (۱۴۰۰) چوارده هزار دهسنووس هه‌یه له بابته نه‌ته‌وه‌کانی روژهلالت ، له‌م دهسنووسانه (۱۲۰۰) هزارو دووسه‌د دانسه‌ی فارسی‌یه ، یا خود ئه‌م دهسنووسانه به‌کتیبی فارسی له‌قه‌له‌م دراون . له راستی‌دا هه‌موویان فارسی‌نین ، به‌لکو هی کوردیشیان تیا‌یه .

له‌جه‌نگی جیهانی دوومه‌دا (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵) دهسنووسه‌کانی ئه‌م نامه‌خانه‌یه کرا به‌دوو به‌شه‌وه ، به‌شیک‌ی له ناوچه‌ی ژووووی ئه‌له‌مانیا خرایه ناو‌سندوو‌قه‌وه ، وه له ژیر ئه‌رزا پاریزرا ، به‌شه‌که‌ی تریش دیسان هه‌ر خرایه ناو‌سندوو‌قه‌وه ، وه له ناوچه‌ی خو‌ارووی ئه‌له‌مانیا له ژیر ئه‌رزا پاریزرا ، بو. ئه‌وه‌ی دوور بی له ئاگری جه‌نگ .

۲۰

به راستی خوینده‌واری کوردی چـیروکیکی سهیری هه‌یه له گهل
خوینده‌واری نه‌ته‌وهی فارس ، هه‌رله کونه‌وه ، به پپی ده‌ستووریکی سیاسی
تایه‌تی کاربه‌دهسته فارسه‌کان ویستوویانه نه‌ته‌وهی کورد به لقیك له فارس له قه‌لم
بدن ، زمانی کوردی به شیوه‌ییك له شیوه‌کانی زمانی فارسی له قه‌لم بدن ،
ئیسـتا ده‌نگی ئەم ده‌هوله گه‌وره‌تر بووه ! ئەم بیرو باوهره تا پایه‌ییك جیگای
خوی کردوته‌وه ، هه‌تا له زانستگاکانی ئەورووپا و ئەکادیمیەکانی ولاتی سوڤیه‌تیش .
هوی ئەمه‌ش بی گومان ، ئەوه‌یه که تا ئیسـتا به ته‌واوی زانستگا و ئەکادیمیەکان له
میژوو و ئەده‌ب و خوینده‌واری نه‌ته‌وهی کورد نه‌گه‌یشتوون ، له لاییکی
تریشه‌وه ، زانستگای تاران و زور له زاناکانی ئیران و هه‌موو بیرو باوهریکی که
له باهت کورده‌وه بلا و نه‌کرته‌وه له خاکی ئیران دا ، به شیوه‌ییکی گشتی هه‌موو
ئەو بیرو باوهرانه ژه‌هریکی کوشندن ، ئەخرینه ناو جیهانی خوینده‌واری
ئاده‌مزاده‌وه . ئەم بیرو باوهرانه زورن ، هه‌موو روژیک بلا و نه‌کرینه‌وه ، له
ناو گوفارو روژنامه‌کانی ئیران دا ، له زانستگای تاران دا ، له هه‌موو یانه‌و
کوبوونه‌وه‌ییکی خوینده‌واری دا ، وه ئەم ژه‌ره‌ی تیکه‌ل به « به‌نگک » کراوه
له هه‌موو لاییک بلا و نه‌یته‌وه ، ماموستا و قوتاییانی روژه‌هلات ناس له هه‌موو
لاییکی جیهان نه‌یخویننه‌وه ، هیچ گومان له‌وه‌دا نی‌یه که تا پایه‌ییك تأثیر له سه‌ر
بیرو باوهریان ئەکا . بو پیشان دانی رووی راستی نه‌ته‌وهی کورد پیوسته هه‌موو
گوفارو روژنامه‌و نووسه‌رو شاعیره‌کانی کورد پیوه‌ندی‌ییکی به‌هیزیان بی له گهل
زانستگاکان دا ، بیرو باوهری راستی خویان به ئەوان بگه‌یین ، چونکه ئەوه‌ی
بوم ده‌رکه‌وتوه ، فارسه‌کان گه‌لیك له ئیمه چاپوکت‌رن بو ئەوه‌ی به خه‌لکی
بگه‌یین که زمانی کوردی شیوه‌ییکی فارسی به ، راستی به‌گه‌ش تا پله‌ییك وور .
بووه ، که زمانی کوردی نه‌ک زمانیکی سه‌ربه‌خوی هیندی - ئەوروپایی به به‌لکو

قول شیخ صنعانیا ارگفت فقی طیران [؟] .	۱۲۰۳
اشعار متفرقهء کردی حسب الفرمایش پرفسور [مان] سیاح آلمانی ۱۳۲۱ [کردی] .	۱۲۱۰
آثار شیخ رضاو ترجمهء آن بفارسی [کردی] .	۱۲۱۲
دیوان اشعار سالم [فارسی ، بندرت کردی] .	۲۱۶۱
مجموعهء از اشعار بگوش [گویا] ، [کردی] .	۳۲۲۷
اشعار کردی .	۱۰۵۴
اشعار کردی .	۱۰۵۵
اشعار کردی .	۱۰۵۶
اشعار کردی .	۱۰۵۷

له ناو دهسنووسه فارسی به کانش دا ، هه ندی دهسنووس هه یه که له بابته
کورد هه نووسراوه ته وه ، به لام به زمانی فارسی ، لیره دا ناوو ژماره ی ته م
دهسنووسانهش ته نووسمه وه :

<u>ژماره ی دهسنووس</u>	<u>ناوی دهسنووسی فارسی</u>
۴۶۱	تاریخ زندیه ، علی رضا شیرازی ابن عبد الکریم .
۱۲۱۳	تاریخ ششصد و چهل و یکسال مملکت کردستان متصرفی دولت ایران .
۱۲۱۵	رسالهء ضبط عشائر ساکنان اطراف ساوجبلاق مکری از محمد جواد الساوجبلاقی .
۳۳۹۸	تاریخ زندیه ، محمد صادق موسوی [نامی] .

- ۴ -

نهك ته نیا دهسنووسه کانی کورد ، به لکو دهسنووسی گه لی له نه ته وه کانی
روژهلالت له نامه خانه و موزه خانه کانی ته وروپا هه ن ، وه کو نامه خانه و موزه

خانه کانی له ندهن و بهرلین و موسکو و لینینگراد و پاریس و هی تر ، ئەم دەسنووسانە له هەموو روویە کەووە بوو بە مولکی ئەوان ، کەس ناتوانی لی یان وەرگریتهووە ، بەلام ئەبی خواوەنه کانی راستە قینەیی ئەم دەسنووسانە بویان بە تەنگەووە بن . . . بو دەسنوووسە عەرەبی و فارسی بەکان زانستگا و زاناکانی عەرەب و ئێران تا ئیستا درێغان نەکردوووە له چاپ دان و لیکولینەووە و ساغ کردنەووە و وینە گرتنی ئەم دەسنوووسانەیی خویان . بو هینە کانی ئیمەش ، خومان ، نا شکوری ئەبی ، وەکو مەسەلەیی رووسە کە ئەلی : « نەگبەتی لەوێسە قسەیی زورو ئیشی کەم » ئیمەیی بە ریووە بردوووە . بو خواوەنه کانی ئیستای دەسنوووسە کانی ئیمەش ، ئەوان ئەو نده بە تەنگەووە نین ، تەنیا شانازی بەووە ئە کەن کە دەسنوووسی کوردی یان هەبە ، بریتی بە له خویندەواریی نەتەووەییکی بچوووک کە له ناو شاخەکانی زاگروس ئەژین ، دەسنوووسە کانی ئیمە له ئەوانیتر بە نرخترە لایان ، چونکە کەمەو هەب نەتەووەییکی بچوووکە ! . بە راستی ، وەکو تەنگو چەلەمەییکیان بو پێدا بی ، لەو کاتەیی ئەسمەریکی سمیل رەش ئەچی بو نامە خانە کە و داوای کۆنترین دەسنوووسی « مەم و زین » ئەکا ، بەلی بوی دەرئەهین ، بەلام سی چوار کەس بە سەر یەووە ئەووەستن ، سرنجی دەست و چاوو هەموو بزووتنەووەییکی ئەدەن ، نەووەک پەرەییکی بدری ، یا خود له ناو ئەم هەموو خەلکە بیرفینی !

پێویستی سەر شانی هەموو زاناو یانەو دەسگاییکی خویندەواریی کوردی بە ، کە هەول بدەن بو گرتنی وینەیی ئەم دەسنوووسانە ، وینە کانیان بێننەووە ولات ، له نامە خانە کانی سلیمانی و هەولبێرو کەرکووک و بەغدای دابین ، ئەو کاتە هەر له پالەووە ئەتوانری ئەم دەسنوووسانە چاپ بکەرن و بلاو بکەرنەووە ، چونکە روژی ژیان ، لەم چەرخیی بیستەمەدا خەریکە له سەر کوردیش هەلدی . . لام وایە خەباتی قەلەم ئەتوانی زوو تر تیشکی ئەم روژه بەهینتە ناو شاخەکانی کوردستان ، چونکە شتی ئەم سەر زووی بەی ئیمەیی گە یاندوتە مانگ !

نه خوشی ساری و

خولی پاراستنی

دو کتور هاشم دوغرامچی

نه خوشی ساری نهو نه خوشی یانه په که له په کیکه وه نه گاته په کیکی تر .
نه خوشی یانه هه موو له میکرو بیکه وه په پيدا نه بن و هه په که میکرو بی تایه تی
خوی هه په . په کهم جار ژماره په کی کهم له میکرو په نه گاته لهش ، لهوی نه گه
توانی په ره بسینی و دهست بکا به زیاد بوون نه خوشی په پيدا نه کا . نه په ره سه ندن و
زیاد بوونهش هه موو کاتی اه بهر گه لی هو مومکین نابی ، نه وه خته میکرو ب
نه مری و نه خوشی په پيدا نابی .

هو ی بلا و بوونه وهی نه خوشی یانه په که جور نی په ، به شیکیان په که
سه ره له نه خوشه وه نه گه نه لهش ساغ ، وه کو نه خوشی وه ناق (خناق) ، کو که
ره شه ، سیلی سی ، نیلیتهابی سه حایای ده ماغی . نه خوشی گرفتاری نه م دهردانه
به هه ناسه دان ، کو که و پزمین ، به قسه کردن ، به لغه م و تف فری دان ،
ژماره په کی زور له میکرو په کانی نه خوشی په که یان له ده میانه وه نه گه نه ده ره لهو
شوینانه ی تیا دانه نشن . له مه وه نهو میکرو بانه بلا و نه بنه وه و به هه ناسه وه رگرتن
نه گه نه ناو له شی نهو که سانه ی نزیکی نه خوش نه که ون و له گه لیان نه ژین .
به شیک کی تری نه خوشی ساری بو نه وهی له په کیکه وه بگاته په کیکی تر ،
هویه کی پیویسته . نه هویه کرم (حشره) یکه وه کو و میشتو واه که نه خوشی
مه لاریا بلا و نه گاته وه ، یا نه سپی که نه خوشی ره شه گرانه تیا و که و توپین بلا و

ٺڪاٽهه ، يا ڪيچ ڪه نه خوشي ٽاعوون بلاو ٺڪاٽههه ، يا ميس ڪه گهلي
نه خوشي وه ڪوو گرانه ٽا ، رشانههه ، ديزانٽري و گهلي نه خوشي ٽر
بلاو ٺڪاٽهههه .

به گهيشٽي ميڪروب بو ناو لهشي لهش ساغ ، ٺهبي ٺم شوينه بو پهره
سهندن و زياد بووني ميڪروب دهس بدا . ٺمهش هموو کاتي به ميڪروب ريڪ
ناڪهوي ، چونڪه گهلي لهش مهناعت و موقاوهمي بهرامبر ٺم ميڪروب به هيه
ناپهلي زياد بڪاو پهره بسيني ، بهلڪو ٺهي مريئي . ههندي ڪه سيش مهناعت و
موقاوهمي بهرامبر ميڪروب ني به ، له بهر ٺوه ميڪروب دهس ٺهڪا به زياد بوون
وه نه خوشي پهيدا ٺهڪاٽ . له بهر ٺوه نه خوشي ساري ٺافه تيڪي گه ورهيه بو
گهل ، وه پيوسته له سهر جو ڪوومهت و گهل به هموو هيڙيانه وه روو بڪه نه
بهر بهر ڪاني ٺم نه خوشي يانه ، وه ري بلاو بوونه ويان بگرن . له بهر ٺوه به
هموو ولاته پيشڪه وتووه ڪان بهشي زوري بووجهي ٺندرستي يان بو چار ڪردي
نه خوشي ساري ٽهرخان ٺهڪن . ٺمه ڪه گهلي لهم نه خوشي يانه به زوري له
ناومانانا بلاو بووه ته وه ، ٺهبي به گهل و جو ڪوومه ته وه به هموو توانامان موڪافه جهي
ٺم نه خوشي يانه بڪهين . ٺم نه خوشي يانه به ٺهيا جو ڪوومهت پيشيان لي ناگيري ،
وه پيوسته هموو ڪهسي هاوڪاري بڪاٽ له گهل جو ڪوومهت وه به ٽهه واوي
ٺامورگاري به ڪاني جي به جي بڪاٽ . حالي حازر گهلي ٺم نه خوشي يانه له گهلي
ولاتان ههر به ناو ماون ، چونڪه هموو ٺم نه خوشي يانه هوي بلاو بوونه ويان
زانراوه ، وه ٺهگر هاتو جو ڪوومهت و گهل پيڪه وه ههوليان دا پيشي نه خوشي
بگرن به ٺاساني بوياڻ پيڪ ديت .

ٺهبي ٺهوش له بير نه ڪهين ههندي لهم نه خوشي يانه وه ڪوو سيل سي چار
ڪردنيان ٺاسان ني به ، وه له ناو بردنيان بهنده له سهر بهرز بووني پلهي ٺياني

خه لك ، چونكه خهسته خانه و ته داوی كردنی نه خوش هه چهنه سوودی زوره بهلام به ته نیا ئه مه بهش ناكا ، چونكه تا ئیستاش ژماره یه کی ئیجگار زور له خه لك خوار دنی صحی پیوستیان دهس ناکهوی ، وه خانووی صحی یان نی به .
ئه مهش هویه کی زور گرنگه بو بلاو بوونهوی نه خوشی .

بو پیش گرتن و موکافه حه ی نه خوشی ساری ئه مانه پیوسته :

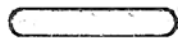
۱ — موکافه حه ی حه شهرات وه کوو میش و میشووله و ئه سی ئه بیته هوی نه مانی گه لی نه خوشی وه کوو دیزانتری ، گرانه تا ، ره شه گرانه تا ، که و تووی و گه لی نه خوشی تر . میشووله له ماوه ی چهنه سالی رابردوودا به هوی پهیدا بوونی هه ندی ده مانی میشووله و کیچ و ئه سپی زور که می کردووه ، له بهر ئه وه گه لی له م نه خوشی یانه زور که می کردووه و هه ندیکیان نه ماون .

بو موکافه حه ی میش تا ئیستا هیچ نه کراوه . ئه مهش بهنده له سه ر پاکو ته میزی خه لك . ئه گه ر توانیمان هه موو شوینیک به پاکو و ته میزی را گرین ره نگه میش زور که م بکات ، وه ههروه ها نه خوشی که م بیته . ئه گه ر نه مان توانی میش له ناو بهر بن ئه بی نه یه لین میش له سه ر ئه نخانه کان و زبل بنیشیته وه ، چونکه میش لیره وه میکروب هه ل ئه گری . ئه مهش پیوست ئه کا که کهس جگه له ئه نخانه ی صحی له شوینیکی ترا نه نیژیت . ئه مهش ئه گه ر له شارا مومکین بی حالی حازر له لادی هه ر مومکین نی یه ، وه ئه گه ر ئه مهش نه کریت ئه بی خوارده مه نی له میش پیاریزیت .

۲ — گه لی نه خوشی ئیستا به کوتان (تلخیص) وه کوو ئاوله ، یان به شر نقه وه کوو وه ناق ، کوکه ره شه ، ئیغلیجی منالان (شلل الاطفال) ، تیفوئید پیشی لی ئه گیری . ئه بی هه موو کهس ئه وه ی له بییر نه چسی که بهرام بهر بهم نه خوشی یانه تطعیم بکات .

نه خوشی ساری به پیدا یونی، نه بی نه خوشه که بیری بو خسته خانه
وه لهوی گه داوی بکری، چونکه مانه وهی له ماله وه نه یسه هوی تووش بو واتی
خه لکی تراو بلاو یو ونه وهی نه خوشی.

۳ — هه موو نهو که ستانهی له جیگای گشتی ئیش نه کهن وه لک چایخانه،
که باب خانه، چیشته خانه، ماسه فروش، شهر بهت فروش، نه بی به باشی
فه حسن بکری، که نه خوش نین، چونکه نه گهر نه خوش بن نه بن به هوی بلاو
بلو ونه وهی نه خوشی.

روژ ژمیری گوردستان

روژ ژمیری باخه و دیوار، ماموستای به بهر هه م
ماموستا نه ریمان دهری کردوه، میژووی کاره سات و
رووداوه کانی نه وهی کورد و جهانی تیدایه، له گه
وینهی ناو دارانی کرد و دیمه نی جوان و وه رزی
کشت و کال و گه لی شتی تر.

له بیرت نه چی له هه ریه گه ی دانیه لک بکری . .

گولی شادیم

سلیمانی : جمال نوری

گولیکی سووری پاراوم هه بوو
به سروهی بهیان ئهشنایهوه
گولیکی هینده جوان و ناسک بوو
دل به یینی ئهحهسایهوه

***

به روژو به شهو پاسهوانی بووم
ئهویش تا ئههات ئهگهشایهوه
ههردهم به دهوریا ئههاتم ئهچووم
خهم و پهژا رهم ئهروهوایهوه

***

مهلیکی جوانیش ههر وهك فریشته
بو پاسهوانی هاته کایهوه
به دل ئاوازی شادی ئههرشته
سهه ئهه و پهراڤه ئهدرهوشایهوه

***

بهلام له ناکاو گولهکهه زهرد بوو
ههلوهری و دلش به و خولیایهوه

هه‌رگیز بی ئارام ئه‌هات و ئه‌چوو
به په‌ژاره‌وه ئه‌تلايه‌وه ..

***

چی بکهم وا گولی شادیم هه‌لوه‌ری
ره‌شه‌بای قینیش په‌ره‌که‌ی دری
ئه‌و ماله‌ش چه‌ند سال پاسه‌وانی کرد
نمی‌ئه‌شکی رشت لی داو هه‌ل‌فری ! !

ده‌باره‌ی شانوو شانوگه‌ری و توویانه :

جیهان هه‌مووی شانویه . . ئاده‌مزادیش ، به پیاوو ئافره‌ته‌وه
نوینه‌ری سه‌ر شانون . . له شوینیکی تایه‌تی‌یه‌وه دینه ژووره‌وه و له
شوینیکی تره‌وه ئه‌چنه ده‌ره‌وه . . مروف له ژبانی خویاگه‌لی ده‌ور
یاری ئه‌کا . .
- شکسپیر -

— ۵ —

من وینه‌ی (ژبانی راسته‌قینه) به‌وجوره ئه‌گرم که مروفه
عاده‌تی‌یه‌کان ئه‌ژین . ئه‌بی چیروکی شانویی به‌جوریک نووسرابی خه‌لکی
هات و چوکه‌ری ئیواران و به‌یانانی تیا‌بی ، شیو بکه‌نه‌وه و ، ده‌باره‌ی
هه‌وا بدوون و ، قاقه‌زین بکه‌ن . .

- چیخوف -

۳۰

يوليوس فاوچيک

روژنامه نووسی خبات گدر

فاشسته هیتلری به کان که فاوچیکیان کوشت ، وایان نه زانی به کوشتی
 ناوو نیشانی هه تا هه تایه کویر نه که نه وه . به لام به هه له چوو بوون . . خنکاندنی
 فاوچیک کاریکی کرد که بی به نموونهی قاره مانه تی له تیکوشانا بو سه نده وهی
 مانی گهل ، وه ناوی بی به سه رمه شقی خباتسی هه زاران له پیناوی ئازادی و
 ئاشتی و پاشه روژیکی باشترا . .

* * *

فاوچیک له ۲۳ ی شوباتسی ۱۹۰۳ دا له گهره کسی (سمیخنوف) که
 گهره کیکی کریکارانه له (پراگ) له دایک بووه . باوگیسی هه کریکار بوو ،
 به لام له گهل نه وه موو زه حمهت و مهینه ته شا که ئه ی کیشا هزی له گورانی
 وتن نه کرد ، وه وای لی هات ناوبانگی بلاو بووه وه ، وه له چهند لاهه بانگ
 کرا بو ئاهه نگ گیران له سه رشانو به ناوبانگه کان .

دایکیسی ئافره تیکی بهرگدروو بوو ، زور هزی له ژیان نه کرد . یولیوس
 فاوچیک له مه وه ، خوشه ویستی ژیان ، وه له باوکیه وه بیری قبول وههستی
 ناسکی به میرات بو مایه وه ، وه له ههردوو کیانه وه ههز کردن له هونه ر و
 گورانی و موسیقا . . مامیشی بوژیکی میلی بوو ، وه له جیهان دا ناوی ده ر کرد بوو .
 بهم چه شنه فاوچیک له خیزانیکسی هونه ر مه ندا پی گه یشت . ته مه نی دوو
 سال و نیو بوو که له سه ر شانوی سمیخنوف ده وری منالی دی ، له چیروکی
 (پیلای شووشه) یان (شازاده ته سه ندریللا) دا . .

فاوچیکي بچکوله سهردهمی منالیدا ههمیشه دهوری منالانی یاری ته کرد
 له سهر شانوکانی (سمپخنوف) و (بلزن) ، وه که بوو به نو سالان دهوریکی
 دی له سهر شانویهک له شانوکانی بهرلین . ههر به منالی حزی له کتیب بوو ،
 پیش تهوهی بچیته قوتابخانه دایکی فیری ئهلف و بیی کردبوو . ههمیشه له گهل
 مناله کریکاره کانا ههل تهسوورا ، له شهقامه کانا یاری ته کردو وهختیکی زوریشی
 به خویندنهوه تهبردم سهر ، قوتابخانه کهی خوش تهویست . .

له ۱۹۱۳ دا له گهل دایکی چوووه بلزن ، وه بو سالی دواپی چوووه
 قوتابخانهی سانهوی . لهو ساله دا باوکیشی گوپزرایهوه بو تهوی بو کارکردن
 له کارگاکانی (شکودا) بو توپخانه دروست کردن . بهم چهشنه مانهوه تا
 ۱۹۱۹ . لهم ماوهیه دا زوربهی شهوهکان فاوچیک نانی تهبرد بو باوکی بو
 کارگاکه ، وه لهم ریگایهوه شارهزایی بهکی وردی پهیدا کرد له بارهی ژیانی
 کریکارهکان و هاوکاری یان . . سالهکانی جهنگ سالی قاتی بوون ، خه لکی ریز
 تهبوون بو وهگرتهی ئاردو کواپرهی گهنمه شامی . یولیوسیش پاش نیوه رویان
 له ناویانا تهوهستا به لکو چنگی ئاردو چاند کواپرهیهکی دهسگیر بی . . لهو
 کاتانه دا زوری گوی لی تهبوو ئافره تان بو میدو براو باوک و دهزگیرانه کانیان .
 تهگریان که له مهیدانی جهنگا کوژرا بوون ، وه دادیان له دهس گرانی ته کردو ،
 بیزارییان دهرتهبری له جهنگ . . لهوهوه بریاری دا پرتوک (نشره) یکی
 بچووک دهرکا به ناوی منالانهوه ، ناوی لی نا (سلوفان) واته : سلوفاکیاییهکان .
 بهم چهشنه له ۱۲ سالانا بوو یه که بچار بوو به روژنامهچی . تههم روژنامهیهی له
 دهفتهریکی قوتابخانه دا ته نووسی یهوه ، وه دهنگ و باسی فیه تناو ولاتانی دهرهوهی
 تیا بلاو ته کردهره ، وه له کارو باری ژیانی کومهلایه تی ی سهردهمی جهنگ
 ته کولی یهوه و ره خنه ی له سازمانی ئارد دا بهش کردن و ئارده کهی تهگرت و

تهیوت تهم ئاردهی دابهشی نهکا ، ئارد نییه ، سوسه . . ههروهها لاپه رهشی لی
تهرخان به کرد بو زانست و نهدهب و وهرزش و شانو . .

له ۱۹۱۶ شا پهرتوکیکی تری دهکرد ، ناوی لی نابوو (بییری خوش) .
روژی چهند سهعات له چیشته خانه کهی مالی خویانا دانه نیشته بهو دهس و
په نجه بچکولانهی لاپه ره گانی نه و روژنامه یه ی رهش نه کرده وه و وینهی کریکاتوری
بو نه کیشاو شیعرې بو ههل نه بهست و مه تهلی بو ریک نه خست ، تا روژنامه کهی
خوش و ره خنه که له که گر بی . . سروشتی ئاشکرای نه و روژه ی فاوچیک
ته وه بو و له عاستی مهینهت و ناره حه تیدا نه ته بهزی ، وه به و روژنامه ولکه یه ی خوشی
ته خسته دلی باوک و دایکی و دهرو دراوسیکانیان . . بو ته وه ی - خوی واته نی -
خهم و په ژاره ی زه مانه یان له دل ده رکاو له بییر بیاته وه . .

که بوو به ۱۶ سالان ، پهرتوکیکی ته ده بیی ده کرد ، ناوی لی نا
(چیکی) . له و پهرتوکه یا له و مهسه لانه ته کولی یه وه که به خه یالیا ته هات ، وه
شیعره گانی (هافلیتشیک بوروفسکی) ی بلا و نه کرده وه که هه موو هیرش بوون
بو سهر جوکمی نه مسایی . بووروفسکی قاره مانیکی نیشتمان پهروه رو نووسه رو
شاعیریکی بهرزی سه ده ی نوزده هه م بوو ، دلی پر بوو له کینه له رژیمی پاشایه تی ،
وه میشکی پر بوو له بییری ئازادی خوایی .

* * *

شورش مهزنی تو لته بهریش کاریکی ته واوی کرده دهروونی فاوچیک .
پانزه سالان بوو که ئاوه له قوتایی به گانی هان داو شان به شانی کریکاران به شدار
بوون له خو پیشان دانیکا بو پیروز بایی سهر که وتی شورش تو کتوبه ره له یه کی
ته یاری ۱۹۱۸ دا . هه ره له و ساله دا به چاوی خوی کاره ساتیکی ناخوشی دی ههستی
بزواندو ته ویش کینه ی خوی له خوین مژان له چهند شیعریکدا به جوانترین

شيوه دهر بری . کاره ساته که نه وه بسوو چهنند سهر بازیک عهره بانه یهک نانبار .
نه گواسته وه ، تا قمه منالیکې برسی چاویان پیان کهوت و دهوریان لی دارن و
دهسیان کرد به هاوار : برسیمانه . . برسیمانه . رهنگ بسی هندیکیشیان
کواپره یان فراندی . . بو بهر بهر کانی نه و منالانه سهر بازه کان ته یان کرد و
پینجیان لی کوشتن . . له زروونی سهر کهوتنی شورشی نوکتوبه را کاره ساتی وا زور
کاریگهر بوو ، کریکاران تیکرا مانیان گرت ، فاوچیکیش هستی بزواو به ناوی
سهرمایه داره کانه وه وتی :

نهم رهش و رووتانه هاواری چی یانه له خواره وه ؟
بو وا نه کهن . . چش با برسی یه تی بلاو بوو بیته وه له ولانا !

که واته چار چی یه ؟

یا بهند کردنیانه ، یا کوشتیان !

نه نجا به ناوی رهش و رووته کانیسه وه وه رامی دایسه وه :

ههقتانه . . گه ورهم ههقتانه !

به لام تیمهش نه مانه وی پی بکه نین . .

روژیکمان نه بی پیکه وه . .

له و روژه دا ره چه له کتان دهر نه هینین !

به م چه شنه فاوچیک بوو به لایه نگری بهش خوراوان و باوه ری کرد گه

نه بی شیوه ی جیهان بگوری ، وه هاته تیکوشان بوگه یشتن به و نامانجه پیروزی . .

که له سالی ۱۹۱۸ دا جومهوریه تی چیکوسلواکیا دامه زرا ، فاوچیک

وای زانی نازادی هاتووه ته دی ، خوی له باره ی نهم گومانه یه وه

له ۱۹۳۳ دا نووسیویه :

« ئىوارە بوو ، لېۋنەي كرىكاران و قوتابىيان كۈبوو بوونەو ، باسى وەزەي ولاتيان ئەكرد ، خەلك گەرم داھاتبوون ، لە ھەر لايەكەو كسومەليك شىكيان ئەخويندەو و شىكيان ئەوت .. لە لايەكى ترەو كرىكارىكى سوشىيال دىموكرات نووستبوو ، چووم خەبەرم كردهو ، ويسى بزانى چىي تر رووى داو ، وتى : ئەي ئازادى ؟ وتم : دەسمان كەوت . وتى : ئەي سەربەخويى وتم : ئەويش . وتى : بە سەركردەيى كسى ؟ سەرسام بووم كە دىم باوهرى بە ھىچ كام لەو سەركردانە نىيە . ئەنجا بە سوزەو بوى باس كردم كە ئەيى بزانين ئەم ئازادى بە تازەيە بو كىيە . تى ئەگەيشتم مەبەستى چىيە ، وتم : بو ئىمەيە ، بو ھەموو لايەكمانە .. شانىكى راتەكاند ، رازى نەبوو لە قسەكەم .. »

« ھەرگىز ئەو كرىكارەم لە ياد ناچى كە يەكەمىن كەس بوو لە نيو شەوي ۱۹۱۸/۱۰/۲۸ دا تىشكى راستى دى .. » .

بەم پىيە فاوچىك وردە وردە تىگەيشت كە ئەو ئامانجەي ئەو ئەيەوي ھىشتا نەيگەيشتووتى ، و ئەيى ھەولى بو بدا ..

فاوچىك زور ھەزى لە خويندەو بوو . لە سالانى ۱۹۱۹ - ۱۹۲۲ دا ۷۰ دان كىيى ئەدەبىي خويندەو ، وەگەلى شتى دەر بارەي مېژووي ئەدەبى چىكى و رەخنەي ئەدەبىي خويندەو . لە ۱۹۲۰ دا بوو بە ئەندامى دەستەي نووسەرانى (پرافدا) كە پارتىي سوشىيال دىموكراتى چەپ رە و دەرى ئەكرد ، ئەو پارتىيەي كە پاشان بوو بە پارتىي كومونىست .

لە پايزى ۱۹۲۱ دا چوو بو (پراگ) بو خويندنى ئەدەب ، وە چونكە ھىچى نەبوو پىي بژى ، ئىشكىشى دوزىيەو لە نووسىن خانەي سەرژمىرى دەولەتى . لەم سەردەمەدا زورى ئەخويندەو ، وە جار جارېش لە روزنامەي (پرافدا) ي خويانا ئەي نووسى . لە ۱۹۲۳ دا لە سەرتىشەكەي دەر كرا ، چونكە كار بە دەستەكانى ھان داوو مان بگرن ، وە بوو بە كرىكار . بەلام

هەر بەردەوام بوو لە نووسینا . لە ۱۹۲۵ هە دەستی کرد بە نووسین لە (رودی پرافسو) دا که روژنامەی پارتیی کومونیست بوو . بەم جوورە هەر خەریکی نووسین بوو ، وە که میری روژنامەییەکی دانه‌خست ، چەندی پسی بکرایە لە روژنامەی ترا ئەئە نووسی ، وە خەزمەتی بیرو باوەری سوشالیستی ئە کرد .

لە ۱۹۳۰ دا بە ئاواتیکی خوی گەبشت ، وە چوو بو یە کیتی سوفیەت ، وە چوار مانگی تیا مایەووە . که هانەووە تەواو دلتیا بوو که یە کیتی سوفیەت ولاتیکە مەعنای بەزین نازانی . . وە دەسی کرد بە تی گە یاندنی گەل و چینی کریکار لە بارە ی سوفیەتەووە .

هەر لەو سالە دا ۱۵ روژیان حوکم دا ، پاشان کردیان بە سەرباز ، بەلام هیشتا مانگیکی بە سەرا نه‌چوو بوو دەریان کرد ، وتبوویان چون ئە بی رری روژنامە نووسیکی کومونیست بدەن بیته ناو سەربازەکان و بی یان کا بە کومونیست ؟

لە ۱۹۳۱ یشدا دیسانەووە بە دزی یەووە سەریکی تری لە یە کیتی سوفیەت دا ، وە که گەرایەووە گیرا و خرایە بە ندیخانە .

لە ۱۹۳۲ یشدا دیسانەووە گیرایەووە بە سەرباز ، بەلام هەر روژی لە تە که نه‌یەك دایان ئە نا ، تا نه‌چیتە ناو خەلك ! بەلكو نه‌شيان ئە هیشت ئە گەر یە کیک لی پرسی : تو چیت ؟ بلی : روژنامە نووسم ، وە لە (رودی پرافسو) ئیش ئە کەم !

که لە سەربازی رزگاری بوو گرتیانەووە ، بەلام توانی خوی لە دادگا رزگار بکا . که دە چوو بوو بە سەرنووسەرائی روژنامە ی (هالو نوفینی) که ئەرو کاتە روژنامە ی پارتیی کومونیست بوو ، لەو دەمە دا پولیس زور بە دوایا ئە گەران . تا ناچار بوو خوی بشاریتەووە و بە ناوی خواستە مەنی یەووە بنووسی . هەر بەو چەشنە مایەووە تا لە ئایی ۱۹۲۴ دا دیسانەووە چوو بو یە کیتی سوفیەت ، وە بو

به پیام نیری رودی پرافو . دوو سال لهوی مایهوه و گهلی شوین گهرا . که له
۱۹۳۶ دا گهرایهوه دهستی کردهوه به نووسین ، بهلام له بهر پولیس خوی تا
رادهیهك شاردهوه .

له ۱۹۲۸ یشا بوو به بهریوه بهری روژنامهی (نفوریا) وه به گهرمی
په ردهی له رووی مهترسی فاشیزم لانهدا . که له چیکوسلوفاکیا دا سهری
هه لداوو ، وه به توندی بهرامهر حو کمرانه خائنهگانی نه نووسی که له گهل
هیتلهرو تیمپریالیستهگانی روژاوادا دهسیان تیکهل کردبوو . نه وروژه ته نها پارتی
کومونیست هه بوو خه لکی ریک نه خست بو خه بات له رووی فاشیزمدا . .

***

که حو کمرانهگانی چیکوسلوفاکیا سهریان بو هیتلهر دانهواندو دهسیان .
کرد به بهر بهر هگانی نیشتمان پهروهه گانی ولاته که یان ، فاوچیک به پیی فهرانی
پارتی کومونیست دهسی کرد به نووسین له و تاک و تهرا روژنامه پیشکه وتوانه دا
که ما بوون . له وتاریکیا نووسیووی :

« له ناخی دهرونی نه ته وه که مانا هیزیک هیه هه رگیز نابهزی . هه همیشه
خوی ده بریوه له بهر بهر هگانی کردنی دوژمنه هیرش بهرو داگیر که ره گانا . .
له ناخی دهرونی نه ته وه که مانه وه هه همیشه ییایوی وا راست بوونه ته وه که بی ترس
راستی یان وتوو و له سهری هاتوونه ته دهنگ و له جهورو ستهمی زوردارو نه نجامی
راستی وتن نه ترساون ، وه وه ستاون له رووی نه واندها که بوون به مایه ی نه گه تی
بو ولاته که مان و به زور حو کمی خویانیاں داسه پاندوو به سهر میلله ته که مانا . . »
به م چه شنه دهسی کرد به زیندوو کردنه وه ی شکوی نه ته وایه تی ی
میلله ته که ی به دریا بی میژوو ، وه وتاری به ترخی له سهر نه نووسی ، وه توزی
له سهر نه ده بی نه ته وه که ی لانهدا . . وه هندی جار بو نه وه ی بتوانی به ئاشکرا
نووسراوه گانی بلاو بکانه وه ، ناوی خواسته مه نی له سهر دانه نا .

که چیکوسلوفاکیا به ته‌واوی داگیر کراو ، ههموو روزنامه نیشتمان .
په‌روه‌رو پیشکه‌وتوو‌ه‌کان داخران و فاوچیک ناچار کرا که لاپه‌ره‌ی زانستی
روزنامه‌یه کی روو زه‌ردی فاشستی بنووسی ، نه‌ی کرد و خوی شاردوه . له‌و
ماوه‌دا ده‌سی کرد به لیکولینه‌وه‌ی نه‌ده‌بی نه‌ته‌وه‌که‌ی و نووسینی ره‌خنه‌ی نه‌ده‌بی ،
وه نه‌وه‌ی خسته نه‌ستوی خوی که نامه‌خانه‌یه‌ک دامه‌زینی ههموو نووسراوه
کلاسیکی به‌کانی سهرده‌می راه‌زینی میلله‌تی چیکوسلوفاکیا‌ی تیا بی .

له ۱۹۴۰ دا پولیس ویستیان بچن له ماله‌وه بیگرن . به‌لام نهم پی‌ی
زانپوون و ده‌رباز بووبوو . پاش ماوه‌یه کیش پولیسکی چیکی چوو بیگری ،
به‌لام فاوچیک توانی قه‌ناعه‌تی پی بکا که نابی پولیسکی چیکی به‌کیکی چیکی
بگری له به‌ر خاتری گستا بو . به‌و چه‌شنه نه‌و جاروش ده‌رباز بوو ، وه رای کرد
بو پراک ، وه خوی شاردوه . له‌و سهرده‌مه‌دا به نه‌پتی نامه‌یه کی بلاو کرده‌وه
که بو گوبلزی نووسیوو ، له‌و نامه‌یه‌یدا نه‌لی : « نه‌ی سهر شور ! تو نه‌گهر وا
تی بگه‌ی نیمه ، روشن بیره‌کانی چیکوسلوفاکیا غیره‌تمان نه‌وه‌نده‌ی نه‌ته‌وه‌که‌مان
نی‌یه ، به‌هله‌دا نه‌چی ، چونکه سهر چاوه‌ی غیره‌تی نیمه نه‌ته‌وه‌که‌مانه ، وه
نه‌گهر وا بزانی سهرت بو شور نه‌که‌ین و ده‌س له نه‌ته‌وه‌که‌مان ههل نه‌گرین ،
گوی شل که بو وه‌را‌مان : نه .. نه .. هه‌تا هه‌تایه ، نه .. نه .. » .

له‌و سهرده‌مه‌دا به ناویکی خواسته‌مه‌نی له روزنامه‌یه کی منالانا نه‌ی نووسی
له باره‌ی نووسره چیکی به‌کانه‌وه ، تا مناله‌کان شاره‌زا بکا له شکوی نه‌ته‌وا‌یه‌تی‌یان ،
بو نه‌وه‌ی شاره‌ستانیه‌تی خویان‌یان خوش بووی و زمانه‌که‌یان و که له پووری
نه‌ته‌وا‌یه‌تی‌یان زیندوو بکه‌نه‌وه . .

پاش نه‌وه‌ش که کومیتته‌ی ناوه‌ندی‌ی نیپتی‌ی پارتیی کومونست‌گیرا
له به‌هاری ۱۹۴۱ دا ، فاوچیک و چه‌ند که‌سیکی تر کومیتته‌یه کی ناوه‌ندی‌ی تریان
دانا . نه‌رکی سهرشانی فاوچیک له‌م کومیتته‌دا به‌ریوه‌بردنی نووسین و پروپاگه‌نده

بوو ، لهو دهمه دا چند جار به بیان نامه و روژنامه‌ی زورو زه به ننده به نښې بلاو
کرایه وه ، بو گهرم کردنی خه بات له رووی فاشیزم دا ، وه بو دهر برینی باوه ری
ته و او به وه فای په کیتی سوفیه ت و سوپای مه زنی . .

لهو به بیان نامه پیدا که به بونه‌ی په کی نه یاری ۱۹۴۱ هوه دهری کرد ،

نوسیووی :

« به لی یمه خومان شاردوه ته وه ، به لام نه مردوین و نه خراوینه ته گور . .
یمه تووی سوشیالیزمین ، که خوری به هار لی ی داین سهر دهر دینین و به رز
نه یینه وه . په کی نه یار مژده ی مروی نازادو برایه تی هه مو و مرو فایه تی . .
یمه له ژیر ناخی زه وې دا به ره و رووناکی که وتو وینه ته ری ، بو سهر خستی
نازادی و ژیان ، بو سهر خستی پیروزترین نامانجه کانی ناده میزاد ، بو سهر خستی
سوشیالیزم . . »

بلیسه‌ی خه باتی نازادی خوازی به رز بو و بو هوه ، په تی گستا بویش نریک
که وتبو هوه له ملی فاوچیک ، به لام فاوچیک گوی نه نه دایه و به کول تی نه کوشا
بو سوشیالیزم . پولیسی گستا بو وه که سه گی پی سووتاو له هه مو و لایه کا به دوا ی
فاوچیک و سهر کرده و نه ندانه کانی تری پارتی ی کومونیستا نه گهران . . به هوی
نه وه وه هه زاران کومونیست و نیشتمان په روه قاره مانه تی یان پیشان نه دا و سزایان
نه چیش . .

له ۲۴ ی نیسانی ۱۹۴۲ دا فاوچیک که و ته بهر که لبه‌ی گستا بوی شاری
پراگ . . وه فری درایه زیندانی ژماره ۲۶۷ ی به ندیخانه‌ی (پانکراتس) هوه ،
وه تا به هاری ۱۹۴۳ تیا مایه وه . فاوچیک خوی له نامیلکه که یا (له ژیر سیداره‌ی
خنکاندنا) هویه کانی گیرانی باس کردووه ، نه و کاته کهس ناگای له وه نه بوو
که پیلان گیریک توانیووی خوی بگه یه نیته ناو پارتی ی کومونیست ، وه که له

۱۹۳۹ دا گيرا راستی هاوری کانی وت و نازی به کان بهرام بهر بهوه بهرهلایان کرد .
نهم خائینه پاشان له بهرده می دادگادا پی پی لی نا که نهو بوو جیگه که ی فاوچیکسی
به گستا بو وت و بوو به هوی نهو هموو سزایه ی چیشتی و ، به کوشتی دا . .

فاوچیک زیاتر له سالیك له ژیر نازارو سزادا بوو . نهیان ویست جیگای
هاوری کانی بیلی ، بهلام نهو هرچهند له ژوورهوه بوو ، بهدل له دهرهوه بوو له
گهلایان له کوری خه باتا . . دنیا بوو که گه له که ی نازاد نه بی و یه کیتی سوفیهت
فاشیزم نه به زینی و ناسویه کی وهک ناسو که ی توکتو بهر بوو گه لی چیکوسلوفاکیا
به ره للا نه بی . .

له گهل نهو هموو سزاو نازاره شا له ژووری تاریکه وه نووسی : « من
خه فه تبار نیم ، خه فهت بو هیچ ناخوم . . چیم پی کرابی کردوومه . . له ناخی
دهروونمه وه چیم به نه رکی سهرشانی خوم زانی پی جی به جیم کردووه » وه له کاتی
چاو پی کهوتنا به خیزانه که ی نهوت : « نه زانم به ره و مهرگ نهروم ، وه مه گهر
موعجیزه بهک رزگارم بکا ، نه گینا رزگار نابم . . موعجیزهش روو نادات . . نه گهر
پیت بلیم ههرگیز بیر له مهرگ ناکه مه وه باوهرم پی بکه » .

به لگه ی راستی نهم قسانه ی ، کتیبه که یه تی (له ژیر سیداره ی خنکاندنا)
که پهره پهره نه ی دایه دهستی پاسه وانه که ی زیندانه که ی ، نه ویش هه لی نه گرت
تا پاش نازاد بوونی نیشتمان گه یاننده جی خوی . .

له کاتی مه حکمه مه کردنا فاشسته که ی سهره ک دادگا لی ی پرسی : « پی
له وه نه نی ی که به کرده وه کانت یارمه تی رووسیای بولشه ویت دا که دوژمنی
رایخه ؟ » فاوچیکیش به سهر بهرزی یه وه وتی « بهلی ، یارمه تی یه کیتی سوفیهت و
سو پای سوورم دا ، وه نه وه پیروزترین کرده وه ی ژیانی چل ساله مه » نه نجا وتی :
« بویه سووم به کومونیسیت ، چونکه نهم توانی و نهم ویست سهر بو

سهرمايه داری شور کهم .. من دلشام تهه چه نکه بهره به یانیکی نوی له پاشه .. من به نپیتی تیکوشاوم بو یارمه تی دانی گه له کهم تا بتوانی داگیر کهران دهر کاو خائینه کان ههل ریژی . . . »

پاشان وتی :

« مه به ستم له خه باتی شورشگیری نپینیم تهوه بوو دهر فته بو گه له کهم په پیدا بکهم نازادی راسته قینهی دهسگیر بی ، وه چیکوسلوفاکیا په کی سوشیالست دامه زرینی . . . »

لیره دا کا برای سهره ک دادگا تووره بوو ، قاچی ته دا به عه رزاو ته هی نه راند ، به لام تهه گوی نه دایه وه له سهر قسه ی خوی رویشته وه به سهر به رزی په وه وتی :

« تیهه ئیستا حو کمی خوتان نه خوینته وه . . من ته زانم ته لین چی ؟ ته لین : ته بی تهه مرویه بیخنکیزی . . به لام حو کمی منیش به سهر تیهه دا له میژه دهر چوه ، به خوینی هه موو قاره مانانی گه لان نووسراوه : مهرگ بو فاشیزم ! مهرگ بو کویله یی سهرمايه داری ! ژین بو ئاده میزاده و ، پاشه روژ بو کومونیزم ! »

که ته یان برد بیخنکیسن ، سروودی ته تهر ناشنالی ته خوینده وه .. ئیس ئیسه کان دابارین به سهر یا ده می بگرن ، به لام به ندی په کانی تریش له دووره وه گوی یان له ده نگی سرووده که ی بوو ، ته وانیش بو یان سه نده وه ..

له به ره به یانی ۸ ی ته یلوولی ۱۹۴۳ دا ، پاش دهر چوونی حو کمی خنکاندنن به ۱۴ روژ ، له بهر لین کرا به دارا ..

بهه چه شنه فاوچیکی قاره مانانی گه لی چیکوسلوفاکیا و خه بانکه ری سهر سه ختی ریگای نازادی و سوشیالیزم ، ناوی بوو به ویردی سهر زوبانی ملیونه ها نازادی

خوای کول نه دهر له جیپانا ، وه بوو به سهرمه شق بو ههموو خه باتکه رانی ریگای
 سهر به خوئی و بهر بهر هکانی جه ننگ و دانانی جیپانیکي پر له ناشتی ..
 کتیبه که شی (له ژیر سیداره ی خنکاندندا) وه رگیرایه سهر زیاتر له ۷۰
 زمان ، وه زیاتر له ۱۵۰ جار له چاپ درایه وه .. فاوچیک له و کتیبه یا تاواتسه
 پیروزه کانی ههموو نیاز پاکانی دهر بریوه ، بویهش کونگره می دووه می ناشتی
 خوازانی گیتی که له ۱۹۵۱ دا له وار شو گیرا ، مه دالیای سهر بهرزی ی دایه ..
 له عهره بی به وه
 وه رگیرا وه و کورت کراوه ته وه

هیواو . . دهمایه

گهلی نازادی ی ههرگیز له بیر بی
 خاوه نی روله ی وه کوو به شیر بی ،
 به شیر موشیر بی و کامل و ژیر بی ،
 بو کوردستانی قه لغانی تیر بی ،
 نه و گه له نه بی بگات به تاوات :
 سهر به خو ههل کا به یداخی ولات !!

— ژیر —

نموونهیهك له رابوردوو بهگك و ، سهركار و ، جووتیار

۰.۴

بهگك :

وهجاغ زادهم ، خوا پی داوم
من رووته نیم ، گهوره پیانوم
من خاوهنی زهوی و زارم
سهیری كوشکی بهرزی شارم ،
سهیری وهردم ، سهیری جووتم ،
ههزار پیانوی رهش و رووتم !

عهله رهشی سهركار :

بهگم ! راسته : خوا دای ناوه
بهگك سهركردهی بوره پیانوه
گهر تو نهی ، ئیمه ویلین
زهوی و زاری كي بکیلین ؟ !
داوام وایه راوهستاو بی
ههر له خوت دی گهوره پیانوی بی !

بهگك :

دهی ئافهرم ، دهی ئافهرم ،

عهله رهشی سهر نوکهرم !
به راستی توی نمهک جهلال
توی دلسوزی بو ملک و مال
عهله ! سهیری حسه شهل هات
سهیری سهگباب ، چون سهیر نهروات
ها ! حسه شهل ، ههوالی تو ؟
کز نهت بینم ، پیم بلی : بو ؟

حسه شهل :

چون کز نهبم ، چون کز نهبم ؟
تهی روو خوش بم وهک تو ، بهگم ؟
ههموو روژی به بی پشوو
ههتاکو شهو ، بهیانی زوو
نهرز نهکیلیم ، جوگا نهبرم
له برسیشا نهوا نهمرم !

بهگ :

ههی نا رهسهن ! ههی سهرسهری !
به بهشی خوا تو نا شوکری ؟

حسه شهل :

کهی خوا فهرمووی ، بهگی زوردار !
چهوسانهوهی نیمهه ههژار ؟
تیگهیشتم ، چاک بوو زانیم :
تو بو تیپری ، من بو برسیم ؟
یا خو رهنجم کوا بهرو بوی ؟
ههی ورگک زل ههر تو نهیخوی !

بهگگ :

چونت زات كورد ، چونت ويرا ؟
دهی ، عهله رهش ! خیرا ، خیرا
بو ناو دهمی مسته كوله
فیركراوه سهگی زوله !

حسه شهل :

عهله رهشیش چلكاو خوره
له عاستی گهل سهری شوره
روژی نهی ههلان واسین
هیزی گهلان پی بناسین

بهگگ :

گهل ، گهلی رووت ، گهلی تهمل ،
رووتی وهك توی پس و چهپهل ،
چی له دهس دی ؟ چی پی تهكری ؟
بهرگهی نیمه له كوی نهگری ؟

حسه شهل :

دهی داوامه كهوا نهجهل
ههلت گری بو هیزی گهل
مل كهچ بکهی ، دابمینی
به چاوی خوت بی یانینی
داخی خوم رشت تهوا نهروم
له بهر چاومه نهنجامی خوم

بهلام دواى من هەر يەك ئەگرى
هيزى جووتيار ؟ ورگت ئەدرى

بهگت :

وهره ؛ عدله ! ئەوه بر نهو
سهرى حسهم ئەوى ئەمشه و

عدله رهش :

بهگم ، ئاخىر ئەى مه حكه مه ؟
ئەوسا نوبهى ئەو به زممه !

بهگت :

قسهى قوره ئەم بيانوه . .
كهم خهرمانت سووتاندوه ؟
وتيان : كهت به چهند عدله ؟
كى ئەپرسى بو ئەو شهله !
عدله ! كهى تو وا ترساوى ؟
خو تو لاي خوت يه كه پياوى !
حسهم لى بوو به شيووعى !
خوى فهرموويه (نوورى سهعنى) :
« ههرچى وتى : من برسيمه
يا خو تو ههته و من نيمه ،
نهى فهوتى ، ئەت فهوتى . . .
قەت نهيهلى سهر دهر نىتى ! »

***

یه کیک له ئاواپی :

برای فلاح ! ئەی ئاواپی !
هه تا کو که ی به رسواپی ؟
به هه ژاری و برسی به تی ؟
هه تا کو که ی ، ده به سیه تی !
تا که ی زوردار خوینمان بمژی !
تا که ی هه ژار خوینی برژی !

کومه لیک به گورانی :

ئیمه بین که وا زوره ی گه لاین
ئیمه بین اه گه ل کریکاران
جووتیاراتین و ره نه جبه رین
ئه رژینه کوری تیکوشان
با بیکه وه گشتمان یه ک ئه گرین
به ره و ئاوات ریگا ئه برین ! . .

•••••

قسه ی به جی

کتیب کولیره نی هه ر به گهرمی و تازه بی بخوری ، کتیبی
به که لک گهرمای هه رگیز لی نابری و سارد نایته وه . . نه ک هه ر
خومان ، نه وه کانی پاشه وه شمان گهرم ئه کاته وه . .

له خهوما ...

چهچه مال : محمد نوری توفیق

تهوی راستی بی نازانم چون گه یستمه تهو دووری یانهی تهو بهر چه مه که وه ، بهلام و ابزانم به ئیشیکه وه رویشتم که له بیرم نهماوه چی بوو ، سا هرچی چونیک بی لهوی بوی دانیشتم و جگهره به کم بو داگیرسان ، بهلام و ابزانم هیشتا جگهره کهم تهواو نه کردبوو که له دووره وه بورایی بهک دهر کهوت ، منیش ههستمه سه ر پی بو تهوی باش له بورایی به که ورد بيمه وه . ئیتر تهوه ندهی پی نهچوو لیم نزیك بووه وه و هاته بهر دهمم . وا ته بینم کا برایه کی ریش سپی پشت کوماوه که واو سه لته به کی بوری دراوی له بهرایه و سه بیلکی داریشی به دهسته وه به . ههر که گه یسته لام سلاویکی کرد ، منیش سلاوه کهیم سه نده وه و مانوو نه بوونیم لی کرد و پیم وت : ها خاله گیان خیره ؟ له کوی وه بو کوی ؟ کا برا سهیریکی کردم و وتی : خیره ئیشه لالا وا خهریکم بچم بو شار سا بزاین خوا چی تهکا . . . ؟ له گهل تهم قسانه یا هه ناسه به کی دریژی بو هه لکیشا . . . منیش لهم کاته دا جگهره به کم بو دهر کردو دام پی ی ، بهلام لیمی وه رنه گرت ، وتی : برا به خوا تازه خوم فیری تهم سگریت و مگریته ناکهم . . ههر سه یله کهی خومان ته خوم بامه سره فی تهوه یشمان نه به ته سهر چونکه حالمان زور خوش نی به ناشکوری نه بی . . . منیش که زانیم قسه کانی له کانی دل سه وه تهکا ، جگهره کهم بو خوم داگیرساند . . خاله یش ههر مژی له سه یله کهی تهدا . . . پاش تاویک

هاته قسه و وتی : برا با تاوی بوی دانیشین له داخی ئەم دنیا به . . منیش وتم :
 فەرموو . پاش کەمیک له خالەم پرسى ئەرى خالە زور پەشو کاوو خەفە تبارت ئەینم
 خوا نه خواسته چیت لی قهوماوه . . ؟ خالە مژە کەى له پیره سه بیله دایه وه و وتی :
 ئەرى کاکی برای چی بی له تو نهی بی . . . به سهرى تو نا ، به و خوایهی که
 نسیمانی گه یاندوو ته یهك حهوت سه ر خیزانم هه موو رهش و رووت له ئاسمانی
 خوا دا ئەستیره مان نی به ، هه ر چی پی بووتری یادیش شکى نابهین ، خویشم
 وه کوو ئەمینی په کم که وتوو و ئیشم پی ناگری ، خو ئەگەر پیشم بگری به کفری
 نالیم خوا ئیشی بو ئەم کوردهی ئیمه نه هیشتوو ، له گه ئهه قسا نه یشا خالە
 چیلکه یه کی به ده سه وه گرتوو خوله کهى به رده می خوپی ی پی هه ل ئە که ند .
 مژیکى دایه ره له سه بیله کهى و وتی : ئەوهی شک مان ئە برد تا قه سی سه ر بز
 بوو که بو دوی مناله کانم هیشتوو مانه وه هه لسام فرۆشتم به پینج شهش دینار بو
 ئەوهی ئیشه کهى فه ته ی کورمی پی ته وا و کهم . . وتم ئیشی چی ؟ وتی به ته مای
 ئەوه بو وین که فه ته بی به کریکار له م شه ریکه یه بو ئەوهی بتوانی یاریده یه کمان بدا .
 ئیتر ئەمه پارهی جنسیه یه و ئەوه هی ئەرزو حاله و هات و چوی شاره . وه لحاسل
 ئەمه نزیکه ی چوار مانگه ئیمه خه ریکین ، به سه ری تو نه پارهی سی سه ر بز ماو
 نه ئەه و چوار و نیوه ی که قه ر زمان کرد له حاجی . . . هه موو درا به مه سه رف و
 هات و چو کردن . . . پیم وت ئی شوکر قه ید بوو ؟ ناخیکی هه لکشاو وتی :
 قه یدی چی جه ناب ؟ ده را وه سه ته با هه قایه ته که ت بو ته وا و کهم ، وتم فەرموو .
 له م کانه دا سه بیله کهى تازه کرده وه و منیش ده سم برد شقار ته کهم ده ر کرد بو
 ئەوهی سه بیله کهى بو داگیرسینم ، به لام له پیش منا به ردو ئەستیکه ی لی ده ر کردو
 سه بیله کهى داگیرساند . پاش مژیکى دریژ هاته وه قسه و وتی : هه ر چی ئە یویست
 هه موو ته وا و بوو ، به سه ری تو دوو جار نار دوو یانه ته به خا بو یه ک دوو ئیمزا . .
 ئیه ، سه رت نه یه شینم هه موو مه عمه له کانی دایه مدیری شه ریکه ، مال و منالیش

خوشی - خوشی ها نه مرو کور نه مره که ی دهر نه چچی ، ها سه بیی ! . بهم ره ننگه به سه ری باو کی ههر دوو کمان نریکه ی بیست روز زیاتره هه موو روژی فه تاح نه م ری به نه گریته بهر به ته مای نه وه وه که نه مره که ی دهر چچی ، خو نه وروژه ی شی سا نیشیکی ناو ناوایی بوو بی خوم بهم کومه - کومه چوومه له به یانی به وه تا نیو هروو له و بهر دم قاپی به ی مدیر لی هه لسترو شکاوم ، هه تا دوینی فه تاح خوی دیته لای مدیر و پیی نه لی که نیشه که ی چی به سهر ها تووه ؟ نه ویش پیی نه لی : « به خوا زورم پی ناخوشه که تو دهس ناده ی بو نیش کردن ! » فه ته یش پاش پارانه وه یه کی زور له مدیر که بو نه م دهس ناداو روژنی به ده کهس له خه لکی دهره وه ی نه م ناوچه یه قه ید نه بی و خه لکی نه م ناوه یش هه روا بی نیش بن ، مدیر یش تهق نه کا له جهرگی و نه لی : « باب به . . . ن رازی نابی » خاله هه ره له گه ل نه مه یا پر قورگی بوو له گریان ، منیش زور دلم پیی سووتا بو یه پیم وت گوا یه چی له سه ره ؟ بوچی . . . ن رازی نابی ؟ هه ره له بهر نه وه ی کورده ؟ بو یه پیی رازی نابی جا خاله نیستا تو بو کوی نه چی ؟ برا به خوا له دو بیووه که نه مه م بیستووه نه خوم و نه مال و منالم خه وو خورا کمان نه بووه منیش فکرم کرده وه که بروم بوشار بولای مدیری نه و دایه ره یه سا به پارانه وه بی یان به دهس ماچ کردن به لکوو رازی ی بکه م که فه تاح قه ید کات . وتم جا پاره ی ریگاو مه سه رفه پی یه یان نه ه ؟ وتی : به و خوا یه ی که هه ردوو کمان نو بیژی بو نه که ین له تا قه نیو دینار زیاتر شکی نابهم نه ویش به ک دوو مریشکمان بوو جارو بار هیلکه یه کیان نه کرد بو مناله کان سا به مزرو که بوایه یان به کولای نه یان خوارد ، فروشتوومانه بو هه قی ریگاو مه سه رف .

له م کاته یا تینی ناگری جگه ره که م گه یشته دهستم بو یه فریم داو دهسم بر د پاکه ته که م دهر که م نه بینم له جگه ره یه کی زیاتر تیا نه ماوه . به لام نه م زانی نه بی

خاله چهن سهییلی فت کردیی ئەوه نده نه بی زانیم که ماوه یه کی زوره دانیشتووین بویه پیم وت خاله وابزانم دانیشته که مان زوری خایانسد با ههلسین نه وهک دوا که وین . . . وتی بـسـرا دانیشتووینه گوايه تازه دوا نه که وین ؟ ئیمه ههر وا دوا که وتووین ... ! پیم وت خاله گیان روژیک ئەبی پیش بکه وین ، ئەو روژه دی ئەم غەم و خەفە تەمان له بـسـیر بچیتە وه ، روژیک دی فەتاح و هەزارانی وهک فەتاح بی ئیش نەمیتە وه ، روژیک دی له هەمرو لایه کا شەریکه بکریته وه و کەس بو ئیش په کی نه کهوی و مناله کانی تو و هەموو منالیکێ کورد فـیـری خویندن بین و بـسـه خوینده وار ، وه له هەمرو لایه کی ئەم و لا هەمانا مه کهب کریته وه و خەسته خانه دا بنی بومان .

روژیک دی خومان بینه خاوهن پیت و بەره که تی خومان ، حوکمی خومان بکهین . . . ئەوسایش رووی ئەوانه رهش ئە کهین که ئەمرو به چاویکی دوژمانه وه سه برمان ئە کهن . . . روژیک دی ئەم کوردهی خویشمان وه کوو هەموو نه ته وه یه کی تر بگاته ئامانج و به خوشی و شادی بژی . . . ئەوسایش کەس نامینی که ناره زایی ده بری به رامبهه به قهید کردنی کریکاریک . . . ! ئیتر که من ئەم قسانهم کرد خاله ره نگیکی گەشی که وته روو پی وتەم دهک به ساقه ی دەمت به ره بی . . . به لام بسرا تو بلی نه مره و ئەو روژه به چاوی خوم بینم ؟ ووتم ئەو روژه زور نزیکه گەر خوا نه خواسته تویش نه وت دی فەتاح و مناله وورده کانت ئەیین . . . ئیتر که ئەم قسانهم کرد خاله چیلکه کهی دەسی فری دا له پاش ئەوهی گردولکه یه خولی له بهر خو یا دروست کرد بوو . سه بيله کهی فت کردو ههلسایه سه رپی ، منیش له دوا ی ئەو ههلسام . . . کاتی که خه بهرم بووه وه وا ئەیینم دایکم به ژوو سه ره وه بیسمیلا بیسمیلا یه تی ، منیش پاش ئەوهی دهسیکم هینا به دەم و چاوما له ئەوه له وه تا دوا بی خه وه کهم بوگیرایه وه ئەویش وتی : خوا چاک بو ئەم کورده بکا . . .

دوو پیتی بی وینه

کهر کووک : طاهر صادق

هیندی پیتی کوردی ههیه تاکو نیستا به پیتی کاف نووسراون وهک کیو ، کیوی ، کویر ، پیویست بوو له باتی پیتی کاف به پیتیکی تاییه تی خوی بنووسراوان چونکه شیوهی کاف زور جیایه له گهل ئەم شیوهیه . لیره و پاش و اچاکه بو جیا بوونهوهی له شیوهی کاف نیشانهیه کی (حهوت) بخریته بهر پیتی وهک کیو . کیوی . کویر . کی . کویندهر . کیرد . کیم . ههرکی . کویستان . کیژ . کیل . کیش . کیچ (کهچ) . کویخا . کیسهل . کیف . کیشکه (چوله که) . کیروشک (کهر ویشک) .

ههروهها ههر وشهیه کی که دوایی هاتی به پیتی کاف ئەگهر هاتو (اضافه) بکریت به پیتی (ی) دهنگی کاف دهگوری وهک ئەو کافهی لی دی که نیستا باسمان کرد ، وهک کهر کووک - کهر کووکی - درک - درکی - پووک - پووکی - ئەرک - ئەرکی - چهک - چهکی - سک - سکی - تهنک - تهنکی - سووک - سووکی - دهنوک - دهنوکی - تنوک - تنوکی - سهلک - سهلکی . . . هتد .

چه ند وشهیه کی تریش ههیه به پیتی گاف نووسراون وهک گیا ، گیان ، گیو . له گهل ئەمهش ئەم شیوهیه به تهواوهتی له پیتی گاف ناکات ئەبوایه به پیتیکی سهربهخوی تر بنووسراوان یا خود بو جیا کردنهوهی له پیتی گاف و اچاکه که نیشانهیکی (حهوت) له سهر پیتی گاف دابنریت وهک گیا ، گیان ، گیو ، گویره ، گیژ ، رهنگین ، مینگوین ، ههنگوین . گويزان ، گويز ، گیشه ، گیه ، گیرکه ،

گیل ، گیلان ، گوتی ، گیسک (گهسک) ، گیسک ، بارگیر ، گیچ (گهچ) ،
گیژنه (جهژنه) ، گويسوانه ، گیژاو . گیزه ، گیونی ، گیره . . .

هه له سهه ئهه دهستوره هه وشهیهك كه دوایی هاتی به پیتی گاف
یتوو (اضافه) بکریت به پیتی (ی) دهنگی گاف ئهگوری بهه و گافهیی كه ئیستا
باسمان کرد وهك رهنگ - رهنگی . دهنگ - دهنگی . سینگ - سینگی . گورگ
- گورگی . پلینگ - پلینگی . رهگ - رهگی . . . هتد .

هیا :

ماموستا پیشنیاری کردبوو كه له سهه ئهه (کاف) و (گاف) انه ئیشارهتی
(۷) دانین ، بهلام چونكه تپیی و له چاپخانه کانا نی به ئهه (کاف) و (گاف) انه
بی (۷) مانهوه . دیاره خوینهر ئاگای لهمه ئهه .

بانگیك له باوه رپی کراوی

(یانهی سهه كهوتنی کوردان) هوه

سیادهتی فرمانداری گشتی سوپایی ، به پپی نامهیی ژماره ۱۹۶۴ ی روژی
۱۹۰/۱۲/۲۲ یان رهزانهندی یان پیشان دا كه دهسته به کی به ریره بهری تازه هه لیزیری
بو یانهی سهه كهوتنی کوردان له روژی جرمعهی ریکهوتنی ۱۳/۱/۱۹۶۱ دا .
تکایه له هههوه و ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه ئهه
دهس و برد بکهه پیش روژی ۱۲/۱/۱۹۶۱ بی دهه ، وه له ورورژه دایینه یانهه بو ده ننگ دان .
ههه كهس دوا كه وی له ئابوونه دان مافی بهشد . اربوونی نابی له هه لیزاردنی دهستهی
به ریه بههرا . ئهههش بزانه كه بریار دراوه ئابوونهی سالانه نیو دینار بی .
دوکتور صدیق ئهه تر ووشی

باوه رپی کراوی یانهی سهه كهوتنی کوردان

ماموستاو زانای کورد دوکتور (به کایف)

عزالدین مصطفی رسول

باکو : بهشی روژهلالت ناسی

دانشگای نازربایجانی سوفیهت

ئهم زانایه ناوی (چهرکهسی خدوی به کو) به ، یا وهك رووسهکان ناوی
ئه بهن (چهرکهسی خدو فیچ به کایف) ه . له ناوچهی (قارس) له سال ۱۹۱۲ دا
له دایک بووه ، بهك سالان بوو که کهس و کاری له گهل گهلک له کورده
یهزیدی بهکان له دهست زورداری ی تورکان رایان کردو هاتنه ناوچهی (یهریفان) .
به کایف ، ههر له یهریفان خرایه بهر خویندن و خویندنی سه ره تایی و سانهوی ی
تهواو کرد . له سالی ۱۹۳۰ دا چووه (لینینگراد) بو تهواو کردنی خویندنی بهرز .
له سالی ۱۹۳۴ دا خویندنی بهرزی تهواو کردو چووه وه یهریفان وه لهوی بوو به
ماموستای زمانی کوردی .

شهری دووه می جیهان به سهرا هات ، به کایف بووه ئه فسه ره له سوپای
سووری سوفیاتیدا ، وه له هه موو سالانی شهردا له ناوچهی لینینگراد و ده ریای
به لیک له ریزی قاره مانانی ولاتی سوفیه تدا پاریزگاری ی خاکی نیشتمانی سوشیالیزمی
ئه کرد . ههر له و شهره دا هه ردوو براهی : (ئه سه د) ی براهه وه ی و (که ره م) ی
برا بچووکی ، له پناوی شهره فی نیشتمان و سه ره رزی ی نه ریتی سوشیالیستی و له
له ناو بردنی فاشیزم دا گیانان به خاکی پاکی نیشتمان سپارد .
پاش شهر ، به کایف جاریکی تر سه ری له یهریفان دایه وه و پاشان گه رایه وه

بو لینیگراد و بوو به ئەسپرانت (قوتایی دوکتورا) له ئەکادیمیای زانیاری ، وه له سالی ۱۹۵۰ دا پلهی کاندیدات - پالیوتراوی زانیاری (دوکتوراه) - ی وهرگرت ، باش ئەوهی دیسارتاتسیا (اطروحه) ی له سهرگراماتیک (ری زمان) ی زاراوهی کرمانجی زمانی کوردی نووسی .

بهکایف چهند سالیگ له ئەکادیمیای لینیگراد هیلرايهوه به ماموستایی ، تا سالی ۱۹۵۷ برایه موسکو . ئیستا لهوی ماموستای دانشگایه .

به رهه می ئەم زانایه مان :

۱ - زانا بهکایف ، له سالی ۱۹۵۷ دا (فهرهنگی کوردی - رووسی) ی تهواو کرد که بریتی به له ۱۴ ههزار وشه . ئەم فهرهنگه بهر لهو ساله دا چاپیکی جوان و ریک و پیک کرا . دوو پیشهکی بو ئەم فهرهنگه نووسراوه ، به که میان پیشهکی ی پروفیسور (ئوریلی) ، ئەوهی تریشیان پیشهکی ی بهکایف خوی . وه له ئاخری فهرهنگه که وه ری زمانیکی زمانی کوردی چاپ کراوه که ۱۵۰ لاپه ره ئەبیت .

۲ - (زاراوهی کوردی تورکمانستان) : ئەمیش نووسراویکی ۴۰۰ لاپه رهیی به له سهر زاراوهی کوردی ناوچهی تورکمانستانی سوفیهتی ، وه ئیستا له ژیر چاپدایه .

ماموستا بهکایف خوی بو ماوه یهک چوووه نه ناو ئەو کوردانه ، وه ئەلی کهوا زاراوه که بیان له رووی وشه و ری زمانه وه تیکه لاهه یهکی زاراوهی سورانی و کرمانجی به ، چونکه ئەو کوردانهی کوچیان کردوو به ئەو ناوچه به کوردی ههردو زاراوه بوون وه لهوی زاراوه کانیان له یهک داوه و شتیکی تازهی لی دهه چوووه ، که دوکتور بهکایف لهو نووسراوهی دا ئەیخاته بهردهمی خوینده وارانێ .

۳ - لهم چه ندانه دا چه ره کهسی خدوی به کو - به کایف هاتبوه ناوچهی ئازربایجان و چوو بووه ناو ئەو کوردانهی له (کهلبه جار) و (لاجین) ئەژین له

نازربایجان وه به زاراوهی کرمانجی ئەدوین . وه دهربارهی زاراوهی ئەم ناوچهیه گه لالهیه کی بیکه وه ناوه که بچینه وه موسکو کوی ئەکات هوه و ئەیخاته ژیر چاپه وه .

۴ - لهم بهرهمانهش بهولاره ، ماموستا به کایف گه لیک وتاری نووسیوه . له مانه ۳ وتار به تپسی لاتینی نووسراوه ته وه بوگوفاری (مهسه له ی زمانه وانی سوفیهت) که ئیستا له ژیر چاپدایه ، دهربارهی زاراوهی کوردی تورکمانستان . ههروهها له کتیبکدا که به ناوی (گهلانی زمانی تازه) وه دهرچوهوه ، وتاریکی ۱۵ لاپه رهیی به رووسی نووسیوه دهربارهی زمانی کوردی . ئەوهشمان له بیر نهچیت که هه موو ئەم فهرهنگ و نووسراوانه وه هه موو نووسینیک له خاکی سوفیهتدا له سهه کیسهی مپیری چاپ ئەکریت و پارهیه کی زوری له سهه ئەدری به نووسه ره که ی .

پرسیاریک له به کایف :

ماموستا به کایف لهم چه ندانهدا له موسکو وه هاتبوه نازربایجان ، به ری کهوت له باکو پیی گهیشتم . له میانی گفتوگودا داوام لی کرد بیری خویم بو دهربری دهربارهی نووسینی زمانی کوردی به تپسی لاتینی . ئەویش وتی : تپسی رووسی زور به بهری زمانی کوردی به . رهنگه لای ههندی لاتینی باشتر بیت له رووی ئەوه وه که خه لکی دهره وهی ولاتی سوفیهت ئەزانن وه بهریک تریش ئەزانری بو زمانه که . بهلام ئیستا بو ئیمه - کوردهکانی سوفیهت - تپسی رووسی باشتره ، چونکه هه موو خه لکی ئەم ولاته بهم تپانه ئەنووسن و چاپخانهی زور و زه بهنده مان ههیه بو چاپ کردنی شتی کوردی ، وه منالی کورد که به کسهر فییری ئەو تپانه بوو ، کوردی و زمانی تریش به زوویی فییر ئەبیت . بهلام ئەگهر له کوردستانی نازاددا ههنگاوی تر نرا لهم رووه وه ئەوسا مهسه له که باریکی تری ئەبیت .

زانایانی به ریوه به رایه تی گشتی عه تیکه و شوینه واره گان چند عه تیکه و شوینه واری گرنگیان

دووزی به وه له ناوچهی شاره زوور

هونه رمه نده گانی به ریوه به رایه تی عه تیکه و شوینه واره گان لهم چندانه دا
له کوردستان گه رانه وه . ئەمانه به دواى عه تیکه و شوینه واره ئەگه ران له و ته پولکانه ی
شاره زوورا که له مه و پاش ئە که ویتته بهر ئاوی دهر به ندیخان .

ئەمانه پتر له ههشت مانگه سه ره مر خه ربکی ئیش کردن له زیاتر له ۱۵
گردی دهشتی شاره زوورا ، وه گه لی زانراوی به نرخیان ده سگیر بووه دهر باره ی
شارستانیه تی و میژووی ئەو به شه ی کوردستان ، وه به گه رمی هه ولیان داوه که
چه ندیان پی بکری عه تیکه و شوینه واره بدوزنه وه له ژبه ر ئەو گه رانه دا ، بهر له وه ی
که ئاوی بهستی دهر به ندیخان نوقمیان بکا . ئەو شتانه ی که دووزیانه ته وه له گه ل
خویان هیناویانه بو به غدا بو لیکولینه وه ی و بهر آورد کردنی له گه ل ئەو عه تیکانه ی
له عه تیکه خانه ی به غدا هه ن .

له هه لمالینی خسولی ئەو ته پولکانه وه دهر که وتوووه که شاره زوور له دیر
زه مانه وه خه لکی تیا بووه . نیشته گه ی گه وره گه ره ی چه رخی پاش و پیش میژووی
تیا دوزراوه ته وه . وا دیاره له بهر زوری ئاوو بهر هه م و به پستی عه رزه که ی
خه لک زور به باشیان زانیوه تیا دانیشن . پیاو به هه ر کوی به کدا چا و ئەگیری له
ته پولکه کانا شوینه واری کون ئەدووزیتته وه . مایه ی خووش به ختی به زور به ی ئەو
ته پولکانه ناکه ونه بهر ئاو ، وه ک که لاوه ی شاره ویران بووه گانی (به کراوا) و
(یاسین ته په) و (گومه ره ش) .

له ته پولکه گانی ده ورو پشتی دهشتی شاره زوورا ئالاتی ده وری بهرد دوزراوه ته وه .

ههروه‌ها عه‌تیکه‌ی ئه‌و چه‌رخه‌ش دوزراوه‌ته‌وه که ئاده‌میزاد تازه‌ فیری کشت و کال بو‌بوو. ههروه‌ها گه‌لی عه‌تیکه‌ی‌واش دوزراوه‌ته‌وه که له‌عه‌تیکه‌ی سومه‌ری و بابلی و ئاشوری‌یه‌کان ئه‌چی. خه‌لکی ئه‌و ناوچه‌یه‌ په‌یوه‌ندیکی زورو هه‌میشه‌یی‌یان هه‌روه‌ها گه‌لی خه‌لکی شاره‌کانی عیراق چ به‌ر له‌ ئیسلام و چ پاش ئیسلام.

گرنگترین شت که دوزراوه‌ته‌وه نیشانه‌ی دوو شاره‌ستانیه‌تی‌ی نوی‌یه، به‌کیکیان ئه‌گه‌ریته‌وه بو‌پینج هه‌زار سال به‌ر له‌ دایک بوونی عیسی که بریتی‌یه له‌ هه‌ندی سوآله‌تی هه‌مه‌جور که وینه‌ی زوریان پیوه‌یه، وه به‌چهند ره‌نگ بویه کراون و بویه‌کانیش ماون. ئه‌مه‌ وانه‌گه‌یه‌نی که ئه‌و چه‌رخه‌ ولات زور ئاوه‌دان بووه‌و گوزه‌رانی خه‌لک خوش‌بووه‌ و هونه‌ر له‌ بره‌وا بووه‌و خه‌لکیش چه‌شیک‌ی هونه‌ری به‌رزیان بووه. ئه‌وی‌تریشیان ئه‌گریته‌وه سه‌ر هه‌زارو پینج سه‌د سال به‌ر له‌ دایک بوونی عیسی، ئیستا به‌ شیوه‌یه‌کی وه‌ختی ناوی ئه‌نینه‌ن (شاره‌ستانیه‌تی شاملوو) چونکه له‌ ته‌پی شاملوو دوزراوه‌ته‌وه، وه تا ئیستا شتی‌وا نه‌دوزراوه‌ته‌وه نه‌ له‌ عیراق و نه‌ له‌ ولاتانی دراوسی. ئیستا شاره‌زاکان خه‌ریکی لیکولینه‌وه‌ی ئه‌م دوو به‌شه‌ دوزراوانه‌ن.

هه‌روه‌ها له‌ گه‌ردی به‌کراوا‌یشا‌گه‌راون، وه ئه‌نجامیک‌ی باشیان ده‌سگیر بووه. گه‌لیک نشینگه‌ی کونیان تیا دوزیوه‌ته‌وه. له‌ به‌کیکیان خشتی سووره‌وه کراویان دوزیوه‌ته‌وه که خه‌تی بزما‌ری‌ی پیوه‌یه‌هی چه‌رخ‌ی حه‌مورایی. وا‌دیاره به‌کراوا شوینیکی گرنگی به‌ریوه‌بردنی ناوچه‌ی شاره‌زوور بووه.

هه‌روه‌ها له‌ شوینه‌واره‌کانی ناحیه‌ی خورمال‌یشا‌گه‌ران، وه ئه‌نجامی زور به‌که‌لکیان ده‌سگیر بوو، شووره‌یه‌کی گه‌وره‌ی به‌ردو‌گه‌چیان دوزی‌یه‌وه که چهند برج‌ی خرو سووچ‌داری تیا‌یه، ئه‌م شووره‌یه‌ ده‌وری شاریکی کونی داوه، وه له‌سه‌رو‌خواریا دوو قه‌لای مه‌حکم هه‌یه. هه‌روه‌ها پردیک و چهند بناوانیان له‌سه‌ر چه‌می زه‌لم دوزیوه‌ته‌وه که له‌ روژه‌لاته‌وه دیاره به‌ره‌و روژاوا شاره‌ کونه‌که‌ی بریوه. دیاره

ئەم شوینەوارانەى خورمال پاشماوەى شارى شارەزوورى كۆنن كە لە ئاخىر و ئوخى چەرخى ساسانى بە كانا دروست كراوە، وە لە سەر دەمى عەباسى بە كانا زور بە ناو بانگ بوو، وە گەر و كۆ مێژوو نووسە تەرە بە كان باسیان كراوە. جوغرافىزانى عەرب (ابن حوقل) كە لە سە دەى چنوارەمى هيجرى دا هاتوو تە شارەزوور وە باسى ئەكا، باسە كەمى بە تەواوى جووتە لە گەل ئەو كە لاوانەى خورمالى كونا كە ئىستا دوزراوە تە وە .

دەشتى شارەزوور لەو ناوچانە يە كە شوینەوارى زورى تىايە، وە لە شوینانە يە كە زور هانى ئادەمیزاد ئەدا تىا بگەرى بە دواى عەتیکە و شوینەوارا . تا ئىستا لە شارەزوورا نە گەراون بو عەتیکە، شوینەوار، لە بەر ئەو ئەم ئىشانەى ئەمسالى بەر یو بەر یە تى گشتى عەتیکە و شوینەوارە كان سەرە تى گەرانىكى زورە كە لە مە و پاش ئە كرى، وە سەرە تى دوزینە وە مێژووى شارستانى تى ئەو بە شەى كوردستانە، وە هیوا وایە گەلى لا پەرەى ون بووى مێژووى كوردو كوردستانمان بو بدوزیتە وە .

لە نىوانى (پىشە وای كوردستان) و

پەيام نىرى روژنامەى (مردم) دا

جاریكیان پەيام نىرى روژنامەى (مردم) لە خوالى خوش بوو قازى حمدى پىشە وای كوردستانى پىرسى : ئاخو نیازتان هە يە بەرگى سەربازى بکە نە بەرى سەربازە کانتان، یان هەر بە بەرگى كوردى بە وە ئە یان هیلنە وە ؟ پىشە وە لە وە راما وتى : بى گومان بەرگیان ئە گورین چونکە كە لە کاتى شەرا جەنگا وەر شە دە كەى كرا یە وە پى ناکرى بە دوزەن بلى لیم را وە ستە تا شە دە كەم ئە پىچمە وە ! . .

بیره وهری بی کهسی نه مر له باره گای په کیتی ته دیپانی عیراقد

به بونه یادی دوانزه ههمی کوچی بی کهسی نه مره وه ، په کیتی ته دیپانی عیراق له نیواری جمعهی ۱۹۶۰/۱۲/۳۰ دا ئاهه نگیکی به شکوی بهرپا کرد له باره گاکه ی خویا . له و ئاهه نگه دا که خه لکیکی زور تیا به شدار بوون چاوه شی ئاهه نگک دوکتور علی جواد الطاهر قسه ی کرد ، پاشان شاعیری گهل ماموستا محمد صالح بحر العلوم وتهی دهسته ی به ریوه بهری په کیتی ته دیپانی خوینده وه ، نه نجا ماموستا نور المائی قسه ی کرد ، پاشان ماموستا گوران پارچه هه لبهستیکی خوینده وه ،

وه کاک صلاح حمدی وهری گیرایه سهر عهره بی ، نه نجا خوشکه ناهده سلام وتاری دا ، دوا ی ته ویش ماموستا عبدالمجید لطفی به کوردی و عهره بی قسه ی کرد . کاک محمد مهلا کریمیش سه پارچه هه لبهستی بی کهسی خوینده وه ، وتاری ماموستا عبدالصمد خانه قایش له پاش ته وهات ، نه نجا ماموستا عمر کریم وتهی لیژنه ی کاروباری کوردستانی له نه قابه ی ماموستایانا خوینده وه . پاش ته و عهری قی ئاهه نگک ته لگرافی معروف به رزنجی خوینده وه که له به ندیخانه وه نار دبووی . ئیتر ئاهه نگه که دوا بی هینرا به کورت ته وته یه ک له لایهن عهری قی ئاهه نگه وه .

له گهل شیخ ره زای تاله بانی

له دیوانه کهی دا

— بهشی دووهم —

عبدالرزاق محمد

پی گهیشتنی شیخ رهزا :

له سالی ۱۸۳۵ دا شیخ رهزا هاتووته ژیا نه وه ، کوری بنه ماله یه کی شیخانیه
به ریزو ناودار بوو ، ههرچهنه بنه ماله کهی شیخ میژوو یه کی زور کونی نی یه ، که
سی پشت بهر له شه و . . « له هیندوستانه وه شهش مانگه ری تا خاکی کوردستان »
کابرایه کی هیندی ، شیخ نه حمده ناو که به (قوتی لاهوور) (۱) ناوی دهر کرد بوو
هاته ولاتی کوردستان و مهلا مهحموودی زه نگه نهی کهوته بهر دل و ههلی بژارد ،
تا بهم جوړه مهلا مهحموود و نه حمده کی کوری ، عبدالرحمانی نه وهی و شیخ
رهزای کوری نه وهی بوون به (شیخ) .

له بابته شیخه کانه وه (نه دموندس) ناراستی نه وتوووه که تهلی :
« له کوردستانا مورشیده کانی دینی تامانجیان نه وه یه ، یان نه وه بووه که (دارایی)
کوبکه نه وه و توانایی گیتی یان دمس کهوی . نه ندانه کانی خانه واده ی تاله بانی - که
به ناوی دیی تاله بانه وه ناو نراون که مهلا مهحموودی تیدا ژیاوه ، وه کوره کهی
یه کهم جار بووه به خه لیفه و ته ریفه تی تیدا داداوه - له ههریمی قهره جهسهن ،
گل و ، تاووق ، له روز ههلات و نیوه روی کهر کوو کدا ، له ههر دوو بهری رووباری

(۱) دیوانی شیخ رهزا ، ل ۱۴ « له باسی باب و باپیری » .

سیروان ، له مه یانی کفری و خانه قین دا ، وه له باکوور له کویه دا دامه زراون و بوون به خواوه نی گه لی دی وه بهم چه شه سر و شتی سهره کی عه شیره تیان وه رگرت . « (۱) »

ئیت فرمائی شیخایه تی که ئیرشادو ته ربه دان و ته کیه داری به ؛ له گه له هیزیکی گیانی که شیخ نشاندا نه به وینه به کی بهرتر له خه لکه وه که ده سته لاتی له خواوه بو هاتوووه « له زومره ی ته ولیاکاندا ئه ژمیردری » (۲) ؛ له گه له سر و شتی سهره کی عه شیره تی : ئهم سی یانه . . بی گومان واته کهن که شیخ رهزا بهر بیه وه ناو کوشی نازو نیجمهت ، وه کوو به چکه سامانداریک به خیو بکریت ، بی پهروایت ، دهروونیکی بی باکانه و دلیکی ناسکی بیت . . . له ناو ئه و نازو بی خه می بهدا . . که بی گومان چ ده ربه ست به جوری گوزهران نه بووه و ژیان له چاو یه کیکی وه کو ئه و مهیدانیک بووه بو ده ست رویشتووی و خو پیشاندان ، وه که بیه ناو ژیان عه مه لی یشه وه لای وایه هه ره ئه بی نازی کیشراو بیت و ، زمان تیز و قسه ی بی باکانه بیت .

شیخی بچوو کمان هه ره له منالی یه وه له و ده مه دا که له لای باو کی سهره تایی خویندن و نووسین فیر بووه به هره و زیره کی یه کی دره وشه داری لی دیاری داوه . . که پیشه کی ی زانینه کانی ئه و سهرده مه له کهر کووک ئه خوینی ، بو فراوان کردنی زانین وه رگرتن ئه چیه (کویه) . سهره رای هه موو سروشت و به هره یه که شاعیر به تیکی هه ستداری هه لکو لویش له گه له خوی هه ل ئه گری . . که باو کیشی شاعیر بووه و هه ره ئه مه بووه به هوی سهر هه لدانی به هره ی شاعر رتن له شیخ ره زادا له زوووه . .

- (۱) گوفاری دهنگی گیتی تازه ژماره ۲ ی سالی ۱۹۴۳ ، نووسینی :
ئهموندس ، وه رگیرانی بو کوردی : توفیق وه هی .
(۲) سهر چاوه ی پیشتر .

ئا ، ئەم ھويانە لە لانی سایکولوجیەتەو ھەوینی کەسایەتی شیخ یان گرتەووە بوون بە ھوی ئەو « ھەز بە بەرز بوونەو ھەوینی لە سووچیک لە سووچەکانی ژیان بکات .. » (۱)

لە دەوری فەقی بەتیدا لە کویە ژیانکی لاوینی پر لە دەبدە بەو ئاشنایەتی کوری ئەدەب و دیو خانەکانەکانی راباردوو ، شیعری وتوو ، بەلام ئایا ویستوو یەتی ، یا وە کو خومان ئەلین چاوی بەرابی داوہ کە بیینی کەسی تر لە بەرامبەر یا شاعر بلی . . بی گومان کورە شیخە ، زیرە کە ، زمان تیژە ، بە دەبدە بە کەسی تالەبانی ھەز بەمە ناکات . بو وینە ئەمە (کەیفی) فەقی بەکی جوانرویی و شاعیریکی تازە پی گەشتوو لە یەکی لە مزگوتەکانی کویە . . تر ووسکەیی بە ھەرە شیعی لە خوی دا بەدی کردوو شیعری نووسیو ، شیخ چی پی بلی باشە ؟

شاعیر چو توی بە لبالبانت ریدم

وز فرق سرت تا بە دەھانت ریدم .. (۲)

واتە : شاعیر کە توی ، بە لیوتا بریم

لە تەوقی سەر تا بە دەمتا بریم

ئەم وینەیی بەرچاومان کەوت ، ئەک سەرەتای ژیان شاعیر بەتی شیخ رەزا دیار ئەخات و بەس ، بەلکو نموونەیی زورەھا رووداوی ترە کە شیخ لە سەریانەو شیعرو قوڵە شیعرو پارچەیی ھونیو تەو .

---

(۱) میژووپی ئەدەبی کوردی ل ۳۴۴

(۲) کەیفی (۱۸۱۴ - ۱۸۸۳) شاعیریکی جوانرویی یە و لە کویە خویندنی

تەواو کردوو و ھەر لەوی ھەزی لە (ھەییەتی ئایشوکی) کوردوو . لە گەل حاجی قادر کویەیان بەجی ھیشوو و چوونەتە ئەستەموول و لەوی مردوون .

دهوری لاوینی شیخ رهزا :

شیخ سهردهمی لاوینی به سنگیکی پر له هیوای گه وره و گیانیکی پر له نیازو
ثامانج و دهروونیکی به جوشهوه دهست پی کرد : زانین ؟ نهوه بوو که بایی خوی و
زیاتریشی لی هل هینجا . زمان ؟ نهوه ته کوردی و عهره بی و فارسی و تورکی نه زانی ..
گوزهران ؟ زور ئاسان و دس رویشتووه که باوکی ماوه و له پاره په کی ناخات ..
شاره زایی ؟ بهلی ، گه لی شاره گانی کوردستانی عیراق گه راوه و شاره زای ناو
عشایه ره کان و هه لسان و دانیشتیانه .. به لام نه م گوشه به یی هیشتا نه ی بشکینیته وه
(سیاست) ه که سیاستش مورکیکه بنده به بایی عالی و نهسته مووله وه ، ههر له
نهسته مووله وه نه م دنیای ئیسلامه تی به وه کوو داشی دامه هه لئه سوورینری ؛ سهر
چاره ی کردن و نه کردنه ، وه به گه لی شتی تازه داهاتوو به ناو بانگه که له نه وروپای
وه رگرتوو و له کوردستان دا نی به .. ئیتر بو نه فسی به کیکی وه ک شیخ رهزا له م
دهوره دا له هه مووشت ئاسانه تر وه پیویست تر نه وه یه به چی نه و شارو دهسگا و
شوینه به ناو بانگه بیینی . نهوه بوو له تمه نی (۲۵) سالیدا چوووه نهسته موول
که گه شت کردن به کاروان و سواری ولاخ بوون بووه .

شعیره گانی شیخ له م دهوره دا بیچ رووداو یکی گرنک له ژیانانیشان نادهن .
له راستیدا شعیره گانی ئاساین و شعیری مه جلسه کانن . جار نا جار زور تر به
هه وایی شاعیره کونه گانی فارسه وه له ته لی دلداری نه داو چه ند پارچه شعیریکی
دلداری نه لی . نه گهرچی نه م شعیره نه له ورده کاری خالی نین ، وه وشک و بی گیانیش
نین ، به لام به لای منه وه نیشانه ی صناعت و زور له خو کردنیان له سهر ههر دیاره
له بهر نه مه له ناو شعیره گانا بایه خیکی زوریان نی یه ، وه کوو له م شعیره دا
دهر نه کوی :

دهم کوژی حوکه دهزانم به خوا دهردی حهیب
وهره سا بهشقی خوا دوس له یه قهم بهرده طهیب
وه به تاییه تی لهم به ندانه دا :

بی فراز نابی نه شیب ئەم قسه ته حقیقه وهی
من له ری عهشقی تو نهم دی به خودا غهیری نه شیب
غهیری زولفه له سهرو سه فحه بی رووت ثابته ، یا
طینهت و طیه که مه مزووجه له گهل زینهت و زیب

❖ ❖ ❖

بی گومان شیخ دهر و نیکی پاک و ساکارانه ی بووه ، ههر ئەم ساکاریتی بهی
بووه که به روانینیکی رووتی بی تو یکلوه سهیری خه لک و رووداوی روزانه ی
ئهوسای کردوه ، ساکار بووه له دلداریه کهیدا ، به هه موو کولی ههرزه کاریکه وه
لهم مهیدانه دا ئه سپی خوی تاوداوه ، له بهر ئه مهیه ، ئەم کچه وای پی وتووه :

خواستی لی ماچی (رهزا) کافره نهیداوو گوتی

ئه ی خوا لهم کوره شیخ زاده یه چهند بی ئه ده به !

به لی ئەم کوره شیخ زاده یه لهم سهرده مه ی ژانیا پر به دل بو ژیان

پی که نیوه و دیتوو یه تی ژیانیش بوی پی ئه که نی .

مردنی باوکی :

به لام له گو نه ری جوانی یا ، ئەم جوره ژیا نه به تام و چیژه په رده یه کی
به سه را کیشرا بو ئه وه ی دیمه نیکی تازه مان بهر چاو که وی ، دیمه نیکی به کاری
پر له ئه ندیشه .

له ته مه نی بیست و پنج سالی دا کاتیک که له گه شتی گه رانی له ئه سته موولدا
به ره و مال که وته وه ری وه کوو له سه ره تای دبو انه که ی نووسراوه ، خه به ری

وهفاتی باوکی له کاروانچی به کان بیستوو و چوووه تهوه کهر کووک . ئەم کاره ساته کاریکی قوولی کرده سەر ژبانی شاعیرو له ناکو جلوهوی پی راکیشایه وه و هینایه مهیدانیکمی تره وه . . لیره دا روو به رووی واقعی ژبان وه ستاو تی گه یشت که ژبانی تهوو هی تر پره له ناخ و هه نیسک و فرمیسک . . (فه له ک) و (ده هر) به .
 بچچه وانهی ئاره زووی پیاوه هوشیاره کان ئەسوورینه وه .

پتر له شهش مانگی له کهر کووک به سەر برد پاش باوک مردنی به ژبانیک هەر روژه دهرسیکی سهخت و به تازار بیت له دهرسه کانی فه لسه فهی ژبان که هەر خـووی له پارچه شیعره که یا « گهر جاریکی تر بچمه وه کهر کووک » به تانیا دی (١) به « جهوری برا ، لومهی خه لک و رابواردن به فه قیری ، مه غدووری ، مه زلوومی و جهفا - دیدهیی » (٢) ئەم پارچه شیعره ی که روونستین ئاوینهی دهروون و وینهیه کی (ذات) ه که له ناو به نندو وشه کانی ههست به پهستی و شورشى دهروونی شاعیرو دادی له دهرسه جهوری (زه مانه) ئەکهیت ؛ ههست به بی ناز که وتن و دل شکاوی رهزای « شیرین وتارو خوش طبع و رهزا سووک » ئەکهیت (٣) چی بو نامینته وه تهوه نه بی کهر کووک به جی بیلی ، هەر چند به دلیکی شکاوه وه ، رووه و کویه ئەکه و بته ری ، به لام به نهفسیکی ئیجگار به رزه وه په نجه ئەخاته چاوی دنیاوه و ئەلی :

من خواجهیی نه حـرارم و ، نامیزشی دنیا
 هیشتا که نه می کردووه ته به ندهیی مهملووک !

***

(١) به تانا هاتن ، به تانا چوون : وه صف کردن ، ته عریف کردن .
 (٢) و (٣) ئەم وشانهی له ناو که وانهدان له پارچه شیعره که ی شیخ رهزا وه رگیراون . لاپه ره ٢٨ ی دیوانه که ی .

لهم ماوه به دا زباتر ژيان و تهرک و تازاری پالی به دلیه وه ناوه و نه ویش
نهوی له دلی بووی له گهل تالی هونراوه کانیا هوندوویه تیه وه ، لهم ماوه به دا تیکهل
به ژیان بوو ، وه خه می گوزهران و ژن هینان و مال پیکه وه نانی که وته دل ، خوی له
کاسب کارو خه لکی ناو بازار خشانند و هه ژاری و ده وله مه ندی دی ، زانی که :

که سی فه قیری بی چاره ، گهر عه بی هه بی دیاره
ده وله مه ندی صاحب پاره ، صد عه بی هه بی مستوره
نه گهر ناگر له مالی چی ، ده لین ناگر نی به نووره !

له ره وشتی نه م خه لکانه ورد نه بیته وه له نیوان برواو نا هومیدی یا ، له
نیوان دلیایی و شورشاو قایل بوون و هه لچووندا نه م ماوه به به سهر نه بات ، سهیری
لهم به ندهی خواره وه دا چورن سهر زه نشتی خاوه ن دووکانیک نه کات و به
که سادی بیه وه په نجه بو خوی درېژ نه کات و نه لی :

خواستم له کسوری (حاجی به کر) کونه دوکانی
(بو ته جرو به) نه پدایه من و دای به دیانی (۱)

به لکو به جاری خوی به رسوای دهستی زه مان نه زانی و نه یینی که نرخی
زیره کی و شاعیریه تی خوی پی نه دراوه و له جیاتی به دوا بوو کی شیعرو نه دهب
گهشت و گوزار بکات ، به دوا عفیرتی نان به سواری و پیاده بی رائه کات و نایگاتی ..
به نا هومیدی به کی قووله وه نه لی :

سهری جه نگی هه به دایم له گهل من چه رخی دوون په روه
نه به ختم یار ، نه چه رخم یا وه رو ، نی طالعم ره هبه ر
وه نه که ویته سهرم نه م بیره که بلی :

نه ماوه ره ونه قی بازاری عه قیل و دانش و وردی
به پوولی نای کرن لهم عه سره دا علمی (آیوردی)

(۱) دیان : مه سیجی

ئەم ھەستە بە كۆلەي شېخ ئەگاتە دوپلەي كۆلان ، بە ئەو پەري كېنەوۋە ئاورىك لە ژيانى خوي و بەلېنەكانى مامى لە كۆيە ئەداتەوۋە و سەرگوزەشتەي خوي ئەگىرېتەوۋە لە ۱۳ بەندا ، كە بەلای مەنەوۋە جوانتېرېن پارچە ھەلبەستىكە لە ئەدەبى كوردى بەرايى مان كە وىنەي ناخى دەروون بگىرى و باسى گوزەرانى شاعىر بگىرېتەوۋە ، وە ھەر ئەم شىعرە يەك پارچەشە لە ھونەرى شىعروتن دا ، لەم رووۋەوۋە ئەگەر چاوپوشى لە ھەندى وشە يىگانەكانى بگەين ، لە سەر دەستەي شىعرە ذاتى بەكانى تازەشمانا رائەوۋەستى .

شېخ بە پەنجەي ھونەروۋەرى رەنگىنى ، بەسەرھاتى ئەم ماوۋەيەي خويمان بو ئەنووسى و بە جوانتېرېن راويژىكى كاريگەر چىروكە كەمان بو ئەگىرېتەوۋە ئەلى :

ئەو روژە كە تورام و لە كەركووك سەفەرم كرد
 مانەندى (عەقارىب) لە ئەقارىب ھەزەرم كرد
 گەردوون سىنگى كردم و ھىنامىە كۆيە
 ميوانى لە كىن مامە غەفورى لە چەر(۱) م كرد
 خواستم كە بروم بو سەفەرى روم بە سىياحت
 نەپېشت و دوسەد ئەھلى عەمامەي لەسەرم كرد :
 « دانىشى ، نەچى من كچى خوم مارە دەكەم لى
 ئەو طالې دۇنيايە ئەوا موغتەبەرم كرد
 چورسا لە بەرم جوبىبە و فىسا لە سەرم فىس
 نە فىسى لە سەر نام و نە جوبىبەي لە بەرم كرد .
 شەش مانگە بەم ئەفسانە گلى دامەوۋە لاي خوي
 نەمزانى ، مەلم بىشكى ، تىسا چووم ، زەرەرم كرد ،

(۱) لەچەر : رژد ، بەخىل

وه للاهی ده کهم ده رحقی نه و به لکه زیاتر
 نه و کاره که ده رباری ره شیدی پسه رم کرد
 کارم تهر نه بی ، نه موت : نه گهر لوتقی بی مام
 نهی لایقی ریشی - به خودا - کاری تهرم کرد !
 بو موجته هیدان گهر چسی جه وازی نی به تهقلید
 من موجته هیدم ، هاتم و تهقلیدی که رم کرد
 نهی گوی خله بهم لوظفه که نه و کردی له گهل من
 لهم مهرحه مهت و لوظفه نه و ا من گوذهرم کرد
 ههر چه نده وتم وهختی که دیم نهخوه تی قه لسی
 یا ربی له گهل شیخ عه لی بوچی شهرم کرد ؟
 ههر ده چمه وه لای گهرچی بلی « هاته وه دیسان
 نه م خویری به ، بیکاره ، که من لیره ده رم کرد .. »
 ههر چهند (ره زا) باعسی به د نامی به عه ودهت
 لهم سووکی یو به د نامی به سه رقی نه زهرم کرد !!!

***

ئیتز نه م سکالا گهرمه ی هه لرشتو وه و ناوریکیشی بو ده ورو بهری خوی و
 باسای کومه لایه تی و نه ریت و عورفی نه م وهخته داوه ته وه (که له بهشی یه که می
 وتاره که م که میک لی دوا بووم) . که چاو نه گیری ، نه بینی : نه و ویستی بو نه م
 دنیا به (بگری) نه مهش له گهل (گیانی) نه و ریک ناکه وی ئیتز وه کو بلی :
ویستی بو دنیا بگری به لام پی که نی ، ههر چهند گریان و پیکه نین ناتوانین له یه ک
 پله بیان دانین به لام ههر دوو کیان نوخته ی بزوتنه وهن بو بریاردانی هه لویستیک و
 کاریک . به تایبه تی نه م که سه ی له جیاتی گریان پیکه نین نه گریته دهس خوی له

بهرامبر ناگرووری و ستهمی (چهرخ) ا، نه مه خارهن سهرنجیکی قوول و سنگیکی فراوان و هیمن تره .

ئینجا لهم میژووهدا وه له دواى کاره ساتى باوك مردن و تیکوشان و پاشگهز بوونه وهی شیخ ، لاپه ره یه کی تر نه کریته وه بو دیمه نی ژیان و جووری شیعره کانی شاعیر ؛ ئەم شیعرانهی که له شیوهی جنیوو خواستن و شتی تردایه . ههر لهم ده وره دایه له ژيانى شیخ رها میژوو نوسان و شیعر دوستان پلاری قینی تی نه گرن و به گهلی نازو ناتورهی ناره وا نه یدنه نه قه لهم ، وه کسو ئەم به تانا چوونهی نه دموندس (له هه مان گوفارا) که تهلی :

« چاو پیاخشان دنی به به یازه که دا نه وه ده ره نه خا که شیخ ره زا ههر چی بیکم وت ، نه وه بوو ، له وه پتریش پیاو ههر سه ری سوور نه مینی لهم زوری که لاهه و لهم هونه رهنه ندی به گه وره یه ی شیعر سازی یه و لهم بی نامووسی بیره که کو بوونه ته وه لهم پیاوه سه راسا (فوق العاده) یه دا . »
به تانا چوونه که ی زوری راسته ، به لام له ده برینی (بی نامووسی بیر) وه (پیاوی سه راسا) دا زور سهخت و دژواره ، وه بی لیکدا نه وه ی قوول به گرتیا چووه ، که هیوا دارم له به شی سی به می وتاره که م دا باسی لیوه بکه م .

کومهلی ژماره کانی هیوا

کومهلی ژماره کانی گوفاری هیوا له یانه ی سه رکه وتن دهس نه که وهی بو فروشتن . ههر کهس ئاره زووی له کو کر دنه وه ی سامانی روشن بییری کورده نه توانی دس و برد بکا بو کرینی .

چیرۆکی ژماره

کەشکولی جادووویی

حسن قزلبی

وهیسه و ناسکول تاقانسهی دایک و باوکی خویان بوون و ، به نازداری پهروهرده کرابوون . یاره و ، پیروتی باوکیان برایشه تی یان خوش بوو ، چه ندیبای چه ند سال بوو دلی یه کتر یان نه یه شانده بوو ، له سهبر مال ما بوونه وه و به برابشی رایان نه بوارد . ران و پاتالیان بوو ، له زهوی و زاری فه ره یدون به گانه یان له وه راندو بژیوی خویان پهیدا نه کرد ، ههر چه ند ده وله مه ند نه بوون ، به لام سه بارهت به مه هیدی و هیمن و بی وهی بوون خه لکی ئاوابی خوشیان نه ویستن .

وهیسه و ناسکول که جیوته منالی مال بوون هوگری یه کتر بوون و له یه ک جیا نه نه بوونه وه ، به یه که وه نه چوونه مه زرا بولای باوکیان ، به یه که وه نه هاتنه وه مال بولای دایکیان ، به یه که وه یاری یان نه کرد له گهل بهرخوله کانا .

سال و مانگ به دوا یی یه کاتی نه پهرین و ، وهیسه و ناسکولیش به خودا نه هاتن و گهوره نه بوون تا گه وره تر نه بوون خوشه ویستی یان پته و تر و هاواله تی یان گه رمتر نه بوو .

روژی له روژان یاره و پیروت به یه که وه دانیشتیوون باسی حال و بالی خویان نه کرد . یاره ی باوکی وهیسه به پیروتی وت : ئیمه چه ند ساله برایشه تی ی خومان را گرتوووه به ته بابی و سهرو دل خوشی راما . بوواردوه ، ئیستاش با کاریکی وا بکهین مناله کانیشمان وه کو خومان بن و له یه ک جیا نه بته وه ، خوت نه زانی له منالی یه وه به یه که وه گهوره بوون و زور هوگری یه کترن .

پیروت وتی : یاره ، من هه‌رگیز نابمه درکی مه‌م و زین و ئوبالی
وه‌یسه و ناسکول ناهینه ئه‌ستوی خرم . براله منیش ئه‌زانم (پاروو له‌ده‌م
بکه‌وته خواری بو کوش باشه) ئیمه که براین دیاره کچی منیش بو کوری تو
چاکه ، به بی ئه‌مه تو بلی من خوم ئه‌مه‌م هه‌ر له‌دلا بوو .

شه‌ویک مه‌لای ئاوابی و دوو - سه‌که‌س له‌ده‌رو دراوسی خویان .
بانگ کردو ناسکولیان له‌وه‌یسه‌ساره‌بری . مه‌لا به‌چاکه‌ی یاره و پیروتا
هاته‌خواری و ، زوری به‌وه‌یسه و ناسکول دا هه‌ل کوت و دو‌عای خیر و پیروز
بووی ئه‌و کاره‌چاکه‌ی کرد . یاره به‌هیواشیک ده‌ستی بولای مه‌لا درێژکردو
دوو دیناری ماره‌برانه‌دا به‌ماموستا . مه‌لا سه‌رله‌نوی ده‌سی کرده‌وه به
پیروزبووی و دو‌عای خیر و پاشان هه‌لستان و رویشن .

وه‌یسه و ناسکول ئیتر له‌دوو‌منالی مال و دوو‌هاوالی خوشه‌ویسته‌وه‌بوونه
د‌د‌زگیرانی یه‌کترو شه‌رمیان ئه‌کردو وه‌ک جارن به‌یه‌که‌وه‌ئه‌ئه‌گه‌ران ، به‌لام تا
ئه‌هات عشق و ئه‌وین له‌دلیاندا زیاتر تین و تاوی ئه‌سه‌ند .

پایز که‌خوری و رون و شه‌ک و کوریان فروشت ، که‌وته‌سه‌روکاری
زه‌ماوه‌ندی ناسکول و وه‌یسه ، جگه‌له‌خه‌لکی ئاوابی ، له‌که‌س و کاری خوشیان
گیراوه و سی روژ شاییان کردو ، به‌ته‌قه‌می ده‌هول و زورنا داوه‌تیار . گه‌را ،
کچ و کوروژن و پیاوی ئاوابی به‌چه‌پی و روینه‌و سويسکه‌پی و شیخانی هه‌ل ئه‌په‌رین .
یاره ده‌ست پیشکه‌ری خوی کرد ، نه‌ی هیشته‌گه‌زیر بیه‌سه‌ری ،
ده‌دیناری سوورانه‌بو فه‌ره‌یدوون به‌گه‌گ بردو دوو دیناری شیری دا به‌کوینخا و
کوریکیشی پیشکه‌شی ئاغاژن کرد .

دوو - سی سالیک به‌سه‌ر زه‌ماوه‌ندی وه‌یسه و ناسکولا رابورد ، سالیک
ده‌رد که‌وته‌ناو رانه‌که‌یان و به‌رودوای کوشته ، چه‌ند سه‌ریکیش که‌له‌چه‌نگ

دهرد رزگاری بوو ناچار فروشتیان و دایان به نان و نیتر به به کجاری په کیان .
کهوت ، نه بوو به ره نجبهری و وه رزیری خه لک بژیوی خویان په پیداکن . وهک
جاران دهستیان نه نهرویشیت بیگارانه بدن ، ناچار بوون خویان بچنه بیگاری ناغایی .

جاریک گزیر هات و دهنگی دان بو بیگار ، پیروت وتی : من نه چم ، یاره
نه هیشت و وتی : توله من پیرتری و براگه وره ی تا من ماوم نایه لم له گهل منال و
مهزنا بچی بو بیگار ، وهیسهش ره نجبهری خه لکه ، من خوم نه چم .

یاره نان و شه کرو چا و قوری و پیاله ی خسته توشه به ره به که وه و
کلاشه کانی کرده پی و دهستی دا داس و کهوته دوا ی گزیر ، کانی گه بیشته ناو
بیگارچی به کان و دیتی هموو هه رزه کارو کوروکان و کهسی له تمه منی نه و تیا نی به
زور به زه بی به خویاندا هاته وه و له دلی خویدا وت و ویره ی نه وه ی نه کرد : که
نه گهر نه هاتی سواری شانیان نه بوایه و هه ژار نه که وتنا به ، یان بیگارانه یان شه دا ،
یا بوی نه کرا وهیسه بنیریت ! به هه ر جوریک بوو کهوته به ندهن و روویان کرده
که ماجاری فهره یوون به گک .

که ماجاره که به هه ورازیکی زور سهخت و کوورو ته لانیکی رژدو
به رده لانه وه بوو ، لای خوارووشیان هه لدیرو زه ردوماه بوو . بهریان له که ما
کهندن گرت ، یاره که وتبوه لای ره وه زه به ردیکه وه و جگه له ماندوویی و شه که تی
وت و ویره ش زوری بو نه هینا و دل تهنگی نه کرد ، کوروکال دهنگی به کتریان
نه داو ، وهک گله وه کاری نه یانو یست له به کتر پیشکه ون ، یاره ی هه ژار پیرو بی
هیز بوو له گهلینا دهر نه نه چوو ، له لایه کیشه وه له وه نه ترسا که سه رکاره که بیان
قسه یه کی سووکی پی یلی ، ناچار نه ویش که وتبوه په له و ته کانی نه دا ، چا ویشی کزو
پرووش بو ، باش ری به دی بی نه نه کرد ، له ناکاو له ره وه زه به رده که قاچی
خلیسکاو هه لدیرا !

کاتی چوونه سهری بی هوش که وتبوو ، نیواره به داره تهرم بردیانه وه
ماله وه ، یاره ی به دبهخت پستی شکابوو ، چند روژیک به ئیش و نازاره وه ژیا و
مرد . خه لکی ناوایی و سه خوشی کهری دیهاتی ده ورو بهر سهریان تی کردن
(شین و شایی دهسته وایه) نه مرو له مانه ، سه بنیش له وار . . . نه بی پیاو به
تهنگ خزم و هاو ماله وه بیت !

چهک و پووشیکی بووشیان له پرسه دا رویش ، نه جار پروتیش هه رچه ند
یاره ته قالای نه دا نه یه لی کاربکات ، که لکی نه نه گرت و به و پیری به وه ، ته کانی له
خوی نه دا و ئیشی نه کرد ، تا نه ویش له خهم و خه فته تی برا که ی و بی خوراکی و
که م حه سانه وه بی ، تاخری نه خوش کهوت و چند روژیک له سه ر جیگا بوو ،
نه وه نده ی (خیر و سه ده قه) یان بو به خشی به وه و ، نوو شته و دو عایان بو کرد
سوودی نه دا و له دنیا ده رچوو !

وه یسه به تاقی ته نیا مایه وه ؛ نه بوو نه رکی ناغایش بگریته نه ستوی و ،
ناسکول و دایکی و خه سووشی به خیر کات . نه م قور به سه ره هه ر کرده ی نه و بوو
برده ی شه تیان ، تا نانی پهیدا نه کرد شه کروچا نه بوو ، تا چه وری و به ره چیشتی
دهس نه خست جل و بهرگ نه بوو ، سه ری لی شیوا ، خوشی نه ی نه زانی چ بکا .
نه مانه ش گشتی له وی بوهستی ، هه ر تاو نا تا و یکیش ده نگیان نه دا بو بیگار و هه ره وه ز !
وه یسه بو نه وه ی له بیگار ته رخان بیت قه د پالیکی ختوایی له فه ره ی دوون
بهگ مه خته گرت که بنیشتی لی بکات .

روژانه به ولیره وارو نزاره چرو پره دا نه گه راو داره به نی نه دوزی به وه ،
له له ی نه کردن و کوچه له ی به به ره وه نه نان بو بنیشت . دارستانه که هیجگار پور
بوو ، هه میشه مه ترسی و رچ و پلینگ و درنده ی تری لی نه کرا ، یه کیکی وه ک
وه یسه بی بزوو داماو نه بوایه که متر نه ی ویرا رووی تی کا ، داره به نه کان .

ٲٲسٲور بوون و بنٲشٲٲٲكٲ زورٲان دٲرٲٲدا ، وٲسٲ كٲ ٲٲى دٲ كوٲٲلٲكان زوو ٲر
ٲٲن ٲٲروا زوو دلى خوش بووبوو ، ٲٲواٲٲ كٲ باشٲ بٲ ٲٲروبووى كارٲكٲى
ٲٲٲدا كر دبوو .

روژٲك ٲٲش و كارٲ خوى خٲرا تٲواو كر د ، بٲ ٲارٲ زوو بٲ ٲٲرٲوارٲ كٲدا
ٲٲكٲرا بٲ نٲازٲ ٲٲوٲ بٲلكو كانٲ ٲاوىك بدوزٲتٲوٲ و لٲ كوٲدٲ ٲاو كٲران رزكارٲى
ٲٲت . بٲ كٲژٲ كٲدا قرٲ ٲٲلكٲراو تٲواو لٲ رٲٲازو ٲاوٲدانٲى دوور كٲوتبوٲوٲ .
نزار لٲوى زور ٲورودارى تٲٲبو ٲٲسٲوورو كوٲنٲ سالى فرٲبوو ، لٲ شٲوٲلٲكدا
ٲٲككٲل وزٲل و قٲرٲم دٲارى دا ، ٲٲرداو ٲٲردو بندارٲ و بندار بوٲ روٲشٲ تا
كٲٲشٲٲ ٲٲشٲوٲ ، تٲماشائى كر د ٲاوىكٲى كٲمٲ لٲ سٲرٲوٲ دٲتٲ خوارٲى . زانى كٲ
دوور ٲا نرٲك كوٲرٲكانٲٲك لٲو ٲاوٲدا ٲٲٲٲ . ٲٲرٲو ژوور ٲٲلكشا تاكٲٲشٲٲ
بن دار ٲٲرووٲٲ كٲى زور ٲٲسٲوورو كوٲنٲ سال كٲ بٲ لك و ٲوٲٲى خوى سٲٲٲرى لٲ
ٲٲوداٲٲ كٲى ٲٲراو كر دبوو ، راٲوردٲى سالانى زور شوٲٲٲان كر دبوٲ دلى ٲٲرٲدارو
كلورٲكٲى كٲورٲٲى تٲكٲوٲبوو . لٲ بن دار ٲٲرووٲ كٲ كانٲٲٲ كٲى ٲٲووكٲى لٲ بوو ،
ٲٲلام تا ٲٲلٲى ٲاوٲ كٲى روون و سارد بوو . لٲى دانٲشٲ و نٲختٲى ٲٲرى كانٲٲٲ كٲى
خاوٲن كر دٲوٲو ، دٲسٲ و دٲم و ٲٲاوى شوشت و ، دوو - سٲى مشٲى ٲاو
خوار دٲوٲ ، لٲ حاسٲى خوى ٲالى دا بٲ ٲٲردٲكٲوٲ تـوزى ٲٲٲسٲٲوٲ . كٲ سٲرى
ٲٲلٲرى تٲماشائى كر د ٲٲوا سٲٲالٲك و ٲٲندٲى كٲل و ٲٲل لٲ ٲٲرامٲٲرٲٲوٲ لٲ ٲاو
كلورى دارٲ كٲدا دٲارٲ ، وٲى رٲنگٲ ٲٲوانٲش ٲٲٲى ٲٲارٲ رٲشٲكٲى وٲك من بن ،
وا ٲٲاكٲ ٲٲاوٲروانى ٲكٲم تا دٲتٲوٲ ، ٲٲر باشٲ لٲم نزارٲ ٲٲسامٲدا ٲاوالٲكٲم بو
ٲٲٲدا بوٲو . ماوٲٲكٲ ٲٲاوٲنوارى كر د ، لٲ لاٲٲلاٲى دارٲكانٲوٲ كارٲاٲٲ كٲى رٲش سٲٲى
ٲاو ٲٲاوان ٲاك دٲارى دا ، وردٲ و رده ٲٲشٲوٲ . وٲسٲ لٲ ٲٲرى ٲٲستا و
سلاوى لٲ كر د ، ٲٲوٲش زور بٲ رووخوشٲٲوٲ وٲلامٲى داٲٲوٲ و ٲٲاك و خوشٲى

له گهل كرد . وه بيسه پرسى : مامه گيان ناوت چى به ؟ مامه ي پيره وتى : ئيسان . وه بيسه ئهم ناوه ي به لاره سه مه ره بو ، ئيتر نه بويست لى پرسى كى به و چ كار به و بو چى له وى به ، به ده رفه تى زانى و له دلى خويا وتى : هه ر چى به ك بيت يا پياو چا كه يان به لانى كه مه وه دنيا ديتو وه و به رجه وه ندى زوره ، وا باشه چاره ره شى خومى بو بگيرمه وه و ته گيريكى پى بكهم .

كه باسى شپزه بى خوى بو كرد لالوى پيره به زه بى پيا هاته وه و ، بزه بى كى گرت و وتى : هه روا نابى به لام دره ننگ و زووى كه وتو وه ! به هه ر جور ، من دوو كه شكولم هه به به شيان ته كه ين به كيان بو من و ته وى تر شيان بو تو . وه بيسه زورى سو پاس كرد و له دلى خويا وتى ته ميس هه ر باشه كه لكى شتيك ته گريت . كه لالوى پيره كه شكوله كه ي له كه ل و په له كه ي ده ره ين او دايه ده ستى ، ته ماشاى كرد شتيكى زور جوانه و باش نه خشا وه و كه نده كارى به كى نايابى لى كرا وه ، ده رخنه به كى كپى به سه ره وه به ته گه ر شتى تى كرى ته پ و تو زى لى نانى شى . ته بچار به خه يال شتى بو ته دو زى به وه تى كات ، ناخرى وتى بو شه كرو چا باشه .

كه شكولى وه رگرت و گه لى سو پاس و مال ئاوا بى لالوى پيره ي كرد و گه رايه وه ، كه لى ورد بو وه وه وه كه شتيكى لى نووسرا بى وا بوو به لام نه ي ته زانى بيخوينته وه ، به ينك رو پشت برسى بوو وتى : خوزگه ئهم كه شكوله ئيسانان و پيخوريكى تيدا بو ايه ، به دهم ريوه يارى به كه شكوله كه ته كرد و سه رى لا برد بزانى چونه كه ته ماشاى كرد نان و په نيريكى باشى تيدا به . تاويك سه رسام ماو وتى : تو بلى ئهمه وه كه هه مانه بو ر نى به يا كه شكوليكى جادو و بى بى هه ر چى پياو ئاره زوو بكات تيا بيت ؟ نان و په نيره كه ي خوار دو وتى : خوزگه پر بو ايه له ئاوى سارد ، كه ده رخنه كه ي لا برد پر بوو له ئاوى سارد ، تيريشى ئاو خوار ده وه ، ته بچار وتى : خوزگه سى چوار پيااله چاشى تيدا بو ايه ، ديسان كه ده رخنه كه ي لا برد چاشى تيدا بوو . .

وهیسه له خوشی یانا هەر نهوهنده بوو بالی نه نه گرت هوه وتی : ئیتر
نهحه سیمه وه ، ئیتر ناسکول و دایکم و خه سووم برسیایه تی ناکیشن . . ئیتر ئاگای
گرانی و هه ززانی نازانم . . ئیتر له نانی گال و پوووه (١) خواردن رزگارمان ئه بیت . .
به ره و مال کهوته ری ، تا زووتر خه یزانه کهی تیر کات و تا مه زرویی بان
بشکینیت ، له خوشی بان و په له په لی یان ئاگای له ده وهن و بنچک و بهردو دا ،
درک و دال نه بوو ههر واسهر ته به ری . هیندی جار گورانی بی ئهوت ، هی .
جاریش له که شکوله که ورد ته بوه وه و قاقا پی ته که نی ، بهردوو هه نگاوی ته کرده
هه نگاویک و خیرا ته مات تا له دی نزیک بووه وه .

قه لای فه ره ی دوون به گگ له ژوور ئاواپی به وه به جیگایه کی به رزه وه بوو ،
په نجه ره کانی دیوا خانه کهی ئه یان روانی به هه مه ئاواپی و مال به مالی لیوه دیار بوو .
فه ره ی دوون به گگ هه میسه له سه رووی دیوا خانه که له بهر په نجه ره یه ک
دانه نیشت و سه ره نجی خه لکی ئاواپی و کارو کرده وه یانی ته دا !

وهیسه گه یشته قه راخ ئاواپی و فه ره ی دوون به گگ چاوی پی کهوت ، له خیرا
رویشتی وهیسه و له زوو هاته وهی ههستی بیدار بوو ، هه نگاو به هه نگاو بهر
سرنجی دا ، که نزیکتر بووه وه ته ماشای کرد له خوشی یانا ده م و چاوی پی ته که نی و
شتیکیشی توند گرتووه ته بن باخه لی .

فه ره ی دوون به گگ وتی : بی و نه بی ته هم خوشی بهی وهیسه سه بارهت به و
شته یه له بن باخه لیا به . که له دیوا خان نزیک بووه وه فه ره ی دوون به ک بانگی کرد :
ئا ، وهیسه وه ره ئیره . وهیسه ش له ترسانا نه بویرا وه لامی نه داته وه ناچار چوو
دیوا خان . فه ره ی دوون به گگ وتی : ته وه چی به به بن باخه لته وه ؟ وهیسه وتی هیچ
نی به که شکولیکه ده رویشی به ! فه ره ی دوون به گگ که شکولی لی وه رگرت و ته ماشای

---

(١) بهروو ئه هارن و له گهل ئاردی چو تیکه لی ته کان و ئه یکه نه نان و پی
ئه لین نانی پوووه . خه لکی هه ورامان له بهر نه داری و په ریشانی پتریان ته مه ته خون .

کرد نهخش و نیگار یکی سهیری لی کرابوو که سهرنجی نه و لاکه‌ی دا به‌خه‌تیکه
 جوان لی نووسرابو (کشت و کال) . تی‌گه‌یشت که چه‌نده هیژاو به نرخه وتی
 نه‌مه بومن چاکه ، توکابرایه‌کی وه‌رزیرو بوره پیاویکی بی سهرو پی‌شایانی تونی‌یه .
 نه‌ونده‌ی وه‌یسه پاراوه و لالاوه سوودی نه‌بوو به پاله‌په‌ستو کردیانه
 . مه ! فه‌ریدوون به‌گک ئیتر خه‌وو خواردنی لی هه‌لگیرا ، هه‌میشه خه‌ریکی
 ولی تاین بو ، نه‌ونده‌ی خه‌له و چه‌لتووک و تووتن و په‌موو نیسک و نوک و
 دانه‌ویله‌ی تر لی په‌یدا کردبوو ماله‌که‌ی وه‌ک هه‌راجه بازار هه‌میشه پر بوو له
 بازرگان و چه‌رچی ، دارابی و سامانیکه‌ی زورو زه‌وه‌ندی پیکه‌وه ناو‌قه‌لاکه‌ی
 له‌به‌ر کاره که‌رو خزمه‌تکاری زورو ، زره زری رادیوو ، بریسکه بریسکی کاره‌باو ،
 وره وری ترومبیل و ، چزو ه‌سووری چیشته‌خانه‌و ، زرینگه زرینگه بوتل و پیک
 هه‌ر نه‌ت وت کاباریه‌ی شاره‌گه‌وره‌کانه .

وه‌یسه‌ی چاره‌ره‌ش له تاوی که‌شکوله‌که‌ی ناگای له بنیشت کردن براو ،
 بن‌داره و بن‌دار به‌دوای لالوی پیره‌دا نه‌گه‌را ، سه‌ر کانی‌یه‌که‌ی کردبوو وارگه‌ی
 به‌یانی و ئیواره‌ی ، به‌لام بو نه‌گه‌تی به‌هیچ جوریک ئاسه‌واریکه‌ی له لالوی پیره
 به‌دی نه‌کرد . ماوه‌یه‌کی زوری به‌م چاوه‌روانی‌یه‌وه رابورد هیچ سوودی نه‌بوو !
 نه‌بجار بیریکه‌ی له حالی خوی کرده‌وه و تی : من تازه خه‌زیکه‌ی چیم ، پاش نه‌وه‌ی
 نه‌م فامی و که‌شکوله‌که‌م له کیس خوم دا ، له بنیشت کردنه‌که بو واز بینم ، نه‌ی
 دوو روژی تر خیزانه‌که‌م به‌چی به‌خیو که‌م ، پارهی مه‌خته‌که‌ی به‌گک چون بده‌م ؟
 وه‌یسه که له سه‌ر کانی‌یه‌که‌م نه‌م بیرانه‌ی نه‌کرده‌وه . توزی هوشی هاته‌وه
 به‌رو دهم و چاوی شور دو نه‌ختی ئاوی خوارده‌وه و به‌داخیکه‌وه سه‌رنجیکه‌ی جیگای
 لالوی پیره‌ی دا چول و هول بوو . هه‌ستاو به‌هه‌ناسه ساردی گه‌رایه‌وه سه‌ر ئیش و
 کاره‌که‌ی ، بنیشتی کو کرده‌وه و کردیه مه‌شقاله و بردیه شارفروشتی . که‌پاره‌که‌ی
 وه‌رگرت و لیکه‌ی دایه‌وه هه‌ر نه‌ونده بوو له جیاتنی مه‌خته‌یدا به‌فه‌ریدوون به‌گک .

له تاوانا نهژنوی شکاو وتی : ئەم زستانه خـیزانه کهم له برسانا ئەمرن ! پارە کهی نا باخەلی و بە شیرزەیی له شار دەر کهوت . له قەراخ شار خانوو یەکی گەورەیی تازە دروست ئەکرا . وەیسە له دیاری ویستا و بەیری کسریکار و وەستاو ئیشە که یانی ئە کرد و له دلیا ئەی وت ئەگەر بمرگن بە کریکار ماو یەک ئیش ئە کهم و شتیەک بو خـیزانه کهم کو ئە که ، وە . وەیسە لەم بیرانه دا بو که کابرای وەستا چاوی پی کهوت و بە ناوبانگی کرد : وەیسە وەرە بو ئیـرە . وەیسە سە سورماو چوو و پیشە وە ، وەستا وتی وەیسە ئەو نامنا سیتە وە ، وەیسە وتی ئە بەخوا جا من توم له کوی دیو وە تا بتناسم وە ! وەستا وتی من ئەو کابرایەم که شکولە کهم دا سیتی . وەیسە رای کردە پیشە وە و دەستی کردە ملی و وتی تو ئەو وەختە لە نزار بووی و ئیستا له شاری و بە نایەتی ئە کهیت ، ئەمە له کوی بە بیـری منا ئە هات . وەستا وتی : ئاخـر وەیسە بەرخ هەمیشە له ژیر سە وە ئە دا نابی ئینسان بەرە و پیش ئە چی . ئیستا حالت چو نه ؟

وەیسە بە سەر هاتی خوی بو گیرا وە و زوری دادو بیداد کرد له دەست فەرەیدوون بەگ . وەستا که جوان بو و بو وە وە ، وەک کۆریکی قیت و قوز ئە هات و ئە چوو وتی وەیسە خەمت ئە بی که شکولە کهی کهشم بو هەلگر تووی لیرە بو یستە تا دیمە وە ، لالوی ئینسان تاویکی پی چوو و هاتە وە و که شکولە کهی دا دەست وەیسە . وەیسە وەری گرت و زوری مالاوایی لی کرد و بە دل خوشی یە وە که و تە ری ، ماو یەک رویشت له ریگا ویستی تا قی کاتە وە ، هەر چه ند نیازی لی گرت و تە قالای دا دەر خونه کهی بو ئە کرایە وە . ئیتر خوی پیو د خەریک ئە کرد و له خوشی یانا کارە ساتی پیشووی له بیـر چوو وە و بە پەله رویشتە وە بو ماله وە ، گەیشتە وە ئاوایی ، سەر له نوی فەرەیدوون بەگ چاوی پی کهوت و بانگی کرد ، که چوو دیاو خان گورج ئەم که شکولە هشی لی ساند ، هیشتا وەیسە له وی و یستا بو که فەرەیدوون بەگ وەک تە لیسیمیکی بە ناوی ئە وە وە بیت دەستی دا دەر خونهی

کەشکولە کە و بوی لا برا . بەلام دەس بە جی دوو مستی قورس و قایم لە کەشکول هاتنە دەری و راست و چەپیان لە سەری فەرەیدوون بەگ گرت و لە لاجانگیان ئەسەرە واند . هەر و پشوو یە کە پی چوو هیندەیان بە سەریا کیشا نزیك بو میشکی بە کونە لوتیدا بیتە خوارەو . فەرەیدوون بەگ خوی پی رانەگیرا و لە تاوانا اداری کردە وەیسە : کورە وەیسە فریام کەو ، وەیسە تو کورو برامی ، من رسم تو نەئە کە ی ، جاریکە و ئەبجار ئەمان وەیسە ، دەخیل وەیسە .

وەیسە ئاهیکی هاتەو بەرو بە کەشکولی تاین پشت ئەستور بوو وتی :
ئاغا ، بفرمو کەشکولە کە ی ترم بو بینتەو جا رزگارت ئەکەم .

فەرەیدوون بەگ بانگی کرد : کی لەوی یە ؟ ئا ، راکەن کەشکولە کە ی بو بینتەو ، خیرا کەن گیانم دەرچوو ، کەللە ی سەرم وردوو خاش بوو ، کورە وەیسە من مالی دنیام بوچی بە گیانیشم هی تویە ! خزمەتکاری بەگ هاتە ژووری و کەشکولە کە ی پیشووی هینا و دایەو دەست وەیسە . کە وەیسە کەشکولە کە ی وەرگرت مستەکان لە جیگای خویان ویستان و لە تی سەرە واندنی سەرو گویلاکی فەرەیدوون بەگ بوونەو . فەرەیدوون بەگ بستی زمانی دەر کیشا بوو ، چاوی بە مولهق ویستا بوو ، زرینگە زرینگە لە سەریەو ئەهات ، سەرنجیکی کەشکولە کە ی دا بزانی چ جادوو یە کە تیدایە وائەم کارە ساتە ی پی کرد ، کە توزی لی ی خیس بوو وە لی ی نوسرابو : (زەوی بو وەرزیرو مەرگ بو دەرە بەگ) ئیت لە تاوانا وەك مار پیو ی دا کەشکولی بو وەیسە فری دا و رای کرد ، ئەو روینە ی رویشنت نەگەرایەو . ئیت جاریکی کە کشت و کال لە وەرزیرو بورە پیاو داگیر نە کرا و هەرکەس رەنجی شانی خوی هی خوی بوو . ئەگەر کەسیک بی ویستایە زورداری بکا و دەس رەنجی خەلک داگیر کات مستەکان لای چە ناگە ی ئە ویستان و دەستیان ئە کردەو بە تی سەرە واندن .
وەیسەش بە تیرو تەسەلی رای بوارد و لە نانی گال و پوو رزگاری بوو .

ژماره ۳۰ یانی چی؟

له ژماره ی پشوو هیوامان نووسیوو (ژماره ۳۰) . ئه مه بوو به مایه ی سهر سوور مانی زور له خوینده وارانی خوشه ویستمان . راسته که ی ئه بوو ههر له و ژماره یه دا ئه وه یان بو روون که ی نه وه ، به لام له یادمان چوو . . هه رچون بی وا ئیستا روونی ئه که ی نه وه :

هیسا گو فاریکی مانگانه یه ، واته مانگی جاریک مانی ده رچوونی هه یه ، به لام له راستیدا ته نها له سالی یه که میا توانیویه (۱۲) ژماره ی لی ددرچی ، سالی دووه می که ئه بوو له مانگی حوزه ی رانا ته واو بی ، له ته مووزا ته واو بوو ، له گهل ئه وه شا که (۳) جار (۲) ژماره ی به (۱) بهرگ ده رکرد . سالی سه هه میش که له جیانی ته مووز له ته شریفی دووه ما ده سی پی کرد . به ژماره ی مایس دواپی هات ، وه له و ساله دا (۵) ژماره ده رچوو له (۴) بهرگا .

جا بریارمان دا له یه کهم ژماره ی سالی چواره وه که له ته شریفی یه که ما ده رچوو ، ژماره ی تیکرای گو فاره که دانین ، نه ک ژماره ی ده رچوو ی ئه و ساله ، به و پی یه ژماره (۱) ی سالی (۴) ژماره (۳۰) ی تیکرای بوو ، چونکه له (۳) سالی ته مه نی هیوا دا (۲۹) ژماره ده رچوو . که واته ژماره ی پشوو (۳۰) هه م بوو ، وه ئه مه (۳۱) هه مه .

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم
قطعة ٦/٥١٦ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولادة ومنيسيف العائد الى يعقوب فيليب
لغرض مدينة الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٨٤
والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية أيام من تأريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجرى المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم
قطعة ٦/٦٠٠ مقاطعة ٢٠ الكائن من محلة الولادة ومنيسيف العائد الى كامل محمد
جاسم وشريكه لغرض مدينة الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٦٠
المؤرخ ٩٦١/١/٣ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية أيام من تأريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجرى المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الاسكان / الشئبة الرابعة استملاك عموم الملك
تسلسل ٢٧٣ الكائن في محلة راس الساقية العائد الى رشيد حبيب وشريكته لغرض
بنايات المركز المدين .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٨٠
والمؤرخ ٩٦١/١/٤ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم
قطعة ٦/٥٥٢ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولادة ومنيسيف العائد الى بدر حسن
زاير لغرض مدينة الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٨٣
والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري
المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

أعلان

بناء على طلب مديرية الطرق والجسور العامة استملاك ٣٤ دونم و ٦ أولك و ١٣ م ٢ زيادة عن الربع القانوني من القطعة ٥ مقاطعة ١٧ الكائن في محلة السويب العائد الى عزت عبدالرزاق السراج وشركاه لغرض المطار المدني الجديد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩ والمؤرخ ٩٦١/١/١ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تأريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

أعلان

بناء على طلب امانة العاصمة استملاك ٢٧ م ٢ من الملك المرقم قطعة ٢٠/٩٤ مقاطعة ٢٣ الكائن في محلة سبع ابيكار العائد الى خليل خلف لغرض استقامة الشارع العام في المحلة المذكوره .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٢٧ والمؤرخ ٩٦١/١/١ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تأريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب امانة العاصمة استملاك ٦٥/٨٦ م ٢ من الملك المرقم قطعة ١٩/١٠٣ مقاطعة ٢٣ الكائن في محلة سبع ابيكار العائد الى فؤاد على خليل لغرض استقامة الطريق العام في المحلة المذكورة .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٨٦ والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم قطعة ٦/٦٤٨ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولداية ومنيسيف العائد الى كامل ايوب توماس لغرض مديته الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٧٨ والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب مديرية الطرق والجسور العامة استملاك ٤٦ دونم و ٢٠ أولك و ٧٥ م ٢ الملك المرقم قطعة ٧٢ مقاطعة ١٧ الكائن في محلة السويب العائد الى محمود المنفوس وشركائه لغرض المطار المدني الجديد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٩٠ والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

چيروكى [پيش مهرگه]

لاپهريه كه له خه باتى نه ته وهى كورد بهرامهر ناغاوهت و داگير كه ران له ده ورو بهرې جو مهور به تى ديمو كراتى كورد ستانا . نووسينى : دوكتور ره جيمى قازى . بهم زوانه نه كه ويته بازاره وه .

هه رزان و تالان !

تاقه دينار يك بنيره ، سه د فلسيش بو پوسته ، (١٠٠٠) هه موو ژماره كاني هيو اى سالى به كه مو دوو هه مت بو نه نيرين . نه هه له له كيس نه دهى ..

باوهر پي گراواني هيووا

له : -

- بهغداد : ماموستا بهشير موشير - جهيدهرخانه
سواهيماني : رؤوف معروف - نامهخانهي گهلاويژ
محمد عارف معروف - نامهخانهي زيوهر
محمد رسول - نامهخانهي نازادي
كهركووك : عمر بيكس - نامهخانهي كوردستان ، شهقامي سيروان
ههولير : قادر احمد خوشناو - نامهخانهي شورش
كويه : نامهخانهي كوردستان
ههلهبجه : سيد حسين سيد امين
قهلاذزه : نورالدين مهلا صابر
رهواندز : علي عبدالله - نامهخانهي رهواندز
خانهقين : حبيب نهوروز - نامهخانهي سيروان

انتاج: شركة دخان الراقدين المحدودة

جگهره ی تورکی

چاکترین جگهره ی خومالی یه

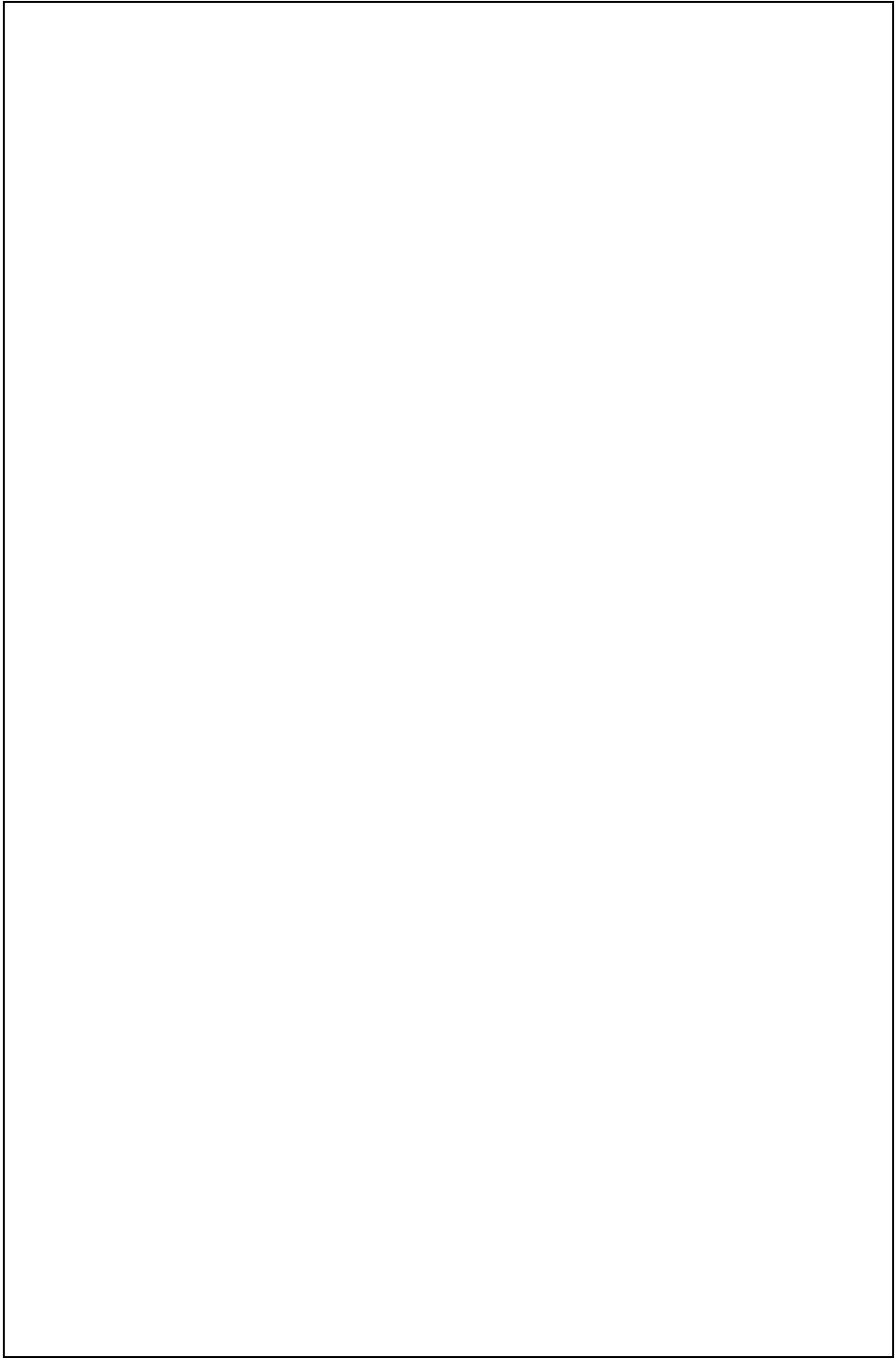
وه له ریزی باشترین جگهره ی جیهاندا یه
ملیونه ها جگهره خور له (تورکی) بهولاهه جگهره ی تر ناکیشن

له چاپخانه ی (النجوم) له بهغدا له چاپ دراوه

گۆقاری هیوا

ژماره 32 سائی 4 نیسانی 1961

لهم ژماره يه دا :

علاء الدين سجادي	☆ ميژوويه کي که د تہ نه وروز . .
که ناني کوردوييف	☆ کورد زانی له لينينگراددا
نهمين ته بدال	☆ ژبان و زانستی کورده کانی نهرمينیای سوفیهت
کریم شارهزا	☆ مهولهوی و بههار (ههلبهست)
پاکیزه رفیق حلمی	☆ کویه و شاعیرانی
معروف بهرزنجی	☆ وهلامیکی زمانهوانی
معروف خهزنهدار	☆ سهرنجیک له وتاره کهی ماموستا ههژار
گوران	☆ دوو تپیی به وینه ، نهک بی وینه
عبدالخالق علاء الدين	☆ به وروزی ۶۱ (ههلبهست)
طاهر صادق	☆ له گوشهیی نه دهب
کاکه مهم	☆ روژژمیر ، بیان روژمیر
عبدالرزاق محمد	☆ یادی کوچی شاعیر شیخ سهلامی نهمر
جلال میرزا کریم	☆ شهیدانی قهلائی دمدم
	☆ لومومبا (ههلبهست)

وه هندی باسی ترو چهند ههوالیک نه خوبینه وه

دانهی به (۱۰۰) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

بهغدا : شهقامی زههاوی ، یانهی سهرکهوتنی کوردان
(بغداد - شارع الزهاوی - نادى الارتقاء الكردى)

تهلهفون ۲۸۴۰۵

خاونی ئیمتياز : یانهی سهرکهوتن

مودیری مهسئول : دوكتور هاشم دوغرامهچى

له پوستهخانهدا تومار كراوه به ژمارهى ۴۹

== ئابوونه ==

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	بو دهرهوهی عیراق له سالیكا
۱	۰۰۰	له عیراقدا
-	۷۵۰	بو قوتابی

پارهی ئابوونه پیشهکی ئهئیریریت
وه بهم ناوو نیشانه ئهئیریریت :
بنداد - وزارة الاصلاح الزراعى
المفتش العام الاستاذمكرم الطالبانى

گوواریکی تهده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره (۳۲) ★ سالی (۴) ★ نیسانی ۱۹۶۱

میژوو یه کی گورتی نه وروز ،

وه کوردو خزمهت کردنی به نه قافهتی عه رب

علاء الدین سجادی

نه وروز که به مانا « روزی تازه » یه ، روژیکی کون و جه ژنیکی کونه .
له لایهن داهانتی نه م روزه به جه ژنه وه گلی قسه و باس هه یه ، یه کیک له وانه نه لی :
« جهمشید » پادشای چواره می پیشدادی سهره تا ناوی « جهم » بووه ، له
زمانی په هله ویی کوندا جهم به مانا پادشای گه وره و به دهسه لاته . روژیک له
گه رانه که یا له نازر بایجان فرمان نه دا ته ختیکی مرصعی بو دانه نین ، خویشی تاجیکی
مرصح و رازاوه به جه واهیراتی له سهر کردوو و له کانی هه تا وکه وتنا له سهر ته خته که
روو به رووی روزه که دانه نیشی ، تیشکی هه تاوه که ، که نه دا له تاج و ته خته که
نه و ناوه نه وه ندهی رووناک نه بیته وه ، خه لکه که که چاویان به مه که وتیان
نه م روزه روژیکی تازه یه . هه ر له زمانی په هله ویی کوندا « شید » به مانا تیشکه ،
هینایان « شید » یان دایه پال « جهم » بوو به « جهمشید » و به روزه که شیان وت

— ۱ —

روژی نه‌وروز ، وانه روژی نوی و کردیان به سه‌ری سال .

ریوایه‌تیک‌تری ته‌لی :

« بیوراسب - نه‌زده‌هاک » هه‌موو روژی بو خواردنی ماره‌کانی سه‌رشانی دوو‌ک‌ه‌سی سه‌ر نه‌بری ، به‌م هه‌ویه‌وه زورو سته‌م له وزه ده‌ر‌چوو‌بوو ، دلی هه‌موو‌ک‌ه‌س بریندار بوو وو . « کاوه » ی ئاسنگه‌ر له ولاتی « هه‌کباتان » نو کوری هه‌بوو ، هه‌شتیان بو ماره‌کانی سه‌رشانی بیوراسب سه‌ر بررابوون ، سه‌ره هاتبوه سه‌ر نویه‌مین که « قارن » ی ناو بوو ، لیره‌دا کاوه ئی‌تر ته‌مه‌ی پی هه‌ل نه‌گیرا ، پارچه هه‌مانه‌که‌ی کرد به سه‌ر داریکه‌وه و ده‌نگی شورشی له سه‌ر بیوراسب به‌رز کرده‌وه ، گه‌ل لی‌ی کو‌بو‌نه‌وه ، چوون بیوراسبیان گرت و له‌کیوی ده‌ماوه‌ند خسته‌یانه زیندانه‌وه . خه‌لکی ئی‌تر ته‌و روژه که روژی سه‌ر که‌وتنیان بوو به سه‌ر جه‌وروسته‌ما ناویان نا به نه‌وروز ، واته روژی تازه .

ته‌مانه هه‌ر چه‌نده ریوایه‌ت بن کاریکی زوریان کرده سه‌ر بیرو باوه‌ری میژوو نووسه‌کانی عه‌ره‌بیش ، ته‌نانه‌ت گه‌لیکیان ته‌لین روژی دروست کردنی عالم و دروست کردنی ئاده‌م هه‌ر دوو‌کیان له‌م روژه‌دا بوون . وه‌کو چون (مقریزی) و (طبری) و (مسعودی) ته‌لین : ته‌م روژی نه‌وروزه له‌ده‌وری ته‌خمینی به‌کانشا سه‌ری سالی تازه بووه و هه‌موو جووره زه‌ماوه‌ندو ئاهه‌نگیکیان تیایا گیراوه . ته‌م ره‌وشته‌مایه‌وه تا که‌وته ده‌وری ئیسلامی ، ته‌نانه‌ت « معتضد » خه‌لیفه‌ی عه‌باسی ویستی لای به‌ری وه یا سوو‌کتری کانه‌وه ، پی‌ی نه‌کرا .

« حمزه‌ی ته‌صفه‌هانی » ته‌لی : خه‌راج و سوورسات له‌سه‌ری سالی هه‌چریدا کوئه‌کرایه‌وه ، هه‌نرا گوررا به‌روژی نه‌وروز که‌ته‌وه خته‌تصادفی ۱۸ ی حوزه‌ی‌ر‌ب‌ر یه‌که‌م روژی ذی‌القعدة‌ی کردووه ، له‌زه‌مانی « متوکل » دا که‌تا ته‌وه ده‌وره خه‌راج هه‌ر له‌سه‌ره‌تای نه‌وروزه‌وه کوئه‌کرایه‌وه ته‌وه هه‌نای دوو مانگی پیش‌خست . له‌زه‌مانی مه‌لیک شای سه‌ل‌جوو‌قیدا ته‌قویمیان گوری و نه‌وروزیان به‌سه‌ری سالی

تازه دانا که نه و وهخته تهصادوفی (۱۰) ی رهمهزانی (۴۷۱) ی هیجری و (۱۵) ی
مارتی (۱۰۷۹) ی میلادی ته کرد .

تهم قسانه سه رچاوه یه کی ته ریخی بوون بهرانبهر به نه وروز . ته مینته وه سه ر
ته وه که ناشنایه تی نه وروز له گهل کوردا چی بیت ؟ .

کورده قه ومیک بوون و قه ومیکن ههر له به ره به یانی میژوو یانه وه تاوو
خاکیکیان هه بووه و تیایا دانیشتون که ته و شوینهش ته م شوینه ی ئیستایانه . ژیانان
له گهل مهرو مالات و جووت و گادا بووه ، ولاته که یان ولاتیکی کویستان و سارده ،
له گهل شوینا نزیکه ی شهش مانگ به فرو سه هول به ندانه ، نه مالات ده ره ته چی ،
نه جووت و کیشه ته کری . که روژی نه وروز هات موژده ی ژیانده وه ی گول و
گیا بو مالاته که یان و ری کرده وه ی جووت و وه رد برین بونان په پیدا کردنی
خویان دینی .

دیسان ته بیعت په رده یه کی تری ره نگاوره نگ به سه ر عالمی کوردستانا
دینی ، له بهر ته مه هه موو جووه زه ماوه ند و ئاهه نگیکیان له و روژه دا گیراوه ، له
ده وه ی « سه مه نی » سه مایان کردووه . هیچ قه ومیک له عه نعه ناتی قه ومی دا بی بهش
نه بووه ، کوردیش ته م روژه یان به هوی ده رکه وتنی سه رچاوه ی ژیانیه وه تیایا
کردوو یانه به جهژنیکی قه ومی . روژی « شم النسیم » ی میسو و « ده ورة السنه » ی
عیراق ههر ته و بونه یان لی دی بویه کردوو یانه به روژی ئاهه نگ و چوونه ته
ده ره وه بو سه یران .

جهژنی ره سمی روژی نه وروزیش له ئیرانا ته گهر زور جوان لی بکولینه وه
له ته نها هه وای مه لبه ند نه بی هیچی تر نی یه ، له گهل ته وه شا کوردو فارس له بهر ته وه
ههر دوو کیان له بهک ره گهن و له و زنجیره لیشاوه ن که له پیش ۳۵۰۰ سال پیش
میلاد دا سه ره و خوار بوونه ته وه و له وان « ماد » دروست بوو له مان هه خامه نشی ،
ههر عه نعه نات و ره وشتیک بو ههر لایه کیان بیت ته ویتریان تیایا به شداره .
که و ابوو روژی جهژنی نه وروز بهرانبهر به کورد نه شتیکی تازه دا هاتووه

وه نه رويته به كي ييگانه به و وه رگير اوه ، به لكو نه نجاميكي تاو و خاك و هه واو
عاده تيكي رووتی قهومی به و هيچی تر . وه كو نه مه هه به نه وهش هه به كه هيچ
په يوه ندي به كي به باری نايينه وه ني به و له گهل رووپه رهي نايینی دا هيچ
ناشنايه تي به كي ان ني به . نه وانهي جه ژني نه وروز تیکلاو به مه سه له ی نايين نه که ن
ناشايسته يي به كه له گهل ته ريخ و له گهل نايين و له گهل قهومی ته تي قهومی كي
ناشکرا نه که ن .

به تايه تي قهومی كي وه كو قهومی كورد لام وايه هه موو نه م گه واهي به ی
بو نه دن كه له به ره به يانی میژووی نايینی نیسلامه وه تا نه م روزه به هه موو
مه عنایه كه له باری خزمهت كردن به نه قافه تي نیسلامی و عه ره بی هه موو ده ميك له
پیشه وه بووه و هيچ وه ختيك له كاروان دوانه كه وتووه . وه كو چون له مه يدانی
سیاسه تا بو پیشكه وتی عالمی نیسلامی هه ميشه له كوشش و تی كوشينا بووه .

به ی پياواني عیلمی و نه ده بی كورد نه و خزمه ته ی كه پی نی نه لین خزمه تي
عیلمی و نه ده بی و دینی له رووپه رهي روزگارا كرد وويانه و كردیان به عیلم و نه ده بی
عه ره بی ، هيچ فره قیكيان له م رووه وه نه كردووه له به يني نه و زمانه داو زمانی خويانا ،
زمانی نه وانيان به زمانی خويان زانيوه ، نايینی نه وانيان به نايینی خويان زانيوه ،
نه قافه تي نه وانيان به نه قافه تي خويان زانيوه ، پیشكه وتی نه وانيان به پیشكه وتی
خويان زانيوه . به يه ك دل و به يه ك زمان قوليان كردووه به قولي يه كا بو به رز
كردنه وه و پته و كردنه وه ی نه و نه قافه ته كه پی و تراوه نه قافه تي عه ره بی ، بو نه
دينه كه پی و تراوه دینی نیسلام . له ريزی پياواني ته ريخی دا كه خزمه تيان به
سیاسه تي نیسلامی و پیشكه وتی نیسلام كردبی به وينه پياواني وه كوو صلاح الدينی
أيوبی ، كريم خانی زه ند ، عبدالرحمن كوری مسلم كه به ابو مسلمی خوراسانی
به ناو بانگه ، مهرزه بان سالار ، هزاره سپ ، ناصر الدوله احمدو حسینی كوری
حسینی به رزگان .
(بروانه لاپه ره ۶۷)

کورد زانی له لنینگراد دا

« ئەم وتارە لە لایەن ماموستا (کوردویف) هەو نووسراوەتەوه ، وه له روژنامەى (ریاتازە) ژمارە (٧٤/١٠٩٤) بلاو کراوەتەوه ، ئەم روژنامەیه هەفتەى جارێک بەزمانى کوردى شیوهى کرمانجى ، وه بەتێپى رووسى له یەریفان پایتەختى کومارى ئەرمەنستانى سوفیەتى سوشیالیستى بلاو ئەکریتەوه . . بەشى

کوردى له ئاموژگای نەتەوهگانى ئاسیای سەر بە ئەکادیمیەى زانستى سوفیەت ، وای بە باش زانى - وه له سەرداوا کردنى ماموستا کوردویف خوى - ئەم وتارە وهربگیریتە سەر زمانى عەرەبى بە تاییەتى بوروژنامەى « خەبات » ، وه بەتێپى عەرەبى و شیوهى کوردى سورانى یینوسیتەوه ، تاییەتى بوگوفارى « هیوا » .

بەشى کوردى - ئاموژگای نەتەوهگانى ئاسیا

ئەکادیمیەى زانستى سوفیەت - لنینگراد

پیش شورشی ئوکتوبر کورد زانی ولاتی رووسی له پلهی یه کهمدا وهستا بوو له هه مووگیتی دا ، شاری پیتز بورگ (لیننگرادی ئیستا) مهلبه ندی روزه هلات ناسی رووسی بوو ، مهسه لهی پیشکوتنی کورد زانی گه لیک له پیش چاو بوو ، ته گهر ته ماشای میژووی کورد زانی بکه ین بومان ئاشکرا ته بی که پیتز بورگ جیگای فیر بوونی زمان و میژوو و ته ده بی نه ته وهی کورد بووه له ته وروو پا دا .

له سه دهی هه ژده مه وه زانایانی رووس ده ستیان کرد به لیکولینه وه له خوینده واری کورد ، وه گه لی نامه و نووسراویان لهم بابه ته وه بلاو کرده وه . له ناوه ندی سه دهی نوزده هه م دا شاری پیتز بورگ بوو به جیگای کو بوونه وهی کورد زانه کانی رووس ، ههر له و کاته دا گه لی نامه و نووسیار له بابه ت شارستانیه تی کورد بلاو کرایه وه . لهم خه باته خوینده واری یانه ی که بلاو کرایه وه : « پ . لیرخ » (لیکولینه وه له بابه ت کوردی ئیران و پیوه ندیان به خالدی به کانی سه روو) سالی ۱۸۵۶-۱۸۵۷-۱۸۵۸ . « آ . ژابا » چه ند پارچه نووسراویکی کوردی له گه ل ته رجه مه ی بو زمانی فه ره نسی سالی ۱۸۶۰ ، دیسان « آ . ژانا » (فه ره نگه ی کوردی - فه ره نسی) سالی ۱۸۷۹ . « ف . یووستی » (ده ستووری زمانی کوردی به زمانی ته له مانی) سالی ۱۸۸۰ . « ف . زیرنوف » خه باتی شرف الدینی بدلیسی (شهرفنامه - میژووی کورد) که به فارسی نووسراوه ته وه گوری بو زمانی فه ره نسی . « آ . سوسین » بلاو کرده وهی فولکلوری کوردی له گه ل ته رجه مه ی ته له مانی ۱۸۸۷-۱۸۹۰ . « ن . مار » (خه به ری چه له بی) سالی ۱۹۱۰ ، وه گه لی خه باتی تری خوینده واری له لایهن زاناکانی رووس له پیتز بورگ هیتر او نه ته کایه وه له چاپ دراون . له مه وه بومان ده رته که وی که زاناکانی رووس هه نگاوی زلیان ناوه بو

پیش خستی کورد زانی له ولاتی رووسی و هه موو سو فیه ت دا .

پاش شورشی ئوکتوبر ، پیش که وتنی کورد زانی به ناماده کردنی کادروه به نسترابوو بو به ریوه بردنی به شی کوردی ، بو فیر بوونی زمانی کوردی ، وه

لیکولینهوه له خوینده واری نه ته وهی کورد . له سالی ۱۹۲۸ کومیتهی ناوه ندی ی پارتی کومونستی نهرمه نستانی سوفیه ت ، به دهستی کوردی بولشه ویکی کور (نهره ب شامیلوف) چهند کوردیک نیران بو لیننگراد ، بو خویندن و لیکولینهوه ، وه به دهستی کورد زانی مهزن « ن . مار » ، « ی . ا . ئوربیلی » و « ئا . فریمان » ی ئیران زان ، لهم بهشی کوردی به کادریکی زانستی بو وتنه وهی ده رزی زمانی کوردی و به ریوه بردنی به شه که هاته کایه وه . ئیستا که ئهم کادره له نهرمه نستان و شاره کانی تری سوفیه ت کار نه کهن . پاش هینانه دی و ئاماده کردنی کادری کورد زانی له کورده کان و رووسه کان له ئاموزگای روژه لات ناسی (۱) لیننگراد بهشی کوردی دامه زریزا .

ئیستا که بهشی کوردی به سه رو کایه تی ئه کادیمیک ئوربیلی (۲) هه موو شیک له بابه ت لیکولینه وه ی میژوو و شارستانیه تی ی کورد ، خستوو یه تی به ژیر دهستی خوی ، لهم سالانه ی دوایی به دا بهشی کوردی بهرنامه ییکی وردی دانا بو لیکولینه وه له میژوو ی کورد ، وه ئهم پرسیارانه ی خسته پیش چاو : میژوو ی کونی کورد ، میژوو ی سه ده کانی ناوه راست و تازه ی کورد ، لیکولینه وه له خه بات و شورشه کانی کورد بو سه رهستی و ئازادی . له زمانه وانی و ئه ده ب ئهم پرسیارانه ی خسته پیش چاو : لیکولینه وه له ئه ده بی کلاسیکی کورد ، گورینی شاعر و نووسینی کوردی بو زمانه کانی تر ، به تاییه تی بو رووسی و نهرمه نی ، ده ستووری زمانی کوردی ، فهره نگی شیوه کانی زمانی کوردی (کرمانجی و سورانی) . جگه له مهش گرنگترین کاری بهشی ئاماده کردنی کادری زانستی به . زانا و قوتابی یانی

(۱) ناوی ئهم ئاموزگایه (ئاموزگای روژه لات ناسی) بو ، له دوا روژانی سالی رابردوو ناوی گوررا ، کرا به « ئاموزگای نه ته وه کانی ئاسیا » .

(۲) ئه کادیمیک ئوربیلی : به داخه وه ئه لین که له ۲ ی شوباتی سالی ۱۹۶۱ کوچی دوایی کرد .

بهشی کوردی هه موویان خه ریکی نهو باسانهن که له سه ره وه لیسان دواین ، له مه زوریان هیناوه ته دی .

سه روکی بهشی کوردی نه کادیمیک (ئوربیلی) ، چهند پارچه نووسراویکی کوردی و فرههنگی کوردی - رووسی به شیوهی کورده کانی ناوچهی (موسکی) له تورکیا ، بو چاپ ناماده کردووه . نووسه ری ئه وتاره له سالی ۱۹۵۷ دا دهستووری زمانی کوردی به زمانی رووسی چاپ کردووه . هه ره ها فرههنگیکی گه وره ی کوردی - رووسی بو چاپ ناماده کردووه (۱) . ئیستاش خه ریکی گورینی چهند پارچه نووسراویکی کوردی به بو زمانی رووسی ، ئه مه یان نریکه ی (۳۰) مه لزه مه نه بی .

له کار کارانی بهشی کوردی (ئی . ئی . تسوو کرمان) چهند به شیکی له دهستووری زمانی کوردی چاپ کردووه . (م . رودینکو) ناوی ده سنووسه کوردی به کانی ناماده کردووه بو چاپ ، نه وانهی له نامه خانه کانی لینینگرادن ، وه شیعه کانی نه حمه دی خانی (مهم و زین) - سه ده ی هه فده مین - به ته رجه مه ی رووسی ناماده کردووه بو چاپ .

بهشی کوردی به تیکراییی نریکه ی (۳۰) مه لزه مه ماده ی لیکولینه وه ی ناماده کردووه بو چاپ ، له میژوو و فیلولوژیی کورد ، ئه خه بانه زانستی به له لینینگراد و موسکو و یه ریفان چاپ نه کرین .

بهشی کوردی له م پروژهی جهوت سالی دوایی بهش دا شیوه ی سورانیی خستوو ته بهرنامه ی کاریه وه ، شیوه ی سورانی بو کورد زانی شتیکی گه لیک گرنه ، چونکه نه ده بی کوردی بهرز ، باسی میژوویی ، سیاسی له عیراق دا بهم شیوه به بلاو نه کرته وه . بهشی کوردی بریاری داوه که چهند نامه ییک له بابته فو رتیک و

(۱) ئه م فرههنگه له چاپ کوتایی هات و بلاو کرایه وه .

دهستووری زمانی کوردی (شیوهی سورانی) ناماده بکا، ههروهه بریاریشی داوه که فهرهه نگیکی (کوردی - رووسی)، وه چهند پارچه بیک له نووسراوی سورانی ته رجه مهی رووسی بکا. کارکارانی بهشی کوردی (کوردویف) (ئی. ئی. ئی. تسوو کرمان)، (معروف خزنه دار)، (م. رودینکو)، وه قوتابی بهکانی بهشی دکتوراه: (زاری یوسف) (۱)، (ئی. سمیر نوبا) (۲)، پیویسته ئهم پروژیهی که له سهروهه باسمان کرد بیپینه دی.

له بهشی کوردی دا، وتنه وهی ده رزی کوردی (شیوهی سورانی) هاته دی، ئیستا که ههفتهی دوو جار ماموستا معروف خزنه دار که له عیراقه وه هاتوه، ده رزی زمانی کوردی به قوتابی بهکانی بهشی دوکتوراه ئه لیته وه. بهشی کوردی گه لی کاری زانستی گرنگی تری به دهسته وهیه، (ئی. ئی. تسوو کرمان) خهریکی نووسینه وهی (مانای فورمه ی فیعل له زمانی کوردی دا) به (م. رودینکو) خهریکی لیکولینه وهیه له شیعری (فهقی تهیران)، وه شهری سیسا بانه - سه دهی سیزدهمین - به ته رجه مهی رووسی. کارکاری بهش (ژینیا دیمیتتیا) (۳)، به سهرکاری (ل. گوزه لیان) خهریکی ته رجه مه کردنی شه ره فنا مهیه بو زمانی رووسی، ههروهه ها (ژاکا مووسه یلیان) (۴) خهریکی نووسینه وهی ناوی ئه و کتیا نهیه که له بابهت کورده وه دانراون به هه موو زمانانی بیگانه. قوتابی یانی بهشی دکتوراه خهریکی

(۱) زاری یوسف: کچه کوردیکی هوشیارو زیره که خهلکی شاری تفلیسه پایته ختی گورجستانی سوفیهت.

(۲) ئی. سمیر نوبا: کچیکی رووسه، زمانی کوردی ئه زانی، شیوهی سورانی.

(۳) ژینیا دیمیتتیا: کچیکی رووسه، زمانی کوردی ئه زانی، شیوهی کرمانجی.

(۴) ژاکا مووسه یلیان: کچیکی ئه رمه نییه، به لام ده میکه له لنینگراد

ئهژی، زمانی کوردی ئه زانی، شیوهی کرمانجی.

نووسینهوهی نامه‌ی دکتورایان ، له ئه‌دهب و زمان و میژوو . (م . خه‌مو) (١)
 خه‌ریکی (لیکولینه‌وه له شیوه‌ی کوردی بادینان) ه (جه‌لیلی جه‌لیل) (٢) خه‌ریکی
 (میژووی بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد بو سه‌ربه‌ستی له سه‌ده‌ی بیسته‌م دا) یه .
 (زاری یووسف) خه‌ریکی (گورانی فیعل له شیوه‌ی سورانی دا) یه .
 (م . ره‌شید) (٣) خه‌ریکی (میژووی ئه‌ده‌بی کوردی له ئه‌رمه‌نستانی سوفیه‌ت دا) یه .
 (ئوردوخانی جه‌لیل) (٤) خه‌ریکی (لیکولینه‌وه له بابته‌مه‌له‌مه‌ی قه‌لای دم دم) ه .
 جگه‌ له‌مه‌ش به‌شی کوردی لینیگراد کادر بو هه‌موو کوماره‌کانی تری یه‌کیتی
 سوفیه‌ت ته‌هینته‌دی ، له قوتابی‌یانی به‌شی دکتوراه (ئوردوخان) و (م . ره‌شید)
 پاش ته‌واو کردنی کاریان له ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی ئه‌رمه‌نستان کار ته‌که‌ن . به‌لام
 (م . نزاروف) (٥) پاش ته‌واو کردنی کاری له ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی تورکمانستانی
 سوفیه‌تی کار ته‌کا ، نامه‌ی دوکتورای له بابته‌ کوردی تورکمانستانه .

له‌م دوایی‌به‌دا دوولای کوردی عیراق گه‌بشته‌ لینیگراد ، له به‌شی
 دکتوراه کار ته‌که‌ن ، پیوسته‌ نامه‌کانیان له بابته‌ ئه‌دهب و میژووی کورده‌وه‌ بیت ،
 ته‌م دوو لاره‌ زیره‌ک و هوشیاره‌ یه‌که‌میان معروف خزنده‌اره ، ئه‌ویتریان کاوس
 قه‌فتانه ، نامه‌ی دکتورای معروف خزنده‌ار (لیکولینه‌وه له میژووی ئه‌ده‌بی کوردی
 تازه ١٩٠٠ - ١٩٦٠) ه ، نامه‌ی دکتورای کاوس قه‌فتان (شورشه‌کانی بارزان) ه .

(١) م . خه‌مو : کوردی دیهاته‌کانی کورده‌ که له خوارووی به‌ریفان .
 پایته‌ختی ئه‌رمه‌نستان .

(٢) جه‌لیلی جه‌لیل : کوردی شاری به‌ریفانه .

(٣) م . ره‌شید : کوردی شاری به‌ریفانه .

(٤) ئوردوخانی جه‌لیل : کوردی شاری به‌ریفانه .

(٥) م . نزاروف : کورده ، خه‌لکی شاری عشق ئاباده پایته‌ختی
 تورکمانستانی سوفیه‌ت .

ئیمه هیوادارین که ئەم دوو لاوه زیرەك و بە غیرەتە ، بە یاریدەمی زانایانی بەشی
 کوردی نامە کانیان بە سەرکەوتووویی بنووسنەوه ، وە لە پاشانا بە سەلامەتی بگەرینەوه
 نیشتمانی خوشەویست ، لە گەل نەتەوه کەیان خەبات بکەن بو بەهیزکردنی یەکتی و
 برایتی کوردو عەرەب ، وە بو بەریوه بردنی زانیاری لە عیراق دا ، بو پیش خستی
 کوماری خویان بەرە و دیموکراتی راست ، ئەوهی هەموو کەسیک ئەیهوی .
 بەریوه بەرانی بەشی کوردی باوەریان بە هیزە کە کورد زانی لە کومارەمانی
 تری سوفیەتیش دا ئەکریتەوه و پیش ئەکەوی ، زانستی سوفیەت ئەتوانی خزمەتیک
 زوری خۆیندەواری نەتەوهی کورد بکا .

کۆمەڵە شیعری مەولەوی

دەمی سالا ماموستا مەلا عبدالکریمی مدرس خەریکی کوکردنەوهی
 هەلبەستە رەنگینەکانی مەولەوی و بەراوردکردنی ئەو چەند دانە دەسنووسەیه
 کە لە نامەخانەکانی ئەم و ئەوا هەیه . تا لەم دوایی بەدا ماموستا لەو پرۆژەیه
 بووهوه ، پارچە هەلبەستەکانی بە پیی تپی ئەلف و بی ریک خستوووه و
 مەعنای وشەکان و تیکرای شیعەرەکانی لە پەراویزی لاپەرەوه لیک داوهتەوه ،
 ئیستا ئەم پەراوه نایابە لە ژیر چاپایە لەسەر قاقەزیکێ سپی ، وە لە ماوهیەکی
 کەما ئەکەویتە بازارەوه لە گەل سەرەتایەکی گرنگ و میژووی ژینانی
 مەولەوی بە دریزی .

ژيان و زانستی

كوردەكانی ئەرمینیای سوفیهتی

نووسینی : ئەمین ئەبدال

كومەلی دوستایهتی و په یوه ندی زانستی نیوانی

ئەرمینیا و ولاتانی بیگانه بلاوی کردوو تهوه

گهلی كورد له كو نترین گهلانی روژهلاتی نزیكه . له چه رخی كونا كوردەكان له خوارووی [ئەرمینیا] دا ئەژیان له [چیا به كانی كورد] دا ، وه به روژهلاتی سه ر چاوه كانی رووباری ده جله و زنجیره ی شاخه كانی [زاگروس] دا بلاو بوو بوونه وه . پاشان له شاخه كانی [ته ورووس] تا ناوچه ی [ده رسیم] یشان گرتوه . ئیستاش نه ته وه ی كورد كه وتوو ته بهر ئیران و تورکیا و عیراق و سووریا وه له كوماره كانی [قه و قاز] و له ئاسیای ناوه راستیشا ئەژین .

له و دیوی شاخی قه و قازه وه كورد له كوماری ئەرمینیا و ئازهر بایجانی سوفیه تیدا ئەژین ، كه میکیشیان له كوماری جورجیای سوفیه تیدا ئەژین .

له سالانی ۱۸۷۷ - ۱۸۷۸ دا له ماوه ی جه نگی رووس و توركا هه ندیک كورد له ناوچه ی [عینتاب] ه وه له نزیکی شاری [بایه زیدی كون] كو چیان كرد بو ناوچه ی [دیکور] له ههریمی [قارس] وه بو [ئەپاران] و [سوورملو] و [چه میازین] له ههریمی به ریفان ، وه پاشان له ناوچه كانی [هو كته مبه ریان] و [ئەشتاراك] یش بلاو بوونه وه . له سالی جه نگی به كه می جیهانی یشا [۱۹۱۴ - ۱۹۱۸] كورده به زیدی به كانی ناوچه ی [قارس] و [سوورملو] یان به جی هیشته و كو چیان

کرد بو [ئه پاران] و [تالین] و [هو کتە مەربان] له ئهرمىنيا ، هه ندىکيشيان
چوون بو [جيورجيا] ، نهوهى ئهوانه ئىستا له شارانى [تفليس] و [روستافى] و
[باطوم] وه له ناوچهى [کاختيا] ئهژين . کورده گانى ئهرمىنيای سوڤيه تى بش
له مېژه له ناوچهى [ئه پاران] و [تالین] ئهژين ، که ميکيشيان له ناوچهى
[باسارکشار] و [ئهشتاراک] ئهژين .

هه ر چه ند هه ندى نه ته وه په رستى شيت گير پرو پا گاندهى درو بلا و ئه که نه وه
له بارهى په يوه ندى نيوانى کوردو ئه رمه نه وه ، به لام دوستانه تى ئه م دوو گه له
زور کونه ، وه ساله هاى ساله به ميرات بو نه وه گانى پاشه وه دى .

پيش شورشى مه زنى سوشيا لىستى ئو کتو به ر ئابوورى و زانستى کورده گانى
ئهرمىنيا زور له دوا بوو ، کورده گان به شيوه به کى تا به تى خه ريکى حه يواندارى و
فهلاحت بوون ، هه ندى سنعانى ده ستى بشيان له ناوا هه بوو وه ک قالى و به ره
دروست کردن و شتى وا . ره نجکيشه کورده گانى له ژير بارى تالان و چه وسانده وه
سه ختى سه ر خيله گان و ده وه مه نده گانا بوون .

گيانى توله سه نده وه له ناو کورده گانى ئهرمىنيايشا ، وه ک له ناو هه ر
گه لىکى ترا ، ريشهى دا کوتابوو ، وه پيوست بوو له سه ر هوز که چاو پوشى لى
نه کات . هه موو جارى به هوى مولکايه تى زه وى و زارو ، شه رى چى نايه تى و ؛
ئافره ت هه ل گرن و شتى وا وه ، هه را په يدا ئه بوو له نيوانى هوزه گانا ، وه ئه مه
ئه بوو به هوى شه رو ئاژاوه و خوین رشتىکى زور له نيوانى دوو هوزا ، يا هه ر له
ناو هوزى کدا به تى نيا .

ئافره تى کورد له وه زعه پاش که وتو وه دا ، وه ک به ندى وا بوو ، مافى
چون به کى نه بوو له گه ل پياوان . له کاتى منال بوون و له وه ختى نه خوشينا ته نها
مامانىکى نه فام به دياريه وه ئه بوو . کورده گان عاده تيان بوو هه ر به که چه ند ژن

بیتی . کورده دهوله مه نده کان تا چوار ژنیان ماره نه کرد . پیاو له خورایی وه به بیانوی هندی شتی هیچ و پوچه وه ژنه کهی ته لاق نه داو ده ری نه کرد و سزای نه دا . پیش دامه زانی حو کمی سوفیه تی دیهانی کورده واری له نه رمینیا دا هیچ خویندنگایه کیان تیا نه بوو ، وه روژنامه و کتیب ری یان نه نه که و نه دیهاته کان . به هوی نه وه وه که هیچ کتیبیک به کوردی نه بوو ، وه کورد نه لف و بی تاییه تی خوی نه بوو ، زور بهی کورده کان نه خوینده وار بسوون ، تاك و ته رایان تیا بوو به زمانی رووسی یا نه رمه نی ، یا تازه ربایجانی ، یا جیورجیایی فیری خوینده واری بوو بی . زه لامي کورد له شیوه یه کی ده شته کی یانه ی ته واودا نه ژیا .

شورشی مه زنی سوشیالیستی نوکتو بهر کورده کانی رووسیای کونی راهه راند . هه ره که نه ریستی کوخووزی بلاو بووه وه به گونده کانی یه کیتی سوفیه تدا ، ژنیانی ره نه جکیشه کورده کان ریباژیکی نوی گرت بهر ، وه ژنیان یکی تازه یان دهس پی کرد . پاش دامه زانی یاسای سوفیه تی و دابهش کردنی زه وی و زار ، ره نه جکیشه کورده کان زه وی یان دهس گیر بوو ، نه و کوردانه ی که له ژنیان یکی ده شته کی یانه دا بوون ، دهسیان کرد به فلاحهت و تووتن و تهره کال کردن و پهروه ده کردنی میش ههنگ و چینه کهر . ئیستا ژماره یه کی زور له کریکارو پسپور و پیشه وه ره کورده کان له گارگا کانی [بهریفان] و [لینینیکان] و [تفلیس] و [باکو] و شاره کانی ترا تیش نه کهن ، وه له گونده کانی کورده واری دا تراکتور و مه کینه ی دره وو کیشه و مه کینه کشت و کالی یه کانی تر تیش نه کهن ، وه کورده کان نه یان بهن بهریوه .

دیمه نی گونده کانی کورده واری گوراوه ، چونکه خانووه گانیان له سه رشیوه ی نوی تازه کراونه ته وه ، وه له جیاتی خانووه کونه کان که له ژیر زه وی دا هه له نه که نران ئیستا خانووی جوانی یه ک نه سوم و دوو نهوم نه کریته وه ، وه ناو ماله کانی له سه رشیوه ی نوی پوشته کراونه ته وه . کورده کانی نه رمینیا پیش نوکتو بهر

هیچ پیشه به کیان نه نه زانی ، به لام ئیستا خانوو دروست گهر و دار تاش و سه نگ
تاشیان تیا هه لکه وتوووه .

وه له نه نجامی دامه زرانی یاسای سوفیه تی و پهیدا بوونی شورشی زانستی دا
گورانیکی زوری کومه لایه تی و ئابووری هات به سهر ژبانی ئهرمینیا ی سوفیه تیدا ،
وه ئهمه بوو به هوی بهرز بوونه وهی پلهی زانیاری ی کورده کانی . جار ان خویندن
له بهر چاوی کورده بهزیدی به کانا به تاوان دانه نرا ، به لام ئیستا ئهو میشکه پووچه
بو یهك جاری باری کردوووه .

ئیستا کورده کان هه موویان چه زیان له خوینده واری به ، پارتی ی کومو نیست و
حوکوومه تی سوفیه تیش دریغی یان له هیچ نه کردوووه بو رزگار کردنی ره نه چکیشه
کورده کان له دواکه وتووویی جار انیان . ئه لف و بی ی کوردی بو یه کهم جار له
یه ریفان دانرا . ئیستا ماموستایانی کورد له دیهاته کورده کانی ئهرمینیا دا ده رز
ئه لینه وه ، وه له قوتابخانه کانی کورده کانا ۱۱۲۰ قوتابی ئه خوینی . له هه موو دیهاته
کورده کانا قوتابخانه ی نوی کراوه ته وه . ئهو قوتابخانه وه نه بی ته نها ماموستای
کورد ده رسیان تیا بلیته وه ، به لکو ماموستای رووس و ئهرمه نیش ده رسیان تیا
ئه لینه وه ، وه شان به شانی روشن بیره کانی گونده کان تی ئه کوشن به رامهر پاشماوه ی
خوو ره وشته به ده کانی کون . یانه زانستی به کان و ژوو ره کانی کتیب خویندنه وه ش
که نامه خانه و هولی گه وره یان هه یه بو خویندنه وه و شانو گیران و فلیم پیشان دان ،
ده وریکی باشیان گیراوه له بهرز کردنه وه ی پلهی زانستی ره نه چکیشه کورده کانا ،
وه له گورینی ژبان و ههستی ده روونی یاندا . زور جار له و یانانه دا ئاهه نگ ئه گیرری و
وتارو راپورت ئه خویندنه وه و شتی تر ئه کری . ئهم یانه و نامه خانه ئیشیکی زور
ئه کهن بو بلاو کردنه وه ی زانستی کشت و کالی و ته کنیکی له نیوانی کورده کانا .

یانه ههر له سه ره تاوه ده وریکی گرنگی گیراوه له ریکه خستی چهزه
هونه ری به کانی گهل و پیش خستی هونه ری کوردی دا . بهم بونه یه وه جوانه ئیشاره ت

بکهین بو یانه و زانستی گای دی [ئەلاگیز] له ناوچهی [ئەپاران] که ئیشیکی گهروه ئەکن بو بلاو کردنهوهی زانیاری له ئەلاگیز و دیباتهکانی دهوورو پشتیا . ئەم زانستی گایه تیشیکی گورانی و ههلهپرکی یشی ههیه .

ههروهها کوردهکانی ئەرمینیا به شیوهیهکی ههست پی کراو ژیانی تهندروستی یشیان گوراوه ، وه توانای دوکتورهکان زیادی کردووه . ئەمانه وتار و باسی پزیشکی ئەخویننهوه به سهرفهلاحه کوردهکانا .

له گوندی [ئەلاگیز] و گوندی [هاکو] له ناوچهی (تالین) دوو خهستهخانه ههیه ، له گوندهکانی دهوورو پشتیشیانا دهرمان خانه و نهخوش خانهی منال بوون ههیه . وه بو ئەوهی که خهلهک تووشی نهخوشی ساری نهبن ، بهیناو بهین دوکتور دیت بو کوتانی خهلهکه که . ئەهمیهتیشکی زوریش ئەدری به لهس ساغی منال .

روژنامهی [ریاتازا] ئورگانی کومیتهی ناوهندی پارتهی کومونستی ئەرمینیا دهووریککی گرنگ ئەینی له مهسهلهی بهرزکردنهوهی پلهی زانستی کوردهکانا . ئەم روژنامهیه به زوری وتار بلاو ئەکاتهوه له بارهی ئەتوگرافی و فولکلورو بهخوکردنی منال و شتی واوه . [مروی ئەسهد] که یهکیکه له نووسهههکانی ئەو روژنامهیه ژمارهیهکی زوری له لاوه کوردهکان خر کردووه تهوه له دهووری خوی ، ئەمانه وتار و ههوالی به زوری بو ئەنیرن ، وه به گهرمی تی ئەکوشن بهرامبهه پاشماوهی رهوشتی کون ، وه له بارهی میژووی کوردهوه ئەنووسن ، وه سهبارهت به ئاشتی و دوستایهتی نیوانی گهلان و فیرکردن و پهروهرده کردن و ئەدهبهوه وتار بلاو ئەکه نهوه .

ههروهها له سالانی حوکمی سوفیه تیدا ئەدهبی کورد دامهزراوه و تارادهیهکی زور پیش کهوتوووه . له سهههتای گری سهههمی ئەم سهههیهدا چهند نووسههری کورد پهیدا بوون وهک [حاجی جندی] و [عهزه ب شامو] و [جاسمی

جهليل] و [وهزيرى نادرى] و [كوردوى كونجو] و [قوجاخى مراد] و [نهمه دى ميرزاي] و [نورى] و [نوتارى شارو] و من .

حاجى جندى يه كيكه له دامه زرينه رانى نه ده بى كورد ، وه وه نه بى ته نيا نووسهر بى ، بهلكو زانايشه وه يه كه م فولكولوريسى كورده كه له بهشى روزهلان ناسى نه كاديميه زانستى نه زمينياي سوفيه تيدا نيش بكا ، وه گهلى نووسراوى نه ده بى وكتيبي قوتابخانه ي به كوردى داناوه . حاجى جندى له پارچه ههلبهسته كه يا [ههلبهستى من] به شيوه يه كى رازاوه باسى كويله بى جارانى ئافره تانى كوردى كردوو ، وه ده رى خستوو كه ئيستا له ژير سايه ي هوكمى سوفيه تيدا چهند بهختيارن .

حاجى جندى به ههزىكى بى پايسانه وه ههلبستى كونى ميللى كورد نه نووسيته وه وه نه ي رازاينته وه وه به كوردى و نه رمه نى و رووسى بلاوى نه كاته وه . له سالى ۱۹۴۱ دا قه سیده ي [كيارو كولو كى سليمانى سليفى] به كوردى ده ركرد وه له ۱۹۳۶ يشدا كتيبي [فولكلورا كرمانجا] ي ده ركرد بو ، وه له ۱۹۵۳ يشا داستانى [كور توغلى] ، وه له ۱۹۵۴ دا كتيبي [نه ده بى كورد له نه زمينياي سوفيه تيدا] ي ده ركرد . نه م كتيبانه هه موو له يه ريفان له چاپ دراون . حاجى جندى چهند دانراوى تريشى هه به . چيروك و ههلبهسته گانى حاجى جندى به شيوه يه كى جوان ژيانى گهلى سوفيه تى و نيش و كارى نه م گه له ده رنه برى ، وينه ي رازاوه ي نه ده بى له نووسراوه گانى نه م نووسهره دا دياره .

[جاسمى جهليل] و [عه رهب شه مو] يش له دامه زرينه رانى نه ده بى كوردين . جاسمى جهليل خويندنى به رزى ته واو كردوو ، وه نيشيكى گه وهره ي كردوو بو پيش خستى شيعرى ميللى كوردى له باره ي هونه رى يه وه ، وه بو بلاو كردنه وه ي به نه زمه نى . ههروه ها گهلى پارچه ههلبهستى جوانى هه به وهك

[بهستهی هه‌ربك] و [تللی ئایشی] و [تللی هه‌مزه] و [سوزی کوردی] که له سالی ۱۹۵۵ دا له به‌ریقان چاپ کراون ، وه گه‌لی پارچه هه‌له‌ستی تریش .
 عه‌رب شه‌مویش له چیره‌که‌کانیا وینه‌ی ژبانی کون و نویی کورده‌کانی کیشاوه ، وه باسی خه‌باتیانی کردووه به‌رامبه‌ر به‌کونه و دوژمنی چینایه‌تی . هه‌روه‌ها چه‌ند نووسراوی زانستی‌بشی هه‌یه له باره‌ی دهره‌به‌گی له کوردستانا وه دهره‌باره‌ی گه‌لی مه‌سه‌له‌ی تر نووسراوه ئه‌ده‌بی‌یه‌کانی [وه‌زیری نادری] و [قوجاخ‌ی مراد] و [ئوسوی به‌گو] و [ئه‌جمه‌دی میرزا] و [نوری] و [ئوتاری شارو] و [میکائیل ره‌شید] و (عه‌لی مه‌مه‌دی) و (به‌ختشوی ئه‌سکو) و نووسه‌ره لاوه‌کانی تریش گیانی نیشتمان په‌روه‌ری و ناشتی خوازی و دوستانه‌تی یان تیا فه‌رمان ره‌وايه .

هه‌روه‌ها گه‌لیک له نووسه‌ره ناوداره‌کانی ئه‌رمه‌ن ئیشیکی زوریان کردووه بو ناساندنی نووسه‌رانی کورد و فولکلوری هه‌مه‌جوره‌ی کورد به‌خوینده‌وارانی ئه‌رمه‌ن ، له‌مانه (نایری زاریان) و (صوغومون داروتسی) و (هوفانیس شیراز) و (سارمین) و (فاهان گریگوریان) و (فاهان کارتس) و (مگر دیچ خیرانیان) که گه‌لیک نووسراوی نووسه‌ره کورده‌کانیان وه‌رگیراوه ته‌وه سه‌ره‌نه‌رمه‌نی .
 له زاو‌ره‌نجکیشه کورد‌د‌د‌کانی ئه‌رمینیای سوفیه‌تیدا ژماره‌به‌کی زور له پیاوانی ده‌ولت و زانایان و تیکوشه‌رانی کومه‌لایه‌تی هه‌لکه‌وتوووه وه‌ک (نادوی خودو حمدوف) و قاره‌مانی به‌کیه‌تی سوفیه‌ت (سه‌مه‌ند سیامه‌ندوف) و گاندیدی زانیاری میژوو (خالد چه‌تویف) و (میروی ئه‌سه‌د) و (شاگروی خدو) و (خلیل مراد) و (شاوی برو) و (ئه‌راما تشاتشان) و (ته‌یموری برو) و گه‌لیکی تر

نووسه‌ره کورده‌کان له نووسراوه‌کانیا نا باسی نیشتمان په‌روه‌ریی کورده سوفیه‌تی به‌کان و ژبانی روژانه‌ی ولانه‌که‌یان و سه‌رکه‌وتنی سنعات کاری و کشت و

کال نه کهن ، وه گورانی بو ناشتی و ژبانی ئافره تانی ئازادو یاسای کولخوزی نه لین .
باشترین نووسراوه کانیان وه رگیراوه ته سهر رووسی و ئهرمه نی و جورجیایی و
نازه ربایجانی و توکرانیایی و زوبانه کانی تر .

په ریفان ، پایتهختی ئهرمینایی سوفیه تی بووه به بنکه به کی گه وره ی کورد
شوناسی . ههروه ک پله ی ئابووری و زانیاری کورده کان بهرز بووه ته وه په یوه ندی
خیزانی یشیان گورانیکی زوری به سهرا هاتوو ، نهو مافانه ی به پیی قانونی
سوفیاتی دراوه به ئافرهت به ته واوی بووه به عادهت له ناو خه لکا وه یاسای
دوو ژنه ی نه هیستوو که جاران بووبوو به هوی به ده بختی و چاره رهشی
ئافره تانی کورد له ژبانی خیزانی و کومه لایه تی دا ، ههروه ها ژن هه ل گرتن ئیستا
به یه گجاری بن بر بووه . ئیش کردنی تیکرایی له کیلگه و کارگا و فابریقه کانا
ماوه ی ئاماده کردوو بو له ناو بردنی خوو ره وشته زیان به خشه کانی جاران .

وه رگیر له عه ره بی یه وه :

محمدی مه لاکریم

سرئنج :

ره ننگ بی له ناوه کانا هه ندی هه له هه بی ، چونکه ئهم وتاره تا کراوه به
کوردی چهند وه رگیرانی تری دیتوو ، وه ته وه بووه به هوی گورانی نهو ناوانه .

— ههوا —

—————

— ۱۹ —

مه‌واهوی و به‌هار

وه‌هارن ، سه‌برهن ، سه‌وزهی دیاران
نم کهوت نه دیده‌ش چون شهو ییداران
په‌ی دله‌ی مانیای دهره‌ون مه‌لالان
سایه به‌سته‌وه خه‌یمه‌ی گولالان
بوی به‌خه‌ی سه‌ه‌هر په‌ی ده‌ماخ دل
مانو وه نه‌سیم جیب جه‌مین گول
چون دیوانه‌ی شور نازیز نه سردا
شه‌تاو سه‌ر هور گرت وه ده‌شت و دهردا
توولانی چون هیجر خاتر پر دهردان
ره‌وان وینه‌ی وه‌صل گهردن بی گهردان
های جه‌شنوی وه‌ش روح نه‌فزای کاوان
سای جه‌شاخه‌ی تاف ساف سه‌راوان
نه‌ک چون تاف چه‌م پر نه‌س‌رین چه‌رخ
بارک‌الله چه‌رخ ، هه‌ی تافه‌رین چه‌رخ
چه‌نی جه‌ه‌س‌قی ویت ته‌واسایت
چه‌نی جوش عه‌شق مه‌جنوون تاسایت

بدیه چون هوردان وه نام و نهنگدا
بی پهروا مدو ویش وه رووی سهنگدا
های ساقی ههلای سهرمایه‌ی خامی
نمه‌دوم وه دهس رای نیک نامی
باوهره وهش وهش ساده‌ی هه‌ی په‌ی که‌ی
تساف قه‌لوه‌زه‌ی ساف شیشه‌ی مه‌ی
مه‌وجش بنچینه‌م بدو وه ههم دا
هه‌ستیم دو وه بهرد هه‌رد عه‌ده‌م دا

پیش مهرگه

پیش مهرگه ، یه که‌مین چیروکیکی درینوی کوردی‌یه تا ئیستا نووسرای .
پیش مهرگه لاپه‌ره‌یه که له خه‌باتی قاره‌مانانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌رام‌بهر ئا‌غا‌وه‌ت و
دا‌گیر که‌ران له ده‌ور و به‌ری جو‌مه‌ووریه‌تی دیمو‌کراتی کوردستانا .. پیش مهرگه
چیروکی خه‌بات و دل‌داری‌یه .. پیش مهرگه پره له فولکلوری کوردی ، وه به
شیوه پارا‌وه‌که‌ی مو‌کریانی خوشه‌ویست نووسراوه .. پیش مهرگه دیاری‌ی لاوی
تیکوشه‌ری کورد (دو‌کتور ره‌حیمی قازی) یه بو نه‌ته‌وه‌ی کوردی قاره‌مان .

کویه و شاعرانی

نهمه به شیکه له کتیه کهی (کریم شارهزا) خاوه نی کومه له
هونراوهی (نازادی و ژبان) که ماوه یه که لهمه و پیش که و ته
بازاره وه . وا نهم کتیهش خه ریکه بکه و یته ژیر چاپه وه و بهم نریکه
خوینده واری خوشه ویست چهن لاپه ره یه کی ره نگینی نه ده بی
نه ته وه کهی پی نه گات .

کویه نه و شاره میژووینه دیرینهی کوردستانی عیراقه که له داوینی چپای
هه بیته سولتانی ره ننگین دا بنیات نراوه ، لای ژوووو و روژهلانی به چیا
دهوره دراوه ، لای خوارووو روژئاواشی دهشتایی و گردو دوله . له روژهلانی
هه و لیره وه ۸۰ کیلو متر دووره ، به ریگی قیرتاو نه کراو به شارانی هه و لیره
که رکوک و رانیه و سوله یمانی به وه به ستراوه . سه رژی میری گه یشتوو ته ۳۰۲۰۲
کهس .

کویه میژوو ی رابوردوو ی پره له کاره سات به تایه تی له سه رده می شهر و
هه رای ناشوری به کان و میدی به کان و نه و ده وله تانهی له ئیراندا دامه زراون وه که
ئاخه مه نی و نه شکانی و ساسانی و ده وله تی رومه کان ، له و سه رده مه دا بووه ته پی شیلگی
له شکری نه و ده وله تانه دانیشتوانی گه لیک سزاو مال ویرانی یان دیوه و زور جار
شاره که یان ویران کراوه و دواپی تاوه دان کراوه ته وه (۱) .

(۱) گوفاری هیوا ژماره (۷) سالی (۱) و تاریکی طاهر نه حمده - جه ویزی .

ههروه‌ها له ده‌وری فتووحاتی ئیسلامی دا که عه‌ره‌به‌کان له ریگهی هه‌ولیره‌وه توانیویانه شاری (هه‌رمووته) بگرن - که ئیستا دی‌یه‌کی خنجیلهی دیانه کلدانی‌یه‌کانه و نزیکهی چوار کیلومه‌تره له روژئاوای کویه دووره - وه له پاشانا دوا‌ی شه‌ره شیریکهی زور شاری (کوه‌سار) یشیان‌گرتووه که کویه‌ی ئیستایه . له به‌ر ئه‌مه‌ی کوه‌سار به‌و شوینانه ئه‌لین که ناوچه‌ی شاخاوی بن ، دوورنی‌یه ناوی کوه‌ساریش کورت کرابیته‌وه و بوویت به (کویه) وه یا (کو - شار) بوویت . وه له ده‌وری عه‌باسی‌یه‌کانا وه‌ک زور جیگای تر حوکمی ده‌ره‌به‌گی له کویه دامه‌زراوه و سنووری تاروخی زی‌ی کویه (زایی بچووک) رویشتووه ، وه له دوا‌ی ئه‌م سه‌رده‌مه له گه‌ل حکوومه‌تی سوران و ئه‌رده‌لان هاو سنوور بووه (۱) وه له پاشا ئه‌م ناوچه‌یه چهن جار ده‌می به ده‌ست بابان و ده‌می سه‌ره‌خوو ده‌میکیش به ده‌ست سورانه‌وه بووه . تا دوا‌یی راسته‌وخو که‌وته ژیر حوکمی عثمانی‌یه‌کان تا ده‌وری (ئیحتیلالی ئینگلیزی) .

کویه له دیر زه‌مانه‌وه ناوچه‌ییکی ئابین و زانیاری بوه و گه‌لی مه‌دره‌سه‌ی به‌ناوبانگی تیا بووه . گه‌لی زانا و شاعیری وه‌کو شیخ مصطفی‌ی قطبی‌شام (له چه‌رخی هه‌ژده‌م ژیاوه) و قاصد (۱۲۰۰-۱۲۷۰ هـ) و حاجی قادر و مه‌لا عبدالله‌ی جه‌لی (۱۲۵۰ - ۱۳۲۶ هـ) و ئه‌ختر (۱۸۳۹ - ۱۸۸۶ م) و ئانی و مه‌نقی و مه‌لا محمندی گه‌وره و صافی و دلداری لی هه‌لکه‌وتووه و ناوبانگیان به کوردستانا بلاو بووه‌ته‌وه ، به‌لام له دوا‌یی‌دا به هوی تومارنه‌کردنی به‌سه‌ره‌هاتی ژبان و شیعریان ئه‌و ناوبانگه‌یان شاردراره‌ته‌وه و له میژووی ئه‌ده‌با ون بووه . ئه‌وه‌ی مایته‌وه به‌ریکه‌وت ، له زاری ئه‌م و یا له ده‌فته‌ره شه‌ره و به‌رگی ئه‌و کتیه‌ کونه که‌وتووه‌ته ده‌سمان ، ئه‌گینا نه‌ک کویه به‌لکو کوردستان شاعیری زورکون و

(۱) گوفاری هیوا ژماره (۷) سالی (۱) وتاریکی طاهر ئه‌حمه‌د حه‌ویزی .

ئىچكار بەرزى بووه ، نەك ھەر پياو ، بەلكو ژنیش شاعیری بەرزیان تیا ھەلکەوتووہ .
بو وینە (ھەزینە) کە ئافرەتیکى کویى بە و لە (۱۳۳۰ ھ) کوچى کردوہ لە
لاواندەوہى سەر مەرگى حاجى مەلا عبداللەى میردیا ئاواى فەر مووہ :

ئەى رەفیقانى شەریعت ، بىن بکەین گریان و شین
حەیفە بو ئەو قوطى کامیل کوچى کرد بو رووى زەمین ..
وہ لە شیعریکى ترا کە بە نامە بو خوشکى ناردووہ ئەلى :

مەلى خوشکم لە بىرى کردم ئاخىر
بە وەللا ھەر لە کن توپە خەىلم
بوسە دەستەکانى (دا خەجىجم)
سەر و رووى خوم بە خاکى پای دەمالم

کویە ھەر وە کو باسماں کرد لە کونەوہ مەلبەندى خویندەوارو زانایان
بووہ ، جگە لە مەلاو زاناو شاعیرانى خوى لە ھەموو گوشەبیکى کوردستانەوہ روویان
کردووہتى بو وەرگرتنى تەحسىل وەك (مەولانا خالىد) و (کەیفى جوانروپى)
- کە ھەمو تەمەنى لاوى لە کویە بە سەر بردووہ تا چووہ تە ئەستەمبول - وە
(ثانى) و (صافى ھیرانى) - ھیرانىش لە گەل ناوچەى کویە بووہ - وە شىخ
رەزای تالەبانى . تەنانت شاعیرى بلیمەتى کورد (نالى) یش سەرى لى داوہ و لە
مەجلىسى ئەمین ئاغای ئەختەردا جىگایەكى دیارى بووہ .

ھونەرى شىعر لە ھەموو شوینىك نەك ھەر لە کویەدا بە پى دەورو بارى
ژيانى کومەلايەتى و ئابوورى کومەل دەگورى ، وە ھەر وەك ئاوینەبەكى ساف و
بى گەرد بارى ژيانى ئەو کومەلە ئەنوبى کە شاعیر لە ناویا ئەژى ، بوپە دەبینى
ئەو شاعیرانەى کە (فولکلور) ی ئەم ناوچەیان دا ناوہ ، بەشیوہبەكى سادە و راست و
رەوان شعوورى خویان دەر بریوہ . بو وینە ئەم چەند پارچە فولکلورەى ناوچەى

کویه تهنوسین (۱) :

چاوت تهستیره ی (پیرو) وی هه لدی له (دهرکی گهرو) وی
پیروزت بی له یلی نوی
چاوت تهستیره ی سهحهری هه لدی له (بیژنگ به سهر) ی
کوژرام له ری پیغه مبهری
تهحا ، له کهوا کهی کونی وهک ره یحانه دهر وا بونی
ژوانمان له گردی (که کون) ی

له سهده ی ههژده ههم و سه ره تا و ناوه راستی سهده ی نوزده ههم شاعیرانی
کویه له غه ره زی شیعی ئایینی و دلدار ی و ستایش دواون و ههمو توانای خویاون
بو تهرخان کردوه . وا بو نمونه پارچه هه لبه سستیکی ئایینی تصوفی شیخ مسته فای
قو طبی شام پیشککش به خوینده وار ان ده کهین ، که نمونه ی هه لبهستی کوردی
(شیوه ی سورانی) یه له سهده ی ههژده ههم دا :

الله هه بو ، قهت کهس نه بوو

بوونی بوو ، نه بوونی نه بوو

ئه زه لی بوو ، ئه بهدی بوو

فهر دو ئه حه د ، سه ره مده دی بوو

زاتی له غهیران غه نی بوو

[الآن کان کما کان]

وه له دوا ی ناوه راستی سهده ی نوزده ههم شیعی په لاماردان (هجوم) و
دلدار ی زور له با بووه ، پاله وانانی ئه م دوو غه ره زه (ئه ختهر) و (که یفی) و (مه نفی) بوون .

(۱) ئه لین دانه ری ئه م شیعرانه ئافره تیکی ناسراو بووه . (تهحا) وشه ی

سه ره سورمانه .

وه له هه مان کاتدا نووسین (نه نثر) ی کوردی یش پیشکەوتوووه ، وه له م کاتدا زانای شاعیر (مه لا عبداللهی جهلی) زور سهر که وتوو بووه (١) . وا بو نموونه پارچه یه ک له نووسینه کانی پیشکەش ده کهم که له مه ولوود نامه که یمان وه رگرتوووه ، ده رباره ی په یا بوونی (جنین) ی پیغمبه ر ئه لی :

« مه لاییکه تان ته به ق ته به ق نووریان نیشار کرد ، ده رگای جهه ته م داخرا ، به ههشت وه کو بووکان مزین کرا ، حوریان خویان ئارایشت دا ، سه ریان له قه سرو قسووری به ههشت ده رهینا . گولی به ههشت پشکووتن ، نه سیمی جه ته ت ئه نگووتن ، خونچه ده می داوه ، کانی وشک ژیاوه ، ته یر هاته خروش ، جو و جو بار هاته جوش ، بلبل مه ست بوون له سه ر چلان ، نه سیم وه ر بوون به نیو گولان ، گولوک سوور بوور . گیا پر نوور بوون . . تاد . »

وه له مهیدانی بیرو باوه ری نه ته وایه تی دا (حاجی قادری کو بی) و (مه لای گه وره) و (دلدار) عاطیفه و ههستی نه ته وایه تی یان جو شاوه ، وه له م مهیدانه پیروه زه فراوانه دا ئه سپی شیعریان به تاو لینگ داوه و ده نگیان له هه موو کوردستان بیستراوه و خه لک به شانازی یه وه بانگیان ستاندوووه ته وه ، وا نموونه ی شیعری نه ته وایه تی ئه وسه ده یه پیشکەش ئه که ین که شیعریکی حاجی قادره و ئه لی :

تا ریک نه که ون قه بیلی ئه کراد

هه روا ده بنه خرابه ئاباد

(١) به راستی (جهلی) به ردی بناغهی نه نثری کوردی داناره ، له شیوه ی ئیمه دا پارچه نووسراوی په خشانمان له مه ولوود نامه که ی ئه و کونتر و جوانتر نی به که به لگه یه کی به که لکه بو میژووی ویژه له کوردی دا ، وه ههروه ها نموونه ی میثولوجیای ئایینی ئیسلامی به (ع) .

ئەنواعى مىللەل بە گەورەو و چووك

خەملىوہ مەمالىكى وە كو بووك

شيعرى نەتەوايەتى پى بە پى پىشكەوت تا بە شيوەيىكى پر جوش وئاگرين
خوى نواند لە ھەلبەستە بەرزە ناودارە كەى يونس رەوف دلدار (ئەى رەقيب) كە
ئىستا بوو بە (مارسيليزى كوردى) و ويردى زمانى ھەموو لاويكى خوين گەرم
لە كوردستانا :

ئەى رەقيب ھەر ماوہ قەومى كورد زمان

ناى شەكىنى دانەبى توپى زەمان

كەس نەلى كورد مردووہ ، كورد زيندووہ

زيندووہ و قەت نانەوى ئالاكەمان

خويندەوارى بەريز ! ئەوہ بە كويە و شاعيرانى ، كە خوم بەبەختيار ئەزانم
ئەگەر بە تومار كردن و بلاو كردنەوہى شيعرى شاعيرانمان ، كەلينيكى بچووكم لە
ئەدەبى كوردى دا پر كرديئەوہ .

ھونەر و ھەرانى بە ريز

بو پال پيوەنانى ھونەر مەندانى كوردستان ، وە لە پىناوى پيش خستى
ھونەردا ، گوفارى ھىوا ، بريارى دا كە ھەموو جار يك ، وينەيەكى جوانى
پر مانا ، بلاو بكاتەوہ .
گوفارى ھىوا ، تەك لە ھونەر مەندان ئەكات كە وينەى تا ئىستا
بلاونە كراو ھەمان بو بئيرن ، تا بە [ديارى] پيش كەش بە خويندەوارانى
خوشەويستى بکەين ، لە ھەموو ژمارەيەكا ، وينەيەك .
ئىتر چاوەروانى وينەكەتائين .

وهلامیکی زمانهوانی

پاکیزه رفیق حلمی

له ژماره ۳۱ ی سالی ۴ ی کانونی دووهه می ۱۹۶۱ دا نووسراویکی ماموستا (ظاهر صادق) م بهر چاو کهوت به ناوی (دوو پیتی بی وینه) زور دلی روون کردمهوه، چونکه بوی ناشکرا کردم که هر تهنا من نه بووم بیر له ئهلف و بی کوردی بکهمهوه به تی بینی (ملاحظه) یه کی تازه و چاویکی تیژتر له جارن .. ئنجا بو ئهوهی دلی ماموستا ظاهر صادق فهراموش کهم ئهه چهند تی بینی بهی خومی ئهخمه بهر چاو بهلکو سوودیکی بو ئهوش و بو زمانی کوردی یش بی و دل نیاشی ئه کهم که ئهه تی بینی یانه بهم زووانه به دریژی باس ئه کهم له کتیییدا له بابته زمانی کوردی بهوه که دوو ساله پیوهی خهریکم، وه بهلکو چهند سالیکی تریش پیوهی خهریک ئههیم، پاش شاره زایی به کی باش له زانیاریی زمانه وه به تاییه تی زمانه روژ ههلاتی به کان . . ئنجا تا ئهه کتیبه دهر ئهچی تکام وایه له خوینده واران ورده ورده ههرگری و گولیکی بهر چاوی زوو به زوو ههیه بوم ههل بژیرن با پیکه وه خاویان کهینه وه و پوخته یان بکهین .

جاری له پیش ههموو شتیکدا تکام وایه له کاک صادق دل گیر نه بی له ههوهل تی بینیم له سه ره تایی باسه کهی که ئههلی (دوو پیتی بی وینه) ئهه لیره دا ئه بوو بلی (دوو دهنگی بی وینه) نهک (دوو پیتی بی وینه) چونکه پیت خوی وینهی دهنگه، واته: پیت = وینهی دهنگه کهوا بوو که وتمان دوو پیتی بی وینه

هەر وهك ئهوه يه بليين دوو پیتی بی پیت . . چونکه پیت شتیکه دروست کراوه
 بو ئهوهی ئهوه دهنگه که هونهریکی بووه یه (موجود) وه له خویهوه به پی ی ئهوه
 توانا سروشتی یه له ئینساندا ههیه پهیدا بووه بخاته وینه کی ههست پی کراوه وه
 (محسوس) . کهوا بوو بوونی دهنگه که پیش دانانی پیته که کهوتوووه و دانانانی پیت
 لهسهر ئهوه داماو یه پیک هاتوووه که بو ئاشکرا کردنی دهنگه که و دهرخستی
 پیوستی به وینه کی ههست پی کراوه بووه . ئهم وینه ههش له زانیاری ی زماندا پی ی
 ئه لاین (پیت) که وای ئهم دوو دهنگه ی کاک صادق باسی کردوون هیشتا ههر له
 پلهی دهنگیکی بووه دان و وینه = پیتیان بو دانه نراوه ، له بهر ئهوه ئه بی بلیین دوو
 دهنگی بی وینه . ئینجا یینهوه سهر دوو دهنگه که ی ماموستا صادق بهدی کردوون
 له زمانی کوردیدا و وینه یان بو نه کیشراوه . راستی یه که ی منیش له کاتیکدا که پار
 دهستم کرد به وتنهوهی زمانی کوردی له (قسمی دراستی کوردی) له کولایی یه
 ئاداب ئهم ناتهرای یانهم به دی کرد و که وتمه بیر کردنهوه و گهران ، بو ئهوه ی
 بزانه کی له پیش مندا بییری لهم دوو دهنگه و گهلی دهنگی تری زور ئاشکرا و
 تایه تی زمانی کوردی کردوووه تهوه که هیشتا وینه یان نی یه له ئهلف و بی دا . .
 بهلام دوای تیکوشینیکی زور بوم دهر کهوت که ئهوه ی من بییری لی ئه که مهوه به
 بییری خوینده واراندا نه هاتوووه . . ههر چه ند به جوریکی تر لیکیان داوه تهوه که
 گوايه (ك ، گ) ی ساده که کهوته پیش چه ند پیتیکی یارمه تی دهر (عله)
 دهنگه که یان ئه گوری و ئه بن بهو (ك ، گ) ه (۷) له سهردانراوه ی که ماموستا
 صادق باسیان ده کا . بهلام بیریان لهوه نه کردوووه تهوه که ئهم گورینی دهنگه خوی
 مانای ئهوه یه دهنگیکی تری جیاواز پهیدا ئه کا و ناتوانین بهم دهنگه تازه یه بلیین
 (ك ، گ) ی ساده ، واته ، دیسان ههر ئه بی دان بهوه دا بنین که ئه مانه دهنگی
 جیاوازی تایه تین . له وتاریکی تر دا ئه وهش ئاشکرا ئه کهم که ئهم دوو دهنگه
 ته نها له گهله دهنگی یارمه تی دهری (ی) و (و) دا به کار نایهن به لکو له گهله هه موو

پسته یارمه تی دهره کاندای که ژماره یان له کوردیدا نه گاته (۱۱) و به کار دین، که واته زور به پیوستی نه زانم وهک ماموستا صادق نه ملی بیر له وه بکه ینه وه بو نه وهی وینه (پیت) دابنن بو نه دوو دهنگه و جیایان بکه ینه وه له دهنگه کانی تر که نه مهش زمانی کوردی پی ده وه له مه ند نه بی و به ته واوی نیشانه ی جیا کردنه وه و سه ره به خوبی له زمانه کانی تر ئاشکرا نه کا، ههر وهک دهنگی (ز) له (ژ) جیا نه کریته وه و (و) له (ف). لیره دا پیوسته خوینده وارن بزانی به پی شاره زایی من له زانیاری زماندا (ف) لادانیکه دهنگی (و) ه نهک دهنگی (ف) وه نه بو و ابوو سراه (ف) چونکه (ئاو) نه بی به (ئاو) و نابی به (ئاو) و (گوفار) نه بی به (گوفار) نابی به (گوفار).

ئینجا نه هم هه موو گری و گول و ناته واوی بهی نه م ئه لف و بی به که له بنچینه دا عه ره بی به و دهستکاری به کی زوری بی سوودی تیا کراوه و زمانی کوردی پی نه نوو سهریته وه نه مان خاته سه ره نه و باوه ره که به هه موو تینیکه وه بلین نه م ئه لف و بی به دهس نادا بو نووسینی کوردی. تیا نه م هه موو نووسینه (املاء) په رپووت و په ره له هه له به بهس نی به بو ئاشکرا کردنی نه مه. گوایه چی له مه زیاتر نه م باوه ره بن گیر نه کا که تا ئیستا دوو کورد ناتوانن به بهک جور بنووسن. ده میکه هه ندی له کورده زاناکان و به تابه تی نه وانیه ی زمان په روه رن و له زانیاری زماندا دهسیان هه به وهک دوکتور کامران بدرخان، رهشید کورد، ماموستا جگه ره خوین، توفیق وهی، جهمال نه به زو، گیو مو کریانی و هه ندیکه تر هاتوونه ته سه ره نه و باوه ره که کوردی نه بی به ئه لف و بی لاتی نی بنووسری. به لام نه وانیش یا له وینه به کی لاساییدا لاسایی نه و ئه لف و بی به یان کردووه ته وه که ییگانه کان له م سه ده به ی دواییدا بو زمانی خوین داناو وهک نه و ئه لف و بی لاتی نی به که پاش جهنگی گیتی به که م بو زمانی تورکی دانرا و نه وانیه ی له سه ره نه و

ری و شوینه رویشان زانا کورده کانی تورکیا و سووریا بوون وهك دوكتور
 کامران و ، ماموستا جگهر خوین . . یان له سهر ته و ری و شوینه رویشتون که
 هه ندی له روز هه لات ناسه کانی وهك میچهر سون و ته دموندس بو ته وهی نووسراوی
 کوردی به پتی ئینگلیزی بنووسنه وه بو ئاسان کردنی خوینده وهی . . جوره
 شیوه به کی ئه لف و بی ئینگلیزی یان به کار هیناوه به ته وای به بهر زمانی کوردی
 ناکا . ته وانهی ته م ریگه به شیان گرتوو کورده کانی کوردوستانی خواروون وهك
 توفیق وهی و جهمال نه بهز . به لام وادیاره که ته م دوو جوره ئه لف و بی به وهك
 وتم به ته وای به بهر زمانی کوردی ناکه ن چونکه وادیاره له بهر ته وهی که تاییستا
 شاره زایی به کی وا له زانیاری زماندا له ناو کوردا پهیدا نه بووه ، به تاییه تی له
 زانیاری ده نگ دا له لایه که وه ، وه له لایه کی تریشه وه ته و زمانه وانانه بیرین
 له وه نه کردوو ته وه که زمانی کوردی زمانیکی سهر به خویه و ته و ده نگانهی له
 کوردیدا هه ن شتیکی تاییه تی خوین و ته بی هه موویان به ته وای ئاشکرا بکرین و
 که م و کورتی ئه لف و بی بیگانه نابی بی به هوی ته وهی چاو پوشین له هه ندی
 ده نگ و بی یان که یان به ژیر لیوه وه و بی یان که یان به قوربانی ته و که م و کورتی بهی
 له و ئه لف و بی بیگانه په دایه . . چونکه ته مه ته بی به هوی ته وه زمانه که به ره به ره
 کرژ بی و بکشسته دواوه و ئیتر ورده ورده جیاوازی که م بیته وه له گه ل ته و
 زمانه ی ئه لف و بی کانی به کار دینی .

که وا بوو بو بوژانه وهی زمانیکی دواکه و توو ، وه بو ئاشکرا کردنی
 سهر به خویی ته بی زانایان به بی پشوو ، وه زوو به زوو هه ولی ته وه بدنه ئه لف و
 بی به کی تاییه تی و پر به بهری زمانه که یان دانین و بیر له هه موو ده نگیکی سهر به خوی
 ده نگ دار (صحیح) و یارمه تی دهر [عله] ی ته و زمانه به هه موو پله کانی وه
 بکه نه وه و شیوه و وینه [پیت] بو هه موویان به ئاشکرای دابنن . . وه زور
 به پیوستی ته زانم که زانایان ته بی زور به ژیری له و ده نگانه ورد بینه وه که ته نها

له زمانى كوردیدا ههیه و له زمانهكانى تردا نییه چونكه ئەم دهنگانهیه كه سهر بهخویى
 زمانى كوردی دهر ئەخەن و ئەبن به نیشانهى جیا كردهوهى لهو زمانانهى لیوهى
 نزیكن وهك ئەو دهنگى كه وا ئەزانرى له تى ههلكیشانى دهنگى [ن، گ] [ك]
 پهیدا ئەبى وهك : ههنگ . مهنگ . دهنگ . . وه له راستیدا خوی دهنگىكى
 سهر بهخویه و له زمانى سوهدیشدا ههیه و شیوهى تهنا و سهر بهخوی ههیه . وه
 ههروهها دهنگى ئەو دوو پیتتهى بوون به هوی نووسینى ئەم باسه ، واته دهنگى
 ئەو [ك] و [گ] هى كه كاك طاهر پیشیاری كردبوو [۷] یان له سهردانرى ،
 وه گهلى دهنگى تر وهك ئەو دهنگى كه به تى ههلكیشى [ن-د] ئەزانرى وهك
 توند . په ند . قه ند . وه له راستیدا دهنگىكى تاكى سهر بهخویه . .

هه موو ئەم تى بیی یانه منى هان داوه بو دانانى جوره ئەلف و بی بهكى لاتینى
 وا بزائم كه م و كورتى بهكى واى تیا نادوزریتهوه و تهواو به بهر زمانى كوردی
 ئەكات . . ئەو ئەلف و بی به بو [هیاوا] ی ئەبجاره .

كامیانه ؟

ئەم هه موو زیرى ره شهى وا سوودى بو داگیر كهره ،
 نهوته ، یا خود ئاره قى ناو چاوى چینی ره نجه بهره ؟
 مالی سووتینراوى كورده دوو كهلى سهر كه وتروه ،
 یان هه ناسه ی ره شه تى ئاسوى ولاتى گرتوه ؟
 ئاگره كه ی ئەو سایه ئاسوى باوه گور گور شین ئەكا ،
 یان گرى كورده ئەسووتى و ئیدیعای خوی بوون ئەكا ؟

سهرنجيك له وتاره كهى ماموستا

ههژار

له ژماره (۱) ى رووناھى دا

معروف بهرزنجى

له لاپهړه كاني ژماره يه كهى رووناھى خوشه ويستا ماموستا ههژار
گهليك دهردى دلى هه لرشتبوو ، له گهليك لاهه باسكى بژارى له باخى ته ده به كه مان
هه لاليوو .

زور به جى به و زور پيوسته باخه وان و بژاركارى دلسوزمان بكه ونه كار ،
چونكه بهم بى سهر و بى بهرى به كاروانى ته ده به كه مان سهرگردان ته بى و باخه كه
درك و دال و ده وهن و چيم دا گيړى نه كهن . گهليك شاگول ون ته بن و زور
دوگمه و جونبوتى بايه خوار هه لده وه رين و ده پروين پيش كرانه وه و به تاكلم
گه يشتيان . دوور نى به درك و ده وهن و چيم هيزى زه مينى تاره زووى گه له كه مانيش
بچنى ، ته وسا له داخى درك و چيم گولى نايابيشى لى بيزرى .

به لام سكالاهى ماموستا ههژار له هه نديك سووچه وه پيوستى به
ليكولينه وه به وهك :

- ۱ — چاوه نوارى هه لكه وتوو له چينى مرى پلاوو كوشكى سپى نشين .
- ۲ — رووى گله بى و سكالاهى زور تر له گه لى ميلله ته گويا ريز له بوپژوو
نووسيارانى هه لكه وتوو بيان ناگرن وه بهر تيرى توانجيان ته دهن .

۳ — دهردی کولکه بویژو لاسایی مندالانهو نه گهنم و نه جو ، وه
سهر بهره وژیروی ئه ده به که مان .

توبی و خوا ماموستا گیان ، له ژیانیکی کومه لایه تی ی وه ک هی گه له که ی ئیمه دا ،
که ی بویژو نووسیارانی هه لکه وتوو له کوشکی سپی و مری پلاو ههل ئه که ون ؟
ئا هه لکه وتوو به کم له و مری پلاوو کوشک نشینانه نشان ده !

ئایا گریمان به ده گهنم و ریکه وت یه کیك رووی دابی ، کوشک و پلاوه که ی
ماوه یا نه ؟ ده ست و قه له مه « ۵۱ » ه که ی له که له بچه نراوه یا نه ؟

له کومه لیکی دوو بهره کی دا که چه وساووه و چه وسینه ر ، زوردار و زور
لی کراو ، دا گیر که رو دا گیر کراو هه بی ، هه لکه وتوو بو گهل له کام چین دهر ئه پهری ؟
هه لکه وتوو ی گه لی میلله ت کین ؟ با خوت و گوران بکه م به نموونه . له چ
چینیکه وه هاتوون و کی نازارتانی داوه و ئه دا ؟ کی دهر به دهری کردوون ؟
کی [قانع] ی رو وتهل کردوه و [جگه ر خوین] ی ئاواره کردوه و [عثمان
صبری] محاکمه ئه کاو [صالح یوسفی] ئه خاته زیندان ؟

تو بلی ورته ورتی چه ند نه قام و گیژیکم بده یته وه به روودا که یاسه ر کویری
چاوه راوو پرو پا گنده ی دوژمنه کانمانن ، یا کری گرتی !

من له گه لت نیم بو ئه م گله بی به ئه گه ر به گه لی میلله ت بی . ئه گه ر به ویش
نه بی گله بی به که ت له جی خوی نی یه ، چونکه گله بی له دوژمن ناکریت ،
ههروه ک له نه قام و کری گرتش ناکریت . بویژو هه لکه وتوو ی گهل له ریزی
گهلدا ئه ژین . گه لیک که به شی هه ره زوری چه وساووه و نازار دراووری لی ته نراوو
بی به شی بی له هه موو سهر به ستی به کی سروشتی ئاده مزاد ، چ جای مافی نه ته وایه تی و
دیمو کراسی ، ئه بی هه لکه وتوو ه کانیشی له و نازارو بی به شی به به شدار بن . وه ک
وتوو یا نه : کالاله قه د بالا . به لکو دهردی بویژو نووسیارو روشن بیرانی گهل ئه بی

گرانتر بی ته گهر به راستی له ریزی گهلدا بجه ننگن . ههستی پاك و بهرزو ناسکی تهوان شایانی زورتر و زووتر پی زاینه به نازاری گهل و مروفایه تی . ته بی لهوانه بن که له پیش زورترین که سهوه نازاریان پی ته گا و له پاش ههموان به کامهرانی ته گهن . تهوانهن هه لکه وتوووی ته دهب و بیر بو گهل و مروفایه تی . بو یژ و روشن ییری گهل پهروه چی له گهل ته خوازی بوی بکا ، له گه لیکي ژیردهست و داگیرکراوو ری لی ته تراوو مال بو خو نه بووی وهك کورد ؟ ههلبهت ته زانن که مه بهستم چینی ره نجبهری گهله .

گهل مه گهر ههر تاکیک له که له بچه که ی و سووچیک له ژوووری زیندانه که ی بتوانی پیشکesh به روله هه لکه وتوه کانی بکا . با سه رنجیکی [ناظم حکمت] و [رصافی] و [لاهووتی] و [بحر العلوم] و [لورکا] و کی و کی که ی هه لکه وتوووی چینی ره نجبهرانی گهلانی کهش بدهین . که « هه زاران مه سیحی بیرو باوه و قهلم به سیداره دا کراون » و له زیندان و دهر به دهریدا گیانی پاك و بهرزیان پیشکesh کردوه و ته گهن . برواش ناکهم چاوه نواری ی یارمه تی بو ته ده بیکی راست و دروستی گهلخواز له خو په رست و دزو جهرده ی ره نجی گهل میللهت بفرموون ! . چونکه ته و دهسته یه ته ده بیکیان ته وی بو به زمی شهوی سوورو سه رکویر کردنی ره نجبهران بشی . تا کویله ههر کویله بن و بهرتیل دهر بهرتیل بدهن تا ته وانیش فیزو ته ته نه ی خویانی پیوه بکهن . ته مانه ناتوانن و نایکهن که هه لکه وتوووی گهل میللهت بژینن ، به لکو بویان بکری وهك زور جار بویان کراوه ، باش باش ته یان کوژن . ههر گهل میللهت « هه لکه وتوووی خوی ته ژینته وه له دلی خویدا » ته مهش گفته ی من نی به هی پیره میردی نهمره !

کولکه بویژو ، شیعری به پهله و ، بویژ زوری

بو نهمه یان له گه لتم که بویژ زورن و سهری خویان و خه لکیش نه یه شینن .
پیشتریش گوفاری « شه فحق » له م دهرده کولیوه وه . له گه لیک چهرخ و سه رده مدا
نهمه رووی داوه . نایا شیعره که ی شیخ ره زات له یاد نه بوو : « هینده شاعیر
زور بووه له م عه سره دا . بوو به حه شری . . . » به لام چهند ناوداری وه ک شیخ
ره زان له و سه رده مه ماوه ته وه بو نهمرو ؟ وا بزانه دستووریکي سروشتی هه یه بو
پالوتن و ته نه له کردن : سووک نهر واو گران نهمینی ، سه رکوزهر فری نهدری و
دانه ویله ی پوخت گل نه دریته وه . له گه ل نه وه شدا بهم بهر بهر لایی به گه لیک کات و
ره نج و گه نج به فیرو نه چی . له بهر نه وه پیویسته نه ک ههر ته نیا دوو کهس له بویژو
نووسیاره هه لکه وتوووه کان خویان نهر خان بکه ن بو بژاری بهر هه می نه ده به که مان ،
به لکو پیویسته لیژنه یه ک له زانیارانی زمان و نه ده ب و هونه ر پیک بینین بو سه ر بهر شتی و
چاو دیری و بژارو ناراسته کردن . تا بهر هه مه کانمانی پیشکه ش بکه ن و نه ویش
بریاری دلسوزانه ی خوی له سه ر بدات . نه وه ی شایانی بلاو کرده وه بی یارمه تی
بدریت بو بلاو کرده وه ی . نه وه شی که م و کوری و کرج و کالی تیدا بی ،
ریگای نشان بدریت و یارمه تی بدریت بو پیشکه وتن . نه وه شی پووچهل بی
بدریته وه به سه ر خاوه نیا « مالی قه لب سه ره و خیوه » .

نهم لیژنه یه پیکه نانی زور گران نی یه . که میک له که مته ر خه می دوور
که وینه وه چی به چی نه بی . فهرموو با ماموستایان : ابراهیم احمد ، گوران ،
دکتور صدیق نه ترووشی ، هه ژار ، علاء الدین سجادی ، حسن قزلبی ، عبدالصمد
خاننقا ، پاکیزه رفیق حلمی بینه مه دیدان ، نه وان نهم نهر که یان به ناسانی پی نه یینزی ،
نه توانن باره گا یا له نشینگه ی یه کیتی بویژان یان له یانه ی سه ر که وتن بگرن .

بهلام هوی سهردهستهی زوری شیعر وتن له کوردیدا نهوهیه ، که شیعر ، وتن و بلاو بوونهوهی ئاسانتره له پهخشان . میللهتیکی ژیر دهست و ری لیگیراوی وهك كورد ههر شیعرى به دهستهوه مابوو بسو دهربرینی ههستی خوی . ههرچی بابهتی پهخشانه وا ئاسان نییه ، چونکه پیویستی بهگهلیك شت ههیه وهك توانای نووسین و خویندنهوهو سهر بهستی له چاپ دان و بلاو کردنهوهو خویندنهوه . داگیر کهران و زورداران ریگای خویندن و نووسین و چاپ و بلاو کردنهوه بیان پی نهگیریت ، بهلام ههرگیز ناتوانن ریگا له بلاو بوونهوهی شیعر و وتی بگرن . چونکه دهماو دهم و به له بهر کردن بلاو نهیتهوهو خویندهواری یشی زور ناویت . شیعر تاقانه هوی دهستی گهلی دوا خراوو ری لی ته تراوی وهك كورد بووه بو دهربرینی ههست و تاوات و بیزاری خوی بهرامبهر ژیان و گوزهرانی سهخت و زورداران و داگیر کهرانی ولات و ره نجه کهی .

ئهگهر هات ریگا و دهرقهتی نووسین و چاپ و خویندن هه بوو ، زور پیویسته پهخشان پیش بخریت و بایهخی پی بدریث ، به تایهتی ، چیروک به هه موو چه شه کانیهوه . ئهمر و تاچیروک هه بی هه لکه وتووانی قه لهم هینده رووله شیعر ناکهن ، له نه ده بی نه تهوه پیشکه وتوو کاندای .

لا سایی مندالانه و ، نه گهنم و نه جو

ماموستا ئه م باسه وا به ئاسانی نادریته قه لهم . چونکه نموونه به کی تازه و په سه ندی زهوق و پیویستی ژیانی ئه م سهردهمه به جاریک ناکریت به لاسایی و گالتهی مندالان . سه بریک و دووفووی ئه ویست . وهك له م بابه ته دا شتی پووچ هه ن له بابه تی کلاسیدا پووچتر زورترن . ته نانهت له به ره می ئه و هه لکه وتووانه شدا که ناوت هینا بوون . به مهرجی ئه گهر به ترازووی زهوقی ئه مر و بی یان کیشن . بهلام به ربه ی ئه مر و به ره می چه رخی را بووردوو پوانه کردن شتیکی راست نییه .

ههروه کو پیوانی بهرهمی نهروش به ربهی کون دروست نییه . ههروهها تهر و
وشك پیکهوه سووتاندن بیدادی پی تهلین .

نازانم بوچ هم بابهته تازهیهی ههلبهست بووه به رموزن له هه ندیک .
ههندی کهس پیی تهلین شیعری تازه . بهلام ناو نانی به « تازه » شتیکی تهواو
نییه . چونکه نهوهی نهمر و کونه جاران تازه بووه و نهوی نهمر و تازه به سبهی
کون نهی . ناوی تازه فیرگهیه کمان بو دیاری ناکا . نهوی راست نهی بووتری
شیعری نازاد « الشعر الحر » ، نازاد له قالی کون ، نهک له رهوت ، چونکه
رهوت موسیقایه و شعیریش بی موسیقا نابی وهک نهفهرموون .

مه بهست له نازادی نهوهیه که له قالی تهسکی بهیت ، واته دوو کهرتی وهک
یهک به پیوان و به کیشان « دومیصرهع » رزگار بین . بهلام موسیقا « رهوت یا کیش »
زور مهرجیکی پیویسته که بهجی یسنری ، بهلام له سهر ههوایه کی نوی و تازه و
ریک له گهل زهوقی نهمرودا . با ناوازدانه ره کانش ناوازی بو بدوزنهوه ، کهس
دهستی نهگرتوون ، نهگهر ناوازدانه ره مان هه بن . نهوه نهگرتی نهوانه هی بویت نییه .
قالی کون وای له سهر بویت دانه نا که شیعریک له دوو کهرت پیک بینی ،
به مهرجیک ههر کهرتی له نه اندازهی کهرتی کهی که زیادو کهمی نهی به پیوان و
به کیشانه ، شت بهرام بهر شت ، تا بابهتی موسته زادیش پیوه ، بیجگه له وهش
نه بوایه ههر شیعره مانایه کی سهر بهخوی تهواوی تیا بی . واته په یوه نندی به شیعری
پیش و پاشی خوبه وه نهی بو مانا . بو نمونه له ههر ههلبهستیکی کون له ههر
لایه کهوه شیعریک وه برگرین نه توانین بیخوینینه وه و مانایه کی به تهواوی لی
تی بگهین ، بی نهوهی ههست به په یوه نندی یهک بکهین که هه بی له گهل شیعریکی
پاشیدا یا پیشیدا . له بهر نهوه گهلیک جار شاعیره کان تووشی تهنگ و چه له مه بوون و
نهیان توانیوه نهو بیره ورده جوان و ناسک و بهرزانه که له دل و میشکیانا بووه
بیخه نه قالیکی وا تهسکه وه . بهلام فیرگهیه ههلبهستی نازاد هم کوسپه ی له ریگای

بیری بوژاندا تهخت کردووہ . ھەلبەستی ئازاد پارچە پارچە لە یەك جیاواز نییە ، بەلكو گیانداریکى زیندووێ پیکهوه بەستراوه . دەست و سەر و پێى لە یەك ناکرینەوه بى ئەوێ گیانی تیا نەمرینیت . پیکهوه گیانداریکى زیندوو شیرینە ، بە پارچە پارچە بى گیان و بى کەلکە . بە ھەمووی سەر تا بە دامان وینە یەکی ھونەری و جوان ئەبى بخاتە پیش چاوو خەیاڵ . ئازاد لە کوتى پاش بەندو قەلبى بەیت ، « دو میصرەع » . وە لە سەر ئارەزوویەکی شیرزە نە بووی شوین پاش بەندو قەلبى بەیت ، بە رەوانى بیری وردو جوان لە واتەى گەش و رەوت خوش « موسیقادار » و دەمار بزویندا دارشتن ، پێى ئەلین ھونراوہ و ھەلبەستی ئازاد . ماموستای ئەم فیرگە یەش کوردنی یە . ئەمە فیرگە یەکی جیھانی یە و ئیمە لە بوژە عەرە بەکانى عیراقەوہ پیمان گەیشتووہ وەك عبدالوھاب بەیاتى و ھاورى کانى . بەلام ئەگەر قرژايش لاقى ھەلبى و بلى منیش ئەسپى محە نە کەم ئایا ئەبى ئەسپى محە ئەك بیزىرى ؟ یا خەلکى بروای پى ئە کەن ؟ ئەگەر بیکەن تاوان تاوانى خەلکە کە یە ئەك ھى ئەسپ و قرژال .

لە فیرگەى کون و تازە دا پەسەند و نا پەسەند ھاتووہ تە مەیدان ، بەلام کە فەزىلکە ئەروا و گەوھەر ئەمینتەوہ . دەستووریکى سروشتى یە کە ھەر تازە یە کیش بە ئاسانى جیگای خوی ناکاتەوہ . ئەبى تەلبەندو شوورای کون برووخینى تا شوینى خوی ئەکاتەوہ . ھەر و ھا ئەم شیوہ تازە یەش تەقە لایە کى باشى لە پیشەوہ یە تا ریگای خوی ئەکاتەوہ بو گوچک و دلى نەوہى ئەم سەردە مەمان کە تا ئیستا گوشى ھەلبەستی کلاسى یە و بەو راھاتووہ . ئایا لە بەر شان و دلى کوردیکى لادى یى کەواو چوغەل لە بەر ئاسانە کتوپر چاکەت و پانتولى بکەیتە بەر ؟ بى گومان تا رادى و ئەبى بە رەوشت و عادەت لە ناویانا ھەر زبیرە بە گیانى . وە تا ئیستاش دیمەنى ئەفەندى بە ناھەموار دیتە بەر چا و لە لادیکاندا . یەلام لە شارستاندا بە پیچەوانەوہ یە . ئەوہ نا پەسەندى چاکەت و پانتول ناگە یە نى یا پەسەندى

که‌واو عه‌با و چوغهل . بی‌گومان له پاشه روژیکئی نزیکدا لادی‌یش به‌رگی نوی‌ی
لای په‌سندتر ئه‌بی .

هه‌لبه‌ستی تازه ، مه‌به‌ستم ئازاده ، ئه‌بی تابلوو‌یه‌کی شوخمان بخاته‌پیش
چاوو بیر له‌و بابه‌ته‌ی که‌ کراوه به‌ ئامانجی هه‌لبه‌سته‌ که . ئامانجه‌کش ئه‌بی یا
شاراوه‌یه‌کمان بو دهرخاو سوو‌چی‌کمان بو روون بکاته‌وه ، یا تالی‌یه‌کمان لی‌سه‌نی‌و
خوشی‌یه‌کمان پی‌به‌خشی . نه‌ک هه‌ر وشه‌ ریز‌کردن و لاسایی و دووباره‌کردنه‌وه‌ی
شته‌ و تراوه‌کار . بی . هه‌ندیک شیع‌ر هه‌ن وه‌ک ئاوه‌که‌ی قه‌شقه‌یان لی‌ها‌تووه .
قه‌شقه‌دی‌یه‌که‌ له‌ ناوچه‌ی قادر که‌رم ، ته‌نیا‌حه‌وزیکیان هه‌یه‌ بو‌ ئاو . ئاوه‌که‌ش
کز و که‌مه‌ له‌به‌ر ئه‌وه‌ کراوه به‌ ئه‌ستیل . جا بووه به‌ مه‌ئهل ، که‌ شتی‌ک و تراوه‌ بی
زور ، ئه‌لین بووه به‌ ئاوه‌که‌ی قه‌شقه ، یه‌کی‌ک له‌ولاوه‌ تاره‌تی پی‌ئه‌گری و یه‌کی‌کی
که‌ له‌م‌لاوه‌ له‌ ده‌می وه‌ر ئه‌دا .

جا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌لبه‌ستی ئازاد ریگایه‌کی فراوانی له‌ پیش بو‌یژه‌کاندا
کردوو‌ه‌ته‌وه‌ و ماوه‌ی ئه‌وه‌ی هه‌یه‌ به‌ره‌وانی بی‌یری به‌رزووردو جوانی بو‌یژی
پی‌دهر‌بیری وه‌ چاووه‌نوازی به‌ره‌می‌کی ره‌نگین و تابلوو‌ی شیرینکارو دلگیری
لی‌ئه‌کری بو‌مروفایه‌تی ، بی‌ئه‌وه‌ی پاش به‌ندو‌قالی « به‌یت » ی‌شیوه‌ی کون ،
ریگابگری و بی‌به‌کوسپ ، له‌ماموستا هه‌ژارو هاو بافانی ئه‌خوازم وردتر سه‌رنجی
خویان بده‌نه‌ ئه‌م بابه‌ته‌ تازه‌یه ، وه‌ هونهر بازی‌ی خویانی تیدا‌به‌کار بین . گومانم
نی‌یه‌ له‌ ئه‌نجامدا سامانیکی نایاب و بایه‌خدارمان ده‌سگیر ئه‌بی بو‌ئه‌ده‌به‌که‌مان .
وه‌ له‌ « ره‌تابه‌ت » ی‌قالی کون وه‌ ئاوازی کون رزگار ئه‌بین ، واته‌ ئاواز ئه‌گورین و
پیشی ئه‌خه‌ین له‌ سه‌ر بناخه‌یه‌کی خومانه‌و تازه . وا بزانه‌م هه‌موو ئه‌زانین که‌
هه‌لبه‌ستی کلاسی هه‌ریه‌ک هه‌وا ئه‌روا له‌ گورانیدا . شیع‌ریک و هه‌زار شیع‌ری
هه‌لبه‌ستی‌یه‌ک ئاوازی و تراوه‌ی لی‌ده‌ردی . هه‌ر وه‌ک موسیقا و گورانی‌یه‌کانمان

زور پیوستیان به‌گورین و دەس لیدانه‌تا له‌گه‌ل زه‌وقی تازه و سه‌رده‌مدا بگونجین،
قالی هونراوه و هه‌لبه‌سته‌کانی‌شمان پیوستیان به‌گوران هه‌یه .
له‌به‌ر ئەمانه‌من وا ئەزانم که‌مته‌رخه‌می کردن له‌ایکولینه‌وه‌ی ئەم‌فیرگه
تازه‌یه و گوی پی‌نهدانی‌زیانی هه‌یه بومان .
پیش ئەوه‌ی بگه‌مه‌پایانی سه‌رنجه‌که‌م ، ئەمه‌وی بی‌سیه‌و دوو‌بلیم : ئەگه‌ر
گه‌لی‌کورد به‌ره‌و ژیان‌ه‌وه‌و پیشکه‌وتن بروا ئەوا ئەده‌به‌که‌شی له‌پیشکه‌وتندایه .
وه‌ئەگه‌ر به‌ره‌و مردن و سه‌ره‌و ژیر بروا وا بی‌گومان ئەده‌به‌که‌شی سه‌ر به‌ره‌و ژیر
ده‌روا ، خو‌دیاره‌کام‌ریگاشی له‌به‌ره . . .

یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان

داوای وه‌ستاندنی مو‌حاکه‌مه‌کردنی ناده‌ستووری‌یانه‌ی
کورده‌کانی تورکیا ئەکات

مو‌حاکه‌مه‌کردنی نیشتمان په‌روه‌ره‌ کورده‌کانی تورکیا ، به‌هوی نه‌ته‌وه
په‌روه‌ریتی و ده‌ست‌گرتنیا نه‌وه به‌ماف و یاسای نه‌ته‌وه‌که‌یانه‌وه ، به‌پی‌لی هه‌له‌برینیکی
ناشکرا و پشت‌تی‌کردن ئەژمیری له‌مافه‌کانی ئاده‌میزاد و یه‌کیه‌تی‌ی نیشتمانی
له‌تورکیادا .

ئیمه‌ داوای وه‌ستاندنی ئەو مو‌حاکه‌مه‌نا ده‌ستووری‌یانه‌ ئەکه‌ین ، وه‌ داوا
ئەکه‌ین ئەو کوردانه‌ به‌ره‌للا بکیرین .

له‌جیاتیی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان

دوکتور صدیق ئەتروشی

دوو تیمی به وینه ، (نهك بی وینه)

نووسینی : معروف خزنه دار

لینینگراد : نهكادیمیعی زانستی سوفیهت

ماموستا طاهر صادق ، له ژماره (۳۱) ی هیوا تیمینی ییکی زمانه وانی ی
خستبوه پیش چاو ، که گوایه وشه ی کیو ، کویر ، کسی ، کیرد ، هه رکی ، کیژ ،
کیل ، کیش ، کوپخا ، کیسهل ، تیمه کانی (ك) ده نگیکی تایه تی به لهو (ك) ه ناکا
که له وشه ی ترا به کار نه هینزی . ههروه ها وشه ی گیا ، گیان ، گیو ، گوریره ، گیژ ،
ره نگین ، مینگوین ، هه نگوین ، گويز ، گپه ، گیل ، گیلان ، تیمه کانی (گك)
ده نگیکی تایه تی به لهو (گك) ه ناکا که له وشه کانی ترا به کار نه هینزی .

من له سهر نهو باوه رهم که نه م دوو تیمه (ك) ، (گك) ده نگی تایه تی
نین ، به لکو به که میان هه ر نهو (ك) ه به که له هه موو وشه ییک دا به کار نه هینزی ،
وه دووه میشیان هه ر نهو (گك) ه به که له هه موو وشه ییک دا به کار نه هینزی ، به لام
راسته نه گه ر نه م دوو تیمه که وتنه پیش هه ندی تیمی بی ده نگی ده نگیه کانیان .
نه گوری ، نووسه ر له وتاره که دا خوشی له سهر نهو باوه ریه ، نه ممش رووداویکی
فونوتیکی به له هه موو زمانه کانی دنیا دا هه به ، جا نه وارن نه م تیمه پانه یان
جیا نه کردووه ته وه ، چونکه که وتمان فونوتیک مانای نه وه به نه ته وه ی نه م زمانه
به پیی فونوتیکی زمانه که ی ده نگی که له ده می دیته ده ره وه . له زمانی هه ره بی دا

وشه‌ی (المصدر) هه‌یه ، ئه‌گهر ته‌ماشای ده‌نگی (ص) بکه‌ین له قسه‌کردن دا
وه‌کو (المزدر) یا خود (المظدر) ئه‌خویندر ته‌وه ، به‌لام عه‌ره‌ب هه‌ر به (ص)
ئه‌ینووسی ، له به‌ر ئه‌وه پهبویست نا‌کا هیچ هه‌وتیک بخریته سه‌ر (ك) و (گک) ،
وه پهبویست به‌وه‌ش نا‌کا (هه‌یوا) هه‌ولی ئه‌وه بدا بو دروست کردنی ته‌یی
(ك) و (گک) ی هه‌وت دار .

دوو جه‌ژنه پیروزه بو (هه‌یوا) له ئه‌کادیمیه‌ی گه‌لانی ئاسیاوه له لینین گراد

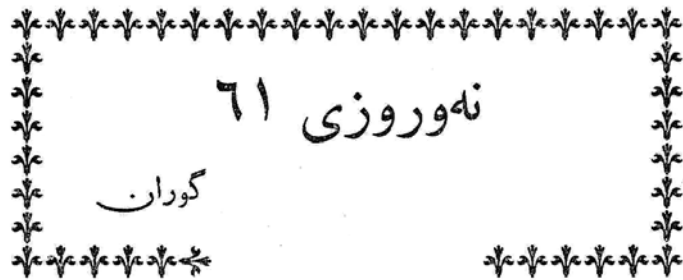
مبارک و پیروز بی عیدا وی . پیروز گو‌فاری عزیز . بی دل وی هه‌میارا
سان ساغوبی و قه‌وه‌تی دخوازم بو وی کارا ئیروین کوو هه‌ون . ددن ئیتوایی
کورد . بژی هه‌یوا .

ئوردوو خان جلیل

هه‌یوای خوشه‌ویست !

به‌هوی جه‌ژنی نه‌وروزو جه‌ژنی ره‌مه‌زان ، پیروزبایی جه‌ژنت لی
ئه‌که‌م ، له توو له سه‌ر نووسه‌رت ، له ده‌سته‌ی نووسه‌رانت ، له چاپخانه‌که‌ت ، له
ده‌ست و په‌نجه‌ی کریکاره بلیمه‌ته‌کانت که ته‌یه‌کانت ئه‌چن ، نه‌وروزت لی پیروز
بی ، له هه‌موو گه‌لی کورد له بی‌ری روشن ، له کرده‌وه‌ی چاک .
دیسانه‌وه جه‌ژنت پیروز بی .

دوستت : معروف خزنه‌دار

نه روزی ۶۱

گوران

وه نه وشه ی بن درك خزاو
چاوی ره شی کرده وه ، دی ،
نیرگسه جار به هه زار چاو
پی نه کهنی : زهررد و سپی !

نیرگسی بهر هه تاوی گهرم
مژده ی پی بوو بو وه نه وشه ،
وتی : خوشکی ،
خوشکی جوانی چاو پر له شهرم ،
خر داخراو ده رگای هه وشه ،
فرمیسك له چاوت بو نه تکی ؟ ...

وا ، به هاره ..
له سهر لووتکه ی سپی دیاره
ورشه و پرشه ی یاقووتی ئال ،
گری جه ژنی سهره تای سال ! ...

وهنهوشه‌ی چاو ره‌شی شهرمن
دهستی کرد به بهسته وتن !
بی سل کردن
له نووکی خه‌نجهری دوژمن ،
خوی هاویشه باوهش چه‌پک . . .

گولی ره‌نهوشه‌ی ناو درک
که گه‌بسته دهستی تاسه‌م ،
پر له بونی بوو مه‌ناسه‌م !
عه‌تری چه‌ی تکانده گویم ،
مژده‌ی : « هات . . نه‌وروز ! » ی دایم . .

o o o

نه‌ی نه‌و جه‌ژنه‌ی هاتیت و ، چوو
اه دهم ، تالی پاری مردوو !
نه‌ی نه‌و جه‌ژنه‌ی هه‌زاران سال
له رابوردووی کوردی زور تال ،
تاقه بزهی بادگاریان
هر تو بووی : جه‌ژن و به‌اریان ! . . .

له خه‌می کون ، نازاری کون ،
زووخاوی دهست زورداری کون ،
به‌ک سالی تر دوورت خستین !
له‌و لاشه‌وه ، جه‌ژنی شیرین ،

به هانتت يهك سالى دهق
كاروان پيش كهوت : بهرهو شه بهق !

واتا : ريگا بېرين به دهو ،
ساليك زووتر دوايى دى شهو ؛
تهو شه وهى مه شخهلى گه لان ،
ئاگرى بهر ئه دا له گيان
له ههر چوار لاي جيهانه وه ،
تا به دم باي سووتانه وه ،
توزى له رووى پهره ي ميژوو
ته نيشى وهك خاكه ي ريژوو ! . . .

تهوسا ، نه وروز ،
جهژنى پيروز !
درک ئه رزى و داخى دلى ،
تهبى به بوگهن بو گلى !
تويش ئاههنگى به هاره كهت
نه خشى لووتكه و نزاره كهت ،
له باغچه ي گولى گه لانا
گولىك تهبى له مهيدانا . . .

ههر مروفي دى و بونى كرد
تهلى : بژى ، نه وروزي كورد ! . . .

له گوشه‌ی ئه‌دهب

کویه : عبدالحالق علاء الدین

زمان زان و روشن بیره‌کانی کورد باش ئه‌زانن هوی دوا کهوتنی زمان و بهک نه‌بوونی شیوه و زاراوه‌کانی هه‌موو ناوچه به زور لیک دابراوه‌کانی کوردوستان چی‌یه . . گومان له‌وه‌دانیه که له هه‌موو هویه‌کان گرنگتر بهک نه‌بوونی کوردوستان و دانه‌م‌زراوی حکومه‌تیکه‌ی تایبه‌تی سهر‌به‌خوی کورده ، تا ئه‌رک و ره‌نجی پیش‌خستن و گه‌شه‌پیدانی ئه‌دهب و زمانه‌که‌مان بگریته ئه‌ستوی خوی ، وه دوا به دوا‌ی ئه‌وانه‌شه‌وه نه‌بوونی ئه‌نجومه‌تیکه‌ی زمانه‌وانی (جمع لغوی) یه .

بو ئه‌وه‌ی له مه‌به‌س دوور نه‌که‌ومه‌وه نایه‌مه سهر باسی لی دوان و لی کولینه‌وه‌ی هوی نه‌بوونی ئه‌و شتانه‌ی باسمان کرد . لیره دا ئه‌مه‌وی نه‌ختی له باب‌ت نووسین و به کار هاتووی هه‌ندی وشه‌ی نابه‌چی‌وه بدویم که له شوین و جیگای خویاندا به‌کار نه‌هاتوون ، وه هه‌ندی له نووسه‌رانی به‌ریز ئه‌یان‌ه‌وی به زور بی‌بان سه‌پین به‌سهر خوینده‌وارانا ، ئه‌وه‌ش له چی‌یه‌وه هاتوه . . ؟ نووسه‌ریک ئه‌بینین دانیشتووی شاری سلیمانی یا کویه یا شوینیکی تری کوردوستانه . تومه‌ز زور شاره‌زای شیوه و زمانی ناوچه جیاوازه‌کانی تر نی‌یه ، جا له کاتی وه‌رگیرانی باسیک له زمانه‌ی بیگانه‌وه بو زمانی کوردی تووشی هه‌ندی وشه‌ده‌بیت که نه‌ی‌یستووه یا خود به‌کوردی نایزانی ، جا هه‌لده‌ستی به ئاره‌زووی خوی بی‌ئه‌وه‌ی خوی ماندوو بکا یان پرس به زمان زانیکی دانیشتووی شاره‌که‌ی بکا له خویه‌وه وشه‌یه‌کی کوردی - ئه‌گه‌ر به‌و مانایه‌ش نه‌ی‌یسترا‌بی - داده‌نی ، ئیتر سهر له خوینده‌وار

دهشوی که ته بینی له جیگایه کی تر دا وشه یه کی تر نووسراوه ، بهم جوړه توشی
پاشاگردانی زمانمان ته کات .

مهسه لا وشه ی (پالاوتن) بهرامبر وشه ی (ترشیخ) ی عاره بی بو پالاوتنی
شتی شل وه بو پایه و نوینه ری پهرله مانیش به کاری ده هینن ، نه ووش به لای منه وه راست
نی به ، چونکو وشه ی پالاوتن له کوردی یا ته نیا بو شتی شل به کار دی که ده لی
« شیره که ی پالیوه » واته پاکی بکه ره وه له و توزو گهر دو پووشکه و مووه ی که
له لارا تیکه لوی بووه ، نه ووش به هوی پارچه بسوزیک ده کری . ته نانه ت له
کوردی یا وشه یه کی تریش هه به که بو شتی شل به کار دی به لام جیساوازه نه ویش
وشه ی « پارزین » ه ، مهسه لا : ده لی « سماقه که ی پارزنی » واته تلپه که ی له
ئاوه که جیا کرده وه ، یا ده لی « ئاوی ته ماته که پارزنه » یانی تلپ و ئاوه که ی
لیک جودا بکه وه ، نه ووش به هوی هیله گوه ده کری .

ره نگه هندی له خوینده واران بلین خو له عاره بی یشدا به ههر دوو مانا
به کار هانوه ، چی تیدا بهسته به بو نیمه ش به کاری نه به نین ؟ نیمه ش له وه لاما
ده لین ههر زمانه ریزمان و شیوه و زار او هی تاییه تی خوی هه به که له ناوجه رگی
نه ته وه تاییه تی به که ی خوی هه لتولپوه ، که وا بو بو چاو له زمانی عاره بی بکه نین ،
چ په یوه ندی و پیک چوونیکیان له نیواندا هه به . . ؟ ئاخو له هه موو زمانه کانی تر دا
نه ووشه یه به ههر دوو مانای باسمان کرد به کار دی . . ؟ بی گومان نه با دوور
نه روین له زمانی ئینگلیزیدا وشه ی (Percolation) بو پالاوتنی شتی شل به کار
دی وه وشه ی (Nomination) بو خو دانان بو نوینه ری پهرله مان ده وتری . .
جا من له سهر نه و بروایم که زمانی کوردی یش ده وله مننده ده تواندری وشه یه کی
تاییه تی وه ئینگلیزی بو نوینه ری پهرله مان دابندری که لیک جیا بکریته وه له گهل
وشه ی پالاوتن .

یا خود وشه ی (پاشکو) که له جیاتی ی (ملحق) ی عاره بی به کاریان

هیناوه ، ئەوێش وا بزانیم لە جی ی خوی نی یە چونکە پاشکو بەو شت و مە کە ی دە لێن کە لە پشت سواریک دا بندری جا ئەو شت و مە کە چ لە ناو خورجیک بندری چ پیچرابی و لە پشت و لاغە کە ی قایم کرابی ، جا بویە هەر کە گویمان لەم وشە یە دە بی و لاغیکمان دیتە بەر چاو هەندی شت و مە کە ی لە پشتەووە داندرابی . تە نانت لە عەرە بی شیا وشە یە کە ی تاییە تی بان بو داناووە کە جیا یە لە گەل وشە ی (ملحق) .. کە چی بە شیک لە قوتابخانە ی قادریە ی کویە لە بەر تەنگی و جیگا نە بوونی گواستییانەووە خانوویە کە تر و ناویان ناووە « پاشکوی مە کتە بی قادریە » جا بە گویریە ی ئە مە یە کیک لیت پرسی لە کوی بوویت ، ئە بی بلی « لە پاشکو بووم » جا تو خوا کوردیک ئە گەر نە خویندە وار بی وە بگرە با خویندە واریش بی چ تی دە گا لەم قسە یە وە ئاخو سەری سور نامینی ، یا خود پیکە نیی بە زمانە کە ی نایە ؟ . .

لە هەمووی باشت ئە گەر بمانەوی وشە ی کوردی ی پە تی راستمان دەس کەوی ئە بی بگەریین لە ناو جەرگە ی دانیشتوانی شار و لادی ی کوردە واری خوماندا بە تاییە تی پیاووە پیرە کانی لادی بدوینین ، دە بینین هەر وشە یە کە لە زار دیتە دەر کوردی یە کە ی پە تی ساغە . ئیتر بو ئەوێ لەو هەلەو تەنگ و چە لە مانە ی کە دیتە پیشمان دەرباز بین پیویستە :

- ١ — هەموو لایەک دەنگمان بکەینە یەک و بەگەرمی داوا لە کار بە دەستان بکەین کە ئەنجومە نیکی زمانیمان بو پیک بینن و ئەدیب و شارەزا کانی زمانی کوردی تیدا ببنە ئەندام و ئەم کارە گرنگ و بەرزو پیروزمان بخاتە ئەستوی . .
- ٢ — تکا لە گوفارە کانی کوردی بکەین کە هەر جارە چەند لاپەرە یە کیان تەرخان بکەن . بو لیکولینەووە و ساغ کردنەوێ ئەو وشانە ی کە لە جی ی خویاندا بەکار نەهاتوون و پیش نیاری خویندە واران بخەنە بەر چاو ، وە پیرورای ئەدیب و زمان زانەکان بلاو بکەنەووە .

ئیتر چاوەروانی هیممە تی دلسوزانە ی هەموو لایە کین .

پیشنیاریکی تری زمانهوانی :

روژ ژمیر ، یان ، روژمیر

که رکوک : طاهر صادق

- روژ ژمیر که مانای (تهقویم) ه له دوو وشه پیک هاتووه : (روژ) وه (ژمیر) که بریتین له جهوت پیت ، وشه ی روژ دوایی هاتووه به پیتی (ژ) ، ژمیرش به کهم پیتی (ژ) به ، ههر دوو پیتی (ژ) بی ده نگن و گه یشتوونه وه بهک ، له سهر زمانا هاویژیان له نگ و گرانه ، وه له نووسینیشا جوان نین له بهر نهمه نه بیت بهک لهم دوو (ژ) به بروات و بیته روژمیر .
- ههر وه که وشه ی (ئاوینه) ش له دوو وشه پیک هاتووه (ئاو) وه (وینه) بهک لهم دوو (واو) بی ده نگانه ون بووه ، وه بهک (واو) ماوه ته وه بووه به وشه ی ئاوینه .
- وشه ی قژن (سهر قژن) ههر بهم جوره به (قژ) وه (ژن) بهک لهم دوو (ژ) به فری دراوه بووه ته قژن . قژ مانای پرچه .
- زور وشه ی تریش هه به له کوردی دا بو خوش هاویژی و سووکی له سهر زمانا هیندی پیتی په ریوه وهک : نیوه رو (نیوه روژ) ، جوامیر (جوان میرد) ، ماموستا (مام وه ستا) ، بوگه نی (بون گه نی) ، کانه بی (کاک نه بی) ، کامه لا (کاک مه لا) ، باگردان (بان گیردان) ، نهمر (نهمرد) ، خوا (خودا) ، گرگوران (گردگوران) ، دهسکار (دهست کار) گاسن (گائاسن) ، کانیسکان (کانی ئاسکان) ، زیاتر (زیادتر) .

● جگه له مانهش ههر وشه يهك كه دوايي هاتي به پتي (ت) نهگه هات بو
 (جمعي مخاطب) بهكار هات دوو (ت) نهگاته وه يهك ، پويسته (ت) يهكيان
 بخوريت وهك : خشتان (خشتان) بري، خوشه ويستان (خوشه ويستان)
 هات ، دهستان (دهستان) له كار بهردا ، گشتان (گشتان) له گهل يهك
 ريك بن ، پشتان (پشتان) به يه كتر به هيز كهن ، كه ي دوستان (دوستان)
 نهاسن ، ههستان (ههستان) به خشپه ي مار كرد .

ليژنه ي گوفاري [هيو]

دهسته ي بهريوه بهري يانه له كوپوونه وه ي روژي ۱۷/۲/۱۹۶۱ يدا
 برياري دا ليژنه ي دهركردني گوفاري (هيو) لهم زاتانه ي خواره وه
 پيك بيت :

ماموستا علاء الدين سجادي
 خوشكه ناهيده سهلام
 ماموستا مكرم تاله باني
 كاك عبدالرزاق محمد
 كاكه مهم

گهوره يهك . . .

گهوره يهك نه ي بو من سيهري
 بو خوم بگيرم له دهوري سهري

شیخ سهلامی نهمر

« کاکه نهم »

له مانگی مارتدا ، یادی دوو سال به سهر کوچی شاعیریکی کورداتی پهری . هیواش ، وهك ههموو خوشکه کانی تری ، وه به پیی نامانجی خوی به پیوستی نهزانت که له یادکردنهوهی دوا نه که ویت ، بویه وا له یادی نهم شاعیره نهمرماندا نهم چند دیره بلاو نه کانهوه :

میژووی ژیانی له چند دیریکدا :

له سالی ۱۸۹۲ ی زاینی له عازهبان - که نه که ویتنه ناوچهی وارماوه له قهزای هه له بجه - هاتووته دنیاوه ، له خیزانیککی پایه داری ئیسلامی که ساداتی عازهبانه . له ماوهی ژیانیا ، گهلی جور کاری کردوو ، به گهلی تاقی کردنهوهی ژیاندا تی پهریوه - وهك ههموو کوردیککی ناو نهم کوردستانه - سهره رای نه ههموو تهنگ و چه له مانهی که له ماوهی ژیانیدا توشی بووه .

فیربوونی زمانی فارسی و تورکی و عهره بی کاریکی پیوست بووه ، بو نهم ده وره یه که کوردستانی تیا تی پهریوه ، له بهر نه وه توانویه تی قسه ی پی بکا و به فارسیش هه له بهست بلی ، سهره رای هه له بهست دانانی به کوردی .

له زستاندا ، له کاتیکدا کوردستان بهرگی سپی پوشیوو ، شیخ سهلامی نهمر ، دوا چاوی به کوردستاندا گیراو ، گیانی پاکی به گل سپارد ، وه سهره رای

ئهوهی له ژبانی دا ، لایه کی نامه‌خانه‌ی کوردی بو خوی گرت ، ههروه‌ها به مردنیشی بوشایی به کی له شاعیرانمانا به جی هیشته ، بو ئه‌و رولانه‌ی که وا ژبانیان ته‌رخان ئه‌که‌ن بو خزمه‌تی کوردو و پیش خستی هه‌لبه‌ستی .

ماموستامان له (دولان) له ۳ ی مارتی ۱۹۵۹ دا کوچی دوایی کرد ، وه خرایه لیسته‌ی بوژانی نهمری کوردستانمان

هه‌لبه‌سته‌کانی :

وه کو وتمان کوردستان به ده‌وریکی گرنگی تایه‌تی دا تی ئه‌په‌ری ، بویه له هه‌لبه‌سته‌کانی دا « بیرو باوه‌ری زال بووه به‌سه‌ر خه‌یالیا » به تایه‌تی له هه‌لبه‌سته نیشتمانی به‌کانی دا . به‌لام ماموستامان هه‌ر ته‌نیا خاوه‌نی هه‌لبه‌ستی نیشتمانی نی‌یه ، به‌لکو گه‌لی جار هه‌لبه‌ستی دل‌داری له‌سه‌ر کاغه‌ز نه‌خشاندوووه و له ولیه‌وه هه‌لی رشتوووه ته‌سه‌ره‌له‌م . که ئه‌توانین بلین له « قالیکی دل‌داری » جوان داربژراوه . که له گه‌ل خایالدا تیکه‌ل کراوه .

وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که له خیزانیکی ئایینی بووه ، گه‌لی جار هه‌لبه‌ستی ذاتی و ئاینیشی وتوووه . که‌وا‌بو ئه‌توانین بلین ماموستای نهمرمان شیخ سه‌لام شاعیریکی « نیشتمانی ، دل‌داری ، ئایینی » بووه ...

به بونه‌ی تپه‌ر بوونی دوو سال به‌سه‌ر کوچی ئه‌م شاعیره نهمرمان دا ، وا ئه‌م هه‌لبه‌سته نیشتمانی به‌ی بلاو ئه‌که‌ینه‌وه :

که‌ی کورد ئه‌جوولی

وه کو قه‌ومی تر که‌ی کورد را‌په‌ری ؟

له حقووق هه‌لچی ، له ته‌ماع گه‌ری ؟

ده‌ره‌ونی به کول بو کورد بجوشی

خوی فی‌دا بکا ، وه‌ته‌ن نه‌فروشی

بگری ، بریژی ، فرمیسیکی خوینین
ههتاكو وهتەن دیتە پیکەنین

✧ ✧ ✧

نەمی نی بمری هەموو پیاوی پیر
نەك بو ئەم و ئەو بێن بە گزیر
لە جی ی ئەمانە نیشتمانی كورد
بە بەرھەم بی نی منالانی كورد
وەك فەرەنسە بو [ئەلزاس و لورەن]
كورد وەھا یادی كوردستان بکەن

✧ ✧ ✧

خەریتە ی هەموو خاکی كوردستان
دایك بە دەرزى و دەزوو دروومان
بنووسی لە سەر ، سەر بیشکە ی منال
هەر بە كوردستان بیتە گر و گال
لە بیشکە ی وادا چاو هەل نەهی نی
درویه هەلسی توله بسی نی !

دیناریك و صەد فەلس بنـپـیرە
ژمارەکانی سالی یەك و دووی [هیوا] وەرگرە

— ٥٤ —

شهیدانی قه‌لای دمدم

نووسینی : عبدالرزاق محمد

ئەگەر جوولانەووی چیرۆک نووسی هونەری کوردی ، لە پیش چەند سالیکی کەم دا کەوتیبته ناوێ وە و گری پی کەوتی ، بی‌گومان مصطفی صالح کریم یەکیکە لەو نووسەرە گەنجانەئەم جوولانەوویان جوش پیداوێ و بەلکو پەیدایان کردووە ، ئیتر هەر نووسەری ئەگەر بی‌هوی میژووی چیرۆکی کوردی و نووسەرانێ باس بکات ، بی‌گومان لە تەک ناوی ماموستایان ابراهیم احمد و محرم و محمد مەم و ع . میدیا و معروف بەرزنجی و چەند نووسەریکی تر ناوی ماموستا مصطفی ش هەر باس ئەکات ، وەک بلی دروشمیکە بو ئەم هونەرە لەم سالانەئە دواییدا . رەنگ بی هوی ئەمەش ئەوێ بی ، ماموستا چیرۆک نووسەکانێ تر هەر یەکە لقیکی تری ئەدەبیشیان لە دەسدا یە و یان لە کوریکێ تری نووسینا کار ئەکەن و ئەمەندە دەر بەست بە لقه داری چیرۆک نین ، هی وایان هەیه بیجگە لە چیرۆک نووسی بە شاعیر ناسراو ، هی تریان بە وتار نووسی سیاسی و ئەدەبی و شتی تره‌وێ ناسراون ، وانا هونەرە کەیان [تاییه‌تی] نە کردووە بو چیرۆک نووسین و بەس ، وە مصطفی ش لە یە کەم هەلا هەر بە دەسمایه‌ی چیرۆک‌ه‌وێ وازانم هاتوو تە مه‌یدانی نووسین .

ئەمە ئەلیم لە کاتیکدا ، نابی ئەو لە بێر بکەین **ك** [مصطفی] له نووسینی وتاری کومەلایەتی دا ، هونەر مەندی یەکی ئاشکرای نواندوووە و بەرھەمیکی باشی لی وە چنگ هیناوە ؛ که ئەم وتارانە [بە تاییەتی گوشە تاییەتی یە کەبی لە روزنامە ی ژین دا] بەلای مەووە هەندیکیان لە چیرۆک بە هیزترن وە بایەخی شارەزایی روزنامە گەریەتی لە کوردەواری دا نیشان ئەدەن .

كومەلە چیرۆکی « شەھیدانی قەلای دمدم » که بەرھەمی پینووسی کاک مصطفی یە ، زور بە رووت و روو بەرز یەووە شوینی شیاوی خوی لە نامەخانە ی تازە ئاوەدانی کوردی یا ئەگریتەووە و ئەیتە مزگینی بو بەرھەمی گەلی باشترو رەنگین تر لە دوا روزا . . . که وایی ئەم کومەلە چیرۆکە رەوانی یە هەر سەز بەخوو بی هەست و خوست ، بە ناومانان رەت بیت و بچیتە شوینی خویەووە ، بە پیویستم زانی چ نەبی بە ری ی بکەم ، وە بەری کردنی منیش حەز ناکەم هەر هەلنان بیت .. بە **كو** ئەمەوی سەرنج دان و رەختە لی گرتن و خەوش دیاری کردنیش بیت لە تەك پیدانی هەقی شیاوی خوی .

شیوہی نووسین (اسلوب) :

ئەگەر هەر نووسەر یکی راست ، پیویست بی شیوہی نووسینی شەقل لی دراوی خوی هەبیت و ئەم شیوہ یەش بە گێرو گرفت و دەسکاری یەووە لە بەرھەمی کی روون و زیرەکی و پیشەداری یەتیککی راستەووە هەلقولابیت . . . خوینەرەووی ئەم کومەلە چیرۆکەش هەست بە جوورە شیوہ یەك ئەکات لە نووسینا ، که تا پلە یە **كي** بەرز تاییەتی یە بە نووسەر و پی ی ئەناسریتەووە . . .

ئەم ئوسلوو بە زور سەیرە . . سەیرە که لەو دایە بە بی زور گوتن و هەل رشتنی وەصف و دەر برینی پر لە وشە ی ئاوە زدار . . وە بە بی نووسینیکی رازاوە ، وە زور بە ساکاریتی یەووە گیانی پیاو بەرە بەرە راکیش ئەکات ، کاتی بە خوت ئەزانیت و ا

له ناو مهیدانی رووداوی چپروکه که دایت و دهر وونت ئەکه ویتە بەرکار تی کردنی
هستی نووسەر . به جوریک ئەگەر نووسەر بی بهوی هندی جار چەند تەعبیریکی
بەلاغی یا بلین رازاوه بینی ، گورج پیوهی دیاره و ئەزانیت که لەم ریچکە یه
گرتوویه تی ئەیهوی دەرچی ...

ئەوهی تيمرو له چپروکی کوردی یا له بابەت شیوهی نووسینهوه دیار بیت
چەند ریگایه که : هندی له نووسهران ههول ئەدەن له سەر راویژی چپروک
گیرانهوهی ناو گەل به وشه و وه صفی ئاوا که تام و چیژی کوردهواری له
چپروکه کانیانا پاریزریت ، زور و کهم خویان له ئوسلووی نووسینی چپروکی بیگانه
ههله نسوون . . بو ئەمه ئەتوانین [ههیشه بههار] ی ماموستا علاءالدین سجادی و
چپروکه کانی حسن قزلی و شاکر فتاح بکهین به وینه . . به شیکه که یان هەر چەند
شیوهی نووسینی کوردهواری ئەپاریزن بهلام نیشانهی هونهری چپروکی بیگانه
به هوی زانستی و خویندهواری یانهوه ، له چپروکه کانیاندا دیار ئەبی ، وه ههول
ئەدەن نیوانی هەر دوو لا نزیك بکهنهوه ، ئەمه زورتر له چپروکه کانی ماموستایان
ابراهیم احمد و محمد مهم و ع . میدیا و یهك دوو چپروکه کهی حسین عارف دا
دیار ئەکهوی . . هونهرمه ندانی ئەم دهستهی دواپی به سەر که وتن و سەر نه که وتیان
له ئوسلووبا بهوه بهنده که ئایا تا چەند ئەتوانن هەر به خویانا راپهرموون و له
روی بههره و داهینانهوه چپروک بنووسن . . بهلام ئەم چپروک نووسانهی هەر
راسته و خو له ئەنجامی خویندهوه و خو ههلسوون له چپروکی بیگانهوه ، دهست
ئەکن به نووسینهوهی هندی رووداو ، بی گومان شیوه نووسینیکی تایه تی یان نایت
به لکو وه کوو نووسینه کانیان تهرجهمه بیت ئاوايه . . ئینجا پیاو هەر که دەس ئەکا
به خویندهوهی چپروکه کانی کاک مصطفی ، پیش ههموو شتی که له شیوهی ناسکی
نووسینه کهی [ئەگەر به ناسکی ناو بیهین] چیژیکی وا وه ئەگری ، که رووت
تەعبیر له پینووسی کابرایه کی هونهرمه ند ئەداته وه که ئاگاداری چپروکی بیگانه بی و

بی‌سه‌وهی نهم هونهرهش که کوردی دا بچه‌سپینی ، ههر چه‌نده له چه‌ند
که‌له به‌ریکی ته‌نگا نه‌گه‌رنه‌ختی وینه‌ی ئوسلووبی بیگانه‌ش دیار بیت ، زور که‌مه ، وه
ههرگیز نه‌وه ناگه‌ینه‌نی که ره‌پا و ره‌پ وهرگیران وه یا خواسته‌وهی ئوسلووبی
بیگانه‌یه .

چه‌ند سهرنجیک

نه‌گهرچی لیره دا ناتوانین زور ورد به سهر راویژی چیرو که‌کان دا بچینه‌وه و
خه‌وشی جیا بکه‌ینه‌وه به ته‌واوی ، به‌لام نه‌وهی سهرنجی راکیشا چه‌ند ته‌عبیریکه
که زور دوو پاتی نه‌کاته‌وه وه کو : « چاوه‌کانی فرمیسکی قه‌وی قه‌وی بان پیا نه‌هاته
خواری - ل ۲۸ » وه « فرمیسکی قه‌وی قه‌وی یار . ههل نه‌رشت وه‌ک بارانی
به‌هار - ل ۲۸ » وه « فرمیسک به‌چاوما وه‌ک بارانی به‌هار نه‌هاته خواری - ل ۹۶ »
وه « وه‌ک پلووسک فرمیسک به‌چاوه ره‌شه‌کانیا هاتنه خواری - ل ۴۰ » به‌تابه‌تی
وشه‌ی (قه‌وی قه‌وی) زور ده‌نگیکی ناله‌بارو په‌ست که‌ری هه‌یه .

وه یا باوکیک نه‌گهر باسی دوو کچه‌عازه‌به‌که‌ی خوی بکات وه کو له لاپه‌ره
۵۲ له چیروکی (ده‌ستم دامینت کلپله بور) دا به‌م گویره وشه نا‌هونته‌وه بلی :
« یه‌کیکیان گه‌نم ره‌نگیکه‌چاوره‌ش ، نه‌ویتریان سپیالکه‌یه که‌چاوه‌گه‌ش ، گه‌ردن
به‌رز » .

وه هه‌روه‌ها له لاپه‌ره ۸۲ دا کاتی که‌شهری قه‌لای دمدم وه‌ستینرا ،
سهردار وه‌لامی بو‌مه‌لا نه‌حمدی بادینانی نارد که « نه‌رکی هاتن نه‌کیشی وا جه‌نگ
[به‌ریا] بوو ، وه ناشتی که‌وته به‌ینه‌وه » لیره‌دا نا‌کوکی هه‌یه له نیوان شهر
وه‌ستان و ناشتی له‌گه‌ل شهر هه‌لگیرسان و به‌ریا بوون ،... وا دیاره وشه‌ی [به‌ریا] ی
به‌هه‌له له شوینی [دامر‌کانه‌وه] به‌کار هیناوه .

وه ههر لهم رووه وه ههز نه كهه به بن گوی ماموستا دا بچر پینم كه هه رگین راست نی به وشه ی بنه رته تی و ره وان له بهر خاتری جور ی قسه پی كردنی ناوچه یهك كلك و گوی بکریت و بشیویت وه كو له جیاتی ی چه ند ، چه نگ ، وه توند ، تونگ ، وه نه فهنی ، نه فهنی ... تاد . . به کار بهیتری .

بابه تی چیرو كه كان

ئهم بابه تانه ی له سه ری نووسیوه . هه مووی یا کاره ساتیکی ناوگه لت بو نه گیرته وه یا ده ردیکی کومه لایه تیت بو نه خاته روو ، وه ههر له ناو دیره کانیسه وه چاره یشی دیار نه کات ، وه یا ههستیکی نه ته وایه تی ی پاکت بو ده رته بری . وه یا نیشتمان پهروه ریتی و کول نه دانی روله دلسوزه کانی کوردت بو وینه نه کیشی .

ئینسانی ئهم چیرو کانه چ ماموستای قوتابخانه ی [فرمیسیکی په شیمانی] یا زیرین و باجی هه مینی [بریا نه هاتیتایه وه] و مام سلیمانی [چه ندم لی نه ستینی] و پرشنگ و کوره دلداره که ی [چون له بیرم بچیته وه] و سمايله فهندی [بهرگری میلی] و هه موو که سانی تری چیرو که كان : مروفی پاکن ، له گهل پاک ی یاندا نه گهر تووشی هه له ش هاتین ، ههر دل پاک و ساکارن . وه هه موویان به جووله و ئیشکه رن له مهیدانی ئیجاییه ت دا . . ههز له چا که کاری نه کهن ، به راده یهك نه ترسم بووین به نموونه ی چاگان ، واتا نووسهر ههر هه ولی نه وه ی دابی مروفی میسالی بخاته سه ر شانوی چیرو که وه . . که نه مهش مهیدان به خو ته نگ کردنه بو نووسهر وه دوور که و ته وه یه له هه موو روویه کی ژیان ، دشتی و وردی .

چیرو که كان

بریا نه هاتیتایه وه - ل ۲۲

له وه ختیكا نووسهر له چیرو کی [فرمیسیکی په شیمانی] و [منالی ژماره ههشت] و [چه ندم لی نه ستینی] و [کوا کوره کهم] و [قه لای دمدم] دا زور

ناشکرا سهر که وتوووه و هونه رهنندی به کی تهواوی نواندوووه ، داخه کهم له چپروکی
 [بریا نه هاتیتایه وه] دا جلهوی له دهس شل بووه تهوه و چپروکه کهی وه کوو
 کهشتی به کی بی بایه وان و بی خاوهن بهم لاو بهو لادا دیت و دهچی .. که نهماوهی
 چپروکه که ، نهرووداوه کانی ، وه نهگیرانه وه و راویژی تهوه نین « فرمیسکی قهوی
 قهوی بیننه چاوی » ژنه مه ئمووریکي بیگانهی دوور له جهرگه ی کاره ساتی چپروکه که ..
 به تاییه تی که هه موو کاره ساته که بریتی بی له وه که [سواره] ناویک حهز له
 [زیرین] تهکات و ، نایده نی .. تهچی ته بی به سه ربازی لیفی له حبانیه و پاره
 دینیته وه بو خواستی .. به لام چاره نووس وا ته بی ، له کاتی نان خوار دنیا له ناو
 پاوانیکا ئاگر دهوری ههله تهچی و تهسو تی .. پاوان که دارستانیکی چری
 ئیستیوایی نهییت ؟ نازانم چون سه زه لامي به کاره تهکا به خه لووز ؟ وه یا خو چون
 دهستی [ریکهوت] تهم روژه زیرن و سواره و بایزی هاوری پیکه وه کوکرده وه
 تا مهرگه ساتی دوله بر و دلدار به شیوه یه کی رومانیکي سهیر بیته ته نجام ؟
 له راستی یا [زیرین] دیاره کچیکی ژیر و دوور بینه ، بویه ری [به دوو
 کهوتن] له گهل سواره دا ناگری ، به لام سواره وا دیاره چ ده ربهست به دواروژی
 ژیان و بهری تهم دلدار یه نه یه ، مرو فیکي بی پشووه وه کو بلی له یه کهم هه له وه
 دواروژی خوی ته رخا . کردوووه و ئامانجی تهوه یه که بمریت و بکوژریت له
 پیناوی تهم دلدار یه دا ؟ هه ر بویه شه نووسه ر دوچار ی مردنیکي [سهیر] ی
 کردوووه ! ته گینا تهم قسه رومانیکي یه بی چی یه چی یه ؟ « نهمن وا هاتبووم که هه ر
 ئیستا که هه ات گرم و بروین ته گه ر بشم کوژن بهس نی یه سه رم ده خه یته سه ر رانت
 تا گیانم ده ر ده چی - ل ۲۴ » به لام داخه کهم به ئاوات نه گه یشت به لکو به
 پیچه وانه زیرن سه ری به « سه ر رانه سووتاوه کانی سواره تهکا تا گیانی ده ر ته چی - ل
 ۲۸ » . باجی هه مین که دایکی سواره یه ، له وه خته که سواره له [حبانیه]
 رانهکات و له ترسی پولیس له چیادا قاچاخ تهییت ، نازانم بو ته بی « بتریقته وه و

بداته قاقای پیکه نین و خوشی له دلدا بی - ل ۲۲ « له کاتیکدا ئەو کورە ی
 چیرۆکه کهمان بو ئەگیریتەوه ، میرد منالیکێ دوور له جەرگه ی قهوماوه که به ئەبی
 بی : « ئەم قاچاخی بهم به دل نه بوو ، به لام هه ناسه یه کی شادمانیم دا که هه رچونی
 بی به کوله مهرگیش بی خو ئەم دوو دلخوازه به ئاوات ئەگهن - ل ۲۷ « لام وای
 ئەگەر ئەم قسانه ی کورە که هین باجی هه مین بوایه سه دجار باشتر ئەبوو .

خو [بایز] ی هاوری کهس چی لی نازانی ؟ بو چی له گه ل سواره دا
 ئاواپی به جی ئەهیلی ؟ کی به . چ کهسه ؟ دژواری ئەم چی به ؟ . . .
 ئەمانه و گه ل شتی تر ، ئەتوانم بلیم ، له سه ره وه تا دواپی داوی چیرۆکه که
 خاوو ئالوزاوه و ناچیته ریزی چیرۆکه کانی تره وه .

چه ندم لی ئەستینی - ل ۳۵

ئەم چیرۆکه ئەوه یه که پاداشی دووه می گو فاری شه فهقی پی درا بوو ، له
 راستی با شایانی خه لاته که به ، تا بیلی چیرۆکیکی به تام و ماناو به کاکله ... هونه ر -
 وه ری به کی زوری تیا به خت کراوه . . وه نووسه ر له هه موو چیرۆکه کانی تریا
 زیاتر له جسوری نووسینی ره وانی کورده واری دا سه رکه وتوو تره . . هه ر
 چه ند کاک [نوری وه شتی] ئەهلی بیرو رووداوی چیرۆکه که له عه ره بی و له
 محمد حمدی ناویکه وه وه رگیراوه .. هیشتا ئەگەر واش بی دیسان نرخی کهم ناکانه وه ..
 چونکه چیرۆکه که له وه ناچی که له بنه ره تیکی بیگانه وه وه رگیرایت ، به لکو زور
 ئاشکرا به که له نوژه نه وه له جەرگه ی کومه لایه تی ی کورده وه هاتوو ته ده ر و
 دارشتر اوه .. ئەم جو ره لیک چوو نانه ش له ئەده بی زور له گه لانی ترا شتیکی بلا وه ..
 وه لام وای (حمدی) ناویک که نووسه ریکی عه ره بی نه ناسرا و بی ناوه هه رگیز
 ئەم کاره ناگیری که چیرۆک نووسیکی کوردی وه ک کاک مصطفی بیته ریزی به وه و
 لی وه ربگری .

ئینجا نووسهران و خویندهوارانی کورد هەرگیز چاوهروانی ئەوه نەبوون
 له کاک وەشتی که له باتی [هونەری رەخنە و لیکولینەوه] بو ئەم بۆسە خۆی
 [پەست] بکات و بکەوێتە سەر ئەم هوروزمە بە تەوژمانە ! . بۆ درێژە پێدانی
 ئەم بۆسە ، ئارەزوو ئەکەم ئەگەر بلوی هەلیکی ترم دەس کەوی و لی بدویم .

ماموستا بەشیر موشیر ئەلیت :

ماموستا بەشیر موشیر ، له وتاریکیا به عینوانی [زیرو زیو] که بو
 ئەم گوفارە ی نووسیوه سه بارەت به داوای تواندەوهی کورد ، له لایەن
 هەندی له کونە پەرستانەوه ، نووسیویه :

« . . . وتم سرنجیکی میژوو بدە ، بزانه کوردی دلیر چەند شورشی
 بەرپا کردوو بە ناوی کوردەوه بۆ رزگار بوونی نەتەوه و نیشتمانە کە ی ؟
 بزانه چەند کۆشتاری لی کراوه ؟ چەنگیزخان و هولاکوو تەیمووری لەنگ
 نەیان توانی کورد بیهزین . . ئەگەر باومریش ناکەیت بروانە میژووی
 (ابن خلدون) و بزانه چی ئەلیت ! » .

هەر وه ها نووسیویه :

« میژوو دەری ئەخات که ئیمە ی کوردی دلیر نەتەوه یە کین لەو
 نەتەوانە ی خویان . به خاوەنی میژوو ، وه رابوردوو یە کی خاوین و
 پر له شانازی ئەزان . . . »

لومومبا . . .

سلیمانی : جلال

ٲهستیره ٲهك ، ٲریسكه دار
نیشانی دوو چاوم ٲه دا
ٲشكوی سووری تیا ٲه بینم
هه لهاتی خوری كو نغو
له « سوور » بوونیا رانه بینم

***

دوو چاوی كورد ،
وهك دوو چاوی ٲهم گه لانه
زور به تینه
له وهی كردی ٲهم تاوانه
ٲه و تاوانهی بو به موری
ٲی عاری و ٲهنگ بو خوین خوری
گهلی كو نغو و هاوریكانی
كه ٲامانجیان له نهمانی
دا گیر كردن و رهنج دزین
سه ربهستی ٲه و ٲاشتی ٲه و ژین

دوو چاوی كورد ،
وهك دوو چاوی ٲهم گه لانه
ته ماشای كرد . . .
رووی كرده ٲه و نیشمانه
تیا ٲا دلی ٲالهوانی
وهك ٲهستیره

جوان ، جوان كشا بو ٲاسمانی
كه ههر كو نغو . . .
خوی به خاوه نی ٲه زانی

***

كو نغوی رهشی لاشه ٲه نجن
نیچیری سه رخوانی دوژمن !
گهرچی خاکی كوردستانم ،
دووره لیت ، بلام ٲاسمانم
شهوی جاریک ،
له گهل هه لهاتی « كو » دا

دهنگ و باسی خویندهواری کورد

له یه کیتی سوفیهت دا

لیننگراد

● له بلاو کراوه کانی ئاموژگای نه ته وه کانی ئاسیای ئه کادیمییهی زانستی سوفیهت (موسکو - لیننگراد) فهره نگی کوردی - رووسی ماموستا کوردویف بلاو کراوه وه ، ئه وهی شایانی باس بی ، کوردی یه کهی به شیوهی کرمانجی به ، وه به تیبی لاتینی .

● فهره نگی کوردی - رووسی ، شیوهی سورانی ، له بهرنامهی کاری بهشی کوردی ئاموژگای نه ته وه کانی ئاسیای لیننگرا ده ، دهست کراوه به نووسینه وهی ، هیوا وایه بهم زوانه ئاماده بی بو چاپ .

● له پروگرامی بلاو کراوه کانی ئه کادیمییه بو سالی (۱۹۶۱) دوو کیتی کوردی چاپ ئه کرین ، که ههردوو کیان له لایهن (م . رودینکو) وه ئاماده کراون ، یه که میان « مهم و زین » له گهل ته رجهمه ی رووسی ، دوو ه میان ده سنووسه کوردی یه کان له نامه خانه کانی لیننگراد .

● له مانگی شوباتی رابردوودا ئه نجومه نی بهشی کوردی ئه کادیمییه کو بو وه وه بو گفتوگو له بابته ئه و به شانیهی که ئاماده کراون له نامه کانی دکتورای قوتابی یان « زاری یوسف » ، « مه کسیمی خه مو » و « جه لیلی جه لیل » . یه که میان له بابته زمانی کوردی - شیوهی سورانی ئه نووسی ، دوو ه میان له بابته زمانی کوردی - شیوهی بادینان ئه نووسی ، سی یه میان له بابته میژووی بزوتنه وهی کورد بو ئازادی له نیوهی یه که می سه ده ی بیسته م دا ئه نووسی .

دیار بوو ههموریان خویان ماندوو کر دبوو ، وه سو پاس کران له لایهن ته نجومه نه وه .
هه ندی له نه دامانی به شه کانی تری ته کادیمیهش له کو بوونه وه که دا بوون .

● روژی ۲۹ ی مارتی ۱۹۶۱ بهشی کوردی کو بوونه وه بو گفتوگو له پروگرامی نامه‌ی دکتورای دوو کورده که ی عیراق یه که میان معروف خزنده دار نامه که ی « له بابهت میژووی نه ده بی کوردی له نیوه ی یه که می سه ده ی بیستم دا » یه ، دووه میان کاوس قهفتان نامه که ی « بزوتنه وه ی بارزان » ه ، ههروه ها هه ره له و کو بوونه وه یه دا ته ماشای نه و به شان کرا که « ژاکا موسه یلیان » ته واوی کردوه له بابهت « سهر چاوه ی خوینده واری ی کوردی به زمانه کانی رووسی ، ئینگلیزی ، نه له مانی ، فره نسی » .

● بهم زوانه گفتوگوی دوایی نامه ی ئوردوو خانی جه لیل نه کری له بابهت « قه لای دم دم » ه وه .

● له پاش کوچی دوایی ته کادیمی ی . ا . ئوربیلی ، بگیری ئاموژگای نه ته وه کانی ئاسیا ، وه یه که کم سه روکی بهشی کوردی ، ته کادیمی کونونوف له جیگای نه و دانرا ، که له وه پیش یارمه تی ده ری بوو .

● له پاش کوچی دوایی ته کادیمی ی . ا . ئوربیلی چه ند پیش نیاریک خرایه پیش چاو که ناوی بهشی کوردی ته کادیمیه ، به ناوی ئوربیلی بزری ، واته ناوی بیته « بهشی کوردی به ناوی ئوربیلی » چونکه یه که مین سه روکی نه م به شه بووه ، وه هه ول و ته ته لای زوری داوه بو پیش خستی خوینده واری ی کوردی له ئهرمه نستان و رووسییه ی سوفیه ت دا . نه مه کاریکی به جی یه ، وا چاوه روان نه کری که ته نجومه نی ته کادیمیه نه و پیش نیاره بهینته دی .

● روژی ۱۸ ی مارتی ۱۹۶۱ به یانی هه موو پاشماوه خوینده واری یه کانی ته کادیمی ئوربیلی هینرایه بهشی کوردی ، کورسی و میزو کتیب و روژنامه و هه موو

ئەو شتانەي كە لە ژووړي خوي دا بەكاري ئەهينان ، ئەمانە بو يادگار لە بەشي كوردی ئەمينهوه . ئەم كارە بوو بە هوي سرنج راكيشاني ههموو بەشەكاني تر ، ههروهها بوو بە ماوهي سەر بلندي بو ئيمه .

● لە سهرهتاي ئەم مانگه دا ، دوو قوتابي كوردی تر لە ئەرمهستاني سوفيهتي بهوه بهره و لينينگرادهاتن ، ئەمانه له بەشي كوردی ئەبن بە قوتابي دكتورا .

ئەرمهستاني سوفيهت

● لەم روژانه دا كتيبي « دەستووري زماني كوردی » ي ماموستا كوردوييف ، بە شيوهي كرمانجي و تيبی رووسی بو پولي ۵ ، ۶ ، ۷ ، ۸ كهوته بازارهوه . گهلي دانهي بە ديارى نيرا بو گوڤارو روژنامه و زاناکاني كوردستان .

● كتيبي « هوشيار بوون » ، كه كومه له شيعر و چيروكيكه له زماني ئەزربيجاني بهوه « كوردي كورد » گوريويه تي به سەر كوردی بلاو كرايهوه .

● بەم زوانه كتيبي « ئەده بي كورد » بو قوتابخانه پولي ۵ ، ۶ ، له نووسيني جاسمی جهليل ، وه « پروگرامي دهرزه كاني قوتابخانه كاني كوردی ئەرمهستان » له نووسيني ئەمینی عهبدال ، وه ديواني جهردوی ئەسهد و جاسمی جهليل و ميكايل رهشيد بلاو ئەكرهتوهوه .

● لیستهی ناوی ئەو كتيبه كوردی يانهي كه له يه كيتی سوفيهت دا چاپ كراون تا ئیستا ، له لایهن « نهرسيس ئەليكسانيان » هوه ئاماده كراوه بو چاپ .

● كهشكوليكي ئەده بي به زماني ئەرمهني و رووسی له ئەكادیميهي زانستی ئەرمهستاني سوفيهت بلاو كراوه توهوه ، لهو كهشكوله دا وتاریكي ئەمینی عهبدال به زماني رووسی له ژیر ناوی « خوینده واری ي نه توهوي كورد له ئەرمهستان دا » بلاو كراوه توهوه .

● گوفاره کانی زانستی « دهنگ و باس » ی زمانی ته کادیمی هی نهرمه نستان ،
« میژوو - فیلولوگ » ، له بلاو کراوه کانی ته کادیمی هی نهرمه نستان ، « ته دبئی
سوفیهت » ، زمانی کومه له ی نووسه رانی نهرمه نستان ، له هه موو ژماره ییکیاندا
دریغیان نه کردوو له ناساندنی خوینده واری ی کورد به هه موو لاییک ، به زمانی
نهرمه نی و رووسی .

[ماموستا معروف خه زنه دار نهم دهنگ و باسه ی بو ناردووین]

پاشماوه ی : میژوو یه کی کورتی نه روز ،

وه یا له پیاوانی عیلم و نه دهب دا که خزمه تیان به نه دهب و عیلم و
زمانی عهره بی کردبی به بی جیاوازی ، پیاوانی وه کوو : ابن الاثیر ، ابن خلکان ،
ابن الصلاح ، ابن المستوفی ، ابن الحاجب ، ابو النداء ، - که خاوه نی میژوو قه لهم
بووه - ابو علی قالی ، عبدالله ی کوری مسلمی دهینه وه ری ، محمدی کوری محمدی
ابن الجزری ، مهلا ابو بکری مصنف ، ملا یحیی مزووری ، مولانا خالدی
نه قشبه ندی ، شیخ معروفی نوده ی ، که مؤلفاته زوره که ی نهمانه به زمانی عهره بی گه لی
کتیبخانه ی له و نه قافه ته دا پر کردوو ته وه .

وه یا له ادباو شعرای زور کون نه که وتوو کهسانی وه کوو شیخ محمد
عبده ، احمد شوقی ، احمد تیمور پاشا ، قاسم امین ، عائشه التیموریه ، جمیل
صدقی زه هاوی ، معروف ره صافی که نهمانه به رانهر به نه دهب و شعری عهره ب
ته ستیره یه کی ههره گه شیان هه یه و مفهومی نه دهبی عهره بی یان به ته واوی ده وله مند
کردوو ، دیاره باس کردنی نهمانه بو وینه و میسال بووو نه وه ک بو ته وه که ههر
نهمانه هه بوون ، نه گهر باسی عیلمی ته و کوردانه بکری دیاره به ته وه نده دواپی نایه .

یانه‌ی سهر کهوتن و داوای تواندنه‌وه‌ی کورد

به بونه‌ی دروشمی داوای تواندنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورده‌وه که روژنامه‌ی (الثورة) هه‌لی گرتبوو، ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری یانه‌ی یانه‌ی خواره‌وه بلاو کرده‌وه: کورد له عیراقا به‌شیکه له نه‌ته‌وه‌ی کورد که له هه‌زاره‌ها سال پیش ئیستاوه له کوردستانی نیشتمانیا ژیاوه، وه هه‌موو ئه‌وه مه‌رجانه‌ی پیکهاتی نه‌ته‌وه‌ی تیا‌یه که له نه‌ته‌وه‌کانی ترا هه‌یه.

گه‌لی کورد، وه‌ک گه‌لانی تری روژه‌لاتی ناوه‌راست، تی‌ته‌کوشی له پیناوی هینانه‌دی ئامانج و ئاواته نه‌ته‌وه‌بی‌یه راسته‌کانیا، وه به‌شداره له هه‌موو جوولانه‌وه‌یه‌کی ئازادی خوازانه‌ی گه‌لانی دراوسی‌یدا.

هه‌ول و ته‌قه‌لا ناپا که‌کانی که‌مالی یه‌کان که دایان بو‌ئه‌وه‌ی کورده‌کانی کوردستانی تورکیا بکه‌ن به‌تورک، هه‌مووی به‌هیچ ده‌رچوو، به‌لکو کورده‌کانی به‌هیزتر کرد له خه‌بات کردنا بو ده‌س خستی مافه زه‌وت کراوه‌کانیان.

هه‌ول دان بو‌ژیا‌ندنه‌وه‌ی بی‌ری چه‌په‌لی تواندنه‌وه، له‌لایه‌ن روژنامه‌ی (الثورة) وه له‌م سه‌رده‌می جو‌مه‌وو‌ریه‌ته ئازاده‌دا، له ده‌سیسه‌یه‌کی ئیمپریالیزم به‌ولاوه‌نی‌یه که ئه‌یه‌وی ریزی نیشتمانی پارچه‌پارچه بکا و جیاوازی بنیته‌وه له نیوانی روله‌کانی کورد و عه‌ره‌با بو‌ئه‌وه‌ی ئیمپریالیزم و کونه‌په‌رسی بینه‌وه سه‌ر رووی کار.

ئیمه‌دلنیا‌ین که ئه‌م داوا روخینه‌رانه سه‌رناکه‌ون، وه به‌هیوا‌ین که برا عه‌ره‌به‌کانمان هه‌میشه به‌رده‌وام بن له ده‌ربری‌نی بیزاری دا له‌م هه‌وله نیاز خراپه که ئه‌دریت بو‌گیره شیوینی و بلاو کرده‌وه‌ی دوو‌به‌ره‌کی له نیوانی هاو نیشتمان‌ه‌کانا.

دوکتور صدیق ئه‌ترووشی

باوه‌ر پی‌کراوی گشتی یانه‌ی سهر کهوتنی کوردان

نامه‌یهك

به یادی جهژنی نه‌وروز . . .

به پینووسی : پولا

به یادی تو ئه‌ی جهژنی نه‌وروز نامه‌یهك ئه‌نووسم بو « کوردستان » ه‌کەت ، بو سروشته جوانه‌کەت ، بو گول و گولاله و وه‌نه‌وشه و نه‌سرین و شه‌وبوی قه‌راخ کانی‌یه‌کانت ، بو توانه‌وه‌ی به‌فری سهر لووتکه‌ی شاخه‌کانت ، بو شنه‌ی بای شه‌مالت ، که ئاوازی ئاشتی و سهر به‌ستی و به‌ختیاری لی ئه‌دا . ئه‌م نامه‌یه بو تویه و بو منه ، بو دایکته و بو دایکمه ، بو هه‌موو کوردیکی ئازادی خوازه ، بو هه‌موو گهلانی گیتی به . .

له‌م روژه تازه‌یه‌دا ، له‌م روژه پیروزه‌دا ، بیره‌وه‌ری به‌کی کونی روژگاری دیرینی زور کونمان دیته‌وه یاد ، بیره‌وه‌ری خه‌باتی گهل بو ژبان به‌رامبه‌ر به زوردار ، بیره‌وه‌ری کاوه‌ی ئاسنگه‌رو ئه‌و ته‌وقه ئاسینه‌ی که گه‌لی کوردی پی به‌سرا بووه‌وه ، بیره‌وه‌ری به‌ک که چه‌کوشه‌که‌ی (کاوه) مان دینیته‌وه یاد ، وه مژده‌مان ئه‌داتی که ئه‌بی ده‌ماغی هه‌موو زورداریکی وه‌کو زوحاک به‌چه‌کوشی روله ره‌نج خوراوه نه‌به‌زه‌کانی گهل پیژی .

له لاپه‌ره‌ی نه‌وروزدا داستانیکی هه‌ره گرنگی سروشت ئه‌خوینیه‌وه ، له لاپه‌ره‌کانی نه‌وروزدا گورانیکی ئه‌وتو ئه‌یینین که هه‌موو سووچیکی ژبان ئه‌گریته‌وه ، زستانیکی سه‌خت و به‌فر و بارانیکی به‌تینمان لی ئه‌بیته‌گول و گولزارو به‌هه‌شت . .

به دریا بی روزگار نه تهوهی کورد یادی نه وروزی کردوه و ئەیکا ، خوا
ئەم یاد کردنه به ئاشکرا بووبی یان به نهیی ، زورداریش هه موو کاتیک ویستوو به تی
ئەو پیوه نده به هیزه ی نه تهوهی کوردی بهستوو به یادی نه وروزی پروزه وه
بیسچرینی ، به لام هه ول و تهقه لای بی سوود بووه ، گه لی کورد به نهینیش بووبی
ئەم بیره وه ری به ی له یاد نه چوو ته وه ، چونکه ئەگه ر هاتوو نه ته وه یه ک بو ژیان
به ته نگه وه بی ، له هه یچ کاتیک خوی له بیر ناکا و سه ر نانه وینسته وه له خه باتا بو
پاراستن و سه ندنی مافه نه ته وه یی به کانی .

نه وروز پیوه ندی به لاپه ره به کی خویناوی خه باتی گه لی کورده وه هه یه
له پیناوی ژیان دا ، روله یه کی زه حمه تکیشی وه کو کاوه سه ر کرده بی هینانه ده ی
ئامانجی گه لی کوردی کردوو له و کاته دا ، وه بلند کردنی چه کوشه که ی بووه به
دهستووریکی هه میشه بی نه ته وه ی کورد بو خه بات کردن و خو به خت کردن
دژی زوردارو پیاو خراب ، ههروه ها ئەم نه وروزه بووه به ته جرو به یه کی مه زن
بو گه لی کورد ، بو دهست له ناو دهستی یه کترنان ، وه بو هه موو لایه کی ئاشکرا
کردوو که گه لی کورد به هه یچ جوریک واز له عادات و نه ریه میلی به کانی ناو
کومه له که ی خوی ناهینی ، ئا نه وه ته جه ژنی نه وروز ساله های ساله ئەم کورده
بیره وه ری ئەکا و ئاههنگی بو ئەگیری له هه موو ناوچه کانی کوردستان دا ، وه
نه وروز و کورد و مافه کانی له سه ر لیوی هه یچ کورد پهروه ریکی راسته قینه
نه که وه تووه و ناکه وی .

میلله تانی جیهان هه ره یه که جه ژنی تایبه تی میلی ی خویان هه یه . کوردیش
که یه کیکه له م میلله تانه ی جیهان جه ژنی نه وروزی هه یه ، ئەم جه ژنی نه وروزه یش
هه ره وه کو گوتمان کونه وه کو میژوو ه که ی . له سه ر ده می له ناو چوودا به نهینی
بیره وه ری ئەم نه وروزه ئەکرایه وه ، پاش شورش ی چوارده ی ته مووز که میلله ت

ههستی به ئازادی و توانای دهر برینی بیرو باوهری خوی کرد به شیوه یه کی فراوانتر
 ئاههنگی نهوروز له ههموو سووچیکی کوردستان دا کرا ، ههر ئهم ئازادی یهش بوو
 وای له میری کرد که ئهم روژه بکا به روژیکی رهسمی بو داخستی دائیره کان بو
 ئهوهی میللهت لهم روژه دا به گیرانی ئاههنگ و چونه دهرهوه خهریک بیت ، بهلام
 داخی گرانمان ئهم روژه پیروزه له لایهن میری بهوه ههقی خوی نه درایه وه ناوی
 نه نرا جهژنی نهوروز ، به ههکو ناوی نرا جهژنی دارو درهخت ، له لایهنی
 ئیمهوه جهژنی دارو درهخت به هیچ جوریک ناوی جهژنی نهوروز ناگریتهوه .
 له وهش ناخوش تر : ئه مسال له گهلی لای کوردستانا گهل له خویهوه نهوروزی
 کرد بی ئهوهی کار به دهستان رازی بن . . واته وهك جار ان کوسپ هینرایه وه
 ریگای ئاههنگ گیرانی نه ته وه که مان به بونهی جهژنه میلی یه که یه وه .
 ئیتر با ههر بلهریته وه ئالای نهوروز و سه رهستی و ژیان ، با بهر خوردار
 بیت یادی نهوروزی پیروزی کورد له سه ره لووتکهی شاخه رهنگینه کانی کوردستان و
 له دلی ههموو کوردیکی تیکوشهری ریگای ئازادی و ژیان دا .

سوپاس

یانهی سه ره که وتنی کوردان و گووفاری هیوا ، پر به دل
 سوپاسی ئه و برایانه ئه که من که به بونهی جهژنی ره مهزان و جهژنی
 نهوروزه وه جهژنه پیروزیان ناردوه . هیوامان وایه ههموو کاتیکیان
 روژ و ههموو روژیکیان جهژن بی .

؟ ؟ ؟

هیاو ، گوفاری یانهی سهرکهوتنی کوردانه له بهغدا که یهکیکه له ویانانهی میری ریگای داوون ، وه له لیستهی وهزارهتی ناو خودا ناوی نووسراوه ، بو بهلگه ههر لهم روزانه دا وهزارهتی پاره داری ۰۰؛ دیناری دابه یانه بو بهریوه بردنی کاروباری . .

هیاوای گوفاری یانه به پی ره زامه ندی میری ، وه له سنووری یاسای چاپه مه نیدا ده رچووه و دهر نه چی ، وه وه نه بی گوفاریکی نه ناسراو بیت ، له تهمووزی سالی ۱۹۵۷ هوه ههیه ، وه له وکاته وه خزمه ته تی نه دهب و زمان و میژووی گه لی کورد نه کات . .

ئهم راستی یانه بو یه نه خهینه بهرچاو چونکه ئهمه نزیکه ی سالیکه [هیاو] له کهر کووک کراوه به هوی تاوانبار کردنی هاوولاتان ، وه تا ئیستا مالی چه ند هاوولاتیان له کهر کووک پشکنیه وه وه [هیاو] یان تیاگرتووه و خاوه نه که یان خستوو ته ژووره وه . لهم روزانه شا یه کیکه له قوتابخانه کانی کهر کووکیان پشکنی و [هیاو] یان تیاگرت . .

ههروه ها به نامه یه کی تابه تی به قوتابخانه کانا را گه به تراوه که [هیاو] و چه ند گوفاریکی تر یاساخه ری یان بکه ویته قوتابخانه .

ئیمه که ئهمه نه خهینه بهرچاو ، ئه پرسین بوچی ، وه چوون ، وه له بهر چی . . بلی [بانیک بی و دوو ههوا] ؟ !

پارتی دیمو کراتی کوردستان

له ئاههنگی نهو روزدا

پارتی دیمو کراتی کوردستان هه موو سالیک له یادی نهو روزا ئاههنگی
گیراوه ، چ به نهینی و چ به ئاشکرا ، ئه مسالیش - وهك سالانی تری پاش شورش -
خوی ئاماده کرد بو گیرانی ئاههنگیکی وا به جوش که شایانی یادی ئه م شورشه
پیروزه میژوویی بهمان بیت و بگونجی له گهل ههست و هیوای نه تهوهی کورد
له م کانه دا .

له ئاههنگه که دا . .

فواد عارف و مه داوی و وصفی و ماجد و شالی . .

به راستی به دنیایی یه وه ئه توانین بلین « سهر پهرشتی که رانی ئاههنگه که تا
راده یه کی زور توانی یان به سهر ئه وه هه موو تهنگ و چه له مه به دا زال بین که له
ری ئاههنگ گیرانا هه بوو ، وه ئاههنگیکی جوانی قه شهنگی ریک و پیک ، پیک

بینن ، ههر چه‌نده - وهك بو میوانه‌کانیان روون کرده‌وه - فه‌رمانداری سوپایی
ته‌نیا پیش دوو روژ نا‌گاداری کردن که رازی‌یه‌ ئاهه‌نگه‌که‌یان بگین .

ئه‌وه‌ بوو ئیواره‌ی ۳/۲۱ هولی [خلد] پر بوو بوو له‌ میوان ، له‌ ژن و
له‌ پیاو ، له‌ کورد و عه‌رب ، له‌ کاربه‌ده‌ستان و هاو‌ولاتان ، بالیوزه‌کانی بیگانه‌ و
سه‌روک و ئه‌ندامانی دادگای گه‌لیش هاتبوون . مه‌داوی و ماجد محمد امین و فوآد
عارف و فتاح سعید شالی و گه‌لیکی‌تر له‌ پیشه‌وه‌ جیگای خوینانین گرتبوو .

له‌ سه‌ره‌تای ئاهه‌نگه‌که‌دا مارشی سه‌لامی جو‌مه‌وری لی‌درا ، ئه‌نجا عه‌ریفی
ناهه‌نگك كاك حبيب محمد کریم به‌خیر هاتنیکی گه‌رم و کورتنی کرد له‌ میوانه‌کان وه
به‌رنامه‌ی ئاهه‌نگه‌که‌ پیشکesh کرا . که تیکوشهر ، ماموستا جه‌لال تاله‌بانی ئه‌ندامی
کومیت‌هی ناوه‌ندی پارتی هاته‌ پیشه‌وه ، دانیشتووان هه‌موو ده‌سیان کرد به
چه‌پله‌ لی‌دان ، مام جه‌لال به‌ ناوی پارتی‌یه‌ دیموکراتی‌یه‌ شورشگیره‌ که‌یه‌وه ،
وتاریکی گرنگی‌دا ، که‌ زور جار به‌ چه‌پله‌ پی‌یان بری ، بنچینه‌ی وتاره‌که‌ی بریتی
بوو له‌ « پیوستی‌یه‌ که‌ت‌ی نیشتمانی و ، دروو ده‌له‌سه‌ی جیا‌بوونه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی
کورد و ، دروشمی کونه‌ په‌رستانه‌ی توانده‌وه‌ی کورد و ، داوا کردنه‌وه‌ی
خواسته‌کانی گهل (ده‌ستووری هه‌میشه‌یی ، په‌ره‌ پی‌دانی دیموکراتی‌یه‌ ، هه‌لبژاردنی
ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی ، به‌ردانی به‌ندی‌یه‌ سیاسی‌یه‌‌کان) و ، ده‌وری بوگه‌نی ده‌ره‌به‌گه‌کان
له‌ تیک‌دانی به‌ینی نه‌ته‌وه‌ی کورد و حوکومه‌ت دا . .

چه‌ند جار له‌ وتاره‌که‌دا باسی « پیکه‌نانی به‌ره‌ی به‌ک‌گرتووی نیشتمانی »
کرا ، وه‌ ئه‌وه‌ گه‌رمترین چه‌پله‌ی بو لی‌ئه‌درا .

مام جه‌لال له‌ دوایی وتاره‌که‌ی دا سوپاسی میوانه‌کانی کرد که‌ ئه‌رکی
هاتیان کیشاوه .

پاش لی‌بوونه‌وه‌ی مام جه‌لال گورانی بیژه‌کانی کورد ماموستایان طاهر
توفیق ، علی مه‌ردان ، جه‌زراوی ، گه‌ردی هه‌ریه‌که‌ چه‌پکه‌ گولیکی گورانی یان
پیشکesh کرد . كاك عومهر ره‌زاش گورانی‌یه‌کی وت .

له نیوانی گورانی به کاندایا لوانی کوردستان چهند جار شای فیللی و سورانی و کرمانجی بان کرد . هونهرمه ندی بچکوله « بهختیار » یش به هونهره جوانه کانی خوی ئاههنگه کهی خوشتر کرد بوو .

منالانی کوردستان چیروکیکی شانویی بان به یهک پهزده پیشکش کرد ، چیروکه که ناوی (شوان) بوو ، وه به راستی دیمه نیکی نایابی پیشان دا ، مناله کان تاراده یه کی باش له هونهره که یانا سهر که وتوو بوون .

لاوانی کوردستان ههل ئه پهرن

ئهووی نابی له یاد بچی دهوری خوشکه (ئایشی) بوو . به راستی مایه ی شانازی به ئافره تیک بهم چهشنه بیه سهر شانو ، وه وهک بولبول بچریکیکی و (شیرین به هاره) ی ماموستای نه بهز ابراهیم احمد به گورانی بلی . هولکه که هه موو دهنگی ئه دایه وه له بهر چه پله لی دان بو خوشکه ئایشی . ئه وهش که هه موو مانسی هینایه پیکه نین ئه و لاوه بوو که به چوار دهنگی گوی گوی قسه ی ئه کرد و ئهت گوت چوار که سه .

بهم چهشنه ئاههنگه که برایه سهر ، تا به مارشی نهمری « ئهی ره قیب . . » دوایی پی هینا .

ههلبژاردنی دهستهی بهریوه بهری تازهی

یانهی سه رکهوتنی کوردان

له سه ره زامه ندیی سیاده تی فه رمانداری گشتی سوپایی ، روژی ۱۳/۱/۱۹۶۱ دیاری کرابوو بو ههلبژاردنی دهستهی بهریوه بهری نوی یانه . بهلام به هوی نه هاتی زور بهی ئەندامانه وه ههلبژاردنه که دو اخرا بو روژی ۱۰/۲/۱۹۶۱ له و روژه دا به شیوه یه کی هیمن و دیمو کراتی دهس کرا به ههلبژاردن ، وه ئەندامان دهنگیان دا به لیستهی (دیمو کراتی یهک گرتوو) که تاقه لیسته یهک بوو خوی ههلبژاردن . ئەو لیسته یهش لهم ذاتانهی خواره وه پیک هاتوو ه :

۱ - ماموستا مکرم تاله بانی	۶ - دوکتور صدیق ئەترووشی
۲ - خوشکه ناهیده سهلام	۷ - دوکتور هاشم دوغره مهچی
۳ - ماموستا فایق هوشیار	۸ - کاک عبد علی محمد علی
۴ - ماموستا علاء الدین سجادی	۹ - کاک عبدالستار کاظم
۵ - دوکتور محمد محمد صالح	

ئهم دوو برایش بوون به ئەندامی جی گر (احتیاط) :

- ۱ - کاک حمید حسین فهیلی
- ۲ - کاک اسعد خیالانی

دهستهی بهریوه بهری نوی یانه له روژی ۱۷/۲/۱۹۶۱ دا کوبوه وه ، وه

نیش و کاری بهم جوړه له بهینی ئەندامه کانی دا بهش کرد :

- ۱ - دوکتور صدیق ئەترووشی : باوهر پی کراو
- ۲ - خوشکه ناهیده سهلام : جی نشینی باوهر پی کراو
- ۳ - کاک عبدالستار کاظم : سکر تیری یانه
- ۴ - کاک عبد علی محمد علی : خهزنه داری یانه

هيووا و خوینده وارانى

بوټانى - سه ربه رشتى نه کا

هيووا ، گوفارى خوته ، بو سوود به خشين به توو
به نه ته وهى كورد ها تو وه ته كورى خه با نه وه ؛ چراهه كه ، بو
روناكى كوردستانى پيروز نه سووتيت .
ههر ره خنه يه كت هه يه لى گره ، ههر پرسياريكت
هه يه لى بكه . چيت لا باشه ، به شانازى يه وه له سنوورى
توانا دا بوټ نه هينته دى .

خوشك و برايانى كوردى به ريز !

- به ره له وهى كه دهس بكه ين به گفټو گو له گهل نووسه ره خوشه ويسته كانمان ،
به پيوستى نه زانين كه سه رنجتان راكيشين بو نهم خالانهى خواره وه :
- ۱ - له سه ر روويه كى قاقهز ، به خه تيكى خوش وه مه ره كه ب بومان
بنووسن ؛ وه راسته و خو به ناوو نيشانى (يسانه) بينين .
  - ۲ - هيووا زور مه به سيه تى (دراسات) سه باره ت به هه موو روويه كى
ژيانى كورده وارى بلاو بكا ته وه له زمانه وانى و ئابوورى و نه ده ب و ميژوو جوغرافيا و
باسى تر . . له بهر نه وه داوا له نووسه رانى به ريز نه كات كه گرنگى به و باسانه بدهن .
  - ۳ - هيووا نووسراوى راسته و خوى له وه رگيرا ولا گرنگ تره .

- ٤ - له نووسراوی وهرگیراودا نهوهمان پی باشتره له سهر چاوه
بهره تی به کانیه وه وهر بگیری .
- ٥ - هیوا نه یه وی هموو جاری گوشه یه ک تهرخان بکا بو زانیاری و
ته ندرستی و چپروکی شانویی .
- ٦ - نووسهر نه بی ناوونیشانی ته واوی خوی بنووسی ، به لام نه گهر نه ی و بست
ناوه که ی له چاپ بدری نه توانی ناوی خواسته مه نی بو خوی دانی .
- ٧ - تکایه هر نووسهریک که بی به وی وینه ی بلاو بگریته وه وینه به کی
خوی له گهل وتاره که ی بنیری .

* * *

- کاک (ج . ن) خاوه نی هه لیهستی (بو چاوی تو) : هه لیهسته که ت
مه بهستی نه نه دایه دهست ؛ تکامان وایه هه لیهسته کانی له مه و لات روون تر بیت .
- (باوکی جوان) ی به ریز : لهم مه سه له یه دا ، هیوا خوی به خاوه ن
نه نه زانی نه خوازه لا له گهل نه جو ره که سانه دا . . لایشی وایه نه وه نده ناهینی
زور خوتی پیوه خهریک بکه ی .
- کاک فره ج مه لا نه مین - هه له بجه : نه وانهی که له نامه که تا ناوت
هینان ، نامه ی تایه تی بان بو بنووسی باشتره . لاشمان وایه نه و پروژه ی تو به
دهسته وه یه پیوستی به وه یه دانیشتووی شاریک بیت که چهند نامه خانهی گرنگی تیا بی .
- کاک جه لال مه حموود له سلیمانی یه وه ، نامه یه کی بو ناردووین ،
له نامه که یا نه لیت « هموو باسه به نرخه کانی ژماره [٣١] م خویندده وه به راستی
تهرکی تیوه و نه و ماموستا نووسهرانه ییش جی شانازی و سوپاسه . . « تیمهش له
کانگای دلمانه وه سوپاسی ههستی پیروزی کاک جه لال نه که یین ، وه هیوامانه که ههر
له پیش که وتنا بین له پیناوی خزمه تی کورد و کوردستان دا .

ئه نچسا ماموستا چه ند تی بیینی به کی جوان ئه خاته روو دهر باره ی دهست -
نووسی کوردی وه گرنگی ئه دات به ئه رکی ماموستا معروف خه زنه دارو ئه لیت :
« خه زم ئه کرد که کاک معروف خه زنه دارو هه موو قوتابی یانی کوردی تر که له
دهره وه ی کوردستان ناوی ئه و کتیبانه یان بنوسینا که له کورد ئه دوین و ژماره و
شوینه کانیان بو دیاری بگردینایه . . » ئیمهش داوا له هه موو قوتابی یانی کورد
ئه که بن به تایبه تی کومه لی خویندکارانی کورد که نووسینه وه ی ئه م دهست - نووسه
کوردی یانه بگر نه ئه ستوی خویان .

له پاشا ماموستا دیته سه رباسی « عه تیکه دوزراوه کانی شاره زور » . به راستی
ئیمهش وه ک تو دل ته نگین که « ئه م هه موو پاشماوه دیرینه ی باوو باپرمان هه یه ،
وه ئیمه خاوه نی ئه و پاشماوه به نرخانه بن که چی که لکیان لی نابین . . » ئیمهش
له گهل توو نیقا به ی ماموستایانین ، که پیویسته میری له سلیمانی جیگایه کی وا ته رخان
بکات بو پاشماوه ی دیرینی باوو باپرمان .

له باره ی گوفاری سومه ریشه وه که به ریوه به رایه تی گشتی عه تیکه و
شوینه واره کان دهری ئه کات ، ئیمهش له و بروایه داین که پیویسته به کوردیش
دهر بچیت ، وه ههروه ها ژماره یه کی زوریشی له کوردستاندا بلاو بکه نه وه . .
کاک جه لال له دوایی نامه که یدا ئه لیت :

« به هوی گوفاری هیوای خوشه ویسته وه بانگی هه موو ئه و برایانه
ئه که م که توانای گورینی ئه و باسانه یان هه یه بسوسه ر سه ر کوردی چ له عه ره بی به وه
یان له ئینگلیزی به وه ، به تایبه تی ئه و برایانه ی که له به غدان ، وه هه موو ژماره کانی
(سومه ر) یان له بهر دهست دایه ، هیچ که مته رخه می نه که ن له م رووه وه » .

جهژنه پیروزه یهك له كومه لی خویندکارانی کورده وه

لقی یه کیتی سوفیهت

گوفاری [هیوا] ی خوشه ویست

به بونهی جهژنی نه وروزی پیروزه وه ئیمه ی قوتابی یان ، نه ندامانی
کومه له ی خویندکارانی کورد له نه وروپا لقی یه کیتی شوره وی به گه رمی
پیروزایی له گه له نه بهزه که مان نه که یین وه گه رمترین ههستی دلسوزانه ی کوردایه تی
پیشکش به نه ته وه که مان نه که یین . په یمان تازه نه که یینه وه که شان به شانی
هه مو و ره وشن بیره کورد په روره کول نه دهره کانمان به پشتی نه ته وه و کومه له
تیکوشه ره که مان نه و پهری توانایی لی بخه یینه کاره وه بو ناسینی میلیله تانی نه وروپا
به رابوردوی خه باتی نه ته وه که مان و خه باتی ئیستای و روور کرد نه وه ی
لا پهره کانی مه سه له ی نیشتمانیمان و نامانجی به رزی میلیله ته که مان نه که یین به
هیوای پرشنگذاری ریازمان ، چونکه رابوردووی پر له نه شکه نه به ی خه باتی
نه ته وایه تیمان شه م ریازه راسته ی زور به روونی بو ده رختووین و بو وه ته
به لگه یکی زانستی راست که له بهر تیشکیا نه توانین نه خشه ی رزگاری ی
پاشه روزمان بکیشین .

با ههر بژی یادی نه وروزی نه مر ، شانازی لا پهره ی خه باتی نه ته وایه تیمان .
با ههر له شه کانه وه داییت ئالای هوشیار بو نه وه و راجله کینی نه ته وایه تیمان .

کومه له ی خویندکارانی کورد له نه وروپا

لقی یه کیتی شوره وی

ٻاوهر پي گراواني هيوا

له :-

- به غداد : ماموستا به شير موشير - جهيدهر خانه
سوله يمانى : رؤوف معروف - نامه خانه ي گه لاويژ
محمد عارف معروف - نامه خانه ي زيوهر
محمد رسول - نامه خانه ي ئازادى
كهركووك : عمر بيگهس - نامه خانه ي كوردستان ، شه قامى سيروان
ههولير : قادر احمد خوشناو - نامه خانه ي شورش
كويه : نامه خانه ي كوردستان
ههله جه : سيد حسين سيد امين
قه لادزه : نورالدين مهلا صابر
ره واندز : على عبدالله - نامه خانه ي ره واندز
خانه قين : حبيب نه وروز - نامه خانه ي سيروان

جگہرہی تورکی

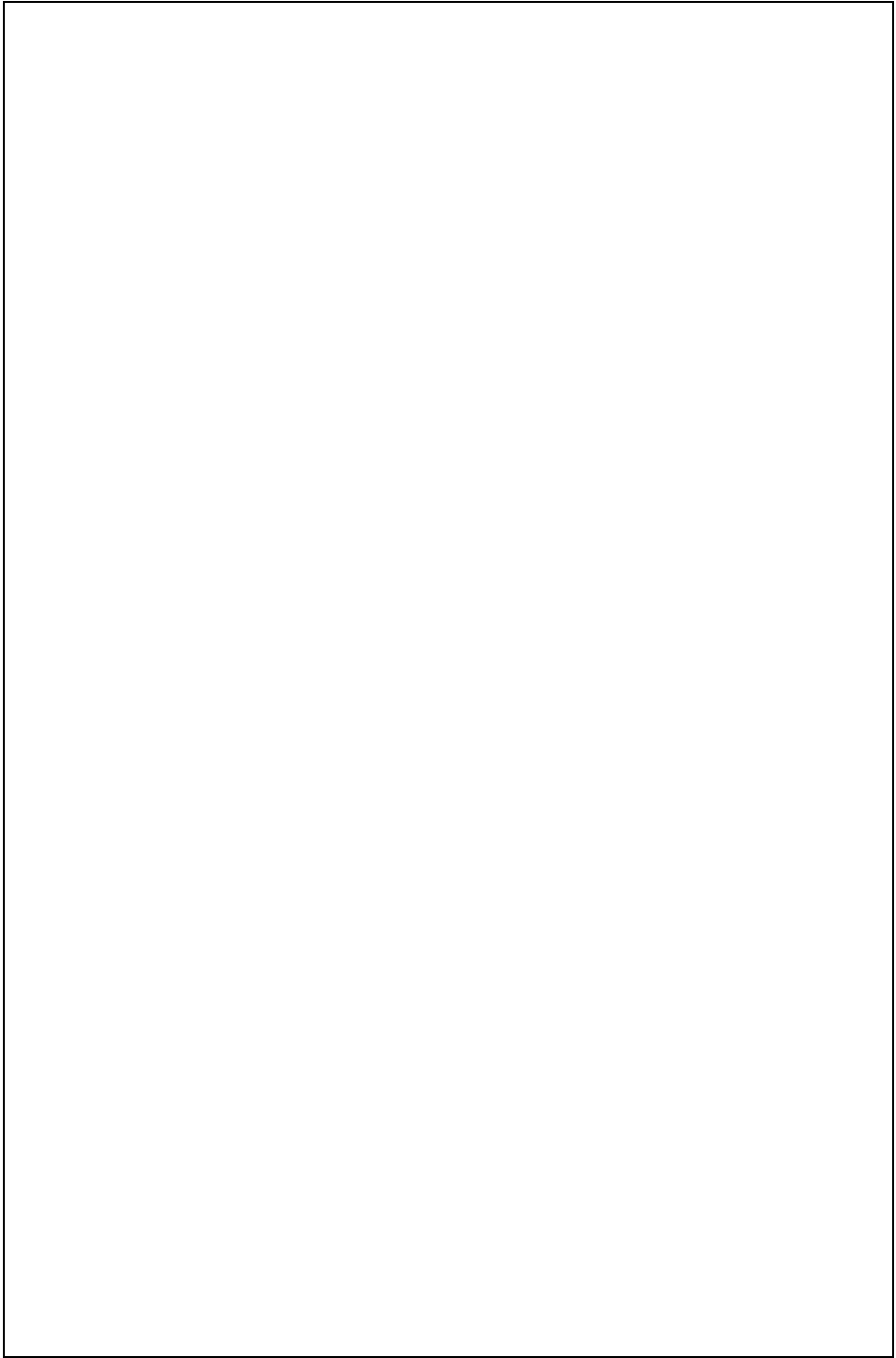
چاکترین جگہرہی خومالیہ

وہ لہ ریزی باشترین جگہرہی جیہاندایہ
ملیونہا جگہرہ خور لہ (تورکی) بہولاوہ جگہرہی تر ناکیشن

لہ چاپخانہی (النجوم) لہ بہندا لہ چاپ دراوہ

گۆقارى هيووا

ژماره 33 سائى 4 نئيلونى 1961

ئابوونەى

دينار

فلس

۱

۲۵۰

بو دەرەزەى عىراق لە سالىكا

۱

۰۰۰

لە عىراقدا

۰

۷۵۰

بو قوتابى

پارەى ئابوونە بېشەكى ئەئىررىت

وہ بەم ناوو نىشانە ئەئىررىت

بغداد - ساحة السباع

المبيد عبد علي محمد علي تاجر الاخشاب

گوواریکی ئه‌ده‌بی و زانستی مانگانه‌یه

ژماره ۳۳ سالی ۵ ته‌مووزی ۱۹۶۱

یادی سه‌هه‌می

شورشی چوارده‌ی ته‌مووزی پیروز

پیناوی پاشه روژیکی به‌ختیارا
هینانیه کوری‌خه‌باتی سه‌خته‌وه.
ئه‌و شورشه‌ی که ره‌نگی رشت بو
عیراقیکی کامه‌ران و پیشکه‌وتوو ،
وه سه‌ره‌تای نازادی بو گهل
ده‌رخست .. ئه‌و شورشه که له
ماوه‌ی که‌متر له سالیکا ئه‌وه‌نده‌ی
ده‌سکه‌وت ده‌سی گهل خست که
هه‌موو تا‌قم و کومه‌لانی کونه‌
په‌رستی و نووکه‌رانی ئیستیعمار
زیاتر له دوو ساله نه‌یان‌توانیوه
هه‌مووی بدزنه‌وه و زه‌وتی که‌ن ..
ئه‌مرو گه‌لی عیراق له وه‌زعیکا
یادی ئه‌و شورشه پیروزه‌ی خوی

چه‌ند روژی له‌مه‌وبه‌ر گه‌لی
نه‌به‌زو قاره‌مانی عیراق، ئاهه‌نگی
یادی سه‌هه‌می شورشی پیروزی
چوارده‌ی ته‌مووزی گیرا ، ئه‌و
شورشه‌ی که رژیمی بوگه‌نی
پاشایه‌تی و نوکه‌رایه‌تی
ئیمپریالیستی تیکداو نیشتمانه‌
که‌مانی له‌کو‌تی په‌یمان‌ه‌ جه‌نگاوی-
په‌کان و شوین‌که‌وتنی راو
فه‌رمانی ئیمپریالیزم رزگار کرد ،
وه‌گیانیکی به‌کولی شورشگیرانه‌ی
له‌ گه‌لدا خولقاندو دوورترین
پله‌کائی کومه‌لانی خه‌لکی له
سیاسه‌ته‌وه - وریا کرده‌وه له

نه گانهوه که ههر تاویک مه ترسی
 دوژمن زیاتره له سهری له تاوی
 پیشوو . . له کاتیکا که دوژمنانی
 دیموکراسیهت و نازادی نه یانهوی
 به تهواوی ده رتای هه موو ده میکی
 راست و یژ بگرن ، وه دهنگی
 هه موو نیشتمان پهروه ریک و
 دیموکراسی خوازیک کپ بکن .
 له بهر نهوه ناههنگی گهلی داخ
 له دلی عیراق ، نه مسال له ژیر
 دروشمی به هیزکردنی خهباتا
 بوو، بو دی گرتن له دوژمن، وه بو
 یه کگرتنی هه موو هیزه نیشتمان
 پهروهو دیموکراتی بکه کان بو
 سهرکرده بی کردنی گهل به رهو

ژیانیکی دیموکراسی و نازادی به کی
 تهواوو گوزه رانیکی خوش .
 ههر بژی خهباتی گهل له
 بیناوی هینانه دی تهواوی
 نامانجه گانی شورشی پیروزی
 چواردهی ته مووزا !
 ههرگیز نه نهوی نالای شورشی
 چواردهی ته مووز !
 سهرکه وتوو بی خهباتی هه موو
 دلسوزان بو یه کخستنی ریزی
 هه موو نیشتمان پهروه ریکان !
 پیروز بی خهباتی گهلی کورد
 بو دهس خستنی مافه راست و
 به جی گانی !

وتوو یانه له بارهی ئافره تهوه

دلی ئافرهت که ووه ترین سهرچاوهی خوشه و یستی و دلسوزی به،
 هه موو کاریکی گرتنگ ئافره تیکی له دواوه به .

- سوقرات -

نه گهر روز بتوانی تاوی ده ریا وشک بکا له توانای دا نی به
 فرمیسیکی ئافرهت وشک بکا .

- سوقرات -

ئافرهت نه گهر له هه موو باشی به کیشی رووت بکه پنهوه ، نهو
 شانازی بهی به سه که دایکه .

- جوییر -

موسیقای کوردی له یه کیتی سوقیهت به ره و پیشه وه چوونی موسیقای کوردی له ماوهی ۴۰ سالدا

• نهم وتاره له روزنامهی (ری یا تازه) ی کوردی وهرگراوه به
پینووسی موسیقاری به ناوبانگی نهرمه نی (س • کاسپاریان) که
شاره زایی به کی زوری هه به له موسیقاو هه قامو گورانی میلی کوردیدا ،
وا من لیره دا وهرم گبرایه سهر شیوهی سورانی • نهو موسیقاره زینکی
ناودازه له هه موو رووسیدا ، وه نیستا سه روگی نوپه رایه له موسکو •
له قوتابخانهی به رزی موسیقا له نیتالیا ده رجوه • ههر نهو ژنه شه که
تیپی موسیقاو نوپه رای به ناو بانگی نهریقانی له نهرمه نستان دروست
کردوه • به کورتی له مه بدانی موسیقای کوردی و نهرمه نی و رووسرو
روژه لاتیدا شاره زایی به کی نیچگار گرنگی هه به • نهوش • وتاره که به تی :

به غدا : وردی

له ماوهی چل سالی پاش دروست بوونی ره ژیمی سوقیه تیدا له
نهرمه نستانی سوشیالیستی ، خه باتیکی بی وچان کراوه بو به ره و
پیشه وه بردنی سامانی موسیقای کوردی • هه تا پیش کوکردنه وه و
نووسینی فولکلوری میلی و نه ده بیاتی کومه لایه نی ، ههروه ها شتی
میژوویی و گه لی شتی تر ، روشن بیرانی نهرمه نی له نهرمه نستاند ،
ههروه کو بو گه لی نهرمه نی له و باره وه تیکوشاون ، ههروه ها بو پهره پی
دانی نه وشتانه ی کوردیش هه ولیان داوه و بو نووسینه وه ی موسیقای
کوردی کورتی یان نه کردوه •

به لام نه وه ی که نه بی بو وثریت نه وه یه که کادری موسیقازانی کوردی
که من ، له بهر نه وه یه له ماوهی نه و چل ساله دا فولکلوری موسیقای
کوردی له بابه ت موسیقازانی و ، تیپی موسیقاو ، شه روکی تیپی
موسیقاوه له ناو به شی نهرمه تیدا نووسراوه و دروست کراوه •

هه تا پیش دروست بوونی حوکومه تی نهرمینای سوقیه تی ،
موسیقازانی به ناوبانگی نهرمه نی (کومیته س) له بابه ت کوکردنه وه ی
موسیقای کلاسیکی کورده وه و نووسینه وه ی نه و شسته به نرخه وه
خه باتیکی بی هاوتای کردوه • کومیته س هیشتا ههر قوتابی بوو
خه ریکی لی کولینه وه و خزمه ت کردنی موسیقای میلی کوردی بوو •
له پاشا قوتابخانه ی موسیقای به رزی له شاری به رلین دا نه واو کرد •

ههتا نامیلکه‌ی تاقی کوردنه‌وه (امتحان) ی له بابته موسیقای کوردی‌یه‌وه پیشکەشی قوتابخانه کردو تیایا سه‌رکه‌وت .

له پاش ته‌واو کردنی‌ته‌و شته چەند سالی تر هه‌ر خەریکی ئاماده کردو نووسینه‌وه‌ی گورانی و مه‌قامی میلی‌ی کوردی بوو . له گورانی و مه‌قامانه‌ی کوی کرده‌وه و خستیه سه‌ر نوتە‌ی موسیقا‌ئەوانه بیوون که بریتی بوون له چوار دەنگی (نه‌خمە‌ی چوار دەنگی) له چه‌شنی (لور دە لور) و (هه‌ری وه‌ی) و گه‌لی گورانی‌ی تری کوردی . جگه له‌ویش هه‌ندی که‌سی تر وه‌کو (عاشق جیقان یی) و (کارا مورزا) و (تیگرانیان) و گه‌لی موسیقا‌زانی تریش نوتە‌ی موسیقای کوردی‌یان کو کردووه‌ته‌وه و نووسیویانه .

موسیقای فولکلوری کوردی له بابته لیکولینه‌وه‌ی میژووی‌ی و زانیاری‌یه‌وه جیگه‌یه‌کی به‌ری‌ی داگیر کردووه ، هه‌ر له‌به‌ر ته‌وه‌ش بوو گه‌لی موسیقا‌زانی ناوداری ته‌رمەن به شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی خەریکی کو کردنه‌وه‌ی موسیقای میلی‌ی کوردی بوون .

هه‌روه‌کو فولکلوری کوردی به هه‌وی خه‌باتی بی وچانی تیکوشه‌رانی گه‌له‌وه‌یه ، به‌ره‌م هینانی موسیقای کوردی‌یش به‌ری ته‌و ره‌نج و ته‌قه‌لایه‌یه .

ته‌و گورانی‌یانه باری ژبانی میلیله‌تی کوردی تیکوشه‌رمان ته‌خه‌نه به‌رچاو ، زور ترینیش له‌و ئاوازو گورانی‌یانه به‌زار و تراون و کوردانی ته‌خوینده‌وار دروستیان کردووه ، وه تابلی‌ی به‌ ئرخ و جوانن .

میلله‌تی کورد هه‌روه‌کو به هه‌وی فولکلوره‌که‌یه‌وه باسی ژبانی پرتازاری خوی ته‌کات ، هه‌روه‌هاش موسیقای میلی‌ی و گورانی‌ی کوردی حاله‌تی کورده زورلی کراوه‌کان و خه‌باتی چینایه‌تی‌یان ته‌خه‌نه به‌رچاو بو به‌رامبه‌ر بوون له ژبانی ئابووری‌دا . هه‌لسان و دانیشتن و خووره‌وشتی کورد پيشانمان ته‌دات که ته‌و میلیله‌ته‌ تاچ زاده‌یه‌ک هه‌زی که موسیقا کردووه .

ته‌وه‌شمان له بیر نه‌چیت که له ماوه‌ی چل سالی ته‌مه‌نی جوکوومه‌تی ته‌رمینیای سوقیه‌تی و حیزبه‌که‌ی (حیزبی کومونیست) دا ، موسیقای کوردی به‌جگاز به‌ره‌و پيشه‌وه چوووه‌و زور ترینی گورانی‌یه کوردی‌یه‌کان کو کراونه‌ته‌وه‌و نوتە‌یان بو دروست کراوه .

ته‌و گورانی و شتانه‌ی که له سالانی ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ دا

وهرگيرانو زورتريان له کاتي ههلهپرکيدا نهوتران ، تائيسنتاش ههروه
ووو بهروه پيشهوه نهرونو نرخیان ههرومه .

له ماوهی نهو سالانهدا باندی موسیقای کوردی دروست بوو ،
وگهلی گورانی بیژو موسیقایانی میلی کوردی دههگهوتن ، وه گهلی
لهوانه بلیمهتی و ئاکاداری و زانایی خویان له موسیقای میلی کوردی دا .
پیشان داوه . کوازو گورانیان به سه رژیانی بهختیاری خویانو ،
خهبات کردن له ناو کولخوز دا ههلهداوه ، وه دهههق نیشتمانی مهزنی
سوشیالیستی و بریهتی و ناشتیش زور گورانیان داناو ، یان نوتهی .
موسیقایان دروست کردوو .

با لیرهدا ناوی هندی له گورانی بیژانی میلی و دلداری بنووسین .
که جیکایهکی بهرزیان داکیر کردوو بو بهروه پيشهوه بردنی
موسیقای کوردی . لهوانه نهمانه : (نهتهمی سلنو) ، (نهحمی چولو) ،
(نازووک) و گهلیکی تر .

تیپی موسیقای گوندی (ئالهگهز) به پیا ههلهوتن ناوی
دهر کردوو . ههلهپرکی و گورانییهکانی ناحیهی (ئاپاران) زور بو
پیشهوه چوو به هوی تیپی موسیقای نهو ناوهوه - ههروهه تیهکانی
گوندی (حهکو) و (سـووریک) له ناحیهی (تالین) . نهو تیه
موسیقای یانهو گهلی تیپی تری کوردی شارهزایییهکی گرنگیان
نیشان داوه له بابته گورانی و موسیقای کوردی یهوه .

ههموو سالیک رژه (استعراض) یهک پیک نههینریت بو
پیشان دانی تیهکان و موسیقای کوردی . لهو رژهیهدا کوردهکان
ههموو جوړه موسیقاو گورانی و ههلهپرکییهکی خویان پیشان نهدهنو
زور به شانازی یهوه خهک باسیان نهکن .

له سالی ۱۹۳۰ یهوه قوتابخانهیهکی هونهری کوردی کرایهوه ،
تیپی گورانی و دهرسی موسیقاو ههلهپرکی تیا نهوترایهوه .
ههروه کوو نهو دهورهیه ، دیسان نهو دههسانهیه که لهو قوتابخانهیهدا
نهخوینران یاریدهیهکی گهورهیان دا بو بهروه پيشهوه بردنی
نهدهبیاتی موسیقای میلی کوردی .

له سالی ۱۹۳۲ دا له بلاو کراوهکانی حوکومتهتی نهرمینیای
سوقیهتید؛ نامیلکهیهکی موسیقای ههههوه که ۱۲ گورانی میلی
کوردی تیا نووسراپهوه ، لهوانه (سروودی نهنته ناسیونال) به
کوردی ، (هاوریی قارهمان) و گهلیکی تری شورسگیری و

موسیقیای هندی له موسیقاره تازه کانی سوفیهت .
لهو نامیلکه به که به نوتی موسیقاه چاپ گرابوو زور به سوود
بوو بو پی که یاندنی خه بات کاران و لاوانی کورد .

منیش له سالئ ۱۹۳۹ دا بو تیپی چار ده بنگانی نامیلکه ی
گورانی میلی می چاپ کرد به ناوی (له یلو) و (که له شو) .
پیویسته که بلیین چاپ کردنی لهو دوو نامیلکه موسیقایی به بو
قوتابخانه ی موسیقای کوردی و به ره و پیشه وه بردنی هونه ری کوردی
خرمه تیکی گوره بوو .

ههروه هاش له کاتی بلاو کردنه وه ی موسیقای نهرمه پیدا له
یه کیه تی سوفیهت که لی به عشه نیرا بو دهره وه بو له وه له بابهت
کو کردنه وه نووسینه وه ی موسیقای کوردی به وه شماره زانی به پیدا
بگن ، بهو چه شنه که لی نامیلکه ی تری موسیقای کوردی بلاو کرایه وه
له نهرمه نستاندا .

دیسان موسیقای کوردی له لایه ن نه وانه وه نووسرایه وه :
(سپیریندون میلیکیان) ، (کارو زااریان) ، (نارام کوچاریان) ،
(کریستافور کوشناریان) . نه وانه موسیقای کوردی یان نووسی به وه و
بلاویان کرده وه ، هه تاوای لی هات که ۴۰۰ - ۵۰۰ پارچه گورانی و
موسیقای کورد له کتیبکی گوره دا له لایه ن دوو موسیقاری نهرمه نی
(میکائیلیان) و (زاگاریان) وه بلاو کرایه وه . لهو کتیبه بووه
تویشوویه کی باش بو موسیقاره کانی نهرمینیا ی سوفیه تی بو تاگادار
بوون له موسیقاه گورانی ی کوردی .

نه بی نه وه ش بلیین که له موسیقاره به ناو بانگه کانی نهرمه نی
(نارام خاچاتوریان) له م نوتی موسیقی یانه ی خوی دا (کایانی) ،
(لامارتین) ، (مامازیان) هه لبه سستی (بوئیمی) ، (مه می و تایشی)
ی کردووه ته سیمفونیک . بهو چه شنه نمونه یه کی له موسیقای
به رزی کوردی هینا به مه ی دانه وه و بهو چه شنه موسیقای کوردی نرخ و
بایه خی زور گوره ی پیدا کرد .

که لی گورانی و کوتنی کوردی به هوی (تاکسومبونیمینتی -
تاله تیکی موسیقاه -) و (پیانو) وه ، له لایه ن (کارو زاگاریان) وه
تاماده کراون و زوریان له رادیو دا بلاو کراونه ته وه .
له م سالانه ی دوا یی دا له م بابه ته وه (نارام میران گولیان) هه ولیکی
باشی دا وه بو کو کردنه وه ی گورانی و وتنی گورانی ، له زور جتار له

رادبودا' ئەو شتانه ئى ئەدرىن .

ئەوش ئەبى بووتىرى كە كوردەكانى ئەرمەستانى سوفىيەتى و كوردەكانى تىزى ولاتەكانى تر ئەو موسىقاو گورانى يە كوردى يانە پەسەند ئەكەن كە لە رادبوى ئەرمەستان - بەشى كوردى يەو - ئى ئەدرى . وا ئىستا لە بابەت بەرھەمى موسىقاي مىللى كوردى يەو بەرھەمىكى باش ھاتوو تە دەست ، ھەرە و كوو لە سالى ۱۹۶۰ يىشدا يەككە لە نامىلكەكانى ئەرمىنىاي سوفىيەتى نامىلكە يەكى موسىقى بوو كە ۳۳ گورانى شايى كوردى تيا نووسراو تەو بە نو تەو . بلاو كەرەو مى ئەو نامىلكە يە يەككە لە قسوتابى يەكانى قوتابخانەى موسىقاي ئەرىقان ، ناوى (كۆمىتاس نوراجەوەر) .

ئەو شتە زورشتىكى بەنرحو دلشاد كەرەو خزمەتىكى گەرە يە كە ئەو كچە كوردە كوردو يەتى لە بابەت بلاو كوردنەو نووسىنەو مى فولكلورى موسىقاي مىللى كوردى يەو . ئەو شتە وامان پىشان ئەدات كەوا ئىمە دلنىابىن كە بەم زوووانە ناوبراؤ بىتە پىسپور لە خو بندنى موسىقاي كوردى دا . بەو چەشنە بە سسايەى خەم خورى پارتى كۆمونسىت و حكومەتى سوفىيەتى يەو روزبەرۆژ داواو ئارەزوو كانى مىلەتى كورد بىتە جى بەجى بوون .

مىللەتى كورد ئىمرو وا خەرىكى ئاوەدان كوردنەو يەو بو برا يەتى تى ئەكوشىت ، وە خەبات ئەكات بو جى بەجى بوونى رەژىمى كۆمىونسىتى و رىگاي بەختيارى و رووناكى گرتوو تە پىش . خزمەت ئەكات بو پىش خستنى وىژەو ، ژيانى خوى لەسەر رىگايەكى مىللى لە سىبەرى سوشىالىستىدا ئەچىتە پىشەو .

س . كاسپارىان

بەرپو بەرى قوتابخانەى مەنەرى (ر . س . س)

لە ئەرمەستانى سوفىيەتدا

(۱) مەمۇ ئايشى لە بەشى ھەوتەمى فولكلورى كوردى دا بلاوى ئەكەمەو - وردى .

گورانی من

که مال شه میار

هەر چونی بیت ، چ زور ، چ کهم
به خوشی بی ، یاخو به غم
ثم زیانه به سهر نه بهین
روو نه کهینه ژینیکی تر
ریگه مان هەر بهک ریگایه
گورانیمان
گورانی برواو هیوايه
نه ترسی پولا ، نه ناگر
نه لیره ی زهر
دهنگی دلیرمان کپ ناکا
هەرچونی بی
نرکه مان زیاتر دهنگی دی
چونکه نیمه پر باوه رین
نهو ریگایه ی کیشاومانه
لهم زیانه
نه زانین سهخته ، پر ترسه
بهلام هەرگیسز
گولی سووری روو گهشی ژین
ناوه ری وهك گه لای پاییز
چونکه نیمه خاوهن برواین
پیشمه رگه ی، نه بهزی هیواين

تازه‌ترین بهره‌می خوینده‌واری کتیبه‌ک و وتاریک له ولاتی سوقیه‌تدا

نووسینی : معروف خزنده‌دار
لینینگراد : نه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی سوقیه‌ت
« به‌شی کوردی »

۱ - په‌ندوقسه‌ی نه‌سته‌قی نه‌ته‌وه‌کانی روژه‌لات

نهم کتیبه (۷۳۶) لاپه‌رم‌ی گه‌ورمه‌یه ، له بلاوکراوه‌کانی ناموزگای نه‌ته‌وه‌کانی ئاسیای نه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی سوقیه‌ت ، له‌موسکو (۷۵۰۰۰) هفتاوپینچ‌هزار دانه‌ی لی چاپ‌کراوه ، له‌سالی ۱۹۶۱ ، واته‌له‌م روزانه‌دا گه‌وتووته‌ بازار .

نه‌ته‌وه‌کانی روژه‌لات ، گه‌ورمه‌و بچووک ، له‌هر په‌کیکیانا هه‌ندی په‌ندوقسه‌ی نه‌سته‌قی نه‌ته‌وا به‌تی‌یان هه‌لبژاردووو گوریویانه‌ته‌سه‌ر زمانی رووسی . بو‌ئاماده‌کردن و گورینی په‌ندوقسه‌ی نه‌سته‌قی هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌کی زانایه‌کی تاییه‌تی‌ی ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه‌، یا خود زانایه‌کی زانستی ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه‌ به‌م کاره‌هه‌لساوه ، له‌هه‌ندیکیانا له‌یه‌ک که‌س زیاتر به‌م کاره‌هه‌لساون .

له‌م کتیبه‌نایابه‌دا په‌ندوقسه‌ی نه‌سته‌قی نهم نه‌ته‌وانه‌به‌ زمانی رووسی نه‌خوینینه‌وه : (نه‌بخازی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌گورجستان ، نه‌دیکی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌قفقاس ، نه‌زربیجانی ، نه‌فخاری - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌قفقاس ، عه‌ره‌بی ، نه‌رمه‌نی ، ئاسووری ، به‌شکیری ، به‌نگالی ، فیتنامی ، گاگاووزی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌قفقاس ، گورجی ، دارگینی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌قفقاس ، هیندی‌ی کون ، کازاخی ، کالمیتی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌سه‌رووی ئورال ، قه‌ره‌قه‌لپاغی ، قه‌ره‌غیزی ، چینی ، کوریایی ، کوردی ، لیزگی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌قفقاس ، فارسی ، هیندی سه‌نگالی ، تاجیکی ، ته‌ته‌ری ، تاتی - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌ئیران ، تورکی ، تورکمانی ، ئوزبه‌گی ، چاچانی و ئینگوش - نه‌ته‌وه‌یه‌که‌له‌ئیران ، تورکی ، سومه‌ری و نه‌که‌دی ، ژاپونی ، وه‌گه‌لیکی تیر .)
په‌ندوقسه‌نه‌سته‌قه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌لاپه‌ره (۳۳۰) یه‌وه

تا لاپه‌ره (٣٣٩) یه ، واته (١٠) لاپه‌ری گرتوو ، ئهم په‌ندانه له لایهن ماموستا فه‌ناتی گوردوییف ، که سه‌روکی به‌شی گوردی ناموزگای نه‌ته‌وه‌کانی ئسیای نه‌کادیمیه‌ی ژانستی سوڤیه‌تی ، وه رودینکو که کارگه‌ره له‌م به‌شه‌دا ، ناماده‌و ته‌رجه‌مه کراون بو زمانی رووسی .

له‌م لاپه‌رانهدا (٣٥١) په‌ندو وته‌ی نه‌سته‌قی گوردیان پیشکەش کردوو ، ئیمه‌ش له‌م ماوه‌یه‌دا ، چەند په‌ندیک له‌م په‌نده گوردی‌یان‌ه‌ی ناو ئهم کتیبه‌ به گوردی نه‌نووسینه‌وه ، وه‌کو چه‌یکه گولی پیروژبایی جه‌زنی نه‌وروز له‌ لینینگراده‌وه بوتانی نه‌نیرین (١) چونکە گولی راسته‌قینه ئیستا که لیره‌ نی‌یه ، هیشتا لای ئیمه‌ هەر زستانه ، بو به‌هار زورمان ماوه . که وتم گولی راسته‌قینه نی‌یه ، مه‌به‌سم نه‌وه‌یه که چول هیشتا سه‌وز نه‌بووه ، به‌لکو باخچه‌کانی ناوشار سه‌وز نه‌بوونه ، وه‌کو لای خومان ، نه‌گینا مغازه‌ی تایبه‌تی‌ی فروشتنی گولی راسته‌قینه له‌م ولاته‌دا هه‌میشه‌یی‌یه ، به‌لام وه‌کو نه‌زانن بو نه‌وروز گولی چو‌ی به‌هارو نه‌وروز گه‌ره‌که !! ئیوه بومانی بنیرن !!
 ئهمه‌ی خواره‌وه چەند په‌ندیکی گوردی‌یه که له کتیبه‌که نووسراوه‌ته‌وه :

- ١ - نه‌گه‌ز چاو نه‌بیینی ، دل نای‌گری .
- ٢ - رم رمباز ته‌ی‌هاوی
- ٣ - ته‌مه‌نی ئینسانی خاین کورته .
- ٤ - دنیا گولیکه ، بونیکه‌و بیده به‌هاوری خوت .
- ٥ - خه‌نچه‌ر کالانی خوی نابری .
- ٦ - له‌ ده‌رگای خه‌لکی مه‌ده ، تا له‌ ده‌رگای تو نه‌دن .
- ٧ - گول نی‌یه بی درک ، دل‌داریش نی‌یه بی به‌گری مه‌رگه‌وه‌ر .
- ٨ - جوانی‌ی کچ له‌ رویشتنیایه‌تی .
- ٩ - پیاوی بریندار ئیشی برینی خوی نه‌زانی .
- ١٠ - مردن هه‌با ، پیر بوون نه‌با .

٢ - روون گردنه‌وه‌ی چەند پرسیاریک له‌ بابته فولکلوری نه‌ته‌وه‌ی **گورده‌وه**

گوفاری میژوو - فیلولوگ ، گه‌وره‌و گرنگترین گوفاریکی

(١) ئهم وتاره پیش جه‌زنی نه‌وروز نیراوه .

زانستی به زمانه ئه‌رمه‌نی و رووسی له ئه‌رمه‌نستانه سوڤیه‌تی دا
یلاو ئه‌کرینه‌وه، له لایه‌ن ئه‌کادیمیه‌ی زانستی ئه‌رمه‌نستانه سوڤیه‌ته‌وه
سالی چوار ژماره‌ی لیده‌ر ئه‌چی له شاری به‌ریقان، ده‌سته‌ی نووسه‌رانی
بریتیه له سینزه ئه‌کادیمی و زاناو ماموستای گه‌وره‌ی ئه‌رمه‌نی،
ئه‌وانه‌ی ئه‌کادیمیه به‌ریوه ئه‌به‌ن، له‌مانه (نه‌رسیسیان) . .
(ئاراکیلیان) ، (به‌رمیان) ، (کارینیان) و (سیفاک) . .

ژماره چواری سالی (۱۹۶۰) ، واته تازه‌تریسن ژماره‌ی
ژماره‌یه‌کی تاییه‌تی به بو بیره‌وه‌ری جه‌زنی چل‌ساله‌ی ئه‌رمه‌نستانه
سوڤیه‌ت ، جه‌زنی سه‌ربه‌سته‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئه‌رمه‌ن و دروست کردنی
کوماریکی سه‌ربه‌خو له ناو به‌کیتیه‌ی سوڤیه‌ت دا .

له‌م ژماره‌یه‌دا به‌ زمانه‌ی رووسی له لاپه‌ره (۱۹۶۶) هوه تا لاپه‌ره
(۲۰۸) به‌ تیبی وردی رووسی وتاری « روون کوردنه‌وه‌ی چهند
پرسیاریک له بابته فولکلوری نه‌ته‌وه‌ی کورد » ئه‌خوینینه‌وه ، ئه‌م
وتاره له لایه‌ن ئوردووخانی جه‌لیله‌وه نووسراوه‌ته‌وه، که قوتابی‌یه‌کی
کوردی ئه‌رمه‌نستانه له به‌شی دکتورا له لینینگراد ، له‌م نزیکانه‌دا
به‌رامبه‌ر مه‌جلیسه‌ی زانستی ئه‌وه‌سته‌ی به‌خوی و « قه‌لای دمدم » یه‌وه،
وه‌رامی پرسیریان ئه‌داته‌وه و شتیان بو روون ئه‌کاته‌وه ، ئنجا ریگای
ئه‌دری که بچی له به‌شی کوردی ئه‌کادیمیه‌ی زانستی ئه‌رمه‌نستان
کار بکا .

له‌م وتاره‌دا ئوردووخان له میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورد ئه‌دوی ، باسی
ئه‌وه ئه‌کا ، که کورد له نه‌ته‌وه کونه‌کانی ولاتی روژه‌ه‌لاته ، له
فولکلوردا گه‌لیک ده‌وله‌مه‌نده ، ئه‌مه‌ش ئه‌وه ناگه‌یه‌نی که ئه‌ده‌بی
کلاسیکی به‌ززی نی‌یه ، نه‌ته‌وه‌ی کورد پیاوی گه‌وره‌ی پی‌گه‌یاندووه
بو روژه‌ه‌لات ، وه‌کو ، صلاح‌الدین ، شه‌دای به‌کان ، ئه‌حمه‌دی خانی
مه‌لای جه‌زیری ، وه‌هی تر . . .

له‌ باشانا له بابته‌کانی فولکلور ئه‌دوی ، ئنجا دیته سه‌ر قه‌لای
« دمدم » که باسی نامه‌ تاییه‌تی به‌گه‌ی خویه‌تی . بی‌گومان بلاوکردنه‌وه‌ی
ئه‌م چه‌شنه‌ باسانه ، وه‌ ناساندنی کورد به‌ بیگانه به‌ زمانیکی وه‌کو
زمانه‌ی رووسی ترخیکی گه‌وره‌ی هه‌یه . . .

له قوژبنیگی به ندیخانه وه

پیشکده شه به خاوه نی (بت به وان) و
هه موو تیکوشه رانی جیهان

تهی خوینی گهش
زاری برینی پر به لهش
با نینوکی دوژمنی رهش
ههل بکولی جهرگی کون کون
له کهل برینی پر به چن
کوکو گری جهرگی به کول
هانا بهری بو زامی دل
بو ئاره قی که ناو چهوان
پی ئاوه ئه دا ریگه هه ژیان
تا بیته خوار
قه تار قه تار
له گومی خویناو
هه دوو چاو
که هه ر ئه ناسیت و به ناوه
لیک نانی پیلوو کاتی خه و
با بیته خوار
قه تار قه تار
ئه سرین به ره و سیمای پشیوو
تا بهر ئه دا ئاگر له لیو
باهه ر شالوو بینی مردن
پهت رایه ل کات به ره و گهردن
با دیلی کورت بنی دهست و پییت
ته نیا درک بروی له ریت
له گه ل شه وی تاریک و تار
(بتلیره وانی) و بی وچان

— ۱۲ —

له گهل چوار ديواري زیندان
ئیشك گر بهو تا بهر به یان
بازاری خویناوی دوژمن
له گهل دلی پیسو لیخن
(بخواتهوانی) چه شینی مهی
خوینی ئالی تو
هر لهی ۰۰۰۶

هتا وی له ژیندا نه که ی
له ریگهی کوشش لا بدهی
خوت کهر که له عاستی ئازار
نەت ترسینی چه په ی زوردار
کهر بهم جوړه ژین به یته سهر
ژیان نه به خشی به ره نجبه ر
نهوسا له ناو دلی نهوان
نه ژیت هتا مایی ژیان

باکو - نه سرین فه خری

میرووله و ماسی

که ئلو زور نه بی و هه له که شنی ماسی میرووله
نه خون ، به لام که ئاوه که د نه کشی میرووله ماسی به کان
نه خون .

هه سه ئیکی لاووسی

نهو نووسه ردی که نه ترسمیت له کاتی پیویستا
قسه ی خوی دهر باره ی ژیان بکا ، شانازی تره بو نهو
قه له مه ترسنو که که ی پارچه پارچه بکا .

جان پول سارته ر

ههر چه ند ژیان ناخوش و تاریک بیت ، هیوا وهک
نه ستیره ی ئاسمان گهش نرو جوانتر نه بیت

وتسلو

به ناوبانگ ترين شتي لای خومان

ج . بابان

له کاتي خویا کورته په کي هم شتانه م له ژماره ۱۲۹۴ ی
روژنامه ی ژینی به ریزا بلاو کرده وه له ژیر سه رناوی (میوه و
خوارده مهنی به ناوبانگ له کوردستانا) باسه که تایه تی بوو به
میوه و خوارده مهنی به و بهس ، وه داش نه ریزا بووه هم قالبه ی نیستای .
نه وه بوو له دوا پیدا هر له هه مان روژنامه دا ماموستای مه زن نجم الدین
مه لار براده ریکی تریش هه ندیکی تریان خسته سه ر . نه ش زانم دوو بازه
کردنه وه ناخوشه ، به لام تی هه لچوونه وه که ی نه مجارمان له بهر نه و کالا
نوی یانه به که له بالای نه و شتانه هه لکیشراون وه کوو و تمان ، وه
له بهر نه وه به که دوو سی نه وه نده ی تر شتمان خستووه ته سه ر که
بی گومان به وه باسه که مان پرسوود تر نه بیت . جا نه بی لیم ببورن
نه گهر له کاتي خویندنه وه دا ناو زایه ده متان ، یاخود دلتان کورکه ی
هات بو هندی له خواردن و خواردنه وه کان

بو بهرچایی به یانیان

له تام و بونا په نیری یاخیان . له ده رهینانی ئاسانیا کاکله
گویزی هه ورامان به چه قو له تله تی که ماستی کوزه ره قه و خهراجیان .
له دل نه دا دوشاوی خوشتاوه تی و نودی و عازه بان . وه ک کاغز سپی ،
وه ک ئالتوون زهرده هه نگوینی باله ک و پشت ئاشان . چه ورو نه رمه
به نیری زوزان . فرم خوشه به فه ریکه قه زوانه وه ماستاوی هه ولیرو
بازیان . تواوه ته وه هه نجیری مه رگه و ژه نگار (سنجار) ئی تیر نابی
به گیای کویستانه وه ژازی هه رکی . هه رده نکي به قه د خورمايه که
ته ره تووه که ی ولیان .

بو سک هه لیه نجایی فاوه لتی یان

له خورا کشانی برنجی بازیان . له خر تی و قه له ویدا گوشتی که له
شیری کرمانان و شه کی گیزی کویستان . له ناوئاخنی پر له کشمیش و

بادما كفتهی ره واندزو سابوون كه ران • خوزدنیشی ههیه و بردنی نییه
 پیازی عه و دالان • زور به پیت و کولو که ماشی ئالان • مه گه نه گبه تی
 بیت بزنیش بخوا نانی شوان • له ئاو کیشسانا برنجی عه قره و
 بانئ خیلان و بادینان • نه تام و بونا رونی جافه تی • له مزی و خوشی یا
 سلقاوی که رکوک و کویی • به یهك دانه مر نه بی له کوبه ی موسلی • له
 چهوری و نه رمی یا داندوک و ساوهر و به ربه سیله ی دهشتی هه و لیرایه تی و
 دزه بی • نه خهست و خولی یا دوی قره گی • قهت له زه تی ته و او نابیت
 ترشیاتی نه خه ته له گه ل که بابی سلیمانی • سارد و شیرینه شه ربه تی
 نه له سنه بی و به فری مه لکه نی ، بو مه عیده ساف کردن نیسکی به رزنجه و
 عه نکاوه • نه کشی وهك لاستیک ، سسی به وهك کاغه ز نانی گه نی
 مووسل و قهراج و شه مامک و که ندینوه •

بو ده مه ته قی شه وان

باسووقی قامیش و عازه بانو ، سنجووقی بزه نی یان • ریواسی
 که لی خان • جگه ره ی تووتنی زارگه لی و ناو دهشت و مه ران و کانی شوان •
 که ستانه ی شاری وان • خیشاوی له تکه هه رمی ژاژوک و میوزی
 شارباژیر • قه زوانی مووسل • گه زوی پینجوبین • تهره سازه که ی
 پووره مسری • شیلیم به ترشی سلیمانی • شه رابی حه دبا • ئاره قی
 قاچاخی عه نکاوه و شه قلاوا •

سه وزه و میوه هات ، خوارده مه نی گشت کات

له تسیرینی یا وهك شه کر گوندوره ی پردی و نه لقوش ، وه له ده ما
 نه بی به ئاو کاله کی قه لا چوالان • له میخوشی و ده نسک گه و ره بی دا
 هه ناری نازه نین و شاره بان و هه ورامان • خو گرانه ، زوریشی نه خوی
 چاکه ، قوخی شه قلاوه و هیران • ئنجا وهره سه ر هه لووژه ی چنگیانو ،
 تری گه و ره ، گوژی دازه قیته له و ، ناسکه هه رمی وه رازو ،
 خه یاری هه ول و زه لان •

هه یتو هه ووتی خانوو دروست کردن و

رایه خی ناو مال

بو کوله که و رایه ل سپی داری شه قلاوه و سیساوه و ته گه ران ،

بو بن میچ قامیشی ئەحمەد برنەو عازەبان • بو چیمەنتو لمی قەشقوولی و
 بو رایەخی ناو مال قالی و سوژادەمی دەست کردی جافان و ، بەرەمی
 سیوسینان و ، مافووری کوردستانی ئیران •

جگە لەوانەش

چای دەرویش شەریف • ئاوەکەمی قوللەمی رائیە • بزنی دیلیژە •
 ئاگری گلەزەردە • تانجی یەکەمی ئەحمەدی ساغا • مانگای مالوان • پردی
 قلیاسان • تەزییحی ئەبلەقی بەرزنجە • سەھولی پیرەمەگروون •
 ئاوی حەماموک نەوتی کەرکوک رەشەبا قایمەکەمی سلیمانی •
 خەوہکەمی لالە سەرحدی روغزایی • شیانەو تەشی هەجیج • تیروک و
 پنی هەورمان • سی بازو کەوشەکی فەقیکان • هەوای شنوو لاجان •
 قوتابخانەمی کەشتی نووح • شەکرشکین و لڤکەمی سلیمانی • دوانزە
 سواری مەریوان • کلاش و چوغەمی هەورمان • دارجگەرەمی ئامیدی و ،
 دارقەنگەمی بارزان • کیچی گریزەو موان • مەری باسماخ • دارە
 گەرەکەمی قەرەداخ ••••• ئابلاخ • نیرە ••••• خوشناو • حەلوو
 مەسکەتی ئەحەمی جاو • گوزەو دیزەمی بەردەزەرد • دوویشکی عەرەت •
 قەلەمبەری تەویلە • ریوی قەمچووغە • میشوولەمی شارەزوورو دەشتی
 بیتوین • داری پینجۆین • خەلووزی سوورداش • سەگی هەوشار •
 کەوچکی ماستاوی هەجیج • سیاچەمانەمی هەورامی و ، هورەمی جافەتی •
 سەگنی جرتاواو ، پاسی کونەماسی • ئیستری توپخانە • ورچی دەبوکە
 زەرەوی کانی یەکەمی چوارتاق • لوکەمی سنجار • سەگی دورگە •
 هەزارویەک دەرەکەمی توونی بابا •

•• هەرۆهەا ••

چیری قویبی قەرەداغ • سەدی دووکان و دەربەندیخان • قەلای
 مەریوان • پیری موغان • توپی رەمەزان • گەرۆمەکەمی خورمال •
 کاریزی دایکی پاشا • گونجی حەسەن بەغایی • ئاشی مەولانا • گەلی
 عەلی بەگ • هاوینە هەورای سەلاحەدین • تادوایی •••

•• به لامل دلنیام

محمدي مهلا کریم

نه ترسم بمرم ، نه گم به هیوای پیروزی ژینم :
کوردستانیکی یه گرتووی نازاد به چاو بیسم
گه وری ولات بن پاله و جووتیارو روشن بیرانی
ئیشیان ته رخان بی بو ئاسایش و بو کامه رانی
دهشتی کوردستان به هه ره وهزی هه مووی کیلرایی
تووی بی ئیشی له بهینی چینی ره نجبه ر برای
کوینتانه کانی ولات هه و زگهی رازوه و جوان بی
جی حه سانه وهی ساوا ره نجکیش و قوتایی یان بی
زهوی به پیت و ، باخ پر له میوه و ، باخچه گولزار بی
پلهی ژیانی لادی یش به چه شنی ژیانی شاز بی
به دووی کارخانه بهری عاسمانی ولات گیرایی
نیشتمان هه مووی به داوی خه تی ئاسن ته نرایی
سه رچاوه کانی سامانی ولات بینرینه به ره هم
بو قازانجی گه ان ، نه وهک وهک ئیستا سه رچاوهی سته م
نه خوینده و نرې نه مایی له ناو دانیشتووانا
ده یان زانستگا دروست کرایی له کوردستانا
له هه موولایه شه قامی پان و راست راکیشرابی
په یکه ری زاناو خه بات که رانی تیا دامه زرابی
که ل گشت ته ندروست ، خه سته خانه زور ، ساوا خرپن بی
مروفت له عاستی بیر و لی که وتن دلی هیمن بی
کلوپی جاده و ناومالی شه وان وهک نه ستیره ی شه و
بدره وشیته وه و خاکی نیشتمان پرکا له پرته و

به هونهری بهرز ، به نووسپینی راست ، به ئاوازی خوش
هاو نیشتمانان زاخاو دهنهوه گوچیچهو چاوه هوش
ساوا له کوشی بهروهرشگادا بهروهرده بگری
بهگیانی ناشتی و برایی گهلان دهرزی دایدی
کوثره گهی ناشتی ، چلی دار زهینوون به دهنووک بگری
بی ترس ناو جهرگهی ناسمانی شینی کوردستان بگری

* * *

بهلام ، قهی ناگا منیش نهی بینم ، مادهم دلنیام
روزی له روزان هیوای خهباتم نهگاته نهجم :
کوردستانیکی جوانتر لقمهی من داته سهه زوری گهر
خه لکی تیا نهژین ، به کامه رانی و ناشتی پایه دار

شانوی کوردستان

چوار ئوپهریت و چپروکی سهه شانوی هونراوه به ، نووسینی
عبدالرزاق محمده ، به شیکه له ئالو والو رهنگین ترین پارچهی
جل و بهرگی نهدهب که نهده به کهمان ئهی گاته بهری .
که وتووته بازار : تا تهو نه بووه دانه به کی ئی بکره .

کویه و شاعیرانی

له نووسپینی کریم شارهزا . . که وتووته بازارهوه . .
به لگه به کی میزووی به دهربارهی جوولانهوهی شیمیری له کویه .

بازگی . ناشتی

دایکی روژ
- ناهیده سهلام -

٠٠ ئەی دایکی دلسوز ٠٠ ئەی ژنه کوردی ئازاد ٠٠

ناشتی ئاواتی من و توو هه موو دایکیکه ، ناشتی هیوای گهلانه و ،
کوردیش یه کیکه له و گهلانه ٠ منیش دایکیکی کوردم ، ناشتیم ئەوی ،
دوشمنی شهرو ویران کردنم ٠ به دل دوستی بووژاندنه و ئاوا
گردنه وەم ٠٠ مەرگم ناوی بو ئەو کورپه یه م که به شه و نوخونی و
کویره وەی گه ورم کردوو ، تا هاته ریز تومای چاوم نه ما ، گیانم
بوو به ئاو ، هیزم لی برا ، تافی گه نجیم له پیناوی به خیو کردنیا برده
سهر ، رهنجی شان و ئیشی روژانم بو پی گه یاندن و تی گه یاندنی بو ،
پی گه یی هاته ریز بو ئەو و به میشکی فروانی خزمه تی نه ته و و
گه له که ی بکا ٠٠ نامه و ی ئەو میشکه ی به بومبای شهر فروشان بیژی ٠٠
نه ، نه ، نامه و ی ٠٠ هەرگیز نامه و ی ٠

به دل من ئەلیم که شهرم ناوی
به لا له وەدا شوین شهر ئە که و ی

به لی ٠٠ من وهك دایکیك روله که م به خیو ئە که م بو ئە وە ی بازووی
لی هه ل کاو بیته مه یدان بو ژیانیکی ئازاد و ره وشتیکی باش ، نهك له
کوری شهرا ئیسک و بازووی وردو خاش کری و کهس ئیسقانیشتی .
نه بینی

چا راسته ئەلیم من شهرم ناوی
بی فەر ئەو که سه ی شوینی ئە که و ی

ئای من جگەر گوشه که م و ا په روه رده کردوو که به نووکی خامه ی
خزمه تی گه له که ی و گهلانی که ی ناشتی خواز بکات ، نهك له شهرا به
گولله توپ دهسته کانی په ریت و هه لوه ری ، بیته بار بو ژیانکی خوی و
نه ته و و که یشی ٠٠ بویه پر به دل هاوار ئە که م :

من شهرم ناوی ۰۰ من شهرم ناوی
تف لهو کهسهی شوین شهر نه کهوی

به کردهوه ، به گوفتار ، به دل ، به گیان ، به زوبان ، به کردهوه
به نووسین ، به خهبات دوژمنایه تی له گهل شهر و شهر هل گرسینه رانا
نه کهم ۰۰ نهک من به تنها ۰۰ هموو دایکیک ، گشت باوکیک ، سهراپا
لاوان ، هموو نهو مروفانهی که تامی ئاسایش بزانی تف له شهر و
جامبازه کانی شهر نه کهن ۰۰

منیش وهک دایکیک دوژمنی شهر و فروشانم ۰۰ گیانه ناشتی
ئاواتی من و توو ئهوان و ئیمه و هموو گهلانی سهرزهوی به ۰۰

بویه هر نه لیم من ئاشتیم نهوی
نه فرهت لهو کهسهی شوین شهر نه کهوی

دایکی کوردیش وه کوو هموو دایکانی گهلانی تر دوژمنی دهسه و
یه خهی شهره ، دوستی ناشتی به ۰۰ رولهی دایکه کورد سهربازی
ناشتی خوزی به ۰۰ ریکهی سهرکه تن و ئامانجی له ناو بردنی شهر و
بارزگانانی مهرگه ۰۰ ههولی بو دنیا یه کی پر له خوشی و کامه رانی به ،
نایهوی له دنیای ویراندا بژی ، ژینی ناو زیندان و چهوسانهوه ۰۰ ژینی
پر سامو ترسناک ۰۰ بویه دهنگی دایکانی کوردستانیش له گهل دایکانی
جیهان به یهک دهنگ هاوار ئه کات ئه لیت :

ناشتیمان نهوی ۰۰ ئاشتیمان نهوی
هیزی ناشتی خواز ئه بی سهر کهوی

جولهو ههست

یه کهم به رهه می کاکه مه م بوتانی به .
سی چیروکی کسومه لایه تی و نیشتهانی به به بهرگیکی رهنگاو
رهنگو چند وینه یه کی نایاب و جوانهوه ۰۰ بهم زوانه نه کهویته
بازارهوه .

گهلی کوبا

جلال ده باغ

له روژیکا ۰۰
که پاتیستا ۰۰۰
خوینی گهلی ،
کوبای ئه رشت
دهستی پیسی ئیمپریالست
گیر بوو له سهر ،
دلی کوبا
له و روژه دا :
به ندیخانه کانی ولات
جمه ی ئه حات
زیندانه کان
پرکرا بوون
له دلسوزان
که گیرا بوون |
له سهر شوسته ی
شه قامه کان
راکشابوون هزاره کان
بی شیو ۰۰۰ بی نان

❖

❖

❖

دهنگی به سته ی
سازو سه مای
دولار په رست
تانیوه ی شه و
بانگی (چریه و)
ئه هاته گوی
له و کوشکانه
که بناغه ی
له سهر لاشه ی
ههزارانه ۰۰۰
خیرو بیری
هموو کوبا

يو ٺه مريڪا
به ري ٺه ڪرا ۰۰
فهرمان به ران
په شي زور يان
پيڪ هاتپوون
له نوڪه ران ۰۰
به بي پرسي گهلي پرسي !!

* * *

له و روزهدا
له و سه رده مه
تاريڪه دا ۰۰
گهلي ڪوبا
تي ٺه ڪوشا
به بي وچان
تا شورشي
(ٺازادي) يان
به رپا ڪرا
ٺه لقه له گوي ڪاني
ٺه لقه له گوي ڪاني پياوي
ٺه مريڪا
هه ل واسران
مبللهت سه رڪهوت
روڙي ٺازادي
خوازي يان
له سه ر خاڪي
خويناي يان
تيشڪي ده رڪهوت ۰۰
ڪوباي تازو
هه ٺگاو ٺه ني
هه ٺگاوي جي گيرو به جي
به رامبه ر به ٽيمپريالست
ڪه لينيڪي زور گه وري گرت

- ۲۲ -

دهك هالت ويران شهردا گير سينه ر

كويه - عبدالخالق علاءالدين

گهر ورد بپينه ووه سهرنج بدهينه ته رزي ژي ساني بنيادهم ده بينين
ته مرو له هه موو سووچو كه لينيكه ووه هه نكاوي به رزي به ره و پيشه ووه
ناوه ، هوي خوش گوزه راني و كامراني ، كه ل و پهل ، جل و به رگ ،
خانوي جوان جوان و كه رسته ي به ختيازي ، پايه ي زانيني پيشه سازي و
پزيشكي كه يشتو ووه ته پله يه كي به رزي به رزي و پيشكه وتن ، ته نا ته
ژيستا و اخريكن كه به هيزي عيلم و زانين بچنه ناو ته ستيره كاييشي .
ته ووش نابي له بپير بكري كه هه ر شتيكي له ووي باسما ن كرد كه
ژيمه ده بينين هه مووي به تيكر ابي تا گه يشتو ووه ته هم زاده يه و هم شيوه
ديمه نه ي وهر گر تووه ، سهر ته نجامي هه ول و ته قه لا و ره نجی بي پسانه ووي
مه ردومه كه له به ره به ياني ميژو ووه تا ته مرو داويه تي . نهك كتوپر
يا ره نجی نه ته ووه كي تا بيه تي بووبي ، له به ره نه ووه ميراتي هه موو
ژينسانيكی سهر هم زمينه يه ، وه بو هه موو كه سيك هاتووه هه قی
ته ووي هه يه كه پي شاد ببي . جا هم له لايهك ، له لايه كي تر يشه ووه
گهر سه يري به سهر هات و گوراني بنيادهم بكه ين ده بينين هيچ گورانيكي
ته ووتو به سهر دل و دهروني ثاده مي زادا نه هاتووه ، له پيناوي سوودو
قازانجي وه پر كردني ورگنو گيرفاني براي خوي كه ژينسانه
دهي كوژي ، وه له ثاره زوو نيازي كوشتن و ويران كردني ثاوه داني هه ر
له درنده كاني ناو دارستان ده كا وه بگره له وانيشي تي به ر كردووه .
سه ير كه له دوو جه نكه مه زنه كه ي رابوردووا (۸۰) مليون كه س
گرفتاري ده ردي كوژران و برينداری و شنيواني له ش بوو ، له و
پاره ي كه جه نكي گه ووه ي به كه م هه لي لووشي ده تواندرا بو هه ر
سه ربازيك كه ژماره يان نه وسا (۴۷) مليون بوو خانويه كي خنجيلانه ي
پر باغجه و گولي پي دروست بكري . جه نكي گيتي دووهم له ويشي
تي به ر كرد . به و پسا ره ي كه له هه ردوو جه نكه كه دا خه رج گرا
ده تواندرا خانويه كي پينچ هو ده يي بو هه ر خيزانيك كه له سهر هم
زمينه دايه ، دروست بكريت .
ته مرو له پيناوي پر چه كي دا نزيكه ي (۱۰۰) مليار دولار هه موو
سالي خه رج ته كري و ده روا ، له هه موو جيهاندا نزيكه ي (۲۰) مليون
سه رباز له ژير چه كدايه جگه له ووي كه به رامبه ر سه ربازيك چوار كه سي
تر دانراوه بو هه لسووراني كاروباري پيشه سازي ، كشت و كال و

گواستنه وه ، جا به تیکرایي ژماره یی ئه وه که سانه یی له سوپادان و بو
ئاماده کردنی کاروباری سوپایی ئیش ده کهن ده گاته (۱۰۰) ملیون
که س .

گهر بیتوو یه که یه که سهیری دهوله ته به دهسه لاته کانی گیتی بکه یین
به ئاسانی بومان دهرده کهوی که کام دهوله ت خه ریکی شه ر
داگیره ساندنه ؟ هه ر چهنده یه که ته یی سوقیه ت ژماره یی دانیشه ت و وانی
له ئه مریکا پتیه به لام له گهل ئه وه شه دا ئه وه پارهی که بو نیازی سوپایی
ته رخانه یی کردوو ناکاته نیوه ی ئه مریکا ، ۰۰ خو ئه گهر بیتوو ئه مریکا
ئه وه پارهی که ئیستا بو سوپاو په له یی پر چه ک کردن دیناوه ته نیسا
پینچ یه کی بگیرینه وه ده توانی هه موو سالیک (۵۰۰) هه زار خانووی
پی دروست بکا وه به لای که مه وه (۹۰۰) هه زار که سی پی بخاته ئیش .
خو ئه وه پارهی که دهوله ته کان له م ده ساله یی دوایه دا له پیناوی پر چه کی دا
خه رجیان کردوو ده توانه را که (۱۵۰) ملیون خانووی پر له هه موو
که رسته و پیوستیکی ناومالی پی دروست بکری ۰۰ ئه وه ش له و لاوه
بوهستی ، ئه گهر ئه وه دهوله تانه یی که ئه مرو خه ریکی خو هه لکو تانی
پر چه ک کردن ته نیا ده یه کی پاره که گل بده نه وه له به نقی دانین
ده توانن به ماوه به کی که م به ئاسانی هه ژاری و که ساسی له ناو هه موو
خیزانیکی سه رزه میندا نه هیلن .

له گهل ئه وه هه موو راستی یانه یی که له به رچه اون : پیشکه وتن و
خوش و به ختیاریی ئاده میزاد له ناشتی دوستایه تی و هیمنی دایه ،
رووتی و برسی یه تی ، سووتان و کوژرن ، دهر به ده ری و ویران بوون و
له ناوچوونی ئینسان له شه ر دایه ، له گهل ئه وه شا ده بینین سه رمایه داره
زله کانی تریستات زور به نیازو ئاوانی کوردنه وه یی ئاگری بی ئامانی
جهنگی سی یه من . جا ده ک هه ر مالی تو ویران بی هه ی شه ر داگیر سینهر .
سرنج :

کاک عبدالخالق به شیوه یه کی ورد نه دوا که وتی (۰۰ ده بینین
هیچ گورانیکی ئه وتو به سه ر دل و ده روونی چیهانی رهنج خورا نه هاتوو ه
چونکه له راستیدا گوران به سه ر دل و ده روونی چینانی رهنج خورا
نه هاتوو ه وه ئه وان له پیناوی سوودی ته سکی چینایه تی یی خویاندا هه موو
کاره ساتیکی ناپه سه ندیان په سه ند کردوو ه ۰۰ به لام زور به یی ئاده میزاد
چینانی رهنج خورا و ئه گهر به ربه ره کانی یی کاریگه ریشیان نه کردبی
هه ر له ریزی به رامبه را بوون ، وه به دوا یی قه لاجو کردنی مرو فایه تی دا

بهرواری کوردی له چی یهوه هاتوووه ؟

به پینووسی : ماموستا بشیر مشیر

گهلی کهس ته پرسن که بهرواری کوردی له چی یهوه هاتوووه ، وه چون تهوتری ته مسال سالی ۲۶۶۱ی کوردی به ؟ ههندی له میژووژانه کان ته مه یان لا هه له یه ، جا من بو ته وهی ته و شک و گومانه له میشکی خوینده وارانان نه هیلیم بنچینهی ته و شته تان بو روون ته که مه وه :

ماده کان ، واته ره گهزی (ماد) ، کوردنو کورده کان له وانن میژوو ته مه ی پیشان داوه . دهوله تی مادیش له ۷۰۰ - ۵۵۰ سال پیش میلاده وه دهوله تیان دروست کردوه که پپی ته لین دهوله تی ماد ، هه رچه ند هه ندی میژوونوسی فارس به درو پیکهینان و دروست بوونی ته و دهوله ته مه زنه ته خه نه وه سه ره گهزی فارس .

دهوله تی ماد له کاتی خوی دا سنووری تا هیسرو هیندوستان دریز بووه ته وه ، وه ته نگی به ولاتی ناشووری به کان هه لچنیوه .
حوکومه تی ماد سه دو په نجا سال به رده ونم بووه ، سه ره تای دامه زرانی حوکومه تی ماد که سه ره تای میژووی کورده به م وینه لبک ته دریته وه :

$$۲۶۶۱ = ۱۹۶۱ + ۷۰۰$$

که وابوو ته مسال که ته ریخی میلادی (۱۹۶۱) ه ، ته ریخی کوردی وه کو له سه ره وه باسمان کرد ته کاته ۲۶۶۱ . من بو به ته م شته م روون کرده وه که ئیتپ خه لکی کوردستان گومانیان نه بی له وه دا که دانانی ۲۶۶۱ به ته ریخی کوردی شتیکی هه له نی یه . به لکه له روداویکی راسته وه وه رگیراوه . له وتاری دووه م دا بنچینه ی مانگه کانی کوردتان بو روون ته که مه وه له چی یه وه هاتوووه بوچی وایان ناو ناوه .

يادی پیره میردی بویژ

ئەم بەھارە
لە سەر گردی مامە یارە ،
بۆ یانزە جار ،
نوی گولالەھێ سووری بەھار
خوینی رژایە سەر گیای سەوز ،
خۆین پەنگی خواردەووە ، وەك حەوز ****

بۆ یانزە جار ،
سەوزە گیاکەھێ گردی یارە
مووی سپی کرد وەك چوری شیر ،
تووکی کەللەھێ بۆ یانزە جار
با رشتی یە بەر پێی ریوار !
پووشی دە سال ئینستە خۆلە
لەو رۆژەووە جێی پیرەمێرد
(قۆچی تینوو بۆ دەمی کێرد) (۱)
لە باخچەھێ ھەلبەستا چۆلە ***

باخچەھێ ھەلبەستا ،
ھەزارو یەك جۆر گول ئەگرێ ،
تیا یا ھە یە : زوو رەس ، بۆن مەوست ،

(۱) ئیشارەتە بو ئەم شیعەرە ی پیرەمێرد لە قەسیدە ی (ھاتن شەھیدەکان) ۱ :
من وام ئەوی کە حەشر ئەکریم خوین بە بەزگەووە .
بەو عەشقی میلی بەووە ، بە کزە ی سوزی جەرگەووە

بهلام ، ئاخ ، زوو ههل ئهوهري !

له ناو ههزارو يهك گولا ،

من هيرۆم زۆر (چۆ) به دلا :

كه پاش ئهوهى بههار پير بوو ،

به دركو پووش ههرد داگير بوو ..

گولى هيرۆ ،

گورج له سهر بنجى سهر بهخۆ ،

سپى و سوور ههل ئهكا بهياخ ،

دركو دال ئهگيرى به باخ !

پاش بههاري ،

كاتيك : رۆژى لاي نيوهرو

دهرزى داخى لى ئهبارى ،

ريوار تك تك ئهتويتهوه ...

لهو كاتهدا .. گولى هيرۆ

له ناكاو ئهشه كيتهوه ،

سرنجيك ئهگرته رى و بان :

فينك وهك ئاو ، وهك باى كوستان !

هيرۆم بۆيه لا پهسهنده :

له سهر ره گيكي قوول بهنده

به سهر دركى ژينا زاله ،

تا ئهمرى ، سهر لقمه ئاله ! ...

- گوران -

له یادی شههیده کانی ۱۹ ای حوزه یرانا

له ۱۹ ای حوزه یرانا یادیکی تری خویناوی به سهر نه تهوهی کوردی تیکوشه را تپه ری ، یادی له سیداره دانی چوار نه فسه ره قاره مانه که خوشناو و خیر الله و عزت و قودسی که بی ترس له شه ره تاوانکارانه که کونه به رستانی دهوری گوربه گوری پاشابه تی دا چوونه پال برا بارزانی به کانیان ، وه له و ریگا به روزو پیروزو به شه ره فه دا گیانی خوینان سپارد .

نه و روله دلسوزانه ی گه لی کورد له سه خت ترین روزه کانی نه ته وه که یانا ژبانی کویله یی و سهرشوری بان نه ویست ، وه هاتنه ریزی تیکوشه رانی گه له که یان ، وه به و کرده وه مهردانه یی ژبانی نه به دی بان له سهر لایه ره ی میزوو ، وه له دلی میله تی کوردا بو مایه وه .

نه و تیکوشه رانه ، پاش دواپی هاتنی شورشه که ی به رزان ، چوونه نه و دیو ، وه له ریزی سوپای نازاد که ری کوماری دیموکراتی کوردستانا ئیشیان کرد ، تا نه و جومه و ورپه ته له ناو برا ، نه نجنا گه رانه وه عیراق ، وه بوون به قوربانی نازادی نه ته وه و نیشتمان که یان ، بویه یادی نه و چوار نه فسه ره تیکوشه ره هه همیشه له دلی گه لی کوردا یه و به شانازی به وه یادبان نه کاته وه .

ههر بژی یادی شههیده کانی ۱۹ ای حوزه یران !
بژی خه باتی گه لی کورد بو نازادی و زنگاری و دواروژیکی باشتر !

زمانه وانی

دیسانہوہ لہ گہل کاک طاہر صادق

پاکیزہ رفیق حلمی

نہم جارہیش کاک طاہر صادق ہانی دام بو وہ لام دانہوی ، بہ لام زور دریزہی نادمی و بہ کورتی ٹہلیم :

۱ - کاک صادق وا تکایہ نہ بلی (روژ ژمیر) وہ نہ بلی (روژمیر) ۰۰ مہلی (روژ ژمیر) چونکہ ہاتنی دوو (ژ) بہ دواہی بہ کدا لہ واژہیہ کی تی ہلکیشدا توزیک زمان ٹہ بہستی ، جوان نیہو پھسند نہ کراوہ لہ کوردیدا ۰ مہشلی (روژمیر) چونکہ لابردنی (ژ) ی (روژ) ہ کہ یا (ژمیر) ہ کہ واژہ کہ ٹہ گوری و ٹہ بی بہ واژہیہ کی نازہ ، وہ ہر لہنگو گرانیشہ لہ سہر زمان ۰

کورد ٹہلی (روژنامہ) ۰ ہر لہ کونہوہ عہربہ لہ دەمی کوردی . وہرگرتوہوہ کردوویہ تی بہ (روژنامہ) بہ (ز) ۰ با ٹیمہ لی یان وہرگرینہوہوہ بلیین (روژنامہ) سووک و ٹاسان و پھسند کراو ۰

۲ - واژہی (ٹاو - وینہ) وہک (روژ ژمیر) نی بہ ، چونکہ لہ (روژ ژمیر) دا سہ دەنگی سہر بہ خوی یہک دەنگ دوا بہ دواہی یہک دین وہ زور گران لہ زار دینہ دہرہوہ ، لہ بہر ٹہوہ یان (روژ ژمیر) ٹہ نووسری و لہ گرفتاردا ٹہ بی پشووی بو بدہی ، لہ دواہی (روژ) ٹہ نجاً (ژمیر) بدرکینی ۰۰ یا ٹہ گہر (ژ) یہکت لابرد ٹہ بی بہ ہوی تیکداننی واژہ تی ہلکیشہ کہو مانای ٹہ گوری کہ ٹہلی (روژمیر) ، وہ چہند وہختیکی ٹہوی تا بہ سہر خہلکا ٹہ سہ پی و پھسند ٹہ کری ، وہ من لہو باوہرہ دام کہ خوی ناگری ۰

ہر وہک وتم واژہی (ٹاو - وینہ) کہ تی ہلکیشہ لہ دوو واژہ (ٹاو) و (وینہ) ، جیاہ لہ (روژ - ژمیر) چونکہ (ٹاو) بہ پیتیکی نیو بزوینہر دواہی دی کہ (و) ہو بزوینہریکی ساغی دریزہی لہ پیشہوہیہ کہ (ٹا) یہ (وینہ) ش بہ پیتیکی (نیو بزوینہر) دەس پی ٹہ کا کہ دیسان (و) ہو لہ دواہی (و) ہ کہش پیتیکی بزوینہری دریزہ کہ (ی) ہ ۰ ٹہ نجاً لیرہدا کہ دوو نیو بزوینہر دوا بہ دواہی یہک دا دین واژہ بہ خاوی و

ئاسانى له زار ديتنه دهر و هيچ نى به رى له دهنگت ببهستى ، وه نه كهر
 يه كيك له و نيو بزوينه رانه گرا به ژير ليوه وه كارى كى نه وتو ناكا له
 وينه و مه بهست له واژه كه ، له بهر نه وه زمان خوى بى نه ومى تو ههستى
 پى بكهى يه كيك له دوو (و) كهى له وى تىسر هه لكيشاوه و
 شار دوويه ته وه و بووه به (ئاوينه) و په سهند كراوه و نالين (ئاو - وينه) .

۳ - قژن : له دوو واژه پهيدا نه بووه وهك ئه لى (قژ - ژن) بووبى و
 يهك خرابى و بووبى به (قژن) به هوى فرى دانى يه كيك له دوو (ژ)
 يه كه وه . واتهى (قژن) ههر (قژ) و (ن) كه چارچار پاشگريكه له
 كورديدا بو موباله غه به كاردى ، واته بو پيشنان دانى زورى نه و شته
 وهك (چلمن ، ئه سپيون ، كولكن ، قژن ، چلكن) وه بو پيشنان دانى
 بهرده و امى به ، وه صيفه ته .

۴ - واژه كانى تر . (نيوه روژ) . قووت دانى بيتى كى دوايى واژه
 شتى كى ئاشكرايه له كورديدا ، بهلام (جوان ميرد) واته تى هه لكيشانى
 دهنگى (ن) و (م) له هه موو زمانى كدا رووى دواوه . چونكه ئه م دوو دهنگه
 زور نزيكن له يه كه وه ، وهك له قورئانا و تراوه (كلوا مما رزقناكم) كه
 (مما) له دوو واژه بيكه اتوووه (من) و (ما) له بهر نزيكى دهنگى (ن) و
 (م) تىك هه لكيشرون و بووه به (مما) كه ئه مه پى ئه لين (ادغام) .
 (هام - وهستا) ئه بى ههر (مام - وهستا) بووترى و ههروهها
 بنووسرى ، هه له يه بليين (ماموستا) .

له (بو كهن) دا (بو) له (بووه) وه يه نهك له (بون) ، وه دهنگى (ه) كه
 بزوينه ريكه سووكه و له پيشيدا بزوينه ريكى له خوى دريژتر هه يه ،
 لابر دنى واژه كه نهنگ ناكا .

(كا نه بى) و (كامه لا) ديسان په سهند كراون به لابر دنى (ك) يك
 چونكه لابر دنى نه و بيته سه ر به خويه رى به بزوينه ره كه ئه دا واژه كه
 خاو بيته وه و زمان نه بهستى . (كاك) كه واژه يه كى زور به كار هاتوووه
 ئه مهى په سهند كرموووه له بهر زور به كار هينان . بو واژه يه كى كه م
 به كار بيت رهنگه ئه مه هه ل نه كه وى .

ههر وهها بو واژه كانى تريس بو ئاسانى فرى دانى بيتى كه
 ماناى واژه كهى پى ناگورى يا بزوينه ريكى وايه به فرى دانى واژه كه
 زمان ناگيرى .

بهلام فری دانی پیتی (ت) که نامرازی کو (جمع) • وهك
(دهستان) نهمه ههر تهها له گوفتاردا دهچی ، وه له نووسیندا پیویسته
بمینیته وه چونکه فری دانی (ت) که مانای واژه که نهگوری و (ت) جی
خالی نهمینیته وه • لای من (دهستان) که نهشی کو (جمع) ی (دهستان) بی
زور جایه له (دهستان) که مانای دهستی نیوه به •

تی پینی :

من له سهر نهو باوره رم له نووسیندا ههولی نهوه بدین هه موو
پینه کان بنووسین و هیچ پیتیک فری نهدری له بهر نهوه که دهر نابری
له گوفتاردا ، ههر وهك له عه ره بی یا نهلین (نص الليل) وه نه نووسن
(نصف الليل) یا (عشجرة) وه نه نووسن (على الشجرة) و (هل كتاب)
وه نه نووسن (هذا الكتاب) ، چونکه دهر برینی واژه یا بیت نهگوری به
بی گوفتار وه به بی شیوه کانی زمان ، بهلام نووسین نه بی یهك
جور بی و هه موو به یهك جور بنووسین و بخوبین بو بیکهینانی
شیوه یهکی نه ده بی و په سهند کراو بو نووسین و زانیاری •

نهو گه له گه وره یه کی بو سه ره سستی و رزگاری
تی نه کوشیت ، زیر چه پوک ناکه ویت ، یان دوژمنانی
پی شیل نهکات ، یان ههزاری و خوین و برسی یه تی
نه بی بو یان به جی ناهیلیت .

پیتته ناسازه کان - حروف العلة -

که رکووک : طاهر صادق

پیتته کانی کسوردی به دوو بهش دابهش نه کرین : پیتی ساز (صحیح) وه پیتی ناساز (علة) • پیتته ناسازه کان ژماره یان جهوته (أ، و، وو، و، ی، ی، ی، ه) • ولیرهداچهند تی بینتی به کی گرننگ پیشان نه دین دهرباره ی کارو ئیشی هم تیپانه •

۱ - ههر وشه یهك دوایی بیت به یه کیک له پیتته ناسازه کان که بوو به (معطوف)، ته نها پیتی (ش) له دوی نه نووسریت وهك :
 ۱ : چرا - چراش • کابرا - کابراش • ناموزا - ناموزاش •
 و : دوو - دووش • شوو • شووش • گهروو • گهرووش •
 و : دو - دوش • نیوهرو - نیوهرووش • زاخو - زاخوش •
 ی : قومری - قومریش • زهوی - زهویش • (بی که و شینه که پیکه وه بنووسرین) •
 ی : لادی - لادیش • ههوی - ههویش • (بی که و شینه پیکه وه بنووسرین) •

ه : ده - دهش • هیزه - هیزهش • شانه - شانهش •
 به لام ههر وشه یهك که دوایی هاتی به تیپی (ا + و) نه وه به دهر (شاذ) نه بیت، وه عهطفی به (ی + ش) نه کری، وهك (کلاو - کلاویش خاو - خاویش • جاو - چاویش) •
 ههروه ها نهو وشانه ی که دوایی یان هاتی به تیپی ساز، عهطفیان به (ی + ش) نه بیت وهك (که باب - که بابیش • بهرگ - بهرگیش • شان - شانیش)

۲ - ههر وشه یهك که پیتی به که می (ك) وه پیتی دووه می (ی) یان (ی) یان (ی + و) یا (و + ی) بیت دهنگ و شیوه ی کافه که ی نه گوری و تیک نه چی وهك (کیسهل • کیژ • کیل • کیو • کویر • کوستان) •
 نه گه ر پاش پیتی (ك) یش پیتی (ی) ئیضافه هه بیت، دیسان دهنگ و شیوه ی تیک نه چی وهك (که رکووک - که رکووکی • بووک -

بووکی • دهنووک - دهنووکي (۱۰)

۳ - ههر بهم جوړه ههر وشه يهك كه پيتي يه كه مي (گك) وه
پيتي دووهه مي (ي) يان (ي) وه يا (و + ي) يان (ي + و) بي! هم ديسان.
دهنگو شيوه ي (گ) • كه نه گوريت و تيك نه چيت وهك (گيپه • گيشه •
گويڼي - گيوه) •

ههر وها نه گهر ههر وشه يهك كه دوايي هابتي به پيتي (گك) كه
ثيضافه كرا به (ي) دهنگو شيوه ي (گ) • كه نه گوريت وهك (ره گك -
ره گي • بهرگك - بهرگي • به گك - به گي) •

به راستي هم دوو رزه پينه ي ناوبراو كه به تيتي پيتي ناساز
پهيدا بوون زور پيوسته كه لكيان لي وهريگيري بو رسكاندنې وشه و
زاراوه ي نوې • له بهر نه وه پيوسته نيشانه يه كيان بو دا بنريت •

۴ - پيتي ناساز كه كه وته پيش (ن + د) نه و كاته دهنگو.
شيوه يه كي تايپه تي پهيدا نه كات وهك :

۱ : ساند • چاند • گه ياند
و: سوند • گوند • توند
وو : ناخووند •

ر : هوند • سوند • قوند
ي : بليند • هيند • زيند

ي : هيند • سويند • خويند
• : په ند • قه ند • كه ند

ليره دا نه گهر پاش (ند) پيتي تر هات دهنگ وشيوه ي نه گوريت.
وهك (ساندي • سون دان • ماندوو • گوندور • كونده) •

۵ - پيتي ناساز كه كه وته پيش (نك) به دهنگو شيوه يه كي
تايپه تي نه خوښرینه وه ، وهك :

۱ : مانگ • قانگ

و : رونگ • پونگ

و : دردونگ

ئي : لينگ • گرینگ

• : دهنگ • رونگ

ئەگەر پىتتى تر كەوتە پاش (نگ) ئەو كاتە ھاويژى تىك ئەچىت
ۋەك (مانگا • سەنگەر • سەنگەسەر)
٦ - ھەر وشە يەك پاش پىتتى (و + ى) بىت بە دەنگ و شىوہ بەكى
تايبەتى ئەخوينریتەوہ ۋەك (خوين • جوين • نوين) •

سرنج : ماموستا بو ھەر قاعىدە يەكى ، ژمارە يەكى زور مىسالى
ھىنا بوہ ، ئىمە ئەو ەندە مان بە پىويست نەزانی بو ھەر قاعىدە يەك
چەند مىسالىكىمان ھىشتەوہ •

ھەر وہا لە چاپخانە كەدا كلاو دەست نەكەوت بو ئەو (و) و
(ى) يانەى ماموستا طلھر كلاوى لە سەر نابوون • بى گومان ئەمە بە
سەر خويندەوارى زىرە كا تى ناپەرى •

- ھىوا -

پرسى پى كوردنىكى قانوى

لە قانوون زانىكى ئىنگلىزىيان پرسى : چ جەزايەكى
قورس دانراوہ بوئەو كەسەى لە يەك ژن زياتر بەينى ؟
ئەويش كوتوپر وتى : خەسووى زور !

- ٣٥ -

سه رنجیک له وتاره که ی کاک عبدالخالق علاءالدین

له ژماره ۳۲ ی سالی ۴ ی گوواری هیوای خوشه ویستدا کاک عبدالخالق علاءالدین وتاریکی بلاو کرده وه به ناوی « له گوشه ی نه دهب » . وا منیش ده رباره ی نهو وتاره چهند سه رنجیکی خوم دهر ده برم ، وه پیشه کی به دهسته ی نووسه راونی هیوای به ریزو خوینده و زانی خووشه ویست را نه گه یه نم که دهستی نووسینم نی یه و زمانه وانیش نیم ، به لام هه موو ئامانجیکم له خوینده وه و نه دهب با نه وه یه که زمان و ویژه که مان پیش بکه وی و بگاتسه ریزی ویژه و زمانی نه ته وه پیشکه و تو وه کان له جیهاندا .

بی گومان ئاشکرایه - هه ر وه ک کاک عبدالخالق ئه لی - هوی دوا که وتنی زمان و یه ک نه بوونی شیوه و زراوه کانمان ، زرووفی کومه لایه تی و سیاسی کوردستانه ، ئه مهش بوویته هوی نه بوونی قه واره کی سیاسی تایبه تی بو کوردو کوردستان ، تا نه دهب و زمانه که مان له ژیر سایه یا بگه شیته وه .

ئهمه هه موووی راسته ، به لام ئایا ریگا له وه گیراوه که زاناو . شماره زاکانی کورد نه نجومه نیکی زمانه وانی (مجمع لغوی) پیک بینن ؟ ئایا له تو ئایاندا نی یه ئهم دیزواره بو خوینده و زرو نووسه راونی کورد چاره سه ر بگهن ؟ من له و بروایه دام که زور چاک ده توانن ، چونکه گه لی کورد هه ر چهند ریگاشی لی بگیری هه ر نه توانی ری ره وی پیشکه وتنی خوی به ر نه داو هه موو کوت و زنجیریک بشکینی و زور به یه ک له روله کانی خوی پیش بخا که دلسوزانه هه ول بدن بو پیشکه وتنی زمان و ویژه که ی خویان . . ئینجا تا زوه بوچ خه ریک نه بن ؟ من وی به چاک نه زانم که زمان زانو شماره زاکانمان ، خوبان نه و ئه رکه بخه نه سه رشان ، نه ک چاوه روانی کومه لیکي تر بگهن . . من که ئهمه ئه لیم مه به سم نه وه نی یه هیج پیوستیمان به یارمه تی کومه لانی تر نی یه ، چونکه له راستیدا پیوستیمان به هه موو شماره زایه که خویی بی یا بیگانه ، بو نه وه ی سوود له وانیش وه رگرین ، به لام پیوسته هه موو نه و ئه رکه بخه یه سه ر شانی خومان ، وه زمان زانو شماره زاکانی ناسراوه کانی کورد داوا له کار به دهستان بگهن و بی وچان هه ول بدن

بو پیکهینانی ئەم ئەنجومەنە ، وە خو ئامادە کردنیکی زوریشی بو .
بکەن تا کۆرۆ سوودو ئەنجامیکی باش بێخشی .

ئینجا لە دواییدا ، نووسەر رەخنە لە وە ئەگەری کە گواپە .
هەندی کەس لە کاتی وەرگیرانی باسیکدا لە زمانی بیگانەووە بو
زمانی کوردی ، بە ئارەزووی خوی وشەیهک ئەدووزیتەووە دای ئەنی .
بە بی ئەوێ لە زمان زانەکان بپرسی ، وە دوو وشەشی بە نمونە
هیناوە : « پالوتن » و « پاشکو » هەر دووکیان لە « ترشیح » و « ملحق » ی .
عەرەبیەووە وەرگیراون .

کاک خالق ، نووسەر چ بکا لە کاتی وەرگیرانی وتاریکدا لە
زمانیکەووە بو زمانی کوردی ، ئایا هەموو ناوچەکانی کوردستان
بگەری ، وە یا بە دوی زمان زانەکان بکەوی ، ئەوێ چێ وە وشەیهک
بدووزیتەووە ، ئینجا دای بێ ؟ ! کی ئەلی کاک خالق رای لەم وشەیهش
ئەبی ؟ وە ئەگەر نووسەرێک ئەمە بکا ئەبی و تارکە ی چەند بخواپەنی .
چکە لە زیانی ئابووری کە لی ئەکەوی ؟ وە ئایا ئەمە نابیتە
هوی دوکەوتنی زمانەکەمان ؟ بی گومان : بەلی . . . یا
وشە « پاشکو » کە لە سەر دەرگای « ملحق » ی قوتابخانە ی قادریه
نووسرا بوو - گەرچی ئیستا نەماوە - ئەمە چی تیا بەستەیه ئەم
وشەیه لە جیاتی وشە « الملحق » ی عەرەبی بە کار بهینریت ؟ ئەو
باشتره ، یا هەر بە عەرەبی بنووسرایه ؟ یا ئەبوایه چاوەروانی بکری
تا کۆ ئەنجومەنیکی زمانەوانی کوردی بپەستری و وشەیهک بەرامبەر
« ملحق » ی قوتابخانە ی قادریه بنووسری .

یا تو بو واشت بە زەحمەت ئەخەوی و ئەم ئەرکە ئەخەیه سەر
شانێ خوت وشە « پاشکو » مان بو « شەرح » ئەکە ی ، یا ئەلیت :
« یه کیک لیت بپرسی لە کوی بوویت ئەبی بلیت (لە پاشکو بووم)
جا تو خوا کوردیک ئەگەر نەخویندەوار بی و بگره خویندەواریش بی
چی تی دەگا لەم قسەیه و ئاخو سەری سور نامینی ، یاخود پی کە نینی .
بە زمانەکە ی نایه ؟ » .

بەلی ، کاک خالق من لە گەل تودەم ئەو کەسە ی ئەمە ی گوی لێووە بی
لە یه کەم جاراً سەری سور ئەمینی ، بەلام ئەپرسی تا کۆ لە مەبەس
بگات هەر وەک وشە کوردی یه تازەکانی تر . . . تو ئەگەر بیتوو سەرنج
لە کتیبەکانی قوتابخانە بەدی چاوت بە زۆر وشە ی وا ئەکەوی .

که نه ت بیستوو ، ئینجا ئه بی سه رت سور بمینی و بیکه نین
بتگری ، یا ئه بی لی یان بکولیته وه .
چی تیا بهسته یه کاک خالق توش هندی خوت ماندوو بکه ی و
ئهو که سه ی پر سیاره که ی لی کردی تری بگه یه نی که مه بهس له
« پاشکو » ی قوتابخانه ی قادریه « ملحق » ی قوتابخانه که یه ، با به
هه ر شتیکی تریش بووتری .

من لیره دا مه بهسم له وه نی یه که ئه م زاروا نه راستن یانه ،
به لام لام وایه پیویستیش به وه نا کا ریگا له نووسه رو خوینده وارانی
کورد بگیری ، ئه وه چی یه ، نابی ئه مه وایی . . با ماوه بدهین به
نووسه رو خوینده واریمان به پهی زانین و لیکولینه وه ی خویان وشه و
زاراوه بو زمانی کوردی بدوزنه وه و بلاوی بکه نه وه ، ئینجا که ی
ئهنجومه نیکی زمانه وانی بهسترا ئه و کاته بریار ئه دری ئه مه راسته
یان نه . . وه ئه و وشه ی راست و به که لک بوو ئه مینی و ئه وی تریشی
فری ئه دری .

ئیه ستاش له م کاته دا بو چاره سه ر کردنیکی وه ختی بو ئه م
دیژواره ، ئه و دوو نوقته یه ی کاک عبدالخالق که له پایانی وتاره که یا
پیشانی دابوون ، زور به جین . هه ر وه ها ئه و شیواز (اسلوب) ه ی
که گوواره خوشه ویسته کوردی یه کان (روزی نوی ، هیوا ،
(شه فاق (۱) له پیناوی زمان و زاراوه و ئه ده بی کوردی دا به کاری
ئه هینن زور سوود به خش و به جی یه .

کویه - ح ۱۰

---

(۱) من وا به باش ئه زانم که ئه دیبو زمان زانانی کورد - به بی جیاوازی
له بیرو باوه ردا - گوواریگی تاییه تی ئه ده بی زمانه وانی ده ر بکن بو پیش خستی
ئه ده بو زمانی کوردی و چاره سه رکردنی زاراوه کانمان ، به لکو له م وه خته دا جیگای
ئهنجومه نی باس کراو بگریته وه . پیویستیش له سه سه ر خوینده واریمان زور به
که رمی هانی ئه و گوواره یه ن تا توشی ته نگه و چه له مه ی بی پاره بی نه بی و ریگای
ده رجوونی لی نه گیری .

دوو پیتی به وینه

جمال جلال عبدالله

مشيگان - ئەمەريکا

هەرچەندە ژمارە ٣١ی هیوام ئەدیو، بەلام لە ژمارە ٣٢ی سالی
چوار بوم دەرکەوت کە ماموستا ظاهر صادق لەو بروایەدا یە کە ئەبیت
دوو پیتی تاییه تی دروست بکریت بو شیوهی دەنگی (ك) و (گ) کە
ئەکەونە پیش هەندی لە پیتە بزوینەرەکانی کوردیدا وهك (بی)، (ی)،
(وی) ؟

ماموستا پاکیزه رفیق حلمی لە گەل ماموستا معروف خەزنەدار
و ئەلامیان داووتەوه : یەکەمیان لایەنی ئەوه ئەگریت کە ئەو دوو دەنگە
وینەیان نی یە وه پیوسته تیپیی تاییه تی یان بو دانریت ، بەلام ماموستا
خەزنەدار بروای وایە کە ئەم جیاوازی یە لە ناوەندی ئەم دوو شیوه یەدا
هەبە جیاوازی یەکی فونەتیکی یە وه پیوستی بە تیپیی تاییه تی نی یە ،
چونکە شیوهی دوو هەم لە کاتی کادا بەیدا ئەبیت کە ئەو دوو پیتە
ئەکەونە پیش ئەو پیتە بزوینانە ی کە لە سەرەوه باس کراون .
گومانی نی یە کە کورد لە کاتی قسە کردندا پیر لەوه ناکاتەوه
ئایا بە ج شیوه یەك ئەو دەنگانە دەربری چونکە سروشتی زمانی کوردی
وایە کە ئەگەر هەر یەکی لەو دوو پیتە کەوتە پیش ئەو سی پیتە
بزوینانە شیوه کە یان ئەگورین ، تەنانەت ئەگەر غەریبە یەك بە
شیوه یەکی تر ئەم دەنگانە ی دەربری ، کوتوو پر هەستی یی ئەگریت وه
پی یی ئەوتریت کە راست نی یە .

لە بەر ئەمە بومان دەر ئەکەویت کە هوی گورینی شیوهی ئەو
Phonetic دوو پیتە وهك كاك خەزنەدار ئەلیت ، فونە تیكە
نەك فونیمیکە Phonemic واتە پیوستی بە وینە ی تاییه تی
نی یە ، یەعنی ئەو دوو پیتە کە ئەکەونە پیش پیتی بزوینی بەرزو
ناوەندی بەردەم وهك I , I , E , O دەنگیکی تاییه تی یان ئەبیت
چونکە (ك) و (گ) لە دوا بەشی دەم (مەلاشوو) دروست ئەبن ،
وه لە بەر ئەوهی زمان فریا ناکەوی بەو کوتوو پرە جیگای خوی بگوریت
لە پشته وه بو پیشه وه ، جیگای دروست بوونی (ك) و (گ) ئەگوری
←

یادی پیره میردی کورد

له ۱۷ی حوزهیرانا ۱۱ سال به سهر کوچی دوایی شاعیری بهرزی
کورد حاجی توفیق پیره میردا تی بهری .
حاجی توفیق پایهیه کی بلندی ههیه له میژووی ئهده بی کورددا ،
وه ده وریکی گرتکی یاری کردوو له پیش خستنی زمان و ئهده بو
روزنامه گهری کوردیدا . پیره میرد بوو که بو یه کهم جار شاعیری
بهرزی کورد مهوله ویی زیندوو کرده وه ، وه په نده کانی پیشینانی
کوردی کو کرده وه و خستیه سهر قاقهز ، وه چیروکی قاره مانه تی
(دو انزه سواره ی په ریوان) و (مه محمود ئاغای شیوه کهل) ی نووسی
که له بهرترین چیروکه کانی قاره مانه تی کورده . روزنامه که ی
پیره میرده پتر له چاره که سه ده یه که خزمه تی هونه ری روزنامه گهری ئه کا
له کوردستانا .
هه ر بژی یادی پیره میردی کورد !

→
به وه ی که توزیک له بیشتر دروستیان ئه کات . ئه مهش ئه بیته هوی
ئه و شیوه جیاوازی یه که له زانیاری زماندا پی ئه و تریت
Paletilization که له زور زمانی تری جیهاندا هه یه ، وه له
ئینگلیزیدا هه یه به تایبه تی ده نگی T و N که ئه که ونه پیش
۱ . ۶

له بهر ئه وه ئاشکرایه که هیچ پیویسبت ناکات به دروست کردنی
پیشی تازه بو ئه م دوو شیوه یه .

بازاری چاپه مه‌نی

کولینه‌وه و ره‌خنه‌گرتنه له به‌ره‌مه تازه‌کانی
چاپه‌مه‌نی کوردی . . ناساندن و پیشک‌کش
کردنی چاکه‌کانیانه . . خه‌وش پیشان‌دان و
رابه‌ری کردنی نووسه‌ره‌کانیانه . . په‌سه‌ند
کردن و هان‌دانی هه‌موو به‌ره‌میکی تازه‌و به
که‌لکه . . بژار کردن و چاوه‌دیری‌یه له باخی
ته‌ده‌بو گولزاری زمانی کوردی . .
به‌ره‌می چاکو ، نیازی پاکو ، پیشک‌وتن
دروشممانه .

(هیوا)

- ۱ - جووتیاری کورد له چیروکی (جوان) دا

(جوان) چیروکی کوردی به ، ماموستا محمود احمد نووسیویه
٦٤ لاپه ره به ، له چاپخانه ی ژین له سلیمانی له چاپ دراوه

باری ئیستای ژیانی نه ته وه که مان له دوخیکی تازه دا خوی پیشان
ئه دا ، ئه میس له ئه نجامی ئالوزکان و به یه کا چوونی پیویستی به کانی
گه له وه یه . هه ره بهم هویه شه ئه دیبی کورد وا لی ئه کا که له باره ی تهنگ و
چه له مه ی نه ته وه که ی و چند نیازو ئامانجیکی تازه بدوی به شیوه یه کی
قول تر و فراوانتر . ئه میس له شیعر دا به ئاسانی چنگ ناکه وی ، چونکه
ئه بی شتی زور بترنجینه ناو چوار چیه به کی تهسک و تروسک ، که
ئه بی به هوی زده کردنی چوار چیه که یس و باسه که یس .

نووسه ر ، پیش ئه وه ی دهست بدانه پینوس ئه بی بزانی چی به
پالی پیوه ئه نی بو نووسین . بی گومان ژیانی پر له کویره وه ری و
چه وسانه وه ، سه رکه وتنی مروف به سه ر ئه و کوسپانه دا باشتین پال
پیوه نهرن بو نووسین . که و ابو ئه بی چیروک نووس چاوی بیرو هوشی
هل خاو ئه و نمونه مروفانه دهس نیشان کا که توانایه کی تایه تی بان
هه یه بو نه هیشتن و په رچ دانه وه ی ئه م کوسپانه . ئه بی پاله وانانی
چیروکه که ی له و هه لکه و تووانه بن که نیشانه ی خه باتی چینایه تی له
که سه کانی ده ورو پشتیان باشتن ئه فامن . ئه بی نووسه ر به شیوه یه ک
له ده رده کانی کومه لایه تی بدوی بیخاته ناو بوته ی هه زاره ها ده ردی تره وه
که ئه مانه یس هه موو یاسای (گوران و په ره سه ندن) سه ری پی شور
کردون .

ده با له م په نجه ره وه بروانینه چیروکی (جوان) ی ماموستا محمود
احمد . . ماموستای به ریز کتیه که ی کردوه به سه به شه وه ، له
پیشه کی به گه ی دا ئه لی : « رووداوه کانیم بینوه و که سه کانیشی ئه ناسم
به لام له بهر هه ندی هو نامه وی ناوو نیشانیان به راستی هه لده م » جا

توبیلی نووسەر نیازی وایی بهم جوړه کولکه سنووری دابنی له میانهی
«روماتیکه و واقعیه تدا؟ نه گهر نیازی وایی ریگهی نه م پرنسپارهم هه به.
نه گهر نووسەر رووداوه کانی نه بینیبی و که سه کانیسی نه ناسیبی ، له
واقعیه ت دهر نه چی ؟

بی گومان نووسەر چه وساوه بی و هه ژاری نه ته وه که ی ، ژبانی پر
نهرک و نزاری نه و کومه لگایه ی که تیایا نه ژی وای لی کردوه که بنووسی ،
واته : نووسەر له کومه لو به سه رهاته کانی نه که ههر ناگاداره و بهس ،
به لکو هه و لیش نه دا چاره یه که دانی بو دهرده کوشنده کانی ، (بیر) و
(توانا) تا راده یه که زالن به سه ر عاطیفه دا ، نه مانه نه بن به سنوور له
میانهی (واقعیه ت) و (روماتیکه ت) دا . نایا ج خوینده واریکی (جوان)
ختوره نه کات که گویا رووداوو هه خسیاته کانی نه فسانه ن ؟

که نه گه یته به شی دووه می کتیه که به ناسته م گویت له گله یی
به شی سه هم نه بیت له نووسەر ، چونکه به راستی به ناهق لی جیا
کراوه ته وه . منیش شایه تم نه گهر وشه ی (پیشه کی) لابریت هچ
هدستیک به جیا وازی ناگری له میانهی به شی دووه و سه هه م دا .
باواز بینین له ورده گله یی و بچینه لای گله یی قهوی تر :

نووسەر له سه ره تایی سه ره تا که ی دا پیمان رانه گه یه نی که
« دانیش تووانی کوردستان وه که کله یی ناگر ژن و پیاوی ، کورو کچی
تینوو بوون به تیک شکاندنی میری که هاو په یمانی دهره به گی به » ، یانی
ژبان له کوردستانا شلو قه ، فه لاجه کانی هه سلتیان به وه کردوه که چینیک
له نه ته وه و هاومال (و زور کات له غه شسره ت) ی خویمان نه یان
چه وسیننه وه و به ری رهنجیان لی زهوت نه که ن ، کومه له مرو فیکه ی
چست و چالاکن وه که هه موو نه ته وه کانی جیهان ، که چی له پر وه که (کله یی
ناگره که !) زیفی لی سه ندبی و شه که تی کردبی باشگه ز نه بیته وه و له باسی
جووتیاره کانی کوردستاندا نه لی : « له رووی نه زانینه وه به رامبه ر
په سه مکاری ی ناغاو میری لافاوان کیلگه و مه زراکان شه ق و په ق نه که ن
وه که جو باری فرمیسکی چه مانی بی نارامی مسکین سه ر نه کات وه که
سه دان چرچ و لوچ په یدا بکا له دهم و چاویانا » . پشان دانی جووتیاره ی
کورد به م جوژه بی تواناو به زیو له جهنگانی له گه ل سروشتا ، ته مه ل و
ته وه زه ل له خه باتی چینایه تیدا گه لی دووره له راستی به وه :

نه ته وهی کورد وهك هه موو نه ته وه کانی تر له کانی په یدا بوونیه وه .
 تا ئیستا چاکی خه باتی پاله وانانه ی لی کردوو به لاداو نه جهنگی له گهل .
 مه ترسی به کانی سروشتا ، په له ناو نهو مه ترسی یاندا توانیویه ژیانو
 نه وهی خوی بیاریزی . له دوای دروست بوونی (چین) یش خه باتی .
 بهرهم هینه کانی کورد بووه به دووسه ری : جهنگیان له گهل سروشت ،
 وه خه باتی خویناوی یان له گهل راو رووتی چینه خاوهن دهسه لاته کان ،
 له کاتیکا که جگه له کوشتن و برین جوړه ها په یره وو نه ده بیان نه خسته کار
 بو کرمول کردنی نه فسیشیان له گهل هه موو نه مانده دا سوپای بی ژماره ی .
 بهرهم هینی کورد له هه موو روویه که به وه سهر که وتوو بووه . له سهر
 نه دیب و نووسه ریشسه بهرهمی ویژه یی تهرخان بکا بو چاره کردنی
 دهرده کانی کومهل ، واته بهرهمه ویژه یی به که ی بکا به دهسته مه لحه می .
 بو گه ین و دهرگا بوونی نه م کویره دومه له ی که له لاشه ی کومه لگا هاتووه ،
 نه وه یش یاسای رهنج دزین و هه ژاری به : ئیتر نه « جواری فرمیسک و »
 نه هه ناسه ی ساردی جووتیاره کان که له گهل بای نه جهل لوول نه خوون و
 بهره و عهرشی په روه ردگار مل نه نین « دادنادا . بی گومانم ماموستای
 بهرین نه مانه له من گه لی باشتر نه زانی ، به لام بو ؟
 هه روه ها چیروک نووس جله وی چیروکه که ی نه داته دهست به کی
 له مانه : شه خسی یهت ، رووداو ، بیرو باوه ریکی تاینه تی . به هه
 سووچیکدا بروا (نه ی هینته وه سهر بای به ره بور) . هه ر چیروکی
 سهر کرده یی به کی له مانه ی تیا دیار نه بی ، وه نووسه ره که ی نه ی توانی بی
 به کی له مانه وه صف بکا ، پر به پیستی خوی نهو چیروکه نه مه ییوه ،
 چونکه باسی نه مانه نه کا به لام به پچر پچری و کال و نه کولوی .
 له چیروکی (جوان) دا وهك ئاشکرایه جله و به دهستی
 شه خسیه ته وه یه ، به لام نه بی بزاین ئایا له سهر شانوی رووداو و بیرو
 باوه ر ، به چ جوری پاله وانی چیروکه که دهر که وتوووه به دی کراوه ؟
 نووسه ری بهرین پاش نه وه ی به شیوه یه کی گشتی دیمنه نی ژیانی .
 جووتیاره کان پیشان نه دا دیته سهر پیشکه ش کردنی پاله وانی .
 چیروکه که ی که : خیزانیکي جووتیاره هه موو نه ندامه کانی
 هه ست به چه وساندنه وه ی دهره به گایه تی نه که ن . له باسی مام
 هه باسدا نه لی : « تی گه یشتوو له چاو هاومالانیا ، ناقایل .

یه پهیرهوی کومهل ، هان دهر، بو بهر ههلسستی و
 قارهزایی « . له باسی کاکه لاسیشدا نهلی : « روله یه کی لی وه شاره ، مان
 گرو در بهرام بهر به ناغاو ناغاو په رستانی هاو مالی « ، له باسی جوانیشدا
 نهلی : « ناحهز به پهیرهوی دهر به گی و ژیانی مسکینایه تی « . به راستی
 ماموستا چه ندکه سیکی دیاری دهس نیشان کردوو له ناو جووتیاره کاندای
 بهلام نه م وریایی به تنها له وتوو یژدا دهر نه که وی . ماموستای به ریز
 ههول نه دا پالهوانی چیرو که که ی که خیزانی مام هه باسه له سهر شانوی
 قسه زانی و شهره قسه و ، وتوو یژ له میانی دوو که سدا (یا . . . .)
 یخاته پیشس چاوی خوینده وارانی به ریز ، بویه نه بینری زور به ی
 چیرو که که کراوه به وتوو یژ له میانی دوو که سدا ، وه به راستی دانه
 دانه و فلهسه فی رازاوه ته وه !

له باره ی در و مان گری ی کاکه لاسه وه نهلی : « گری کویره یه که
 له دلیابوو که هه رگیز (!) له کردنه وه دا نه بوو ، نه ویش کوشتنی باوکی و
 داگیر کردنی چه ند پارچه زهوی به کی بوو له لایهن گورگین ناغاوه . نه م
 و قه شه خسی به تاراده یه که سهره تایه بو ههست کردن به زور لی کراوی ی
 هاو مالانی ، بهلام هه ق و ابوو به (تاویک) ی باریکیش بی بی به سستی به
 سوو دیکی گشتی به وه . نه و گری کویره ی « که هه رگیز له کردنه وه دا
 نه یه « له لایهن کوشتنی باوکی به وه تاراده یه که راسته ، چونکه تازه بوی
 فریندوو نابیته وه ، بهلام داخی سهختی زهوی به که گری به کی « نه له فه » به
 کردنه وه ی به سراوه به توندو تیژی و چونیه تی ی خهباتی جووتیاره کانه وه
 کاکه لاس که تازه له به ندیخانه هاتوبه دهر وه ، بوپووری نه گیریته وه
 که : « روله کانی شار باسیان بو کردوو که هه موو شتی نه گوری » ، بهلام
 نووسهر وه که خوی شه که ت کردوو به ریکخستنی هه ندی رستی قوت
 قوته وه ، نه بوایه پیشانی بدایه نایا ژیانی جووتیاره کان گوراوه ؟ وه نه م
 گورانه نایا هوی خهباتی خویناوی ی خویانه ، یا هوی دهر به گه گه کانه
 (وه که دهر به گه کان نه لین) خیزانی مام هه باس هه رچی هه ژاری و
 چه وساوه بی جووتیاره کان هه یه نه ی داته پال دهر به گه یه تی ، بی نه وه ی
 تاقه که ره تیک باسی بکا بو جووتیاره کانی هاو مالی که چی بکه ن بو
 ووو خاندنی نه و یاسا پر زورداری به ؟

وه که زهق دیاره به لای هه موو خوینده واریکه وه که خیزانیکی

(شو رشگیر) ی و ا هیشتا له هه لویستیکی کومه لایه تیدا بهدی نه کراوه ،
واته خیزانیکی گوشه گیره له هاو ماله کانی (وهک نووسهر خوی ئهلی
هاوماله کانی بهم خیزانه ئه لین - سه ره به گیچهل -) وه نهیتوانی به هیچ
جوری به شداری بکا له گورینی قوناغیکی میژوو بی دا .
سه یرکه ن چون نووسه ری به ریز یه کیک له پاله وانانی چیرو که که ی
له سه ره لووتکه ی شکوو به رزی یه وه گل ئه کاته وه به دلیکی نه خوش و
زمانیکی شکاوه وه له به رده می گورگین ناغادا فری ئه دا :

« مام هه باس (که جارن کوریکی تر بوو !!) ئیسته ئه که ویته تفاق و
ئه چی بو خزمه ت ناغا به دیاری یه کی قه به وه ، که ئه گاته خزمه تی کرنووشی
بو ئه باو په لاماری دهستی ئه دا ماچی کا ، به لام ئه و بیزی ناهینی دهستی
بداتی ، له ناو جنیوی ناشیرینا خوی و هه موو مسکینی ئه گه وزنی ، بی
ئه وی نقه ی لیوه بی ، ناغازن خوا کاری راس بینی رزگاری ئه کا له چنگی
ئاغاو لیشاوی جنیوی » .

ئه و په یوه نده ی که هه یه له میانه ی کاکه لاس و هاوری کانی (که
بوون به جه رده) نه ته واوی روون نه کراوه ته وه : ئایا ئه وانیش داخ له
دلن ، ناغا باوکی کوشتوون و زه وی ی لی داگیر کردوون ، یاخو په یوه نده ی -
یه که له مه گه لی قول تره ؟ له ناو جووتیارانی کوردستاندا به درێژایی
سه ده کانی پیشوو تا ئیسته گه لی خزانای وا ههل که وتوو که ئالای
به ره به ره کانی ومل ملانی یان له رووی زورداری وستهمکاری دا ههل کردوو وه
هه تا مردن سه ریان شور نه کردوو له روویاندا ، وه به پیلانی سته مکاران
تووشی جووره ها مه ینته و دهردی سه ره بوون ، وه گه هه مان کاتا بوون
به بزیکه له شه وی ، ده یجوردا ، وه ریگه یان بو هه زاران جه و تیاری
کوردستان روون کردوو ته وه ، بوچی نووسه ری به ریز خیزانی له م
جورانه دهس نیشان ناکا (یاخو ریکی ناخا ؟)

نووسه ری به ناوبانگی جیهانو ، (مه کسیم گورکی) ئه لی .
« باشترین هونه رمه ند بی یه وی وینه ی کریکاری با به قالی بکیشی
ناتوانی زرووفی کومه لایه تی و شیوه ی ژیان و چونیه تی ی خو و ره وشتی
به ئسانی پیشان بدا . به لام نووسه ره ئه گه ره له ناو هه زاره ها کریکارو
مووچه خورو به قالا توانی ئه وانه دهس نیشان کا که نیشانه کانی
چینایه تی و ره وشتی کومه لایه تی و بیرو باوه ریکی پته وو نه رووخواوو

وریایی له قسه و گف و گودا له که سه کانی ده و رو پشتیان باشتر نه فامن و
تیا یاندا به دی نه کری ، و نه مانه ی به یه که وه به سست نه توانین به و
نووسه ره بلین داهینه ر (مبدع) وه به به ره مه که یشی بلین به ره مه میکی
هونه ری « .

له لایه ن شیوه ی نووسین و دارشتنیشه وه زوری چیر و که که بریتی به
له (مجادلة) یا خود گف و گو له میانه ی دوو که سدا ، وه عونسوری عه قل و
فله سه فیه شی کرد وه به سه رباری نه م و تو و یژه . به م جوره باری
سه رشانی چیر و که که یش و خوینده وارانشی قورس کرد وه ، هر چه ند
که سه کانی چیر و که که دهس کردی نووسه ر نین و نابی دهس کاری . بکری
خو جوری دارشتن و تو و یژ مافی که سی پیوه نی به و نایشی به
(جهله بی) داربژری . .
نیتر تکای لی بووردنم هه یه له ماموستای نووسه ره وه .

حسین عثمان نیرگسه جاری

گراماتیکا زمانی کوردی

نووسینی ماموستای به ناوبانگی کوردی سو فیه تی پروفیسور
که ناتی کوردو بیف ، کتیبیکی به نرخه به زمانی کوردی وه به تیپی
رووسی نووسرا وه ته وه .
دانه ی کی به دباری بو زردو وین ، زور سو پاسی نه که ین ، وه
هیوی سه ر که و تنمان هه یه بی بو ده ر کردنی نه م جوره به ره مه
به که لکانه .

فۆلكلۆرى كوردى

كوكدنهوى : محمد توفيق وردى ،

۶۸ لاپهريه ، بهغدا ۱۹۶۱ ، بهرگى دووهم ، چاپخانهى (دار التضامن)

ئەم بەشى دووهمە ، لەم مانگەدا ، دوا بە دواى بەشى يەكەمى
فۆلكلۆرى كوردى ، دەرچوو ، بەمەوه ئەبى بە دوو بهرگى بچوك له
گەنجينهى ويژهى كورده وارينان كه ماموستا وردى بهلىنى دوو ههزار
لاپهريه پى داوين كه كوى كردووتهوه و ئامادهى كردوه بو چاپ و بلاو
كردنهوى ئوميده وارين سهرو مرو به پى توانا ئەم فرمانهى دەميكه
گرتويه تيه سهر شانى خوى و شارهزايى و ناوبانگى تايه تيتى لەم
مەيدانهوه سهندوووه ، جى بهجى بكات .

بەشى دووهم ، بریتى به له بهيتى ئاوره حمان پاشای به به ، كه
مه لحه مه يه كه و شایه رى شهعبى على بهرده شانى هونويه تيه وه و
نمونه يه كى به نرخی ئەده به كه مانه ، كه زور دهوله مه نده به و جوره مه لحه مه
(داستان) و سه ده ها چيروكى هونراوه . . ئەم بهيتى على بهرده
شانى وهختى خوى داماو حسين حوزنى ش له ژماره (۸)ى گوڤارى
(رووناكى) كه له ههولير دهرده چوو به شيكى زورى لى بلاو كردووته وه و
ئەم چەند ديره شى لەم سهر نووسيوه كه وردينى يه كه له مەيدانى
هونراوهى كوردى دا . حوزنى نووسيوه تى . . ئەم بهيتە «هەر چەندە به
دهستورى شيعرى ئەمزۆكه بى قافيه و وئ نه چوووه ، بهلام ئەو وهخته
شاعيره كانى كورد كه ئاگادار نه بوون له ته رزى شيعرى بيانى (بيگانه)
به و له هجه و شيوه به شيعريان گو توهه . »

ئەوى ئاشكرايه هينه كهى گوڤارى (رووناكى) كه مى جياوازى ي هه يه
له گه ل ئەمەى بەشى دووهمى (فۆلكلۆرى كوردى) . . له سهر ئەوه شه وه
هينه كهى (وردى) پوخت و ته واوو راستتر دياره . جياوازى لەم چەشنه
شيعرانهى كه دەماو دەم ئەگير ريته وه ، بوونى شتيكى زور سه ير نى يه ،
به تايه تى كه ئەم له ئەوو ، لەم شارو له ودى و نزيك و دوور ديت و ده چى و

تووشی دهردی بیرچوون ویاں زیاد کردن ئه بی . وه گهلج جار دیتسه
سه ر شیوهی قسه پی کردنی کابرای که له نوی وه وه ری ئه گری . ئه وهی
چاکه ، ماموستا وردی له کاکه برایه کی کوردستانی ئیرانی وه رگرتووه
که تاراده یه کی زور جیاوازی نی یه له نیوان شیوهی ئاخاوتنی پشده رو
موکریان .

من لام وایه ، ئه بی پیاو له تومار کردنی ئه م چه شنه شتانه ، زور
ده ستپاک بیت ، چۆنه ئاوا بینووسیتته وه ، دوا ی ئه وه خوی سه ره سه
له پشکنینه وه و شی کردنه وه ی له بهر رووناکی ی نیازو ئامانجی خوی ،
وه یان ئه گهر بتوانی بهرگیکی تازه بابته تی له بهر بکات . .

ئیمه که دوو دانه ی ئه و به یته ره نگینه مان لایه ، ئه توانین باش
به ارورد کردن و به یه گرتنیان وینه یه کی جوانی رووداوی چیره که که و
چیژی هونه ری ی هونراوه کان دهس نیشان بکه ین .

له دوا یی دا ، ئه لیین ، ریگه ی کو کردنه وه و چاپ کردن و زیندوو
کردنه وه ی فولکلوری کوردی چاوه روانی هه ول و کوششی هه موو
خوینده وارو نووسه ریکی کورده ، که ماموستا وردی ، له م ریگه دا
پیشبرکی (مسابقه) ی له گه لا کردوون .

سه رو که کانی شورش دهس بلاون به قسه ی زل
کردن . پیویسته که ده ستوریکی دادپهروه رانه بو
گهل دانین ، نه که به وتاری دریزو به لین ، ئه گهر
بی یانه وی گهل توند به شورش وه به ستنه وه .
- کوتون -

کلوان سو پای ئه م سه ر زه وی یه ن ، مافی خویانه
پیاوه کانی حوکومه ته که یان بدوینن و ره خنه یان لی بگرن
له سه ر گوی پی نه دانیان .
- سان جوست -

کەشتی خەوو چیترا

چیرۆکی سەرشانوو کۆمەڵە هونراوەیەکی فەیلەسووفی
گهواره‌ی هیندوستان « تاگور » ، احمد عزیز علی وەری
گیراوەتە سەر کوردی (۱۱۴) لاپەرەیه ، لە چاپخانە
(الوفاء) لە بەغدا چاپکراوە .

« تاگور » کە یەكەم شاعیریکی روژهلانە پاداشتی بۆبلی پی
بەخشری، دیارە لە شیعەرەکانیا لووتکەیهکی وابەرز هەبە کە چ شاعیری
تری پی نەگەشتوو ، وە سروشتیکی تایبەتی بان تیاپە کە جیاپان
ئەکاتەو لە شیعری شاعیرانی تری روژهلانە روژ ئاوا . بەلج ، تاگور
ئەو ریش سپی و دل بە کۆلەیه ، کە بە هوی گیانیکی سافو بی گەردو
رەوانیکی سازگارەو ، وە بە دوو چاوێ ترووسکەداری جوانی کردگارو
پر لە روشنایی پەرستنی پاکو راستی بەو ، لە جیهانی نایدیالستی و
سۆفی بەتی بەو ، ناسک ترو پاکترین ئاوازیك دەر ئەبری کە بە جۆشتر و
رووناکتترین سروودی ئەم زەمینەبەو کاکلەکەمی (چاکە خوازی) بە بۆ
هەموو مرقۆفی سەر زەوی .

ئەگەر ئەم گیانە یەکتایەکی نەبیت ، خۆ لە هەموو سووچیکی
سەر زەوی شاعیر نەماوە لە باسی دلداری و ژیان و گول و دیمەنی
کۆمەلایەتی و دەروونی پیاو ، هەلبەستی زوری نەهونیستەو ، بەلام
هینەکانی تاگور سروودیکی دەگمەنی ساکاری گیانی بە ، کە رەنگی روژ
هلانە (بە تایبەتی هیندوستانی) لێ نەچوو تەو .

ئەم ریگەبەکی تاگور گرتوو یەتی لە شیعرا ، کالایەك بوو برارەو
بە بالای خویاو ، داھینەرانی بەرھەمیکێ گرنکی نوئی پیشکەش وێژەکی
جیهانی کردوو ، لەوانەبە هەر کەس بی یەوی لایسای بکاتەو ، کە بەم
تەجربە گیانی و دەروونی یانەکی تاگورو هاوچەشنانیدا نەچێ بی گومان
لە جیاتی ی سروودو ئاوازی گیان ، (رنەکی گیان) دروست ئەکا . . .

ئەم سەردەمەى ئىمە ، كاتو سەردەمى تاگورنى يە ھەتا بىرو باوەرى
ئایدیالستى (بانىازى چاکە خوازىش بى) بىتە نمونەو سەرمەشق لە
تىكوشانى بىرو لىكدانەو ھەمانا .

وەرگىرانى ئەم چەشنە ئەدەبە، بۆ سەر زمانى كوردى، وە دەرگا
کردنەو ھە بۆ بىرو مىشكى خویندەوارانمان لە ئەدەبى جىھانى دا ، شتىكى
مايەدار و بە كەلكە . . . وەرگىرى ئەم كتیبە ماموستا (احمد على عزيز)
سوپاس ئەكرى بۆ ھەول و كوششى لەم مەيدانەدا ، وە لە گورىنى
شىعرەكانى تاگورا – كە گورىنيان گەلى ذۇوارو گرانە – سەرکەوتوو ھە
ئەوانە نەبى كە ھەر بە شىعر ھونىو پەتەو ھە ، وە شىو ھى كوردى نووسىنى
شايانى پەسند كردن و رىز لى گرتنە . . . وەرگىر بەدوا شەپولى نووسىنى
پر لە ئازاوەى تازە بابەتى ئەم سەردەمە نەكەوتوو ھەو نووسىنى كوردى
بەر لە دەھا سالى پاراستوو ھەو زور وشەو رستەى جوان و شىاوى لە
جى رىا پە كارھىناو ھە ، كە ئىمرۆ كز داگەراون و خەرىكى لە ناوچوونن
ئەم كتیبە كە تەرجومەى چىروكى سەر شانۆى (چىترأ) و
دىوانى (زوارق الاحلام) ھە ، بە ئومىدەو ھەين بىن نونەخشەى بەرھەمى
خویندەوارە كۆن (وتا رادەيەك بى كار) ھە كانمان ، كە ئەگەر ھىچ نەبى ،
كاتى بى ئىشىيان بە گورىنى و پزەى جىھانى بۆ سەر كوردى بە سەربەھەن ،
و ھە خزمەتتىكى زمان و پزەى نەتەو ھەكە شىيان بكن .

فره وه گيانم خوشه

سى كورته چيروكه ، جلال محمود نووسيو به تى ۲۴ لابه ربه
له چاپخانهى (الارشاد) له بهغدا چاپ كراوه

ئه بى شتيكى دان پيانراو بى كه پيوسته هانى نووسه ره كانمان
بده بى نووسى چيروك ، كه هر چيروكه كه رسته بى به نوخ و مایه له
بىناى ئه ده با وه دوا روژى مشه مه رى و پهل هاو بژتن هر بو ئه وه ، وه
ئه وه ئه ده به بى به شه له چيروك به هه موو جو ره كانى به وه ، ئه ده بى كى
له رو لاوازو هه ژاره . وه كو نيشانهى دياره - جهز بكه بى و نه كه بى -
چهرخى پيشكه وتى ژيانمان هر چه نده بو پيشه وه بگه رى ، زياتر
هونراوه له مه يدانا ده كشيته وه و چيروك ديتته پيشه وه . . وه تا
خوينده واريمان مشه ترو قوول تر بى ، ئه وه دم چيروكى چاك و مه زمان
ئه بى ، له كاتىكا كه هونراوه ئاسان تر بى بىناى ئه ده به وه له هه مو خاكىكا
ئه روئ .

ئيتر كه ئيمه ئاوا پيوستيمان به چيروك بى بو ده وه له مه نده
كردن و پيشخستى ئه ده به كه مان ، ئه بى شاباشى هه موو به ره مىكى تازه
بكه بى له كورى چيروك نووسى دا ، ئه وه بى مزگىنى خوشه بختى بى
ئه وه بيه كه ده مىكه جم و جوولى چيروك نووسى كه وتووه ته ناو بىرونك و
خوينده واره كانمانه وه ، ئوميد ده كه بى نه نجامى ئه م جم و جووله به ره مى
پوخت و هبى ژاو بى خهوش بى ، تا له دوا روژا چيروكى كوردى تازه
بگانه رادهى چيروكى گهلانى دراوسى و جيهان .

ئه م سى چيروكه كاك جلال محمود كه بى كه اتووه له چيروكى
(خاكه رو كه ر) و (بى گانه بيه كى چه تاوه رو) و (فره وه گيانم خوشه) ،
سى پهل كوتىن و هه ولدانى به جهر گانه له مه يدانى چيروكدا ، نووسه
وه كو فه رهادىكى تازه كار ، رهنج ئه دا ، دار به به ردا دائه داو به رد به دارا ،
بو دروست كردنى په يكه ره كه بى . ئنجا ئه گه ر زور ته واو ئه م ئاواته بى
ئه هاتىته دى ، ره نجه كه بى له مغه ناروات و به لكو ئه بىته پال پيوه نهرىك
بو جار بى كه و كار بى كه . .

چيروكى يه كه م (خاكه رو كه ر) برىتى به له (وینه گرتنى) پیره
ژىكى خهرمان لوغه كه ر ، به زور دووباره كردنه وه . خهوشى ئەم
چيروكه ئەوه يه كه ئەگەر (وینه گرتن) يه كيك بى له كه ره سسته كانى
چيروكه تهك به تهك شى كردنه وه ي دهر وون ، راوئزو گيرانه وه ،
جوولانه وه كار ، له گهل كات دا ، لام واى نووسهر ههر گرتكى ي داوه به
كه ره سته ي يه كه م و ئەوانى ترى خستوه ته لاه .

ئەم رواله ته كه متر له چيروكى دووم دهرده كه وئ . به لام
چيروكى سئ به م (فره وه گيانم خوشه) ئەتوانم بليم له ههر دووه كانى
قر سهر كه وتوو تره ، كه چيروكه كه برىتى به له ته جوبه يه كى مرو قايه تنى
له ناو كومه لى خومانا وه جگه له وینه كيشان توانيو به تى كه م و زور بابته تى
چيروكه كه ش پى بگه يه نئ و نامانج ديار بخت .
ئومىدى دوا روژىكى رووناك بو ماموستاى نووسهر وه هموو
چيروكه - نووسىكى تازه پى گه يشتوو ره نجدهر ئەكه ين .

عبدالرزاق محمد

نزاو پارانه وه . .

روژنامه يه كى مه كسىكى به كارىكاتور وینه ي
جووتيارىكى بلاو كرده وه له ژير دارىكا نويزى ئەكردو
ئەى وت :

خوايه له ديموكراتيه تى ئەمه رىكىمان بپاريزيت ،
ههر وه ها له و ژنانه ي قومار ئەكه نو جگه ره ئەكيشن و
مه ي ئەخونه وه . . وه له دەس موسىقاي تازه ي وهك روك
ئەنده رول و هموو ره وشته تازه كان . . راگيرمان كه
له سهر (خهوشه) كونه كانمان كه ئيمرو بوونه ته
شتى كه ناخى بو هه ل ئەكيشن . . .

نامه‌یه‌کی کراوه بو هه‌موو کوردیک

له کاک جه‌لیل جاسمه‌وه که یه‌کیکه له کورده‌کانی سوئیه‌ت وه له
لینین‌گراد ئه‌خوینی ئه‌م نامه‌یه‌مان وه‌رگرت ، وا روو به‌ رای
خوینده‌وارانی ئه‌که‌ینه‌وه له گه‌ل هیوای جی‌به‌جی کردنی داواکه‌ی کاک
جه‌لیل دا :

من ئیستا که خه‌ریکی نووسینه‌وه‌ی میژووی خه‌باتی نه‌ته‌وه‌ی
کوردم له دوا روژانی سه‌ده‌ی نوزده‌هه‌م و سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌م‌دا -
ئه‌گه‌ر چی لیره‌ لای ئیجه‌ سه‌ر چاوه‌ی ئه‌ورووپایی بو نووسینه‌که‌ی من
زوره ، به‌لام دیاره‌ به‌ پیچه‌وانه‌وه سه‌ر چاوه‌ی روژه‌لاتو هی لای
خومان زور که‌مه . جا هیوادارم به‌ هوی (هیوا)ی خوشه‌ویسته‌وه
بتوانم کتیبو نامه‌ به‌ دیاری له نووسه‌ره خوشه‌ویسته‌کانمانه‌وه
وه‌رگرم .

هه‌رکه‌سیک بی‌هوی کتیبم بو بنیری ئه‌توانی یه‌کسه‌ر بو شاری
به‌ریفانی بنیری چونکه‌ من مالم له‌وی‌به‌و بو خویندن هاتومه‌ته
لینین‌گراد .

ئه‌وا له لای خواره‌وه ئه‌دره‌سی خومتان بو ئه‌نووسم به‌زمانی
ئینگیزی :

دلسوژتانی
جه‌لیلی جاسم

U. S. S. R. ERIVAN.
ST. Peçhatnikov 3.
Jalil Jasim.

— ۵۵ —

شهیدی زوله کفر و شورانی ناوی . .

حلهسن قزنجی

سالیك له سالان دیوی قات و قری و گرانی بالی رهشی به سهرناوچهی ژاوه رودا کیشا ، ره هیلهی پهریشانی و په شیوی و شپزه یی دای کره .
وهرزیر له کشت و کالی به هاری و له ره پسته و ناوه نیای پایزه مافنگی و
ره نجهرو مایه وه هه ژارو نه دارو کزو که نه فت کهوت و ، ژیانی تالو
نالوزبوو . سهره رای نه مانهش نه وهنده یان بردبوه گهل و هره وهز ، وهک
قسه قوتان نه لین : (له چوار په لا گوچکهی ساغ بوو) ، زگی برسی و
پشتی بریندارو شان و شپلکی تیک شکابوو ، کول کیشانی زورو ره وهند
هیزو توانای پی نه هیشتبوو ، برسی یاه تی و بی بژیوی برستو دهره تانی
لی بریبوو .

وهرزیر نه وهندهی سهرنجی داویری کرده وه و سهری هیناو برد
نهیتوانی ریگای رزگاری و چاری چاره ره شیوی خوی به دی بکا . له
لایه که وه بیگار مهودای نه نه دا بهرزه وهندیک له حالی خوی بکات و له
لایه کی تریشه وه ناشاره زایی و نه زانی روژی رووناکي لی کر دبووه
شه وه زهنگ .

بی بارانی و وشکه سال و خه له گران بوو ، بی کاری بوو ، ئیش له حاند
ره نجهرو ئیشکه ران چوو بووه پشتی شیران . نه وهی له و ناوه دا فره و
فراوان و کهم ترخو هه رزان بوو ، ته نیا تهرمو جهنده کی هه ژاران و فرین و
په ره وازه و ناوه کی بوونی گیانی وهرزیران بو . ناژاوه و په شیوی بوو له ناو
له شاندا ، گیانی سهر به ههش توانای مانه وهی ناو جهنده کانیان نه ما بوو
ناچار هه لوهدا نه بوون و رایان نه کرد به ئاسمانا .

هه باسی وهرزیر پیش گیان لی تودان ، چشی کرد له خاو و خیزان و
سهری خوی هه لگرت و رویشت ، به داره داره و لاره و لاره وه ریگای گرته
بهر به لکو له جیگایه ک چاره سهری خوی بکا ، به چنگه کر که و په له کوته و
لنگه له رزه به چهند که ژو کیوو چیاو هه ورازا هه لگه راو ، له چهند شیوو

— ۵۶ —

دولو نشیوهوه داگهراو ، له چهند چهمو رووبار پهریسهوه تا ناخړی به هر مهینهتیک بوو خوی گه یانده شاریک له شاره نژیکه کانی گهرمین . که له شار نژیک بوهوه شنه ی هیوایهک دای له دلی زاماری ، به خه یالی خوی لای واپوو نیترو ناوه دانی یه و جیگای ئینسانه تی و پیاوه تی و شارستانیه ته ، زگی تیرو له شی تیمار نه کات و که توی بووژایه وه دهس نه داته کارو باریک ، خوشی نه ژیننی و پارهش بو خاوو خیزانی نه نیری و له چنگک برسی پایه تی و مردن دهریان نه هینی . جا به شینه یی نه وانیش دینی و لی دانه نیسی ، ههریه که خهریکی ئیش و کاریک نه بن و له شارستانی پر خیر و بیرو له ولاتی تیرو ته سه لدا ناسووده و دنلیا نه حه سینه وه و جاریکی تر به بیریش ناگهریته وه .

وهرزیری ساویلکه و دل پاک ههروا زوو ژینی خوی و خیزانی له و شارهدا سووک و ناسان به خه یال پیک هیناوبزه ی هومیدو هیوانه ی گرت و له بهر خویه وه نه ی گوت : نهم نه زانی کوردستان ناوایه ، جیگای به پیتو به ره که تی وهک ئیره ی تیدایه . نامه خوا نهم خه لک و مه ردمه چهن تیرو پرن ، چهن پوشته و په رداخ و به هیزو گورن ، چهن کولک و بوشناخن ، چهن رهنگ و روو سوورو خهریک و دهس به کارن . نه گهر کوردستان وا ناوه دانه نه ی بو لای ئیمه نه وه نده کوورو کرین و خاپوورو ویرانه ؟ نه بوو که قات و قری و نه هاتی رووی کرده لایهک لایه که ی تر دزیفی لی نه کات و یارمه تی بدات ! دیسان ههر باشه دین لیره نه ژین تا له سیا سال و نه هاتی رزگار نه بین . خوا دهروویه کی باشی لی کرده وه ، به هوی مهینه ت و درده وه گه یاندمیه ئیره . پیرو پیشینان گوتوویانه : خوا که به لی زانی ده رگایهک داخات ، به میهره بانی که لینیکی تر نه کاته وه ! نیترو شان و قولم له بیگار ناسووده نه بیت و ، مردووی گورو گورستانیشم له خوسه ندو جمن و جنیو نه حه سینه وه .

وهرزیر گه شایه وه و زوری پی خوش بوو که رزگاری بووه و ، جه ندرمه و خان و به گکو بیگاری له کول که وتوو . به دلیکی پر له ناوات و هیواوه رووی کرده ناو شارو هیندی گهرا به جاده و بازارا . شهرمی کرد داوای هیچ له هیچ کهس بکات و له رووی نه هات له کووچه و کولانان هه ولی دووسن نان بدات . به زگی برسی و له شی ماندوو شه که ته وه رویشت و رووی کرده مزگهوت . به لکو له وی دل نه رمی ، دینداری ،

خاوهن ئیمانی ، به چهن فلسی یا به یهك دوو نانی دهسگرویی بکات ،
تاشه و بهسیتتهوه و بهیانی خوی گورج کا بو ئیشی و کاریک . تهنیا
روژیکی دژواره ، که یهك دوو ژهم تیر بوو ئیتر ورده ورده ئیش نهکات و
پاره ی دهس نهکهویت و نهبووژیتتهوه و دیتتهوه دوخی جارن . (چبکا ،
بلی چی ؟ کار بو رهنجبهران هسانهوهیه ، پیشه ی کریکار رهنج و چهو-
سانهوهیه . کار کالایه که به بهژنو بالای کریکار وهرزیران براوه . نهو
روژه ی بی کارنه بن خوشی و جهژنیانه) .

چوو له هه یوانی مزگهوت دانیشته و به چاوه نواری ریکهوت
کزکه ی کرد . زوری نه خایاند کابرایه کی چلکنه ی چاو مژمور له ده رگای
مزگهوت که هاته دهروه له م نهگهت و چاره ره شه هاته بهروه .

چلکن به تی خورینه وه گوتی : کابرا خه لکی کوی ؟
وهرزیر به خاوو خلیچک و بی هیزی به وه وهلامی دایه وه : ژا . . . وه . . . رو
چلکن گوتی : خیرا که ههسته برو .

وهرزیر گوتی : هیچ ئه رکیکم له سه ر تونی به ، بوچی ده رم نه که ی ؟
ئیره مزگهوت ه ، خانه ی خواجه ، جیگه ی ناواره و هه ژارو داماوانه . له خوا
ناترسی واتیم نه خوری و نه گورینی به سه رماو له م خانه ی خواجه وابه
سووک ی به وه ده رم نه نه ی ، توش ههروه کومن مافت پیوه به تی ئیتر بوچی
وازم لی نایه نی توزی به سیمه وه ؟

چلکن کوتی : با مجبوریش بم پیم ناخوش نی به و لیم له چانایه
کابرایه کی چاره ره شی وه کوتو لیره بیت ، به لام له بهر خوا نه مهت پی
ئه لیم ، که چی دیاره ناشاره زای و نازانی ، قوربه سه ر ، بتبینن نه لین
بیگانه ی و نه ت گرن ، جا ئیتر ناره زوی خوته .

وهرزیر گوتی : بوچی من و تو هه ر دژو کمان کوردنن ، هه ر دو کمان وه ک
یه ک هاو ره گه زو خوین نین ؟ ئیره شی هه ر کوردستان نی به ، من و ئه م
خه لکه ی له ئه م شاره دان گشتمان کورد نین و له کوردستان نین ؟ ئیتر
بوچی ئه م گرن ؟ ئه م من و تویی و دوو به ره کی به چی به و ، ئه م جیاوازی و
قینه به ری به شووره پی نی به ؟

خو من نه هاتووم به شی کهس بخوم و بیمه بار به سه ر که سه وه ،
ئه مه وی لیره بهاویمه وه و به ره نجی شان و کری ی دهستی خوم بژیم .
ئیتر سووچ و تاوانم چی به له سه ر چی ئه م گرن ؟

چلکن گوتی : تی نه گه مو نه مانهم وهك روژ به لاره روشن و روونه ، به لام کن نه م چهندو چوونهت لی نه پیسی ، بی سووده ، راکه ، نه تگرن و ماوه بهك نه تخنه زیندان و نه پاشان بهریت نه که نه وه بو ولاتی خوتان !

وهرزیر که نه مهی بیست جهرگه وه ناوی داکه وت و سه وش و سه ساری مزگه وتی لی بوو به کونه مشك . جنیوو لیدان و برسی به تی و بیگاری بیرکه وته وه زامی جیگه کلولو داری زور داری کولایه وه . ناخیکی هه لکیشاو چاویکی به ناسمانا خشانده . چ روانین و چاویک پسا خشاندنیک ؟ به قه درایی سه د کتیب پر بوو له گله یی و بناشت ! به دوو سی ته کان هه ستاو له شی له قاچی بار کرد . لاقی له رزی و نه تگوت نه لی : ئیتر به سه هیزم تیدا نه ماوه ، سوام ، دارو به ردو ئاسن و پولا نیم ، گوشت و ئیسقانم ، به کم که وتووه ، راستی به که ی نه وه به ئیتر به من ده رناچی !

وهرزیر گوی نه دایه ، به کومه گی گالو که که ی وهك پهت کیشی کردو به داره داره خوی پی گه یانده قه راخ شار . ئیتر له وی مهینهت کوتایی هات . لاق له رزی ، لهش که وته زهوی ، گیانی شه کهت و وهرزیش بو ناسمان فری .

* * * *

مجبور که قسه ی پته وو بیچی مهینه تباری کابرای وهرزیر کاریان کردبوه دلی و نازاریان نه دا ، ههستی هاومهینه تی بیدار بوو گوئی : ئیمه ی ههزار به زه بیمان به به کتره نه به ته وه کی به زه یی پیماندا دیته وه ؟ ههستا دوا ی کهوت که بهینیته وه به لکو خیرومه ندان له مزگه وت خیری پی بکن تا تووزی نه بووژیته وه جا نه وسا ملی کاری بگری یان پرواته وه . بازار و جاده و کولانی به دوازا گهراو گه لین و قوژینی شاری پشکنی تووشی نه هات تا فاخری له قه راخ شار دوزی یسه وه ، به لام چی ؟ لاشه به کی بی گیان و زامار ! زانی تاوانیکی گه وره ی کردووه و سووچی نه وه نه م چاژه ره شه مردووه . تهریق بوه وه و پارایه وه له ته رمی زامار و دوعا و فاتیحای خویند بو گیانی به ره وازه ی ههزار به لکو لی بیووری و له و تاوانه ی کردوویه تی بیبه خشی .

له بهرخویهوه ئه یگوت : من به گیانی ناخیرم دلسوزیم کرد بهو
 قسانه و ویستم خیر خوایی بکه م ، خو بویه کم نه بو بهم روزه بگات !
 به شه رمه زاری دای به کولی خویداو په یتا په یتا له ژیر لچه وه
 ئه ی گوت : بریا سه د بریا من بو و مایه له جیاتی تو ! هه لی گرت و هینای
 له چه وزی مزگه وت رای کیشاو بو کفن که وته ناو بازار ، رویشت تا
 گه یشته دووکانی مام حاجی ی بازرگان و گوتی : کابرایه کی هه ژارو ئاواره و
 بی که سو کار له برسسا مردووه و هاتووم بو کفن ، تو کفنی بو بکه و
 شوردن و گوریشی له سه ر من . حاجی پیشی خوارده وه و مژیکی له
 جگه ره که ی دا ، وک مار پیوه ی دا پلر به پیست ئاوسا ، له پاشان کو که یه کی
 کرد و هاته قسه و گوتی : بهم بی بازاری به خیر و به ره کتت هیناوه ، به من
 چی ره شو و رووتیک مردووه . دیسان هیندیکی که پیشی خوارده وه و
 گوتی : باشه په له مه که با بازارمان بیی ئه وسا و هره وه کفنی بو ئه که م ،
 مجبور به تووره بی و به سه ر راوه شانندن گه رایه وه . له ژیر لیوه وه ،
 به دم ریگه وه و به جنیوه وه ئه ی گوت : به لی مام حاجی تهرمه که خوی
 بکه م بوگن نه کات تا بازارت ئه بیت ئه وسا بیمه وه خزمه ت ! تف له
 خوت و پاره شت بوچی مردووش کالا و کووتاله په ساو ئحتیکار بگری ! ..
 بردی به جلو بهرگه که ی به ریه وه ناشتی و گوتی : شه هیدی زوله
 کفن و شوردنای ناوی .

ئهو تورکانه ی خه باتیان کرد له پیناوی سه ره به ستیا ،
 کوردیان پلیشانه وه ، چونکه تی ئه کوشان بو سه ره به ستیکی
 وه که ئه وان .

(نهرو)

مهر وف بهر زنجی

*****

له ریگایه کی دوور نه گه رامه وه ، موره غه ی پشتم له بهر دانیشتنی زور له ناو جیبه که دا ژانی نه کرد . توزی ریگا رهنگی پرچو برژانگ و سمیلی وا گوریبووم که به ناسانی نه نه ناسرامه وه . گه یستمه شاری (ت) هیشتا نه بوو سواری ئو توموبیلیکی که بیم تا بگمه وه مال ، زوری نه خایاند ریوار ژماره یان گه یسته شهش ، نه مجا ده لاله که چند یا الله یا الله یه کی به دهنکه دراوه که ی کردو خستمانیه به له پرووزه ی سوار بوونو جی گرتن . منو نه فهندی یه کی که میک ریگ و پیک له پیشه وه ، نه فهندی یه کی چاکه ت و پانتول گرژو لوچ بووی دووره ئوتوو له گه ل سیه که سی که له پشته وه تیک ترنجابن . هیشتا له شاره که زور دوور هه که وتبوو یه وه ههر دوو نه فهندی یه که له گه ل یه کدا که وتنه گفتو گو له سهر نامه یه که به دهستیانه وه بوو . نه وی پشته وه وتی :

– نه م فرمانه بو ئیمه ناره وایه ، چونکه له پاش حه فته یه کی که لی پرسینه وه کوتایی دی ، ئیتر بوچ سهرانسهر مانگی حوزه یران وه که حاجی له قی به چکه له هیلانه دا نه ماو به دیار قوتابخانه چولو هوله که مانه وه بمینینه وه ؟ خوزگا نه یانزانی ئیمه له م کویره دی یانه دا چ دهر دیک نه کیشین ، ههرچی تو حهزی لی بکه ی دهست ناکه ویت .
نه فهندی یه که ی ته نیشتم وه رامی دایه وه :

– رهنگه بیانه وی نه و چند که سه بهراگهنده کراوانه ماوه یه کی که ش بمیننه وه تا نژاوه و بیری بوگه نیان له ناوا نه مینی . . نا . . نا . . که وتنه وه یادم : نه م فرمانه تازه نی به ، دوو سیه سال له مه و بهرو له

سەر دەمی بی گوره کهدا ئەمەیان بو دانان ، وا هەموو سالیك لەم
روزانەدا سەر لە نۆی دووبارەیی نەنەهوە .

– نازانی چ دەردیکم کیشاوه سالی ئەمسال ؟ مەگەر توشس لە
شوینەکەیی خوت جارسی ؟ خو تەنیا چارەك سەعاتی لەم شسارهوه
دووهره . بەیانیان بە سواریی پاسبکله کهت بە دەواما ئەگەیت و پاش
نیوه روشس بە ریگا راسته چهوریژ کراوه کهدا دیتهوه ماله پاکو
خاوینه کهت . ئاوی پاکو کاره باو گوشت و میوه به فری زور . . ئیتر
چی که متره له کهرکوک ؟ ئەگەر بتزانی یاه من ئەمسال چونم
رابواردوو هەرگیز داواي گواستنه وهت نەنەکرد . دی (ك) حەوت
سەعاته ری لەم شارهوه دووره ، چه په لكو لاری به ، مەگەر به ریکهوت
ئەگینا ئوتوموبیل رووی نی ناکا . خوت ئەزانی من خەلکی تاوغم ، وه
کوردی باش نازانم . دیهاته کانیش هەموو کوردن ، له بهر ئەوه که پییان
وتم بو ئەم دی بهم ئەنیرن که میک گرژ بووم ، زورتر له بهر ئەوهی که
زمان باش نازانم . له دلی خوما ئەموت : چون به دروستی ئەم فرمانه
بهینمه جی ؟ ! منداڵ کوردو خویندن به کوردی و منیش کوردی باشی
نازانم ! بهلام کاتیک که چوو مه دی به که بوم دەرکهوت که کوسپو ته گهره
هەر زمان باش نەزانیی من نەبوو ، به لکو گەلیک ناهه مواری ی که هه بوو .
یه کیک له وانه ئەوه بوو که مندا له کورده کان ئەبوایه به عه ره بی بیان
خویندایه ، چونکه کتیبه کان هه موو به عه ره بی دانرا بوون ، هیشتا له
به رنامه ی تازه ی ئیداره ی زانستی کوردستانیش شتیک جی به جی
نە کرابوو .

ئەفەندی یه که ی تەنیشتم وه رامي دایه وه ، وتی :

– مندا له به زمانی دایک و باوکی نەخوینی زور سته مه ، به لکو
گوناهیکی زله ، چونکه رهنجی ماموستاو قوتابی گەلیکی به خورایی
ئەروا . قوتابی یه کانی ئیمهش به شی زوریان کوردن . من دهرسي پولی
یه کهم ئەلیمه وه ، روژیکیان مندالیکیانم هه لسانده سەر ته خته به
کوردی لیم پرسی : چوارو چوار ئەکا چەند ؟ به سه زمانه وه گک که رو
لال وه سستاو وه رامي نەدامه وه ، که وتم : ئەربه عه زائید ئەربه عه ؟
کو تو پر وه ک تووتی وتی : ئمانی به . ئەمجار باش تی گەیشتم که ئەم
منداله به سه زمانانه فییری دهنگ بوون نەک فییری ژماره . ئەوسا بیرم

لهم هموو روژه کردهوه که من به ناو دهرسی ژمارهه بهم مندالانه داوه کهچی توممز وهك دهرسی ناوازم پی وتبن وا بووه !

– گوی بگره هیشتا دهردی نهم سالم تهواو نه کردووه : دی به که نزیکهی په نجا مالیکن ، به شی زوریان فه لاجن و نهو دواي رهشایین . نهم دی به هی ناغایه کی به دبه خته که ههرچی لهو فه لاج و رهش و رووتانه نه سهنی ، له گهل دهرامه دی شوینی که شیدا هموو له شاره کانا به قومار نه دورینی . مال و مندالی شرلو و برسین ، سه ره رای نهوش زور قهرزاره . که چووم به ریکهوت لهم شاره تووشی بووم بو مال نه چووه وه ، نو توموبیلیکی شی به کری گرتبوو ، منیش له ته کیا سوار بووم . نه فهندی به که ی ته نیشتم هه لی دایه :

– له سایه ی شور شه وه پو کهر باوی نه ماوه . قونترات گر هکان جاری کوستپان که وتوو ، ههروه ها کار به دهسته دزه کانیس ناشیان ناگه ری ، نه گینا ناغات وا زوو نه نه گه رایه وه بو مال . به گزاده که ی دی که ی نیمه ش ده میکه میوانی قوماری نایه ن ، به ناچاری فیری شه و بوستن بووه .

– جا گوی بگره : هه ر نه وه نده مان خوش بوو تا نزیك بسویننه وه له دی . سرنجم دا ناغا گژو کپ بوو ، به تایه تی که چوینه ناو دی که وه . دیم منداله کان به چه پله لیدان و هات و هاوار که وتبه دوامان و په نجه یان بو ناو نو توموبیله که را نه کیشا ، خه ریک بوون سه ر له نو توموبیلچی به که بشیوینن .

تا دهنگه دهنگه که یان به رزتر نه بووه ناغا زورتر دانه ته پی له شوینه که ی خوی داو رهنگی تال و رهش هه ل نه گه راو چاوه نیوه خیله که ی به قوولا نه چوو . به و پایزه لوچه کانی ناو چاوانی که له هیلی جووتی نه کرد چین چین ناره تی کردبوو . هات و هاواره که هه ر (برمی و بروخی ناغا !) ی لی تی نه گه یستم . پاش که میک چه رخه و دهوره به ناو کولانی ته سک و ناریک و زرو زبلاویدا له بهر دهرگای خانوویه کی له قور دروست کراوی به رزو دریز دابه زین . که نه لیم به رز مه به ستم نه وه یه له چاو کومه له خانووه که لو کوم و نزم و شره کانی که دا به رزتر نه ی نواند . منیش هه ر چاوم نه گیرا به چوار لادا بو قوتا بخانه که که به خه یالی خوم نه بی کوشکیکی به گه چو جاروو کراو بی . . . شتی وام بهر چاو نه کهوت ،

تومەز بە بېرا نەھاتووہ بەم زووانہ قوتابخانہی بو بکریتەوہ ، بەلام دەسگای تازەہی پاش شورش ئەم کارە گرانہی بە ئاسانی بە دی هینا ، ئەوہ تا منی بو ناردوون و دیواخانەکەہی ئاغاش بە دی کراوہ بو قوتابخانە . کەمیک سەرم سر ما لەم ھەلبژاردنە : منی زمانی کوردی باش نەزان و قوتابخانہی دیواخان ! بەلام پاش کەمیک لیکدانەوہ خوم دلی خوم دایەوہ بەوہی کە جاری ھەر وا ئەبی . . کون و کەلەبەر گەلی زورہ ، ماوہیەکی ئەوی تا پر کریتەوہ . شتیکی کە سرنجی راکیشام ، ئەوہش ئەوہ بوو کە فەلاحەکان بە پیرمانەوہ نەھاتن ، نەم دی کەسیان بێن بە لامانا ، شەویش چاوہ نواری بووم بەلکو لەفرمان گەرابنەوہ ئەوسابین ، کەچی کەس دەرئەکەوت . بەیانی کەوتمە پەژارەہی ئامادە کردنی شوین بو قوتابیەکان لە دیواخانە دوو کەلاوی یە وراقە کەدا کە بستیک خول و پرو پووشی تیا کەوتبوو . دەرگای شرو دەلاقەہی بی پەنجەرہ ، تەخت و کورسییش ہیشتا نەگەیشتبوہ جی . دەسم کرد بە گەران بە مالەکانەوہ تابزانم بوچ دیارنێن ، بو ئەوہش چەند کەسـیک بدوزمەوہ بو پاک کردنەوہی قوتابخانە کە . مالی موختارم دوزی یەوہ ، گیانم بەوہ بوو سەگە درەکان لە گەل رانا رویشتبوون ، ئەگینا بی توز دەرئەئەچووم ، بەلام ہیشتا بەشی ترساندنێ من سەگە خویری لە دی دا مابوون . چەند مندالیکی رەشو رووت و چاو بز دوورو نزیک لە تەکما نەرویشتن و سەگەکانیان لی دوور ئەخستەوہ .

ئەم گەرانەم ۸-۹ قوتابی یەکی دەس خستم ، ھەر چەند ئیوہیان لە مالی ئاغاوہ ئەھاتن .

ئەفەندی یەکەہی تەنیشتم بە دل گوئی بو شل کردبوو ، ھەر وەک لە بیری خوی دا خەریکی بەراورد کردنی گوزەرانەکەہی خوی بی لە گەل ئەم گوزەرانەدا ، منیش لەو کەمتر نەبووم بو گوی گرتن لەم سەر گوزەشتەہی ، بەلام دیمەنی ریگا کە جار جار سرنجی رانە کیشام ، ریگا قیرتاو کراوہ کە تا چاو ھەتەر ئەکا درێژو باریک ئەبوہوہ ، لە پیشس ئوتوموبیلە کەوہ وەک رەشمار کشابوو . ھەوا گەرم و قرچەہی ھاوینی گەرمیان و سەردەمی خەرمان ، ئەم لاو ئەولای ریگا کەمان قایمە و پەریزی گەنم و جو ، کومەل کومەل سەپان و کول کیشەکان بە فەرنجی سپی یەکان کلاوہ قووچەکانیانەوہ ، دەس بە داسەوہ شان و بالیان ئەوہشان و

کیشهی قرچیان نه کرد . پول پول رهوی کور کور ههل نه فرینو
نه نیشتنه وه ، له بهر زوری ناو به ناو سیه بریکی ته نکیان نه خسته سهر
زهوی . تاک تاک مه کینهی زلو بچو کی درهوم بهر چاو نه کهوت ، نهوسا
زورتر بیرم له نه رکی گرانی هم ههزاران سه پان و ره نجبهرو کول کیشانه
نه کرده وه که نیستهش وه که ههزاران سال له مه و بهر نار هقی ره شسرو
شین نه ریژن و خوینیان نه کهن به ناو تا جیگای قسنافی دره و نه کهن ،
کهچی مه کینه به سعانی وه که ناگری قودرهت نه رکی چند روز له کول
نه کانه وه که سیش ناپرو کینی . .

ههردوو نه فندی به که جگه ره پان بو یه که دریز کردو دایان گیرساند
پاش یه که دوو مز نهوی دواوه تی هه لچوو وه ، وتی :
– نه زانی بوچ فه لاهه کان منداله کانیا ن نه نه نارد ؟
– بوچ ؟

– چونکه وایان نه زانی که من سهر به ناغام به نیشانهی نه وه دا که
له گهل نه ودا هاتبووم و له دیواخانه شره کهی نه ویشدا دابه زیووم ،
بیجگه له وهش کورو کوره زاکانی له پیش هه موو مندالانی کهی دی که وه
هاتنه قوتابخانه و ، دیواخانه کهی نه ویش کرابوو به قوتابخانه . فه لاه
زور رکی له دیواخان نه بیته وه ، ههروه کوو له دو آیدا بیستم سویند
خواری به کتریش بوون بو نه وهی جازیکی که سهر به دیواخانا نه کهن .
رهنگه واشیان زانیبی که نه گهر منداله کانیشیان بچنه ناو دیواخانه که
ههر سوینده که یانم نه که ویت ، یا دیواخان بکریت به قوتابخانهش ههر
پاک نابیته وه ، وه که به گوی خوم لی یانم بیستوو ، نه یان وت : شوینی
زورو بی دادی به ، با بروخی باشتره . . به راستی ترسیان له وه هه به که
بیته وه به دیواخانه کهی جاران .

– نهی بو ههشت نو قوتابی چون مایته وه ؟
– جا بوهسته . . پاش چند روژیک که شهوؤ روژ سهرم کرده
سهر خه لکه که وه له گه لیانا هاتم و چووم ، بوم روون کردنه وه که نه هم
قوتابخانه به بو هه موو دی که کراوه ته وه ، هه رته نیا بو منداله کانی ناغا نی به ،
به لکو منداله کانی ناغاش وه که منداله کانی نیوه نه توانن لهم قوتابخانه به دا
بخوینن ، وه به هیچ رهنگیک له مناله کانی که جیا ناکرینه وه ، هه موویان
به یه که چاو ته ماشا نه کهم ، بیجگه له وهش قوتابخانه ناغای دروست

نه کردووه ، دلنياش بن که منداله کانی ناغا شوینی باوکی خویان ناگر نه ووه
 ته و ته به بهر چاوی خوتانه ووه دیواخانه که ی ناغا بووه به قوتابخانه و
 جاریکی تر ناپسته ووه به دیواخانه که ی جار ان که ئیوه لی ی ترساون .
 هندیکیان زوو باوهریان به قسه که م نه کردو نه یان وت : به خوا
 بابه راست نه کا دور گورا . نه و ته پولیسه کانیس وهك جار ان نه ماون ،
 ئیسته ناویرن نازارمان بدهن و داوای بهرتیلمان لی بکن ، به لکو هر
 ناویرن له مالی ناغاش ئاو بخونه ووه . بهم رهنگه بوین به ئاشناو زوری
 پی نه چوو ژماره ی قوتابی به کانم گه یسته نزیکه ی په نجا ، ته نانهت له
 دی کانی نزیکشه ووه منداله فه لاحه کان ده سیان کرد به هاتن . شتیکی
 که م لا سهیر بوو که کچه کانیسیان نه نارد ، کورو کچ پیکه ووه ده سیان
 کرد به خویندن . ئیمهش له شاره کانا هزار چهنډو چون نه که ی و
 فه لسه فه به با نه که ین تا بزاین کورو کچ پیکه ووه بخوینن باشه ، یا به جیا
 بخوینن ؟

– به لی راسته فه لاج دل پاکن . منیش نه یان بینم ژنو پیاو پیکه ووه
 فرمان نه که ن و رهنج نه دهن . گه لی ژنیان له پیاو نازاتر دره و نه که ن ،
 خو کول کیشی هر به شی نافرته ته .

– گوی بگره ، زوری ماوه ، گوزه رانی خومم بوت نه گیراوه ته ووه
 هیشتا . . برادر ! شوینی خهوتن و حه سانه ووه قاوه جاخه که ی جارانی
 ناغا بوو ، که لا ژووریکی بچووک بوو له پاین دیواخانه که ووه . کلاو
 روژنه یه که له بانه ووه دوو سیه کونی بچووکی نه وندلی ده ستیک بخوا
 له م لاو له و لاوه تیا بوو که به زستان چنگیک قوریان پیا نه داو نه بوو به
 تاریکستان . به روژی نیوه رو به چرا شتم نه دوزی یه ووه نه گه ز شتی تیا
 بووایه . که ناری دیواره کانی به ریزه کونه مشک بوو ، به شه وو به روژ
 زیکه زیک و خرته خرتیان بوو ، جار جار له راکشانا له ناکاو نووکی پی
 یا ته نکلی گویچکه میان نه گه ست . له سه ره تادا زور ترسام وام نه زانی
 مارو دوو پشکه ، به لام له پاشانا له گهل نه وانیشا بووم به ئاشنا . نه و
 شه وانهی که باران بیاری یایه ، لا ژووره که ی منیش ده سی نه کرد به
 دلوپه کردن . گه لی جار وای شپرزه نه کردم نه مه ویست بچمه ژیر
 قهره ویله شره که مه ووه ، به لام له بهر نه ووه ی که نه ویش نه بوو به قور ،
 به ناچاری له سه ری نه مامه ووه سه ری خوم به لیفه و به تانیا بوره که م

دا نه پوښی و به دهم ناوازی ناسازی دلوپه کانه وه خه و نهی برده موه →
 گه لی جاریش له تک و ته پی دلوپه رانه پهریم یا نه مروانی دهم تاله وهك
 قاوهم خواردبی ، که لی ورد نه بووموه بوم دهر نه کهوت که دلوپه ی
 دوو که لاوی ی بن میچه که یه که وتوو ته ناو دهم موه . سالی نه مسال
 نه مه گوزهرانی من بووه . خوا پی داوی واشمان هن که له خویندن گادا
 له دواي نیمه وه لوقه یان نه کرد ، چونکه پشتیوانیکیان هه بوو ، بو خویان
 له ښاره خوشه کانا دامه زران . رهنګ بی به په له بیتکه خویان بته کینن
 نهك توزی ته باشیریان لی نیشتی . .

نه فهندي په که ی ته نیشتم له م کاته دا زور بی دهنګ بوو وهك له حالی
 خوی شهرم گرتبیتی به رامبه ر به م گوزهرانه سهخته ی هاوری که ی .
 پاش دهمیک هلی دابه و وتی :

– به خوا ناخوشت رابواردوو . نه مه ی به سهر تودا هاتوو له
 وزه ی کهسانی یه ، من بوومایه رام نه کردو نه و مانگانه به شم نه ده ویست .
 – نا . . نا . . کاکه ! مه سه له ههر مانگانه نی یه ، نه و ژبانه شس
 نه وهنده لای من ناخوش نه بوو ، چونکه ژبانی په نجاماله که ی دورو پشتم
 زور زور له ژبانی من ناخوستر بوو به لکو من تاکه نه فهندي بووم له و
 ناوه دا . رهنګه نه یزانی فه لاج و رهنجبه ر نه فهندي به چی نه لین ؟ به پاره ی
 زورو نه رکی کهم نه لین . تو نه زانی مروف تا پیری خوی به اشتی نه دا
 به چاوی نای دینی . که باش سرنجی ژبانی نه و فه لاج و رهنجبه رانه م
 نه دا نه وسا باش نه مدیت نه رکی گران و گوزهرانی سهخت چی به ؟ پیش
 به یان بروو نویژی شیوان روو بکه ره وه ناوایی و به دریزایی روژ شان و
 بال بوه شینه له جووت و دره و کیشه دا ، درک و دال شیلان و نانی جوو
 دوی ترش و ناوی گهرم و قرچه ی گهرمای ته مووزو فه رهنجی په ک و
 کراسیکی خام و کلاشیکی شر . . نازانم بوچی که تاوانیک له ده سیان
 نه تراز ی نه یان بهن بو به نديخانه ؟ من دوور له نیستا به نديخانه م دیوه .
 به نديخانه ی کووت هیچ دور نی یه نه گهر بلیم له چاو گوزهرانی رهنجبه ردا
 وهك ژبانی ناغاکه یان نه ، به لکو وهك ژبانی به گزاده کانی تو وایه . .

– قوتابی په کانت چه نديان دهرچوون ؟

– به خوا له خه فه تی گوزهرانه کهم گرانتر لای من نه وه بوو که په ک
 دوو هفته پیش لی پرسینه وه چه ند فه لایکیان هاتن منداله کانیان .

بردهوه بوئوهی له به هاره ههواره کانیانا کارو بهرخولهیان پیبله وه رینن . هه رچهند له گه لیانا هاتم و چووم به قسه یان نه کردم، ۱۵-۱۶ قوتابی یان له دەس کردم هوه که بهشی زوریان له زیره کترین قوتابی قوتابخانه کهم بوون . باوهر بکه هه رچی دهرده سه ریم کیشابوو به لامه وه به ههچ دهرچوو له چاو ئه م سته مه دا . باخه وانیکی دلسوز چه ندپی پی ناخوش شه تل و نه مامه تازه گیر ساوه کانی هه لکه نن ، من لهوم زورتر لا ناخوش بوو . . نه زانی چیم که وته وه یاد ؟ که مندا ل بووم له گه ل هاوری کانا به دزی به وه نه چوینه ناو باخچه که ی باوگم و شه نله تازه لی دراوه کانا من له شوینی خویان هه ل نه کیشا ، که له نا کاو باوگم به سه ردا نه هات هاواری لی هه ل نه سا وه ک باوکه رو بکا ، نه مجا نه که وته سه رمان به را کردن تا منی به رده س نه که وت ، چاک چاک سه رو گو یلاکی نه کوتام . نه وسام هاته وه به رچاو که له ناو خومانا نه موت: باوگم چه ند دل ره قه . . شه تله کانی له من خوشتر نه وی ! ئیستا نه زانم که باوگم ناحه قی نه بوو ، چونکه ره نجی له گه ل شه تل و نه مامه کانا کیشابوو ، هیوای دوا روژی بوون . به نیاده م ره نج له گه ل هه ر شتی کا بکی شی خوشی نه وی ت ، نه خواسته منال که نه مامی باخی ژیا نن .

خوم پی راگیر نه کراو لام لی کرده وه وه دهستم به زور بو دریز کرد ، وتم : برادر ! توش پاله وانیکی . توو هاواری ی تو جهنگاوه ری شاراهن ، نه وه جهنگاوه ری خوی نه بی خوی نه سی که نازیژی و ده ماری خوی نه سووتینی تا می شکی نه وه ی تازه مان روئسن بکاته وه . جهنگاوه ریکن نه زانی نه کوژن ، باخه وانیکن نه مامی راست و به ردارمان بو پهروه ده نه کهن . دلنیا به جومهووریه تی که هی ی گه ل بی ئیوه له بیر ناکا . وه ک به په له نار دوویتی بو دی به کی وا ، زوری پی ناچی کوشکی خویندنیستان بو دروست نه کاو را بوارد نه که ی سالی نه مسالت نه بیته وه به سه ر هاتیکی خوش بو شه وان ی پاشه روژ . وا بزانه بیستووته که له پروژهی سالی نویمانا وه زاره تی زانستی ته نیا بو نه م لیوا به (۵۵) قوتابخانه ی داناوه که دروست بکری ت ، نه گه ر دی که ی توی بهر نه که وت من ئاماده م پیکه وه بچینه لای کومه لی فه لاج ، وه یارمه تی له یه کیتی لاوان و یه کیتی قوتابی یانیش نه خوازین تا خانوو یه کی ریک و خنجیلانه له قورو خشت بو خوت دروست بکه ین و ده ستیکش یه دیواخانه که ی

پارو قوتابخانه که ی نه مسالنا بهینین بو سالی تازه تان . .
 کاتی لام کرده وه ئوتوموبیله که مان گه شستبوه نزیك ماله کاتی
 (تاوغ) ماموستای براده رم وتی : ئوخه ی . . تاوغ . . نه مه سوی . .
 تاوغ به هه شته . . فهرموون میوانمان بن نه م شهو .
 به لام ، من خوا خوام بوو زوو بگه مه وه شسوینی خوم ، وه نه م
 به هه شته ش نهو شه وه لهو نه شله ژینم . .

کهر کووک ۱۰-۵-۱۹۵۹

پاداشی گریان

پاش نه وه ی بریار درا که سوقرات له سیداره
 بدری ، برایه ژوووری خنکاندن . . له ریگا چاوی به
 ژنه که ی که وت . . ویستی بوه ستی و قسه ی له گه ل
 بکا ، به لام زور سه رسام بوو که ژنه که ی دلوپ دلوپ
 فرمیسکی نه زشت . به گهرمی لی ی پرسی : ئافره ت . .
 گیانه که م . . بو نه گریت ؟ ژنه که ی به ده م هه نسکی
 گریانه وه پی وت : چونکه وا به چاوی خوم نه بینم به
 ناهه ق له سیداره ت نه دن . .
 سوقرات هه ر که گوی ی لهو قسه یه بوو ئاوریکی
 دایه وه و تفیکی زور به هیزی له ژنه که ی کردو وتی :
 ئه ی نه ته وی به حه ق له سیداره م به دن ؟ که واته حه زت
 نه کرد تاوانبار بوومایه . .

چيروکيکي ته مسيلي سهر راديو :

باوکه . . تو بروات به من ني په !

نووسيني : نووسهري نه مريکي : نارسهر ميللهر

سهر ناوي نه مچيروکه ته مسيلي په (درکندنې وليام ئيرلانده) . وليام ئيرلانده
کابرايه که مردووه ، له ناو گورا له باره ي خويهوه نه دوي ، وه ديمهني لاونيو
ژيانو رابواردني له گهل باوکي و کومهل دا نيشان نه دا . .

وه رگير : اع

وليام ئيرلاندي مردوو : ناوم وليام ئيرلانده ، له لهندهن ژياوم ،
وايستاسته گهر ټيمه وه لاتان که سالي (١٧٩٠ ه . بهلام ههر به دهنگ ،
پاش نه وه ئيسقانه کانم بوونه ته خوځ . . نه زانن يوچي نه گهر ټيمه وه ؟
چونکه له م جيهانه گوره دا تا که که بسيم نه دي به دل نه رمي به که وه يادم
بکاته وه ، يادي هه موانيان کرده وه ، نه مه شوسهر ، نه شيل ، سبنسهر ،
نه مه شه کسپير ، هه موريان « با » بهلام من « نا » . . وليام ئيرلانده
نه و بليمه ته ي تا ئيستاش به قين و رقه وه سه يري کومه له ئيسقاني
دارزاوي نه کهن ! ده سا گوځ له چيروکي من بگرن ، يو نه وه بزانه چهند
به دبه خت و زور ليچ کراوم . . هه چهند له ته مه ني نوزده ساليمه
تراجيد يايه کم نووسي ، ره خنه گراني چاخي خوم نه يانوت له هينه کاني
شه کسپير ره تگين ترو نايابتره ! بهلام بليم چي ؟ ! بام له سه ره تا وه
چيروکه که متان يو بگيرمه وه ، خوتان قسه يه که ليوه بکهن :

باوکم ناوي سامويل ئيرلانده بوو زور به کوکر دنه وه ي نووسراوي
کون و ده ستنووسه ديروينه کان به ناوپانگ بوو ، روژيکيان من و نه و له
ناهنگي يوبيلي سالانه ي شه کسپير نه گه راينه وه ماله وه ، باوکم چاوي
له وه داچريبوو به لکو ده ستنووسيکي کوني چهنک بکه ويت خهت و
موري شه کسپيري له سهر بيت . . منيش نه م کاته له ته مه تي هه ژده
سالي يا بووم .

سامویل (باوك) :

نیستاش له سهر نهو باوهرهه که نهو دهستوووسهی خهت و
مۆری شه کسپیری له سهره ، له کوشك و قهلايه کا به بی کهلك که وتوووه و
له شوینیکایه بستیکی خول و توز له سهر نیشتوووه .. خوزگه ژیانم له
سهر دابنایه و بکه وتایه چهنگمه وه ...

وليام (گور) :

باوکه .. لهه کاره دا یارمه تی منت گهرهك نابی ؟

سامویل :

(به بیزه وه) : تو .. ولیام ؟ خوا توی شارهزا کردوووه به
گه وچی به که وه ، کهسی تر رای پی ناکه ویت و وا شاره زابیت .

وليام :

(له گهل خویه وه) : باوکم وا نه زانی من گه وجم و گهلخۆم بۆ هیچ
شتیک دهس نادهم ، بهلام وا سویندم خوارد که نه بی بیم به
پیاویکی مهزن ، بیم به شاعیریکی بهرز ، وه وا نه کهم خهنگ
هزاره ها میل بېرن و چهپکه گول بیتنه سهر گوره کهم که مردم

سامویل :

(به قینه وه) : چ قسه یه کت نی به بیکهیت ، جگه نهه نیگا
گه و جانهی له ناسمانت بریوه ؟

وليام :

ئی ... « جاریک » چند بهرز دهوری (هاملیت) ی گئیرا ..

سامویل :

جاریک ؟ (به گالته وه) وا قسه که می مستهر (ویات) م په سه ند
کرد که پیی نهوتی ...

وليام :

دهر باره ی من چي وتوووه ؟ !

سامویل :

نه زانی چیوت ؟ گوئی تو گه و جترین گیان له بهری نهه سه
زه مینهیت !

وليام :

بابه گیان .. شتیکی زور خوشم پی به ، که شاگه شکته نه کات .

سامویل :

(به ساردی بهوه) . چی به ؟

وليام :

ئه مرۆ که چوویته خانووه که له ستراتفور به شوین دهستنوسه کانی شه کسپیرا ئه گه رایت . . شیعریکم هۆنیوه تهوه . . بۆتی بخوینمه وه ؟

سامویل :

(به تووره بی بهوه) : وليام ! ئه مه دوا جاره پیت بلیم دهمت گاله ده (۱) ئه مه ش دوا جاره ئه لیم که تو کوریکی بی که لک و بی سوودیت ، تو بو من وه خاخ نیت . . ئنجا به قسه ی پووج سه رم کاس مه که !

وليام :

(به تووره بی بهوه) : با به . . چی تر له مه پترت لی قبول ناکه م . . وه له دوايشدا نرخى منت بۆ دهر ئه که وى .

سامویل :

(به گالته پی کردنه وه) : ئا . . هه هه چهن که رى . . ها . ها ، لات وایه روژی له روژان توش نرخیکت بیی ؟

★ ★ ★

فیرلهندی مردوو : باو کم باوه رى وا به هیز بو که من بو هیچ دهس نادم منیش به پیچه وانه ی ئه مه وه باوه رم و ابو که شاعیرم وهیچیشم له بهر شه کسپیردا نی به و ئه بی ناچارى بکه م به ناچار کردن که ریزم لی بنیت به لام چون ؟ به چ ریگه یه ک ؟ ! چووم سه رى خوم هه لگرت ، ویل و سه رسام ، جاده کانی له نده نم ئه کوتایه وه ، تا کات ژمیر پینجی نیشان دا ، دیم وا له کتیبخانه ی (هاریت) دام و نووسراوه کۆنه کانی هه لگیرو داگیر ئه که م . له ناکاویکا کتیبیکم دوزی به وه که له ناو خولا خنکابوو : خولی سه د ساله ، هه ر (هاریت) دیتی و قیزاندى :

هاریت :

توو حه قی شه یتان ، ئه گه ر پیم نه لئى ئه م کتیبه ت له کوئ وه هینا ؟

وليام:

به خوا له دوا هم کتیبانهی سهر نهو ره فیه بوو . . کتیبه کوش
کتیبی (نويزان) . .

هاريت:

نا . . ههوه ، بهلام نهوه نازانم هم کتیبه له دوو کانه که ما چی
نه کرد ؟

وليام:

مستهر هاريت . نه بی هم کتیبه هینی تابه تی شازن
(نه لیزاییس) بیت ؟ !

هاريت:

به کم بهوه ناکه ویت ، بهلام سهیری ، سهیری چی له سهر
نووسراوه : . . « هم دانه به له لایهن دانه ره وه پیش کوش به
شازن نه لیزاییس کراوه » روله هم کتیبه تمه نی له سهده
سال زیاتره

وليام:

تاخر ، بویه همه وی به ههر چه ندیک بیت لیت بکرم .

هاريت:

به خوا باوکت که هم کتیبه ی بو بهیته وه ، زور دلشاد نه بی .

وليام:

(به خوی نه لئ) : بهلام ئایا باوکم بروا نه کا که هم کتیبه هینی
تابه تی شازنه ؟ نه زانم . . پیم نه لئ ، پیره هاريت گالته ی
پی کردوی . . بهلام نا . . پیشکشی به که ی !! نه گهر هم پیره ی
پیشکشی به که ی لی نووسراوه ته وه لی م کرده وه له سهر
پیره ی که ی تر وه کو نه و کون و به ساخته نووسیمه وه ، کی بی
بتوانی لیکیان جیا کاته وه ؟ ؟ . .

تیرلهندی مردوو: گویتان لی بیت و بزائن چون هم کاره ساز
بوو ، له دوا بی دا خوتان حوکم بدن بزائن نه وه ی کردم بوچی
بوو . ؟ بو پاره قازانج کردن بوو یا بو راکیشانی دلی
باوکم بوو ؟ . . .

بو پرووی دوا بی ، وه کو جاران ، چومه دایه ره ی مستهر

(بنگل) ی پاریزەر ، که لای ئەو ئیشم ئەکرد ، ئەمزانی فایله
کۆنەکانی پرن لەو نامانە (پەیمان بەستن) که پیش سەدەها
سال نووسراونەتەوه ، یەک لەو پەیمانانەم هینا ، لە ژیریەوه ،
کاغەزی سپیی چەند پیوه مابوو لیم کردەوه ، بە قەلەمیکی
تایبەتی پیشکەشی یەکە ی نووسەری کتیبی نوێژانم نووسی یەوه
که لە سالی (۱۵۹۱) ه وه نووسرا بوو ، وه لەم شەوه نەمرەدا لە
باوکم چوومه ژووره ...

وليام:

بابه ... کتیبیکی شازن ئەلیزابیسم بۆ دوزیویەوه که هی
نوێژانیەتی

سامویل:

بەرست ؟ کوا با بیبیم .. ئەترسم هەلیان فریواندبی ...
وليام ؟

وليام:

نە .. نەخێر .. بروانە ، وای نیشانە ی شازنی لە سەر بەرگەوه یە

سامویل:

ئا .. راست ئەکە ی .. ئوویف .. ئەمەش پیشکەشی دانەرە بۆ
شازن بە خەت و نووسینی خویەوه .. هەر چەند دووسال
پتری بە سەرا تی بەریوه ، بەلام خەتەکه هەر ئاشکرایە ، هەر
ئەلی ی دۆینی نووسراوەتەوه .

وليام:

لەمەولا ، بابە گیان ، زور بە کەلکت ئەشیم ، وه بو تو هەموو ئەم
دووکانانە ی کتیبی کون ئەفروشن ئەگەریم ، هەرچی وه چەنگم
کەوت ، بۆتی ئەهینمەوه .. وای ئەبی شانازیم پیوه بکەیت ! ..

سامویل:

سوپاس ، رۆلە خوێشەویستەکەم .. بەلام ئازام ناگرم هەتا
خەت و مۆری ولیم شەکسپیرم دەس ئەکەوی ، ئەمە بە
نرخترین شتە لە هەموو بوون و نەبوون دا ..

★ ★ ★

وليام ئیرلاندى مردوو : رۆژیک لە رۆژانی مانگی نوڤەمبری ۱۷۹۴

کتیبکی دکتور جونسونم دوزی بهوه که وینهی « پهیمان » ی
فروشتنی خانوویهک له (بلاک فریاریز) ی تیابوو، که شه کسپیرو
(جون هیمنگ) ی هاور ی به خه تی خویان مۆریان کردبوو، نه م
پهیمانم له سهر تیلمه کاغه زیکی کون (۲) سهر له نوی روو
نوو س کرده وه وه کو چون له کتیبی « نویزان » دا کردم و به
نیمزاکانیش مۆرم کرد ...

وليام:

باوکه هانی .. وا خهت و موری شه کسپیرم بۆ دوزیته وه!

سامویل:

(به ههشتاوه وه) : به راست .. فهت نه بی .. وام لی هاتووه
بروا نه کهم کوا رو له پینه نیشانم ده .. نای له م شادی به ! نه مه
نه مۆره ی به شوینیا نه گهرام ، به لام پیم نالی ی .. کوره که ی
خوم ، نه مهت له کوئی دوزیته وه ؟ کریوته ؟

وليام:

(به شله ژانه وه) : نه خیر .. به لام من .. جوامیریک ههیه ..
باشه .. پیش ههفته یهک بانگ کرابووم بو نانی شیوان له مالی
مستهر (میچل) له وئی دا مستهر (هئی) م ناسی ، مستهر هئی
ههر که چاوی پیم کهوت دلی کهوته سهرم ، خوشی ویستم ،
نه ویش زور ههز به کو کردنه وه ی کتیبی دیرینه و کون نه کات ،
که شه ومان به سهر برد پی گوتم له گه لی دا بچمه وه .. منیش
له گه لیا چوو مه ماله وه یان (ماله دیهاتی به که ی) تاکتیبه کائی خویم
پی نیشان بدات .. له وئی دا سند و و قیکی گه و ره ی پراو پری
دهستخهت و به لگه ی کونم دی ، وه له ناویاندا ئهم
« پهیمان » هم دۆزی به وه ..

سامویل:

نه م جوامیره ی نه لی ی ناوی چی به ؟ پیم بلین تا ههر چی ههیه تی
لی ی بکرم

وليام:

ناوی مستهر (هئی) به و نه مه نده .. به لینی پی تاوم ههر چی
لی ی داوا بکه م به داتی به مهر جیک ناوی لای که س نه هینم ..

وه پیشی وتووم که ببرای ببر نایان فروشیت .

سامویل :

بی گومانم ، وا دیاره توانیوته کاری تی بکهیت . زور چاک کاری .
تی بکهیت

وليام :

وادیاره ، به تایبه تی که هونراوه کانی منی خوینده وه ، له سهه
نه وه سوور بو که من شاعیریکی به هره دارم .

سامویل :

لام وایه ، روزیک ئه بی ئه م هونراوانهت بخوینمه وه ، به لام جاری
نا ، پیم بلن چ دهستوووسی تری پیشان دایت ؟

وليام :

به لن ، زیاتر له په نجا به لگه ی کونی لا هه یه ، نه وه ی له بیرم بیته .
چهند نامه یه کی شه کسپیره بو « سوتها مبتون » ی دۆستی . .
وه یه کیکی تر له شه کسپیره وه بو « هیمنگ » وه ئه وی تر له
هیمنگه وه بو نه و نووسراوه . .

سامویل :

سهه سامت کردم . . سهه سام . . نه ی شانوی بی به کانی ؟

وليام :

تا ئیستا به چیره که شانوی بی به کانی نه گه یشتووم ، رهنگ بی له
ناخی سندووقه که دا بی ، به لام نامه یه کی دلدار ی شه کسپیرم
دی که له کانی خویا بو (نان هافوا) ی نووسیوه ، وه ههروه ها
دهس خه ته که ی (شالیر) یشی تیایه به خه تی شه کسپیر خوی .

سامویل :

وليام !! ناتوانم له وه زیاتر گوی بگرم ! ره له م گویت له باوکی
خوت بی . . وا به خیرایی نه چمه لای (فرانسیس ویت)
شاره زا له زانستگای هیرالذر تا مۆره که ی شه کسپیر سهه
بکات و لی ی ورد بیته وه ، بزانه ئه ویش نه لی راسته ؟ !

وليام :

(به ترسه وه) : ئنجا . . باوه اهر تو بهس نیت ، بو نه وه ی
بزانیته راسته یا ساخته به . . نه وی چی پی نه وی ؟

وليام:

(به مننه مننهوه) : ئاي . دوام برا . . فهوتام . بي گومان وا
دوزي پهوه

بوسويل:

(ههر له سهر قسه ي خوي نهروا) : به لئ نه ي گه وره كان . .
تاوانيكي گه وره له رووي شاعيري مهزنانا كراوه . . بهر له
۲۰۰ سال وه تا نه م كاته و امان نه زاني شه كسپير چيروكه كه ي
به م چه شنه نووسيوه كه ديومان به لام وا هاورئ بچووكه كه مان ،
كاكه وليام په رده ي له سهر دانه ي بنه گه يي به كه مي هه لمالي و
بوي روون كردينه وه كه شه كسپير زور لئ كراو بووه . . .
چونكه نه و تاكه وشه به كي نه نووسيوو كه بوني شووره يي ليوه
بيت و شهرمي پياو دابرووشيني .

وليام:

(به خوي نه لئ) : ئا ، زور باش له چيروكي شاليري
شه كسپير سهر كه وتم و له كاري خوم دنيا بووم ، نه مه نده
هه لنان و پي دا هه لگوتنه ي گويم لي بوو ، نه مه ندهم به سه . نه ي
وليام بيروز بايي بيت ! .

سامويل:

وه ئيستاش ، گه وره كانم ، شتيكتان پي نيشان نه دهم سه يرترو . .
كوره كه م نامه به كي دلداري تان بو نه خوښته وه كه شاعيري
هه لكه وتووي نه مرمان بو دوسته كه ي (آن هاڅوا) ي نووسيوه . . .
سا بيخوينه ره وه رو له م ! . .

ئيرلهندي مردوو: نامه كه م خوښنده وه ، گشتيان كه وتته هه لسه نگاندن و
پي هه لگوتني به وشه ره نځينه كاني ، ته نانه ت (بوسويل) هاته
سهر نه ژنو و نامه كه ي بو ليوي بهرز كرده وه و ماچي كرد . . ئاي
كه نه زاني منم نه و كه سه ي هه موو پيتو وشه به كي
نووسيوه و شه كسپير له نووسين و له تووسه ره كه ي بي ناگايه لا
نه ودهم ، ليكم دايه وه . . گوتم ، من كه ئاوا سهر كه وتم له

هه لفریواندنیان ئەهی که واتە بوچی چیرۆکیکی شانویی تهواو ،
تراجیدیایه کی هۆنراوه نه نووسم و نه ویشس بدهمه پال
شه کسپیر ؟ !

له ژووره کهی ترا ده سم کرد به نووسینی چیرۆکه
هۆنراوی یه که که ناوم نابوو (فورتیگه پاشا) به لام پاش ههفته یه که
کابرایه کمان لی به ژوور کهوت ، ئەم پیاوم (ئەدموند مالون)
بوو ، یه کیکه له گهوره ترین شاره زا کانی کرده وه کانی
شه کسپیر .. به شیوه یه که خوی کرد به ژوورا ، له تووره یی و
قینا نه له زوی یه وه . منی به ساخته تینا کردت له موری
شه کسپیرو هیمنگی سهر به لگه کونه کهی (بلاک فاریزه ر)
تاوانبار کرد ..

مالون :

ئه پرسهی چونم زانی ؟ بهم زوانه به لگه یه کم دوزیوه ته وه که
مۆری (چون هیمنگ) ی له سه ره و زور له به لگه ی (بلاک
فاریزه ر) جیا به ، ئەمه مانای وایه ئەم مناله هه مووتانی به
هه که بردوووه .

وليام :

کاتیکت ئارام بی .. مستهر مالون .. تو ئەوه نازانی که دوو
کهس هه ن ناو (چون هیمنگ) ؟ یه کیکیان کورت و نهوی که بیان
که له گه ته ، ئنجا ئەوهی به لگه کهی توی مور کردوووه ، کورته
بالا که یه وه ئەوهی هینی منی مور کردوووه ئەوی تریانه . وه
ئه توانم زور چاک ئەمه شت پی سه لیمم ..

مالون :

ئه تهوی (ئەدموند مالون) یش هه ل بخه له تینتی ، ئەهی گه و جی
ساوا ؟

وليام :

نا ، نا ، نه خیر .. به لام هه ر ئەوه نده ئیستا ئەچه لای مستهر

(هی) و نامه بهك یان دوو نامهت بو نههینم که هیمنگی کورته
بالا موری کردبی .

★ ★ ★

ئیرلهندی مردوو : بهلکه کهی (مالون) م وهرگرت و زور به وردی
سهرنجیم لی هه لکرت و دامه وه دهستی . ئنجا خیرا چوومه
دایره کهی خوم و دوو نامه ی کورتم نووسی و بهو ئیمزایه ی
ئه و گهره کی بوو مؤرم کرد . هیشتا مه ره که به کهی وشک
نه بوو بوه وه ، پاش نیو سهعات هاتمه وه ، هه ر که مالون لی
وهرگرت و پشکنی و لی ورد بوه وه گوتی :

مالون :

راسته نه مه ئیمزای هیمنگه ، بهلام له گهل نه وه شه وه گومان
له دوزینه وه کانی کوره کهت نه کهم ئه ی مسته ر ئیرلاندا .

بوسویل :

جا ، بوچی ، گه وره م ؟

مالون :

چونکه چیروکی شا - لیر که ئه لئ نه مه دانه ی به که مجاری
شه کسپیره پرو بووچ و بی مانا بوو

سامویل :

بهلام شاره زاکان بریاریان دا که ...

مالون :

(پی ئه بریته وه) : توخوا به وانه ئه لی شاره زا ؟ نه وان هه ر
پارچه هونراوه به کیان بو به نیت ، هه ر پیت گووتن شه کسپیر
دایناوه ، کرنووشی بو ئه بهن .. بهلام من .. ئه دموند مالونم
شه کسپیر په رست نیم .. کوره کهی توش ساخته که ریکی زور
زانایه ئه ی مسته ر ئیرلاندا .. ئه وه یه ئه توانم ئیستا بیلیم !

★ ★ ★

ئیرلهندی مردوو : گویم به قسه ی مالون نه دا ، زور به گهرمی به وه
ئیشیم تیا کرد تا له نووسینی چیروکی فورتیگه ر پاششا
بوومه وه گوا یا نه مه مه رگه ساتی (٤) ون بووی شه کسپیره !

- ٨٥ -

په لہم لی کرد ، تا له سهر شانوش پیشان بدری ، پیش نه وهی
 (مالون) لیم به خو بکه وی و خه لک بو رقه بهری چیرو که که
 هان بدات .. ته واوم کرد .. شه وی پیشاندانی ، هوی
 تیاتروی (دوری لین) مونجهی نه هات له سهر که ران ، که
 هه موو په سندکه رو سهر سور ماوی بلیمه تی دانره که ی
 بوون . ههر که به شسی یه که م دواپی هات گویمان له
 جوولانه وه یه کی ناوه خت و بی جی بوو له لایره که دا ... نه مه
 (مالون) بوو تیپیکی له سهر سهری یه کان به کری گرتبوو که
 میوه ی بوگه نیان تی نه گرتین ، نیمه ش خیرا خومان کوتایه
 ژووری (جل دا که نندن) .

ویات :

وا بزانه مالون نارام ناگری تا مستهر (هی) ناشکرا نه کات .

سامویل :

راست نه لی ی ، ولیام .. پیویسته نه و مستهر هی یه ی نه یلی ی
 بانگی که یته ماله وه ، پیش نه وه ی بو جاری دوو وه م چیرو که که
 له سهر شانوش پیشان بدریته وه .

ولیام :

به لام من به لیم پی داوه ، که ههر چونیک بیت ، په رده ی له
 سهر روو ههل نه گرم .

سامویل :

نا ، رولم ، ههر نه بی بیت و به عالم بلی نه م ده ستنووسه ی
 شه کسپیری له کوی هی ناوه .

ولیام :

به لام ناخر تووره نه بیت و جاریکی که نا هیللی و شتیکی ترم
 ناداتی . هه موو چیرو که کانی شه کسپیری لا هه یه .. چیرو کی
 هه نری چوارهم .. هاملیت .. ریچاردی دوو ههم ..

سامویل :

نه خیر ، بی سووده .. ولیام .. پیویسته مستهر هی بانگ
 بکه یته مال تا خه لکه که بیینی .

* * *

ئيرلەندى مردوو : بەيان داھات ، لە کاتى دانراوا ، خوم بۆ خەلکە کە ناشکرا کردو ھەموو شتیکم لا درکاندن ، ئەوساشى بروايان نەئە کردو بە شىتبان دائەنام ، منيش چيم پىنەما ئەو ئەبى لە پيش چاوى ئەوان ، نامەپەکم نووسى و ئىمزاي شەكسپيرم لە سەردانا . ئيتىر بە جوپن و قسەى ناشيرين بەرپوونە سەرم پيسترين ناو ئەتورەيان لى نام . . بليغەت بووم . . مەزن بووم کە کردەو کاتى خوم ئەدايە پال شەكسپير ، بەلام ئيستنا بووم بەر گەوجە کە ھيچ کەلک و سوودىكى پيوەنى بە . . بوچى لا چونکە من وليام ئيرلەندم وليام شەكسپير نيم . ئا ئەمە بە چيروکى من ، ئەي گەرە بەريزە کان ئيتىر ئايا تاوانبارم ئەکەن ؟ من چاکەى ھيچم لە ئيوە ناويت ، تەنيا نامەوى ئينسافتان ھەبیت ، پاش ئەوە کردەو کاتم پير چووتە تەووە و بيرە و ھەريم ون بوو .

دەنگى لە ئاسمانەو : ئەو کەپە سکالا ھەل دەريژى لا
ئيرلەندى مردوو : (بە واق ورمە ئەو) : کەپە . . کى قسە ئەکات ؟
دەنگە کە (نيزىک بوو ئەو) : مستەر ئيرلەند نام ناسبت ؟
ئيرلەندى مردوو : شەكسپيرت ؟ ئەي خواکەم ! . گەرەم ليم پيوورە کەمى چيروکە کەت (شام لير) م دەستکاری کردبوو .
شەكسپير : ھەر بۆ ئەوئەشە ، داواى لى بوردن ئەکەيت ؟ بە پيچەوانە من زور قابلم بە چاک کردن و دەس ليدانت ، بەلام يەک شت سەرسام ئەکات . . ئايا ھامليتت لە بيرە کە گوئى : « ئەبم يا نابم »

ئيرلەندى مردوو : بەلى زور چاکم لە بيرە .
شەكسپير : تو باوھرت وايە ئەم ديمەنە زور دريزە ؟ ئنجا بوپە کورتم کردەو . . ئيستنا وای لى ھاتووہ . . کە ھامليت ديتە ژووورەو ئەلئى : . . . .

(دەنگە کە ون ئەبیت)
 (موسيقاي گوناي)

(١) ئالەدان : کليلدان ، داخستن (٢) نيلە : بارچە (٣) گريت : نانسيرين . عميب .
 (٤) مەرگە سات : وابزانم وشەبەمى جوانە ئەگەر لە شوين وشەى (تراجيديا) بەگارى بھيئين واناي لەم چيروکە دلگيرانەيە کە ئەنجامى بە گارساتى مانەمين و مردن ديتەوہ .

مواوآره كان

نووسینی : مهم

ههردووکیان به جووته .. به هه ورازه که ی پشت گوندی (نازی) دا
ههله نه گهران، وه له ریگا باریکه هه لدیره که، به خاوی ههنگاویان نه ناو ..
وه کوو پالیان پیوه نرابی ، وا له شیان نه گوازه وه . ههتا سهه نه که وتن ،
لووتکه ی شاخی (ئاودهل کیو) .. دهشتی (بهراز گر) وه رووباره
گه وره که ، له بهر چاویان ئاشکرا تر نه بوون .. وه ناوچه ی (شیروان) و
(میرگه سوور) یان باشتر لی دهر نه که وت .. له پر راوه بستان ..
ئاوریکیان له یه کتر دایه وه .. پیاوه که پرسی ؛
— پیچهک ، نه هه سیینه وه ؟

پیره میردیکی زراف بوو ، هیسکی گونای له بن پیست ههلی
دابوو .. رانکه که ی له بهر کونی و شری چ رهنگیکی نه ئه دا، سهه چوکی و
دهره لینگکی له بهر پینه ی زور نه ستوو روو گری — گری ببوو، چوخه لیککی
بی کراس له بهر بوو ، سنگ رووت و په راسوه کانی به دهره وه بوون .
له گهل هه ناسه ی زوو — زووی سنگه موای به که ی بهرزو نزم نه بوه وه ..
بوخچه یه کی قه به ی چلکنی دابوو سهه شانی ، وه له ژیر باری
بوخچه که و سالانی ته مهنی به سهه چووی .. کوور ببوه وه ، بویی وا
به گرانی ههنگاوی نه گوازه وه به هه ورازه که دا ههله نه گه را ..
راوه ستا ، هه ناسه یه کی دریزی خوارده وه ، رووی کرده پوور
مامز .. که پیری ژنیککی قوته بنه ی ورگنی دهم و چاو چوچه یی .. پان
بوو ، روو گرژو چاوه کانی به رو پشت سووتاو .. چ تاقه برژانگیکیان
پیوه نه مابوو ، به کراسیکی خامی شین له شی خوی شارده بوه وه ،
بسکه کانی له ژیر ده مامکه بوره که وهک تیسکه خوری سپی سهه ریان
دهه هینابوو .. تئاوریکی دابوو پهشتی ، وه ههردوو دهست بهنده کانی
له سهه سنگی گری دابووون .. له گهل ههه ههنگاویکی نه ی نا نه ختیک

ټه چه مایه وه . ټه ویش راوه ستاو ټاوریکي ماندوو بووانه ی له مېرده کهي دایه وه و گوتی :

— به لی . . خودی ، بلا . . پیچکه رونین . . ماندی یا خوېره تینین . . ټه و دمه نیواره یه کی دره ننگ بوو ، ټاسو وهک چاوی گرینوک لیل و سوور هه لگه را بوو . کزه بایه کی گه زینه ر له چیاکانی کوردستانی باکسوور ، به ره و روویان ټه بوو ، له میژ نه بوو له ده شته که دره باز بیوون ، وه له رووباری به رزا گر په ریوونه وه . . رانکی مام سیودین هیشتا به چاکی وشک نه بیوه وه کزه با سارده پایزی یه که ش نیم و ته راتی یه کهي رهق کردبوو . . هه ر له بهر ټه و ه ش کراسه کهي پوور مامز به سستبووی و وه کوو که ول بهل بیوو ، وه ره پ راوه ستا بوو .

لاری بوونه سهر جوگه له ټاوه کهي روخ ریگا ، مام سیودین پری دایه تووره کهي سهر پشستی پیری ژنه کهي ، وه له سهر خو دای ټایه سهر ټه رزه که ، پوور مامزیش هه ردوو ده سستی بردنه ناو . . وه مه لو تکه یه کی لی دهره ینا ، نه ختیک لی ورد بووه وه . . بو باوه شی به رز کرده وه . . به سنگیه وه نووسانندی ، له پاشان مام سیودین ده سستی بو پان کرده وه و لی وه زگرته باوه شی ، تیر بونی کرد ، ټینجا دانیشته و خستیه ناو کوشی ، سهر چاوه کهي له سهر لادا و چاوی تی برین . . پوور مامزیش راست بووه وه و ټاوریکي له ده شته به رینه که دایه وه . . ده شته که بیوه دهر بایه کی شین و ره شی بی پایانی په نگاوه ی دوو کهل . له هه نندی جیگاش سولیه ټاگر له گهل دوو کهل به گورزه به ره و ټاسمان پیچیان ټه خواردو به رز ټه بوونه وه . . له و سولیه ټاگرانه جی شوینی گه لیک گوندی به دی کردن . . گونده جوانه قه شه ننگه کانی بارزان ، ها . . ها . . ټه وه (که کله) یه ټه سووتی . . سولیه شینه ټاگرینه کهي به رام به ریشی گوندی (خیره زوک) ه . . ټا ټه ویشیان (گرگال) و ټه ویان (پیرسیا) و (ژاژوک) ن . لووتکه ی چیا ی پیرانیش وه کوو دوورگه له ناو ټه و دهریا دوو که له دا چه تری سپی هه لدا بوو . . ټه و روژانه له شکر ی دوژمن به گورجی بو ناو جه رگه ی ولات ټه هاته ییش ، وه به ریگایه وه ته رو وشکی ټه سووتاند ، بی برانه وه ته قه ی تفه ننگ . . گرمه ی توپه . . بومبا ټه هاته گوی . پیری ژن به و دیمه نانه هه سستی جوولایه وه و دهر وونی گری گرت . . له بهر خو یه وه گوتی :

— خودی .. مهزنه ، ئیشه لالا رووژهك دهیت .. مه تولهی خو ..
وهکهین . ئیشه لالا دهیت .. نهو روژه ..
به زویری رووی وهر گیرایه وه لای مام سیودین ، وه په لزاری
تووره کهی دا .. کوتیکی داری له قورنهیه کی دهرهینا ، پری کرد له ناو
گیرایه وه سهر مه لوتکه که : سهری به سهردا گرت و به دهنگیکی نووساو
پرسی :

— سهری وی .. هیشتا .. گهرمه ؟

— رهشکو .. بابو .. (مام سیودین بانگی کرد) .

چ دهنگو هست له ساواکه وه نه هات .. نهوهی له له ششی
ئه بزووته وه ، تنها .. ههر دوو لا لووتی بوون که له گهل هات و چوی
هه ناسهی پهل .. نه بوون و .. وه بهك نه هاتنه وه ، له بهر پرچک و پهرو
زورهی نساواکه یان تی لوول دابوو ، جگه له رووی چ جیگایه کی تری به
دهره وه نه بوو .. ساوایه کی رهش تاله ی چورچ بوو ..
پوور مامز وه کوو به پرسیاره که ی پیشووی دلی دانه که وتبی
پرسی به وه :

— هیشتا .. سهری وی ههر له .. جوشه ؟

— نهو .. هوش له خو .. نینه (مام سیودین سهری هه ژاند) .
پووره مامز سهر په نجه ی دهستی خسته سهر نیو چاوانی ساواکه و
دهمی له سهری نریک کرده وه ، به جوش سهر و روومه ته گهرمه که ی
ماچ کرد .. دلی هاته کولین ، گریان زایه چاوی .. چهند فرمیسیکی
باراندنه سهر رووی ساوا بی هوشه که ، پاشس کاتیک سهری
هه لهینایه وه ، دهستی برده باخه لی .. گلوله په موویه کی بچووی لی
دهرهیناو ، خستیه ناو کوتکه ناوه که ، هه ندیک ناوی پی هه ل مژت ..
وه به ئاسته م دوو سه دلوبه ی رژاندنه سهر دهمی قوو چاوی ساواکه ..
ئاوه که به ناوین ههر دوو لیوی دا .. جوگه له ی به ست و خزین تا به سهر
روومه ته کانیه وه پهرت بوون .. به ته نیشتی دهستی سرینیه وه .
رهشکو .. کوری من .. چاوا خو هه لینه ، نهز ، قوربان !
پوور مامز به بهر نووز که به که وه وا ئه پارایه وه ، نیشانه ی ترسو و

چەشیوی یه کی بی پایان له سەر رووی دیاری ئەدا .
 مام سیودینیش .. به وەرەسی سەری به سەر سنگیهوه کهچ
 کردبوو ، چەند دانە فرمیسیکی به ریشه سپی به که یه وه گیرسابوون ..
 وه که وتبوه قوولایی بیر کردنه وه و یادگار .. رستهی ژبانی رابوردووی
 به بهر چاودا رانه بوورده وه ، گری .. گری به سەریا ئەچوو وه .
 روژیکی له روزانی رابوردووی دووری که وتوه یاد .. ئەو سەرده مه
 گەنج بوو .. که له شکری عوسمانی خوینخوار ، هەر چوار سووچی
 ولاتیان خسته ژیر نیزه ی سته م و لووله ی تفهنگ .. وه به ناگرو ناسن ،
 درندانه ویرانیان ئەکرد .. لاوه قاره مانه نیشتمان پهروه ره کانیش ..
 شیرانه پیشیان پی گرتبوون و به ره ره کانیان ئەکردن .. له هه مه مو
 لایه که جهنگاوه ران ده ستیان دابوو چه که پاریزگاری ی نازادی وشه ره فی
 نه ته وایه تی خویان ئەکرد ، باوکی مام سیودینیش ، یه کیک بوو له و
 خه باتکه رانه و .. له سەر لووتکه ی (پیرس) له نورینگیک .. چوکی
 دادابوو .. ئەو روژه .. ئەم تولازیکی ته مه ن پازده سالان بوو .. وه که
 هه رزه کاره چه که دهس که وتوووه کانی ته مه نی ، له ناو سه نگه ره که ی باوکی
 چاوه روانی چه کیکی ئەکرد .. بو ئەوه ی بچیه ریز شه ر که ره کانه وه ،
 یان جیگای ئەوانه بگریته وه .. که به گولله ی دوژمن ئەپیکرین .
 تا ئیستاش دهنگی هاوکی خوا لی خوش بووی له گوی دا ئەزرنگیته وه
 که له پر بانگی کرد :

– ئاخ .. کورم .. ئەز پیکرام .

که خوی دا به سەر لاشه که ی باوکیداو قلی گریان گهرووی گرت ،
 خه ریک بوو هاوار بکات .. به لام باوکی دهستیکی به سنگیهوه ناو ..
 تفهنگه که ی نایه دهست و به بزه به کی تالی خویناوی پی ی گوت : کوری
 من .. نه گری .. شه رمه بو مرویان گریان .. ها ئەمه تفهنگی من ..
 کوری باوکی خوت به .. توله یا ولاتا خو .. بستینه و ری مه ده دوژمنی
 خاکی کوردستانت بشیلی و .. مله تی مه .. دیل بکه ن و بچه وسینه وه ،
 هه رگیز حه قی ولاتا خو .. له دهست نه ده ی بلا بکوژی ی به شه ره ف ..
 له ریگای خه بات نه وه که سەر بو ناحق بچه مینی .. مردنا سەر
 به رزی .. نه که ژبنا دیلی و کویله پی ..
 مام سیودین .. وا قه و ماوانی ئەو هه موو سالانه ی رابوردووی پر

ٺازارو ناسوري .. پر خهباتو مل ملانه نه بهزانه دورو دريڙه ڪهي
 گهلي ڪوردي وهڪ ڪاروان .. بهريز به خه يالدا تي نه پهرين .. تا گه يشته
 سهر ڪاره ساتيڪي پر ٿيشو جهرگه بر .. پر فرميسڪو خوين .. پر
 ناله باري و سته مڪاري .. نه و روڙهي ڪه هيزي به زهبرو زهنگي
 حو ڪوومه تي ڪونه په رستي سهر به ٿيمپريالست ، بو جاري سيهم به
 توپو فرو ڪه بومبا هاويڙه سووتينه ره ڪانيه وه .. به رهنگاري گياني
 گهلي ٺاسايي ٺاشتي خوازي نه و هيزه ره شه .. ڪيلگه و مه زراي هممو
 گونده ڪانيان ٽيڪ دان، وه راوي پالهو، ڪاسبو ڪريڪاره بي تاوانه ڪانيان نا
 تا ٺالو بالندهو دارو باري دارستانه ڪانيشيان له ناو بردن .. وه
 دهستيان دريڙ ڪرد بو پيروز ترين پيروزي مروف ، ٽه و وه ختس ٺم
 پير بيو ، ته مني تي پهر بيو .. زور بسوي ٽه بوه وه ڪه په ڪه و توو
 له ناو ڪوليت ه قورينه ڪه .. بي ده سلات ڪه و تبوو بي ٽه وهي تواناي
 هه بي دهوري ڪي تريش بنوني له پيناوي پاراستني ولانه ڪهي دا .. وهڪ
 هه رهي گهنجي ، وه جوره ها يادگاري تالو پر ڪوپره وهري پاليان به
 هه ستو ميشڪيه وه ٽه نا ، بريني ڪون و نوي ها تبوونه وه سوتو
 سوي .. به تايه تي ڪه دهنگ و باسي هاتنه پيشي دوڙمني بي ٽه گه يشتو
 چون له ريگايانا وشڪ و تهر ٽه سووتينو چولو ٺاوه دان ويران ٽه ڪن ..
 يا .. ڪه جار جار له دوور دهنگي گرمه به ڪه ٽه ي دا له په ردهي گويچڪهي ..
 ڪه له تاوان ٺو قره ي لي هه ٽه گيراو هه ٽه ستايه سهر بي به پاناي
 ٽووره ڪه دا .. به په شيوي هاتو چوي ٽه ڪرد .. ٽه و رووڙه لانڪي
 ڪوره زا ساواڪه شي له بهر ده رگا دانرا بو .. سهر پوشيڪي سووري به
 سهروه بو ، (په ريخان) بو ڪه ڪه شي له روخ لانڪه ڪه دانيشتبوو
 خهريڪي گوره وي چنين بو .. به بي به ڪيش لانڪهي ٽه هه ٺاندو به
 ٺاوازيڪي نه رمو پر سوز ڪور په ڪهي ٽه لاوانده وه . ڪه مونجڪ تووره بي
 هير شيان بو هيناو چه مايه وه .. شيشه ٺاسنه ڪهي سهر ٺاگرداني
 هه لگرتو .. چووه بنه باني ٽووره ڪه .. به شيشه ڪه چند خشتيڪي
 له ديواي پشته وهي ده رهينا .. تا ڪولانه ڪي تي ڪرده وه .. دهستي
 برده ناو تفهنگيڪي (قوناغ به گري) ي هاته ده ست ٽه و تفهنگهي ڪه له
 تاو سهنگه ره ڪهي (پيرس) له باوڪي شه هيدني وه رگرتبوو .. ٽمه
 جاري چواره م بو هاناي بو ٽه هينا : چار چي به .. مروف هه ٽه بيت

پاریزگاری ی ئابروو مافی خوی و - ولاته‌که‌ی بکات « بهم جوړه لیکۍ
نه‌دایه‌وه . تفه‌نگه‌که‌ی هینایه بهر رووناکۍ . له خولو و گهرد
سری‌یه‌وه و ، به دیواری ژووره‌که‌یدا په‌سارد .

نه‌وه‌بوو بو به‌یانی‌یش (مامه‌ند)ی کوره تاقانه‌که‌ی تفه‌نگه‌که‌ی کرده
ملی و شیرانه ریگای گرتنه بهرو چووه ریزی لاهه جه‌نگاوه‌ره
خه‌باتکه‌ره‌کانی تر ، که له سهر لووتکه‌ی چیاکان . له دول و
دهشته‌کان . به شهو ، به روژ ، پاریزگاری ی نیشتمان و به‌ره‌ره‌کانی‌یان
نه‌کرد دژی دوژمنی دهست دریز کهر .

مام سیودین بهم جوولانه‌وه‌یه‌ی کوره‌که‌ی زور دلخوش بوو .
وه دلنیایی هات‌که هه‌رگیز په‌که‌وته‌نی‌یه‌و . جیگای چول‌نی‌یه‌و نیشانه‌ی
کامه‌رانی‌یه‌کی گهرداوی له سهر روو دیاری‌دا ، ناهیکی فه‌راموشانه‌ی
هه‌لکیشا . مامه‌ندیش نه‌به‌رده‌رگا سهر لانکه سووره‌که‌ی هه‌لدا‌یه‌وه و
سهرده‌میک روانی‌یه‌په‌له جه‌رگه‌که‌ی ، په‌ریخانی‌یش تا چند هه‌نگاویک
دوور له زنجه‌که‌یان له‌گه‌لی چوو ، به بزه‌یه‌کی خوشه‌ویستانه به‌ری
کرد . که گه‌رایه‌وه ساواکه‌ی له لانکه‌که‌ده‌ره‌یناو گرتیه باوه‌ش . پر
ناره‌زوو روومه‌ته نه‌رموله‌کانی مژی و . گه‌رده‌ن و بناگوی ی بون کردن و
له بهر ده‌رگا رووه و چیا به‌رزه‌که وه‌ستا :

- خودی . مه‌زنه . . . نیشه‌للا . روژه‌که دهیت توله‌ی خو
وه‌که‌ین !

وا به مرقه‌وه جوشی ده‌روونی دامرکاند .

مام سیودینیش تا مامه‌ند ئاوابوو له ریگاکه وه‌راما . به‌لام له‌وه
بی‌گومان بوو که هه‌رگیز چاوه روانی‌ی نه‌وه‌ی نه‌نه‌کرد کوره تاقانه‌که‌ی
به‌ره و پاش بگه‌ریته‌وه ، له پاشا رووی له ساواکه کردو چه‌چه‌کانی
گرتنو له رووه لوچاوی‌یه‌که‌ی . له چاوو . له نیوچاوانه گرزه‌که‌ی
هه‌لسوت . وه گواستیه‌وه سهر ریشه سپی‌یه‌که‌ی و خسته‌یه ناو
دهمه بی‌دانه‌که‌ی . دلی پیری هاته جوش و کولان . گریان شه‌پولی
بو گه‌رووی هیشاو . به‌ده‌نگ ناهیکی هه‌لکیشا . چاوی ئاویان تی‌زا .
به تایبه‌تی که نه‌و روژه‌ی هاته‌وه یاد که دایکی ساواکه بهر بومبا بارانی
تیپه فروکه‌که‌ی دوژمن که‌وت . نه‌و روژه شه‌سستیر وه‌که باران
گولله‌ی نه‌باراند ، بومباش نارچه‌که‌ی سهره‌وژیر کرد . په‌ریخانی‌یش

نان و تفاق و دهرمانی بو جهنگاوه ره کان بردبوو ، به راستی روژیکی پر
سام و ماته مین بوو . . هه موو دانیشتوانی گونده که له ژنو مندال و پیر
بو په ریخانی نازدار فرمیسیان نه باراند ، ره شکوی کوره ساواکه ی
نه بیت که به سهر پستی لانکه که وه . . هه رفه لفی بوو . . وه په نجه ی
دهستی نه مزی و چاوی بری بووه بن میچی ژووره که ، جار جاره ش خنده
نه ی گرت و پانی ی پی به خرپنه کانی له پستی لانکه که نه ژهنی .

مام سیودین که نه و دیمه نه ی هاته وه به رچاو نارامی لی هه لگیرا . .
هه ناسه ی تهنگ بوو . . خوین هیرشی بو سهر هینا . . دلی که وته په له
فرکی ، رهنگی هه لیزرکا . . گری رکو توله دهروونیان گسرتوه . .
ته زوویه که به میشکیا هات رسته ی بیره وه ری لی پچراو . . هاته وه
هوش خوی و . . شیتانه رووی کرده وه ساواکه ی ناو کوشی و
کوله مستیکی به ره و ژوور بهرز کرده وه به توندی هاواری کرد :

– ره شکو . . کورا بابی خو . . نابت . . نابت . . خودی . . نابت
هوتو بمری . . تولا ولانا . . بریندارو دیل کرای نه که یه وه ، توله ی
شه هیدان ، ره شکو . . ره شکو . . چاقا باو کاخو ، رابه . . رابه
کورا شیران . . سهری خو هه لینه ، باب . . چاوه روانی کورا دکن ،
فهلان خه باتکه ر پی دوین !! ؟ . .

نه و کاته ش پوور مامز سهرده میک بوو نه بوورژاو جار جاره خوی له
بیر نه چوه وه . . له گهل هاواره که ی مام سیودین راجله کی و سهری به
سهر مه لوتکه که دا گرت و به به شوکاوی هه لی بری یه وه و له رووی
میرده که ی . . راما . . چاوی له سهر یه کتری دانان و له گه روویه کی
وشک خوزیکی قووت دایه وه و ، چهند جاریک سهری هه ژانند . .
دهماری دهستی ساواکه ی گوشین . . پارچه په موو که ی گرتوه دهست
له کوتکه که چهند دلوپه یه که ناوی پی هه لمزی یه وه و سهر له نوی له سهر
لیوه به باره کانی ره شکوی گوشی یه وه . . لیوه کانی ره شکو نه م جار
بزووتنه وه و به ملچه ملچیکی دلگیر که وتنه مژینی ناوه که .

ژنو . . میرد . . چاویان له چاوی یه کتر چه قین . . گورانیک
هاته سهریان . . وه نیشانه ی کامه رانی یه کی بی پایان . . له سهر رووه

زمرده گهر داوی به که بیان دوو باره بووه وه ، له گه لیا تاسانو به شیواوی
ههردووکیان بانگیان کرد :

- رهشکو ... نهز قوربان ؟ !!

رهشکو دوو چاوی رهشی جوانی وهك نهستیره گهشی کردنه وه و
به ره و تاسمان روانی . وه کوو له شتیکی نهینی دووری بی دواپی و د
بوویته وه . بزیه کی خنجیلانه به سه زاریا تی بهر بوو .

نهو کاتهش (نهستیره ی به بیان) به تاسمانه وه نه گه شایه وه ،
تاسوی روژ ههلات نالایه کی سپی خویناوی ی هه ل کردبوو . چهند
پنکه هه وریکی مه یله و سوور تیکه لاوی هه وره سپی به کان بیوون ، وه کو
وینه ی چیا گهردن که شه به فرو خویینه کانی کوردستانی دوو باره
کردیته وه ، که به لگه و نیشانه ی قاره مانی و خه بات و خبه خت کردنی
گه لی کوردی نه به زن . له پیناوی رزگاری و نازادی دا . ناگری گونده
سووتینراوه کانیش تریسکه ی مه شقه لیان له چاوی ناواره کان نه چه قی و ،
له سه رووی روو باره که دوو باره نه بووه وه . روو باره که ی وهك
جانه وهریکی ترسینهر نه بریسکانده وه .

جگه له نهستیره ی به بیان . چهند کومه له نهستیره ی تریشی
سینگی شینی تاسمانی نه و بهره به یانه بیان رازاند بووه . به لام له هه موو
نه و نهستیرانه جوانترو پرشنگدار تر نه و جووته نهستیره یه بوون که له
ناو کوشی مام سیودین نه دره و شان وه وه ههستیکی سیجری و گیانیکی
تازه بیان به دوو ناواره کان نه به خشی ، که هه موو کویره وه ری و ناژارو
ماندوو یه تی بیان له گه له بیر نه چه وه ، گیانیکی نوی ی پر له هومیدو
سهر که وتن . وه به هیزی نه و گیانه تازه یه هه لستانه وه و ریگیان گرت وه
بهر .

له سه روو نه وانیسه وه . ریچکه ی ناواره کانی تری بارزان .
وه کوو کاروانیکی دریز بهره و گه رووی (سهر که م) ته کانیا ن نه داو ، به
سهر خاکی کوردستانی به ئیرانه وه به ستر او دا شور نه بوونه وه .

دواکهسانی کاروانه که مام سیودین و پوور مامزو رهشکو پوون .
 پوور مامز رهشکوی توند له باوهش گرتبوو . مام سیودینیش له ژیر
 کوله کهی سهر پستی نهختیک چه مابوه وه . گورج ههنگاوی نه ناو .
 سهری له بن باره که کیل کردبوه وه له کاروانی ناواره کان رانه ما .
 هه ر که گه یشتنه سهر بسته که و پیش نه وهی بو نه و دیو نشیو
 جینه وه ، پر ناره زوو په روش . ناوریکیان به ره و دوايان دایه وه . مام
 سیودینیش له ژیر باره که بانگی کرد :

– خودی مه زنه . . روزه له هه ردیت . . ملله تا مه . . توله یا خو
 بستینیت . . به لی . . دیهیت نه و روزه .

سو پاسی

خوشکه نه سرین فه خری له باکووه نه م دوو کتیبه ی به دیاری نلردوو ه
 پو نامه خانی هیوا (په ندو قسه ی پیشینان له روزه لاتندا) که ناموژگای
 نه ته وه کانی ئاسیای نه کادیمیه ی زانستی سو فیهت ده ری کردوو ه ، وه
 (فره هنگی کوردی – رووسی) نووسینی پروفیسور به کایف که
 زانایه کی کورده .

زور سو پاسی خوشکه نه سرین نه که یین .

دیمه، ییکی سامناک له سهر سنوور

قهله ندر نالانی

نال نالی پیره ژنه کویره که .. ناخو داخی دایکی مناله ساواکان ..
گیزه گیزی میشو مه گز .. کوره کورو باره باری پاتاله نه خوشه که ..
کرووزانه وهو گریانی مناله چاو نیشاوه دهرده داره کان .. نه مانه هموو
له لایهک ، له لایه کی تریشه وه مه ترسی و دله خورپی له بهر ده سی
دریژی پی او خراپو ری گره کان ، ماله که یان کردبوو به شیویکی
دوزه خ ! .. دوو که لو جه خارو قرچه قرچی دهر وون بوو به پارچه
هیو ریکی تالو گرژ به سه رمانه وه ، کرووزانه وهو ناله ی لهش به باره کانیش
بوو بوو به تریشقه و برووسکه نه م هوره ناله یان پیچو لوول نه دا .
داخم ناچی ! کوره لای خوی به دیده نی چوو ته وه ، شادمان و دل
تاواشته بیت ..

نه ی بو کوی بچم ؟ وه ک ریوی ی فانگ دراو په نگم خوارو وه ته وه ،
باش وایه بگه ریم به ناو ماله دراوسی کانا ، خوم ویل کم .. که چی
نه بینم نه وان گه لیک لی قه و ماوترن ؟ ! ماله که ی خومان به هه شته له چاو
زنجه که ی نه وانا ..

په ی تا په ی تا به دم نه و ناله وه شالاوم بو دینن : توبی و خوا ! تو له
شاران هاتوو یه وه و خوینده واری ، نیمه کوپرو نه شماره زاین ..
دهرمانیکمان نیشان ده .. مناله کان زگیان نه روا ، چاویان نیشی ، ئوف
ولاخه کانمان دهر دیان تی که و تو وه ..

توبی و خوا ! نوو شته مان بو بنووسه .. تامان بو بیره .. تو خوا
نووشته ی مو حافیزه مان بو بنووسه ، دوژمن قهرمان نه که ویت ..
مناله کان به دم هارژنی تفه نکه وه له نیوه شه و ا گه شکه نه گرن ..
وا چاکه بگه ریمه وه ماله که ی خومان ، خوشتره ! سهر نه که مه وه
به ژوردا : ناله یه و کرووزانه وه یه .. ورووژ - ورووژی میشو مه گزه
به سهر چاو به سته ی ساواکانا .. پیره ژنه که (دایکم) دم و چاوی
سوور هه ل گه راوه ، نه لایته وه و نه پاریته وه : بو خاتری خوا نه ختی ناومان

فرياخه ن . . ئاي كويرى و داماوى ! نهينم مناليكى سه سالى سهرى
ناوه ته كوشى . . چاوه كانى هاتوونه ته گل ، دوو لانكهى تر به
ته نشتیه وهن رايان نه ژهنى ، هه ر نه كروو زينه وه . . دايكه كانيان له كارى
تووتنان ، به له شى به بارو منال له بهرى و زگى پروه وه به كول پهين
ته كيتسن ! . .

ئاي له م كانه سامناكه . . هم ته مه كهى نه ره و يته وه ؟ سو پاس بو
خوا ، هيشتا روژى رووناكه ، شه و باله ره شه كهى به سه رمانا
نه كيشاوه ته وه تا ناشى ته قه و ره قه بكه و يته وه گه ر .
- نهى بو نه چم بو لاي كاك (ن) ي برين پيچ ؟ هه ر باشه به س نى به
به چوار دى دوو سه د مالى نه و يشمان هه به ؟ !
نه مه م له دلى خومدا وت و ريگه م گرته به ر . . له م زنج بو نه و زنج . .
جار جارىش نه م وت بو نه ختى داوو ده رمان بو خوم و نه خوشه كان داوا
نه كه م ؟

- ئاي خو من بو نه وه نه چم هه ندى خه م و په زاره له خوم
بره وينمه وه ؟ بو چى نه خوشه كان بوونه ته كرمى سه رم ؟ . .
نه وه نده م زانى به ده م هم گه رده لووله وه له به رده مى پله كانه كانا
قوت بوومه ته وه نه لى چه كه ر داسم !

وادياره كاك (ن) له هوده كهى خويانى به . . نهى بو سرنجيكي
ده رمان خانه كه نه ده م ؟ نه . . وا جوانه هه لوسته يه ك بكه م تا ديته ده ر .
زيره و گريانى مناليك نه دا له ته پلى گويم . . وا دياره زور به ناسوره
به شه پريويكه وه هه ستم راگرته وه . . نه داله گويم : مامه گيان . . خه مت
نه بيت هه ر چه رمى پيشه سه ره كهى دا پسته كاوه ، ئيسه قبانه كهى
نه شكاهه .

زورم دل پى سووتا ، له وانه بوو فركه كه مه ناو ده رمان خانه كه وه . .
به لام پاشه و پاش كشامه وه و گويم هه ل خسته وه . . زريكه هه ر له
زيادى دا بوو ، تيكه ل به م بزركاندنه : بابه ! . . ئيستره كه . .
ئيستره كه . . عه جه مه كان . . عه جه مه كان . . عه جه مه كان . .
مه يه له . . مه يه له . .

به جاريك زاره تره ك بووم وه ك ته لهى ده م ته قيو . . عه جه مى چى ؟
خو به ناو ئيره عيراقه ؟ ! تو بلى من ريگه م هه له كر دى ؟ ! ته ماشاي

دهره لنگی خوم کرد هیچ تهر نی یه ، دیاره له چه مه که نه به ریومه ته وه بو
نه و بهر .

چاوه کانم نه بله ق بوون . . هیشتا له هه یوانه که دا چاوه روانم ،
پیاویکی چوار شانیهی تیک سمرای گرزو پهست له دهرمان خانه که هاته
دهر ، کوزیکی ۷ - ۸ سالانی به باوه شه وه بوو سهرو ملی به که تان
پیچرا بوه وه ، که لو په له که یان خه لتانی خون بوو بوو . دوا به دوا ی نه و
کاک (ن) به دهست و په لی خویناوی و گرزوی یه که وه به ره و هوده که ی
خوی کشا .

نهمزانی نه م ته یسه مه چی بوو ؟ من بوچی هاتم و چیم دی ؟ به
شهر میکه وه ته ماشای باو که ره نجه رو که م کرد کراسه که ی بهری له
خوینا ره ق بووه ته وه ، دهر وونی وه که کلپه ی ته نوور نه گری ، پیشس
نه خواته وه و چاوه کانی شله قاون . .

لی چیومه پیشه وه بو دل دانه وه و لاواندینه وه ی کوره ئیسک
سهو که داماره که ی ، بو نه وه ی له م کاتی گهرمایه دا بی یان به مه مالی
براکه م ، پشویه کیان پیا بیه وه و له م به سه ره اته ناهه مواره بگه م . .
به لام سه ره وتی نه بوو ههر وه که بی یه وی له م قرچه قرچی نیوه رویه دا
دهر چی و بروا . . کاک (ن) زوری پیا هه لاوت به لام بی سوود بوو ، نارامی
لی برابوو ، نه ی وت و نه ی وته وه : نه ی مناله کانی نرم نه بی چی یان به سه ر
هاتی له سه ر گوی چه مه که ؟

که وتی مناله کانی ترم ، به جاری سه رسام مام ، وا دیاره نه م
سه ره اته زور قوول و نه گری سه . .

نه وه ی راستی بی پی له هاتن نه نا ، بو نه وه ی کوره که ی توزی
هوشی پیا بیه وه به نا چاری پستی دابه دیواری هه یوانه که وه ، کوره که ش
ههر نه کرو و زایه وه نه ی بزراکان ، باو که ش به دهستی له نگه ری کوره
بیماره که ی گرتبوو ، به دهستی کیش چاوه کانی ههل نه گلوفی . . په ی تا
په ی تاش داوای له کاک (ن) نه کرد : بو خاتری خوا نه ختی دهرمانی تیژم
بو له چاوه کان که تا نه ختی کول و کویان دامر کیه وه ، نه ختی کیشم ده ری
شه و تی یان که م بو نه وه ی خه وه که م بزریت هه رچه ند شه وو روژیکشه
خه ویان تی نه چوه ، به لام چارم ناچاره ، نه م ته مه له من ناره و یته وه تا
گلوله مان هه روا له لیژیدا بیت ! . .

نهم ديمنه سامناکه کوریکي ماته مینیی پی گرتین ، به ههرجوری
هيوو ناراممان پی گرت له هه یوانه کهدا ، چونکه ناشسی برینداریکی وا
ناسکه له ماوهی سهعات و نیویک بکه ویته بهر تیشکی روژ . به هه لیشم
زانی له چونیته تی نهم به سه رهاته بگهم ، نازانم بنج و بناوانی چی به ،
بیجگه له وهی ههزاریکی کورده له کوردستانی نهو دیوه وه تاراوه . به لام
چون ؟ خوم پی رانه گیرا پیم نا به جهرگی خوما ویستم له بنج و بنهوانی
نهم قورته ناپه سهنده بگهم .

پیاوه که هه ناسه یه کی هه لکیشا لاجاوی کوردهی خسته وه سهه
رانی و سهه ری به سهه را شور کرده وه بی نه وهی له گهل نیمه بدویت ،
وهک تارمایی یه کی له پیش چاوبیت و له گه لی بدویت به شه بریویکه وه .
خوا نهو خوا یه روله گیان ! نیسته قسه یه کم بو بکهیت وا نه زانم
گیانیکی تازه م نه کریته وه به بهه را ، دوینی شه ویش خوا خوام بوو دهنگت
لیوه نه یهت باگیانیشت بسپاردا یه . .
سهه ری هه لبری و راجله کی . . زانی نیمه گویمان بو نهم ناسورانه
شل کردوه . .

– نهم ناوانه ناگرینه له بهر گیانی خوم نه بوو ، بیتوو دهنگی لیوه
بهاتایه دایکه که ی و وردیله کانی تریش نه بوون به خوراکی شسلیگی
تفهنگ . . بهس نه بوو کاتی چوومه سهه ری بووردبوه وه و کشو مات . .
کوره برینداره ناسکه له که تاو به تاو نه له رزی و نه کرووزایه وه ،
دوو باره باوکی نهی گوشه به بهه روکه خویناوی یه کانی . . داخه که م نه بوو
جاریک پی بلیت روله ناره زووی چی نه کهیت و چی نه خویت . . تمهز
رووی نایهت . . نه وهنده نه بی وتی کوره که م خواردنی پی ناخوری ، دلی
گیراوه شه وو روژیکه بیجگه له ناوو قاشی خه یار هه یچ نه چوه ته دیوی
دهروونی ، هه رچهند کولیره یه کیشم به ناو بو نه رم کرده وه هه ر ده می
لی نه دا ، گه ر بشلیی کولیره ی گهنم بوو . . هه ر دلی پرده بویه هه یچ
ناخوا . .

که ناوی کولیره که ی برد من وام زانی له بهر (بی رابه تی ناره زووی
نه کردوه ، له راستی شسلی ناره زووی خواردنی به سهه را بوو .
هه ر چهند ناوی هه ندی خواردنی خوشکیله م بو هه لدا بی سوود

بوو . . تاو تاو ئه‌ی بزرکانده‌وه : بابه ! ئه‌وه ئیمه له کویین . . ئه‌وه کوا
دایکم ؟

راسته کاسه که پر بوو ئاوی لی ئه‌رژی ، ئیتر کابرا بی ئه‌وه‌ی
بی‌یه‌وی باری ئه‌م رووداوه‌مان به ته‌واوی بو روون کاته‌وه ، سا له‌به‌ر
هه‌ر شتی بی ، هه‌ر خوی پی‌رانه‌گیرا . . له ئه‌نجاما رووی تی کردین و
رووداوه‌که‌ی بی سه‌مهینه‌وه والا کرده‌وه :

براکان ! هه‌موومان کوردین و دل پاکین . . راستان ئه‌وی و
راستتان پی ئه‌لیم . . ئه‌وه دیاره ژبانی کورده‌واری هه‌روا کوله مه‌رگی‌به ،
من که له ناوچه‌ی (سه‌رده‌شت) بووم ماوه‌ی چه‌ند سالیکه له گه‌ل
عه‌جه‌مه‌کان دانوومان نه‌کولاره . . هه‌ر شه‌ر به‌کیو بووم ، ماله‌که‌یشم
به چه‌ند لایه‌کا په‌راگه‌نده کردبوو ، به ده‌گمه‌ن له ده‌رفه‌تیکا خوم
ئه‌گه‌یانندی . نه‌وان و پیاوانی میری هه‌مده‌م ناخوڕانیان و داخوڕانیان
بوو بو سه‌ر نگووم کردنم ، وه‌له راستی‌شا ساغم کردووته‌وه به پی‌ی
توماری ناو نووسین خه‌لکی پێ‌ده‌رم و عیراقیم ، به‌لام ئه‌وه‌نده ئه‌لیم
(تاریوی قه‌باله‌ی خوی خوینده‌وه ، که‌ولیان کرد !) .

به‌م گیروده‌بی‌یه‌ ماوه‌یه‌کی دوورو درێژم برده‌ سه‌ر له ژبانما تا
ده‌نگی ئازاد بوونی عیراق به هه‌موو لایه‌کدا بلاو بووه‌وه . . وه باره‌ها
ئه‌مان‌بیست ده‌رگا کراوه‌ته‌وه بو په‌نادان . به‌م بونه‌یه‌وه په‌نام بو ئه‌م دیو
هینا ، هه‌ر چه‌ند خویشم خه‌لکی ئه‌م دیوم . . به‌لام پاش هاتو چوو‌یه‌کی
زور هیشتا ریگه روون نه‌بووم ، وه له به‌ر ئه‌وه‌ی به ته‌واوی ده‌نگم زرا ،
ناچار بووم بو خو ده‌رباز کردن !

ئه‌ی ئه‌بی کی فریامان بکه‌وی و چون ده‌رباز بین ؟ دیاره هه‌ر (پوول)ه
بووه‌ته گیانی هه‌موو شتیک . . به چه‌ند شه‌ویک هه‌ندی ناومالی پێ‌ژو
بلاوم به نیوه مایه ساغ کرده‌وه بو کری بار . . زور که‌س هه‌یه له‌به‌ر
نه‌دارایی به پاره خوی ئه‌خاته ناو ناگری سووره‌وه .

به پاره و پارانه‌وه‌یه‌کی زور پیاویک به دوو ئیستره‌وه پی مل بوو
تا روژیک ده‌ره‌فه‌ت ئه‌بینین ، چه‌ند شه‌ویک له ناو دولی کپا خوم
حه‌شاردا . . به هه‌ر ده‌ردی سه‌ری‌یه‌ک بوو مناله‌کان و مانگایه‌کو دو
به‌ره شرم له شه‌وه زه‌نگا ده‌رباز کرد ، چونکه مناله‌کانم نازین به‌بی دو .
کاکێ خوم ! هه‌رچه‌ند له به‌ر مناله‌کانم بی ئارامم ئیوه راستان

ٺهوى و منيش راست ٺهروم .. هه موو لايه كمان كوردين و دل پاكين .
 له ٺير بالى شهوه زهنگا ، به نشيوو نزارا ٺهرويشتين ، له ترنى
 عهجه مهكان خوم پشت رى و بهر ريم ٺهگرت .. مناليكشم به چاروكه
 له كول شهتهك داوه .. دهستيشم له سهر په له پيتكهى تفهنگه كه يه و ،
 لاپال و نشيووى پر مه ترسيمان گرتووه ته بهر .. دوورو نزيك ٺاگرى
 ديهاته كان ٺه ترووسكينه وه ، جار جار يش دهست ٺه گرم به دهمى مناله كه وه
 كه ٺه كرووزيته وه ، نه وهك پيمان بزائن .
 له ناكاو تر په يهك داي چله كاندم ، تو بلى دعبا بى و داخزايت ؟
 ههستم راگرته وه دهنگى به بهزه بى وهك برووسكه داي له دلم .. له
 دهنگى دايكى مناله كان ٺه چى ، دهست به جى زانيم ٺيسنستره كه په
 وهر گه راوه ته وه و كه وتووه ته سهر قلوورت .
 خوايه ! ناو ٺيرم بانگ كه م .. دهنگه كهش كس ومات بوو ؟ ليم روونه
 يان ٺنه كه مه و مناله كهى پاشكويه تى يان كوره حوت سالانه كه مه له گهل
 رمانى ٺيسنستره كه هه پروون هه پروون بووه .
 به راپسكانيكه وه هه لم كوتايه سهر ٺيسنستره كه ، به خه نجه ره كه م
 تهنگه و قه ياسه كه م هه لبرى .. به لى كوره كه م بوو .. باش بوو دهنگى
 ليوه نه ٺه هات . نه مزانى مردووه يام زيندووه ؟ ٺه ٺيسنستره به سه زمانه كه
 ٺه ترسم ٺير سكم هه لينايت .. من له م پهريشانى به دا نازانم وامنالم
 به كوله و يه ، له ناكاو سهرم ته قى به ناو چاوانيه وه له وانه بوو هه را بهر
 پا كات و بى قه ومينى .. چاك بوو خيرا دايكه كهى فريا كه هوت ..
 هاورى كه شم خه ريكى ٺيسنستره كه بوو .. خو ناشو ٺيرين شقارته لى ده بن ..
 كوره كه م وا له كوشايه .. بشى نه مرد بى ! نهء نه مردووه .. دلى لى
 ٺه دا .. ٺه ٺه م گه رمايه چى به به سهر سنگ و دهست و په لما ديه
 خواره وه ؟ دهستم له سهر و چاوى كوتا .. دياره خويناوى به .. تو بلى
 هى خوى بيت يا هى ٺير سكى ٺيسنستره كه بيت .
 دايكى شالاوى بو هينا و يستى شقارته لى دا ، له وانه شه گريانه كهى
 قولپه بكات .. چاك بوو شقارته كه م له دهستى راته كاندودهستم نا به
 دهميه وه .. ٺازا يانه لكى چاروكه كهى له دم گرت ، نه يهيشت پيشى
 گريانه كهى به ره لالا بيت . ٺه گينا ٺه قه وما . به دهست لى كوتان زانيمان
 سهر و چاوى شكاهه و ٺير سكى ٺيسنستره كهش برينداره . هه رچونى بوو

بهو شهوه زهنگه برینه کانمان پیچان . . جار جاریش مانگا رهش نهی
قوران . بهلام زور دهر بهست نه بووم چونکه شهو به کیوی بو پاتال
نهشی نهک بو ناده مزاد .

کابرای داخ له دل ههر له سهر باسه کهی خوی نهروی و تامی
تامی کوره کهی نه دایه وه به پیاله چاکه ی خوی ، کورهش به دهنگی
بی هیزه وه نهی گوت ناخوم . . ناخر ناخوم . .

برای خوم ، نا بهم لی قه و ماوی به پهرینه وه بو نه م بهر ، خاوه نی
نیستره کهش نهی ویرا به ندیبت . ههر به و شهوه پهری یه وه بو نه و بهر ،
تاوا بوو خوی له گهل بیت نازانم چی لی به سهرهات .

لیم دووباد کرده وه : خاله گیان ! نه مه ماوه یه که له م بهر هه یوانه
بروینه ته هاوبه شی نه م تهنگانه یه ، با بچین نیوه روژه که مان بکه یسن ،
خهریکه روژ لانه کاته وه ، سا به شکو کوره کهیش روژووی بشکیت .

من نه وه م وتو نه و نارامی لی برا ، به شه پریویکه وه وتی . له تاو
مالو مناله که م بووم به شیر کیوان . . له سهر لیوی چه مه که هلم
رشتوون بی که سو بی زه واد . . ههر نه وه ندهم پی کراوه کوره که م
فراندووه بو ئیره ، نه گهر برین پیچیش ببوایه له وی نه م نه ویرا خوم
ناشکرا که م .

من بلیم و نه لیم خوتان باشتر نه زانن شوینه که زور زور مه ترسی
لی نه کری . به وه نی به ئیره نه م به ره . . چه م پی چه قهل نابی . . تو خوا
وانی یه ؟ مه لین پیاره که نه و بهری یه و تاو اره به . . باههر
خومان بیزانین . . سهرم سور ماوه له ویوه بو کوی یان بفرینم ؟ تو بلی
به په ناینده و هرمان گرن ؟ خو ماوه یه کی زور یه له م سهره و سهرام ،
نه ترسم وه کورده ی له ههر دوو جهژن بووم لی بی . . له گهل نه وه شا
که خه لکی پژدهرم به بنه چه و بنه چه م . .

سهرنج نه دهم کوره سهری له سهر رانی باوکیه تی ، هه روا کشو
ماته . . ورده ورده به رزی کرده وه سهر پی ، به لام له نگه ری قاچه کانی بو
ناگیری . . خو روژووی نه شکاوه . . جله شروله کانی شی خه لتانی
خوین بوون . .

نای داخم ناچی .. چه‌رمه ناسکه‌له‌که‌ی پیشه‌سه‌ری دامالاره‌ته
 سه‌ر ناو چاوانی .. ئیتر کی تیماری کات ؟
 نه‌بی مناله وردیله‌کانی له سه‌ر گوی چه‌مه‌که چی‌یان لی به‌سه‌ر
 هاتبی ؟ نه‌ی مانگا‌که‌یان ؟ نه‌بی دوشیبتیان ؟ جا نه‌ویرن ناگر بکه‌نه‌وه ..
 نه‌ترسم دایکه کلوله‌که دیمه‌نه سامناکه‌که‌ی دوی شه‌وی بیته‌وه به‌ر
 چاوو نه‌ویری ده‌ستی بو شقارته‌که به‌ری ؟
 کاتی ته‌ماشای دیارو نه‌دیارم کرد ، به‌خوی و کوره‌بیماره‌که‌یه‌وه
 له به‌ر چاوو ناوا بوون، منیش گه‌رامه‌وه بو ناو کوری نه‌خوشه‌کانمان ..
 ئیستاش له به‌ر خومه‌وه هه‌ر نه‌لیم :
 « بلی‌ی به‌په‌ناینده‌وه‌رگیرایی، یان خرابیته‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌که‌که‌ی
 خوی ؟ » .

۱۹۶۰-۶-۲۸

(چاپخانه‌ی سه‌لا‌حه‌ددین)

هه‌موو جوړه کتیبو کوفاری کوردی و
عه‌ره‌بی و چاپه‌مه‌نی تر به‌شیوه‌ییکی
جوان و رازاوه ، به‌ئه‌نته‌ر تایپ و
لاینو تایپ چاپ ده‌کاو له‌سه‌وداشی‌دا
گرانجان‌نی‌به

ناونیشانی :

بغداد - شارع الشیخ عمر - کولات مقابل مقبرة اليهود

مطبعة صلاح‌الدین

باوهر پی کراوانی هیوا

له :

- بهغداد - ماموستا به شیر موشیر . چه یدهرخانه
- سولهیمانی - رءوف معروف . نامهخانهی گهلاویژ
- محمد عارف معروف . نامهخانهی زیوهر
- کهرکوک - عمر بیکهس . نامهخانهی کوردستان
- نامهخانهی خهبات . حمید باتاسی
- ههولیر - قادر احمد خوشناو . نامهخانهی شورش
- کوبه - نامهخانهی کوردستان
- ههلهبچه - سیدحسین سید امین
- قهلادزه - نورالدین مهلا صابر
- رهواندز - علی عبدالله . نامهخانهی رهواندز
- خانهقین - حبیب نهوروز . نامهخانهی سیروان

ناوو نیشانی هیوا

به‌غنا، شه‌قامی زه‌هاوی، یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان

(نادى الارتقاء الكردى)

ته‌له‌فوون ۲۸۴۰۴

خاوتنی نیشانی، یانه‌ی سه‌رکه‌وتن

مودیری مه‌سئوول: دوکتور هاشم دوغرامه‌چی

له بوسته‌خانه‌دا تومار گراوه به ژماره‌ی ۴۹

لیژنه‌ی سه‌ر به‌رشته‌ی

ماموستا علاء‌الدین سجادی

ماموستا مکرم تاله‌بانی

خوشکه ناهیده سه‌لام

کاک عبدالرزاق محمد

کاکه مه‌م

جگهره‌ی تورکی

چاکترین جگهره‌ی خومالی‌یه

وه له ریزی باشتترین جگهره‌ی جیهاندایه
 ملیونه‌ها جگهره خور له (تورکی) به‌ولاوله
 جگهره‌ی تر ناکیشن

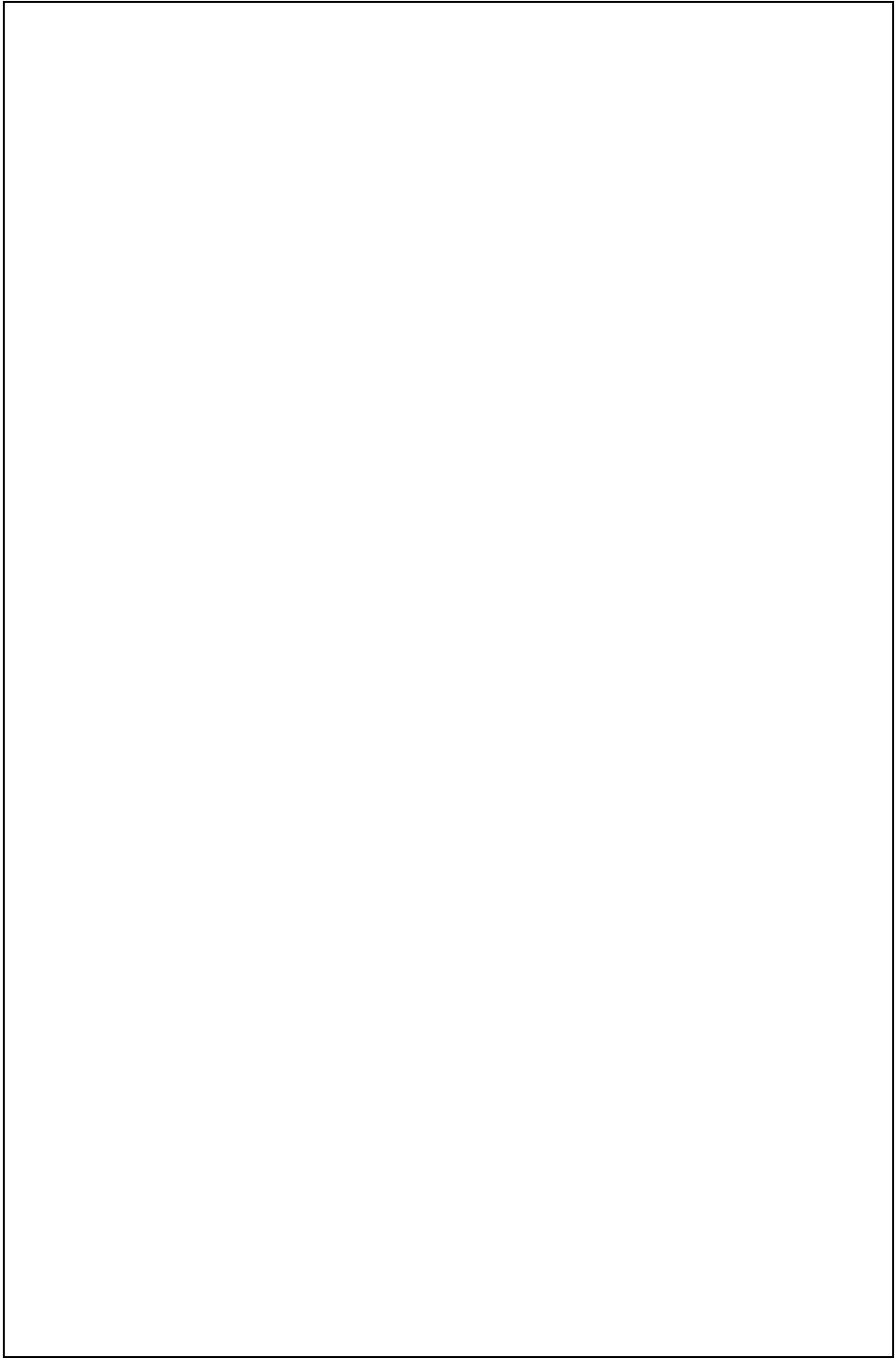
نرخي نهم دانه‌یه (۱۲۰) فلسه

له چاپخانه‌ی (صلاح‌الدین) له به‌غدا له چاپ دراوه

گۆقارى هيووا

ژماره 34 سائى 5 نه يلووى 1961

هيو

گوواريكى نه ده يو زانستى مانگانه به

ژماره ۳۴ • سالی • ايلول ۱۹۶۱

لهم ژماره به دا

- کوردنه : يانه گه تان
- نه ده يو گوزاره نه ده ب
- هه له ستي بيگانه
- کوردی به ناوبانگ
- نه نشين
- نه ده يو ميلو کلاسيكى قيت نام
- ديپلومي به رزو کورده گاني سوقيهت
- نهی هونراوه (هونراوه)
- نه بلول خوینساری
- مانگی کوردی

- دکتور حديق نه تروشي
- علاء الدين سجادي
- ناظم حکمت ، بياني ، وليهم بليک
- ج • بابان
- وه درگير : ک • ف
- وه درگير : عاصم حيدري
- ميکائيل رشيد
- عبدالرزاق محمد
- کاکه مسم
- بشر بشر

ژمانه واني

- نازاوهی زاراوه گان
- ژمانه گه مان
- جاو بی گه وتنيک له گه ل باکيزه رفيق حلمي

- عبدالستار کاظم
- جمال جلال عبدالله
- ....

چسپروک

- شالا سواری گه ريشان بگردابه
- دوزمه گه ی مام قيتل

- مسديا
- حسين عارف

بازاری چاپه مه ني

- نسانوی کوردستان
- کوبه و شاعیرانی

- معروف برزنجي
- صلاح علي

ئابوونەى

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	بو دەرەوہی عیراق لہ سالیکا
۱	۰۰۰	لہ عیراق دا
۰	۷۵۰	بو قوتابی

بارہی ئابوونہ بيشهكى ئهئيرريت

وہ بہم ناوو نيشانہ ئهئيرريت

بغداد - ساحة السباع

المبيد عبد علي محمد علي تاجر الاخشاب

گوارایی نهده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره ۳۴ * سالی ۵ * ئەیلول ۱۹۶۱

کوردینه ...

خوتان و یانه که تان !!

((دکتۆر صدیق ئەتروشی))

یانە ی سەرکهوتن وه کو هه مو یانه ییکی تر ، ناتوانی
نامه ی پیروزی خۆی بگه یینی و به شیوه ییکی راست و
دروست کار و کردوه کانی خۆی بیانه سهر ، نه گهر بی به ش بی
له یارمه تی و پشتگیری لایه نگرو نه ندامه کانی . یانه ی
سهرکهوتنیش که ناشکرایه له مهیدانی خوینده واری و
کۆمه لایه تی دا کار نه کا ، وه هه موو جمو جولی به ک له م
مهیداناندا پیوستی به رهنج و هه ول و تیکوشینی کۆمه لی
خه لکه که بگریت . راسته ، دهسته ی بهرریوه بهری یانه له م

- ۱ -

روهوه باری گرانی نه که ویتنه سهرشان و فهرمانی ناراسته
کردن و ههلسورانی کارو باری هونه رمه ندانه و خوینده واری
نه گری به نهستویهوه ، بهلام نه گهر له لایهن نابووری و
هونه ری و زانستی یهوه پشت نهستور نه بیت ، ناتوانیت
فرمانی خوی ببا بهر ریوه . . دهسته ی بهر ریوه بهر - به
داخهوه نه لیتین - لهو روزهوه که هه لیزیرا بینی که یانه ی
سه رکه وتن بهم شییوه و لهو باره ی که ته تی بدایه ناتوانی
ئامانجه کانی بینیتهدی . جاری ئهم خانووه ی کراوه به
(لانه) جگه ل لهوه که له شوینیکی دوورو لاچه پ که وتوووه
وخه لک راناکیشی بو سهردان لی ، خانوویکی کون
شرۆلیشه ، که هه رگیز بو نهوه ناشی بی به خانووی
یانه یه ک . وه که ل و په ل و شتومه که کانی یانه نه وهنده کون و
شهو و پهق بووه که له یانه یه کی ریز لیگیرای وه کو یانه ی
سه رکه وتنی کوردان ناوه شیتته وه . . . بویه دهسته ی
بهر ریوه بهر به هه موو ئاره زوو خه مخواری به که وه هه ولی دا
خانوویه ک له ناوچه ی (باب الشرقی) بدوژیتته وه ، بهم بونه
که نهوی چاکترین ناوچه ی شاره ، وه بو هه موو که س ئاسانه
ریی تی بکه وی بهلام بی سوود بوو . . به هوی گرانی
کریی خانووی نهو ناوچه یه که یانه که مان له بهر بی هیزی و
نه دارایی له گوزهرانی یا نه ی نه توانی کریی ئهم چه شنه
خانووانه بدات . نا ، لیره دا ، نه ییتین که پشتگیری و
یارمه تی دانی نه ندام و دلسوزانی کورد چهن گرنگه ! چونکه
خو چی یان لی کهم ناییتته وه نه گهر نهو پاره یه ی یانه ییویستی
بی به تی بو کری به (تبرع) بیدهن به مهرجیک بیتته هوی
ژیاننده وهو گه شانده ی جهو جولی (یانه ی سه رکه وتنی
کوردان) !! که ئهمه تاکانه ده ستایه کی خوینده واری کورده
له به غدادا !

بهلام به داخهوه نه یلیتین که دهسته ی بهر ریوه بهر رهستی

به‌وه نه‌کردوه که ئەم خەلکە دلسۆزانه بچوکترین نامادهیی نیشان بدەن بۆ جێبه‌جێ کردنی ئەم فرمانه نه‌ته‌وايه‌تی‌یه پیرۆزه ... ئیتر که ده‌سته‌ی به‌رریوه‌به‌ر بێ هیوا بوو له دۆزینه‌وه‌ی شوینیکی شیاو له‌ناوچه‌ی باسکراوا ، بریاری دا ئە‌گەر چه‌ نه‌بیت له‌ گه‌ره‌کی (وه‌زیره) خانوویه‌که‌ بدوزیته‌وه ، به‌ تابه‌تی که ئە‌که‌ویتته‌ نیوانی زوربه‌ی زانستگاکانی به‌غدا و بۆ خویندکاران ئاسان ئە‌بێ که سه‌هری بدن و تی‌یا رابوێرن . وه‌ ره‌نگبێ کرێی خانوو له‌وێ که‌مێ نزمتر بیت و له‌ گه‌ل وزه‌ی گوزه‌رانی یانه‌ بگونجیت ، زور به‌ ئاواته‌وه‌ین ئە‌و نامانجه‌مان به‌م زووانه‌ بیتنه‌ دی .

* * *

له‌مه‌وه‌به‌ر ووتم که یانه‌ ناتوانی فه‌رمانی سه‌هرشانی خۆی جێبه‌جێ بکات ئە‌گەر ئە‌ندامه‌کانی و دلسوزانی کورد پشتگیری نه‌که‌ن ، وه‌ ئە‌و پشتگیری‌یه‌ش دوو شیوه‌ی هه‌یه : شیوه‌ی مادی و شیوه‌ی گوزاره‌یی ، له‌ لانی (مادی) یه‌وه ، یانه‌ ناتوانیت پشت به‌و پاره‌ که‌مه‌ی ئابوونه‌ی به‌شدارانی بیه‌ستیت ، به‌ تابه‌تی که ئە‌ندامه‌کانی هه‌موو سائیک به‌ ریکو پیکو به‌شدارێ سالانه‌یان تازه‌ ناکه‌نه‌وه ، وه‌ خودانه‌ سه‌ر به‌شداربوون و خۆ کووتان بۆ یانه‌ هه‌رگیز ناگاته‌ راده‌ی هوشیاری نه‌ته‌وايه‌تی و دلسۆزی نیشتمانی رۆله‌کانی گه‌لی کورد .

ئنجایانه‌ نه‌یتوانی خانووی لیبه‌شاهه‌ بدوزیته‌وه و که‌لوپه‌له‌کانی تازه‌ بکاته‌وه به‌ هۆی ده‌س نه‌رۆشته‌ویی و نه‌ دارایی وه‌ هه‌ر وه‌ها ناشتوانی کتیبخانه‌یه‌کی ده‌وله‌مه‌ندیش دا به‌زینی ... ئیتر من بۆیه‌ به‌ناوی ده‌سته‌ی به‌رریوه‌به‌ری یانه‌وه‌ روو ئە‌که‌مه هه‌موو دلسۆزانی کورد و داوای هاتنه‌ ناو یانه‌یان لێ ئە‌که‌م ، وه‌ پێوسته‌ گشت

چوارهمی تهمه نیا ته نیا ۳ ژماره ی لی دهر بچی ، بی کومان
دهر کردنی گو قاره کوش به شیکه له تنگو په لاهمه ی یانو
گیرو گرفته کانی که له مه و بهر باس مان کردن ، ناشکرایه ،
دهر کردنی ههر گو قاریک له سهر دوو کوله که ی سهره کی
رانه وهستی ،

(۱) نوو سینی گو قاره که ، که پیوسته ههر گو قاریک
دهسته یه کی نه گور راوو پرر به بهرو خواهن توانای هه بې
بو نووسین ، وه ههر ودها نه شېن خوینده واران ته شېچی
بکن به ناردنی وتاری زانستی و ویزه یی بوی . به لام
گو قاره که مان به ته شېچی پیوستی خوینده واران شه ره فیار
نه بووه دهسته ی نوو سهرانی زور جار دهستی کیان نه که ویتته
پاشو یه کی کیان نه که ویتته پیشس ، به هوی که می بابه تی
شیارو نه و اوو په سهند .

گو قاری هیوا مولکی هه موو نوو سهرانی کورده ،
لاپه ره کانی بو هه موو خواهن به هره و توانایه ک کراوه ته وه به بې
چیا آزی . نی که گه لی کوردیش نه مر و له هه موو روژیک
پتر پیوستی به زانستی و زانیاری هه یه ، بویه پیوستی
په ره بیدان و بلاو کردنه وه ی په خشیان له هه موو سچیکی
کوردستان فه رمانیکی گرنگو به کاره . وه گو قاری (هیوا)
ش له سهر دهسته ی چاپه مهنی یه کوردی یه کانا دیت و له
کورری زانستی و خوینده واری دا زور کورده وه ی روون و
دیاری هه یه ، بویه نه بې به خو مانی یه وه بگرین و په سندی
بکین ، تا کو ههر به رده و ام بې له ری گه یانندی نامه که یا . .

(۲) دهرامهت و نابووری ، که دهر کردنی گو قاری
هیوا له لایهن پاره وه نه رکیکی زوری نه وی ، وه نه ویشی جگه
له پاره ی دانه فر و شراوه کانی ، چی تر شک نابات ، چونکه
ناشکرایه گو قاری کسی باز رگانی نی یه و پالی به کری ی (سو
زانین) ی باز رگانی نه دا وه و یانه ش چاوی له دهسته که ویت و
قازانچی نه م گو قاره ، چیرر نه کردونه وه . نه وه ی مه به سیتی ،

تهنیا دهرهبنانی مایه‌ی خو به‌تی و چی ترنا ، نه‌گهر هه‌موو
دانه‌کانی بفرۆشریت . . به‌لام جیگه‌ی داخه‌ که مه‌موو جار
ژماره‌یه‌کی زۆر دانه‌ی نه‌فرۆشراومان بۆ نه‌گهریته‌وه‌ که
خۆ تێنه‌گه‌یانندی خوینده‌واران نه‌گه‌ییی و دیاره‌ نایانه‌وی
نه‌ده‌بیاتی کوردی بخویننه‌وه .

وه هه‌ندیک له‌ و خاوه‌ن کتیخانه‌و باوهرر پیکراوانه‌ی
گوفاره‌که‌مان نه‌فروشن پاره‌ی دانه‌ فرۆشراوه‌کان به‌ سه‌ر
راستی نانیرنه‌وه‌و له‌ نه‌نجاما زیانیکی زور له‌ یانه‌ نه‌که‌وی ،
به‌تایبه‌تی یانه‌ له‌م بچ‌ دهرامه‌تی‌یه‌یدا ناتوانی (جابی) دابنێ
بۆ کۆکردنه‌وه‌ی پاره‌کان ، له‌به‌ر نه‌وه‌ زور تکا له‌ وه‌کیل و
باوهر پیکراوه‌ به‌ریزه‌کان نه‌که‌ین که‌ نه‌و پاره‌ی تا ئیستا
لایانه‌ بینیرن و له‌مه‌ولا ده‌م و ده‌ست هه‌ر که‌ گوفاره‌که‌
فروشرا گیری نه‌که‌ن . وه‌ هه‌روه‌ها روو له‌ هه‌مو
خوینده‌واران نه‌که‌ین که‌ نه‌بچ‌ گوفاری هیوا بکسرن بۆ
ته‌شجیع و هاندانی بۆ برینی نه‌و ریگه‌ی له‌ به‌ریتی . . وه
بۆ نه‌وه‌ خویشیان له‌ خوینده‌وه‌ی کوردی ره‌وان رابین و
چیژی نه‌ده‌بی کوردی بکه‌ن و ئاگاداری جولانه‌وه‌ی نه‌ده‌بی
نه‌ته‌وه‌که‌یان بن .

له‌ کاتیگا که‌ نه‌م راستی‌یانه‌ نه‌خه‌مه‌ به‌رچاو پاکانه‌ش بۆ
ده‌سته‌ی نووسه‌ران ناکه‌م که‌ بی‌گومان نه‌یتوانی زیاتر ره‌نج
بدات بۆ دهرچوونی به‌ ریکو پیکو و له‌ کاتی داندراوا . به‌لام
ئیمه‌ وا به‌لین نه‌ده‌ین به‌ خوینده‌واره‌ خو‌شه‌ویسته‌کان نه‌گهر
پشگیری و ده‌ستی یارمه‌تی‌یان بۆ گوفاره‌که‌ درێژ کرد ، نه‌وا
گوفاره‌که‌یان به‌ ریکو پیکو و به‌ شیوه‌یه‌کی قوول و جوانتر
دهرنه‌چی و که‌لینیکی گه‌وره‌ له‌ باره‌ی زانستی و خوینده‌واری
کوردی نه‌گری . . . .

« دکتۆر صدیق نه‌روشی »

ئەدەب و گوزارەى ئەدەب (۱)

علاءالدین سجادی

ماموستا سجادی کردویه بە پەیره و که ووشەى
(ئەدەب) رەپاورەپ لە نووسینەکانیا بە کار بەینى ،
لە کاتیکا نووسەرانی تر ووشەى (وێژە) یا (شیواز)
بەم نایە بە کار دیتن ، بچ گومان که ماموستامان زۆر
بە خەم پاك کردنەوہى زمانى کوردى بە لە ووشە
بیگانەکان ، ئەبى ئەم کارەى بچ (هۆ) نەبیت . . ئیتىر
با بە ماموستا بلتین : مانای ئەدەب چى بە و لە شیوہى
اصطلاحا چه کارەساتیکى بەسەر هاتوہ و بۆچى
ماموستا نایەوئى وازى لى بەینى ووشەبەکی کوردى
لە جیگایا دابنن . . .

« هیوا »

* * *

ئەدەب بە جۆریکی تیکرایى بە مانا زیرەکی و شەرەم و
راگرتنى هەر شتیکیە لە ئەندازەى خۆیا . عیلمى ئەدەب شت
زانین و زانیاری بە که هەر کەس بە هۆى ئەوہوہ ئەتوانى
خۆى پیاپیزى لە و شتە ناشایستانە کە بە هۆى زمان وە یا
کردوہوہیەوہ بە سەریا دیت بە جۆریکی تاییبەتیش (ناوہ)
بۆ ئەو کۆمەلە زانیانە کە هۆنراوہ و نووسینی جوان و هونەرى
نایاب و مۆزىقاي دلرفین و پیشەى قەشەنگ ئەگریتەوہ .
ئەو شتانە ئەگریتەوہ کە رابردوان مروارى قسەى جوانیان
لە دەم هاتۆتە دەرەوہ کەوتبیتە سەر کاغەز یا ئەکەوتبچ ،
ئەو گەوہەرانیە ماونەتەوہ ئەو نیگارانە کە گەلج داستان لە

(۱) ئەمە بەشیکیە لە کتیبیکى دەستنووسی ماموستا

لاپه ره کانی روزگارا به وینه و وینه کاری له سر به رده کان
شت نه گیرنه وه ، نه و هونه ره به رزانه که لاپه ره ییکی زیرینی
ئاده میزاد دهر نه برن له گهل نه وای ته لی موزیقاکانا دل و
میشتک نه گه شیننه وه و نه بوژیننه وه ، نه دهب نه مانه هه موو
نه گریتنه وه و ناوه بو نه مانه .

نهمه مانای نه دهب و زانیاری نه دهب بوو به چه شنیکی
گشتی و تایبه تی بو هه موو گهل و قه ومیک . نیمه نه مانه وی
لیره دا له نه دهبی کوردی بکولینه وه و قسه ی لیوه بکه یین .
له بهر نه مه پیویسته نه و چه مکانه (۲) که واژه ی نه دهب بیان
بو دانراوه واژه که بزاین له زمانی نیمه دا که زمانی کوردی یه
چی یی نه لاین و چی یی بلین ؟

وه کو سهیر نه که یین نه و چه مکانه که به و جو ره واژه ی
نه دهب بیان بو دانراوه وه نه بیج واژه که بو نه وانه له دهوریکی
زور کونه وه هه ره هه بو بیت ، به لکو نه م باوهره — باوهری
چه مکه کانی نه دهب — له دهوری درایی دا داها ت وه وه ختی
که وته ناوه وه که زانیاری یه هه زراوه و په خشانه کان
کوکرانه وه و خرانه به یینی هه ره دوو بهرگی کتیبه وه ، نه مانه ش
وه نه بیج ته نها سووچیک له سووچی زانیاری بوو بیتن تا به
پی ی نه و تاقه زانیاری یه ناوی بو دابنیین وه کو وینه ی
علمی صرف وه یا نه حو وه یا به لاغه به لکو نه م هه موو
نه گریتنه وه په لیش نه هاویژی بو شوخی و مه ته لو واژه ی
قه شه نگ و قسه ی نه سته ق . له بهر نه م هه موو شتانه و
له بهر نه م هه موو گوزارانه واژه ی نه دهب — که له پیشه وه
زانیان چه مکه که ی چی بوو — دایان نا به ناو بو نه و کومه له زور
به سانه (۳) دیاره ناشنایه تیش له به یینی وشه که و یه کیک

(۲) چه مک : مفهوم

(۳) به سه : مانا ..

وه يا چند دانه ييك له ماناكانا ههيه بويه ههر ئهم ناوهيان
بو دانا .

گهلى كورد كه يه كيكه له گهله كاني رۆژهه لات به حوكمى
ته بيهه تى ئارى يه تى هه لسوو كه وتى زمانه كهى له پيش داها تى
ئىسلاميه ت چه شنى هه لسوو كه وتى له گهله زمانى عه ره بيشدا
په يندا كرد ، واى لى هات بو ئه و كه سهى بيه وى له بنج و
بناوانى زمانه كه و له ئه ده به كهى نى بگا ئه بى ئاشنايه تيه كى
ته وا ويشى له گهله زمانى عه ره بى و فارسى دا (به تاييه تى)
هه بى .

ئهم ئاشنايه تى يه له گهله زمانى عه ره بى دا له پيش
هه موو شتىكا ئه وه مان پيشان ئه دا كه واژهى ئه ده ب بو ئهم
مه عنايه نه كه له پيشه وه زانيمان تازه له ناو عه ره به كانيشا
دا كه وت و كرديان به ناو بو ئهم مه به سته ، ئه مه ش له ده ميكا
بوو كه ئه ده بى خو يانان خسته ئهم فه ساله ي ئىسته وه ،
ئهو وه خته توانيان ناوه كهى بو دانين ، واته له پاش
كو كردنه وهى هه موو چه شنه ئه ده بيكيان ، حوكمى
ئىسلاميه ت ئهم واژه يه ي خسته ناو كورد يشه وه ، ئه مه و
ديسان كورد له بهر ئهو شتانه كه له مه ودوا باس ئه كرى
بوى نه لواوه له ده وره كاني پيشوا خه ريكى زمانه كهى بى و
هه موو شتىكى بخاته قالبىكى ريك و پيكه وه . . . به تاييه تى
بوى نه كراوه مه فهومى ئه ده به كهى خو ي پيكه وه بنووسين
تا ئهو وه خته ناوى بو دانبرى .

كه وا بوو ئىسته ئيمه ههر له ژير ناوى (ئه ده ب) دا
جارى ئه مينينه وه ، وه ههر به و ناوه وه قسه له ئه ده بى
زمانه كه مان ئه كه ين ، كه ئه ده بى كوردى يه . . .

علاء الدين سجادی

به ئارهقهو به خوین (۱)

((ناظم حکمت))

وهستای گهچکار گۆرانی ئه لێن
گهچ کارپیش گۆرانی ووتن نی یه !
کاریکی نهختی گرانتره ...
دلێ وهستا گهچکاره کان گۆره پانی جهژن و ئاههنگانه ،
که قورو باوو به فری تیدا ئه بینى !
دهسته کانیان ئه تهکنه وهو شهقار ئه بن ،
لیرهش نان هه موو دهم گهرم و گورر نی یه
قاوهش هه مو جار گهرم نامینیته وه
به لکو هه ندی جار شه کریشی تیا نابی !
هه موو پیاویکی ئیره خو پاله وان نین
دۆستیش هه مو دهم هه ر دلسۆز نابن .
گچکاری گۆرانی ووتن نی یه
به لام وهستا گهچکاره کان
— رۆله سه ر که شه کانن —
کوشک و باله خانه هه ر بهرز ئه بیته وهو خو ی به درێژایی
ئاسمان ئه گری ...
بو به رزی و به رزتر ، هه ر به رزتر .
وا له نهۆمی یه که ما (گلپنه — کونج) ی گولانیان ریز کرد ...
بالنده کان به سه ر بالیان وه تیشکی رۆژ ئه هیننه نهۆمی
یه که مو
باله خانه که هه ر بهرز ئه بیته وه ،
هه ر بهرز ئه بیته وه به ئارهق و به خوین . ۱۹۵۵

(۱) له کتییی : (ئای له ژبانی دوور ولاتی چهن کاریکی سهخته)

وه رگبراه

خه می بینه وشنه

« عبدالوهاب بیاتی »

ئهو ملیونه هایه ی رهنج ئه دهن ، بیرناکه نه وه له مهرگی
یه پوله یه که و خه مگینی بنه وشه یه که و چارۆگه ی که شتی یه که
که له بهر تریفه ی مانگی سهوز ، له شه ویکی هاوینا
ئه برسکیته وه یان له دلدار ی شتیکی خه یال .

ئهو ملیونه هایه ی رهنج ئه دهن و

رووت ئه بن ،

دائه وشین ...

ئهو ملیونه هایه ی که شتی یه که بۆ خه والوو ی دروست

ئه کهن ...

ئهو ملیونه هایه ی دهسته سرتیک بۆ عاشقیک دروست

ئه کهن .

ئهو ملیونه هایه ی ئه گرین

گورانی ئه لین و

ئازار ئه چیژن

له چوار قورنه ی زهوی دا ، له کارخانه یه کی پۆلا یا له

کانیک دا ...

له تاو مهرگی چاوه روان کراوا ، کولیره ی (خۆر)

ئه جوونه وه ..

له قوولایی یانه وه پی ئه که نن

پی ئه که نن ..

دلدار ی ئه کهن .

بهلام نه که وه کو دلدار ی عاشقیک له گهل خه یالا

له بهر تریفه ی مانگیکی سهوزی شه ویکی هاوین

ئهو ملیونه هایه ی ئه گرین ..

گورانی ئه لین

ئازار ئه چیژن

له بهر خۆری شهوا خه و به پاروه نانیکه وه ئه بیئن .

منالیکى رهشى (۲)

« وليهه پليک » ى نه مريکى

له دهشتى (خواروو) وه دايکم ههلى گرتووم

رهنگم رهشه و گيانم (سبى)

سبى ههروه کو فرشته و بهويينهى منالى (ژوووو)

بهلام رهنگم رهشه ، رهشه

وهك روناکيم تيانه ماين .

له ژير دارا

دايکم تى گه ياندم جارتيک :

که چاوه روانى پرشنگى روژى نه کرد

منى نه نايه باوهش و ماچى نه کردم

روژهه لاتی بو ديار کردم ...

دايکم ووتى :

« ... بروانه روژى ههلاتوو

خوای ئيمه له وى نه ژي

روناکى و گرر ، په خشان نه کا .

گولو درهخت .. دررنده و خهك ،

حهسانه وه له بهيانا

شادى له نيوه رويانا

وه رنه گرن !

نهم روژانهى راى نه بويرين گه لى کورتن ..

نه بين ئامانجمان فير بوونى ..

.. شادى به پيره وه چوونى

پرشنگى خو شه ويستى بين !

(۲) له گوڤارى الثقافى ميسرى ژماره ۹۶۰۲/۷۲۸

کوردی به ناوبانگ

گۆینده دهنگ خوۆشه گانی ناوچهی سلیمانی — نه کونهوه تا نه مروۆ —

نووسینی : ج . بابان

له کوردهواری دا دهنگ خوۆشو گویندهی وا
ههلهکهوتوو هه بون و هه ن که پیویسته هه رگیز هه ر به
شانازیهوه ناویان بیرۆ و له هه مان کاتدا هه ولی ئه وه بدری
که نه هیلرۆ ناوی ئه وانهی رویشتون له بیز بچنه وه پیویسته
ناوی ئه وانهی ئیستاش هه ن بخرینه پیش چاو خوۆ ئه گه ر
بوۆ شانازیش نه بی ، با هه ر بوۆ میژوو بیت و به س .
جا پیش ئه وه ی بیینه سه ر باسه که به پیویستی ئه زانین
ئهو گورانی و مه قامانه بخه ینه پیش چاو که له زوه وه
وتراون و ئیستاش هه ر ئه بیژرین و هه رگیز نامرن .
ئهو گورانی و مه قامانه ئه مانه ن

قه تار ، ئه للا وه یسی ، لاوک ، چه یران ، ناوده ربه ندی ،
ئای ئای ، نه وا ، سه با ، شوۆر ، به یان ، راست ، سه جگا ،
چوارگا ، قه زاز ، راست ، حسینی ، ئیبراهیمی ، چه کیمی
عورفه ، دیوان (۱) و پاو مووری ، ده شتی ، حجاز . . .
تا دوایی

زور له گورانی بیژه کان و مه قامه کان ناویان له شیعی
شاعیره به رزه گانی لای خومانانا هاتوه وه که مصطفی بگی کوردی
(۱۸۰۹-۱۸۴۹) . له و پارچه هه لبه سه ته ی دا که به
دل له محنه ت که یله ئه ی پیری موغانی به زم ساز
هه ر ئه توی بوۆ باره گای عیث و طرب مسند طراز
ده ست پین ئه کات ئه لی :

(۱) ئه م دوانه هی ناو هه مه وه ندن

مهى حرامه گهر به فتوى زاهدو قولى جديد
(۱) پيرى من جار جار به قوليكى قديم داويه جهواز

(۲) (۳)

(خاوكير) هى (خاتمه) (قهتار) هى (صول) و (سوزه) هى
(۴)

نسمه جان

(۵) (۶)

ره قسى (سمكه) و (نازى) (شهرآ شوب) و غمزه
سروى ناز

(۷) (۸) (۹)

(دائرهى مصرى) (چهقانهى گهوههر) (لهنجهى سهمه)

(۱۰)

دهنگى چاوهش بى بهلا هاويته گيانم بى نهواز

(۱۱) (۱۲)

(ناغا ذا النون) لى بدا سينه كه مان فارس گرفت

---

(۱) پيرى من = شىخى من

(۲) و (۳) و (۴) و (۶) : همو گوینده و دهنگ خۆش بون و هه
یه که بهو مقامانوه ناویان دهر کرده که مصطفی بگ باسى کردون به
ته نشت ناوه کانیانوه .

(۷) دائرهى مصرى : مه بهسى له جورىكى کۆرر گرتنى کوردیه

(۸) چهقانهى گهوههر : واته چهقنه لیدان له لایهن گهوههر ناوه وه

(۹) سهمه : ناوى ئافره تیکه .

(۱۰) واتا دهنگى گورانی بیژبیت

(۱۱) ناغا ذه نون که مانجه ژهن بووه و ئه بی سنه بی یاخود مه جهم بو بیت .

(۱۲) فارس : دیسان ناوی موسیقاریکه

(۱۳) (۱۴)

(نه لکه) ته مېورو ده ف و اسعد بدات ده ستنج به ساز
مستو ابراهيمي نه وره حمان نه واو فتحی حزين

(۱۵)

مصطفی بگ ناری و سیگا یونس بلی شهری و حجاز
باره سول هه لداته راست و صالح بلی نیوه شهوی

(۱۶)

محي الدین چوارگاو قهره ده ننگ بلندکا بو قه زاز
چار به جار به کزیکه وه هه ستنی له په رده ی ظاهری
یاره که ی عاشق کوژو معشوقه که ی دشمن نه واو
مطرب نه روا بن فیدایان بیت نکيساو باره بود

(۱۷) (۱۸)

ساقی نه روا بی به قوربانی دو دیده ی بچ نه یاز
مجلس نه روا بچ هزار جمشیدی جه م فه راشیه
مه ی نه گهر وا بچ به های جامیکی ایران و حجاز

نه مانه ش گوینده و ده ننگ خوشه گانن (۱۹)

۱ - فه قتی محمد : خه لکی دئی (قووله) که له سه ر

(۱۳) نه لکه : یا خود علی ناو ته مېورو ده ف ژنه

(۱۴) اسعد : هه مدیسانه وه په کیکه له وانه

(۱۵) مصطفی بگ : هه ندی که س نه لین مه به سی له م مصطفی بگه

خویه تی ! نه ودی گومانیشی تیا نیه که مصطفی بگ خوی ده ننگ خوش بوه .

(۱۶) قهره : یا خود قهره نی نه ویش ناوی قه زاز بو یژیک بوه

(۱۷ و ۱۸) دو گورانی بیژو ده ننگ خوشی به ناوبانگی کونی عیراقن

(۱۹) زوربه ی نه م باسه له ماموستایانی به ریز نجم الدین مه لای داناو

کله م . هوه نکه وه وه گروره . زور زور سوپاسیان نه کم .

- ۱۶ -

ناوچهی چه‌چه‌ماله . سه‌د سال نه‌بی نه‌ماوه نه‌م فه‌قی
محمده له وتنی قه‌تارو نه‌للا وه‌یسی‌دا گوینده‌یه‌کی بی وینه
بووه سه‌ره‌رای نه‌وه‌یش شاعیریش بوه . نه‌م فه‌رده
هی نه‌وه

قوله‌یی نه‌و شه‌و قوله (۲) که‌رد پی‌مان

هم‌بی ده‌ساقی هم‌ بی وه‌مه‌ی مان

۲ - که‌ریم سووراجی . خه‌لکی دئی (هه‌کز) که‌ له‌سه‌ر
ناوچه‌ی چه‌چه‌ماله . له‌ قه‌تارو لاووکو حره‌یران‌دا
گوینده‌یه‌کی به‌ناوبانگ‌بووه وه‌ له‌ سه‌ره‌تای شه‌ری گه‌وره‌ی
یه‌که‌م سالی ۱۹۱۴ دا کوچی دواپی کردوه .

۳ - فه‌ره‌ج : خه‌لکی دئی پوشینی ناوچه‌ی سروچک
(برزنجه) بووه . گوینده‌ی تایه‌تی شیخ مصطفی‌ی نقیب
بووه . له‌ گورانی حه‌یران و لاووکو ناو ده‌ربه‌ندی‌دا زور
تواناو ده‌نگ خۆش بووه .

۴ - سه‌ی که‌ریمه‌ کویره : خه‌لکی دئی (دۆلان) ی
ناوچه‌ی قه‌ره‌داخ بووه . له‌ مه‌قامی (حه‌یران) و (نه‌للا
وه‌یسی) و (نای نای) دا گورانی بیژیکی زور ده‌نگ خۆش
بووه .

۵ - حاجی صالحی سابون‌چی : خه‌لکی سوله‌یمانی و له
هه‌مو مه‌قامیکدا شاره‌زابووه وه‌کو : نه‌وا ، سه‌با ، شه‌ر
به‌یات ، راست ، سی‌گا ، چوارگا ، قه‌زاز ، حسینی ،
ئیبراهیمی ، حه‌کیمی ، ناو ده‌ربه‌ندی ، قه‌تار ، حه‌یران ،
لاوک . له‌ سالی ۱۹۳۲ دا کوچی دواپی کردوه و به‌ناوبانگ
بووه به‌ حاجی صالحه‌ شه‌له‌ی سابون‌که‌ران ، خوا لی‌خوشبو
هه‌م گورانی بیژو هه‌م گوینده‌ش بووه که‌ نه‌م دو تواناییه‌ له
که‌م که‌سدا کو نه‌بیته‌وه .

حاجی صالح له‌ هه‌مو شوینیک گورانی نه‌وتوه به‌ تایه‌تی
جارو بار چوته‌ لای شیخ محمودی حفید گورانی بو‌ نه‌و وتوه

←

(۲) قوله : بانگ و چریکه ، کاره ساتیشه

بو کونگره‌ی شه‌شه‌می خویندکارانی کورد له ئه‌وروبا

برایانی تی‌کوشه‌ر . .

به ناوی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌رانی یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی
کوردانه‌وه له به‌غدا ، گه‌رمترین سه‌ه‌لاوی سه‌کیتی و
برایه‌تیتان پیش‌که‌ش ئه‌که‌ین روله‌کانی کورد ئه‌و روله
کوردانه‌ی که‌وا به‌ ناوی خوینده‌واریه‌وه چونه‌ته وولاتان بو
ئه‌وه‌ی له لایه‌ن ئه‌و به‌هره‌یه‌وه ، وولاته‌که‌یان له چنگی
موته‌که‌ی نه‌خوینده‌واری رزگار که‌ن .
ئیمه به‌و ناوه‌وه پیروزبایی ئامانجه‌کانتان ئه‌که‌ین وه
هیوادارین هه‌میشه له هه‌مو پله‌یه‌کی به‌رزتانان پیشکه‌وتوبن .
سه‌رکه‌وتوبن .

ئه‌بی ئه‌وه بزانی که نه‌ته‌وه‌ی کورد له وولاتی کوردستان
چاوه‌روانی تی‌کوشان و کوششی ئیوه‌یه ، ئیمه‌ش به‌ناوی
یانه‌که‌مانه‌وه ئه‌و هیوایه‌تان هه‌ر لی ئه‌که‌ین .

دکتور صدیق ئه‌تروشی

باوه‌ر پی‌کراوی یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان

→
جار جاریش چوته‌خانه‌قای مولانا له سلیمانی له گۆرره‌ی
خه‌تما به‌ ئاوازی چه‌زین چه‌ند فه‌ردیکی وتوه‌ پیاوی
هیناوه‌ته‌ گریان .

شاعیری مه‌زن خوالی خوشبو ملا محمودی پینجوبین
به‌ بونه‌ی کوچی حاجی صالحه‌وه له کاتی خۆیا ئه‌مه‌ی وتوه‌!

که سالی مفره‌تی حاجی صالحم پرسى

له شاعیریکی وه‌کو بیخودی بدیعه‌نکات

ئه‌ویش مناسبی ئه‌و جان فدای ساداته

وتی (شه‌ید صحیح محبت سادات)

واته‌ میژوی کوچی حاجی صالح به‌ حسابی أبجد ئه‌کاته

(ماویه‌تی)

سالی ۱۳۵۱ی کوچ

ئەو مېشكەي بناغەي لەناو چوونى دانا

وەرگېرى : ك . ف

- لە (برتراند رسل) فەيلەسووفى ئىنگىزىيان پرسى « يەكەم پياو كىيە كە لەنيوہى سەدەي بېستەما دەرکەوتبى ؟ » ووتى « ئەلبرت ئەنڭىشتىن »
- ئەنڭىشتىن لە ۱۴ مایى ۱۷۸۹ لە شارى (ئولم) لە ئەلمانیا لە دايك بوە
- لە پانزە ساليان ھەموو نووسىنەكانى يوكليد - دانەرى اصولى ھەندەسە - و نيوتن و سېينوۋازى خويندەوہو تىيگەشت
- ناو نرا « گىژۆكە » لەبەر شەرم و سەبر و قوول بىر كوردنەوہى
- پاش ئەوہى قوتابخانەي ھونەرى ھەندەسى تەواو كەرد چوۋە دانىشگاي (زيۋرېخ) وە ھەرۋەھا ، بوۋە ماموستاي قوتابخانەي بەرز ، وە لە دوایى دا بوو بە ھى قوتابخانەي (شانھاوزن) یش .
- ھەمىشە قسەي (ئەيمىر سۆن) ي ئەووتەوہ « .. ئەو ئادەمىزادەي كۆل نادا لە گەشتن بە ئامانجى ، ئەوہنەي پىناچى ھەموو دونيا بە شوپىنیا ئەگەررېن ! »
- لە ۲۲ سالياندا يەككە لە قوتابىيە كچەكانى ھاورىي قوتابخانەي ھىنا .. ئەوہى كە سرنجى ھەموو كەسىكى رائەكېشا چاۋەكانى ئەنڭىشتىن بوو كە زىرەكى و خۆشەويستى و نھىنى شاردنەوہى تيا ئەكولا .
- لە سالى ۱۹۰۳ دا پەرراۋىيەكى پىنج پەرەيى بلاو كەردەوہ لە ژىر ناۋى (تىبىنى نىسبى تايبەتى) وە دوا بەدۋاى

ئەمە پەزراوی یەکی جەوت پەرەیی (تیبینی نسبی گشتی) .
 ● ئەو هی بوو هۆی بەرز بوونەو هی ئەو بیرو باوەرە
 بوو کە دەری بری (ئەو یاسایانەیی دەسەلاتیان بەسەر
 (مادە) یا گرتوو ، هەر ئەو دەستی بەسەر هیزا گرتوو
 وەك کارەباو موگناتیس . . یانی مادەو هیز دوو وینەن بو
 یەك شت ، بەلام ئەو پەیوەندی یەیی پیکیانەو ئەبەسی
 (نەگۆرە) ، مەدی کات کورتو دریز ئەبێ بە پی
 سروشتی شت . سعات بە نەسبەتی مێرولە وەك سعات
 نی یە بە نەسبەتی پیاویکی خیرا بە کورتی چوار ماو هی
 هەیه ، دریزی ، پانی ، بەرزی ، ئەوی تریان کە نەسبی یە
 جوولە یە) .

● یە کەم یاسای کە داینا ئەمە بوو :

هیزی شاردراوە = قورسی × (خیرایی رۆژ) ۲
 وە لە دوایی دا ، ئەم یاسایە بوو بناغەیی چەکی

ئەتۆمی .

● شانزە سال خەریک بوو ، تەنیا ئەو تاکە معادلە یەیی
 تاقی ئەکردهو ، کە چەکی ئەتۆمی پێ دروست کرا .

● ۱ سالی ۱۹۱۵ دا دەری خست کە هێلی راست
 « خط مستقیم » کورت ترین ریگانی یە لە بەینی دوو
 نقطەیی زانراوا .

● پاش ئەو هی چەکی ئەتۆمی دروست بوو وتی « من
 بو زانیاری و زانستی ئەمەم کرد ، ئەگەر ئەم ئەتۆمە زیان بە
 ژیان بگەینیت ، من هیچ پەیوەندیکم پیو نی یە . . من بەرئیم
 لی »

● لە ماو هی ژیانانی دا گەلی پەراوی دەرھینا دەر بارەیی
 ناشتی و نەهیشتنی بەرپا بوونی جەنگی لەناو چوون .

● کە پاداشی (نوبل) ی وەرگرت ، پارە کەیی بەسەر
 هەژارو پێ کەسانا دا بەش کرد .

● دەر بارەیی نازی یە کان ووتۆیەتی « دوژمنی گەلان »

ئەي ھۆنراوھ

عبدالرزاق محمد

لە كۆي ئەي دەنگى ھۆنراوھى درەوشەدار
ئەي ئەستېرەو گۆلدانى پىر
گۆلى رەنگاۋ رەنگى بەھار
لە كۆي . . لە كۆي ؟
لە دوا لوتكەي كام شاخې بەرز ،
لە كام مېرگۆلەي دەشتى سەوز ،
كانياۋەكەت . . ئەجریوئىنى ؟
ئاۋازەي مەستى ئەچرىنى ! ؟
ئەي كانى زىۋاۋو گولاًۋ
لېوم لېۋى بېابانە ،
بېابانى گەرم و سوتاو
چون ئەگەمە زىۋاۋەكەت
گولاًۋەكەت ،
لېوم تەر كەم بە فېئىكى يەك دكول! پە ئاو !
ئەي دەنگە ئەستېرەيى يەكان
ئاخ . چۆن . كەي خىرتان كەمەۋە
ھۆنراۋەكەم بەھۆنمەۋە
تاكو پىي برازىنمەۋە گەرنى ژيان ! . .
ھەر چەن ئەمرو
ۋەستاوم ، شىۋاۋ ، سەرگەردان
بە پەستى و شىۋاۋىمەۋە . . .
بە ھىۋاى تۆزاۋىمەۋە .

— که دوینج بوو له خوځلی مهینه تا گهوزي !
 که گیان سه تا پیا بوی له رزي . .
 نه روانمه ناخی دهر وونم
 به لکو مایه ی ره نجه روپی و وهرز بوونم
 نه بینم له م ناوینه یه .
 به لام ناوینه که ی دهر وون
 وهك نه و بیره لیله وایه ،
 که ههر بیتو هه ل کا با ییج
 چی پین بوو ییج خاشاک هه مووی له ناوایه !
 نه ی کوانج کانیای و نه ووز
 که وایه له دوا شاخی بهرز
 له ناو میتر گوله ی ده شتی سهوز ؟
 نه مه دهر وونی من نی یه
 گوایا ئیره کانگای شیعره
 ئیره کووچه و ناوایی یه
 نای له م راسته قینه سهیره .

* * *

نه ی هونراوه ،
 نه ی دهر ووی روناک ، نه ی باوه ری
 له تاریکی شهوی ترسا
 له گهل دهر وونا سهرومی
 گارت نه کهین ، به گورانج
 به به سته ی خه ماوی و به گورر
 نه ی هونراوه ی ، دره وشاوه —
 مرواری یه کان
 وهك گول و نه ستیره ی شهوان
 له کوئن تا کوئان که مه وه
 ده نك ده نك بو ملوانکه ی ملی ژیان
 جادویی ، بتان هونمه وه . . .

— ۲۲ —

زمانه‌وانی

ئاژاوه‌ی زاراوه‌کان

به‌غدا : عبدالستار کاظم

ئه‌وه‌ی جی شانازییه ، ئه‌و هه‌سته‌ی پیروزه‌ی که له گیانی لاوه خوینده‌واره دلسوزه‌کانمان ده‌رئه‌چی ، بو پیوستی چاک کردنی زمانه‌که‌مان، هه‌ر دلسوزه له لایه‌که‌وه به‌پی توانای خوی لچکی چالاکی لی هه‌لکردوه بو لی‌کولینه‌وه‌و دووان و پشکنین و نوسین له‌باره‌ی سه‌رکردنی ئه‌م هه‌مو ده‌رده سه‌ریه‌ی به‌سه‌ر شیوه کوردیه‌کانا هاتوه . به‌لام لام‌وایه هه‌ندی له‌م نوسه‌ره به‌ریزانه‌مان به هه‌له‌چوون چونکه ته‌نیا له‌سه‌ر ئه‌و شیوه‌یه ئه‌نوسن و چاره‌ی بو دائه‌نین که خویان قسه‌ی پێ‌ئه‌که‌ن . سه‌ره‌رای ئه‌مه‌ش ئه‌یانه‌وی به هه‌مو کوردیکی به‌سه‌لمینن که ئه‌و شیوه‌یه‌ی خویان پیوه به ستوته‌وه‌و چاره سه‌ری ئه‌که‌ن ، له هه‌مو شیوه‌کانی تری کوردی پیش‌که‌وتوتره‌و پیوسته‌بیته زمانی نوسین و زانیاری و هونه‌ر . . . بو ئه‌مه‌ش گه‌لی به‌لگه‌ی وا ئه‌هیننه‌وه که لایان وایه ، ئیتر هه‌مو کوردی بیرو باوه‌ره‌که‌یان سه‌لماند . . ئه‌م نووسه‌رانه‌ش سه‌ به‌شن ، هه‌ندیکیان له‌و باوه‌ره‌دان که شیوه‌ی سورانی بوته زمانی نوسین و دانان و هونه‌رو زانیاری ، وه ئیتر پیوست نا‌کا خومان به شیوه‌کانی تره‌وه به‌ستینه‌وه . ئه‌ما ده‌سته‌ی دووه‌میان داوای بلاوبونه‌وه‌و په‌ره‌سه‌ندن و پیش‌که‌وتن و زلبونی شیوه‌ی بادینانی ئه‌که‌ن . . به‌لام ئه‌و ده‌سته تازه‌یه‌ی

که داوای « موتوربه - تطعیم » ی شیوه‌کانی کوردی
نه‌کن . . زور به گهرمی ههول نه‌دهن ، به زوو ترین کاتو
به نزیك‌ترین رری راستی بیرو باوه‌ریان بچه‌سپینن . .
نه‌وانه‌ی نه‌یانه‌وی بادینانی به سهر شیوه‌کانی تری
کوردیا زال بی بی . . نه‌لین : شیوه‌ی بادینانی سه‌ره‌رای
زمانی زوربه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورده ، گه‌لی شتیکی وا ریکو
پیکیش هه‌یه که وامان لی نه‌کات بیکه‌ینه زمانی گشت گه‌لی
کورد ، بو راستی . . . ده‌رخستنی گیاوازی له به‌ینی نیرو
می‌دا له قسه کردن .

واده‌نه‌که‌وی نه‌م ماموستایانه نه‌وه‌یان له‌بیر بردوته‌وه
که نه‌وه مه‌رج نی‌یه نه‌و شیوه‌یه‌ی زوربه‌ی کوردی زمان
قسی پی بکا ، بیته زمانی زانیاری و هونه‌رو نه‌دهب . . بی
نه‌وه‌ی بگه‌رینه‌وه‌و ته‌ماشای نه‌وه بکه‌ین ، وه بزاین چهند
گورینی به سهر پیته‌کانیا هاتوو . چاویان له لی کولینه‌وه‌و
شی کردنه‌وه پوشیوه له به‌ینی ووشه‌ی هه‌مو شیوه‌کانی
کوردی . نه‌م ماموستایانه ، به ته‌واوی له‌وانه نه‌چن که
نه‌یانه‌وی زمانی « جلفه - به نسبه‌تی عه‌ره‌به‌وه » بکه‌نه
زمانی نه‌دهب و زانیاری و زانستی له‌جیاتی زمانی - فصحی -
به‌لام نه‌و ماموستایانه‌ی که خویان به شیوه‌ی
سورانیه‌وه به‌ستوته‌وه ، نه‌لین : ههر چنده سورانی
به‌شیک له کوردی ئیره قسه‌ی پی نه‌کن ، به‌لام ده‌میکه به‌و
شیوه‌یه نه‌دهب نه‌نوسری و گرامه‌ریکی ریکو پیکو بو دانراوه
که خه‌ریکه جیگای خۆی بگری . وه هه‌روه‌ها نه‌م شیوه‌یه‌ش
وه‌ک شیوه‌ی بادینانی گه‌لی شتی ریکو پیکو تیایه . به‌لام
وا ده‌ر نه‌که‌وی نه‌م نووسه‌ره به‌ریزانه‌مان سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی
لی کولینه‌وه‌یان خستوته پشت‌گوی ، له خویان بایی بوون .
خو نه‌گه‌ر ته‌نیا چاویک به‌سه‌ر نه‌و زاراوانه‌دا بخشینن که
نه‌م ماموستایانه دایان‌ناوه بومان ده‌ر نه‌که‌ویت چهند به
ناریکی دانراون وه چون ته‌ماشای گرامه‌ری کوردی

ته‌کراوه و گوی نه‌دراوه‌تی . وه به‌م کرده‌وانه نه‌ک ته‌نیا
زیانیان له زمانه‌که‌مان داوه ، به‌لکو ئەم به‌م چه‌شنه
دوو‌چاری ئاژاوه‌ی زاراوه بوین .

به‌لام شیوه‌ی لوری که به‌هه‌له به‌فه‌یلی - ناو
ئه‌بری ، وا دهر ئه‌که‌وی خۆی دور گرتوووه له‌م که‌ین و به‌ینه ،
چونکی زوربه‌ی ئه‌و کوردانه‌ی قسه‌ی پی ئه‌که‌ن چ لیره وه‌یا
له‌و دیو دو‌چاری نه‌خۆشی نه‌خوینده‌وارین . وه
بویه - به‌داخه‌وه ئه‌لیم - هه‌ندی له‌ کورده‌کان داوای
ئه‌وه‌یان کرد که (جنسیه) ی کوردی لی وه‌رگرنه‌وه ،
چونکه گویا « لوری - شیوه‌یه‌که له‌ شیوه‌کانی فارسی » !!
به‌لام با ئه‌و ماموستایانه بیزان که کوردی و فارسی دوو
خوشکن له‌ یه‌ک دایک ، ئه‌گه‌ر یه‌کیکیان دایکی ئه‌وی تریان
نه‌بی .

ئه‌نجا با بیینه سه‌ر مورتوربه : پیش هه‌مو شتیک ،
خوینده‌واری خوشه‌ویست مورتوربه مانای که شیوه‌یه‌ک
- به‌تایبه‌تی سورانی - وه‌ک داری لیمو لقی داری تری بو
بینری و مورتوربه‌ی له‌ سه‌ریکه‌ن . ئه‌مه‌ش وا دهر ئه‌خا که
ئه‌و لقانه‌ی بوی ئه‌هینری ، گه‌لی گه‌لی لیک جیاوازن ته‌نیا
ئه‌وه نه‌بی که له‌وه‌ختی خویا له‌ یه‌ک (فضیله) بوون .
به‌م پی‌یه ، وا دهر ئه‌که‌وی ئەم ماموستایانه ، هه‌ر
شیوه‌یه‌کیان به‌ زمانیک داناوه ، وه ته‌نیا ئه‌وه‌نه هه‌یه که
له‌ کونا هه‌مویان له‌ یه‌ک دایک بوون . بوی ، داوا ئه‌که‌ن
که ووشه‌یه‌ک ، له‌ شیوه‌یه‌کی تره‌وه بینن و مورتوربه‌ی بکه‌ن
له‌ شیوه‌ی سورانی . . وه ئیتر شیوه‌کانی تریش بخرینه
پشت گوی . وه یا هه‌ر به‌ یه‌کجاری له‌ ناویان به‌رین .
ئه‌م ریگه‌یه‌شس زیانیکی زور ئه‌دا له‌ زمانه‌که‌مان ،
سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که پشتمان سارد ئه‌کاته‌وه له‌ چاک کردن و
یه‌کگرتنه‌وه‌ی هه‌مو شیوه‌کانی کوردی بی جیاوازی .
خوینده‌واری به‌ریز : هه‌مو ووشه‌یه‌کی کوردی له

هه مو شیوه کانا که یهک مانا ئەدا له یهک سه رچاوه وه هاتووه ، بهس هه ندی گورینی تیا روو داوه ، به هـۆی جیاوازی سروشتی و به رهه لسته دروست کراوه کانی به رده می کورد له هه مو پارچه کانی کوردستان و لیک نزیك بونه وه و تیکه ل بونمان له گه ل نه ته وه و گه له کانی دراوسیمان . وه بو ئەم راسته یش با چاو به هه مو ووشه یهک بخشینین که یهک مانا ئەدا له هه مو شیوه کان .

ته نیا به چاو پیا خشانیک ، به هه مو شیوه کانی کوردیا ، راستی لیک دور نه بوی شیوه کانمان بو ده رئه که وی ، وه ئەوه مان بو روون ئەکاته وه که له توانا مانا هه یه بیکه ینه زمانی ئەده بو زانیاری و له گه ل پیوستی شارستانی تی ئەم سه ده یه بروا .

ئیمه ناتوانین بلین زمانی کوردی گورانی تیا روو ته داوه ، وه یا ووشه ی بیگانه ی تیا نیه ، به لام ئەوه ی جیگای شک نیه « ئەو ووشه بیگانانه ، له جیگای ووشه یهک دانراوه که یا له بیر چوته وه وه یا به ره و له بیر چونه وه ئەچی » له بهر ئەوه پیوسته به شیوینیا نا بگهرین ، نه وه ک بکه وینه دارشتنیکی به ره لای ی .

بو ئەمه ش پیوستمان به خو لی بو ردن هه یه چ به مال چ به « ئیستراحه تی »

ماموستایان : ئەوه نه ی پیوستمان به لی کولینه وه و پشکنین هه یه له ره گو ریشه ی ووشه کانی کوردی ، له هه مو شیوه کانا ، ئەوه نه پیوستیمان به بلا و کردنه وه ی نوسراو نی یه له سه ر جیاوازی به ینی شیوه کان .

ئه گه ر به نیه تیکی راست و گیانیکی پر له هیوا و دلسوزانه و چالاکانه ، تی بکوشین و خو په رستی و بروای گویرانه کردن له ناوما نا ره ک بیرین ، ئەم کاره گه رانه زور سولک و ئاسان ئەبی ، وه به ره میکی نویمان دیته ده ست که ئەویش « زانیاری زمانه – علم اللغة » . ئەو زانیاریه ی

که هه مو شیوه کانمان بوشی ئەکاتەوهو بی کهمو کوری
ریکی ئەخاو پەرهی پی ئەسینی . . . ئەوسا گرامەریکی
کوردی چەسپاوی ئەبی و پەلو پو بە ئەدەبو و نوسینە کانمان
ئەدا .

راسته ، لەم ماوهی دوايه دا ههست به جولانه وه یه کی
ئاشکرا کرا بو دانانی گرامهرو فەرهنگی کوردی ، به لام
سەرەرای کەمی ئەم دلسوزانه ، کاره که شیان بی کهمو
کوری نه بو ، وه هۆی ئەمهش له سهریکه وه چونکه کاری
تهنیا که سیکه ، وه ههروه ها نووسه ره به ریزه کانمان
شاره زایان نه بووه له هه مو شیوه کانی کوردی ، بیگه
له وهی شاره زایشیان له زمانه کانی روژه لات نیه ، به تایبه تی
فارسی و تورکی و عه ره بی ، که کاریان کردو ته سه ر
شیوه کانی کوردی . جگه له وهی که پیوسته لاتینی بزانه
له گه ل زمانه کونه کانی روژه لات وه ک سنسکریتی .

شتیکی ئاشکرایه ئەم کاره گرنگه - دانانی زانیاری
زمان - به چهند که سیک نایه ته به ره هم که هه ر یه که له
قولیکه وه ئیش بکا . له بهر ئەمه زور پیوستیمان به (کو
زمانیکی زانیاری کورد - مجمع العلمی اللغوی الکردی) هه یه
که دهسته یه کی داناو دلسوز له کورد سه ره رشتی بکاو
تیایا بجولیته وه .

تهنیا بهم ریگه یه زمانه که مان له م ئاژاوه یه رزگاری
ئەبی و جیگای خۆی ئەگری له ته ک زمانه گرنگه کانی بیگانه .
ئیتەر هیوامه ئەم کاره گرنگه بکه ویته سه ر زمانی هه مو
دلسوزیک ، بو دوان لی . . تا کو به زوو ترین کات ئەم بیره
گه لاله بی و دهستی پی کری .

زمانه گه مار .

به پینوسی : جمال جلال عبدالله

له (مه‌شیگان) هوه ..

۱ - پیت یا تیپ

تا ئیستا سڄ چوار جار ئەم باسه تازه کراوه تەوه بڄ
ئەوهی لی کۆ لەره‌کان بگه‌نه ئەنجام دەر باره‌ی راستی به‌کار
هینانی یه‌کیک له‌م دوو وشانه‌ی سه‌ره‌وه . سه‌یریش
ئەوه‌یه نووسه‌ره‌کان ئەم پرسه‌ ناخه‌نه به‌ر خوینده‌واره‌کان و یا
ناچن ژماره‌یه‌کی ته‌واوی به‌کار هینانی ئەم دوو وشه‌ی بکه‌ن
بو ئەوه‌ی لیان ئاشکرا بڄ کامیان زیاتر به‌کار ئەهیندرین .
چونکه وه‌ک هه‌موان ئەزانین تنها زور به‌ی خه‌لکه ئەتوانی
بلی کام وشه‌ باش یا باشتره به‌کار بهینری ، نه‌ک چه‌ند
نوسه‌ریک که چه‌ز ئەکه‌ن بگه‌رین به‌ دوای هه‌ندی وشه‌ی
به‌کار نه‌هینراو .

بینه‌وه سه‌ره‌و کاری ئەم دو وشه‌یه « پیت » مانای
شتیکی چووک ئەگر ته‌وه وه له‌به‌ر ئەوه‌ی « حرف »
پچووترین پیوانه‌ی ده‌نگیکی تایه‌یه‌ته‌ه Phone
(ئەگه‌ر چی ئەو ده‌نگه دوو سڄ شیوه‌ی جیاوازی هه‌بی له
کانی دەر بریندا وه‌ک « ک » ئەم وشانه‌دا : کاک ، کیرد ، که‌و
کویر .) وا ئەزانم که واژه‌ی « پیت » به‌کاره‌ینان به‌رامبه‌ر
« حرف » ی عه‌ره‌بی زور چه‌سپو په‌سنده .

به‌لام واژه‌ی « تیپ » که کورد به‌کاری ئەهینسی بو
شتیکی تر وه‌ک تیپی فوتبول ... هتد زور راستنی به‌کار

بهینری بو « حرف » چونکه له پیش هه مو شتیکدا زوربهی کورد وای به کارناهیینی و له زمانه کونهکاندا ئەم وشهیه هه رگیز بهم مانایه به کار نههینراوه هه ر چهنده هه ندی ماموستایان وا ئەلین .

ئوهی ئاشکرایه ئەم ووشهیه له « تایپوس » ی لاتینی وه رگراوه یا له « تیپوس » ی یونانی ئەمانهش هیچیان مانای حرف ناگرنهوه .

ههروهها نه زمانی انگیزی و نه فه رهنسی « تایپ » به و مانایه به کار ناهینن .

کهواته وا دهر ئەکهوی به کار هینان وشه ی « پیت » بو حرف باشتره و جی گیرتره له وشه ی تیپ .

۲ - پیتی بی دهنگ و دهنگدار

ماموستایانی زمانی کوردی دوو وشه ی تر به کار ئەهینن که بروا ناکه م به کار هینانیان زور راست بی . ئەوانهشس « پیتی بی دهنگ » بو الحروف الصبیحه یا Consonant Letters . و « پیتی دهنگدار » بو حروف العله یا Vowel Letters .

شاره زایانی دهنگ و دروست بوونی Phoneticians به و دهنگانه ئەلین بی دهنگ که له کاتی دروست بوونیاندا له ناو ده م و قورگدا رایه له کانی دهنگ له ناو قورگدا Vocal Cords ناله رینه وه وه که دهنگی ف ، پ ، ت ، ش ، س ک ، ... هتد . وه به و دهنگانه ئەلین دهنگدار که له کاتی دروست بوونیاندا ئەم رایه لانه ئەله رینه وه و دهنگ پهیدا ئەکه ن وه ک ف ، ب ، گ ، ژ ، م ، ن ، ... هتد .

له بهر ئەوه من له و بروایه دام که وشه ی پیتی بی دهنگ به کارهینان بو هه مو جو ره دهنگیک (دهنگدار و بی دهنگ) به تیکراییی و بی جیاواز کردنه وه راست نییه . هه ر ئەمه شه

هانم ئەدا داوا بکەم لە زمان زانەکانمان و ماموستای زمانی
کوردی که ئەم ناوہ بەکار نەهینن ، ووشەیکێ تر بەکار
بەینن لە باتی ئەوہ وەک پیتی « تەواو »

هەرۆهە بەکار هینانی ناوی « پیتی دەنگدار » بو
« حروف العله » تەواو نی یە چونکە وەک لە سەرۆه
دەرمان خست « پیتی تەواو » ئەکرین بە دوو جور ، یا دوو
بەشن ، دەنگدار و بێ دەنگ . و بو ئەوہی ئەو دوو چەشنە
پیتە جیاکرینەوہ لە یەکتەر بە ئاسانی ، پویستە وشەیکێ
(ناویک) تریان بو بەکار بەینن . واش ئەزانم کہ ووشە
« پیتی بزوین » کہ کاک نوری علی امین لە ریزمانەکیدا
بەکاری هیناوە زور باش و چەسپە .

ئەبێ ئەوہشمان لەبیر نەچیتەوہ کہ پیتی بزوین
هەمویان دەنگدارن وە لە کاتی دروستبویناندا هەوا لە
سی یەوہ دیتە دەری بو قورگ و ناو دەم وە بەسەر زمانا
تێپەر ئەبێ بو دەرۆه . وە لە کانی دروستبویناندا
رایە لە کانی قورگ ئەلەرینەوہ . زمانی کوردی نو پیتی
بزوینی هە یە بەلام تنها حەوتی ئەنوسریت بەو پیتانە ی کہ
ئێستا بەکار ئەهینرین بو نوسینی ئەمانەش : ئا ، و ، و ، وو
ي ، ئ ، ه .

٣ - باسی هەزی وشە ی لیکدراو

لە ژمارە (٣٢) ی هیوا ماموستا طاهر صادق
پیشنیاریکی زمانەوانی بلاو کردبووہ باسی هەندی ناو و
ئاوئناوی لیکدراوی تیا کردبوو بە شیوہ یەکی کال و
ساویلکانە .

لە ژمارە (٣٣) ی هیواشدا ماموستا پاکیزە بژاریکی
سەرپێی کرچی ئەو پیشنیارە ی کردبوو . هەر لەبەر ئەوہ یە
بە پویستم زانی بریک لە دروستبوونی ئەو ناو و ئاوئناوہ

بدویم بهو هیوایه‌ی که خوینده‌واری کورد که لکی لی‌وهر بگریت .

۱ - روژ ژمیر : ناویکی لیکدراوی ساده‌یه ، له دوو ووشه‌ی ساده‌ی ته‌واو دروست بووه : « روژ » و « ژمیر » ههر دوو پیتی (ژ) ده‌نگدارن وه دهر برینیان گران نی‌یه بو کورد زمان چونکه نه‌گهر گوئی له کوردیک بگرین له کاتی وتنی ئەم ووشه‌یه به ناشکرا ئەبیین که ههر دوو پیتسه ده‌نگداره‌که دهرئه‌برین . له‌بهر ئەوه پیویست نی‌یه تیپیکی (ژ) فری‌دزی له‌م ووشه‌یه ههر له‌بهر جوانکردنی .

۲ - ئاوینه : یه‌ک ووشه‌یه ساده نه‌ک لیکدراو وه‌ک ههر دوو ماموستا بلاویان کردبووه ، چونکه ئەم ووشه‌یه له « ئاو » و « وینه » دروست نه‌بووه . به‌لگه‌ش بو ئەمه ئەوه‌یه که له زمانی فارسی کۆن و په‌له‌وی که دوو ره‌گی گه‌وره‌ی زمانی کوردین ووشه‌ی « ئاینه » که ئاوینه‌ی خومانه ههر تاک بووه و بهو مانایه‌ش به‌کار هینراوه له دیر زمانه‌وه .

هه‌روه‌ها له زمانی « بلوچی » که یه‌کیکه له‌و زمانانه‌ی زور نزیکن به کوردی چونکه ئەویش وه‌ک زمانه‌که‌ی ئیمه زمانیکی هیندی ایرانی‌یه که لقیکی گه‌وره‌ی ئەو کومه‌له‌ زمانه‌ی که پی ئەلین Indo-European .....

ووشه‌ی « ئاوینه » تاکه و لیکدراو نی‌یه و هیچ په‌یوه‌ندیکی نی‌یه نه‌به « ئاو » و نه‌به « وینه » .

۳ - قژن : ئاو‌ئاوه له زمانی کوردیدا هه‌ندی ناو هه‌ن که به پاشگری (ن) ئەکرین به ئاو‌ئاو وه‌ک ورگه‌ - ورگن ، گووپ - گووپن ... هتد .

ئوه‌ه ناشکرایه ئەم ووشه‌یه تاکه و لیکدراو نی‌یه وه‌ک کاک صادق ئەل‌یت له پیشیاره‌که‌یدا .

۴ - نیوه‌رو : ووشه‌یکه لیکدراو له « نیو » و « رو » دروست بووه .

(- رو) پارچه‌یکی پاشگره چونکه به‌ته‌نها ناوتریت و

به کار ناهینریت ، ماناکه ی « روژ » نه گریته وه .
 زانیاره کانی زمان و زمانه وان ی دوو به شن .

۱ - نه وان ه ی با سی میژووی زمان نه کهن و خو یان
 خه ریک نه کهن به دوزینه وه ی اصلی ووشه کان و چون یه تی
 زمانیک له کاتیکی رابوردو دا . نه مهش تنها سوودی
 نه وه ی هه یه که له زمانه کانی تر شاره زابن و شیوه ی
 گورینه کانیان بزائن . (زمان ی انگلیزی کون زور جیاوازی
 هه یه له گهل انگلیزی تازه و زور کم له یه ک نه چن) .

۲ - نه وان ه ی که با سی زمان نه کهن له و کانه ی که تیا
 نه زین ، بی نه وه ی گو ی بده نه کون و شیوه ی زمانه که له مه و
 پیش . و هه ر له سه ر شیوه ی زمانه که له و کاته دا هه ول
 نه دن ریزمانه که ی بدوزنه وه و چون یه تی دروست بوونی
 ووشه ی لیکدراو و رسته .

نه گه ر نیمه بمانه وه ی با سی زمانه که مان بکه ین که
 چونه ئیستا ، نه و ا پیویسته بلین (روژ) باشگره بی نه وه ی
 گو ی بده یه نه وه ی ئایا له « روژ » هاتوه یا نهء
 هه ر به م جو ره نه توانین ووشه ی « جوامیر » لیک
 بده یه نه وه و بلین که نه مه ووشه ییکی لیکدراوه وه له دوو
 پارچه دروست بووه یه کیکیان پیشگره « جوا - » دوو
 هه میشیان « - میره » ه که پارچه ی دووهه میتی .
 بوگهن : ووشه ییکی لیکدراوه له (بو -) و (گهن)
 دروست کراوه .

(بو -) پیشگریکه زور به کار نه هینریت له کوردیدا
 نه م ووشانه هه مویان به هوی (بو -) دروست بوون :
 بوکز ، بوچهک ، بو با ، بو درن ، بو سو ، . . هتد
 نه مهش پیشانی نه دات که پارچه ی یه که م پیشگره
 مانای « بو ن » نه گریته وه .

باگردین : ناویکه له پیشگریک و ووشه ییکی تر
 دروستکراوه پیشگره که له م ووشه یه دا « با - » یه که به

- ۳۲ -

مانای « سهربان » یا « بان » به کار نههینریت .
 بروا ناکه م که « ن » فری درابی له م ووشه یه چونکه
 که وتوته نریک پیتی « گک » چونکه ووشه ی ترممان هه یه نه م
 چه شنه گورینه یان به سهردا نه هاتوه وهک (بان گيرو بان
 گوش) . نه مهش به لگه یه کي ته واوه بو نه وهی (با -) دابنن
 به پیشگیر .

نه مر : ووشه ییکی لیکدراوه (ئاولناوه) ، له ئامرازی
 نفی (نه) و ره گی فه رماني مضارع دروست بووه نهک وهک
 ماوستا صادق نه کیت له (مردن) هوه هاتوه .
 نه وهی ئاشکرایه نه م چه شنه ئاولناوانه زورن وه به
 هوی ئامرازی نفی وره گی فه رمان دروست نه بن :
 فه رماني (نه - مر - یت) له سی به شه وه دروست
 بووه . یه که م نیشانه ی مضارعه ، دووه هم ره گی فه رمانه ،
 سیه هم راناوه .

نه گهر ره گی فه رمانه که وه رگرین و بیخه یه پال (نه)
 ئاولناو دروست نه بیت : سه یری نه م ئاولناوانه ی خواره وه
 بکه :

نه فام له نه + فام دروست بوه ته ماشای نه فام - یت بکه
 نه ناس = نه + هات = = نه - ناس - یت =
 نه هات = نه + هات = = نه - هات - یت =
 نه بهز = نه + بهز = = نه - بهز - یت =
 نه ویست = نه + ویست = = نه - ویست =

ه - له ووشه ی (دهستان) ، پیتی (ت) ئامرازی
 کۆ نی یه وهک له هیوای ژماره (۳۳) باس کرابوو . (- تان)
 ئامرازی کۆیه ، راناویکی پاشگره که بو قسه له گهلدا کراو
 (مخاطب) به کار نههینریت . نه مهش له گهل ناوو له گهل
 فه رماني رابوردوودا به کار نههینریت :

له گهل ناو : براکه م ، براکه ت ، براکه ی ، براکه مان ،
 براکه تان ، براکه یان .

له گهل فهرمانی رابوردوو : نوسیم ، نوسیت ، نوسی،
نوسیمان ، نوسیتان ، نوسییان
ئهم پاشنگره ئه گهر به ناویک یا فهرمانیك به ستره که
دوایی به پیتی (ت) دیت پیویسته ههردوو «ت» بنوسرین
وه هیچیان فری نهدرین ، چونکه له قسه کردنیشا خهلق
ههردووکیان دهر ئه برن و کهس هیچ کامیکیان ناخاته ژیر
لیوه وه .

جمال جلال عبدالله
له (مهشیگان) هوه . .

له یانهی سه رکهوتنی کوردانه وه

ماموستایانی بهریز
یانهی سه رکهوتنی کوردان ، یانهی هه مو کورده ، بو
خزمهتی زانیاری نه ته وهی کورد تی ئه کوشی ، وه به هیچ
جوریک له وریبازه لانا . .
وه ئیستاش ، کتیبخانه کهی کردوته وه بو هه مو ئه و
دلسوزانهی که به ره مه میان بلاو کردوته وه ، بو ئه وهی بیته
سه رچاوهی نووسراوه کانی کوردی ، وه ههروه ها بو ئه و
ماموستایانهی بو سه رچاوهی نووسراوی کوردی ئه گهرین .
جا یانهی کوردان ، هیوای وایه که هه مو دانه ریکی
بهریز ، به لانی که مه وه ، دانه یه که له بلاو کراوه کانیانمان بو
بنیرن . . بو په ره پی سه ندنی ئه و کتیبخانه یه ی که بو
سودی گشتی باوه شی خۆی کردوته وه . پیشه کی
سوپاسیان ئه که یین .

چاوپي ڪهوتنيڪ له گهل :

ماموستا پاڪيزه ره فيق حيلمى

ٺهوهى ئيجگارى مايهى شانازى به كه بؤ يه كه م جار
 بهشى خويندنى كوردى له زانستگاي ئاداب كرايه وه ،
 يه كه م كهس ئافره تيكي خاوه ن باوه رنامه شهادهى
 بهرزو پي گه يشتوو بوو ، بؤ سهروكايه تي ئه م به شه
 هه لپڙيرا وه بوو به ماموستاي پڙيمانى زمانى كوردى ،
 وه به وينه ي داىكيكي ميه ر بانو ماموستايه كي زاناو
 كوردىكي دلسوز ، تا ئه م دوو ساله (به شه) كه ي
 به پڙيوه بر دو دلسوزانه كارى تيا كرد . ئيستاش كه
 ئه چن بؤ دهره وهى عيراق نيشتمان و كورپه
 خوشه ويسته كه ي « به شسى خويندنى كوردى له
 زانستگاي ئاداب » به چن ئه هيلن ، ده سته ي
 نووسه رانى هيو ا به پيوستى زانى چن د پرسيارىكي
 روو به روو بكات ، ئه گهر چى وه لامدانه وه كه ي
 سه رپن بي و به په له ش بوو ، به لام هميسان سوودى
 بؤ خوينده واره به ريزه كانى هيو ا هر ئه بيت ...
 * * *

پرسيارى يه كه م : ماموستا ، پله ي خويندنت تا چهنده ؟
 وه له كوئى و له بابته چى يه وه خويندنت ته واو كردوه ؟
 ● پاش ئه وه له سالى ۱۹۴۲ له (دار المعلمانى ابتدائى)
 دهرچووم و امتحانى (ثانوى) به شسى ئه ده بيم دا له هه مان سالا ،
 له سليمانى كرام به بريوه به رى قوتابخانه ي (گويژه) ، له
 سالى ۱۹۴۳ - ۴۴ هاتمه زانستگاي (دار المعلمينى عالى) و له

۱۹۴۸ له لقی آدابی عه‌ره‌بی تیا ده‌رچووم . له ۱۹۴۸-۱۹۴۹ کرام به (مفتشه) ی لوای دیالی و کرکوک . له ۱۹۴۹ چووم یو ئه‌مه‌ریکا له جامعه‌ی هارقه‌ر له سالی ۱۹۵۱ (ماسته‌رم) وه‌رگرت له زمانه کۆنه‌کان و دراستای شرقی . که هاتمه‌وه به‌غدا له (زانستگای تحریر) کرام به مامۆستا . پاش چوار مانگ به (بعشه) چوومه له‌ندهن . له‌وی له‌گه‌ل روژه‌ه‌لات ناسی به‌ناوبانگ (سیدنی سمیث) سالیکی زمانی ناشوری و عیبرانی م‌خویند وه نامه‌ی دکتۆرام له مادده‌ی کو کردنه‌وه (جمع) له زمانی عه‌ره‌بی و زمانه سامی‌یه‌کانا ده‌س پی‌کرد ، به‌لام له‌به‌ر نه‌خۆش بوونم ، به‌پیی راپوری پزیشکان خویندیم گوێزایه‌وه (قاهیره) ، که له سالی ۱۹۵۳ له جامعه‌ی قاهیره رساله‌که‌م تومار کردو له گه‌ل پروفیسور یحی خلیل النامی (که شاره‌زایه‌کی به‌رز له زمانه سامی‌یه‌کانا) له‌گه‌ل اطروحه‌که‌م دا خه‌ریک بووم وه به ناچاری یه‌ک سال زمانی حه‌بشی م‌خویند ئه‌مه‌ جگه له زمانانی عیبرانی ، ناشوری ، سومیری ، عه‌ره‌بی ، توگریتی ، سریانی ، ئه‌که‌دی . . تاد . . پاش شه‌ش مانگ نه‌خۆشی له نیسانی ۱۹۵۹ رساله‌که‌م ته‌واو کردو بریار وابوو له ۱۵ مایسی هه‌مان سالا مناقشه‌ی له سه‌ر بکری و لیم وه‌ر بگیری ، به‌لام له ۲۵ نیسانا بریاری دوور خستنه‌وه‌میان‌دا له خاکی کوماری عه‌ره‌بی یه‌گرتوودا که پیویست‌کرا تا ماوه‌ی ۲۴ سعات ئه‌وی به‌جی- به‌یلم ، چوونکه مانه‌وه‌م (خه‌ته‌ره) له سه‌ر ئاسایشی کوماری عه‌ره‌بی . که هاتمه‌وه عیراق له سالی ۱۹۵۹ به‌شی خویندنی کوردی له زانستگای ئاداب کرایه‌وه من بووم به جی‌نشینی سه‌ره‌کی به‌شه‌که‌و ماموستای زمانی کوردی .

- پرسیاری دووه‌م : بابه‌تی ده‌رسه‌که‌ت تا چه راده‌یه‌ک سوودی گه‌یاند به‌ پهره سه‌ندنی زانیاری زمانه‌وانیت وه یارمه‌تی‌دایت له پشکینه‌وه‌و ده‌رسکردنی زمانی کوردیا .
- بی‌گومان شاره‌زایی له ریزمانی زمانیکا یارمه‌تیت

ئەدا بۆ ئاسانی شارەزا بوون لە زمانیکی ترا ، خو ئەگەر ئەو
 زمانە زمانی دایکی خوت بێ زیاتر ریت بۆ خووش ئەبێ .
 بۆ نموونە کە لە (رسالە کەما) دەر حەق بە (جمع) لە
 زمانی عەرەبیایە ، ناچار بووم هەول بە دەم گەلیجی زمانی سامی تر
 فێرو شارەزابم ، ئنجا کە زمانی کوردی لە خیزانە زمانیکی
 تاییه تی یە ، پیویستە ئەو کەسە ی ئە یه وی لە ریزمانی کوردیا
 شارەزایی پەیدا کات ، دەس بکا بە فێر بوون و دەرس کردنی
 زمانە (خزمە کانی) زمانی کوردی بە وینە ی فارسی و
 پەهلەوی کون و زمانە هیندیە کانی وەك ئوردو ، پالی ، پیشتوو
 وە هەر وەها ئەو زمانانە ی کە خزمایە تی یان لە گەل کومە لە
 زمانی ئیرانی هە یە وە کو کومە لە ی لاتینی ، جەرمانی و سلاڤ .
 ئەمانە لە لایە کە وە وە زمانە کۆنە کانی زاگروسی و
 ناوچە ی قەفقاس لە لاییکی تره وە وە کو زمانانی ، لولو ،
 سوباری ، گوتی و خالدی و خاتی . . تاد

● پرساری سێ یەم : کردە وە کانت لە زمانە وانی دا
 چی و چن ؟ وە ئەو کۆسپ و تە گەرانی هاتوونە تە ریت لە
 نووسینی ریزمانی کوردیا چن ؟ وە چە بە چاک ئەزانی بۆ
 هەموو ئەو کەسانە ی لە ریزمان نووسین و پشکنینە وە ی زمان
 کار ئە کەن ؟

● کردە وە ی یە کە مە رسالە ی دکتۆرا کە مە کە
 دەر بارە ی فقە ی کومە لە ی زمانە سامی یە کانه ، وە بابە تە کە شی
 ئە وە یە (الجموع فی اللغة العربیة ومقارنتها باللغات السامیة) ،
 وە چە ند و تاری کیشم لە گو فارو روژنامە کانا بلا و کردو تە وە ،
 وە کتیبیک بە ناوی ریزمانی کوردی کە لە تە و او بوونایە ، بە
 هۆ ی نە بوونی پیتی لاتینی پیویست و تە و او لە عیراقا نە متوانی
 چاپی بکە م ، هیوادارم ئە گەر بتوانم لە لە ن دەن چاپی بکە م .
 وە ئەو کۆسپ و تە گەرانی هاتوونە ریم زورە ، بە لام
 بە کورتی ئە مانە یە :

(١) یە ک نە بوونی نووسین (ئیملا ی) کوردی

(٢) جياوازی شیوه‌کانی زمانی کوردی ، که به هۆی دابه‌شی و پارچه بوونی وولاته‌که‌مان وه نه‌بوونی کیانیکسی تایبه‌تی بو نه‌ته‌وه‌که‌مان ، تا هاتوووه شیوه‌کان لیک جیا یوونه‌ته‌وه و نه‌کراوه ته‌نیا یه‌که تاکه شیوه بگرن و ببی به شیوه‌ی نووسین ، وه هه‌ول نه‌دراوه شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی بو نووسین په‌یدا بکه‌ن

(٣) تا ئیستا ریزمانی کوردی به شیوه‌یه‌کی عیلمی نه‌نووسراوه و هه‌ر شیوه‌یه‌که ریزمانیکسی جیا جیا ی بو داندراوه که هیچیان ناکرین به نمونه‌ی ته‌واوی ریزمانی کوردی ، وه‌کو بلی‌ی هه‌ریه‌که ریزمانی یه‌که شیوه‌ن نه‌که هی هه‌موو زمانی کوردی به تیکراییی . . . ئیتر ته‌وه‌ی به چاکی ته‌زانم بو ته‌وانه‌ی له ریزمان‌ئیش ته‌که‌ن :

(١) ته‌بی ته‌لفو ببی‌یه‌کی تایبه‌تی دابندری بو ته‌و شیوه‌یه‌ده‌س بدات که له ته‌نجامی په‌ره سه‌ندنی خوینده‌واریا ته‌بب به‌شیوه‌ی نووسین و خویندنی کوردی . وه رای منیش ده‌رباره‌ی یه‌که‌کن‌دنه‌وه‌ی شیوه‌کان ته‌وه‌یه : « که له ته‌نجامی ظروقی سیاسی و په‌ره سه‌ندنی خوینده‌واری و به‌رز بوونه‌وه‌ی پله‌ی بیر کردنه‌وه و هه‌ستی نه‌ته‌وایه‌تی ، شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی په‌یدا ته‌بیت که ره‌نگبج له هه‌موو ته‌و شیوه‌یه‌کی ئیستا پی‌ی ته‌نووسری دوور بکه‌و‌یتته‌وه وه ته‌توانین پی‌ی بلیین شیوه‌ی خوینده‌واری و نووسینی دوا روژ . »

(٢) ته‌و که‌سانه ته‌ببی شاره‌زایی له هه‌موو شیوه جیاوازه‌کانی زمانی کوردی په‌یدا‌که‌ن ، وه که ریزمانیشیان نووسی ، ریزمان بو هه‌موو زمانی کوردی بنووسن ، نه‌که هه‌ر بو یه‌که شیوه . . . وه لی‌ره‌شا چاکترین به‌ش له هه‌ر شیوه‌یه‌که هه‌لبزیرن و له ریزمانا به‌یلر‌یتته‌وه وه ته‌و به‌شانه‌ی له شیوه‌کانی‌ترا به‌کار هینانیا په‌سندنی‌یه وازیان لی‌ به‌پنری .

(٣) شاره‌زایی‌یان له کومه‌له زمانه ئیرانی‌یه‌کانی وه‌که

فارسی تازه و پهله‌وی و پشتووی (افغان) و سوغدی و زمانی تاجیکی هه‌بی (به تایبه‌تی زمانی تاجیکی زور له کوردی‌یه‌وه نزیکه) جگه له‌وه شماره‌زایی‌یان له زمانه ناری‌یه‌کانا هه‌بی ئه‌گهر له به‌شیکیش له به‌شه‌کانیان بی .
(٤) ئاگیان له زانیاری ده‌نگ Phonetic و زمانه‌وانی « فیلولوژی » هه‌بی .

● پرسیاری چوراهم : به‌شی خویندنی کوردی ، که‌می و کورری و ته‌نگو چه‌له‌مه‌کانی چۆن ئه‌بینی .

● له باب‌ت که‌می و کورری به‌شه‌که‌وه ، راپورتیکم داوه به‌جامعه‌ی به‌غدا و وینه‌یه‌کیشم لی‌داوه به‌ وه‌زیری معارف (وا ئه‌یدهم به‌ گو‌فاره‌که‌تان ئه‌گهر توانیتان بلاوی بکه‌نه‌وه ئه‌وسا وه‌لامی ئه‌م پرس‌سیاره‌تان چاک‌تره‌ بو روون ئه‌بته‌وه . به‌لام به‌ کورتی ئه‌لین که‌می و کورری‌یه‌کان ئه‌مانه‌ن

١ - نه‌بوونی ماموستا . (ناتوانم بلیم کورد ماموستای تیا‌نی‌یه‌ به‌لکو زوری هه‌یه ، به‌لام که‌مته‌رخه‌می ئه‌که‌ن و شانی خویان ناده‌نه به‌ر ئه‌م باره .)

٢ - نه‌بوونی کتیب و سه‌رچاوه ده‌رباره‌ی میژوو زمان و ئه‌ده‌بی کوردی ، وه ئه‌و که‌مه‌ی هه‌یه ، ناشی به‌ سه‌رچاوه بو‌ خوینده‌واری به‌رز له‌ جامعه‌دا ، بو‌یه‌تکا له‌ خوینده‌واران و خاوه‌ن شه‌هاده‌کان ئه‌که‌ین که‌ تۆزی به‌زه‌یی‌یان بی‌ج به‌ میژوو زمانی ته‌وه‌که‌یان و ئه‌وه‌نده که‌مته‌رخه‌می نه‌که‌ن له‌ نووسین و خویندنه‌وه ، چونکه‌ به‌رز کردنه‌وه و ده‌رخستنی میلیله‌تی زور‌تر له‌ سه‌ر شانی خوینده‌وارانیتی .

٣ - که‌م یارمه‌تی کاره‌به‌ده‌ستان .

● پرسیاری پینجه‌م ، جگه . له‌ زمانه‌وانی هه‌ستی ئه‌ده‌ب په‌روه‌ریشته‌ لی‌ دیاری داوه ، ئایا به‌شداریت له

ئەدەبىيەتتا چەندە وە لە كام لىقى ئەدەبە لە ھۆنراو ەو چىرۆلكو
وتارا ؟

● نووسىنى ئەدەبىم ھەيە ، بەلام (ھۆنراو ە) وە بەو
وېنەيەى سنوورى بۆ كىشراو ە كە ئەبى كىشىس (وەزن) و
قافىيەى ھەبى پەيرەوم نەكردو ە ، لەبەر ئەو ە ھەر لە زوو ەو ە
خاو ەن سروسشىكى سەربەستانەم حەزم نەكردو ە وە
ناشتوانم خۆم بە وەزن و قافىيە بەستەم ەو ە ، ئەگەرچى نابى
ئەو ەش لەبىركەين كە زمانى كوردى زمانىكى بە موسىقاو
شىعەرىيە .

و ە لەم چەشنە نووسىنانە كە ئەتوانىن پىي بلىن
« ھۆنراو ەى پەخشان » - شعەر منثور - كىبىكم بە ناوى
(ژيانىكى پر ئەندىشە) نووسىو ە كە وا لە ژىر چاپدايە .

بە سى زمان ئەتوانم بنووسم ، كوردى و ەرهەبى و
ئىنگلىزى ، لە زۆر لە گو قارەكانا و وتارم بلاو كرددو تەو ە و ەكو
گو قارى (الادىب) يى بىروتى بەناوى (الثرىا) و لە (المعلم
الجدىد) و گو قارە كوردىيەكانى و ەكو گەلاويزو نزارو ژىن و
ھىواو روناهى . . . تاد .

بەرهەمى و پىزەبىم ، يادداشتىكى سىاسىيە دەربارەى
ژيانى سىاسى كورد كە لام وابى ماو ەى چاپ كردنى نابى و ە
كتىبى (مىزوى كورد) ھىشتا چاپ نەكراو ە ، و ە دراسەتىك
لە سەر زەردەشت . كۆمەلە ھۆنراو ەيەكى سەربەست بە
زمانى ەرهەبى كە تەمەى چاپ كردنىم نىيە . و ە يادداشتى
ژيانى خوم و خویندنىم لە ئەمرىكا . . . . .

● پرسىارى شەشەم : ئايا ئەدەبى كوردى تازە چۆن
ئەبىنى ؟ .

● ئەگەر ماو ەم بەن بە كورتى ئەلېم كە ھىشتا و ەكو
بەرىكى نەگەشتو و اىە . . . . .

- ٤٠ -

دوژمنه که ی مام قینته ل

حسین عارف

هاوه له که م ده سیکى دريژ کرد بۆ بهرده رگای
مزگه و ته که و ووتى :

– ئا ئه و جوو ته ئه بینى ؟ !

منیش هه روا به که مته رخه می به که وه ، لابه کم
لین کرده وه له وه راما و وتم :

– به لى . . باپرو کورده زانین ؟ !

که چى وا دیار بوو چه زى ئه کرد ئه مه وه رامم بى ، بۆیه
به دم زه رده خه نه یه کى دلنیا بی یه وه ووتى :

– خۆم هه ر ئه مزانی وه هایان تى ئه گه ی ، وه ک هه موو
که سانیکى نه شاره زای تر . به لام وا نی یه . . ئه زانم چه ز
ئه که ی بزانی چۆنه ! . . که و ابوو گوی بگره بۆتى باس که م .
ئیتتر بى ئه وه ی چاوه رى و ه لام بکا ، له سه ر پيشه ی
خۆی (که خوا بى قه زاو به لای کا !) بواری که س نادا له قسه
کردنا ، که و ته گيرانه وه ی باسه که و ووتى :

ئه و مناله ی ئه بینى ، ئه ئاوا قنچو قیت ، له بن ده ستى
ئه و پیره میرده وه دانیشتو وه ، تا ئیستاش که س نازانى
کى یه ؟ . . دایک و باو کى کین ؟ . وه خه لکى کوی یه ؟ ! هه ر
وه کو که سیش نازانى له کوی وه ، وه چۆن هاته گه ره که وه ؟ !
ته نها هینده مان لى ئاشکرایه که چه ن مانگیک له مه و به ر ،
روژیک له روژان له گه ل ئه و پیره میرده دا ، کردیه شه رو

هه‌راو ئازاوه و ئه‌وسا ناوی که‌وته سه‌ر زمانی هه‌موو
دانیشتووانی گه‌ره‌ک وه به (دوژمنه‌که‌ی مام قیتهل) ناوی
ده‌رکرد . ئارام بگره . . ئه‌زانم ئه‌ته‌وی پیرسی مام قیتهل
کئی به ؟ مام قیتهلش ئا ئه‌و پیره‌میرده‌یه که به ته‌نشست
مناله‌که‌وه دانیشتووه پالی لی داوه‌ته‌وه .

بۆ مناله‌که‌وه که‌وه کو پیم ووتی ، چه من ، وه چه هه‌موو
دانیشتووانی گه‌ره‌ک ، هیچ شتیکی ئه‌وتۆ نازانین ده‌رباره‌ی
ژیانی که شایانی باس کردنی بچ . به‌لام مام قیتهل ، به
دریژایی ته‌مه‌نی خۆم شتی لی ئه‌زانم . چه‌ز ئه‌که‌ی که‌میکیت
بۆ باس بکه‌م ؟ . . باشه‌گویی بگره ! . .

مام قیتهل وه‌ک ئه‌ی‌بینی ، ناوی خۆی به‌خۆیه‌وه‌یه !!
له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا که به ته‌مه‌ن خۆی له شه‌ست سالان ئه‌دا ،
که‌چی به‌سرو سه‌کوت ، به‌شان و باهوو ، به‌ش‌پوه‌ی
رویشتن ، ته‌نانه‌ت به‌جووته سمیله‌که‌شیا ، هه‌میشه قنج و
قیته‌و ئه‌م ناوه‌کت و مت پرر به‌پیستیه‌تی ! . جا توخ‌خوا
وانی‌یه ؟ ! . . تۆ باش لی ورد به‌ره‌وه . ئی . . . ئی . . .
ئارام بگره . . . . باشه . . . .

ئه‌م مام قیته‌له ، پانزه‌سالی‌ش ئه‌بوو ، چه‌لوا فرۆشی
ناو گه‌ره‌که‌که‌ی گرتبوه ژیر ده‌ست و منالانی ئه‌م په‌ررو ئه‌و
په‌ری گه‌ره‌ک ، له‌و به‌ولاوه‌یه‌کیکی تریان نه‌ئناسی . . وه
هه‌موو لاوه‌چوار شانه‌کانی ئیستای ناو گه‌ره‌که‌که ، که
برای بچووکیشت یه‌کیکه له‌وان ، تامی گه‌زۆو مه‌سکه‌تی
سه‌ر ئه‌و سینیه‌سه‌ژه‌نگاوی‌یه‌ی مام قیتهل ، تا ئیستاش
له‌ژیر زمان و بیخی دانه‌کانیانه !! وه‌عانه‌و دوو فلس‌سی
هه‌موویان چۆته‌ناو ئه‌و کیسه‌خامه‌چلکنه‌وه‌ی که ئه‌ی‌بینی
له‌باخه‌لیا گرموله‌ی خواردووه ! .

با دریژه‌ی نه‌ده‌می و سه‌رت نه‌یه‌شیم ، مام قیتهل له
پانزه‌سال له‌مه‌وبه‌ره‌وه ، له‌و رۆژه‌ی ژووره‌بچکۆله‌که‌ی لای
خوارووی مزگه‌وته‌که‌ی بۆ خوی داگیر کردو به‌رده‌رگاگه‌یشی

کرده (کوگا) ، ئیتر تا (۳) مانگ له مه و پیشیش ، که سیک
هه لنه که وت بتوانی له هه لوا فروشی ناو گهره کا
به ره ره کانی بکاو شان بدا له شانی . ئه وانه شی جار جاریک
هه ولی ئه مه یان ئه داو سه ریان بهرز ئه کرده وه ، ئه وه هه
زوو ئه یدان به زه ویاو ته می خوار دووی ئه کردنو !

به لام (۳) مانگ له مه و بهر . . کاکى خوم قهت
مه پرسه ! مام قیتهل تووشی (گون رهشی) خوی بوو ! ئه و
مناله چه توونه سه ر - سه خته ی لی په یا بوو . وه کو مووی
لووت پیوه ی لکاو به ئامان و زه مان لی نه بوه وه ، تا کولی
پی داو بو یه که م جار مام قیتهل بۆرر درا !!
ئەزانی به چه جۆریک ؟ ! . . . جاریکیان مام قیتهل
خوی بۆی گیراینه وه و وتی :

« . . . به یانی یه کیان زوو ، که هیشتا خیر و شه رر
به ش نه کرابوو ! به دم بانگه بانگی منالیکى زیقاو له وه له خه و
چاوم هه ل هینا . له سه ره تا وه گویم نه دایه و وام لیک دایه وه
که ئه بیج به ریواری ریی که وتیته ئه م کولانه و هیچی تر !
به لام که باش گویم رایه ل کردو دلم دایه ، بانگه بانگی مناله ،
نه دوور ئه که ویته وه نه نزیك ئه بیته وه ! له وه ئه چوو له
کولانه که دا دانیشته بیج و جیگه ی خوی خوش کرد بیج ! . ناچار
بۆی چوومه دهره وه . ئه بینم منالیکى هه شت سالانه چوار
مه شقی له بن دیواره که ی ئه و به را دای کوتا وه ! ده وری یه کی
قه لاپه چنیشی هه لوا له بهر ده میا دانا وه په یتا په یتا پر به دم
هاواری بۆ ئه کا ، وه وه که شاره زا ترین هه لوا فرۆش ، جیا یان
ئه کاته وه و یه که له سه ر یه که ریزیان ئه کا ، به و نیازه ی دیمه نیکی
دلگیری دل فر رینیان باتی ! خوا درۆی لی خوش نایه ! . . .
منیش هه روا سوو کیك لی چوومه پیشه وه به ده ستیک
په لیکم گرت و به ده سته که ی ترم ده وری یه هه لوا که ی ، وه
هه لم - ستانه سه ر پی و پیم و وت :

— کوررم ئەم بانگه بانگ و ئاژاوهیەت لە چیی ؟ ! . .
برۆ لە شوینیکی تر ئەمە بکە !

کەچی پیره منال دەوری حەلواکەیی اه دس راپسکانم و
خۆی لێ گرژو مۆن کردم وه به توررهیی یه که وه وه لامی
دامه وه :

— جا تۆ ههقت چییە ؟! تو برۆ مجه ووری خوت بکە ! . .
چیتە به سەر منه وه !

خوا درۆی لێ خوش نایه . . که ئەمەم لێ دی ، چاووم
په رری یه پشتی سهرم . تومه ز من کورتی بۆ ده رچوو بووم . .
من چوزانم ؟ له وه پیش منالی ئاوه ها چه توونم نه دیوو ئیتر
وام لێ هاتبوو ، خه ریک بووم به زلله دای گرم . به لام شه یتانم
به له عنهت کرد ! . ته نه ا چاویکم لێ مۆرر کرده وه ، خۆم لێ
سوور کرده وه و قیررانم به سه ریا :

— حه رام زاده ی دهم هه راش . . نازانم هه تیوی چه
ناکه س — به چه یه کی . . من مجه وور نیم !! . . من پیت
ئه لیم ئیره جیگه ی تو نی یه . برۆ ئەم ناوه چۆل که ! . که
ئه م قسانه م پین ووت وا دیار بوو گومانی بۆ شتی برد . بۆیه
که میک لیم چوه دوا وه هه ر به و روو گرژی یه وه وه رامی
دامه وه :

— ئە ی جا خۆ تاپۆت نه کردوه ! ئه رزی خوا یه و لی
دائە نیشم ! خوا درۆی لێ خوش نایه ! . . ئەوی راستی بێ له وه
زیاتر خۆم پین را نه گیرا . په لامارم دایه که میکی بکوتم . که چی
شه یتانه ، وه ک که رویشکیک له زیر چنگما قه له مابازی داو
بوی ده رچوو .)

مام قیتهل خوی سه ره تای کاره ساته که ی ئا به م جۆره
بۆ گیراینه وه . به لام ئەوه که ی تری ، ئەوه هه موو دانیشتوانی
گه رره ک ئاگامان لێ یه تی . ئەزانی چۆن ؟ !

کاکی خوم ئەو به یانی یه کاتێ مندالانی گه رره ک که وتنه
جم و جوول و به عانه و دوو فلسه کانیا نه وه به ره و لای مام قیتهل

کهوتنه ری ، مناله م مناله ، سه ری کولانی لی گرتن و یه ک له
دوای یه ک نهی قوستنه وه . مه گهر تالکو ته رایانی لیلی
دهر چوایه بو مام قیتهل . واته مام قیتهل ده سنی له بنی
هه مانه که وه دهر چوو ! ، وه تنهها هینده ی بوما بووه ، ههر
ساته ناساتیک ، په لامار بداته نریکترین دار یا بهردیکی
ته نیشتی په وه و رادووی مناله بنی . نه ویش له هه مو جاریکا
ههر هینده بلی ی یه کو دوو ، پری نه کرد به پیره دهوزیاو
نه یدایه چوار ناله . به لام خو ههر که مام قیتهل پی ی
نه نایه وه جیگه که ی خوی ، نه ویش له ویوه دای نه کوتایه وه ! .

ئیتر نه وه ههر نه و روژه ، باسه که به خواری ژووری
گهره کا بلاو بووه ، وه بوه بنیشته خوشه ی ژیر زمانی
گهره و بچووکی دانیشتوانی ههر کوریکی گالتو و گه پ و
پن که نین بچووینایه ، نه م باسه تیایا ، پشتی هه موو باسیکی
تری نه دا له زهوی .

ئیمه ش . . . به شانازی نه بی ، خو خوت نه مان ناسی
چه به لایه کین ! ، له و لاوه نه چووین مناله مان هان نه داو نه مان
کرد به گز مام قیتهل . له ماشه وه مام قیتهل مان له تیژ
نه کردو لیمان ناگر نه دا . ئیتر نه وه به زم و پن که ئینیک بوو
قته مه پرسه !! . ها . ها . ها . های . . . چی ؟ ! . .
گونا همان نه گه یشت ؟ ! . بو ؟ ! . . . نه م دل نه رمی و
به زه پی یه ت له که یه وه ؟ ! . . . نه م قسانه ههر له هه گبه که ی
خوتا بهیله ره وه !!

ناچن به گوئی منا ! . . . دریزی مه ده ری . . .

گوئی بگره کوتایی باسه که ت بو بگیرمه وه . جا بزانه
خراپمان کرد یان چاک ! . ها . . . گوئی بگره . . .

نریکه ی سی هه فته نه م جووته ، نه مه پیشه یان بوو .
یه کترین نه هیناو نه برد . مام قیتهل نه ی ویست نه و به زینچ

و بيدا به زه ويا ، ئه ویش له خواى ئه وىست ئه م يارى يه
خوشه ي له گهل مام قيته لا هه ميشه كوتايى نه يه ت ! به لام له
ئهنجاما ، مام قيته ل وه ررس بوو ، شل بوو ، به زى . به زى نيكى
سه يرو زور سه ير . . شتى وه ها قه ت نه بوه ! .

له گهل مناله دا ريك كه وت ، كه ئه و ببى به كوررى ئه م ،
ئه ميش ببى به باوكى ئه و . پيكه وه ئيشه كه بكهن . وه
پيكيشه وه بژين !

ئيتر سا مام قيته ل له سه ره تاوه مه به سى هه رچى يه ك
بووبى له م ريك كه وتنه ، هونه ر ئه وه يه كه ئىستا به راستى ،
وه ك باوكو كورريك ، وه يا له سه ر ووتهى تو وه ك باپيرو
كورره زايه ك ، پيكه وه ئه ژين . . .

من سه رم له كارى خوا سورر ماوه ! . . مام قيته ل
له سه ره تاوه چهن رقى له مناله كه بوو ، ئىستا سه د ئه وه نده
خوشى ئه وئى و كه ليشى ئه پرسى له م باره يه وه ، له وه زاما
ئهلج :

— قه ت باوه رر ناكه م ئه مه مناليكى سه رزه مين بچ . . .
نه خيتر . . فريشته يه كه و خوا له ئاسمانه وه بو منى نارده
خواره وه كه وه جاخى كويرى شه ست سه اله مى پچ روون
كه مه وه .

ديسان هه ر له خوت ئه پرسم : خراپيمان كرد نه مان
هيشت مناله كول بدا يان چاك !! . .

منيش له وه زاما هه روا به كه مته رخمى يه كه وه ،
سه ريكم له قاندو هيجى تر . . .

شعبه ١٥-١١-١٩٥٧ .

له په رراوى ((منالانى شماره كه م))

* * *

بازاری چاپه مه‌نی

شانوی کوردستان

چوار ئوپه‌ریتی شانو ، ۱۰۴ لاپه‌ره‌یه دانهری
عبدالرزاق محمده

(ره‌خنه‌و لیکولینه‌وه‌ی : معروف به‌رزنجی)

« ... هیوادارم به ره‌خنه لی گرتن شه‌ره‌فناکی بکه‌ن . »

به‌م بچ‌ه‌وایی‌یه‌وه که نیشان‌ه‌ی دلسوزی‌یه له مه‌یدانی
ئه‌ده‌بدا کاک عبدالرزاق ره‌خنه‌م لی ئه‌خواری ، سه‌رنجی
ئه‌م گیانه‌ بدن له پیشه‌کی‌یه‌که‌شیا « ... ئه‌گه‌ر له
چاپکراوی‌یه‌که‌م‌دا لایه‌ن پاره‌وه زیانم لی که‌وتبچ ... ئه‌وه
تی‌گه‌یشتم که نووسه‌ر له ته‌ک ره‌نجی نووسین و میشک
گوشین و توانه‌وه‌ی ژیان و ته‌مه‌نی خو‌ی له نووسینا ده‌شبی
ئه‌رکی زیان لی که‌وتنی پاره‌ش بخاته‌ سه‌ر شان‌ی خو‌ی ، ئه‌بچ
له هه‌ردو لادا شه‌ره‌فی ره‌نج و تیکۆشان له پیناوی ئه‌م
خه‌لکه‌ پاکو به‌ نرخانه‌دا وه‌ر بگری « ئا به‌م گیانه‌ نه‌به‌زه‌وه
هاتوته‌ کۆری ئه‌رک بین‌ی و فه‌رمانبه‌ری ئه‌ده‌به‌وه ، به‌ تاییه‌تی ،
دراما ، له‌ ری‌ی دامه‌زراندنی شانۆی کوردستان دا .

پیش‌چوونه‌ ناو لیکولینه‌که‌مه‌وه ، ئه‌مه‌و‌ی له‌ شتیکی
که‌ش بدویم که‌ کاک عبدالرزاق به‌ دلپاکی خو‌ی ویستویه‌تی
پاساوی‌بدا ، ئه‌وه‌شس که‌مه‌ته‌رخه‌می و دریفی کردنی .
خۆینده‌وارانی نه‌ته‌وه‌که‌مانه‌ که‌ به‌م چه‌ند ملیونه ، با هه‌ر
کوردی عیراقت بو‌ بژمی‌رم ، نامیلکه‌یه‌کی ئه‌ده‌بی کوردی ، یا

دوو سڀ گوڦاری مانگانمان به باشی ساغ ناکهینهوه ، ئایا
 له دوو ملیون کوردی عیراق ئه گهر له ۱۰٪ شی خوینده واربن
 نابی ۲۰۰/۰۰۰ خوینده وارمان هه بن ؟ با نیوه شی بۆ ئه وانهی
 کوردی ناخویننه وه یا نازان ، با نیوه کەشی بۆ که مو کورری ،
 هیشتا ههر په نجا هه زاری ئه مینتی . با چل هه زاره کەشی
 نه بی ، ئایا ده هه زار خوینده واری کریارمان نی یه ؟
 که چی هیچ نامه و گوڦاریکمان دوو هه زاری لی
 نافروشریت . ئایا ئه مه که مته رخه می نی یه چی یه ؟
 به راستی پشتیوانی ئه م پاساوه ناکه م ، ئه بی
 خوینده واران کورد چاپه مه نی نه ته وایه تیمان بژیه نن ، چونکه
 گرنگترین پایه ی ژیان و بوژانه وه ی نه ته وه که مانه .
 با بی یه وه سه ر لیکولینه وه که مان ، شانۆی کوردستان
 کاک عبدالرزاق وه ک دلسۆزیک ی زور به په روۆش هولی لی
 هاتوه بۆ شانۆی کوردستان ، له بهر ئه وه له کانی دلی یه وه
 و به هه موو هیزو توانایه وه له دراما نه ویوه ، چه به په خشان
 چه به هه لبه ست . له منیشی ویستوه به ره خنه به ره مه که ی
 ئه مجاره شی « شه ره فناک » بکه م . به ش به خۆم له پیشه وه
 زۆر سوپاسی ئه که م ، ئه مجار ئه لیم من شه رمم به خۆم دی
 که خۆم به ره خنه گری شانۆ دابنیم .
 کاک خۆشه ویست : خۆت ئه زانی بی گو ماو که س به
 مه له وان نابی ، هه روه ها بی شانۆش زور گرانه ره خنه گری
 شانۆ دراما هه لکه ون . دیسانه وه دراماتیستی پوختیش له
 ناو شانۆدا هه ل ئه که وی . جا بۆیه خۆم وه ک ئه و که سه
 دیته به رچاو که له کتیبای فیری مه له وانی بووی .
 هه لکه وتوانی ئه ده بی شانۆ په یوه ندی یان زۆر به تین
 بووه به شانۆگه ری یه وه ئه بی هه رواش بی . له سه رده می
 (ئه رستۆ) وه تا (شه کسپیر) و (به رناردشۆ) و (بریخت) و
 (لاجوس ئاگری) و ده ها هه لکه وتوانی که ، ئه م راستی یه مان
 بۆ ساغ ئه که نه وه .

له دراماتيكي چيني دا - په كين ئوپرا - شتيكي جوانم
 خوینده وه نه لېخ : چاكترين نوینه « نه كتهر » له چين دا هه
 نوینه ری چاك نین به ته نیا ، بهلكو چاكترين به رهه م - هیته
 « منتج » و دراماتيستیشن . نه رستو نه وهنده په یوه ندى
 به هیته بوو به شانو ، تا وهك عیلمیكي ته واو دهستووری بو
 دانا . شه كسپیرو به رناردشو و بریخت و لاجوس ناگری . . تاد
 له ناو جه رگه ی شانوو هه لكه وتوون . یوسف عانی خو شمان
 شاره زان . نه لین سه ر نه كه وتنی (توفیق الحكیم) له
 دراماكانیا نه وه په كه له شانودا دهستی نی په . نه گه ر نزیكي
 بیر له كردار له هه ر لقیكي زانستی دا پتویست بې ، له
 شانودا پیویست تره . دراما هه ر چه ند عیلمیكه و دهستووری
 خو ی هه په به لام هه ر به خویندنه وه پيك نایه ت ، بهلكو له
 كرداری شانودا ته واو نه بې ، می شك و به هره ی هونه رهندي
 پی زاخاو نه درى و پوخت نه بی . جا نه گه ر هه ر نووسیاريك
 له نووسینی درامادا بو شانوی كوردستان كه مو كوری هه بی
 له نووسینه كانیا ، سووچ سووچی خو ی نی په به ته نیا ، بهلكو
 سووچی بې شانویته تی په . نه وهش وهك كاك عبدالرزاق له
 پیشه كی په كه یا ده ری خستوه « تاوان نه لكیته وه به چاره ی
 گرانی ئیمپریالزم و كونه په رستیتی و داگیر كه رانه وه . . » تا
 شانوی نه ته وا په تی دانه مه زرینین نه ده بی شانومان گه شه ناكاو
 ناگاته پایه ، شانوی نه ته وا په تیش به مافی نه ته وا په تیمانه وه
 به ستراره كه له سایه ی رژیميكي دیموكراسی دروست دا
 ده سمان نه كه ویت . جا با هه ندى كه س هه ر بلین سیاسه ت و
 هونه ر دوورن له یهك .

شانو به ساله های سال و به سه دان فه رمانبه رو نه رك
 بین و هونه رهنه ند پيك دی . وه كو له سه ره وه وتمان باشترین
 نوسیاری دراماش له ناو جه رگه ی شانوو هه اتوون . نوینه ری
 هه لكه وتوو بلیمه ت ناته واوی و كه مو كوری دراماش چار
 نه كا . كه ره سه و نوینه رو موسیقاو سه ما ئوپیرا ته واو نه كه ن ،

نووسيار ھەر پيرەكە پيشكەش ئەكا ، ئەو پيرەش گەلىج جار
 جەوھەرەكەي ئەپاريزرى و ئەمىنئەتەوہ لە ژير دەستى
 شانۆگەران دا . بەلى ئىستە تا رادەيەك ئەتوانىن پيشەكى
 بريار بە سەر درامادا بەدەين ئايا دروستە يا نا ؟
 چونكە دەستوورىكى روونمان بە دەستەوہيە ، بەلام
 نواندنىش گەلىج جار سەرکەوتن بە دراما ئەدا . وەكو وتمان
 شانۆگەرى بليمت چارى گەلىج ناتەواوى ئەكا ، بەلام لەگەل
 ئەوہشا ئەبى دراما دەستورە بنچينەيەكانى پارازتبى كە
 بريتىيە لە :

۱ - سەرەتا ، يا (فكره) ، سەرەتاي روون و پوخت و
 بايەخدار

۲ - كەس « شخصية - كارەكتەر » . كەسى ئەبى
 نموونەيى .

۳ - دوو بەرەكانى « صراع »
 لە دەستوورى ئەمرۆى شانۆدا (كەس) گەلىج نرەدارە
 كەس سەرچاوەي ھەموو جموجوول و بزىوو دووبەرەكايەتىيە
 كە ، سەرچاوەي گرىيە .
 با بچينە ناو باسەكەمانەوہ :

مردنى ئاوات : لە دلدارى لادىيانە ئەدوئ لەژير
 لوولەي جانپىزاري جاندرمەي عوسمانلى داو چنگى رەشبگىرو
 زۆر ستەمدا . گرو بليسىەي خوشەويستى ديھاتى
 كوردەوارى و چينى رەنجبەران ، وەفای كچە مسكين و خو
 نە دۆررانى بو كورە ئاغا نيشان ئەدا . كاك عبدالرزاق
 سووچىكى كاريگەرى لە ژيانى رابوردوومان دۆزيوہتەوہ .
 كارەساتى گرانى و شەرى گەورەو رەشبگىرو برسپيەتى
 كاريگەرن لە يادي نەتەوہكەمانا . خوشەويستىيەكى
 بليسىەداريش ھەر لە مالى ھەزارو رەنجبەرانا بليسىەدارە .
 وەك لۆركا ئەلىج :

« خوشەويستى ھەر لە لەشىي بريندار كراوى

تینو هتی داو له و کوڅه شرانه دایه که له گهل تو فانا بهر بهر ه کانی
نه کهن ، له چاوی شوو شه و پشت بته کان دانی یه . . . «
بیره که و دوو بهر ه کایه تی یه که به جی یه ، نالوژی و لو تکه
(ازمه و قمه) ی په سندی تیایه .

ژیانی لادی و سهرده می مندالی کاری له دهروونی کاک
عبدالرزاق کردوه بو یه به گهرمی یه کی زیندووه وه باسی مهل و
بالنده ی جوان و به سهر داز مازو و قه زوان دا هه لگه ران و
په پوله و نهرگس و چیاو به فر نه کا . بو یه (نومهر) نه لی : نای
له شادی هه ر دوینی بو و منالیک بووم . . . .

خوزگه زورتر له گهل که سه کانی دا بزیایه تا پتر گه شه یان
بکر دایه . چونکه نه م ئوپه ریت هی توژی په له ی پیوه دیاره ، چه
له لایه ن دارشستنی و پوختی زمان و چه له لایه ن رهوت و
ریکی هه لبه سته وه . ههروه ها له هندی گپروگرفتی
سهرنج و بیردا . له گهل لایه لاهه جوانه ، به لام له هندی لاهه
ناهه مواری هه یه له ده بربرین و سهرنج و له له نگی شیعه کانی
بو گه شی که سه کان پیوستی به گه وره کردنه وه « تجسیم »
هه یه ، تا نه ک هه ر له ساده یی یه کی خو سایی دا وینه ی
که سه کانی بکیشی . جمو جوول که متره له گفتو گو له مردنی
ئاواتا . بو گه شی « کهس » ، گولی خویناوی و شیرین و
فه رهادو شه فی و شیرینی خوت نمونه ی گه شی که سن .

له کرداری نه ده بی دا دیمه ن و ناوه روک لیک ناترازی نرین
دوو رووی یه ک شتن ، به هه ر دوو کیان پیکه وه کار نه کهن
وه ک دوو ده می قه یچی « مه قه ست » ، دیمه ن نه بی له پی
بیرو ناوه روک به رزو شوخ بی ، روون و رهوان بی ، هه له ی
ده ستوری زمانی تیا نه بی ، نا له م چه شنه ناهه مواریانه به دی
نه کریت . نه گه ر له جیگای (له دهشت و سهر نه م گردانه) و
(خوم هه ل نه واسی به لقی دار به رووی زل) و (تو نه بینم له
پیاوه تی سوار چاکه کان . جووتیاره کان) بی ووتایه : « له م
دهشت و سهر نه م گردانه » « دار به رووی زل دا . » « دا »

— ازمه —

پسويسته ، سوار چاكانا . . . جووتيارانا » « له لاوكاو له
حهيرانا » چونكه كوردی رهوان و دروست وا ئهبيژری يا
له لاپهري « ۱۵ » دا ئهليج « گولله باران چۆن ئهبيج به بهرده
باران ؟ ئهباويه گولله بارانت بووتايه ، بهردهباران له چاو
گولله باراندا چه ترسيکی تيا ههيه ؟ . يا به زمانی ئۆمهري
لاوهوهه ئهليج :

« چهند گوشادو بهختيارم ئهمرۆ » پاش ئهوهی له يادی
سهردهمی مندالی دیتتهوه ، ئهمه راست نییه . چونكه هيج
گومانی تيدا نییه كه ژيانى سهردهمی مندالی له هي گهورهی
خۆشتره ، به تايبهتی بۆ مندالی لادی و چینی رهنجدهران .
پياو كه بیری خۆشی مندالی ئهكاتتهوه ناخۆشی ژيانى
ئستهی پالی پتوه ئهني ، جا كاك عبدالرزاق چونكه راست
گوويه و بهرامبهر به ژيان ههه خوی راستی بۆ
دهرختووینهتهوه . له لاپهري « ۱۱ » دا ئۆمهه ئهليج :

« با مهينهتی بۆ چهن ساتيك له بير بکهين » يا له
لاپهري ۱۴ دا ئهليج « كهی ئهمه شادی و نارام و دلدارييه ؟ »
ئۆمهه له راستی دا له ژیر « مهينهتا » ئهنايینی تهنها
تروسکهیهکی شادی ههبيج ئهوهيه كه يهکيك ههيه خۆشی
ئهوی و « ئهسمهه » نووسهه له راستی ژيان دوور ناکه ویتتهوه
كاك عبدالرزاق « ههی رۆ » ی به زمانی ئۆمهروهه ووتوه ،
ههه وهك به زمانی گهنجۆ و شهفیشهوه ووتويهتی ، لاپهري
۱۴ ، ۵۳ ، ۹۰ . ههی رۆ پياو نايلیج هی ژنه . وهك به زمانی
ئهسمهروهه له لاپهري « ۱۸ » دا ووتويهتی ، جيی خۆیهتی
بهلام بروانه جوانی ئهه دههبرينانهش :

كهی دلداري له ژیر ترسو له رزا پشکووتوه ؟
يا پهيمانهكهی ئهسمهه له لاپهري ۱۶ دا يا ئۆمهه له
لاپهري ۲۰ دا ، چهن بهرزه كه ئهليج : « ژيان بهبيج ئازار . گوله
بيج بۆن ، ساله بيج زستان و بههار . ترسي هههه گهورهه من
بژيم . . . بمری ئاواتم » بيج ئاوات ژيان تلهه . . يا دووانی

ئەسمەر لاپەرە ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ چە وەسفیکى دلگىرى گرانى و
بى كەسى و رەش بىگىرو جاندرمەى عوسمانلى برسیتى ئەكا
لەگەل ھەستى دلدارى پر وەفای ئەسمەرا بۆ ئۆمەر . ھولى
مردنى خۆى نىيە ، ھولى مردنى (ئاواتى) ئومەرىتى . .

كاك عبدالرزاق وەك دلسوژىكى ژىر كانگای بايەخداری
دوزیوئەتەوہ بۆ نووسینەکانى ، ئەوہش فولکلورى نەتەوہ کەمانە
لە بەیت و داستان و چىرۆكى رابوردو و لەبەسەرھاتى نەتەوہ .
ئا لەم سەرچاوە دەولەمەندەوہ (کەس) و (رووداو) وەر
ئەگرى ، کە پررە لە راستى ژيان و ھەستى بە جۆش و ئاواتى
برىسکەدارو خەباتى پرر نازارى ژىر دەستى بیگانان . بەلام
لە لایەن زل کردنەوہ و گەشە پىدانى کەسو رووداوہ کانەوہ
ھەنگاوى بەرزترمان لى ئەوئى .

« گەنجۆ » شوانىكى شمشال ژەنە ، پەرى خوى
نیشان داوہ ، خۆى ناوى ناوہ خەو و خەيال ، بەلام ھىچ
کردارىكى ئەدەبى - بى خەيال نابى ، « رىالزمى » - واقعىت -
ھەر ئەوہ نىيە لە رووداوىكى « ممکن » بدوئىت . نا ، با
ھونەرمەند واى لى بکا پەسەندى لمان و باوەرمان رابكىشى
واتە قەناعەتمان پى بىنى ، ئەوہشس بە ھۆى ووردبىرى و
شىرىنى و رىكى پيا ھەلدان و لىكدانەوہ و وینەى فنى دلگىرەوہ
پىك دى . ئەگىنا « ئىن فىرنۆ » ى دانتي كە شا كارىكى نەمرە
چى بە سەر ژيانى ھەستى بەوہ ھەيە ، ھەر کردارىكى
خەيالكار نىيە ؟ يا ھەزازان کردارى ھونەرى و ئەدەبى كە
بە ھەموو خۆشى بەكەوہ رىالزمى اشتراكى وەرى ئەگرىت و
پەسەندى ئەكات .

وا بزائم فلىمى « الزهرة الصخرية - گولى بەردىن » تان
دیوہ ، چىروكەكە ھەموى خەيالكارە ، بەلام مانا دارو باوہر
ھىنەرو پەسندە .

گەنجۆ گرىقتارى پەرى ، زۆر سورە لە سەر خەيالە

خه واوی به که ی خۆی نه پارانه وهی دایک و نه زمان لووسی ناڤاو
نه فریوی کچه شوان ههلی ناخه له تینێ و له شمشال لیدانی
ناکاو پهیمانی یخ ناشکینێ و واز له ئامانجی خۆی ناهینێ ،
دهس له خه وه که ی بهرنادا تا دیته دی له م ئوپه ریته و له
شه فو شیرین دا زۆر به دوای دهر برینێ تازه ئه گهری . .
« دهنگی نه رمه له رزه ی پووشی ناوپاوان ، میوه ی ئه ستیره ی
نازدار ، چاروکه ی تریفه ، خۆلی فینک وه ک پۆدره . . »
چهند جوانه که ئه لی : « من په ایمانم ناشکینم . . دل و
پروا و ئاواتی دل . گورانی و خهنده و زاری گول . ناکه مه
دیلی تارو تهرم . . خه نجه ر . . هه سپ . . هیزو سامان ،
تاریکی دینه ژیان . » وه یا « کراسی ته نکێ وه ک شه مال .
ئاوه ها کۆل نه دان و به دوای مه به ستدا رویشتن و فریو
نه خواردن خه و دینینه دی ، ئاسمان دینینه سه ر زه وی و زه وی
ئه با ته ئاسمان !

ديسان پيوسته هه ندی ناهه مواری زمان بخه مه به ر
چاو ، وه ک ، ووشه ی « ئیمرو » له کوردی دا « ئه مرو » به . .
ئیمرو ئیمروزی فارسی به .

شه فی و شیرین : زور گه ش و ئاودارو پاراوه ، هه رچه ند
ئه میش خالی نی به له هه له و ناهه مواری زمان . « سفیده ئیواره
به تاون » سفیده و ئیوارانی تاوین « یا « قه لبه زه ی ئاوی سه ر
هه رد » « ناو هه رد بووترایه ریک تریوو . « له چاو خۆتان »
ئه بچ له « چاو خۆتانا » بچ لاپه ره ٦٨ ، ٦٩ . یا « هاتن به
سه ر چاومانه وه » « هاتن به سه ر چاوان یا چاوانمان »
ئه ووتری .

له نکێ هه لبه سه ته کان له گه لی لادا دیته ریمان مه گه ر
تیپی ئوپه ریت به هونه رمه ندی خوی له گه ل سه ماو گورانی و
موسیقاکانا ریکی بخا . ئه مه ئیشی من نی به .
نووسه ر ، ووشه ی « له م » زور به کار دینێ له جیگای

« لهو » وهك ئهلى « لهم كاتهوه كه شهفيم دى » كه ئه بى بلى
« لهو كاتهوه » يا ئهلى « ئاغا كچ » وام نه بيستوه ههر
« كچ ئاغا » م بيستوه ، له مهش نه گه يشتم : « لهم ساته دا كه
نيوه رۆ دلدارى لى جۆش داوه . »

ديمهنى خه يالكارى دلگيرى كيشاوه ، له لايه ن هه ستي
بۆيزانه و دهر بررينه كاني يه وه ، شيوهى « لوركا » ي پيوه
ئه بينم . . دهر بررينه كاني « هيواي سهوز » ل ۸۰ « له
روناكى دهنگ گولشه ن ساز ئه ده م » ل ۸۱ . « دو كه لى گريان
له گه رووما ئه دۆشى » ل ۸۴ « مردن ههر تۆ جوانى . وه ره
ئهى بالدارى رهنگين ، ئهى په ررو بال ئاسنى قورس » . به لى
مردن جوانه ، مردن رهنگينه لاي دليكى زويرو نامراد ، له
لايه كى تريشه وه مه رگه بالداريكى په ررو بال ئاسنينه ئه مهش
جوان و په سه ندو تازه يه .

سه ركه وتنى به هار : جوان و ريك و په سه نده ، وهك له
تاقى كردنه وهى شانوشدا سه ركه وتوه .

دوا هيوام بۆ كاك عبدالرزاق ئه وه يه كه كۆل نه داو
دلنيام كه كۆلش نادا . وه له وه سه رچاوه يه وه كه خوى هه لى
بژاردوه گه وه هرى نايابترمان بۆ بدۆزيتته وه و بيخاته وه بازاری
ئه ده بى تازه مانه وه ، به لام لى ئه خوازم ،

۱ - چاكتر له زمان بكوليتته وه .

۲ - پيش چاپ كردنى كرداره كاني پيشانى هاوري يه كى
شاره زاي بدات ، تا هه ندى هه لهى بچووك نه بى به (كاو
كوزه ر) بۆ كرداره كاني چونكه به راستى كرداره كه يم وهك
گه نميكي كوردى ناياب هاته پيش چاو كه ته ته له نه كرابى و
كوزه رو كاي پيوه مابى به تايه تى له « مردنى ئاواتا » .

معروف بهرنجى

۱۹۶۱-۶-۲۹

کویه و شاعیرانی

صلاح علی

کاک کریم شاره‌زا نووسه‌ری کتیبی کویه و شاعیرانی که چند لاپه‌ره‌یه که له ئه‌ده‌بی کوردی رهنجی به با نه‌چووه ، شایانی سوپاس و په‌سند کردنه به هوی ئه‌وه‌وه که که‌لینیکی له کتیبخانه‌ی کوردی پی‌گرت‌ه‌وه ، وه‌چند خوش‌ئه‌بوو وه‌کو خوی له سه‌ره‌تاکه‌ی نووسیویه‌تی نووسه‌رو شاعیرانی کوردستان هه‌ر که‌س به‌پی‌ی مه‌لبه‌ندو ناوچه‌ی خوی ده‌س بکه‌ن به‌کو کردنه‌وه‌ی زانیاری ئه‌ده‌بی ده‌رباره‌ی شاعیرو نووسه‌رو زانیانی کورد بو ئه‌وه‌ی گه‌لی سه‌رچاوه‌ی فراوان بو میژوی ئه‌ده‌بی کوردی بدوزینه‌وه .

پیش ئه‌وه‌ی ره‌خنه له کتیبه‌که‌ی بگرم سه‌ر له نۆی به بن‌گویی دا ئه‌خوینم که کاریکی شایسته‌ی سوپاس و ریزگرتنی کردوه به‌لام ئه‌وو هه‌ر که‌سیکی که که‌بیته سه‌ر نووسینی ئه‌ده‌ب و میژووی ئه‌ده‌ب پیوسته زانیاریکی ته‌واوی هه‌بی ده‌رباره‌ی میژوی ئه‌ده‌ب و مانای ئه‌ده‌ب و سه‌ره‌تای داها‌تن و به‌شه‌کانی ئه‌ده‌ب و جو‌ره‌کانی هونراوه و چیرولکو و تار به‌پی‌ی ماناو بیرو شیوه و داررشتن وه له هونه‌ری بلاغه‌تی کون و هونه‌ری اسلوبی تازه‌ش ئاگادار بی . چونکه ئه‌گه‌ر نووسه‌ر ئه‌مانه‌ی نه‌بیت ئه‌وا هه‌ر وه‌کو گرامافونیک و چی بیستوه و خه‌لک چی‌یان بو هیناوه هه‌ر ئه‌وه تومار ئه‌کات و ئه‌یلی ته‌وه ، ئه‌و ده‌م له باتی ئه‌وه‌پیی بلین دانه‌ر ، چاتر ئه‌وه‌یه پی‌ی بووتری (تومار که‌ر) .

که ئه‌مه ئه‌لین وه نه‌بی ماموستا شاره‌زا که‌م و بیش له‌م کتیبه‌دا ئه‌مانه‌ی هیچ نه‌بوو بیت ، نا به‌لکو هه‌یه‌تی به‌لام پیاو هه‌ست به‌قوولی پشکنینه‌وه و وردی شسی کردنه‌وه (تحلیل) هه‌کی ژیان و شیعی شاعیره‌کان ناکات به‌لکو ئه‌وه‌ی

به سهر سهر پوته لاکي شاعيري هه لدا به سهر گه ليکي تريشي
هه ل نه دا .

کتیبه که - به داخه وه نه لیتین - یخ به شه له سهر
چاوه ی به نرخی نه ده بی نه گهر لاپه ره ۱۷ بگورین و کتیبه ی
نه ده بی بکه ی به سهر چاوه که له پولی سنی متوسطه
نه خویندری راستی نه م قسه به مان بو ده رنه که وئ ، نه مه له
کاتیکا ده ها کتیبه به عه ره بی له سهر نه ده بی چه رخی هه ژده و
نوزده ی عه ره بی و زمانه در او سیکانی تر نوو سراوه ته وه سه ده ها
کتیبه ی باسی هوندری نه ده بو ری نیشاندانی میژوه
نووسی نه ده بیان تی دایه . . وه ته نانه ت له باسی ژبان و
شعری زور له و شاعرانه ی خه لکی تر له سهری نووسیون
وه کو مه لا محمدی جلی و حاجی قادرو نه خترو صافی و
تاد . . نوو سهر نه ی هیناوه شتیکی تازه ی بخانه سهر وه
یا نه گهر هیچ نه بیت له به رگیکی تازه و به زه و قیکی جیاواز
پیشکشی بکات . . .

کتیبه که ، که توماری سوچیکی نه ده بی قهرنی نوزده
هه می کردوه که بریتی به له نه ده بی کلاسیکی - تقلیدی کورد
پره له نمونه ی به رزو دلگیری نه ده ب . پره له شیعه ره
دارژراوو به ناهه نگه کان له ورده کاری به لاغته تی وه کو جناس و
استعاره و تشبیه و لفو نشرو کنایه تا . . به لام داخه که م
ماموستا له هه ندی شوینا . دی کتوو پر نه دا له بیته ی زه و قی
خوینده وار به تایبه تی که نمونه ی شعری شاعیری
پیش که ش نه کاو ته نها به یته ی به که م و به یته ی دوایی لی بلاو
کاته وه . . نایا تو بلی ی نرخی شیعه به ته نیا به یته ی سه ره تا و
کوتایی دیار نه که وئ ؟ . . نه خیر . .

نازانم چون کاک شاره زا له لایه ن میژوه وه تووشی
هه له یه کی گه وره هاتوه و ده رکی پی نه کردوه ؟ له لاپه ره (۱۴)
له باسی حاجی بکر آغای قاصد نووسیویه تی که هاو چه رخی
محمد پاشای ره واندوزو نه وره حمان پاشای بابان بووه . . .

که تماشای کتیبه میژویی به کان به وینه گه شسته که می
 مستهر ریچ یا میژوی سلیمانی امین زه کی و کتیبه کانی تر
 چه وتی نه و (هاو چه رخی به مان) بو ده رنه خا که هر گیز
 ناوره حمان پاشا هاو چه رخی محمد پاشای ره واندوزی و
 حاجی بکر آغا نه بووه ، به لکو ته نیا محمد پاشاو حاجی بکر
 آغا هاو چه رخی بوون و ناوره حمان پاشا زور پیشس نه وان
 که وتوتوه ره نگبی هاو چه رخی نه حمد پاشای بابان یا محمود
 پاشا بووبن . .

له لاپه ره (۳۸) دا هاتوه که نالی هاو به شی کۆبونه وهی
 شهوانی مالی امین ناغای نه ختهری کردوه ، و بو نه مهش
 به لگه ی ژماره (۹) ی سالی به کی گو فاری هیوایه ، که
 سرنجیکمان دا به لگه که ی چه سه رچاوه به کی راست و میژویی
 مان لی به دی نه کرد . . . وه لام واین نالی نه بووه ، چونکه
 نه گهر چه نه بچ نالی ۳۰ ، ۴۰ سالی که ته مه نا پیشس نه و
 که وتبوه وه و ماوه ی کوبونه وه یان به م شیوه به ی نه و نه یه وی
 نه بووه . .

له کوتایی نه م کورته وتاره ما داوا له نووسه ری به ریز
 ماموستا کریم شاره زا نه که م که سرومرر له مه ی دانی نووسین و
 پشکینه وه و زانیاری نه ده با هه نکاوی سه رکه وتن بنی بو
 پیشه وه . . وه هر چند کتیبه که ی له م چند خه وشانهش
 خالی نه بوو ، دیسان زور جیگه ی ریزگرتن و په سندی به . .

سه ر گول

چیر و کیکی دل داری دل بزوی و به تامه ، ماموستا
 مه دهوش به راویژیکی ساکارو ره وان ، چیرۆکی کومه لایه تی
 کوردت بو نه گیرینه وه . هر که دیریکت لی خوبنده وه سه ری
 له سه ر هه لنگری تا کاتیک نه زانی وا کوتایی هاتوه !

بپوره

چیرۆکیکی سهر شانۆیه ، ١٤٤ لاپهرهیه نووسهرهکهی
کاک کمال رۆوف گهلج دیمهنی ناو کۆمهل و گهلج نیگاری
گریینهرو پیکه نیناویت نیشان ئەدا ، دل و دەرروونی کچی
تازه - پئ گه یشتوو و کوری ههره تی گهنجیت بۆ ئەکاتهوه . .
له نیوان زهرده خه نه و فرمیسکا باسی سهر به سستی و
گوزهران و نه ریت و بیرو بروای گهلت بۆ ئەکا
ئه گهر خوینده واران ئاگاداری چۆنیه تی چاپ کردنی ئەم
کتیبه بن ، ئەو وهخته ههر چونیک بیت ناهیلن ئەم لاوه تازه
پئ گه یشتوو زیانی پارهی لئ بکهوی

بهشی سی بهم له فۆلکلوری کوردی

کوۆ کردنه وه نووسینی ماموستا محمد توفیق وردی
له ژیر چاپدایه ، بهم زوانه ئەکه ویته بازاره وه

له یانهی سهرکهوتنی کوردانه وه

خوینده وارانی خۆشه و یست .
له ماوهی ئەم دوو سالهی دوايه دا ، چند کتیبکی
کتیبخانهی نادى براوه ته وه دهره وه تا ئیسـتاشـی
خوینده وارانی به ریز نه یان هیناوه ته وه ، ههرچنده ناویان
لامان نوسراوه .
به راستی ئەمه کاریکی دلته نگه ره ، چونکه بردنه
دهره وهی کتیبی یانه ، سهره رای ئەوه که زیانیکه له یانهی
کوردان ، خوینده وارانی تریش بی بهش ئەکا له و به ره مه
گرنگانه .

بو دوا جار ، ئاگاداری ئەم ماموستایانه ئەکهین به
زووترین کات ئەو کتیبانهی لایانه بومان بنیرنه وه ،
گله ییان له سهر خویان .
مدیری ئیداره

ناوی مانگه کوردی به کان له چی به وه هاتوووه؟

ماموستا بشیر مشیر

له ژماره (۳۳) ی سالی ۱۹۶۱ له گوڤاری هیوادا و تاریکم بلاو کرده وه له بابهت بهرواری کوردی به وه ، بریارم ، دابوو که له ژماره ی هاتوووا باسی مانگه کوردی به کانتان بو بکه م ، وا لیره ناوه کانتان بو نه نووسم وه له سالی ۱۹۲۷ دا له نامیلکه ی (ههق په رستی) دا بلاوم کردوته وه که ئه بی هه موو گوڤارو روزنامه کان به پی ی ئه م ناوانه بهرواری کوردی بنووسن .

((مانگه کانی به هار))

- هه رمی پشکوان « مارت » ۳۱ روژه ، له م مانگه دا درهخت ئه پشکوی و جررو جانه وه ، دهسس به بزوتنه وه ئه کات .
- شهسته باران « نیشان » ۳۰ روژه ، ناوه که ی به خۆیه وه یه باران وه ک کونده ی سه ره به ره و ژیر ئه باری . کیچ زور ئه بی خه لک ئاوی باران ئه خونه وه بو شیفا .
- بهخته باران « مایس » ۳۱ روژه ، ئه گهر باران باری ئه وه له بهختی خاوه ن دهغل و دان و درهخت و کشت و گیاو سه وزه واته . عیل ئه که ویته خوی بو کویستان چوون .

مانگه کانی هاوین

- باران بران « حزیران » ۳۰ روژه ، کوردستان زور خوش ئه بی ، قوررو چلپاو نامینی ، دنیا سه وز ئه بی . مالات داوای ئاوی سارد ئه کا .

● میوه گه‌نان «ته‌موز» ۳۱ روژه ، پیاو له به‌غدا وه‌کو
 میوه نه‌گه‌نی . له کوردستان نه‌چنه دهره‌وه بو نووستن
 ● گه‌لاویژ « آب » ۳۱ روژه ، له شه‌شی ئەم مانگه
 ئاسک نه‌چیتته سهر شاخه بلنده‌کان تا نه‌ستیره‌ی گه‌لاویژ
 بیینی . به‌راز خوی له چال ئەنی تا نه‌بیینی . دوا‌ی ئاسک
 ئەسپ ، ئنجا گیان له‌به‌ره‌کانی تر گه‌لاویژ نه‌بینن .

● مانگه‌کانی پایز . .

● هه‌وه‌ل پایز « ایلول » ۳۰ روژه ، له شه‌شی ئەم
 مانگه‌دا له‌به‌ره‌ده‌رکی سلیمانی (۱۹۳۰) قه‌لاچوی لاوی کورد
 کراو ئیستاش هه‌موو سال ئەبی به‌بی ده‌نگی پادی ئەم روژه
 بکه‌نه‌وه .
 ● گه‌لا ریزان « تشرین ۱ » گه‌لای دره‌ختان زه‌ردنه‌بن و
 هه‌لئه‌وه‌رن .
 ● که‌وه‌دار « تشرین ۲ » له‌م مانگه‌دا که‌وه‌ نه‌چیتته
 سه‌ردار خه‌لوز نه‌کرئ ، گه‌لا گیشه‌ نه‌کرئ . راوه‌که‌و زور
 ئەبی . کورد ئەلیت « ئیمشه‌و شه‌وی پایزه‌ میوان لای کورد
 عه‌زیزه »

« مانگه‌کانی زستان »

● هه‌وه‌ل زستان « کانونی یه‌که‌م » ۳۱ روژه . زه‌خیره
 دانه‌نرئ بو زستان . عیل له گه‌رمیان شه‌قام گیرئه‌بی .
 گوره‌وی بازی و فنجانین ده‌ست پی‌ئه‌کا .
 ● چله « کانون ۲ » زور سارده . ئەم مانگه‌ به‌ره‌ه‌ردوو
 چله‌ نه‌که‌وی
 ● بازه‌ به‌ران « شباط » ، ناوه‌که‌ له‌وه‌وه‌ هاتوه‌ که‌ روژ
 له بورجی خوی به‌ وینه‌ی به‌ران باز ئەدات بو بورجیکی تر .

(ماویه‌تی)

ئەیلۆلی خویناوی

کاکە مەم

تەنیا پینچ روژ بە سەر ئەیلۆلی ۱۹۳۰ دا تێپەری بو ،
بۆ سبەینی زوو لە گەل کەوتنی روژی شەشەم ، خوینی
دەستە یەکی نە بەزی چالاکی کورد رژێنرا ، وەك شەبەش
گوللە بە سەریانا رژا ، نالە ی دایک ، زریکە ی منال ، ئاخی
لاوہ بریندارە کانمان ئە گەیشتە ، شاخەکان ، دەنگی ئەدایەوہ ،
بە لێ . . کورد هەتا وای ئەمە بەشی ئەبێ ، داوای ئازادی
بکا بە رەشاش وەلام ئەدریتهوہ ، بو تەنیا داوای ژیاکی
بەختیاری ، سیدارە ئامادە کراوہ ، خۆ رزگاری . . تاوانیکە
بوردنی بۆ نە . . کورد . . رزگاری ! نەبووہ ، نای . . چون ؟
هەر ئەبێ لە ژیر کوت و زنجیر بنالینێ . . ئەمە بەشیەتی . .
رازی نەبوونیش وەلامە کە ی هاسانە . با لە خوینی خۆی
بگەوزی تا مردن . .

یاد کردنەوہ ی ئەو روژانەش ، روژیکی لەو رەشتری
بەسەر نە بردایا ، خۆش تر نە ئەبو . . چۆن یادی ئەو
شەھیدانە بکریتهوہ کە بەرامبەر امپریالیزمی دۆست
وہستاون ! داوای ژیاکی لەمە خوشتری لێ ئەکەن ! .
ئەمەش بوو پای کلکەکانی ، بیرو باوہری نیشتمان
داگیرکەرانیان . .

بەلام شەشی ئەیلۆل و راپەرینەکانی تری کورد ،
نەرۆییوہ و ناروا ، بی یاد کردنەوہ یان ، بی سود وەرگرتن
لە زیانەکانیان چونکە ئەو روژانە یە رێ خەباتی نەتەوا یە تیمان
بو ئەکیشی و رون ئەکاتەوہ ، کەندو کوسپی رێی بەختیاریمان
دەرئەخا ، شەقامی ژینمان رون ئەکاتەوہ . .
هەر چەندە ، کوت و زنجیرو بەندیخانە و کوشتن و

هه‌لواسین به‌شمان بچ .. به‌لام به هیچ جوریک چاومان
 ناترسینج ، ماندومان ناکات له روخاندنی قه‌لای امپریالیزم و
 نوکهره‌کانیان .. شتیکی سه‌یره ، ئایا تا‌کو ئیستا امپریالیزم و
 کلکه‌کانی هه‌ستیان به‌وه نه‌کردوه که نه‌ک ئه‌م کارانه ، به‌لکو
 چه‌کی ئه‌تومیش به هیچ جوریک ناتوانی ژبانی به‌ندیخانه‌و
 ژیر چه‌پوکی به کورد به‌لمینی هه‌میشه‌و هه‌تا هه‌تایه ؟ !
 شه‌ری شه‌شی ئه‌یلولی خویناوی ، کورد
 به‌رپای نه‌کرد ، وه کورد هه‌میشه ئه‌وه‌ی به‌یادا
 نه‌هاتوووه نایه که رۆله‌کانی بکاته قه‌لفانی
 گولله ، هه‌تا ریگای ئاسایش مابی ، ئه‌گه‌ر کورد بی‌ویستایه
 ئه‌و رۆژه ، شورشی به‌رپا کردایا ، هیچ نه‌بوایه چه‌کی له‌گه‌ل
 خۆی هه‌له‌گرت .. روت ، بی چه‌ک روی نه‌ئه‌کرده به‌ر
 ده‌رکی سه‌را بو داوا کردنی ئه‌و مافانه‌ی خراونه‌ته ژیر
 لیوه‌وه . به‌لام زوردار چه‌ک دارو بی چه‌ک ناناسی ، بی چه‌ک
 بی باشترت لی ئه‌دا .. ئه‌مه بوو یه‌که‌م ده‌رس له‌و رۆژه
 ره‌شمان وه‌رگرت ..

روژنامه‌ی خه‌بات ووتی : که کورده‌کان ویستیان و
 داوایان کرد شوینیان دیاری بکری ، وه‌کو نه‌ته‌وه‌یه‌کی
 دوهم له‌و حکومه‌ته تازه‌یه‌دا ، وه داوایان کرد شوینیان له
 سه‌ر بناغه‌یه‌کی سروشتی دیاری بکری . وه‌کو چۆن
 ده‌وله‌ته فره نه‌ته‌وه‌کانی له سه‌ر دائه‌مه‌زری ، که ئه‌و
 بناغه‌یه بریتی‌یه له دان‌نان به‌هه‌مو مافو پیوستی
 نه‌ته‌وه‌کان ، چۆن یه‌ک ، وه‌کو نه‌ته‌وه ، نه‌ک وه‌کو ئه‌فواد ،
 به‌لج .. که کورده‌کان ئه‌مه‌یان ویست ئیستیعمار روبه‌روی
 ئه‌م داخوازی‌یه راسته شه‌ری‌یه راوه‌سنا . «

ئه‌مه‌یه میژوی شه‌شی ره‌شی ئه‌یلول له چه‌ند دیریکا .
 به‌لام ئایا امپریالیزم به‌وه رازی بو .. نه‌ه .. کورد داوای
 جیا بونه‌وه ئه‌کا !! .. وه‌کو جیا بونه‌وه قسه روته‌کانیان بی ،
 به‌لینه درویه‌کانیان بی .. جیا بونه‌وه شتیکی ئه‌وتۆ نی‌یه

كورد وا به ئاسانی ، بی چەك ، هەلی گری .. وه ئایا ..
 یۆچی داوا کردنی مافی نەتەوا یەتی جیا بوونە وه بی .. بەلام با
 امپریالیزم و زورداران ئەو یان لی رون بی .. ئەو هی ئەوان
 ئەیانەوی خەیاڵ پلاوه ، بە هیچ جوریک نە عەرەب نە فورس
 نە تورک بەم قسانە بروا ناکەن .. کورد خۆی بە هاوری
 هەمو گەلیک داناوه و چ جای دراوسیه کانی ..
 ئەوا ، یادی شەشی ئەیلولیشمان بە یادو فرمیسک و
 عبرەتەوه تی پەراند .. ئەو هی پی ویست بو لیمان وەرگرت .
 بە تاییه تی له شەشی ئەیلول که بی تاوان ، روت ، بی چەك
 گولە باران کراین .. بەلام کلپه گرتنی خەباتی ریکو پیکمان
 خوش تر بو ..
 نەمری بو قوربانی یه شەهیدە کانی شەشی ئەیلول
 مەرگ و سەر شووری بو داگیرکەران و نوکەرانیان .
 ژیان بو کوردو بو کوردستان .
 ئاشتی و دوستایه تی و برایه تی بو هەمو گەلان .

ژان ژاک رۆسو و وتویه :

- پیت ئەلیم گوئی له داگیرکەر مەرگه ، چونکه ئەگەر جاریک تەنیا گوئی لی راگری له ناو ئەچیت ، .. بەرو بوومی زهوی هی هەموومانە بەلام زهوی مافی کەسی پتووه نی یه به تەنیا .
- ئەو هی که قسە ی پی ناوی ، وه له راستی یا بنچینه ی مافی سیاسی یه گەل سەر و کە کانی داناوه بو ئەو هی سەر بەستی بیاریزن نەك بی خەنە ژیر رکیفی خویانە وه .
- دادپەرستی و راستی یه کەم شتە ئادەمیزاد خوی پیوه بەستوتە وه وه مروقایه تی و نیشتمان یه کەم شتە مروف که خوشی ئەو ئی ، که هەر کاتج ویستی . سەر بەره و ژیریان بکا ، گەوره ترین تاوان ئەکا .

ئەدەبى مىللى گون و ئەدەبى كلاسىكى قىت نام

وەرگىر عاصم حەيدەرى

قىت نامەيى يەكان مېژويكى پر له قەوماويان ھەيە ،
دەنگو باسى مېژوو وا نیشان ئەدا كە دەولەتى « اولاك »
AULAC لە سالى ۲۷۵ى پيش زايين لە قىت نامى ژووړوړى
ئىستا دامەزراوہ . ھەر وەھا پاش ئەوہ دەرەبەگەكانى چين
ھەزار سال لەم وولاتە حوكمرانيان كړدووہ و لە پاشى
خەبات و تيكوشانيكى گرنگ وولاتەكە لە سالى ۹۳۹ى زايين
سەر بەخۆيى وەرگرت و شارى (ھانۆي) لە سالى ۱۰۱۰ى
زايين بوو بە پايتەختى وولات . رژيمى كشتوكالى بە
(سەر تاي يانە) مايه وە لە ژير سيبەرى ئەو دەرەبەگايەتى يە
لە زوو وە لە قىت نامدا دەر كەوت ، بەشى زورى
دانىشتووانى وولات جوتيارى پىخواسو و خۆلاوى و دەست
بە قرىژ بوون ، برنج چاندىن نەبى شتىكى تريان نە ئەزانى ،
بەلام لە گەل ئەمەشدا روو بەرووى زولم و زۆرى
دەرەبەگەكان و جهورى ئاغاو ميره كان راپەرينى چە كدارانەيان
زۆر بوو ، كە لە دوايى دا بوو بە تى كوشان و خەباتىكى ريكو
پىك لە ريگاي ئازادى نىشتمانى دا .

ئەم روو ھى مېژوو قىت نام تەئسىرىكى گەورەى
ھەبوو لە سەر گۆرىنى ئەدەبى قىت نامى ، كە بوو بە ھۆى
بوونى پەيوەندى يەكى نەچراو بە ئەدەبىياتى مىللى : بە مەقام و
ستران و سرودى بى ژمار بە بەندو ھەلبەست ، كە كور لە
باوكى و ئەو لە باپىرى ئەيان گىرايەوہ وە لە ھەرىمىك بوئەوى تر
بلاو ئەبوہوہ .

ئەم مەقام و ستران و ھەلبەستانە لە دىھاتەكانا
دەر كەوتن وە لە ناو ئەوانەدا ، گەلى مىللەت باسى ھەستى
دەروونى خوى ئەكردو بىرو باوہرى تيا دەر ئەخست ،

کهوا ئاوینه‌یه‌کی روون بوون بوو ئاره‌زووه‌کانی چاکه‌خوازی،
میلله‌ت ، وه‌پیک هاتبوون له‌ئازارو هیوای میلله‌ت ، له
هه‌ستی تیکوشان روو به‌رووی کار به‌ده‌سته‌ده‌ره‌به‌گه‌کان و
هه‌ندی جاریش رووبه‌رووی قه‌رال

له‌به‌ناو بانگترین چیروکی شیعیری میلی هه‌لبه‌ستی
« تاش‌سانهه » (Thachsanh) که بریتی‌یه‌له‌هه‌زار به‌یت
شیعیر باس له‌کرده‌وه‌ی مه‌ردانه‌ی دارکه‌ریکی هه‌ژار ئه‌کا که
توانیتی نو‌قومی ژیر ده‌ریابی و ژماره‌ییکی زور ماری ژه‌ه‌راوی
بکوژی . هه‌روه‌ها چیروکی (سه‌ندریلا) چیروکی « راوکه‌رو
کچه‌میر » و « چیروکی ماسی و بوک » به‌ناوبانگن ، ئه‌م
هه‌لبه‌ستانه‌ بوو گه‌لی میلله‌ت نووسراوه‌و جیاوازی هه‌یه‌له
گه‌ل ئه‌م هه‌لبه‌ستانه‌ی بوو چینی زانایان نووسراوه‌ته‌وه .

له‌به‌ر ئه‌وه‌که‌زمانی (چینی) زمانی نووسینی میری بوو
له‌قیت‌نام ، بو‌یه‌نووسه‌ره‌کانی ئه‌م وولاته‌روویان کرده
زانستی چینی ، ئه‌نجامی ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌بوو که‌چهند په‌راوی
قیت‌نامی به‌زمانی چینی ده‌رچوو وه‌کو په‌راوی « میژووی
قیت‌نام » نووسینی « لوقان هو » Levan huu
که‌به‌۱۳ جزم ده‌رچوو ، وه‌په‌راوی « سه‌ده‌ی سیزده‌هه‌م » و
« نووسینه‌فله‌سه‌فی‌یه‌کان » نووسینی لوکی‌دون Lekuy Done
و په‌راوی « سه‌ده‌ی هه‌ژده‌هه‌م » و گه‌لیکی تر . .

زۆر به‌کار هینانی ووشه‌چینی‌یه‌کان ، نووسه‌ره
قیت‌نامه‌کانی هان‌دا که‌ووشه‌ی نه‌ژادی تایبه‌تی خویان
بدوزنه‌وه‌و به‌ناوی « نوم Nom » ناسرا . له‌سه‌ده‌ی
۱۳ هه‌م بویژی به‌ناو بانگ هان توین Han Ahoyen
توانی هه‌لبه‌سته‌کانی که‌به‌له‌هجه‌ی « نوم » نووسرا‌بوو
هه‌نگاویکی به‌ره‌و پیشی یی بنی و سه‌رکه‌وی نیایا ، وه‌له‌م
کاره‌دا شوینی هه‌لبه‌ستی کلاسیکی چینی که‌وت .

په‌یدا‌بوونی ئه‌بجهدی نه‌ژادی بانگیک بوو بوو گورینی
ئه‌ده‌بی کلاسیکی قیت‌نام . له‌سه‌ده‌ی پانزه‌دا ئه‌کادیمیه‌کی

ههلبهست دامهزرا به ناوی « ئه کادیمییهی ئهستیره » له سهدهی ههژده ههم و نوزدهههم زمانی قیت نامی چهسپاو شوینی خوی گرت . له م ماوهیهدا ئهدهبیاتی کلاسیکی له قیت نام پهیدا بوو ، بهلام له ههمان کاته ئهمه ماوهیهکی تالی و ناخوشی بوو بو گهلی قیت نام ، چونکه رژیمی دهربهگایهتی جووتیاره ههژارهکانی ئهچهوسساندهوه ، دهربهگهکانی قیت نام له یاریده وهرگرتنی میرهکان و دهربهگه چینییهکان کویان نهئهکردهوه بو له ناو بردنی دوژمنهکانیان . وهسهربازه چینییهکانیش له وولاتا بهرو بوومی نیشتمانیان تالان ئهکردو ئهبرد .

له بهر ئهوه ئهدهبی ئه م ماوهیه ئیش و ئازاری گهلی میللهت دهئهخا ، ئه مهش له نووسینی سی ئه دیبی گه وره دا دهئه که وئ وه کو له مه ولا له چه ند دیریک دا باسیان ئه که یین . له پشه وه شاعیری ئا فرهت دی که (دو آن ئی دیم) وه دانهری ههلبهستی « شیوهنی ژنه سه ربازی که » که له م ههلبهسته دا وینه ی ئازار و ده رده سه ری ژنه قیت نامیه کان ده رئه بری له سالانی شه ره که دا . ههروه ها ئاره زووی میللهت پیشان ئه دا بو ئاشستی . وه ئه مه به نموونه یه کی نایاب ئه ژمیرری له ئه ده بی بهرز .

شاعیری دووه م ژنیکه به ناوی (هوسوآن هونگ) که شاره زایی یه کی باشی له زمان هه بوو وه ئه ده به که ی ته رخان کردبوو بو ئه نجامی ژیانی ئا فرهت له ژیر بالی یاسای ده ره به گایه تی دا . .

له ههلبهسته کانیایا گالته ی به م یاسایه ئه کردو ره خنه ی له به دی یه کانی ئه گرت وه کوو نه ریتی زور ژن خواستن . وه به شیوه ییکی نه به زانه و ئازایانه باسی ژیانی کومه لایه تی کردوه که له سه ر پایه ی دوو رووی و ناپه سه ندی و کاره سات

چەسپاوه . . . تا ئيمرو (هوسۆان هونگ) خوشه ويست ترين شاعيره لاي گه لي ميللهت .

شاعيري گه وره ي سى يه م (نوين دو) ه (Nouyen Du) كه زياني ئه و ساي قيت نامي وينه گرتوه و پاله واناني هه لبه سته كاني لاي ميللهت خوشه ويت بوون ، ته نانهت به شيكي نه مرن له ئه فسانه كاني ناو ميللهت ، گرن گترين هه لبه ستي چيروكي يه كيكه به ناوي (ئوي كيو) Thoykie كه باس له چيروكي ئافره تيكى جواني بليمه تي لادى يي ئه كا ، ئاگاداري و تى گه شتنيكي ته واوي زياني كوومه لايه تي و چينه كاني گه لمان تى ئه گه ييني . . و بوگه ن بووني رژيمي ده ره به گايه تي ئاشكرا ئه كا .

وه هه ر له م چيروكه شيعري يه دا لاي قيت نامي (توهي) ميردي ئافره ته جوان و زاناو بلبمه ته كه يه ، ناره زايي گه ل له دژي رژيمي زورداري نيشان ئه دا ، كه ئه م لاه شه ركه ريكي ئازادو دلپا كه ده ست و پيوه ندو چلكاو خوڤره كاني پاشا هه ليان خه له تاندوه و كردوو يانه به لايه نگيري خويان ، به لام له سه ر ئه وه شه وه كوره كه ئه مري ، پاله وانانه ئه مري .

جگه له مه هه لبه ستي (كيم فان كيو) هه يه كه بريتي يه له ۳ هه زار به يت كه به ملحه مه و سرودي خوشه ويستى ئه ژميرري ئه توانين بليين به رزترين پله ي پي گه شتني زماني قيت نامي يه به راستي (نوين دو) نووسه ري ئه م مه لحه مه يه هه ر وه كو شاعيري به رزي روسيا (پوشكين) ئه ژميرري له چاو ئه ده بي قيت نامي دا . كيم فان كيو ميراتيكي كلاسيكي به نرخه ، هه تا ئيستا له ديها ته كانا به يته كانسي بو منالان ئه خو يننه وه .

+
+ +
- ۶۸ -

دیپلومی بهرزو کورده‌کانی سوڤیه‌ت

نووسینی ماموستا : میکائیل ره‌شید

ووردی : له روژنامه‌ی ریبا تاره‌ی ژماره ۱۰۶۴ ی‌وه‌رگرتوه

له شاری ئه‌ریفان‌دا له گه‌لی قوتابخانه‌ی بهرزدا کچو کورانی کورد خویندنی خویان ته‌واو ئه‌که‌ن . پاش ماوه‌ی مانگیک به‌هوی یاریده‌دانی به‌ریوه‌به‌رانی ئه‌و قوتابخانه‌وه خویندنه‌که‌یان کوتا ئه‌بی وه ئه‌چنه ناو کومه‌له‌وه بو ئه‌وه له به‌رنامه‌ی که دانراوه ده‌ست بکه‌ن به ئیش و فرمان‌جی‌به‌جی کردن . ئه‌وانه‌ش وا ئیستی خویان ناماده ئه‌که‌ن بو تاقی کردنه‌وه‌ی ده‌وله‌تی له‌ناو جامعه‌ی (یونیفر سیتیا) ئه‌ریفانی دیسان ئه‌و قوتابه‌ کوردانه خه‌ریکی ئه‌وه‌ن که دیپلومی خویان ته‌واو بکه‌ن . له پیشه‌نگو پیشس ره‌وی ئه‌وانه (جه‌لیلی جاسم) و (نامائوسف) و (سی‌ماند) ه . ئه‌وانه‌ی که له بابته شتی میلی کورده‌وه (اطروحه) ئه‌نووسن .

ئه‌وه‌ی که پیوسته له سه‌ریان ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌که ده‌بی بزانی کام شت به نرخه ئه‌وه بنووسن وه ریگا پیشانی کومه‌لو میلیته‌که‌یان بدن . ئه‌و ناوبراوانه به‌م زوانه ئه‌گه‌نه هیواو نامانجی خویان . ئه‌و نووسینه که ئه‌وانه ئه‌ی‌نووسن پی‌ی ئه‌لین (دیپلومی باشقه - ممتاز) . جه‌لیلی جاسم اطروحه‌ی خوی له بابته میلیته‌ی کورده‌وه ناماده ئه‌کات . عنوانی نووسینه‌که‌ی که دیپلومی تیا وه‌ر ئه‌گریت به‌و ناوه‌یه : (حاله‌تی کورده‌کان - باسی ئابووریان له کاتی رژیم سوڤیه‌تی‌دا) .

له‌ناو نووسینه‌که‌ی‌دا جه‌لیلی جاسم باسی زور کونی میلیته‌ی کورد ناکات به‌لکوو ده‌ست پی‌ئه‌کات به په‌نجا سال

ئەمە و بەرمان لە کاتێکدا کە ئیمروکە لەباری کوردانی سووئییەتی دا گوررانیکی زور گرنگ رووی داوه . ئەو بو ئاماده کردنی اطروحە کە ی زور شتی کو کردو تهوه وه زور ههولو رهنجو تهقه لای داوه . ئەوهی کە دەبی له پیش ههموو شتی بووتریت ئەویشی ئەوهیه کە لەناو ئەو نووسینهی دا به ریگایه کی زانستی و علمی ریگا بو . میلیله ته که مان روون ئەکاته وه له بابەت ئەو شتانهی کورده وه ئەدویت :

ته بیعه تی (خوو ره وشتی) کورد ، ههلسان و دانیشتیان ، زبانی کوردی ، وه گه لی شتی میلی تر .

چه لیلی جاسم له نامه کە ی دا ریگایه کی زانستی و به نرخی گرتوته بهر ، وه کوو زانایایه کی بهرز به لگه ئەهینی ، له بیری کەس رازی نیه خوی هه مووی له بیری زاده ی خوی وه رگرتوه .

له سه ره تای نامه کە ی (اطروحە) ی له بابەت نیشتمانی کوردو ژماره ی ئەدویت له خاکی تورکیاو ئیران و روسیادا له ده می قه یسه ری . له و بابەت وه زور شتی گرنگ و به جی یاس ئەکات ، له بابەت هه موو شتیکی ئەو کوردانه کە له و خاکانه دائه نیشن ئەدویت .

له پاشا نامه کە ی دیته سه ر باسی باری ئابووری میلیله تی کورد له ژیر سیبه ری رژیم ده وله تی سوسیالستی (هاو به شی - اشتراکی) دا ، دیسان باسی تیکوشانی میلیله تی کوردو حالیان ئەکات له ناو وولات و خاکی هاو به شی مه زندا کە به چه سوڕیکه نیستی . . .

ههروه هاش له بابەت نه زانی و حالی کورده کان ئەدویت له ژیره رژیمی (ده ره به گی - فودالیزم) دا دیسانه وه له بابەت ده ولت و کاسبی و ئیش و ره فتاری کوردیش ئەدوی .

باسیکی جوانیشی به دوروو دریژی تیایه له سهه
کوشتن و بررین و نازاردان و لهناو بردنی گهلی کورد له ئیرانی
فاشستی دا ، له روسیای قهیسهری حالهتی کورد چوون بوو
باسی ئەکات وه چیان به سهه هات ئەوهشی پیشان داوه .

ههول و تهقهلاو کوششی ماموستا جهیلی جاسمو
نووسینه کهی لهو نامیلکهیه (اطروحه) زور به ترخه و
شایانی سوپاس و شانازی ههموو کهسیکه .

ههروهه رهنج و تهقهلای کچه کورد (نامانوسف) پیش
رهنجیکی بهرداره . ئەو کچه له بابته مقامی کوردی و گورانی
به دهنگ (حهیران و لاوک و بهسته) اطروحه کهی نووسیوه .

باسی ئەنالیزی (نهغه و بیر) ی که لهو شتانه دا
ههیه و بهوردی ئەکات ، ههروهه لهو گورانیانه ئەدویت که
له شای و ههله پهرکی ئەووترین . بویه لی کولینه وهی ئەو
خوشکه زور به سووده .

باسهکانی فولکلوری میله ته که مان یهک جار ده وله مهنده
وه زوور سهه سوررمینه ره لهو باره شه وه (ناما ئوسف)
گهلی گورانی و بهستهی کوردی نووسیوه و هیناویه ته سهه
کاغهزو باسی گهلی تریشی کردوه ، ههندی بهسته و گورانیشی
هیناوه که خه لکه که به تیکه و پیکه لهی لین ئەوانه ی راست
کردوته وه ، وه باسی ئەو مقام و گورانیانه شی کردوه که
پیش که وتوو ی رژیم سو فیه تی ئەخه نه بهر چاوی میلهت .

به رزی ئەو نووسینه له وهیه که باسی ئەو گورانیانه شی
کردوه که بوته بانگ هیشتیك (دعوة) بو به ره و پیشه وه
بردنی سوسیالیستی و پال پیوه نانی میله تی کورد و کوردایه تی

ديسان ئەوهی پیشان داوه که بیرو باوه رری هاوبه شی
زور جوان ئەبیریت له ناو گورانی و باسی فولکلوری میلی
کورددا ، فولکلوری کوردی باسی ئەو شتانه ئەکات : شتی

پیوست ، هیواو مرزو نارهزوو ، شکایهت کردن و پیشان
دانی دهر دو نازارو برینی کومهل و کومه لایه تی له ناو کورده-
واری دا .

(نامه ی ئوسف) توانیویه له بابته ئه و گورانیانه
بدویت که بو شایی و ههل په زکی ئه شین وه به پیوستی
ئهنایت که نووسهر ئه و مقام و گورانیانه بزایت وه بوچی
ووتراون . ههر وه هاش لی ئه کولیتته وه له بابته ئه و بیرانه ی
که له ناو ئه و گورانیانه دا هه به وه بوچه نامانچیکیش ووتراون
به تایه تی له سهر گورانی به دهنگ (بهسته و لاوک و حه بران)
وه دهری خسته وه که ئه و گورانیانه زور جوان و پرر مه عنان ،
وه به پی پیوستی گهل و کومهل له هه موو کاتیک دا هاتونه
دانان .

باسی ئه وه شی نووسیه که گورانی و مقام چه کاریک
ئه کاته سهر دلی دوو دلدار که ئه ی لین ، دیسان خه لکی ته نیا
له ناو مال دا خوی به و گورانیانه ئه خافلینی له کاتی دل تهنگی و
خه م باری .

(نامه ی ئوسف) پیشانمان ئه دات که له گورانی میلی
کورد دا زور شتی نایاب و گه لی بیری بهرز هه به وه جووری
ووتنی گورانی کوردی به دهنگ به ک جار پرر مه عنایه .

ئه و بیرو برروایه به گه لی وینه و هو دهری خسته وه
نووسهری ئیمه ی لاو باسه که ی دینیتته سهر جووری ژپانی
کچو ژنانی کورده واری و باسی خوشه وستی و ئاواته کانیا
ئه کات ، دیسان باری جوری ئابوری به چه ده وریک دا
رویشته و ئیستی چونه له کاتی رژیم سوقيه تی و
سوسیالستی دا ئه وه ش ئه خاته روو .

ماویه تی

شائلا سواری گهريکيشيان بگرديتايه

ميديا

سځ به سځ له دهورو بهري ساعات يانزه ي سهر له به يانی دا بهره و ژوور بوينه وه رووه و مالی ماموستا عهزیز بۆ نان خواردنی نیوه پوؤ ، به لام که گه شستینه لای چاپخانه گوره که ی سهر شه قامه سهره کی به که ی شار که ری پره وی گه لځ له شوینه گشتی به کانی ناو شماره و ام پیش نیاز کرد که لابده ی تا کو شتیکی سارد بخوینه وه و گه میکیش و هخت به سهر بهرین چونکه هشتا کات به بهر به وه ما بو و ، که من و ام ووت ماموستا عهزیزیش واته که می په سند کرد ، نه توانم بلیم پیشنی خوش بو و ، چونکه ووتی نیوه دابنیشن منیش تاناو بازار نه چم راسپارده به کی باو کم هه یه نه ی گه ټینم و گورج نه گه ریمه وه لاتان نه وسا پتکه وه نه روژین ، به م جوره نه و به لای کاری خو یه وه و نیمه ش بۆ ناو چاپخانه که ملعمان نا .

که چوینه ناو چاپخانه که وه روومان کرده قوژبنیک له دهوری میزیک لری دانیشترین و ورده و ورده که وینه قسه کردن ، هاورئ که م شاری نه بو و وه له پرواله تیش دا زور پوشته و په رداخ نه بو و به لام له چاوه کانییا سوور بوون بۆ گه یشتن به ناواتیک دیار بو و ، وه له ناخی دهروونیا گه لی هیوا و ناواتی په نگ خواردوی ناو میشکی نارامی گرتبو و ، چاوه روانی کانی خو یان بوون تا کو وه ک تیز له نیوانی دوو لیتوی باریکیه وه ده رچن به ره و نه و لاشه یه ی که قازانجی نه و وه دهسته براکانی له سمینی سهر دلی دایه .

دوای نه وه ی جگه ره به کی به چه رڅه که ی داگیرساند ثانیسکی راستی دادایه سهر میزه که و مژیکی قوولی له

جگه ره که ی داو زۆر به شینه یی ووتی : مامۆستا له میژه به خزمه تان نه گه یشتوم ، به راستی ئیمه که لکی نه وه مان پتوه نه بوو که تۆ به جیمان بهیلتیت ، خۆزگه جارێکی تریش نه هایتته وه ناومان .

منیش و وتم کاکه عه لی ، خدمت نه بێ ، بروات بێ که هه موو مامۆستایه کی دلسۆز له من زیاتر به ته نگتانه وه دی ، ئه ری به راست ئیستا باری ژیا تان چۆنه و کۆمه له که تان له چی دایه ؟

– هه ی بێ قه زابی له چی ئه پرسیت به سه ری تۆ ئه و ده مه ی که تۆ لامان بویت چۆنت دیوین هه رواین ، کۆمه لیش له چیا بێ ! بروا بکه وه ک میوزه قه رپۆک هه ر قه لوره که ی ماوه و هه یچی تر ، به م جۆره بوون و نه بوونی وه ک یه که ، راستی به که ی هه ر چه نده سه مه ره که زۆری به سه ر ئیمه هاتوه چو نکه ئیمه زوره ی دانیش توانین و چی به چی کردنی مه سه له که مان کیشه ی زۆره و ئه بێ دووره و په رپێز نه وه ستین و راسته و خۆ تێ هه لچین به لام زۆریش هیوامان به لاوان و رۆشن بیرانی شاره که ریمان بۆ رۆشن که نه وه ، جگه له وه ی له م کاته دا که وولایش پتویستی به کۆمه کی هه موو ئه و که سانه هه یه که له پاشه رۆزا ئه حه وینه وه وه ئه بێ به شی خۆیان وه به پنی توانیان هاو به شی خه بات بێ ، که چی به پێچه وانه وه گه لیک له و لاوانه خه ریکی خواردنه وه و قوما رکردن و وه خت به سه ر بردن به قسه ی هه یچ و پوچ و ... با هه ر قسه نه که م له وه ش خراپتره ، ئیتر وازی نه خۆت له منی با شتر ئه زانی .

– تو سه ری خۆت ئه گه ر ته واوی نه که ییت .

– چی ته واو که م بێ قه زابیت گوایه تۆ هه ست به هه یچ نا که ییت ، هه ر له م چایخانه یه دا ئاله و سێ چوار ئه فه ندی به قسه ی وام گوی ئی بووه بیان خه یته سه رنان سه گ بۆنیان پتوه ناکات .

– کامانه .. ئه مانه ی ته نیشتمان که بێ ئه که نن ؟

— به لېږ ، به لېږ ، ئه ی خوا له وه جاخیان دا نه هیلې ،
چاوت له و یه که یان بیت ، قزی وهك پوینه ی عه لی شیشس
هیئاو ته سه ر لووتی ، تو گوئ بگره ئه وسا بو ت دهر ئه که وی
به چی پی ئه که نن .

له و کاته دا سیانه که ی تریان روویان کرد بووه بوگله
به سه رو به دهم پیکه نینه وه لی ی ئه پارانه وه بو ئه وه ی ئه ویش
به سه ره اته که ی دوینجی خوی بگریته وه ، تا له ئه نجام دا
ووتی ، باشه بو تان ئه گیرمه وه ، به لام به شه ره ف قسه ی تیا
بکه ن لی تان زویر ئه بېم ، یه که میان له لای راستی یه وه ووتی :
جوانه مه رگ بېم قسه ناکه م ، دوانه که ی تریش ووتیان : گیان ،
به چاوی بالا بهرز وورته له ده ممان نایه ته دهری .

— ده گوئ بگرن ، شوخه ئه سه مه ره که ی له مانگی
پیشودا له کولانه که دا له گه ل ئیوه تووشی بووم ... ئه ی
هاوار ئه و نازداره چی یه خوا دروستی کردووه ، به
شه ره فی ...

له پر یه کیکیان قسه که ی پی بری و به دهم پی که نینه وه
ووتی : ناخ ...

ئهمجا بوگله به سه ر ووتی * ناخر نه م ووت قسه که م
پی نه برن ، به شه ره فی جماعت له جوانیا قولپ ئه دا ،
وه ی ، وه ی کویر بېم بو ره وتی له سه ر خو و لارو له نجه ی .

— ئه ی دایکم به قوربانی بیت .

— ئای ئهمجا نوره ی تو یه ، مالتان به قور گیری ،
لووتی قنچی رووی له کوره کاژاوه ، که جارو بار به ریکه وت
له زیخیک هه ل ئه دات ، زیخه که وهك له خوشیا نارامی له بهر
برابیت ئه و دهر په رینه ی که دهر ئه په ریت تا له چاو وون
نه بیت ناگیر سیته وه .

— کوا یه کیکی له توش هه ل بدایه ، به لام تو ئه وه نده
به خته وه ر نیت .

— ئه ی مردوتان مرئ که دریز دادین هه ر تو ما بووی

تۆش خۆت پىر رانه گىرا ، ده لىم گهرين با ته واوى كه م .
- ئى دەى فەرموو . . ئاو زاىه دەممان .

دوینى تووشى بوومه وه ، وه كو جارى جاران خۆتان .
ئاسايى تەنگم پىر هەلچنى يه وه ، هەر چۆنى بوو به توانج و
پىش كەوتن و سەرسووچى كۆلان ئى گرئن و گەرانه وه و زەرده
خەنەى وه ستايانە هینامە قسە كردن ، وه لاگهى رۆح لە
جىگە به كى سەختايه و نايە تە دەرى ئه گىتا نه بو من هەر
ئەوساتە دكم بوه ستايه ، سەرتان نە يە شىتم قسە كەش هەر
ئەوه نده بوو كه ووتى : پاش نيوه رۆ سەعات پىنج و نيو
كه سمان لە ماله وه نايى ئه گەر توانيت سەرىك بدە لە دەم
دەرگا كەدا رىگهى يەك دوو قسەمان ئه بىت .

- ئى ئى . . .

- بە خوا خۆشە ئەمە يە زيان

كه و ابو وازت نە هینا هە تاكو به ئاوانى دلت گە شتى و
كه وتنه گف و گو ، ئىمەى نە گبەت نە بىن بەم رۆزگارە خوله مان
دپت و مايمەمان بە مايمەى پياز فرۆش .

دە بەسە مالتان ويران بىن بو ئه وه نده خۆ پەرسىن ، لە
كورتى بى برمه وه ، نيوه رۆ دواى نان خواردن ريش ئاشرا ،
هەر چەند بە يانىش تاشى بووم .

- بە راستى هەر لە خۆت دى

جلى نويم لە بەر كردو وه ستايانە سەرم دا هینا و بۆن .
بەرامە به كى تە و اوم لە خۆم داو كه وتمه رى ، خۆشم نازانم
چۆن گە شت بومه بەر دەرگا كە يان و دەستم نا بە زەنگه كەدا
بەلام لە شىم وهك كلبهى ئاگر هات بو وه جۆش ، دكم . . . لەم
كانەدا يە كى كيان هەلى دا يه و ويستى بۆى تە واوكات ووتى :

- وهك . . .

بۆگله بە سەر نهى هیشت زیاتر لە سەر بر وا قسە كهى
پى برى و ووتى :

- دە ووتى به ، دكم فرته فرتى بوو لە پر دەرگا كه

کرایه‌وه مانگی چوارده له درزی دهر وازه‌وه دهر کهوت و ووتی:
فهرمو وهره ئەم دیو ، که له دالانی سهر دەرگا که تی پهریم و
چومه حهوشه کهوه ئەوسا ئەویش دەرگا کهی داخست ،
چیتان بۆ بگێرمه‌وه له کوی بوون له ساته‌دا .

– له کوی بووین به‌ملی شکاومان ههر له‌م چایخانه‌یه

بووین ، حه‌یف نی‌یه ئیمه له‌خۆشی‌دا بین .

– ئەوه ئە‌لێی چی ! خراب تی گه‌یشتوی ، به‌شهره‌فی

هه‌موومان نیو سه‌عات زیاتر یه‌ پینج شه‌شیک به‌ شه‌ق

ته‌راتینی حه‌وشه‌که‌یان پین کردم .

– ئەی شوخی له‌ سه‌ری هه‌ل نه‌دایتی ؟

– راست ئە‌کات با قسه‌یه‌کی خیری بۆ بکردیتایه‌ خو

کفر نه‌ ئە‌بوو .

– کوره‌ قسه‌ی خیری چی ، هه‌یج نه‌بوایه‌ ئەویش

شه‌قیکی تی هه‌ل‌دایه ، ئەی توخوا تی هه‌ل‌نه‌دای ؟

– نه‌خیر ، ئەو پیزی تایه‌ت شه‌ق له‌من هه‌ل‌دات ، به

ده‌م زه‌رده‌ خه‌نه‌یه‌کی گالته‌ پین کردنه‌وه پالی دابوو به‌ دیواری

ژووره‌که‌ی ئەو به‌ره‌وه‌و سه‌یری ئە‌کرد .

– ئەی دوای ئەوه ؟

دوای ئەوه‌ش سه‌تلی خۆله‌میشیاویان کرد به‌ ته‌وقی

سه‌رماو دەرگای دهره‌وه‌یان بۆ کردمه‌وه‌و به‌ یه‌ک شه‌ق

فری‌یان دامه‌ کۆلان .

له‌م کاته‌دا که‌سی هه‌اویری‌که‌ی له‌ تاسه‌وه‌ چوو بوونه‌وه

له‌ پیکه‌نیناو ده‌ست و پین‌یان بپررایه‌ به‌خۆیان نه‌ ئەزانی ،

هه‌اویری‌که‌ی منیش له‌به‌ر خۆیه‌وه‌و به‌ ناوچه‌وانیکی گه‌رژو

تال و دلێکی پر له‌ داخه‌وه‌ ووتی : ئەی ده‌ستیان خۆش‌بیت

شاللا سواری که‌ریکیشیان بکردیتایه‌و کۆلان به‌ کۆلانی شار

بیان گێریتایه‌ ، ئەمجا رووی کرده‌ من و ووتی : خۆ گویت

لێ‌بوو ، ئیتر هه‌یج پێویست به‌ من ناکات قسه‌ت بۆ بکه‌م ،

ئەوا مامۆستا عه‌زیزیش هه‌لته‌وه‌ فهرموو با برۆین نانه‌که‌مان

– ۷۷ –

بخۆین .

ههستیکی بهرز

لهم دوايي بهدا به شیوه یه کی ناشکرا ههستی به سۆزی
خوینده وارانای (هیوا) به جۆشتر له جاران ههل نه قولی و
سه ره نوئی پیروزبایی و پهیمان له گهل هیوای خوشه ویستیان ،
نوئی نه که نه وه . . له گهل لایه لایه نامهی نه ده ب پهروه رو
خوینده واره به ریزه کانمان بۆدی و گشتی دلیایی و
شاگهشکه یی خۆیانمان پین نه گه یئن و په سندی ژماره کانی
هیوا نه کهن ، که بی گومان په سندنگیری و دلیایی نه وان .
رونایی ریئی دوورو دریزی هیوانه . . .

● جارئی ماموستا (میدیا) له سلیمانی به وه له گهل
چیروکیکی پوخته دا نه م چه ند دیره ناسکه شی بۆ نووسیوین :

دهستی نووسه رانی گو قاری هیوای به ریز
روژتان باش ، برایان نه وه ی که ههستی پین نه کریت
لهم ژمارانه ی دوايي گو قاره که دا پیش که وتن و بهرز بوونه وه ی
پاده یه تی له گهل لایه لایه ،
دواي نه وه سکالا نه کا نه لی : ته نیا نه وه زنده هه یه
خۆزگه له مه ولا به ریک و پیکي هه موو سه ری مانگیک نه که وته
دهست خوینده واران . پاش نه م ناواته به جی به نووسیویه :
له بهر نه وه منیش به پیوستی نه زانم به شداریم له
نووسینا بۆتان وه هیوام وایه پیتان لای نه بریم . . .

● دواي نه وه نه و به لینه خوشه مان پین گه یشت ،
نووسه ریکي (هیوا) دۆست ، ماموستا محمد نوری توفیق
له روژنامه ی (ژین) ی خۆشه ویستا ، دلسۆزی خوی
به رامبه ر گو قاره که نیشان دابوو وه زورتریش گله یی له
دهست دهرنه چووتی ریکو پیکانه ی کردبوو . له وانیه به

خویندنه وهی ئەم ژمارهیه تهنگو چه له مه کانی هیوای چاکتر
بۆ روون بیته وه ، وه له ریزی رهخه گرانه وه بیته ریزی
چاره که رانی ده رده کانی

● وه (گهنجیکی) ههولیری بی ناوو نیشان ! پاش
سه لایکی گهرم نووسیویه : « گوڤاری هیوا زور نایابو
جوانه وه به تایه تی ژماره ی ۳۳ به لام رهخه م ئەوهیه که
هه موو مانگ به ریک و پیکه ده رنای . . . وه ئەنگۆ له یهک
ژماره پینچ چیروکتان بلاو کردوته وه ، هه ر ژماره یهک یهک
چیروکی به سه . . . »

پاش سوپاسی کاکه ههولیری ئەلین ئەگه ر سهیریکی
گوڤاره عه ره بی و ئینگلیزییه به رزه کان بکهیت « بۆ نمونه
ئادابو المجله . وه ربگره » ئەینی هه موو جار له چیروکیک
زیاتر بلاو ئەکه نه وه ، له وانیه ته نیا گوڤاری (گه لایژ) ی
کردبی به نمونه ، که بی گومان ئیمه ۱۵ سال پیش گه لایژی
به ریز که وتووینه ته وه له کاتا ، وه پیلانی ئیمه ش به ره پیدان و
ته شجیع کردنی چیروک و هونه ری چیروکنووسییه که
ئەده به که مان له هه موو شتی تر زیاتر پیوستی پی هه یه . .
وه پیشنیاره کانی تری ئەم براهه وه کو وه رگیرانی
وتاری زانستی و فه لسه فی و نووسینی وتاری میژویی زۆر
به جی و په سندن .

● کاک جلال مه لا حسن معلم له ژووری (گرتوو
خانه ی) اعظمیه وه ههستی خوی بۆ ده ر بریوین ، له نامه که یا
ئەلین :

گوڤاری هیوا - ژماره ۳۳ - به دهستم گه شت له
(مووقفی اعظمیه) که خویندمه وه گه لین پین دلشاد بووم
چونکه ماوه ی (۹) مانگه چاوم به روژنامه وه گوڤاری کوردی
نه که وتوووه .

● وه له قاهیره وه کاک عثمان اسماعیل نوغرانی
نامه ییکی بو ناردووین ، نووسیویه :

« به راستی گه‌لج به‌ختیار بووم هر که به ریک کهوت
چاوم کهوت به گوشاری هیوای ژماره (۳۳) . . . . » نه‌وهی
یک اجار دلی فراندم نه‌وه‌بو که له ناو لاپه‌ره‌کانی گوشاری
هیوا چاوم کهوت به ته‌وژمی بزوینه‌وهی نووسین و بیرکردن
له لای خوینده‌واره‌کانی نه‌م گوشاره به نرخیه ، نه‌مه‌شس
شتیکه موژده ده‌دات به نریک بوونی روناکی روژی کورد
چونکه زانیاری چرای هر گه‌لیکه .

له‌م کاته‌ی ده‌لیم ته‌زینی شادیمانی گرتمی . . به‌م
ه‌و‌یه‌وه تکای بوورین ده‌که‌م ، چونکه من ده‌میکه له کوردستان
دوورم ، لیره ده‌خوینم له قاهیره ، به راستی مه‌وداییکی
دل فینک‌کهری دوور هه‌یه له نیوانی پله‌ی بزوتنه‌وهی
نووسین له کاتی پیشا‌هر که خوم له کوردستان بووم له
گه‌ل ئیستای . . . . . تاد »

● نه‌مانه‌و بی‌جگه له نامه‌ی تایه‌تی و ره‌زامه‌ندی
نه‌وانه‌ی پج‌یان گه‌یشتووین . . هه‌مووی نیشانه‌ی سه‌ره‌تای
گه‌رمی رووتج‌ کردن و په‌سندی خوینده‌واران نه‌گه‌یینی و
ئیمه‌ش هه‌ول نه‌ده‌ین پشت به پاره‌ی ئابوونه‌دارو کج‌یارانی
هیواو نه‌ندامانی یانه‌و گه‌نجه دلسوزه‌کان ، ئاواتی گشت
به‌یینه‌دی ، که ده‌رچوونی هیوایه هه‌موو مانگیک به ریکو
پیکی .

میژوی کوردو کوردستان

برایانی خوشه‌ویست

له‌م روزانه خلاصه‌ی میژوی کوردو کوردستانی ماموستای
نه‌مر محمد امین زکی که‌وته بازار جا له‌م‌رووه دانه‌ی خوتان
بکرن له لای ماموستا بشیر مشیرو هه‌موو کتیبخانه‌کانی
کوردستان

ناو و نیشانی هیوا

بەخدا : شەقامی زەهاوی ، یانەی سەرکەوتنی کوردان

(نادی الارتقاء الکردی)

تەلەفۆن ٢٨٤٠٥

خاوەنی نیشانیاز : یانەی سەرکەوتن

مەدیری مەسئول : دوکتور هاشم دوغانەچی

لە یوستەخانەدا تۆمار کراوە بە ژمارە ٤٩

لە ژمارەی هاتوودا

بۆ پێشەوه (چیرۆک)	مەجید ناسنگەر
دەرپەندی نا تراوی	جیبان عومەر
تۆوی ناکۆکی	دەرگیز : مەسئولێ رەزا
ناژداری هیندۆز	حەسەن قەزەلجی
شیرۆک (هونراوه)	مەجید مەلا کریم

سەپۆ ژمارەکانی هیوا لە یانە دەست نەکوون

بۆجگە لە ژمارە (٥) ی سالی (١) و ژمارە (٥٤)

جگهره‌ی تورکی

چاکترین جگهره‌ی خومالی‌یه

وه له ریزی باشتترین جگهره‌ی جیهاندا‌یه

ملیونه‌ها جگهره خور له (تورکی) به‌ولاره

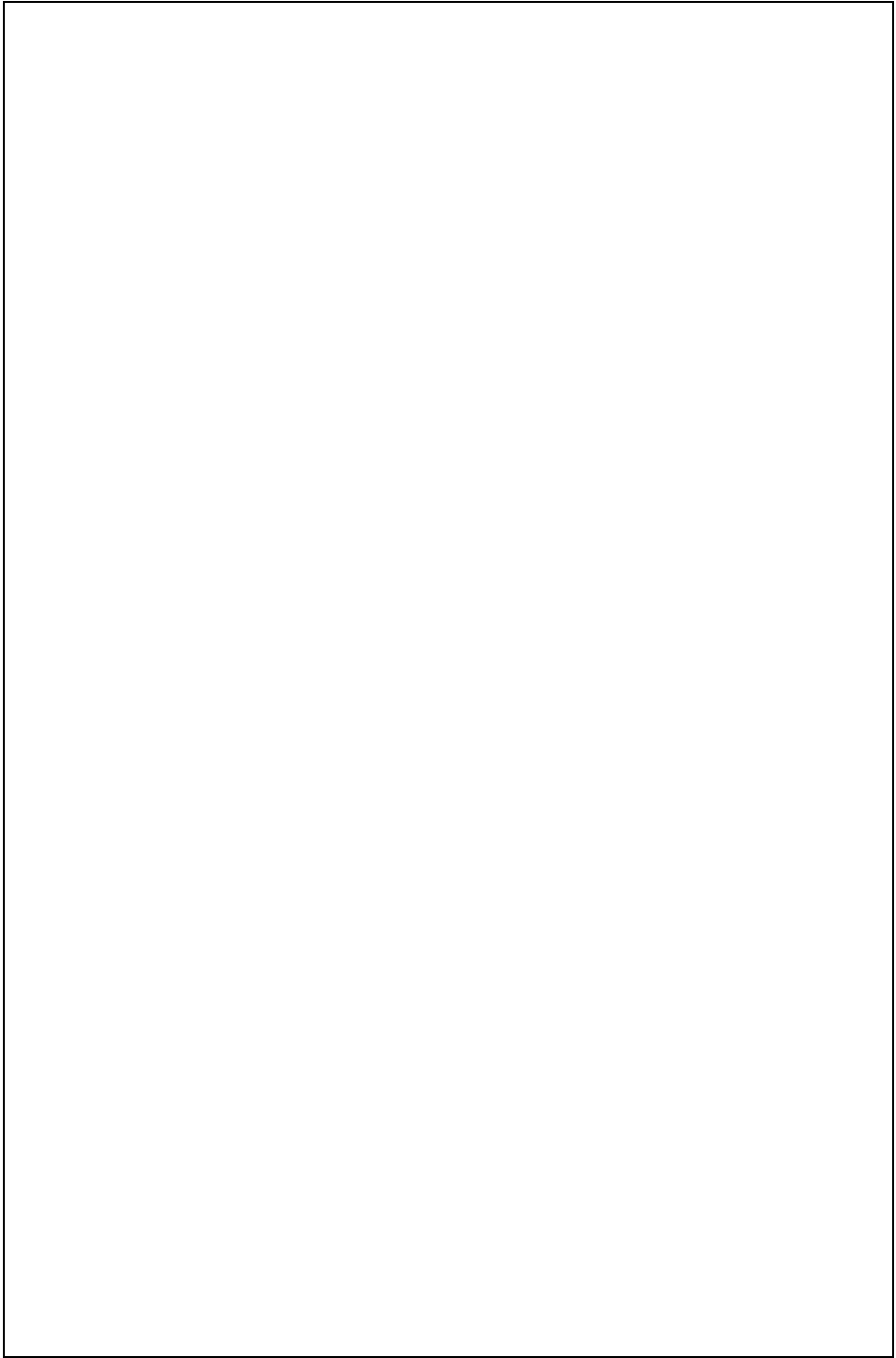
جگهره‌ی تر ناکیشن

ترخی (۱۰۰) نلسه

له چاپخانه‌ی (صلاح‌الدین) له به‌غدا له چاپ دراوه

گۆقاری هیوا

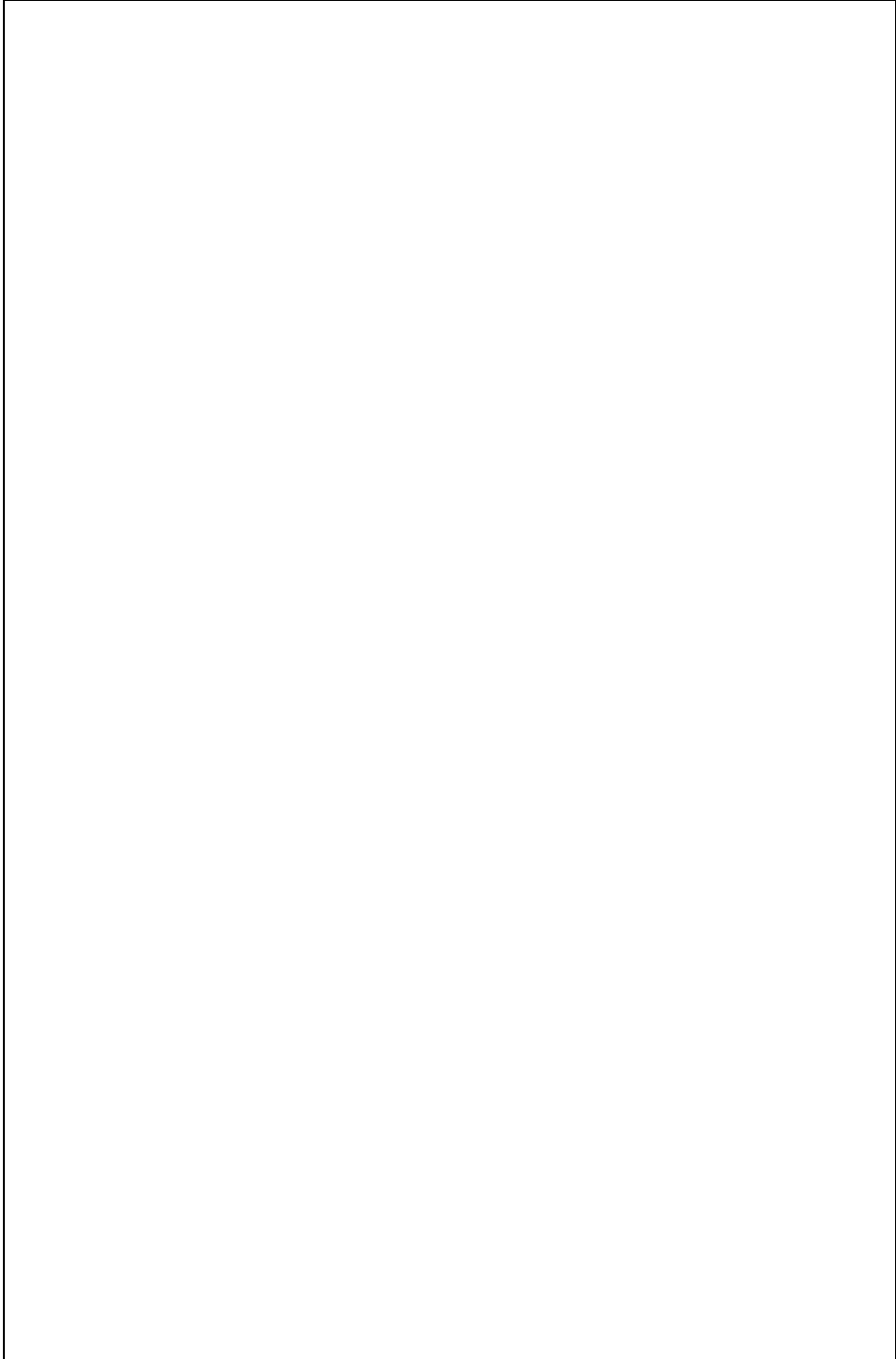
ژماره 35 سائی 5 ئاداری 1961

ژماره‌ی تالیبه‌تی (نه‌وروز)

جه ژنی نه وروز

ټه مساليس وه كو سالان ، بو كي نه وروز ، له كهل گزنكي
روژي كه زمي به هارا ، له ناسوي په مهي رهنگا ؛ له دوا شاخه
به رزه ، به فرينه كاني كوردستان ، په رده ي روژگاري لا كرده ووهو
خوي نيشان داينه ووهو چه پكه گولي جه ژنانه ي پيشكهش كرده ي
بو كه جوانه كه ي نه وروز ، كه هه مو سال لهم هه وارو له يو
به هارده دا سه رمان ټه داتو ياد گاري باوو ياپيرانمان دينيته وه يادو
هه ستي نه ته وايه تيمان ټه جوولپني و چه پكه گولي ره نكيمان
ټه داتي ؛ كي ټه لي : به دليكي ره نجاوو چاويكي پر له فرميسكه وه
له ده وري پيشووي كوربه كورا چه نديجار ، تاراي ناكمي داوه
به خويو پاشه وپاش كه راوه ته وه مه ليه ندي پروزي ديريني
هيژوينا .

به لام ټيمه ي كورد ، له هه هه وارو هه به هاريكا بين ،
وه فاو جواميري پشتاو پشتمان بيرنا كه بين و جه ژني نه وروز سال
له دواي سال كه زمتره ره نكين تر ټه گيرين .

خوينده وارانې (هيواي) خوشه ويست :

به م بونه يه وه ، كه زمترين پروزي بايي كوردانه تان پيشكهش
ټه كه ين و له كاني دلمانه وه ټاواتي پاك تان بو ټه خوازين ، له م چند
لاپه رانده چند گوليكي سه وزو سووري دهس چيني شاعيران تان
پيشكهش ټه كه ين ، كه نمونه ي كولا له سووره و نه رگزي
چاومه ستو وه نه وشه ي شهرمني ميرگو و لاله ژاره كاني به هاري

کوردستان بیت

ره‌نگی چاوه‌روانی ئه‌وه‌شمان لی‌بکه‌ن که‌له‌ لایهن
هیژووشه‌وه ، دوورو‌دریژ له‌ جه‌ژنی نه‌وروزو سه‌رم‌تای داها‌تنی
بدویین ، به‌لام ... له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ش ئه‌م باسه‌ گه‌لی کراوه ، ورووی
گو‌فاره‌کانی پی‌نه‌خشیرانه‌وه‌و پینووسی ره‌نگیئی گه‌لی نووسه‌زو
ویژه‌وانانی لی‌هاتوته‌ ده‌م ؛ به‌لی له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شه‌وه ، ئه‌م باسه
لی‌ئه‌ گه‌ریین و دوو و ته‌ی ره‌پو‌راست ئه‌ که‌ین و ئه‌لین :

ئه‌ گه‌ر ئه‌م جه‌ژنه‌ سه‌ره‌تای داها‌تنی ، کوشتنی (ضحاک) و
شورشی کاوه‌ی ئاسنگه‌ری قاره‌مان و پیشه‌وای ره‌نجبه‌ران و ئه‌هلی
شار بیت .. یان جه‌ژنی به‌خیر هینانی به‌هارو خوشی ره‌وینه‌وه‌ی
به‌فرو سه‌هولی زستان بیت ... وه‌یا نه‌ریتیگ بی له‌ نه‌ریتی گه‌لانی
روژه‌هلات ، که‌ بو‌روباری نیل له‌ میسر و بو‌مه‌ر برینه‌وه‌ له‌ بابل
جه‌ژنیان کردوه ، .. ئه‌ گه‌ر ئه‌فسانه‌ بیت یا میژوو .. دروشمیکی
ئایینی بی یا کومه‌لایه‌تی ... گرنگ ئه‌وه‌یه‌ جه‌ژنیکه‌ و دلو
ده‌روونی هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کوردی له‌ به‌رامبه‌را ئه‌ کریته‌وه‌و
به‌جه‌ژنیکه‌ نه‌ته‌وایه‌تی پیروزی دانه‌نین .. ئه‌وه‌ شایانه‌ که‌ به‌هه‌موو
شانازی و ئاره‌زوومه‌ندی‌یه‌ که‌وه ، ئاهه‌نگی بو‌بگیرین و به‌مالی
یزانین ..

ئیتز با جه‌ژنه‌ پیروزه‌ له‌ یه‌ کتر بکه‌ین ، جلی ئالو والا
بیوشین ، سه‌یران و هه‌له‌په‌رکی و زه‌ماوه‌ند جوش ده‌ین ، وه‌ به‌به‌زمو
ره‌زمی دولبه‌رو دلارانه‌ به‌خیر هاتنی بوو کی نه‌وروز بکه‌ین .

نه روزی من

نیراهیم نه حمده

پیمم. نه لین نه ورزه نه مرو

روژی جه ژنو خوشی نه

وهختی هه لپه رکی و سه مایه

مهوشمی تهر پوشی نه

دهشت و دهر گول پوشه

نهم رهش پوشی نهت ، بی هوشی نه

مونی رووت بی جی نه

عالم که یلی باده نوشی نه

« من نه لیم نه ورزو شادی و جه ژنی دیل : نازادی نه »

جه ژنی نه ورزوت یاخوا پیروز بی

هه وارت به رزو تیرت به هر روز بی

هر نهم روزه بوو ، کاوهی کوردی کورد

میشکی زووحیاکی به چه کوش وورد کرد

خوالی خوشبو شیخ (سه لام)

به هار

نالی

گهرمی و تهری به هاره که پشکو کوژایه وه
پشکوی گول ئاته شینی نهسیم بوو. که شایه وه
لاله که مه جمهریکه به باخوش و گهش ئه بی
ناوی که پر خه لووزه ، به شهونم که شایه وه
ههنجیری نه و شکوفه که پر بوو له شیرری ساف
(طفلی عنب) شکوفه ی کردو رشایه وه
غه پیری تهری عشقی (حهارهت) نوما نه ما
به فریش له سهرده و گهرمی خه جالهت توایه وه
هر (چاوه) یه که وو شکو (عقیم) بلندی یه
وهک ته بی من به (نظمی) خوشی نه غمه ، زایه وه

نه روزی خانی

نه حمه دی خانی

سال تازه ده بیته وه ، که هاتن
سه رما ده که ویته ، سه ره هلاتن
گیرایه وه بوم پیاوه کی پیر
پیریکی به بیرو زیت و ژیر
کوایا ، که له روز گاری پیشین
جهنگه و ههره تی ، که ده رده بی شین

واتا ، كه ده بوو به روژی سهر سال
 ههراکس ده ده چوونه دهشتو بهرپال
 کیزو کورو لاو و کونه سالان
 باپیرو نه نک ، له گهل منالان
 جیزنی هه ره زهل بوو جیزنی نه روز
 تاپیوه بنووسه ، جیزنی پیروز
 تاکی نه ده مایه وه له ناومال
 ده پدا له دهرو له چولگه ، پای بال
 نه خوازه کورو کچی گه یشتوو
 چی هیسته له یه کدی جیزنه چیشتوو
 رازاوه له خشلو بهرکی باشا
 چاوتیز بوو ، هه موو له بهر ته ماشا
 هه ر لاوی له بیری خواستنایه
 باکیژی بییتی چی تی بایه ؟
 روژی که ده چوونه گه شتی ده شتی
 دهشت هشت بوو له میوه یی به هشتی
 هه ر جوان بوو له یه که ده بوونه کریار
 سهودا به دلو به چاوه بریار
 هه ر تاک بوو له جووتی چاو ده کیرا
 تاک بوی ده چوو ، جووت ده هات له ویرا

به‌هار

مه‌وله‌ی

وه‌هارهن ، سه‌یره‌ن ، سه‌وزه‌ی دیاران
نم‌که‌وت نه‌دیده‌ش چوون شه‌و بیداران
په‌ی دله‌ی مانیای ده‌روون مه‌لالان
سایه به‌سته‌وه خه‌یمه‌ی گوللان
بوی یه‌خه‌ی سه‌هر په‌ی ده‌ماخ دل
مانو ، وه‌نه‌سیم جیب جه‌مین گول
چوون دیوانه‌ی شور ئازیز نه‌سه‌ردا
شه‌تاوسه‌ر هورگرت وه‌ده‌شتو ده‌ردا
شه‌تاو سه‌ر هورگرت خاتر پرده‌ردان
ره‌وان وینه‌ی وه‌صل گکردن بی گه‌ردان
های جه‌شئوی وه‌ش ، روح ئه‌فزای کاوان
ئای جه‌شاخه‌ی تاق ، ساق سه‌راوان
نه‌ک چوون تاق ، چه‌م پر ئه‌سرین چه‌رخ
بارک‌الله چه‌رخ ، هه‌ی ئافه‌رین چه‌رخ
چه‌نی جه‌هه‌ستی‌ی ویت ته‌واساییت
چه‌نی جوش عه‌شق مه‌جنوون ئاساییت
بدیه چوون هوردان ، وه‌نام ونه‌نگدا
بی په‌روا مدو ویش ، وه‌رووی سه‌نگدا
های ساقی هه‌لای سه‌رمایه‌ی خامی
نمه‌دوم ، وه‌ده‌س رای نیک نامی.

با وهره ووش ووش ساده‌ی هه‌ی په‌ی که‌ی
ناف قه‌لوه‌زه‌ی ساق شیشه‌ی مه‌ی
مه‌و‌ج‌ش بېنچینه‌م بـ دو و سه‌م دا
هه‌ستیم دوو ، وه‌به‌رد هه‌رد عه‌ده‌م دا

نه‌وروزو دل و ويار

وه‌فایي

نه‌سیمي بایي نه‌وروزي ، شه‌میمی عه‌به‌ری هینا
به‌ریدی عاشقان ، دیسان ، په‌یامی دولبه‌ری هینا
نوید ئه‌ی عاشقانی دلفیگار ، یار هاته‌سهر خه‌نده
سه‌لا ، ئه‌ی بولبولان ، دیسان دره‌ختی گول به‌ری هینا
مه‌گه‌رری‌ی که‌وته‌زولف ورووی حه‌بیم بایي نه‌وروزي
حیاتیکی به‌دونیا داوه بو گول عه‌به‌ری هینا
ده‌لی‌ی چاوی منه هه‌وری به‌هاری دم به‌به‌دم ده‌گری
ده‌لی‌ی ئه‌ی منه به‌رقی دره‌خشان ئاگری هینا
که‌ ئیسلامی به‌هار فتوای جهادی کافری (ده‌ی) دا
سنه‌وبه‌ر نیزه ، گول بن‌گورزو سووسن خه‌نچه‌ری هینا
نیسار ئه‌فشان ، به‌پا ئه‌ندازی سلطانی به‌هار هاتن
سه‌مه‌ن (دیبا) شه‌فایق ئه‌تلس و گول مجمه‌ری هینا
له‌ شادی داره گول مسند نشین بوو هاته‌ پشکووتن
چه‌مه‌ن نه‌ختی زومه‌رره‌د ، گول له‌یاقوت ئه‌فسه‌ری هینا
له‌ ده‌نگی سازو چه‌ه‌چه‌ی بولبولان سوتا هه‌مو دونیا
سه‌دایی تاره - زه‌ن ئاوازی خوشخوان ئاوری هینا

به شهوقی رویی لاله و گول له باخان و اچاراخانه
 ده لیلی باخ جه ننه ته ئه مسال بهری حور و پهری هینا
 چه بی شایشی سهر به قسه ی (وه فایبی) گول چراخ نابی
 که بولبول ههر زهمانی هه ندیه په روانه ش سهری هینا

به هاری گوردستان

حاجی قادری کوی

ووتم به بهختی خه والوو ، به سه ، ئه تو بی خوا
 له خه وه هه لسته زهمانی بچینه وه ئه ولا
 کورزی به هاری به ئیستیکه شاخ و داخی وولان
 پره له لاله و نه سرین و نه رکسی شه هلا
 له گرمه گرمی (سحاب) و له هاژه بی باران
 چیا یه پر له هه راوو ، نه واله پر له سه دا
 پره له سهیل و له گولای کانی ، رووی زهمین
 پره له بهرق و بریقهی بر ووسکه چه ری سه ما
 شکوفه دره می شایشی بای و هعه ده کا
 که شهوقی مه قده می خه ملییوه دارو به ردی چیا
 پیاله ی زهرری نه رگس له سه ر که فی سیمین
 پره له شه و نومی وه ک دورری له و لو و لالا
 گولیش به په نجه ی پیروزی جامی یاقووتی
 که بو نیساری موهه بیایه ، پر له زهری ته هلا
 له شادی ، وه ک سه فی شایی له کیوو که ژ نه زهار
 هوژا به خه لعه تی گولگون ده که و ته ره قص و سه ما

چيا له تهوقه سسڼې دارژاوه تا که مڼې
چوو زولڼې سنبلي درهم؛ چوو پهرچمې بهرزا
به چوشي ټاکري کولناري کاني هل ده قولې
هيسالي ديدڼې (وامق) له حسره ټي (عزرا)
قلاتي زيوي روخواه، هدرس به توپي نهسيم
سوپاهي لالهو گول، چادري له جي هلدان
له گولشپن که قازو مراوي دينو ده چن
نه زيري ماهو ستارن له قلزمي مينا
شنهې نهسيمه سهداي ناوي سافي سهر قهلبه ز
به ورشه ورشه کيا، (شنگه بي) بووه شهيدا
خرنگو هوري قولنگو قه تاري سي له سهران
ده بيتو کهو ده فریتو شهين چريکه ده کا

* * *

چيايه (شيخ) و (کهوا) سهوزي و (میزهري) به فره
(سيواکي) چووزره ريواسه، (تهيله ساني) که لا
چمهن له لالهو ره يجانو نه سستهرين ئيمرو
شه بيهي سوبخ شهوه، ئافتابي وهختي (ضحاح)
چنازو عه رعه ره ده ف زهن، هوزاره نه غمه سهرای
(کيا) ش زا کره، ته زبيحي شه ونمي له ملا ..
له ژووري ميگه لي هه وره، له ژيري ميگه لي مهر
شه بيهي کوولشه ني (خه زرايه) تووده يي (غه برا)

—

گورانی نه وروزه که مان

پیره میرد

ئهم روژی سالی تازه یه ! نه وروزه هاته وه
جهژنیکی کونی کورده ! به خوشی و به هاته وه
چهند سال گولی هیوای ئیمه ، پی بهست بوو تا کوپار
هر خوینی ، لاهه کان بو ، گولی ئالی نه و به هار
ئه ورنه نگه سوره بو که له ئاسوی بلندی کورد
موژده ی به پانی ، بو که لی دورو نزیک ئه برد
نه وروز بو ، ئاگریکی وه های خسته جهر که وه
لاوان ، به عشق ئه چون ، به به ره و پیری مهر گه وه
وا ، روژ هه لات !! له به نده نی به رزی وولاته وه
خوینی شه هیده رهنگی شه فهق شه وق ئه داته وه
تائیسنا روی نه داوه له تاریخی میلله تا
قه لغانی گولله ! سنگی کچان بی له هه لمه تا ،
پی ی ناوی بو شه هیدی وه تن شیوه و گرین
نامرن ئه وانه وا ، له دلی میلله تا ئه ژین

ههلبژاردەى نەوروز

(١)

هەيکەلى سەرما ، لە گەرمەى هەورى نەوروز راچەنى .
گياو چيمەن مافورى هەلدا ، مەرغوزارانى تەنى
بئىلى شەيدا کە گريا خـونچە پردەم پى کەنى
گيان لە بەر تا کو نەباتيش کوتى دىلى دا کەنى
بەر گى تازەى کردە بەر ، عالم بەرەو ئازادى هات .
عثمان مصطفى خوشناو

(٢)

مۆژدە لەم کەلو هوزە	زەمىن بو تە پىروزە
روژىکى زور پىروزە	جەژنى نەوروزە ...
لە ناو گولان وە کو هەنگ	ياپەپولەى رەنگاو رەنگ
نەو نەهالانى قەشەنگ	جوان و شوخو شەنگ ...
هاتو چويانە ، شادن	واتى ئە گەن ئازادن !
لە ناوچەو جەرگەى دادن	کاوه نەژادن . .
	دەسزار

(٣)

وانەوروزى دلانە	فەسلى باخو گولانە
وەك (بوو كى سوور) رازاوه	چە دەشت ، چە گولستانە
ئەو خاكە كوردستانە	بويە واشەنگ و جوانە
شوينى نەوروزى سوورە	جىى كاوهى قارەمانە
	محمد توفيق وردى

-١١-

نه روزی ۶۱

گوران

وه نهوشه‌ی بن درك خراو
چقاوی ره‌شی کرده‌وه ، دی
نیرگسه جار به هه‌زار چاو ،
پی‌ئه‌که‌نی : زه‌ردو سپی !
نیرگسی به‌ره‌تاوی که‌رم
مژده‌ی پی‌بوو بو وه‌نه‌وشه ،
وتی : خوشکی
خوشکی جوانی چاو پر له‌شهرم
خر داخراو ده‌رگای هه‌وشه ،
فرمیسک له‌چاوت بو ئه‌تکی ؟ ..
وا به‌هاره ..
له‌سه‌ر لووتکه‌ی سپی دیاره
ورشه‌و پرشه‌ی یاقووتی ئال ،
گری جه‌ژنی سه‌ره‌تای سال ! ..
وه‌نه‌وشه‌ی چاو ره‌شی شهرمن
ده‌ستی کرد به‌به‌سته و تن !
بی‌سل کردن
له‌نووی خه‌نجهری دوژمن ،
خوی هه‌یشته باوه‌ش چه‌پک
گولی وه‌نه‌وشه‌ی ناودرک

که گه‌یشته دهستی تاسهم ،
پر له بوونی بوو هه‌ناسهم ؛
عه‌تری چیه‌ی تکانده گویم ،
مژده‌ی : « هات .. نه‌وروز ! » ی داپیم

* * *

ئه‌ی ئه‌و جه‌ژنه‌ی هاتیتو ، چوو
له‌دهم ، تالنی پاری مردوو ؛
ئه‌ی ئه‌و جه‌ژنه‌ی هه‌زاران سال
له‌رابوردووی کوردی زورتال
تاقه‌بزه‌ی یادگاریان
هه‌رتو بووی : جه‌ژنو به‌هاریان !...
له‌خه‌می کون ، ئازاری کون ،
زووخاوی ده‌ست زورداری کون
یه‌ک سالی‌تر دوورت خستین ؟
له‌ولاشه‌وه ، جه‌ژنی شیرین ،
به‌هاتنت یه‌ک سالی ده‌ق
کاروان پیشکه‌وت : به‌ره‌و شه‌به‌ق !
واتا : ریکا بیرن به‌ده‌و ،
سالی‌ک زووتر دوایی دی شه‌و ؛
ئه‌و شه‌وه‌ی مه‌شخه‌لی که‌لان ،
ئاگری به‌ر ئه‌دا له‌گیان

-۱۳-

له هەر چوار لای جیهانهوه ،
تا به دەم بای سووتانهوه ،
نوزی له رووی پهره ی میژوو
ئەنیشی وهك خاكه ی ریتوو !...
ئەوسا ، نهوروز ،
جهژنی پیروزا !

درك ئەرزی و داخی دلی ،
ئەبی به بوگەن بوگلی !
تویش ئاهەنگی به هاره کهت
نەخشی لووتکه و نزاره کهت ،
له باخچه ی کولی کهلانا
کولیک ئەبی له مهیدانا ..
هەر مروقی دی و بونی کرد
ئەلی : بژی ، نهوروزی کورد ! ...

دیاری نهوروز

کامهران

بو ، روژی نهوروز سی چهپک
له نیرکسو کولی ناسک
ئەگه به دیاری به کی جوان
بو گهلی کوردی قارمان

گولاله سوورهی پارچهی دل
هی دلیک ، که کهوته ژیر گل
دلی نهو لاهوی بو میللهت
چهرانیان له کهردنیا پهت
چرای گیانیاں کوژانهوه
شهمال جهستهی شهکانهوه
نهم چهپکه گولهی من پیشکش
بهوهی گر نه کیریتهوه باووش
بهولوانه ، که بو وهتهن
له خهباتا پشوو ، نادهن
بو ژینی کورد ، بوون بهپیشهنگ
بوون بهمهشخهلی شهوه زهنگ

* * *

نیرکسی دهشتی هیوای ژن
که ، بو روژیک ، تی نه کوشن ؛
چهر گیان بهسهر ، درکا ، نهدن
نه کریجه ، دهسکه نه ، نه کهن
روژیک بی ، کورپهلهی روو خوش
زوردار ، نه یفرینی له کوش
نهم چهپکه نیرکسهی ژیان
پیشکش بهتو بی ، دایه گیان

-۱۵-

به تو و ، بهو ژنانه‌ی دوژمن
کوره ، گه‌نجه‌کانی کوشتن

* * *

گوله زهردی کولمی هه‌ژار
که ، وه‌ریوه به قامچی و دار
پیشککش بی ، به‌هاوری پاله
به‌وی ژیانی لاتاله

به هه‌ژارانی شارو دی
به‌بی که‌سانی سه‌ره‌ری

* * *

ئهم گولانه ، ئهم سی چه‌پکه
که ، په‌ریان ، تهر ، ناسکه
له یه‌ک ده‌شتا ، یه‌ک چیمه‌نا
له ناو ده‌روونی وه‌ته‌نا
هر له یه‌ک جو‌گه‌له‌ی یه‌ک شوین
مژیویانه ، دلویی خوین

* * *

دوای پیشککش کردنی دیاریم
ئهلیم : بی‌شک ، کورده‌واریم
ئهی نه‌وروزی هه‌زار ساله ،
لی‌ی هه‌لدیت ، شه‌به‌قیک ئاله

-۱۶-

مژدهی نه‌وروز

نوری علی ئەمین

مژده ...

مژدهی ئازادی ،

ئازادی کورد ، له دهست ئازارو کوشتن ...

مژدهی رزگاری ،

رزگاری کوردستان له دهست کریوهی زستان ...

مژدهی سهر کهوتن ،

سهر کهوتنی هیزی ره‌وا ، به سهرهیزی ناره‌وادا ...

مژدهی جهژن ،

جهژنی نه‌وروز ...

جهژنی ههل هانی روژیککی نوی له پاله‌و جووتیارو ره‌نجیهر ...

جهژنی ئازادی و رزگاری و براییه‌تی و ناشتی ...

جهژنی سهر کهوتنی میلیله‌تی کورد به‌سهرزووحاکی خوین‌ریژا ،

به‌سهر فه‌رمانره‌وايه کی خوین مژی نه‌یارا ،

به‌سهر جانه‌وه‌ریکا ، که به‌خویننی سهری میللدت تینو بوو ...

به‌راستی مژده‌یدو جهژن ، نه‌ک گالته ! ... چونکه :

کو‌تایی به‌زورداری پی‌هینرا ،

چه‌کوشی کاوه‌ی تیا به‌کار هینرا ،

ده‌نگی تاسینراوی پی بووژینرايه‌وه ،

ئا‌بروی کوردی پی‌ههل سینرايه‌وه ،

توله‌ی دایکی کور کوژراوی پی‌سنرا ،

بويه له هه موو لايه كي وولاتا :
 ئاگري سهر كهوتن كرايه وه ...
 بوو به ئاهه ننگه و گوراني ،
 بوو به چه پله ريزان و شايي ،
 بوو به سهيران و شادي ،
 بوو به جهژن ، جهژني نه روز ...
 ئه و نه روزهي ، كه :
 ئيمپرياليزم ، كونه په رستان ، دوژمناني ديمكراتي و نازادي و ئاشتي ،
 لبي به داخن ، لبي بيزارن ، زراويان لبي چووه ...
 ههر كه ناوي ئه بيسن :
 خووريه بهر ئه بيته دليان ...
 هيزي ئه ژنويان ناميني ...
 تارماييهك بهر چاويان ئه گري ...
 شيتگير ئه بن ؛ چونكه :
 دروشمي جواميري و نازايي و خهبات و نه ته وايه تي كورده ...
 ههر له بهر ئه مه بووه :
 له نه وري پاشايه تي بو كه نا ،
 له پيش هه ل هاني روژي چوارده ي ته مووزي نه مرا ،
 له ده وريگا ، كه ئيمپرياليزم به ئاره زووي خوي له م وولاته دا :
 باي بالي خوي ئه دا ...
 رووي چه وري ئه گلاند ...

ئەھى كۆشتو ئەھى بىرى ، بى ئەھوى كەس دەست بەھىنەتەرىھى ...
 رى بەھىللەتە كورد نەئەدرا ، كە بەئاشكرا :
 يادى ئەھو جەژنە پىروزەى بىكەتەھە ...
 يادى ئەھو رۆژە نەمرە پىر لە شانازى يەھى بىكەتەھە ، كە لە پەھەى
 ۱. لەھى خۆشەويستە بووہ ...
 بەھام ، مەللەتە كورد ھەتە تەشكى زىرىنى رۆژ بەھىنى :
 يادى نەوروز فەراموش ناكە ...
 يادى كاھى نەمر لە دل دەرناكە ...
 سەھىرانى خوى ھەر ئەھە ...
 لە كەل كەلان دا :
 بو گىان كەشانى ئەھم پىر يەھىزەم ،
 بو بلاو كورد نەھوى ئەزادى ،
 بو جى گىر كوردنى ئەشتى لە جىھاندا ئەھى ...

لەم لاو لەھولا

يانەھى سەھر كەوتنى كوردان لە ۲۳ / ۲ ھەلبىژاردنى دەستەھى
 بەھىو بەھرى تەيا كرا ، ئەھم ماموستا يانەھەلبىژىران : ماموستا
 فائىق ھوشيار ، دكتور صدىق ئەتروشى ، دكتور ھاشەم
 دوغرە مەجى ، ماموستا مەكرم طالەبانى ، ماموستا ناھىدە سلام ،
 ماموستا عبدەلى ، ھەمىد ھەسەن فەھىلى ، ماموستا نورى على
 ئەھمىن ، عبدالرزاق مەھمەد ، وە كاكە جەمال خەزەندارو كاكە مەھم

فخری بوون به ئەندامی جیگر ..

* له مانگی رابردوودا له قاهیره کونگره‌ی نووسه‌رانی ئاسیاو
ئەفریقا بەسترا ، بەلام چه نووسه‌ریکی کوردی تیا بەشدار
نەبوو .. وه کونگره‌ گه‌لی بریاره‌ی به‌نرخه‌دهز کرد که گشتی
کردانیکه وه به‌ر خه‌بات له پیناوی ناشتی و دیمو کراسیه‌ت و
ئزادی دا ..

* کتیبی فولکلوری کوردی ، ئاماده‌ کردنی و کو کردنه‌وه‌ی
نه‌قابه‌ی ماموستایانی سلیمانی واخه‌ریکه نه‌که‌وێته بازار
پاش چاپ بوونی به ١٢٣ لاپه‌ره .

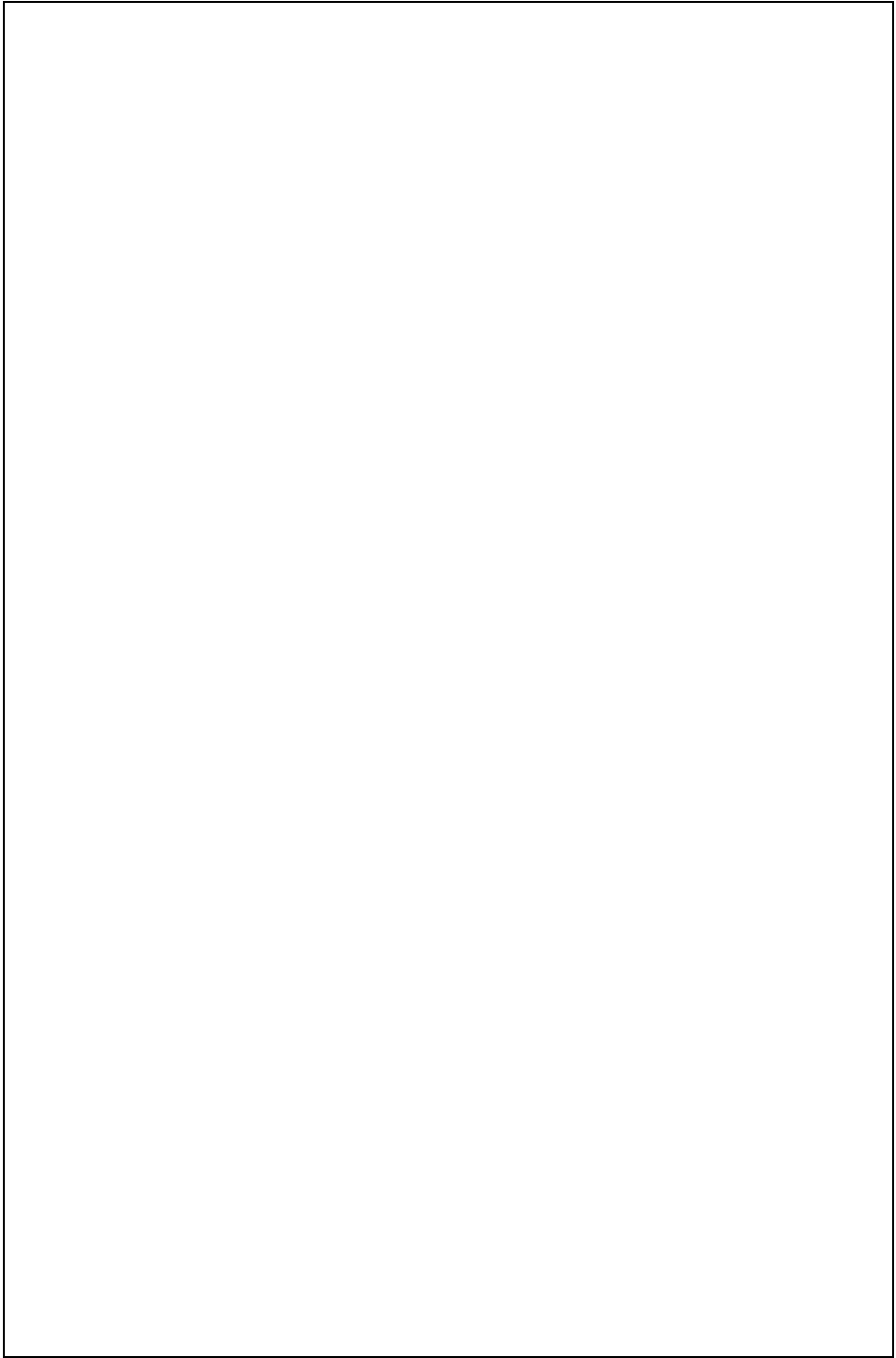
* ماموستا علاءالدین : خه‌ریکی چاپ کردنی کتیبیکی
قوتابخانه‌یییه ، بریتییه له‌فارسی و ، عربی ، کوردی ، زیزمان
وزمان و فره‌نگک .

* ماموستا جگه‌رخوین ، قاموسیکی (کرمانجی) ئاماده‌ کردوه بوچاپ
* دوا‌ی ئه‌وه ماموستا گوران نه‌خوش کهوت و بو گه‌شت خه‌ریکه
بچیته ده‌ره‌وه‌ی عیراق ، ماموستا شا کر فتاح ده‌رسی (ره‌خه‌) و
(زمانه‌وانی) له‌ کلیه‌ی ئاداب - به‌شی کوردی ئه‌لیته‌وه .

* هه‌وال واهاتوه که له‌هه‌موو شاره‌کانی کوردستان ئاهه‌نگی جدژنی
نه‌وروز کیراوه ، هه‌روها لیره‌ش له‌به‌غدا یه‌ کیده‌تی قوتابخانه‌ی
گشتی عیراق ئاهه‌نگیکی زور گه‌وره‌ره‌نگینی له‌ (اطیفیه)
به‌م بونه‌وه گیرا وه کومه‌لی قوتابی تر له‌ (سلمان پاک)
ئاهه‌نگیکی تریان بو نه‌وروز ریکخستبوو ..

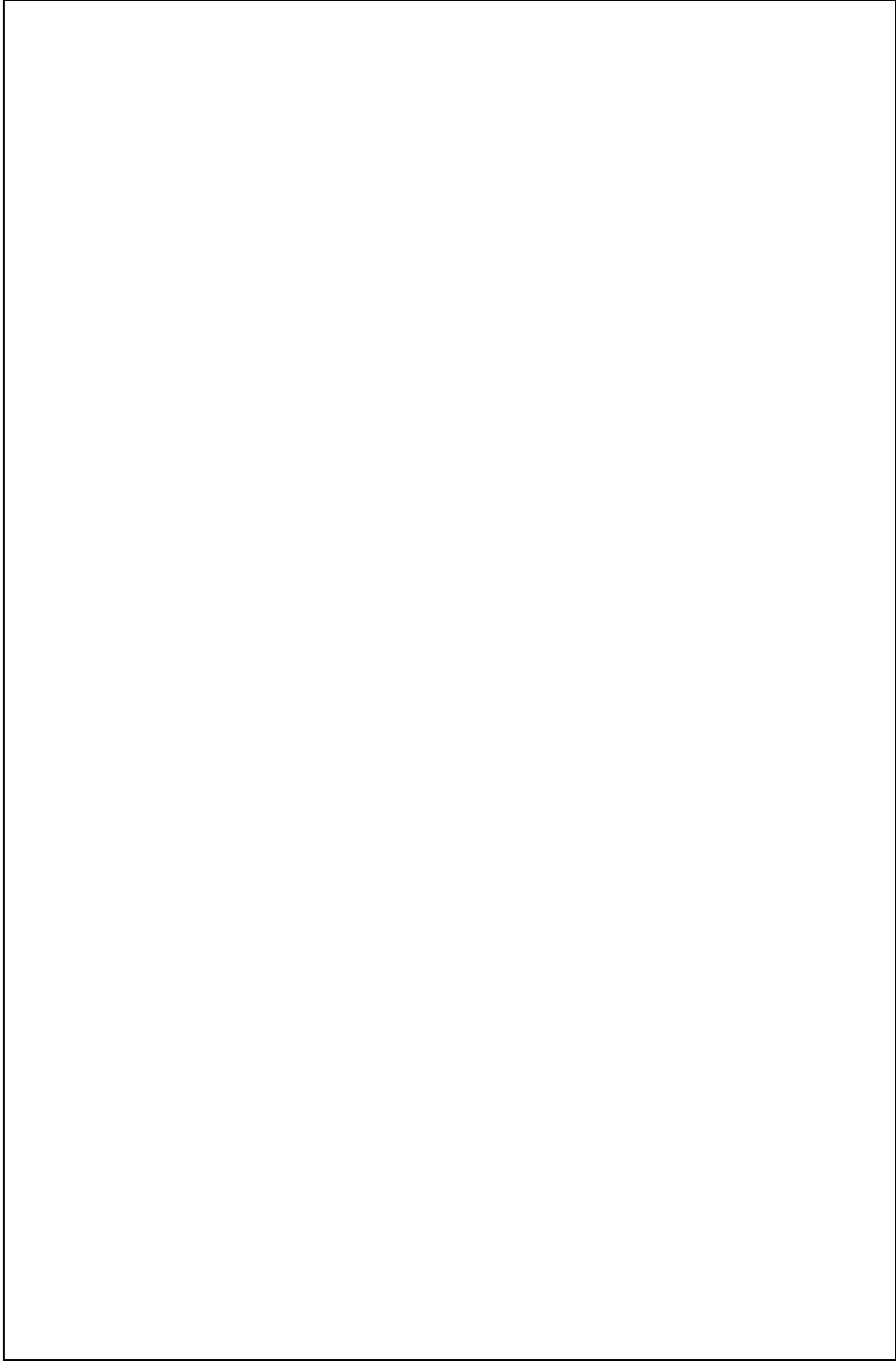
گۆقاری هیوا

ژماره ۳۶ حوزه‌یران و ته‌مووزی ۱۹۶۲

هيو

گوفاريكي مانجانهي نهدي کومه لايه تي به

ژماره (۳۶) حزران ۱۹۶۴

ثاڤا نه بي نووسه ره کانمان بنووسن يان نا ؟

« ع »

زور له هيزوو نوساني نهدي ، لايان وايه نهدي په روه روه ي
کات و سرده ميکه هر گوررانیک به سر نهو سرده مه دا هات ،
نهدي به کاش نه گريته وه ؛ که دینه سر پشکنيته وه و درس کردني
نهدي نه ته وه بهک ، پيواني گه شانفوه و کزي ، پيش که وتزو
دوا که وتني ي به چونه تي نهو سرده مه لیک نهدي نه وه که تيا
په زوره بووه .

ئیسپانياو ئیتالیا سرده ميک کانگهي نهدي و به تايپه تي
چيرو کي جوان بوون ، خو هه لپه ستي (نه له ماني) له ناسکيدا چ
هه لپه ستي وولاته نه وري پاي به کاني تري نه نه گه شتي ، به لام زال
بووني به ريتانیا له هه يداني بازار کاني و ده سه لاتداري دا نهدي به
ئینگيزيشي - به هه لپه ستي و چيرو که وه - که يانده ناسماني به رزي و
به جيهاني ناسي ، بهم بونه يه وه هايه ي گه شه کردني نهدي له
به ريتانیا دا ئیچکار زور تریوو له شوي نيکي وه کو (ئیسپانيا)

-۱-

که پاش بهزینی (نهر مادا) بهر بهر نهدهب تیا یا بهپی ی گورانی
سهردهم نووشی سیس بوون و کزی هات .

پیش بهمووشتیك ، نووسهز ، پیویستی بهدلنیایی بیرو
سهر بهستی باوهرو مهیدانی فراوانی بلاو کردنهوه ههیه . نووسهز
نه گهرمی ی بازاری نهدهبا ههست به جوولانهوه نهکاوه کو کهو
بانگهوازی کهوانی تر نهستینهوهو نهخوخی . نووسهز پیویستی
بهپهسند کردن و دهس له پهشت دانی نهدهب پهروهان ههیه ،
نهدهب کواپکه لهزهوی بیرو له زیر تیشکی ئاسمانی سهر بهستی دا
بهشفهی ئارام و ئاسایش نه گهشینهوه

بهلام دهسهتهیه کی تر له میژوو نووسانی نهدهب
لیکدانهوهیه کی تر بان ههیهو لایان وایه گهلی نهدهبی راستهقینهو
به جوش له گهرمی کارهسانی ئالوزاوو له ناوچهه گهلی بهر بهر کانی
وتیکوشان دا سهری ههلاوه .

لامان وایه ، که سنووری ههردوو (لیکدانهوه) نهوهنده
لیك دابراوو جیاوازی یه و ناگاته رادهیه کی بی هه بهر . چونکه
نهدهب گهلی لکی ههیهو ههراکهشی گهلی ره ننگه و گهلی جووه .
ئه سهردهمیکا که پشکنینهوهو لیکولینهوهو دراساتی نهدهبی زور
نهبی و رهخنه بهر نهستینی ، نهسهردهمیکه ترا ههلههست پزیسکی
ئه ناوا بلاو نه بیتهوهو نه کهویته کلپه و گر . که نووسهز نهیتوانی
جوش و ههستی دلی به کولی بهخاته ناو چوارچیوهی ههلههستهوه ،
نهتوانی بهپشوویه کی هیمن و قوولهوه پهرو باوهریکی کاریگهر له ناو

پارچه‌کافی چیرو کیمی کورتا جی بکاتوه . نووسر نه توانی
بی نه‌وی نیشانه گهری (ره‌مزیت) به‌کار بهیتی ، دهس بدانه
لکیمی نه‌دهب که زور مه‌یدانه کدی فراوان بی و بتوانی تیایا
هونه‌رو ره‌نجی میشکی لی بخاته کار .

تیش هر له سهرده‌می رووسیای قه‌سه‌ری دابوو ، پوشکین و
تولستوی و چیکوفو دستوفسکی و کوله‌گه‌کافی نه‌ده‌بی رووسی
هه‌لکه‌وتن وه‌به‌هویانه‌وه نه‌ده‌بی رووسی که بشته ته‌ختی به‌رزی و
به‌جیهان ناسرا ...

وه له ژیر سته‌می ی شهوانی به‌ندیخانه‌دا نازم جیکممن
گهرترین و ناسکترین هه‌لبستی مروقانه‌ی نووسی

* * *

له چاو نیمه‌وه ، مه‌بیس له نووسیندوو شته ، یه‌که‌م
ژیا‌ندنه‌وی زمان و چه‌سپاندنی ته‌به‌بو بره‌و پی‌دانیستی . که‌نه‌مه
نه‌ک هر به‌نده به‌ ناره‌زوی نووسه‌رانه‌وه (نه‌ده‌ب بی بو نه‌ده‌ب)
به‌لکو فه‌رمانیکی نه‌ته‌وایه‌تیمانه‌و پیوسته به‌کیک له نیشانه‌ی
(بوون) و په‌یدا بوونی نه‌ته‌وایه‌تیمان که خوینده‌واری و نه‌ده‌بو
هونه‌ره‌ بپاریزین و به‌رزی بسکه‌ینه‌وه . . . . . ئنجا بو‌ئهم مه‌به‌سه ،
هر رسته‌و واتایه‌کی نه‌ده‌بی ، هر لاپه‌ره‌یه‌کی چاپکراو ، وه‌کو
به‌ره‌یکه له کوشکی (کیان و بوونی) نه‌ته‌وایه‌تیمان جی
خوی نه‌کاتوه .

دووم ، مه‌بیس له نووسین ، ناراسته‌کردنی کومه‌لو

په گه یان د نیشی و پاریز گاری مافه کانیسی .. به جوش کردنی گیانی
کول نه دان و تیکوشان له ناو روله کانی .. بهر به ره کانی کردنی
چهوسانه وه و خوین مزین .. تاد .

که نووسه رانی کورد به پی ی سزدهم ، دسه لاتیان نه وه
بو نه وه له ئاسمانیکی فراوانا بنووسن وه یا تووشی همه جور
روژگارو شتی سهر سوورمینه ر بین . ! لیره دا پرسیاره که بیان
رووبه روو ته بیته وه ئایا ته بین بنووسن ؟

بو وه لامی ئهم پرسیاره ، نه کهر نووسهران بهراوردیکی
حالی نه ته سه وه که بیان و راده ی خوینده واری ی بکه ن ، وه شتی
(گشتی) پیش شتی (تایه تی) بخهن ، وه به چاویکی (واقع
په روه ری به وه) برواننه پیوسته کانی ژبانی فکری و سوونی
نه ته وایه تیان .. نهوسا نه نووسن ..

وه ههر خویشیان نهزانن (چی) نه نووسن ، وه (چون)
نه نووسن ! ؟ - ع -

نه ی کوردی دلسوز

یانهی سهر کهوتن هی توو هه موو کوردیکه
یاره تی بده هاوبه شی بکه له گه لیا بو خزمهت کردنی
که له کهت ...

ههلبهست و تیکووشان و ئافرهت

له روزنامهی (البلاد) هوه

له چند مانگی رابردوو دا که کونگره‌ی نووسه‌رانی ئاسیای ئه‌فهریقا له (قاهره) به‌ستراوژماره‌یه‌یکێ ژور له نووسه‌رو-بویره‌وانان ئیایا به‌شدار بوون ، شاعیری گه‌وره‌ی تورک ناظم حکمهت به‌کیک‌بوو له‌وان ، هه‌روه‌گو‌خوینده‌واران به‌شاعیریکی تیکوشه‌ری مرو‌قاپه‌تی-ئه‌ناسن که‌ماوه‌ی ۱۷ سالی له‌به‌ندیخانه‌کانی تورکیادا رابورد ، ئیستا له‌پوله‌نده‌دائه‌نیشی .. نووسه‌ریکی میسری ئهم‌چهند پرسیاره‌ی رووبه‌روو کرد وائیمه‌ئیره‌دا بلاوی ئه‌که‌ینه‌وه :

پرسیار : تو‌که‌ شاعیریکی و گه‌وره‌ترین داواکه‌ری به‌رچاو روونی‌یت (تفاؤل) ، وه‌لهم مه‌یدانه‌دا که‌س نات گاتی ، مه‌گه‌ر (ویسمان) ی شاعیری ئه‌م‌ریکی نه‌بییت ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا بیستوهانه‌ که‌ تو له‌به‌ندیخانه‌دا ویستبووت خوت بکوژی .. ئایا ئه‌مه‌ راسته‌و بوچی ؟

شاعیر ده‌موچاوی کرژ کرد هه‌روه‌گو‌یان‌گاری ئازارو به‌ختی بینیه‌وه به‌رچاو خوی گوئی :

من هه‌ولی خو‌کوشتنم نه‌داوه‌و باوه‌ریش پی‌ناکه‌م ، به‌لام تابیست روزمانم له‌خواردن گرت ، بو‌بیمزاری ده‌زبیرین به‌رامبه‌ر حکومه‌تی تورکی که‌ منی دیل کردوه‌و ئازارم ئه‌داو هه‌موو بیانگی که‌ بو‌سه‌ر به‌خوبی ته‌واوو ئازادی پی‌کپی ئه‌کا

گوتم :

حزب نه کهي پيت بلين شاعيريکي تي گوشهر ، يمان ،
تي گوشهريکي شاعير ؟

گوتم : من جياوازي ناکم له نيواني هونهر و نیکوشان و
ويژه و سياستتا .. نهوانه به به کتره وه به نتر اونته وه ، به لکو من
لام وايه (پياو گيان له بهريکي سياست زانه) ، وه هر گيز
پياويک ني به سياسي نه بيت ..

گوتم :

ره خنه گران ، هه نديکيان وه کو (نه ندریه موروا) نه لين ،
ويژه ي سوشيالستي ويژه بيکي ده موده سستو نهر ني به .. تو
نه لي چي ؟

به نه خير ، نه مه هه ليه .. ويژه سوشيالستي نه بيت نهر
نا بيت .. وه له زاستيشا هه مو ويژه به که هروڅايه تي بيت ،
ويژه بيکي سوشيالستي به ..

پيم گوت : که وايي چه نساوويکي هونهر ي پهنده که بيت ؟
به گهرمي به وه و لامي دايدوه :

- نسلوويي من به دوو وشه دېته نه انجام : کورت و

ناشکرايي

گوتم : تايا شيعري کام شاعيرانی روژه هتيت خوندوته وه و

کاري تي کردوويي ؟

گوتم : شعري تا کوورو ميري و هر خيام به ترجه مه-

دیوانی ((قالچیچەك))^(۱)

به پینووسی : معروف خزنه دار
ناموژمای نه تهوه کانی ناسیا
نه کادیمییهی زانستی سوفیهت - لینینگراد

همه دیوانیکی شیعری تازهی کوردهی به ، له (۴۸) لاپه ره
دایه ، به شیوهی کرمانجی سهروو و تهپی رووسی له مانگی
کانرونی به کهمی سالی ۱۹۶۱ له پهرفان بلاو کراوه تهوه . هم
کومه له شیعره له بهرهمه کانی شاعیری تازهی کورد شکوی
حهسه نه ، که ئیستا که له لینینگراد دا ئهژی ، خویندنی بهرزی
له بهشی کوردهی نه کادیمییهی زانستی سوفیهت ته واو ئه کا .

هم کومه له شیعره به شیوه بیکی گشتی به سهر دوو بهش دا
دایهش دراوه ، بهشی به کهم له ژیر ناوی هه تن دا ئهز حهیران
کو ئه بیتهوه ، بهشی دووهم له ژیر ناوی «حوبو ئه قینا دلی من»
کو ئه بیتهوه . هر چهنده شاعیر له بهشی به کهم دا خوشهویستی

(۱) قالچیچەك : گولیکی شینه ، له سهره تای به هاردا ، له پاش
توانهوهی به فر ده ئه چی ، واته به کهمین گولی به هاره . له وانیه
هوشه که تور کی بی ، به تاییهتی «قال» له هوشهی «قاره» هوه بی
که مانای «به فر» ئه که بیینی له تور کی دا .

سد

راسته قینهی خوی دهر نه بری بهرام بهر نیشتمانی خوی ، چونکه
 نه نیشتمانه هی هموو که سیکه ، وه له ریزی په کهم دا نه
 رژیمه تازهیه سوودیکه زوری بووه بو نه ته وه دوا که وتوو که
 نه ، که کورده ، بهلام له بهشی دووه میش دا ، دیسانه وه نه
 خوشه ویستهی نیشتمان له کهل خوشه ویستی کچی کورد تیکهل
 نه کا ، چونکه نه کچه کورده تازهیه سیمای له سیهای رژیمی
 تازه نیشتمانی تازه وهر گرتوو .

چاو پی خشان د نیک به ناوی شیعره کان ، فراوانی بیرو باوه ری
 شاعیری سو فیه تیمان بو دهر نه کهوی ، که ههر گیز وولانه
 بچوو که کهی خوی ، که ناوچهی کورده کانه به نه ره نهستان و
 هموو سو فیهت گری نه دا ، نه مهش به هموو جیهان گری نه دا ،
 چونکه نامانجی نه و شاعیره نامانجیکی گشتی به ، بویی هاتوو
 له باسانه دا نه دوی : « وه تن را نهز حهیران » ، « پارتیا من » ،
 « شاعیر » ، « دهر دو برینتی دهر مان گری » ، « لزا فودی (۱) » ،
 « دبه نی مایی (۲) » ، « دوور خه ن ده ستید خو ژ وه لاتید عه ره با » ،
 « نه نجازیا (۳) » ، « گولنازو که لهش » ، وه که ای شاعیری تریش .
 نووسه ری کوردی سو فیهت نه مینی عه بذال له با بهت نه

- ۱- زافود : وو شه ییکی رووسی به ، واته « فابریقه » .
- ۲- په کی ماین : مانگی نه یار « چه ژنی کریکارانی جیهان » .
- ۳- نه نجازستان : کوماریکی خومالی به « جمهورییه ذاتیه »
 سه ربه کوماری کوردستانی سو فیهت .

دیوانهوه ئه نووسی :

« زهانی شاعیر شیرینه ، ئه گهر کهم و کووری بکیش له
کیشی شیعره کانداهه بی له نرخێ کتیبه که کهم نا که نهوه
هویی بهدل ئه م دیاری یه ئی وهز ئه گرین ، وه پپروز بایی و
سو پاسی ئه کهین (١) » .

شاعیر له شیعره « دهردو برینید ده زمان کری » دا ،
بهراورد له بهینی دووژیانی جیاوازی کورده کانی سو فیهت ئه کا ،
پیش شورش و پاش شورش ، له دیلی یهوه بو ئازادی ، له برسیه تی پهره
بو تیری ، له نه خوینده واری یهوه بو خوینده واری ، ئاووریش له
زولمی روم ئه داتوه ، وه ئیستای کورد به یان گاری رابردوی
نه ته وایهتی ئه به ستیه وه ئه لی :

کا ئه و گونندی یاشدا مایی
گونندی تازی (١) بی روناھی
گونندی جهوجی نانی تسی (٢)
ز بهردینا بین فهتسی (٣) ؟
کا ئه و کوخید تازی بی بن عهرد ،
ل کو میقان - تم کولو دهرد ،
ئالیککی (٤) دز ، ئالیککی چهرد ،
ئالیک کهلا ، چیدارو (٥) فهید ،

١- ریا تاز ، روزنامه ، یه ریفان ٢١ کانوونی دووه می ١٩٦٢ ،

ژماره (٦/١٣٣٨)

ٲاليك - قهزيا ، ٲاليكي - شەك ،

ٲاليك - ٲاغا ، ٲاليكي - بەگك .

كا ٲەو ماليد خودان هيوي

ماليد بي مير ، تزي سيوي (٦)

تە ٲە نەخوش ، تە ٲە باوي (٧) ؟

ٲەر قاس كاسيب ، ٲەر قاس گونە

هەر كنجە كي هەزار پينه

سەر پيچري - چەرا بزرد (٨)

دوو ، تە ٲەل خان ، بينا كزر ...

ٲادشاه ، وشاه ، خەليفە ، سلطان

ٲوردارايتم - قومسي نەمام (٩)

ٲورد سەري ريا ، سەري دەريا

ل بەر شوورا (١٠) ل بەر دەريا (١١) -

خووني دا ٲيد زەنگويي هەسيا ،

ژني جەملە - سەري سونگيا ،

زار (١٢) دەوەقيان نولي رو ٲيا (١٣) ،

مەزار عيتي (١٤) ، هەزار نفر ،

هەزار چيرو ، هەزار كفر :

(١) تاري : تاريك . (٢) ناني نسي : تەنيا نان بەيي پينخور . (٣)

بيني فەتسي : هەناسەي نايي . (٤) ٲاليك : لايبك . (٥) چيدار :

كە ٲە پچه . (٦) سيوي : هەتيوي . (٧) باوي : نەخوشي با - رومانيزم .

(٨) چەرا بزرد : چەراي گونە بەزەيت هەئە ٲيرسا . (٩) قومسي نەمام :

دوژمني پيس و خراب . (١٠) شور : شير . (١١) دەرپ : تەور . (١٢)

زار : منال . (١٣) رو ٲي : ريوي . (١٤) عيتي : جوين .

ههلبهسته کانی (علی تهرموکی)

- هاوار -

علی تهرموکی یه کیک بوه له شاعیره بهرزه کانی ناوچهی
بادبنان که نزدیکه یه هزار سالیگ لعمه و بهر هاتوته جیهانه بوه ،
له باهت ژیاپی علی تهرموکیهوه شتیکی نهوتومان دهسگر نهوه
تانیسته ، ههروه اشعره کوردی یه کانی شمان ههرنه دیوه ، ته نه او هختی
خوی ژنه نه دیبیکه فرانسی که ناوی لوسی پول هار گریه بوه
له سالی ۱۹۳۷ دا په رتو کیکی به فرنسی له چاپداوه له باره ی
شعری کوردیهوه ، لهو په توو کهیدا چنه ند شعریکی علی
تهرموکی وهر گیراوه به فرنسی ، ههوستای نهر ههوستا رفیق
حلمیش نهو شعرانه ی له فرانسیه وه وه گیراوه بو زمانی عه ره بی ،
تانیسته هیچ تفه لایه که به دراوه که کهسیک به شوین نهو شعره
کوردیانه ی علی تهرموکی دا به گه ری سایاله پاریس یاله شوینیکی ترا ،
بهلام من سوزی خوشی نهو ههلبهستانه خستیه بهر سهودای
تهوه ی که چنه د پارچه یه کی دوباره بکه مهوه بو کوردی شیوه ی
صورانی ، من هه رچه ند کومانم لهوه دانیه که نه صلی شعره
کوردیه که زور بهر زتر بوه ، وه نه م وهر گیرانه ی من لهوه نه چیت
که چارچه قوماشیکه چنراوی کون دو سی چار ههلوه شایسته وه و
دووباره بهو تاوه ههلوه شاوانه دوباره به چنریته وه چ چوره
قوماشیکه لی دهر نه چیت نه م وهر گیرانه ی منیش ههروایه . . .

سرودی نیشتمانگه

ریښاکه‌ی دووره کاروانی جیهان
کوتایی نایه ژبانی گیلان
هه‌رچند نه‌روانمه ناسمانی شینت
یا خود سه‌ر چاوه‌ی مپی زیویت
تی نه‌گه‌م هه‌رچی شه‌وی ره‌وانه
هه‌موی به‌ره‌می دیمه‌نی جوانه
ناخو، نه‌و وو شه‌و باو بانگه‌وازه
که‌تی بان ناسه‌ین چیان نیازه

-۴-

شه‌و سه‌ر دریزو ناسوره‌ش پوش بوو
به‌لام هه‌ستانی به‌ر به‌یان خوش بوو
که‌نهم شمشاله‌ فوی پیا ته‌کرا
ناوازه‌ی شادی پی ئی نه‌درا
نه‌و ناوازانه‌ دانه‌ی مرواری
له‌ سه‌رووی شمشال نه‌رژاو نه‌باری
نه‌و مرواریه‌ی که‌وا هه‌ل رژا
سه‌لیک جوانتر بوو نه‌هی بن ده‌ریا
وشه‌ی که‌ورد هه‌تا دنیا دنیایه
ون نایی و هه‌ره‌ریز له‌ سه‌شه‌دایه

تاقه‌ وشه‌یه‌ک

دوینی له‌ به‌ری به‌پانا روسته‌م
بو سه‌شتو سه‌یران هه‌تا به‌باغه‌که‌م

-۱۳-

پيم ووت لهی شیری به ناو بانگو و نیر
نه لوی نه مر م بو خوم بژیم تیر
ده ساله له و ناوهی که زور پیروزه
له چاوسگی زینده سانی هه لگوزه
بیکه به سه رما بابژیم بو خوم
سه رچی بای پایز دیت ، با له سه لکوم

.....

ناوری دایه وه و پیکه نی روسته م
وام زانی سه لته نه کا به ووتنه م
به ده نگیکی نیر وتی نهی بو یز
لهی خاوهن به هره و هونه ری خوش بیز
توی خاوهن به هره و توی خاوهن هونه ر
هر وشه په کت له ده م بینه ده ر
له یادی خه لکا نه ژی تامردن
زورتر له ماوهی مهستی سه رکهوتن

- سه ردانهی یاقوت -

په ری خان وشه ی زمانه کوردی دانه ی یاقوته
ته م ملوانکه په ت بولی به ونه وه مه عده نی رووته
مهستی سه رخوشی زوری پی ناچی نه ره ویته وه
په ری خان تافی جوانی توش وایه هر له بریته وه
که وه ختی پیر بوی ته و او په کت کهوت بوی به پیریون
ته م ملوانه که به که تیفاته وه یاد خوشه ویستی من

- ۱۴ -

نهوسا دوای خوشت به کسی نه کچه گان هه لئ نه سمری
 ورشای گولالهی به هاریکی نوی تیادا نه بیری
 کچه بچو که کهت خوی پی جوان نه گاو نه چینه ده ری
 ملوانکه ی شرم هه رناوه که ی نوی لی هه ل بکه نری
 هه ر تراو هه ر میز ناوت وون ناگاو تا هه ر نه مینی
 نه دلی خه لگاوه ک نه خشو نیگار خوی نه چه پینی

کوچی دوایی ماموستا نجم الدین مهلا

روزنامه‌ی (ژین) ی خ-وش-هویست له سلیمانی ،
 هه والی مردنی ماموستای ویژه وان و شعر درست نجم الدین
 مهلای بلاو کرده وه ، که ماموستای کوچ کردوو نامرد ،
 بو ویژه و زمان و میژووی کورد ژیا .
 نه کاتیکا زور کهس نه بیان نه زانی پاپیتیککی کوردیان
 نه نه نووسی نه وروشنایی جا و ورونی میشکی خوی نه تا وانه وه
 شعری شاعیران و سهر گوزشته یانی نه نووسی به وه به ره هه می
 میژوو نووس و نووسه رانی کوته کرده وه .
 ماوه به کی زور روزنامه‌ی (ژین) ی به (شعرو
 شاعیرانمان) و (چپروکی مندالان) رازانده وه . پسپوریک
 بوو له زانیی ره وشتو نه ریتی کومه لایه تی ی کورد .
 خوز که خاوه نی قوتا بخانه ی که شتی نووح ، ته مه نی
 نووحیشی نه بوو !

مه بهست چي به له م هه مو و وشه تازانه

جمال جلال عبدالله

ماوه بيكه نووسه راني تازهي كورد قوليان هه لمانيووه
به هيمه تيكي پالووانانه ي كول نهدر خهزيكن وشه ي تازمه
دروست نه كهن بو زمانه گمان ، نه ناهت واي لي هاتوووه نهو
كورد ي تو زيك خو ينده وار بيتو له زمانه يكي بيگانه شاره زا
نه ي ، نه ي كه كتبيكي كورد ي خو ينده وه وشه تازمه دروست
كراوه كان جو نجه بگات يافه ره نه كيكي له گه لدا به كار بهيني يان
له ماموستا كان ي پرسيه بو نه وه ي ماناي وشه تازمه كان بزانيه
وبتواني به نووسه راوه كان بگات . خو نه گه نه ماناي نه كرد
راست واز له خو ينده ي كورد ي نه هيني تو بهك سه دهست نه كات
به خو ينده وه ي كتبه بو گو قاري عه ره ي چونكه نه گه نه مه ي
لا ئاسا تر نه بيت نهوا وهك بهك تي يان نه كات و ره نه گيشه ماندوو
بووه كه ي خو ينده ي زمانه ي تری ي خو شترو باشتر ي .

هه ره بهر نه وه شه نه بين به هزاران كتبي عه ره ي له
ولا نه كه مانا نه فرو شرين و نووسه ره كان يان قانزاجي چا كيان
لي نه كهن له كا ئه كدا كه كتبه كورد ي به كان به هه زار حال ياره ي
چاپ كرد نه كه يان نا گر نه وه . هه ره نه وه شه واي له زور نووسه ري
كه نه چ كرد وه كه دهست نه دانه نووين و ترجمه كردن .

گومانیشی تیانی به که خوینده وارە کان نایانەوی خویمان
 توشی ئەرکی گران بکەن لەکاتی خویندەنەوی و تاریکی کوردی
 یا چیرۆکیەک چ کورت بی چ دریسژ چونکە مە بەستی بە کەم
 لە خویندەنەوی خوشی و کەلک وەر گرتنە لە نووسینانە ئەک فیری
 زمان بوون یا سەرە خولی بی کەوتن لە لیکدانەوی مانای وشە
 تازە زور ... که ئەوە نە زور بوو نووسەرە کان خویمان مانا کانیان
 لیک ئەوە نەو بە ١٩٤٨ بی !!! یالە تە نیشتیان یالە خواری لایەرە کان!
 ئەوەی زور سەیریشە و سەرنجی هەموو کەسیک رانە کیشی
 ئەوە بە کە نووسەرە کانمان وائەزانن کە ئە گەر وشە بە ١٩٤٨ بی ئە ما لە
 زمانە کە مانا ئیتر زمانە کە پاک و پوختو جوان ئە بیت !!! ئە گەرچی
 وشە ١٩٤٨ بی بە ئە کون وەر گیراوە کان بگورن بە وشە فارسی تازە
 یا زمانیکی تر وەک ئینگلیزی یا فەرەنسی یا روسی چونکە
 بروایان وایە کە هوی گەشە نە کردنی زمانە کە مان ئەوە بە
 کە وشە ١٩٤٨ بی زور تیا دا هە بە !!! (لە و تاریکی تر باسی هوی
 گەشە نە کردنی زمانی کوردی ئە کەم) .

نەونەوی ئەو وشانە ی کە تازە گورراون وە وەر گیراون لە
 زمانیکی تر ئە مانەن :

« ساختمان » کە لە فارسی بەو وەر گیراوە بە کار ئە هیتیریت
 لە جیاتی وشە (بینا) کە هەموو کوردیک بە کاری ئە هینیشو
 ئەیزانیت .

« بوجه » لە ئینگلیزی بەو وەر گیراوە وە لە جیاتی وشە

«میز آتیه» ی عهده‌یی به‌کار نه‌هینریت .

«موسی یا هوزی» له فهره‌نسیهوه وهر گیراوه و له بساتی
وشه‌ی «متحف» ی عهده‌یی به‌کار نه‌هینریت که هه‌رچی قوتایی و
خوینده‌واری کورد هه‌یه نه‌یزانی و بیستویتی .

«پرنسیس» له ئنگلیزی‌یهوه وهر گیراوه و له بساتی
«امیره» ی عهده‌یی به‌کار نه‌هینریت .

ئهم وشانه‌و وشه‌ی تریش‌ده‌ک کولێچ و دانشگا و هه‌زارانی‌تر
که لیره‌دا جی‌ی ئه‌وه‌تی‌یه پاس بکری‌ن زوربه‌ی خه‌لک نایانزانی
و نه‌یان بیستوه . ئه‌مانه‌ش گورراون ته‌نها له‌به‌ر ئه‌وه‌ی عه‌ده‌یی نین .

ئه‌گه‌ر سه‌رنجی‌کی سه‌ری‌یی بده‌ین له‌ زمانه‌ی گه‌لانی‌تر
ئه‌به‌ینن که هه‌موو زمانه‌یک له‌وانه وشه‌ی زوری وهر گرتوه له
زمانه‌های تیره‌وه و تالیستا زمانه‌یک نه‌دو‌زراوه‌ته‌وه که‌به‌هه‌زاران
وشه‌ی وهر نه‌ گرتبی له‌ زمانه‌کانی‌تر ، ته‌نا‌هت ئیستا‌ش ئنگلیزی
و فهره‌نسی و رووسی ، وشه‌ له‌یه‌ کتر قه‌رز ئه‌ که‌ن و هه‌موویان له
یونانی و لاتینی کون وشه‌ی تازه‌ دروست ئه‌ که‌ن له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا
که‌س نالی‌ت ئهم زمانانه‌ باش نین یا که‌مو کوریان هه‌یه ، چونکه
که‌ ئه‌و وشانه‌ وهر گیران به‌پیی سروشتی ریزمانی زمانه‌ قه‌رز
که‌ره‌ که‌ به‌کار نه‌هینرین و ئه‌وه‌ش به‌سه‌ بو ئه‌وه‌ی ئه‌و وشانه‌ بین
یه‌ پارچه‌ی‌کی جیانه‌ کراوه‌ له‌و زمانه‌ .

له‌ به‌ر ئه‌وه‌ ئه‌گه‌ر بو نمونه‌ وشه‌ی‌کی عه‌ده‌یی وهر گری‌ن
وه‌ک «کتاب» ئه‌به‌ینن ئهم وشه‌یه‌ له‌ کورده‌یا کراوه‌ به‌ «کتیب»

جراتا شیوه کھی به تھواری گورراوه وه له کاتی به کار هینانیا بو مان
 دهه نه کهوی که تهم وشهیه توینراوه تھوه چونکه تهلین کتیبیکه
 بو ناوی نه ناسراو یا بو ناوی تاک و تهلین کتیبه که و کتیبه کان،
 بو ناوی تاکه ناسراو و کوی ناسراو . بهم جوره تهم وشهیه لهوه
 ده رچوو که عهههیی بی . و به کار هینانی تهم وشهیه که هه موو
 زبانیگ تهیزانی باشترو ئاسانتره له وشهیه « پهرار » که له کاتی
 بیستنیاهه خهلهک بهزهرده خه نهیه کهوه تهماشای به کتر نه کهن .

جا له بهر تھوه بروام وایه که پیویست ناکلت نووسهرو
 پویژه کانمان چاکه زمانهوانیانی لی بکهن بهلاداو له کونوو
 که له بهری زمانی تر چ کون چ تازه بو تھوهی زمانه که مان
 دورخهه له زمانیکی تایبهتی و تھوه و توتته لایهرا کوردی به که
 بکهن به نیمچه زمانیکی بیگانه له کورده کان که شهوو روز به کاری
 تھهینو له که لیا تهزین . پیویستیشه تھوه مان بی نه چیتھوه
 که زمان تھوهیه زور بهی خهلهک تهیزاننو به کاری تھهینن نهک
 تھوهیه که چند کهسیک بهزور تهیانتهوی وشهیه تایبهتی به پینن
 به سهریا تھوهش ئاشکرایه که هه رچی خهلهک بهزوری به کاری
 نههینی هاوهی ژبانی زور کهمه . جا له بهر تھههشه واجییکی
 میژووینی کهوتوته سهرشانی نووسهره خوشهویسته کانمان ،
 که گومانانی ئیانی به تهیانتهوی به دل خزمهتی زمانی کوردی بکهن ،
 بو هه و لدانو کوشش کردن لهری به پهره سندن به خوینده واری
 و خستنه بهردهمی کهل تھوه بهر هههه چاکانهی بیی خویان بو

ٺهوى سوونى لى وه بگيريتو زانبارى تهشنه بگات له كوردستانه،
له هاويه كى كه صدا نهك تهنها بهوه خهريك بن كه زمانه كه.
پاك بگه نهوه ۱۱۹ چونكه لهم جيپهانه دا زعاني پيس و پاك نى به .

مەشیکان - ئەمەریکا جمال جلال عبدالله

ویلان ئەلى :-

ئەلى كى بى .. بانگه و هاوارو پهيام
بگه به نيته كوى كورى د خهيام .

بلى ههى سه رشيت كوشتهى كرى تهر
كهه تيتا هاوه يهك هموز لرخو فهر
مو له سههه پاكهى : شورشه كهى شان
له كهه خوادا كردهت به زوران ..
ههلسه بههه و ئەم ناوه ههه موتهى
نهك شووشه شكا .. واژهز ته سووتهى

له ررژنامهى (ژين) هوه

--۲۰--

دونگ سوون ژوی

وه رښير له چيني يوه:

محمدی شیخ محمد

دونگ سوون له مالى ۱۹۴۲ دا تمهني (۱۳) سالان بو،
ثاواته خواز بوو روژيك (سوپاي هشتمى رزگارى) بيښى .
پاش نيومرويك كه گهرايوه مالهووه دهستى به نان خواردن كرد
تفهني تفهنگيكى هاته بهرگوي ، خپرازاي كرد بو دهرهوه
دهرگا كه داخستو سر كهوته سر ديواريك چاوى هه لخت
بو دهرهوى نارايى .. بيښى هوا چهند سواريكى (يابانى) به غار
كردن بهر هوى دين ... زورى يى نه چوو تفهني تفهنگيكى نرى
بيست .. دى سوارى به كم له پيشهوه كهوته خوارهوه .

- : كى يى كوايا همه ي پيكاه

له پرايه نيك له نريكهوه ووتى :-

كوره دهرگا كم بو بكهروهه !

بى نهوى بزاني له كه به كهوه ، هم پياوه زلو دريژه خوى
په ساردوه به تفهنگه كه به وه ، واما ندويه تي را كردنى لي دهرته كهوى .
ثاى .. دياره همه يه تفهنگه كهى ته فاندوه ا كهوا بوو به كيكه له
سوپاي هشتمى رزگارى !

دونگ خپرا دهرگا كهى كردهوه ، پياوش ووتى : برا
بيچكوله كم په نام ده ! دونگ خپرا يردى بو كايه نيك به لام

پیاوه که وتی : ئیره بو خویه نادان ناشیت ، لهم کاتهدا بینی چندد.
 حاسیریکی لوول کراو له بهر په نجهره که دا د انراوه ، خیرا چوه.
 ناو حاسیریکه وه وتی : برای بچوگ ، ته گه ر جه ندرمه کان هاتن ،
 دهر گا که بکه نه وه ، هه ترسه ، هه چیه یه کیان پرسه بلی نازانم ،
 دایک بو خوشکه که وره که یه دونگ هاتنه بهر دهر گا که و
 هه رسی کیان به ته نشت به که وه وستان و پالیان پیک دا ، له پرا
 یه کیک له جه ندرمه کان فیژانی : دهر گا که بکه نه وه ! دهر گا که
 بکه نه وه !

گشتیان ترسان ، به لام دونگ و ته یه پیاوه که یه هاته وه
 بیرو نازایی دابه خوی وه دهر گا که یه بو کردنه وه ، به لام پیش
 نه وه یه سه ره لبری له پرا دوو شاپازلله ی خوارد : « بو زوو
 دهر گا که ت نه کرده وه »

جه ندرمه کان به لای حاسیرمکان دا تی به ر بوون بو ژووره وه ،
 یه کیکیان له دایکی دونگی پرسه : کهس لیره هه یه ؟
 - : نه خیر .

نه بچاره له دونگی پرسه : کهسیک له سویای هه شته می .
 رزگاری لیره یه ؟ دونگ وتی : سویای هه شته می رزگاری ؟
 « نازانم » ، بی نه وه پرسیار یکی تر بکات ، دهستی کرد به پیشکنینی .
 ژووره که .. هیچی نه دوزیه وه .. روز هاته ئاوا بوون و ئاوا بوو . . .
 لهم کاتهدا یه کیک له دهر گا وه بانگی کرد : کوپنه وه ! کوپنه وه !
 نه وانیش دهر چوون ، به لام یه کیکیان له په نجهره که وه چاوی

به حسیره کان كهوت ، به گورجی چوو قناچيكي ژهن له
 حسيريكهوه و وتی : كهسی تيا به ، دونگه وتی : « نهخير ، خيرا
 به كيكي تری كردهوه .. هيچ نه بوو ... دونگه له ترسا دلی
 لی ی نهذا ، دیسان به كيكي تری كردهوه .. بهلام دوو هاوری كهی
 تری كه له بهر گا كه دا وهستا بوون و چاوه روان بوون و تیان :
 خيرا كه .. خيرا كه .. هرهنگه بابر وین !

كاتی چه ندرمه كان هورر كهوتنهوه دونگه چوو به لای
 حسیره كهوه وتی :

مامه . مامه .. بیره دهرهوه ، رویشتن !

مامهش به زهرده خه نه به كهوه هاته دهرهوه ، دهستی دونگی
 گرت ، وتی :

سوپاس . سوپاس ! برا بچكوله كهه .

* * *

بهمه ، باسی نازایی دونگه نابریتهوه ، بهلكوله كاتی شورشی
 رزگاری دا چوار كردهوهی چالاکی كردهوه كه له ههر چوار یانا
 په سه ندی سهر كردهی سوپای وهر گرتوه و چواره میان نهوپهری
 شانازی پیوه نه كریت :

له كاتیکا سوپای هه شتمی رزگاری نابلقه ی فهزای
 (لونگه هوا) و شاری (هه بهی) دابوو دوژمن جیگه ی خویان
 قایم كردهوو ده بتیان به سهر سوپای هه شتمه نهرویشته ، به گولله
 باران نه یان ده هیشته هه نكاویك بنینه پیشهوه ، ته نانهت دوو چار

پیش‌مه‌ر که بیان ئەنارد بو روخاندن و شیواندن هه‌ندی چه‌گای
 دوژمن به‌دینامیت ، به‌لام هه‌ر دوو جاره که نه‌یان ئەتوانی به‌چه
 پیشه‌وه ، تا ئە دوا جارا (دونک) دینامیته‌کانی هه‌لگرت و له
 گولله‌و ئاگری دوژمن سلی نه‌کرد تا که‌یشته پردیک که‌دوژمن
 به‌سه‌ریا نه‌روات . چوه ژیر پرده‌که‌وه له‌و کانه‌دا سوپای هه‌شته‌م
 بوقی (شه‌پوری) چوه‌نه پیشه‌وه‌ی لی‌دا ، دونک له‌دی خوی‌دا
 وتی : یه‌ک ده‌قیقه‌ دوا که‌وتن ئە‌بیته هوی ئەمانمان ! بو ئەمه هه‌ر
 چه‌ند که‌را شوینیککی باشی نه‌دوزه‌وه دینامیه‌که‌ی تی به‌خت ،
 تا ناچار بوو خسته‌یه‌ سه‌ر له‌پی ده‌ستی و ده‌ستی دایه ژیر پرده‌که‌وه
 ئاگری تی به‌ردا ، هه‌نده‌ی پی‌نه‌چوو پرده‌که‌ پارچه‌ پارچه‌ بوو
 له‌ که‌ل دونک‌دا .

به‌م جوزه‌ که‌وره‌ترین سه‌ر که‌وتنی‌دا به‌ سوپا‌که‌ی
 وه به‌ خوبه‌خت کردنی‌کیانی ، ئیستا له‌ شاری (هه‌به‌ی) په‌یکه‌ری
 کیان به‌خشی دونک‌ خه‌لک بیر ئەخازه‌وه به‌و خوبه‌خت کردنه
 له‌ری‌ که‌ل و نیشتمانا .

حاجی قادر ئەلی :

سه‌د شاهه‌نشا‌ه و پادشا‌ مردن
 سه‌یری که‌ کوردی ئیعه ، هه‌ر کوردن

چون ههزار

نوری ئەلی ئەمین

راست ئەکە ی ، ئە ی ههزار ! ...
بی ووچان .
به شهوو به روژ .
به سه رماو به سه رما .
له خوشی و ناخوشی دا .
رهنج ئە دە ی ...
شان ئە کوتی ...
کول ئە کیشی ...
تاره ق تهریزی ...
هه تا . تاوی بهختیاری بچیزی !
برستی ، که :
له روو لاوازی کردوی .
رهش دای سه پرسیاندوی .
که له که ی قوپاندوی .
نه خوشی ، که :
پرزە ی لی بزوی .
چو که کانی بی هیز کردوی ،
چاوی ردووی به قولاً ،
پهسته که ی نووساندووی به سه ر ئه که که تا
نه خوینده واری ، که :
روژی لی کردووی به شهو

دوستی لی کردوی به دوژمن ،
بی بهشی کردوی له خوراکی میشک بهخوتهوه ، نه یینی ...

راست نه کهی ، نهی هزاره ! ...

دوژمنه کانیشت :

دره ندهن ... خوین مزن ... چاوجنوکن ...

تامانجیان نه زیاندا !

ههر نهوه ره نه میرمی پاراودا ...

ههر رابواردنه نه بهرگی داوین پیسی دا ...

ههر رووتاندنهوهی نیوهی کریگارو جیوتیاره ...

ههر ختگاندنی دهنگی نازادو دئیره ...

نه یانهوی نه سهرشانی نیوهی ههنامه سارد :

خوشی ژبان ههر بو خویان بهرن ...

کوشکی چهند نهوم بهرن بهجهوادا ...

کیلجی سمورهی لی راکیش

بانفه گان پرگن نه دراو ...

کارسه گانیا چه کی کوشندهی پی ساز بدهن ...

بو نهوهی ، که :

نازادی پی بختکین ...

داد بهروه ری کومه لایه تی پی له ناو بهرن ...

بنچینهی ناسایشی پی له بهرته هه لته کین ...

شهر و نازاوهی پی بنینهوه له ناو سهلان دا ...

نه هیلن ناشتی بهره بسینی ...

تاره ژیمی دارزاویان نه رووخینی ...

بهلام لهسهل لهمانهشدا ، نهى هزارا ...
 زه پروزهنگى دووژمن چاو ترسنت ناگا ،
 له رى راست لات نادا ،
 كوكت پى نادا ،
 نه. ... لهمانه ههرگيز نابن ، به كاندو كوسپ ،
 له رى خه باتو تى كوشنتا ،
 له رى باوه رى به رزى نه مرتا ،
 باوه رى زال بوون :
 به سر دوژمنه كه تا ...
 به سر خوین مزه كه تا ...
 به سر چهوسينه ره وه كه تا ...
 چونكه دوژمنه كه ت ههرچهند به هيزبى ، به رانبه رت
 به به كيتى ، به وورپايى ، به ريك و پيكى نيوه ، خوى
 پى ناسپرى ،
 زوو ووره به رله دا ،
 چهك فبرى له دا ،
 رى به ره لالا نه كا ،
 نازادى نه كه وینه دهست سهل ...
 به ختيارى خوى دهر نه خا ، له كهل ...
 ره گمى زوردارى دهر له هينى ...
 بيكارى له مرينى ...
 برسينى نه فاهوتينى ...
 نه خوینده وارى ناهيلى ...
 نه خوشى سارى تيا نه چي ...
 -۲۷-

ئاسایش جی سمیر له نی ...
 بار بهرقو دوو بهره کی ئاوسهل نه کری ...
 شادی و خوشی له وولانا پهنش نه کری ...
 به کیتی و پرایه نی پهروه رده نه کری ...

سکیچی گورانی « دروینه »

(۹)

- له کاتی دروینه دا -

گوران : هه دروونه ، دروونه ، دروونه

دهسه کی دا م بهروونه

کچان : هه دروونه ، دروونه

دهسه کی دا م بهروونه

گوران : بازووی نازدار به پازنسه

گولسه کێ زیری منه

زهوی مری گهلی چوره

بهلام گشت بو پاره زوره

* * * *

کچان : کهزی به فرین ...

ئاسمانی شین

ئیمه کچی کوردستانن

له سه ماو گورانین !

- ۲۸ -

گوران : نازداره کان ،
 گولی کیوی بههاره کان
 چهند شەرو چهند زوردارمان دی .
 نالهو ئاخى شهوکارمان دی
 کچان : نانەوی
 نانەوی
 هەرىك مانى خوێ ئهوی
 « دەنگی دیت »
 گوران : ئەى ئاوازی شمشال
 به کوتر بگره بال
 کچان : « ئەمه ئەلینەوه »
 گوران : بهسەر عیراق دا یابفری
 چله زەبتوونیک هەلبگری .
 بو برایهتی کوردو عەرب
 خوشترین گورانی بچری
 شنهى ئاشتی و برایهتی
 ئارهقی ئازارمان بسری
 گشت : کوتر ئەفری
 داری هیوامان بهر ئەگری ...
 هەر بهر ئەگری

بازاری چاپه‌مەنی

(۱) فەرھەنگا کوردی جەمەر خوین

بە ۳۲۰ لاپەرەو بە یارمەتی جامەعی بەغدا چاپ کراوە ،
فەرھەنگیکی کوردی یەو ناو ناو بە ھەرەبیش مانای لی دراو ھەو
لە چاوشیو زمانی (کرمانجی) کە لکیکی زور ئە گەیینو بو
دوا روژی کوردەواریش ئە بی بەسەر چاوەبەک لە سەر چاوەکانی
(زمان) . ھەر چەندە پشتگیری ھەموو چاپەمەنی یە کی کوردی
ئە کەین کەزمان و وێژەو میژووی کوردی پی برەو بسینی ، لە
سەر ئەو ھەو ، ئەم قسەبە ناگیرینھەو ، کە فەرھەنگە کە زور
جیکە ی رەخنە لی کرتھەو لە کەلی لاو ھەلە ی بی رەزای تیا
روو داو .. بناغە ی ھەلەکان لە سەر ئەو دامەزراوە کە وادیارە
ماموستا کوردی سورانی و فارسی و عەرەبی ، یاش نازانیو
بی گومان لە ئەنجامی ئەھەو تووشی گەر داویکی سەخت دیت .
ھەرچونیک بیت ، داوای چاکە ی بو ئە کەین وەھیوادارین
خویندەواران دریغی ئە کەن لە کرینی ...

(۲) دەستوور وە فەرھەنگی زمانی

کوردی - عەرەبی - فارسی

کتیبیکی قوتابخانە ییری ، لە نووسینی ماموستا علاءالدین
سجادی ، ۲۴۰ لاپەرەبە ، راپەرکە باسی ریزمان و فەرھەنگی

زمانی کوردی و عهه‌بی و فارسی ئەکات ، وه تازو ئەرای وشەکان و
رستەیی ناخاوتن و گەشتو گوگردنیشی تیا به .

وه گو ماموستا ئەلی : (بو تی گەشتن و له یەك گەشتن
به تیا به تی به و دوو زمانه زوره كه له عیراقا هەن . له بهر ئەهوه
هینام ئەم فەرھەنكەم داناو به پێویستیشم زانی كه به جورێكی
كورت دەستووریكی ریزمانه كە ی تیا به خەمه بهرچاو له گەل ئەو
كوسپانەدا كه هاتوو ئەتەری نووسینی زمانی کوردی
به تیبی عهه‌بی ... ئەد) .

(۳) سەرئەچك له دەروازەیی فولکلوری كوردەهوه

نقابه‌یی ماموستایانی سلیمانی كوی كردو ئەهوه و بریتی به له
(۱۲۶) لاپههه بو به كه‌م چار هه‌موو چه‌شن و با به‌ته‌كانی فولکلوری
كوردی له كتیبه‌یی و پوختو ريك و پیلدا كو ئە كریته‌هوه ،
كه له بابەت دەس ره‌نگینی و وینه و نیکار و نه‌ریت و پیر و با‌وه‌ری
ناو كومه‌لو ئەهه‌بو گیاناسی و شتی تره‌وه نموونه‌یی جوان جوان
پیشان ئەدات .

ئەهه سەرئەچكی زور به كه‌لكه بو ئەو كه‌سانه‌یی بیان‌هوی
له فولکلور شاره‌زا بین و تیا یا لیکولینه‌هوه و پشکیتته‌هوه بکه‌ن .
به‌لام خوزگه به‌شی ئەهه‌به‌كه‌ی زورتر بووايه .

(۴) دیاری و یادگار

كومه‌له‌ شعریكی تازه‌یی شاعیری قسوتایی (عثمان
شاربازیری) به (۳۲) لاپهه‌یه‌یه‌ پره‌ له هه‌لبه‌ستی ناسك‌و به‌سوز

وه له باره ی هونگری شعریشهوه ره زنگبو زوویه کی باشی ههیه ،
وهه یوای دواوژیککی روونی بو نه کهین . بعههرجی ئیکوشانی له
ههیدانی خویندهواری و زانستی ی شعرا فرهوسهروم ی .

(۵) گوفاری (روناهی)

ژماره (۲) ی مایسی گوفاری روناهی بهریز دهچوو به (۱۶)
لاپهروه له فهباره بیککی گهورده ، وتاری دهستی نووسهرانی
که باسی حالی روناهی تهکات بهراستی دههاری خویندهواره
دلسوزمان کرژ تهکات و هانیان نه دا بو هاوبهشی کردن له
سکلاکانی له باره ی دهس نهرویشتوو یی و نه دارایی گوفاره نه له
روژگاری ئهستادا .

وتاری (بزووتنهوه ی کورد بو نازادی) نووسینی نووسهری
کوردی سوخته جاسم جهلیل زور به سووده ، چونکه قوولو
به پشوو له شورشی (شیخ عبیداللهی نههری) کولیوه تهوه و
ته نهجامیکی روون و کلریگهری داوه به دهست .

ههروها وتاری (ئاورهک بو کونه چیروکهکانی کوردی)
که لیکولینهوه به که له سه چیروکی سههه زین و له زنجیره ی
تهم جارمیا نهوه روون ته کانهوه ئایا (مهم) عه ره به یا کورده ؟ .
تهمانه و گهلی وتارو شعر ی جوانی تیا بلاو کراوه تهوه .

(۶) دیوانی نه ده ب ، کوردی ، دلدار

ماموستا گیوی موکریانی له ههولیر ، پاش چاپ کردنی
فهههنگه ناوواره کهی (مههاباد) دهسی داوه ته چاپ کردنی

دیوانی شاعیره بکلان ..

بویه کهم جار دیوانی شاعیری نه مرو هوننه ووهری کورد
یونس رؤوف دلداری به چاپ گه یاندوه . هه روها دیوانی مصطفی
به گی کورزیشی بو جاری دووم چاپ کردوتسهوه ، وه کو
بیستومانه خهریکی چاپ کردنه وهی دیوانی (نالی) شه .. بی گومان
ماموستا شایانی سوپاسه ، وه تکامان وایه گوی بگریته ره خنده و
سه رنجی خوینده واران و نووسهران ، به تاییه تی که دهرپاره ی تم
دوود یوانه پیشانیان داوه . ئاوانه خوازی سه رکه ووتنی بوئه کهین
له مه پدانی خزمه تی ویزه و زمانا ...

ئهی کوردی دلسوز

یانه کهت ئه بووژتسهوه ، ئاهه نکه ئه گیری ، خزمه تی
لی قه ومان ئه کات ، کو بوورنه وهی زانستی و ئه ده بی پیک دینی
(هیوا) به ریوه ئه بات ، ئه کهر یارمه تی بده بیت !!

(قوتابخانه ی یانه)

یانه ی سه رکه وتن ، ئهم هارینه ، قوتابخانه یه که ئه کاته وه
بو فیر کردنی نووسین و ئاخاوتنی کوردی ، شیوه ی سورانی ،
هه رکه سی ئاره زووی خویندنی هه یه ، لای سکر تیری یانه ،
ناوو پیشه و پایه ی خوینده واری و ئه درسی خوی بنووسی بو
وهر گرتن .

بو ... پيشه و له

« مجيد لاسنگر »

نهو شه و ، تا دړنگ ، خو نه چوو چاوي ، زور جار له
ناو پي خه وه كونه كه يا ، له سر زهوي ژووره ساردو چوله كه يا ،
نه مديو نه وديوي نه كرد - و لك باريكي له بردن - نه ها تووي ئيچگار
گرانو به سئنگي نر ابيته سهر سينه و هولي فريداني بدات
ئاو بو ، جوړه ها وينه ، جياوازو ديمه ني هم مړه نكه ، و لك شانو ،
له پهره ي يادي يا تپهر نه بوون . زوره ها پيري همه - چه شنه له
روخي پهره ي هوش ي نيمچه - به ناگيا نالوزو تيكه لاو بوون .
ته نيا ، ديمه ني كار كه و وينه ي خيزانه كسي و پيري ئيش و
كامه راني له كشته ئاشكراو رووتتر له كيزاوي زينده -
خه وه كه يا هر تاوه نا تاويك به زور خويان پيشان ئداو له ناكو
كه رداوي پرر زوخمى كومي شله قاوي شانو لوولي ئدانو . . .
كوم نه بوون !

لهو كانه دا كه وبستي ئاره زووي به تيني خو به سهر هموو
شتيكي ترا بسه ييني و به زور هستي به كولي دامر كينيته وه و
نه ختي ميشكي هراسانو ماندووي بحه سينيته وه ، كه پيلووي
چاوه سوور - ه لكه راوه كاني پيك دا دا ، كتوو پرر شيوه ي
رووداوي نه و روژه ي هاته وه بهرچاو كه له ده مي خسور هه لاتا

له گهڼل هاوړي کانيا له حهوشه زله کېدا ريز کران و بکړي
 کلر گه که ، به وورگي زل ورووي هه لفر چاوي يهوه ، له روويانا
 ووستاو به هوي چاوي لکه - جام - نه ستوورده کانيده و تاوي شو
 کلر گه رانه ي خوینده وه که بر ريار ي دهر کردنيان درابوو ... ديمه نې
 ياساو له چه کداره کان که هغه شو خوين له چاويانا نه باري ،
 له راستو چه پي بکړه کېدا ، نزيک بوونه هوي کاره ساتيکي
 کوشنده و سامنا کي نه گهياندا ؛ نه مه بوو ، کريکاره کان يه لکه ده نگه و
 يه که دل وستان و داواي هه لوه شانده هوي نه و برياره ناهه مواره بان
 کرد ... چرپه و فسکه په يدا بوو ... بازووي رووتو مه چه کي
 پولايي و اوولهي ناسن نيک قران و بوو به پاله په ستو ؛ چاوي لکه ي
 گه وره له سر لووتی خاوه نيا سمه ي نه کرد ، وورگي زل هاتېوه
 هه ژان له فيژمي ، بگره ... په رده ، و له هات وهاواريي ، پژي .. و
 .. برروخي ، دا شريخه ي شسته تير ده نگي دايه وه .. به جار يک
 شش لاشه ي که رمي به ردا يه وه ؛ سپامه ند که به هوش هاتوه
 نه ختي سه بري نه ولاو نه م لاي کردو - هه ر چند سوارو سمکوي
 کوري و هميشي دايکيان کړو غه مبار به لايه وه هه لتوتر کا بوون و
 هه ر چند نه وروزي کچي وه که پيري ي گهش و بي باک نه خولا يه وه
 و فيژه پيسکه نيني ژوره که ي پرر کرد بوو - سپامه ند خوي له
 شينيکي لي - را - نه هاتووا بيني ؛ ليوه هيش که کاني کرده وه و
 کومه له پرسپاريک خه ريکي ته قين بوون ... هاتنه ژووه روه ي
 بزيشکو برين - پيچو نافرته سپي - پوشه کان له و کانه دا گومان و

سووی نه هیشته تا راده پیک هه موو شتیکی بو روون کردهه .
 له دوای تیمار و دهرمان . گورین پزیشکه که به سوز سه پریکی
 مناله کانی کرد ، دلی هه مینی دایهوه و چوونه دهرهوه . هه مین ،
 به چاوی به له کی فرمیسی - تی - زاواو زولفی رهشی له ژیر له چه کا
 دهر هاتوودا رووی به فرینی هه ندهی تر شیرین و دلگیر بوو ، له
 سیامه ند نزدیک بووهوه و لی پرسی : « باو کی سوار ، چونی
 گیانه کم ؟ » له ویراما سیامه ند هه ناسه پیکی پرر نازاری
 هه لکیشاو به ده نگیکی روشک و بی هیزا ووتی : « زور .. باشم . »
 یه که له دوای یه کا دهستی به سه ری مناله کانی هیناو هه مانیش
 به گهرمی ماچیان هه کرد . له پاش ماوه پیکی بی ده نگیکی هه ست
 - بزوین هه مین ، به نه رمی و زور له سهر خو ، کهوته گیرانه وهی
 کاره ساته کهو باسی هه مهی کرد که چون بریندازه کانیان به خو
 نیشان دانیکی نیجگار که ورهوه گویزایه وه نه خوشخانه که ،
 وه چون تهرمی چوار شه هیده کانیان به شه قامه کانی شارا گیراو
 هه زاره ها قور که تیکرا داوای (خوین و توله) یانی هه کردو
 چون به هه نگیکی میللی سامنا که وه ناواری خاکی پیروزی
 نیشتمان کران ... سیامه ند هه ناسه پیکی تری هه لکیشاو
 خه نده پیکی پر ره یوای هاته روو ، به ده نگیکی به سوز باوه ریکی
 چه سپاوهوه گوتی : « دننیام ، که ئیمرو زور بهی زوری کهل
 هه سستی به نه ردی خوی کردووه و دوزمنی هه ره که وره ی خوی
 ناسیوه که ئیمپر یالیزم و کونه په رستی و دوبه ره کی بهو ریگهی
 راستی خه بات و تیکوشان و یه کیه تی دوزیوه ته وه ، دننیام که

پاشه روزی گه شو سهر کهوتن هر بو ئیمهیه ... بو گهل ۱
 ئا، ئمه ئه هه موو روژه دوورو دریزانهی دوای دهرچوونی
 له نمخوشخانهدا سیامه ند به شوین کلرا ئه گهراو روژگاری له
 چایخانهو شهقامه کانا ئه برده سهر و مناله کانی لاوزو رووتو برسی
 تالای ژینیان ئه چیرا ... تاله ئه نجاما ، له کارگهی چیمه نتودا
 به روژانه بیکی زور کهم دامه زرینرا ... که له شانوی ژینی
 رابوردوویا روویدا بو ، ئه و شهوه پیش ئه مهی به ته و اوی ئاگای
 ئه خونهمینی و پرخه ی شهوی لیوه بی ... له سهر (شانوی خه یالیا)
 دوورو دریز دووباره کرایه وه ...

دیل به سهر به سستی و ئینوو شهوه به ئاوه وه ئه بیی ۱
 شهوی ئه و نیوه شهوه ی سیامه نندیش به شیک بوو له
 چیرو کیکی پرر کاره ساتو رووداوی زیندوو ... هر ئه مه بوو
 هوشی په نگه خواروووی جلهوی بوشوره سواری شه و اشور کرد...
 وهك زنجیر روژانی رابوردوووی تیک هه لکیشرانه وه سیامه ند له
 کورری هه مان ژینا ئه لقه ی تری پیوه ئه به ست له شه وه دا سیامه ند
 خسوی له گهل هاوری کانی بیی .. پول پول کریکزه کان کووه
 ئه بوونو گفتو گو یان ئه کید ، له باره ی مانگرتن و خو پیشاندانه
 تیکراییه که وه ئه دوان و پیلانیان بو دائه نا ... له کات و شوینی
 دیاری - کراوا هر کومهل بوو ئه گه یشتو دروشمه نوو سراوه کانی
 بهرز ئه کرده وه ... تا به ماوه بیکی زور کهم له شه قامه دریزو
 بهرینه که دازه لام زه لامی ئه سمی و ... له گهل نیشانه ، وهك شه پولی
 ده ربا لافاوی گوشتو خوین خزی .. ! له هر لایه کا داخوازیه کانی

گهل ده ننگی نه دایهوه :

« بژی په کیته کریکارو جووتیار ، مردن بو دهره به گهو
کوښه پهرستی . نیش بو کریکارو زهوی بو جووتیارو ناشتی بو
گهل . بروخی داگیر کهره کلک و نو کهره کانی . چپشان نهوی ؟
- نان ، دیمو کراسی ، رزگاریی ، بژی ناشتی له جهانان . با بژی ،
بژی .. بزیته ! » سیامه ند لهو گهنده خهوه دا ، خوی سر کرده پی
نهو هیزه نیشتمانی په پتوه له شکان . نه هاتو ووی نه کرده
به چالاکی رووه و نامانچ هلمه تیان نه برد . له بهره ننگار بوون و
پیک . هاتنا کاروانی نه بهزی گهل به سر هیزی چه کداری دوژمنا
زال بو ، هرچهند ، نرخی سر کهوتنه که ، زوره ها قوربانی داو
بو که یشتن به قوناخو نامانجا .. له دوا هه نگاویا بوو . نه ستیری
نازادی بر کامهرانی له ناستودا نه دهره وشایهوه ! که له بابگه بانگا
سیامه ند له خه وراپهرری ، همین ، دلته نگو که چراو ، له
تزیکیه وه ره قی راوستا بوو ! - « به یانی باس ، باو کی سوار -
هیوادارم نه هاتو هاوارت به بونهی خه ونیکی خوشه وه بوو بی ! »
سیامه ند له سهره تاوه زنجیره ی خه وه که ی هاتوه یاد ، خهنده پیک
زهرد لیوه سیسه کانی لیک ترازانده ، دهستی همینی خسته ناو له پی
خویه وه به سوز ووتی : « به یانی باشتر ، خوشه ویسته کم ! . چی به
وا دیسانه که به ستی و په ژاره بالی به سهره کیشاویت ، خوت
لیمان کردوته بازار کانی خه مباری ؟ - « حاجی باین له سهری
کردوین بو پاره که ی ... نیسته بله ی باجه ستینی موژده ی بو
هیناوم .. نه گهر نیمرو کری ی ههرسی مانکه که ی له سر یه ک

نه دینی نهوا .. به یانی زوو خانوو کهمان پی چول نه کاو لیفه
 شره مان لی فری نه داته دهره وه ... ناخ ! ناخ ! ناخ ! له ژینه تاله ! له
 کانه دا کاره کاری سوارو سمکو که یشته گوی یان که له هیوانا
 له سهر ته نیا کراسه گیانا به کترینان نه هیوانا نه برد ! .. تف
 له ژینه تاله ! سیامه ند لیوه کانی خوی کروش ، وه ک شیری
 زامدار له نوینه شره که یا دهر په زری ... ناوچه وانلی هه مینی ماچ
 کردو به ده نگیکی نزمی پرر بررواوه کوتی ؛ د کوی بکره ،
 هه مین گیان .. نه مرو مانگرتن و لخنویشاندانه ... داوای که رانه ووی
 دهر کراوه کان و زور کردنی روزانه مان و ههشت سات ئیش و به ربونی
 دهس به سرو دزور خراوه کان نه که مین .. ئیتر ، خوت و چه ر که و
 قاره مانیه تیت ، هه روه که جارانی پیشوو .. نا کاداری مناله کان بکه و
 نه بی گیانی به ره ه لستیت هه میسه له به زیدا بی ...

مانگرتن و خونیشاندان مافیکی دان-پیا هی نراوی لوو سراوه!
 نهو روژه ، سیامه ندو پاله کان چه سفنی ناگر دهر وونی
 کومه لانی خه لکیان جوشاند ... فرمانی ریکخستن و پیشرووی
 کردنی خونیشاندانه که یان نازاو نه به زانه به دی هیوانا له هه ر
 لایه کا وه ک شیرنر که یان نه هات ... گوی یان نه دایه هیزی دوژمن وو ..
 له مردن نه که رانه وه ... ته ناندت له گیزه ی گولله شا ، که به
 سهریانا نه باری ، نه سله مینه وه ؛

چ-وار ژه ندرمه کان له نا کاو که پرریان دایه و به زور
 هه چه کیان خسته که له پیچه ی ناسنه وه ، سیامه ند هه ر هاواری
 نه کر ؛ د بو پیشه وه ... بو .. پیشه وه ؛

هيو

کوفاریکي مانگانهی ئهده بیی زانستی به

ژماره (٣٦) جزیران - تهموز ١٩٦٢

خاوهن ئیمتیاژ :

یانهی سه رکهوتنی کوردان

ناوونیشانی هیوا

بغداد - نادی الارتقاء الکردی

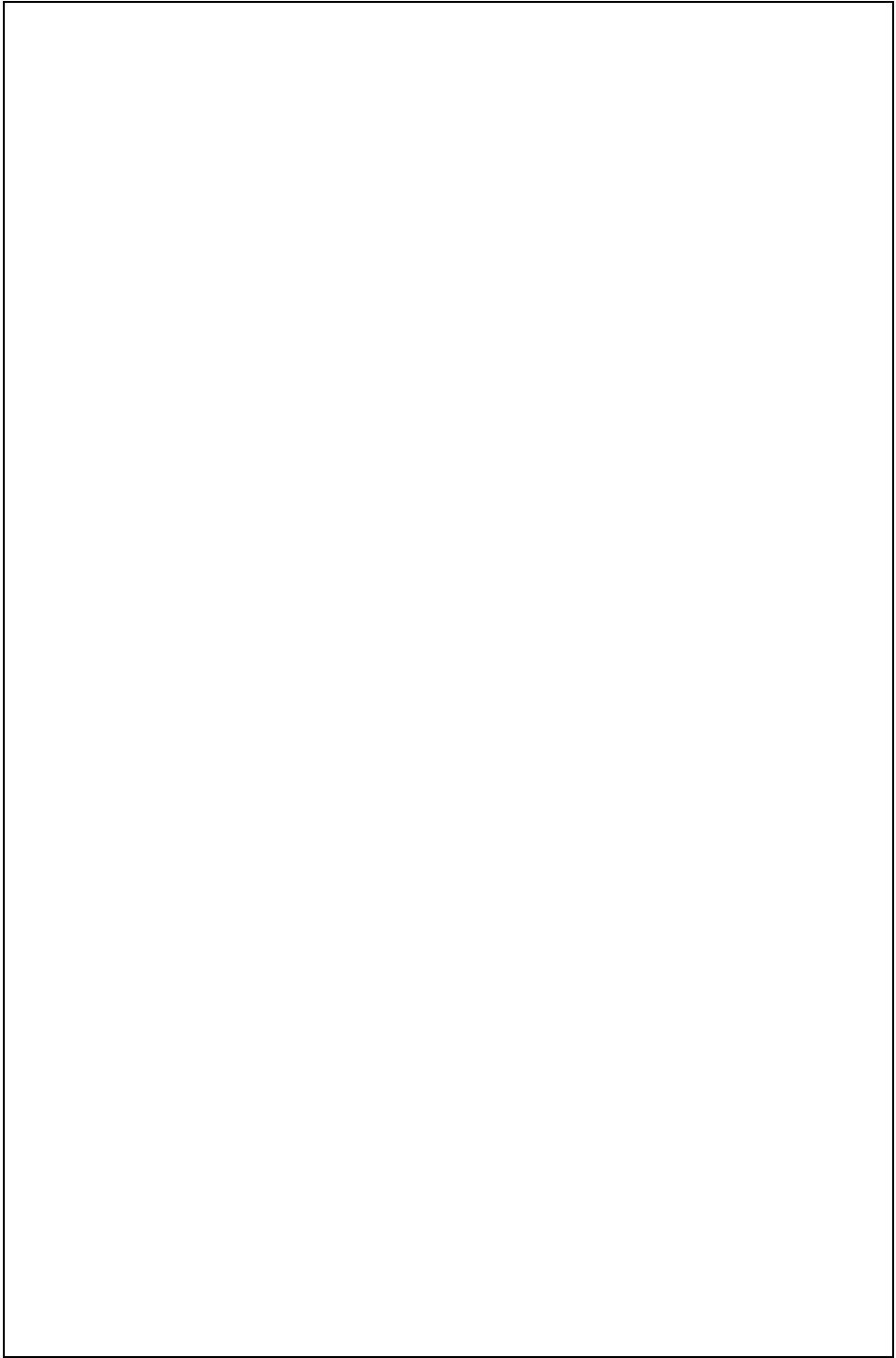
بتاویین ٢٦-١ ک ١٧

ئابوونه بهم ناوونیشانه ئه نیری

بغداد - ساحة السباع ، السيد عمید علی محمد علی

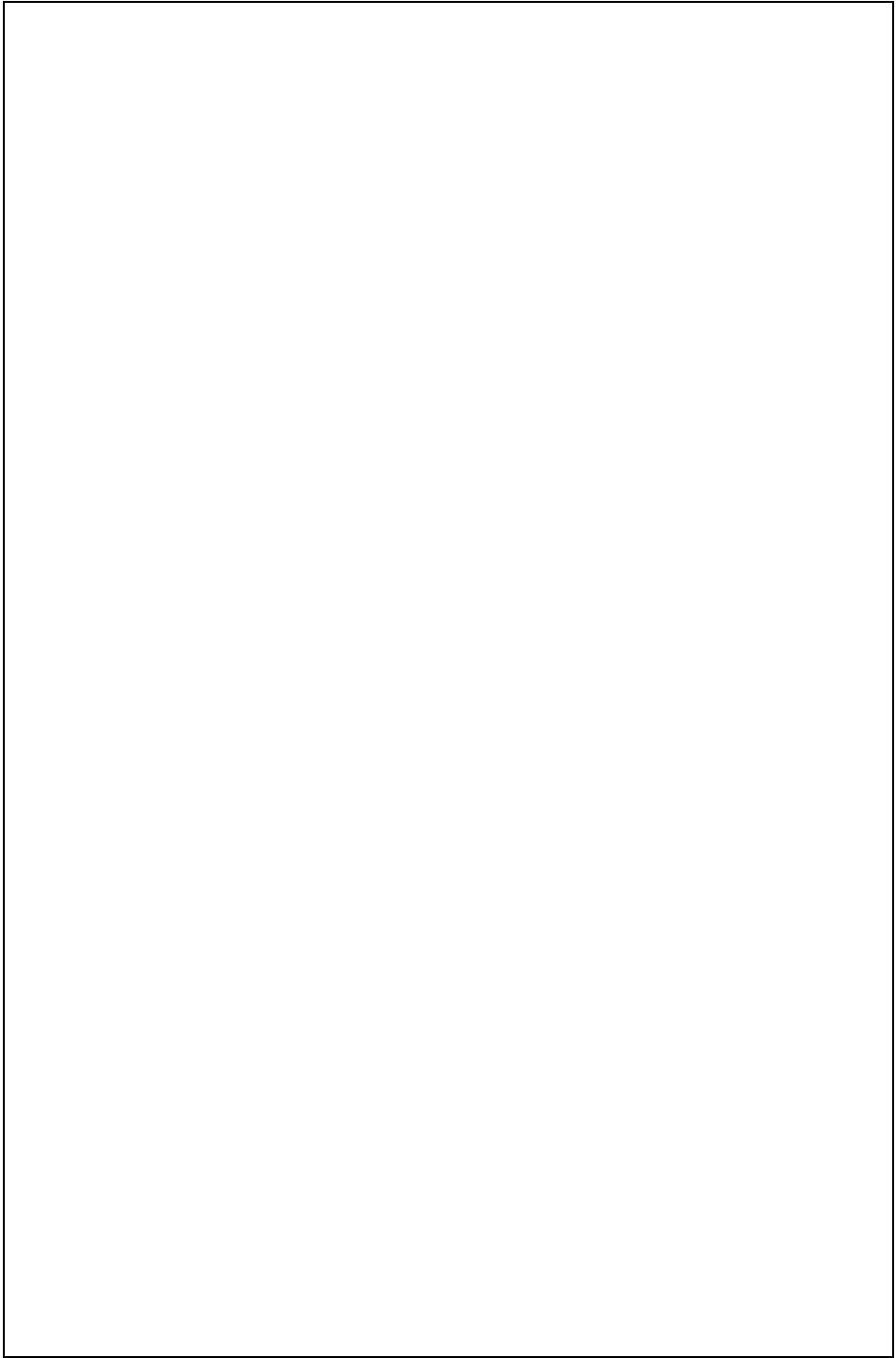
نرخى (٥٠) فلسه

له چاپخانهی (الوفاء) چاپ کراوه - ت ٨٨٨٣٠

گۆقاری هیوا

ژماره ۳۷ تشرینی یه‌که‌می ۱۹۶۲

هيوآ

گوفاريكي مانگانهى نهده بي كومه لايه تي به

ژماره (۴۷) - تشريني به كهمى ۱۹۶۳

ههر نه بي بنوسن !

- ناكام -

ووتاره كهى ماموستا دعاه ژماره ي پيشوى كوقارى
هيوادا ؛ له جيگاي خويبا بو كه باسيكى واكرنگى روزى هينايه
كورى .
له روزيكي وه كو نه مرودا كه نوسينمان نه ماروه نوسه ره -
كانمان ديارنين و نه نانه ت خوينده واره كانيشمان به شوين چاپه مه ني دا
ناكهرين ؛ خستته روى باسيكى ناوا ؛ زور به جى به . نه وهى له
وتاره كه دا دلم نهى كرى ؛ سهر وتاره كه بو كه نه لى : « نايان نه بي
نوسه ره كانمان بنوسن ؟ » كه نه مه هيچ سى و دو وه هل نا كرى ؛ وه كو
بلى ي - نه رى نه بي نيشتمانمان خوش بوى - وايه . نه هجا نوسه
خوى پيا نه روا ورونى نه كاتدوه كه نوسين فرمانيكي پيويسىتى
سهرشاني نه وان به كه . . . نوسه رن ! به لاي منه وه باشتر نه وه بو
كه دوا ديري وتاره كهى بكر دايه به سهر وتار كه نه لى :
« . . . نوسه ران نه بي بنوسن و هر خوشيان نه زانن چى نه نوسن و

- ۱ -

چون نه نوسن ،

به لى نه مه راسته كه نوسه نه بهى بنوسى ؛ نه بهى له چو نيتى
تريانى روزانهى خوى بدوى ؛ ناله بارى به كاني بخاته روو له هوى نه و
ناله بارى يانهش بگوليته وه و ريگاي چار كردنيشيان بدوزيته وه .
سائيتر نه و نوسه ره نه م فرمانه چون به چى نه هينى خوى نه زانى ؛
به لام به هيچ جورى ريگاي نه وهى نادرىتى كه به بيانوى ريگا نه يون
بيا بهى به هوى ؛ هچور كى « به لكو » و « نه وه كو » به له شيابيت .
قه له مى بشكيني و سه به ريته وه ناو قاوغه كه ي و كروشكه بكا .
بهى كو مان كه لى كاني واديه پيشه وه كه ته نك به نوسه
هه ل نه چنرى و چنكى ناسنى پشكينين وو ها له قور ك و قه له مه كانيان
توند نه كرى كه به ناره جه تى هه ناسه يان بو نه درى ، به لام نه م
روژه رهش و پرر مه ينه تى يانهش وه رزيكى تايبه تين بو به ره هم هينانې ،
چه شنه نه ده بيكى تايبه تى كه له روزانى شينه يى و هيمنايه تى دا
دهست ناداو پى نا كا . . . بو نه وهى پوشكين و چيخوف و دوستوفسكى
و كو كولو كور كى شاكاره كانيان به يننه درى ، سه رده ميكي به سام و
توقينه رى داب و ده ز كاي به سام و توقينه رى قه يسه رى پيوسته ...
جوش سه ندنى سوزه كاني نازم حيكه مت ، زيندانى كى تاريك و
چر مه ترسى نه وهى ... سيبه رى فورس و شان داچه كينه رى چه زره به
جوقه نارى نازى نه توانى وا له « فوجيك » ي نه مه ر بكا كه له قوژبنى
تخير زه مينى كر توخانه دا وشه ي وا داغ بخاته سه ر قاقه زى ناغزه ،
كه بهى به پزيسكى نه و نا كره دوزه خى بهى كواو كوى دا كير

کهرانی بی دامر او سو تو بیان با بردی

نه مانه هیچ کامیکیان به بی تیکهل بون و به شداری له
به سه رهاتی که له که یان و قه و ماوی دورو پشتیان نه یان نه توانی
نهم چه شنه نه ده به مان پیشکش بکن . .

که واته فرمائی نوسر ناشکرایه و نا کوری ، نه بی بنوسی و :
له باری چلو نایه تی که له که ی بدوی ... کورران بو چه شنی نوسینه و
له شیوهی نوسینایه . له روزه کانی سورو به تینی تیکوشانا ، روشو
پیتی به ره می نوسر نه بیته فورقوشمی تواوه ووه و جهر کی دوژمن
هل نه کزینی و نه مه به شیکه له هاو به شی ی نوسر له کوری خه باتی
نازادی دا . . . به پیچه وانهی نه وه ، هه مان نوسر له روزانی خوش و
سه ره خوبی دا که نه نوسی ، وتاره کانی چه پکه گولیکی ره نگین و
بون خوشه نه نریته به رده می تیکوشهرانی سر که وتوی نیشتمان ،
یا له سر کوری شه هیدانی له پیناوی نازادی که لاریز نه کری .

شیرعی نا کرینی هاندان که له روزانی که رده می کیان
به خت کردنا میشکی هونهریکی نیشتمان په روه نهی ده لینی ،
جیاوازه له که ل نه و به ستور کورانی به کیان بزوینده می هه مان
شاعیر له کاتی ناشتی دا بو فلاحیکی نه لی که پارچه زوی به که ی
جوان رازاندوته وه به ره میکی باشی له توتن و لو که و دانه وبله
پیکه پیناوه ، به م بونه به وه چیرو کیکی روداوم بیر که و ته وه له پاره ی
کورینی شیوهی نوسین به پی ی روزو سه رده می جیاواز :

له دواپی به کانی چه رخی نوزده هه ما ، به کی له حکومه ته کانی

ژوروی روزاواي ئه وروپا ، كه واتپوه ژير يازي دا كير كړدني
 بيگانې وه . هيزي دا كير كې ريگاي همموو جوړه هه لسوزانيسي
 سياسي و نه ده بي كرتبو ، نوسين و چاپه مه ني له ژير سانسوريسي
 ئيجكار وردا ئه پشكرا ، نوسه ره كان و هونه رمه نده كان ماوهي هيج
 بلاو كړدنه وه و پيشانداننيكيان نه ئه درايه و ده رفته تي ئه و بيان نه بو
 بانگي نيشتمان بدهن به كوچكې ئه و هيزه جيا جيا يانه ي ولات
 كه دور به ره كي له يه كترې داېري بون و چاو و راوي دوژمن
 نا كو كي به كي خراپي خستېوه ناويانه وه . دلسوزاني ولات كه لي
 جار ته قه لاي بلاو كړدنه وه ي كو قاريك ، پيشانداني چيرو كيكي
 شانويي ، كو بونه وه بيكي نه ده بي و ئه م جوړه شتانه يان نه دا ، به لاي
 سانسور دوژمني دا كير كې هر چوني بي بيانوي له شتيكا نه دوزي-
 به وه و قه ده غه ي ئه كرد .

هه تا روژيك له روژان خاوه ني كه وړه ترين تياتروي شار
 چيرو كي نوسه ريكي به ناو بانگي بوسانسور برد به ناوي د سه ماي
 كولان ، وه كه په سند بكري و له سه رشانو پيشان بدري . ئه فسه ري
 سانسورچي هه فته يي زياتر هه لي سه نكاندو ليكي دا به وه و بيري
 لي كړدنه وه شتيكي ئه و توي تيا نه دي ژباني بو خويان و كه ليكي بو
 ولاته كه ببي . . . هه موي بريتي بو له باسي كولو بازاري كولان
 و خو پيشانداني كولان له ريژه « ئيستيعراز » يكي تيكر ايي دا . ناچار
 برريازي دا قه ي ناكا بكري ! . .

ئاكاداري ي كرانه وه ي شانو به چيرو كي سه ماي كولان

له كهل ناوى نوسهري بلاو كرايهوه ، سى روز پيش كرانهوهى
تيا تر هه مو كورسى به كاني پيشگر كران ، دهسته جياوازه كاني
خه لك چيكاى خويانيان كرت و زور به تامه زروپى چاويان بربه
به ردهى شانو .

موسيقايه كى ناسك بيسرا ، په رده هه لدرايهوه ، دهسته يي
منالو كه و ره كچ هه ربه كه ي به ره نكي جل و ده سه سه ره كاني ده ستيان
به كى له كوله ناسراوه كانيان نه نواند دهه كه وتن ، كوله كان له
پيشا وردو ره نكيان كال بو ، به ره به ره تا نه هات كه و ره تر نه بون و
ره نكيان نه كرايهوه و روشنايي پروه كه ره كان زياتر تيشكى
تى نه كرتن ، موسيقاش به ناوازي كاريكهرى باشر كياى نه كرد
به بهر نه م تابلو نه خشينه دا ... له كاتيكا موسيقا له نه و په ررى
هه نه رى ناوازه شادى به خسه كانيا بوو كوله كان كه رمه ي هه لپه رين و
خوده رختن و ره نك پزانديان بو ... له پرر موسيقا وهستا
وتيشكى كلوپه كان به ره و كزى چون ... كوله كان به ده م لرفه ي
ره شه بايكي به تيني روخينه ره وه كه وتنه له رزين و هه لومرين ...
نه وه نده ي بلي ي يه ك و دو ، هه ست و جوله له سه رشانو نه مار
زياني تيا وهستا ...

نه و سالونه به رينه ي له سه شامات جمه ي سه هات و يه ك
كورسى خاليش نه ما بووه ، له و كاته دا نه ت و ت زينده و رى تيا نيه و
چولو هوله ... دانيشتوان هه ناسه يان له خويان برى بو ، ورته يان
ليوه نه نه هات .. نه يان زاني شانو به سه ره اتى ولاته كه يان نه خاته

به رچاو ؛ چاومزوانی نه نجامی چیرو که که بون . . .

ماتی و تاریک و لیل ، دقیقه بیک زیباتری خایاند . له پرد
نوزه بیک ته لی که مانیک بیسراو له ولاره به کی له کوله سوره
نالکان جولایه وه له ولاتر کولیک زهرد توزی بزوت و له دور تره وه
شینیک . . نوزه کی که مانچه بو به چیه و تا نه هات ناوازه که ی
ناشکراتر نه بو . . . ره شه با هیشتا هر له لرفه و لوره ی خوی
نه که و تبو . . کولی سور ته کانیکی دا که و ته سه ری و به لاره ولاره وه
خوی که یانده ژور سه ری کولی زهرد ، په لاماری داو رالستی
کرده وه ، دستیان کرده ملی به که و به جوته چونه لای کولی شین
نه ویشیان هلساند . . . که ران به سه ره نکه کانی ترا راستیان
کردنه وه و دستیان له بالای به کتر نالاند . . . له که ل نه م
جولانه ره به ش موسیقا دهنگی لی نه ل نه بری و به ره به ره روونای
زیادی نه کرد . . . کاتی جوش و زرمه ی موسیقا که یشته وه
دوخی جاران و پرشنگی پروه که ره کان سه رشانوی کرد به نیوه رو ،
دانشتوان به سه سه ورمانیکه وه بینیان که شیوه ی ری زبونی
که له کان ؛ نالایکی که وره ی نیشتمانی له سه رشانو دروست کرده .
دوا به دوا ی نه ره موسیقاش ناوازه که ی گوری و کردی به مارشی
نیشتمانی .

بینه ره کان وها سه ر خوشی نه م دیمه نه بون و جوشیان سه ند
که هیچ هوشی دهره و بیان نه ما . . تیکرا هلسانه سه ری و وردو
درشت له که ل موسیقا که دا دهنگیان هه لبرری به سرودی نیشتمانی .

نیترا راستی و چه پی و خوارو ژور باووشیان کرد به به کا .
گرمه ی چه پله و نر که ی سرودی دانیشتوانی تیاتر
سه رنجی نوبه چی دوژمن و زیبوازی شه قامه کانی را کیشا . . دوژمن
که دته خوی و خه لک که له که ی کرد . . به لام تازه کار له کار
تراز ابو .

سه ییر که رانی تیاتر دست له ناوده ستاو دم به سروده وه
وه گو تمپه سه ربازیک به ره و کوری شهر باژوی که یشتنه سه ر
شه قامه کان ؛ دسته ی یاری که رانی شانوو تمپه موسیقاش له که لیانا .
خه لی شارینس که نه مه یان دی نه م لاولایان لی کرتن و له که لیانا
دهستیان دایه . . دوژمن که و ته په له قازمو ته قه ی کویرانه به لام
بی سود بو ؛ نه و نا کره ی له تیاتر هه لگیرسابو له وانه نه بو به م
پروشه یه دامر کیته وه . . دانهمر کایه وه هه تا دوژمنی کرد به قه قنه ی
و نیشتمان رزگاری بو .

مه به ستم له گیرانه وه ی نه م چیرو که روداوه شه وه یه که
نوسین نابی بو مستینری ؛ به لام هه ر روژه چه شنه نوسینیک پیوسته . .
نه م چیرو کی « سه مای کولان » ه که هه راییکی وای هه لگیرساند
له روزانی هیمنی و ناسایی دا یا بایه خی نه شه بو یا به پارچه ییکی
نه ده بی ره مزی ی ساده نه ژمیر راو بیده ننگ نه هات و نه روی و که سیش
باسی نه شه کرد .

که واتنه دوزینه وه ی بابته ؛ وانا « چی بنوسین و چون
بنوسین » به دست نوسه ره و به سته به نارزوی خویه تی

به لام راستی « ئایا بنوسین یا نه نوسین ؟ » بی جی به و ماوه ی
تادری . . . ئه و نوسه ره ی له شینه بی دا ئه نوسی و له ته نگانه دا
قه له مه که ی ئه شارینه وه ؛ جگه له . . . ترسه نوک ! ناویکی تری
کومان نابهم لی ی بوه شیته وه .

بنوسن ؛ ههر بنوسن . . چون ئه نوسن خوتان ئه یزان و
چی ئه نوسن خوینده وار ئه یزان و نرخ ی بو دا ئه نی . . ههر بنوسن

ئاوات

نووسینی : هومه ر

هیزی که خه مه ره و تینمه و تروسکاییکه ریگه ی راست دهست
تیشان ئه کا . . سوزیکه سکالای دهرونی پی ده ر ئه بریت مژده ی
ژیا نیکی بهختیاری و کامه رانی به . دهروازه ی دوا روژیکی پر ناشتی و
سهه بهستی . بی چه وسانه وه . . پی برسی کردن . . بی چه ره سهه ری و
ئاره ق رشتنی خورایی . . ئاواتی گشت مروقیکی ره شو و رووت و
ئاواره و ره نجبر او . . ئه وانیه ئه یکه ن و به ره مه که ی ناخون و
هاوه ی توزی پشو و دانیمان نی به ، ئاواتی یانه چونکه ئه یانه وی
به کامی به ره مه می شان و بازووی خویان بگه ن . . تیر بن . . بژین . .
نه چه وسینرینه وه و زوریان لی نه کری . . دهست خه رو نه کرین . .
ئاواتیانه بی شپرزیه ی و بی کول دان بوی ئه چمین و ههر گین هه یچ
هیزی ناتوانی تاسه ری یان لی بگری . . چونکه ئاواتیانه و له
کلینه ی چاویانا پهروه رده ی ئه که ن و پاسه وان ی ئه که ن . . تادیته دی .

نامه بيك له شه تره وه

كهريم شاره زا

ههر چه نده نيرهش خاكي دوستانه
چهره گهي خه بات و جبي سهر به ستانه
به لام خوم نيره و گيانم له لاتان
ئه سوور رينه وه وهك مه ليكي جوان
به سهر قه نديلو هه ييه سو لئانت
به ناو ديمه ني باخ و ره زانت !
ئه مژي پاكيه ني لاله زارانت
بون نهكا بوني گولو ره يچانت
تا تير تير نه بي له گولزارانت
له سر وهي نه رمي ناو نيزارانت
شادو مه ست نه بي به خوشي خاكت
به مه ي ناوتنگي گولشه ني پاكت !
زوو زوو بوي نهكا گه شتي له ناكاو
خي را له ماوه ي جوله ي نيگاي چاو
وهك گه شته گاني يوري گه گارين ،
چيرمان تيتوف و كولونيل گلين .

منالیک !

به پینووسی : فکتور هو گو

وهرگیری له فارسیه وه :

ووردی

سهر بازه درنده کانی تور کبی عوسمانی بهم ناوهدا تی په زری
بوون . هه موو لایه ک ویران و تیک دراو بوو ، بی هستی و هیمنایی
بالی کیشاپوو به سهر هه موو لایه کدا .

(کیو) ئه و درو که جوانه ی که روزی له روزان ئه و
خوراک و خواردنه وه باش باشانه ی تیا دروست ئه کرا سهر تاپا بوته
یه ک پارچه بهردی زره شی بی سوود .

(کیو) ئه و شاره خنجیلانه ی که به دارستانی میوه و
تهلارو کوشکی رازاوه داپوشرا بوو ، وه له سهر که ناری ده ریا
وینه یان له ناو ئاوی شین ئه دیترا بوته شاری خاموشان .

شewan و روزی جهژنان تا کوو به یانی شایی و ههل پهر کی و
گورانی کچانی شه نگه و شوخ - شان به شانی لاوان هه ر بهر ده وام
بوو ، به لام ئیستی دیوی تاریکی و خهم ئه ستم چه نکالی خویناوی
خوی له ملی دانیشتوانی توند کردوه و هستی لی بر ریون ، بویه
شیتی گیان له بهر له ناوهدا جووله ناکات و هستی مروقی
لی نایه ! .

له ژیر سایه‌ی دیواره ره شه‌کان که به دوو کله و هیس
 سواغ دراون منالیکه یونانی چاوشین و پی‌خاووس دانیشته‌وه و
 سه‌ری بیچاره‌یی و خه‌م باری له ناو یه‌خه‌ی خوی ناوه ...
 ئه‌ومناله ته‌نیا تا که کولیک نه‌بی که به‌زیندوو‌یی ماوه‌ته‌وه
 له ناو ئه‌و درو که یه‌دا هیج هاوری و خه‌م ره‌وینه‌ک شک ناباته ...
 منیش له سه‌رخو‌لی‌ی نزیک بوومه‌وه و پیم ووت : « ئه‌ی
 منالی خوشه‌ویستم تو چیت ئه‌ویت ؟ بو نه‌هیشتنی فرمیسکی
 خوینین له پیلوی چاوه شینه ئاسمانیه‌کانت چه‌شتی پیویسته
 پیم بلی ؟ »

« بو ئه‌وه کله جیکه‌ی سیلاوی باران و هه‌وره تریشته‌ی
 فرمیسک له‌چاوه که شه‌کانت تروسکه‌ی شادی و باری بدره‌وشیته‌وه
 چیم لی‌داوا ئه‌که‌یت که بیکه‌م ؟ »

« روله‌ی شیرینم چیت لیم ئه‌ویت ؟ بو ئه‌وه ئه‌و قره‌ زیرزینه
 په‌ریشانه‌ت که ئه‌لی‌ی ته‌لی ئالتونه‌و وینه‌ی زولفی شه‌نگه‌بی‌نازدار
 به‌سه‌ر کولمه‌کانت‌دا په‌خشانه‌ بی‌ریک خراوی و شانه‌، پیم نالی‌ی
 چی‌بکه‌م تا ئه‌و خه‌رمانه‌ ریک بخزی و به‌چه‌شهی دانه‌ی له‌علو
 شه‌و چراغ به‌سه‌ر گونه‌ی ره‌نگینت‌دا بی‌ته‌خواره‌وه ؟ »

« ئایا ئه‌و کوله‌ شه‌نگه‌ کله که ناری ئه‌و سه‌نگه‌رانه
 دارواوه بوت بچینم ئه‌توانی له ئاسمانی ژبانته‌دا هه‌وری ماتمه‌و
 ئه‌ندولا بیات و یادی روژه به‌شه‌کانت له میشکا دوور خاته‌وه ؟ »
 « ئایا ئه‌و گهر میوه‌ی ئه‌و دارانه‌ت بو لی‌بکه‌مه‌وه و »

دانه په کيان بخوی دلی زامارت تیمار نهکات یان نه ؟
یان نه کهر بللیکی جوان و خوش ئاوازی وات بو بگرم
که دهنگی له دهنگو ئاوازی نهی وه عودو تار خوش تریبی له
سهر لیوتا زهره خه ندهک نه بینم یان نه ؟

« منالی خوشه ویستم چیت نهوی ؟ کول یان میوه ؟ یا نهو
بلبله خوش ئاوازه پهر ره نگیته ؟ بیم بلی وه لامم بده ره وه ! »
مناله یونانیه که پاش نهو هموو قسانم ، بهخه جباری سهری
هله بیری وه چاوه پرر له خمه جوانه کانی تی بریم له سهر خو
ووتی :

« من هیچیانم ناوی نه کهر نه توانی کواللهو بارو و تم بدهری
هیکه به دهری من ناخوا !!! »

بسته‌های جو و تیار

« عثمان شار بازیری »

له نیر تیشکی روژیت نه‌رین
هموو خرم و خویش و براین
بو ئامانجیک هموو نه‌چین
هر چند خانو ره همزه جیان

ساكه واته پيکه وه گشت
وه رن پشتی به کتر بگرين
گه و ره و بچووک و ورده و درشت
بو و ناوانه به رزه بگرين !!

☆ ☆ ☆

با نه هيلين ناگری شهر
له جيهانا به ر بيته وه
به سووتن چي له وو شك و تهر !
شارستاني کوير بيته وه .

☆ ☆ ☆

تهی داس به دهس بده پاکو
له پاوه نی چه سانه وه
به ری ره نجت بکه مه لو
ته وسا خوشه چه سانه وه !!

☆ ☆ ☆

تهی (هيز فروش) بازوو ناس
نانت به خوین په پيدا نه که ی
ترست نی به ههلت واسن
بو باوه شی مه رس رانه که ی !!

☆ ☆ ☆

دهمی پاچی تیکوشانت
بده نه کیوی زور داری
به عاره ق و ره نجی شانت ،
راده پووشی سه م کاری ؟

-۱۳-

کاتی گورزی داخو سته م
لاجوو له سر بهرهی هزار،
نهوسا سرجه م هموو عالم
نهژین سر بهستو بهختیار!

☆ ☆ ☆

نهوسا پیکي خوشی و شادی
نه خوینه وه به کامی دل
هموو نهژین به نازادی
تهرمی دلی نه خینه گل!!

☆ ☆ ☆

نای که خوشه له ژيانا
تیکرا بژین. وه کو برا
(زور) نه مینی له جیهانا
شادی هل بی وه کوو چرا .
نای که خوشه ناغام نه بی
ناغای که شیش نهیم به لام
ژینم زانو ناکام نه بی
نهوسا راسته که بی - به لام -

☆ ☆ ☆

وازایه لهی زه تگی پیشه تک
نهم زه مینهی خسته له رزه !!
نیمه دژین به ههراو جه تک
(به هشت) نیمرو سر رووی نه رزه

— — —

بو خوشه و یسته کهم

سالار نه مین : سلیمانی

ههست و هوش و هه موو دلو دهر و ونم واله پالتاو ئا کاداری
توی خوشه و یست نه کات ... ! هه رچه ند توی به ریز ، توی هیوای
دوار و ژم نیستا لیم دوریت به لام هه موو ئامانجم نه ویه که بگه مه
نه و تروسکایی یه ی که له دور و هه لیم دیاره وه زور به چا کی نه زانم
که نه و هه شوقی توی خوشه و یسته . . . ! به لی ئامانجم نه ویه که
بگه مه تو چونکه بی تو وه بیان دووری تو وه بیان کوی نه دانم
به گه یشتنی تو هه رده بیته هوی تاریک بونی ژیانم ! نه بیته هوی
ناخوشی کوزه رانم ، نه بیته هوی دل ته نکیم له م جیهاندها . . . !
به راستی تو چرایه کی روون که ره و هوی ژیانی هه موو که سیکی
له جیهاندها ؛ بویه هه رچی نه بینم وه من په ریشانه بو گه یشتن
به تو هه موو زور به په روشه وه هه زل نه دن بو نه و هیوایه ی من
هه مه . . . ! که و ابوو توی خوشه و یستی هه مووان ، چرایه کی
روون که ره و هوی ، هه ر که سیکی توی ده ست گیر بییت هه موو ژیانی
پرر نه بییت له خوشی و شادمانی . هه ر له بهر نه ویه منیش هوشم لای
خوم نه ماوه به بینینی تروسکه ی پرشنکداری تو نه و پرشنکه ی
که نه چیه چاوی هه موو نه وانیه که له توی خوشه و یست دورن
وه و امنیش ژیانی خومم خستوته سه ر ده ستم و به ره و رووی تو دیم ،
بو نه و هوی له ژیر سایه ی توی خوشه و یسدا بژیم و رزگارم بییت له
ناخوشی ژیان . . . !

ئەى خوشەويستە كەم
 ھەزارەھا لە ريگەى گەيشتن بەتو خسويان دانان...
 ھەزارەھا بە ھيوای گەيشتن بەتو سەريان ناپەوہ... ھەزارەھا
 بەھوى تووہ تووشى تەنگ و چەلەمە بوون...!
 بەلام بىر يارىكە و داومە تا دواھە ناسەى ژيانم ئەبىت بەرە و
 پىرت بىم بو ئەوہى بىگەمى . و ئە كەر نەشت گەمى ئەوا ژيانم
 ناوى چونكە كيانە كەم... ژيان بى تو نەبوونى باشترە...!!

لەم لاو لەولا

* لىژنەى ئەدەبى كوردو نووسەرە كوردەكان لە يە كىيەتى
 ئەدىبىانى عىراق دا كۆبوونەوہ و بە كەرمى لە گىرو گىرقتەكانى
 ئىستای ئەدەبى كورد دوہان وە لەم بارەيەوہ راپۆرىكى دوور و
 درىژيان نامادە كرد كە ئەئەيدەن پەدەستەى ھەلسورنەرى يە كىيەتى
 وە تىايا باسى ھەموو قوناغەكانى ئەدەبى كوردو نووسەر و بوژان و
 بەرھەمەكانيان كردوہ ، لە تەك باسى گىرو گىرقت و بارى ئىستای
 ئەدەب لە كوردستان دا . وەرەنگى ئەم راپۆرە لە گوڤارى
 - الادىب العراقى - بەعەرەبى بلاوبكرىتەوہ .
 * كتيبيك بەناوى (مىژووى كويە) وە لە نووسىنى
 ماموستا طاهر ئەحمەد حويزى لە ژىر چاپدايە و نزيكەى ۱۵۰
 لايرە ئەبى .

هه والی نه ته وه گهت بزانه

دوكتور نورالدين زازا باسى
چه وساندندنه وهى كورده كان نه كا
له لايه ن عبدالناصره وه (له سه ردمى
يه كيه تى مىسرو سوور يادا ۳۳
كورد دران به داد گاي سوپايى و
۵۰۰۰ كورد به كيش كران بو لى
پرسين و له گهل كو لينه وه - كورده كان
هه لاتن له ترسى مهرگ نهك
۳۵۰۰۰ يان هاتن بو جزيره)

روژنامهى (الصدى العام) ي سوور يه يى له ژماره ۳۲ ي
۱۹۶۲/۸/۱۹ دا به ناو و نيشانى سه ره وه ئهم ووتاره ي بلاو كرده وه :
ئهم به يانه ي خواره وه مان له دوكتور نورالدين زازا وه
بو هاتو وه :

له لاپه ره ي پينجه مى ژماره ۲۸ ي روژنامه ي (الصدى العام) دا
ماموستا (شريف الراس) ليكولينه وه به كى روژنامه نووسانه ي
بلاو كرده وه ته وه ؛ و توويه تيا دا : « له باره ي بزواندنه وه ي
ده ماري (شوعووبى) يشه وه تكامان له كونه په رسته كانى روژنامه ي
(البعث) نه وه يه بكه رينه وه سه ر ئهو ليسته و به لكانه ي پيوسته

بگهرینهوه سهریان بو نهوهی پاشان چپروکی نهو دهیان هزاره کوردهمان بو بگهرنهوه که عبدالناصر ده رگای سنووری روژولاتو سهروهه مانی بو خستنه سه ر پشت تا نهوه ندهی نهما زال بین به سه ره گهزی عه ره بدا له جزیره ، وه قسه مان بو بکه ن له باره ی راستی نهو ۳۵/۰۰۰ کورده وه که له یه ک ههفته دا هاتنه قامیشلی له تاخرو ئوخری سالی ۱۹۵۹دا . ههروه ها چپروکی مه باحیتی یه کی گهروه ی میسریمان بو باس بکه ن که یه کی ک بوو له وه زیره کانی عبدالناصر چوووه جزیره یه ک ههفته لهوی مایه وه و په یمانیکی نیهانی ی له گه ل عبدالناصر کرد ، کو توپر پاش نهوه شورشی کورده کانی عراق هه لگیرسا ، وه پاش نه مه با باسی نهو به نده مان بو بکه ن که له م په یمانه دا هه یه و به ئاشکرا ئه لی : کوماری یه ک گرتووی عه ره ب رازی یه به وه که کورده کان نیشتمانیکی نه ته وه بی بو خویان دروست بکه ن له و ناوچانه دا ، وه با باسی نهو خاکی عه ره به ی عراق و سووریا شمانه بو بکه ن که عبدالناصر نه بوو بی به خشی به کورده کان . دوایی هات .

جا ، بو یادگارو میژوو منیش ئه لیم :

چه وساند نه وه ی کورده کان له لایه ن ناصر وه

نه م گیتی یه ئاده میزادیکی تیانی یه نه زانی نوبه ره ی ئیش و کاری ناصر پاش مور کردنی په یمانی یه کیه تی ی میسرو سووریا چه وساند نه وه ی کورده سووریا بی به کان و هه لگرتنی درووشمی کومان لی کراو بوو چونکه نه ی ئه ویرا هیرش به ریته سه ره

کوردەکان مەگەر بە هەلگرتنی دوشمی (شیوووعیەت و شوعووبیەت) . مۆتەھەم کردنی خەلک بە شیوووعیەتی هەمیشە خووی حو کوومەتە ئیمپریالیستی و کۆنەپەرستەکان بـووو تا بلوووبەك بوو هەلیان واسیوو بو بەر بەرەکانی کردنی هەر جـوولانەووێه کی نیشمانی و ئازاد خوا ، بویش عبدالناصر کوردەکانی مۆتەھەم کرد بە شیوووعیەت و بە دروندانە تیزین شیوو ئازارو سزای دان و زورترین ژمارەیی لە توانادا بووی لە ئەفسەر و ئەفسەر ریزەکانی کورد لە سوپا دەر کرد کە هەموو کەس باوەری بە رەوشت و سروشت و قارەمانەتیان هەبوو ، وە بەناشیرین ترین شیوو پەت پەتی پی کردن ، ئەنجامی ئەوێش ئەو بوو هەزاران لاوی کورد لە ناوچە کورد نشینەکانی سووریوو هەلاتن لە ترسی مەرگ و بو دەس خستنی ئازادی .

کارەساتەکانی کوردی، عیراق و سووریا

پاش شورشی ١٤ی تەمووزی عیراق کە شیووێ ئیمپریالیزمی بەد فەسالی لە کولی گەلی عیراق هەلگرت بە کوردو عەرەبیوو لە ئەنجامی شورشە خویناوی بە پر قارەمانەتی یەکانی ئەو گەلەدا بەرامبەر بە پاشایەتی و ئیمپریالیزمی بەریتانیا ، وە بەهاوکاری و پشتی یەك گرتنی هەموو تاقمە نیشتمان یەرۆرەکانی کوردو عەرەب ، بەلی پاش ئەم شورشە دروشمی شوعووبیەت ناوبانگی دەر کردو روژ لە روژ زیاتر بە شیووێه کی فیلی هاتوانەتر بەرز ئە کرایوو لە سووریا دا . پاش شورشی عیراق شتیکی زور لە جی

خوی بوو بهندی سیهمی دهستووری وهختی عیراق
به ئاشکرا بلی :

د قهواره‌ی عیراق له سه‌ربنچینه‌ی هاوکاری‌ی نیوانی هموو
هاونیشتمانان دانراوه به ریز کرتن له مافه‌کانیان و پاراستنی
سه‌ربه‌ستی‌یه‌کانیان ، وه عه‌ره‌بو و کورد به هاوبه‌ش دانه‌نرین لهم
نیشتمان‌ه‌دا وه ئهم دهستووره پی له مافه‌نیشتمانی‌یه‌کانیان نه‌نی .
دوایی‌هات . ئهم به‌نده‌ی دهستووری عیراق به‌س بوو بو تاقمه
کونه په‌رسته‌کان و ئه‌وانه‌ی تابینه‌قافه‌یان چه‌قیوه له‌کونه‌په‌رستی و
نوکه‌رایه‌تی ئیمپریالیزمدا که ئه‌وه‌نده‌ی تر دروشمی
شوعووبی‌یه‌ت هه‌لکرن و ئاگری خوش‌که‌ن و له‌دوو‌رو له‌نزیکه‌وه
باسی مه‌ترسی‌یه‌کی ساخته‌بکه‌ن که گوایه‌هاتووه‌ته‌ری
عه‌ره‌بایه‌تی عیراق . به‌ریکه‌وتیش نه‌بوو له‌که‌ل ئهمه‌دا
هیرشیک‌ی فی‌لی‌هاتووانه‌ده‌س پی‌بگری له‌لایهن که‌ره‌ناکانی
قاهیره‌و ئیسکه‌کانیه‌وه‌و له‌لایهن روزنامه‌به‌گری گیزاوه‌کانی
لوبناوه‌نه .

له‌وده‌مه‌دا گورج پیلانه‌که‌ی مووسل رووی‌دا که‌له‌نه‌نجامیا
خوین‌وه‌ک ئاوی که‌رماو لیشاوی کردو پاکترین و به‌شهره‌ف
ترین‌ره‌که‌زی عه‌ره‌بو و کوردی گرتاوه ، وه بیرلی‌که‌ره‌وه‌و
ریک‌خه‌ره‌که‌ی سیاده‌تی جمال عبدالناصری له‌په‌ت ده‌رچوو‌بوو .
هموو‌که‌س له‌ریگای ئیستکه‌ی رادیوی قاهیره‌و صوت‌العرب و
روزنامه‌کانی هیسرو روزنامه‌ناصری‌یه‌کانی لوبناوه‌وه‌ ئه‌زانی که

کوردەکان چ دەوریکیان کیرا له پووچهل کردنی ئەو پیلانەى
 ناصردا که خەلکیکی زوری عیراقی تیادا بە کوشت چوو ،
 وه بووبه مهینهت و دەردو بەلابو کوردەکانی سووریاش بە جوریک
 کار گەیشته رادهیهك ماموستا مهباحیثییهکان که بهتایبەتی نیرا
 بوون بو سووک کردنی مناله بچکوله کوردەکان ئەو مناله نهیان
 ئەنایه بهر دارو فەلاقه ئەگەر به زمانه کوردییه کهی خویان
 قسهیان بکردایه i

هه‌لگیرساندنی ئاگری کینه

خەلك هەر گیز ئەوهیان له بیرناچیتهوه که عبدالناصر
 به دەستی خوی و به هوی مه‌باحیثییه قاره‌مانه‌کانی نو کهری ئەی
 کرد که ئەهات کینه و بیزاری دروست ئە کرد له دلی خەلکدا
 بهرامبه‌ر به کوردەکان ، وه شهری ره کهز پهستی و نه‌ته‌وهی
 ئەنایه‌وه بو ئەوهی ئاگری جه‌نگیکی خومالی هه‌لگیرسینی له
 نیوانی کوردەکان و عه‌ره‌به‌کاندا که دیاره ئەنجامی چه‌ند ناخوش
 ئەبوو هەر بو ئەوهی خو کمی سته‌مکارانه‌و داگیر که‌رانه‌ی خوی
 به‌رده‌وام بی . ئەگەر وریایی و بورده‌باری و تی که‌یشتنی میلله‌تی
 سووریا نه‌بوایه له وانه‌بوو خو کمی ئەم زورداره زیاتر بخایه‌نی .
 من ئەلیم ئەگەر وریایی کوردەکانی سووریا نه‌بوایه‌و ئا‌کادار
 نه‌بوونایه له نیازی راسته‌قینه‌و شیوه‌ی دروندانه‌ی ئەم سته‌مکاره
 ئەی توانی ئەو پیلانەى داینابوو به‌ ئاشکرا جی به‌جی بکا ،
 مه‌به‌ستیشی له‌وپیلانە‌ ئەوه‌بوو کوردەکان وابخاته پیش‌چاو که‌دوژمنی

یه کیه تی میسرو سووریان پاش شهوهی زوربهی کاربه دهستو
ئهفسهرو ئهفسه ریزه کورده کانی لهئیش دهر کرد ، وه بهشیوهیه کی
دروندانه ئهی ترساندن و ئازارو سزای ئه دان . ئهوه بوم سه دان
لاوی به کیش کرد بو سهردا به کانی مه باحیث و بهندیخانهی مه ززه
به بی گوناوه به بی توهمهت .

له گهل کولینهوه و مهحکهمه کردن

له ۰۰۰ره کورد که به کیش کران بو (له گهل کولینهوه و)
سزادان زیاتر له ۳۲ کهسیان دران به دادگا به توهمه تی
(دامه زرانندی دهوله تیکی کورد) . ئه و کوردانهی که ئه بران
بو (له گهل کولینهوه) سزایه کی زور ئه دران تا پی له وه بنین گوایه
ویستوو یانه دهوله تیکی کورد دامه زرینن که ئه وهش له میشکی
خویدا نه بی له هیچ کویدا نه بوه ، وه ئه یویست له م ریگایه وه
وایان به خه لک بناسینی که گوایه دوژمنی یه کیه تی یه ته وهی
عه ره بن . مایه ی سه به رزی یه بوم هن . ئه و که سه بووم له پیش ئه و
لاوانه وه وه ستام بو ئه وه ی پیکه وه په رده هه لمالین له رووی ئه و
حو که دیکتاتوری یه و به به لگه ی راست ئه و ره که ز په رستی یانه
ده برین که به رامبه ر به روله کانه گه لی کوردی سووریا ئه کران .
هه روه ها مایه ی سه به رزی یشمه که پاش راپه رینه پیروزه که ی
۸ ی ئه یلوول به هیزترین دیاری کراوه کانی پار له مان بم له ناوچه ی
چیزیره و دیسانه وه بگریمه وه له چه رخیکا که شه وه ی
دیکتاتوریه تی تیا لاچوو به سه ر که لی که له وه ، ئه و دیکتاتوریه ته ی

که له ژيانا هيچ نافامي جگه لوه که له سر په پيره وى (کهرت-
کهرتيان کهو خو کميان که) بروا به ريوه ، به لام هر گيز کهلى
قارمانى سوور يامان سهرى بو شور نه کرده .

کار به ده سته ناصرى په کان

مايهى شهره فو سهر به رزى په بوخومو هه لبريره کانم تووشى
لى دان و نازاردان و په تپه تى پى کردن بپين له سهر ده سته
کار به ده سته ناصرى په کاندا که هه تا ئيستاش نازاوه و ره گه ز په رسته
نه نينه وه له به شى سهره وهى سوور يادا .

مايهى شهره فو سهر به رزى په بوخومو هه موو روله
به شهره فو کاني گه لى سوور يا له ناوچه سى جزيره به کوردو
عهره بيانه وه ، جى نيشينه کانم له ناوچه کاني ده نگه دان بکرينه
ده وه و صدر که سيان بدرين به داد گاي ناسايشى ده و لغت ده
قاميشلمى به ده سته ناصرى په کان که هيشتا کاروبارى به ريوه بردنى
ناوچه که يان به ده سته . به رده و امى مانه وهى نهو ناصرى يانه له
ئيش و کارى به ريوه به رايه تى دا هويه کى گه و رهى نازاوه نانه وه
له نيوانى عهره بو کورده کاندا وه مايهى دلپيس بوونيانه له يه که .
بويه ئيستاش هيرشى گرتن و نازاردان به رده و امه بو سهر کورده کان
وه که بلى جى جزيره هيشتا له ژير خو کمى عبدالناصر دابى
به پيچه وانهى ناوچه کاني تری سوور ياووه . من کار به ده سته
سهره وه م ناگدار کرد له م و يادداشتيکى رسميم دانى له باره ي

ئەو دەردو مەینەتەنەووە کە کوردەکان ئیستاش ئەهی چێژن لە سەر
دەستی خو کەمدارانی ناوچەیی سەرەووی سووریادا .

رولەیی یەك نیشتمانین

برای شیرینم ماموستا شریف الراس !

واتو ئەوەت خویندەووە کە من بە کورتی بوم نووسیت
لەبارەیی کارەساتی کوردەکانی سووریاووە کە لە گەل توو هەموو
رولەکانی گەلی سووریادا ژیانیککی هیدی و ئارامیان هەبوو بەرلەو
یە کیهتی یە ساختە یە کە بو لە ناو بردنی یاسای پارلەمانی و
دیموکراتی سووریا کرا کە سووریا لە ژێر سایدای حسابووەو
هەلی چون یە کی هەلخستبوو بو هەموو هاو نیشتمانان بە کەما-
یەتی یە کوردە کەشیانەووە . ئەو روژە میللهتی سووریا یان ژیانیککی
بەرزو پیشکەوتووی رائە بوارد ، وە جیاوازی خستنی ئە ئەدی
بە هوی رە گەزو نەتەرەو ئاینیەووە .

کاک شریف تو خوت ئەزانی ئازادی نە بەرلەمان دروستی
کردووەو نەفەرماندار بە لکو شتیکیکە لە ئاودەروونی هەر
هاو نیشتمانیکدا بە بی کوی دانەنەتەووی و شیووی بیر کردنەووی و
وریگای ئیش کردنی . ئازادی خوا دایناوە لە سەرەتارەو هەموو
ئاین و نەریتیکی پی یان لی ناوەو بە مافی سروشت کردی هەموو
ئادەمیزادیکیان داناوەو ریگای ئەو یان نەداوە کەس دەس
دریزی بکاتە سەری .

- ماویەتی -

هيو

كوڤاريكي مانگانهى نه ده بى، انستى به

ژماره (٣٧) تشرى به گه ١٩٦٢

خاوهن ئيمتياز :

پانهى سهركهوتنى كوردان

ناوونيشانى هيو

بغداد - نادى الارتقاوالكردى

بناوين ١٦-٢١ ك ١٧

ناپورته بهم ناوونيشانه نه نيرلى

بغداد - ساحة السباع ، السيد عبد على محمد على

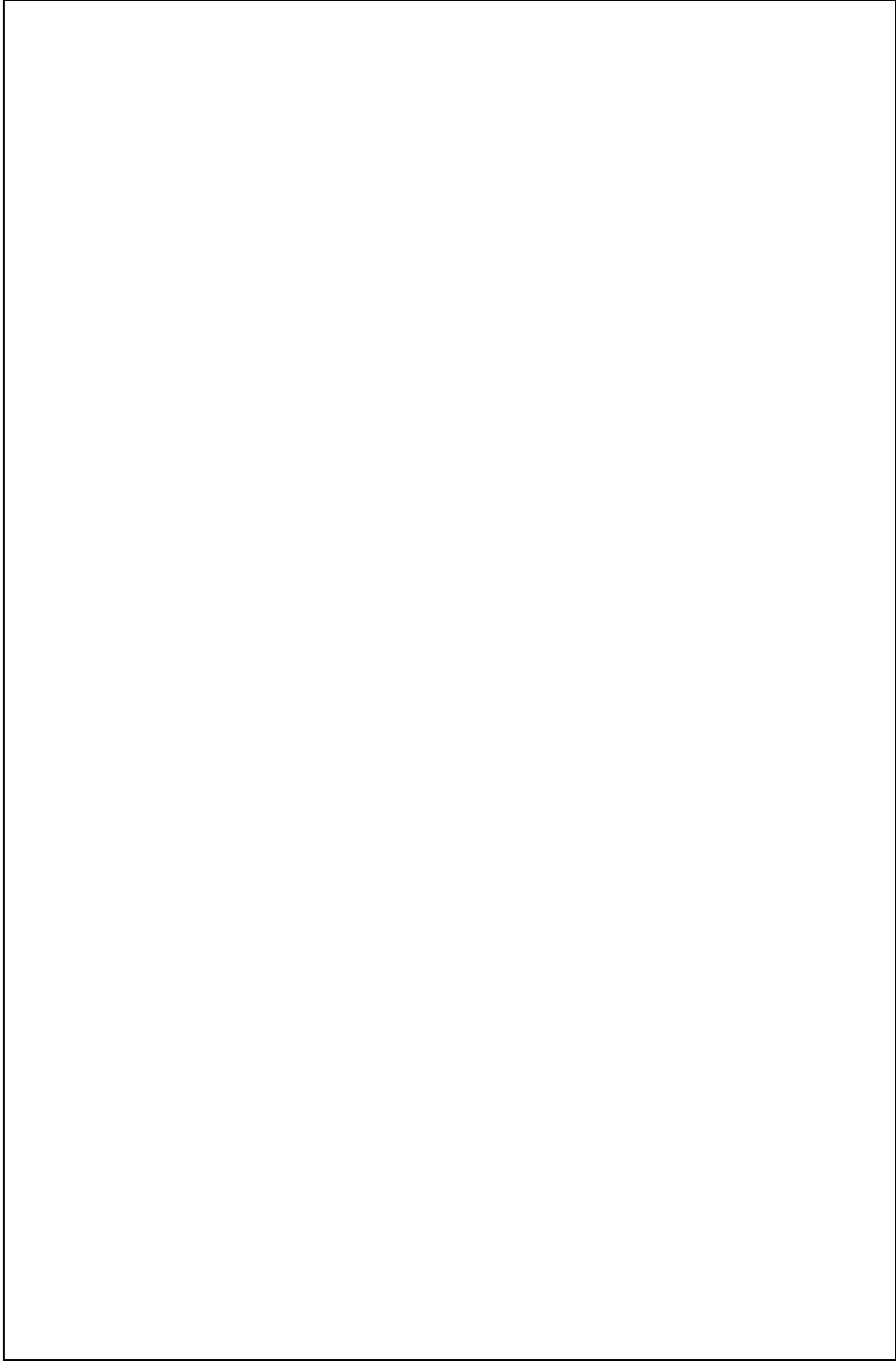
ترخى ٥٠ قله

چاپخانهى (الوفا) ت - ٨٨٨٢٠

گۆقاری هیوا

ژماره ۳۸ سائی ۶ شویاتی ۱۹۶۳

ھيوا

گۇفارىكى مانگانەي ئەدەبىي كۆمەلەيەتە

ژمارە (۲۸) سالى (۶) شوباتى ۱۹۶۳

«ھيوا» و «گوران»

ھيوا ، ئەو گۇفاره كوردىيەي يانەي سەرکەوتنى كوردان .
كە ھەمىشە مەشخەلى ئەدەبىي نەتەوايەتەي كورد بوو ، بۇ بەرز
كردنەوئەي پلەي ئەو ئەدەبەو دەولەمەندکردنى و ، ژباندنەوئەي يادى
ھەلکەوتوئەوگانى ھەولى داوئەو خزمەتەي کردوئە ، بە پۈيۈستى سەرشانى
خۆي ئەزانى لەم ژۇژانەدا كە جىپانى ئەدەبىي كورد تاراي ژەشى بۇ كۆچى
دوايى «گوران» ى ھەلکەوتوئەو بلىمەت پۈشيوئە ، بە تەرخان کردنى
ئەم ژمارەيەي بۇ يادى ئەو شاعىرە نەمرەو ئەو تىكۆشەرە كۆل نەدەرەي
زىنگى ئاشتى و تازادى ، بەشدارى بىكالە زانىنى قەدرى و بەرچاوهيئانەوئەي
خزمەتەيدا بۇ زمار . ئەدەبىي نەتەوئەكەي و بۇ ئامانجە پىرۆزەكانى تىكزاي
مرۇئايەتەي .

«ھيوا» بەم بۇنەيەوئە ئەيەوئە ئەوئەش ژابگەيەننى كە وئە نەبىن بە
دەرد کردنى تەنھا ئەم ژمارەيە جىسابى «گوران» و ئەدەبىي كورد تەولو
بىن ، ھەر كەس بە خۇيدا ئەپەرمىن با وتارو ئىكۆلئەوئە لە بابەت
«گوران» ەوئە بنووسى ، ئەم گۇفارش ھەمىشە ئامادە ئەبىن بۇ

گوران

له چەند دیریكا

- * ناوی عبدالله بەگی کوژی سلیمان بەکی کانی فارسی بە .
- * له ۱۹۰۴ دا له هەلەبجە هاتوووە ته دنیاوە .
- * له حوجرە ی فەقێ و قوتابخانە ی سەرەتایی هەلەبجە دا خویندوو بە تە ی و ، پاشان چوووە ته کەرکوک بۆ خویندن .
- * له ۱۹۲۵ دا بوو بە مامۆستای قوتابخانە ی سەرەتایی .
- * له ۱۹۳۷ دا تیشی گواستوووە ته وە بۆ دائیرە ی ئەشغال ، وە تا ۱۹۵۱ تیا ماوە ته وە .
- * له هەژە تە ی لاوی یە وە شیعری و نوو وە له کۆفار و ژۆژنامە کوردی بە کانی عێراق و سوور بادا بلاوی کردوووە ته وە .
- * له ۱۹۵۰ دا (بە هەشت و یادگار) و (فرمیسک و هونەر) ی دەر کرد .
- * له ۱۹۵۱ د بۆ یە کە بچار بۆ ماوە ی سأل و نیویک خرایە بە نەد پخانە وە .
- * له دوایی ۱۹۵۲ دا سەر بەرشتی و نوو سیاری ی ژۆژنامە ی (ژین) ی گرتە دەست .

بلاو کردنە وە ی هەرچی لەم ژوو وە کە لکی لێ وە ربگیری .
تێتر با هەر زیندوو بێ له دلی هەموو کوردی کێ نیشمان پەر وە رو
ناشتی خوازدا ، یادی « گوران » شاعیری هەلکە و تووی کوردو
کوردستان .

- دەستە ی نوو سەران -

* لە ۱۹۵۳دا (پەيامى كورد) و (هەلبەرزادە لە چىرۆكى يىگانە) ى دەركرد .

* لە ۱۹۵۴/۱۰/۱۷ دا بۇ دووهم جار بە «تاوان» ى ئاشتىخووازي گىراو حوكمى ۱۱ مانگ بەندى و سالىك دەس بەسەرى درابەسەرا، پاشا دادگاى ئىستىفانى كەركووك ۱۱ مانگە كەشى بۇ كرد بە سالىك .

* ماوهى بەندى بە كەمى لە سلیماني ، كەركووك ، كووت ، بەعقووبە ، نوگرەدا بردەسەر ، دە ماوهى دەس بەسەرى بە كەمى لە بەدرە زاوارد .

* لە ۱۹۵۶/۹/۱۲ دا حوكمى دەس بەسەرى بە كەمى تەواو بوو .

* لە پاش چەند زۆزىك گىرايەووە لە ۱۹۵۶/۱۱/۱۷ دا عورفى كەركووك حوكمى دا كە يا ھزار دىنارى نەخت بخاتە گەنجىنەى مىرى بەو لە بارمەتى ئەووەدا كە تا سى سال ورتەى واى لە دەم دەرنەبەت و كەدەوہى واى لى نەوہشەيتەوہ كە مىرى لى دىلگران بى ، يا سى سالە كە بچىتە ژوورەوہ !

* ماوهى ئەم بەندى بەشى لە كەركووك و بەعقووبە بردەسەر .

* لە ۱۹۵۸/۸/۱۰ دا بە فەرمانىكى كۆمارى لە بەندىخانە دەرچوو .

* لە پاش بەرەللا بووني بە ماوہ بەك بۇ بە كەم جار سەرى لە بە كەتەى سۆفەت و چى مىالى كۆرياي مىالى دا .

* لە سەرەتاى ۱۹۵۹ دا لە ئىسكاني سلیماني دامەزرا ، وە تا ناوہ زاستى ۱۹۶۰ ئىشى تياكرد ، ئەنجا بە بيانوى ئەووە كە گوايە بى پرس ئىشى بە چى ھىشتووە و چووہ بۇ كۆنگرەى دووہمى مامۆستايانى

- كورد له شه قلاوه - له سهر نيش لا برا .
- * له ناوه زاس تي ۱۹۶۰ دا هاته به غدا ، وه بوو به به ژيوه به ري
لا په زي نه دهب له ژوژنامه ي (نازادي) دا ، هه روه ها بوو
به ماموستا له لقي كورد ي كوالي به ي ئاداب دا .
- * له سهره تي ۱۹۶۲ دا نه خو شي زوري لي سهند ، دهر كهوت مه عيده ي
تووشي دهر دي (شير په نجه) بووه ، له بهر نه وه عه مه ليا تي كي
سهر كهوتووي بو كرا ، ههر چند پاش واده بوو .
- * له پاش نه وه عه مه ليا ته ، له مانگي نيساندا چوو بو به كيه تي ي سو فيهت ،
وه نزيكه ي سس مانگ له نه خو شخانه ي [كرملين] و هاوينه
هه واري [بهر فيخه] مايه وه . جه ژني به كي ئاياريشي له موكودي .
- * پاش كه زانه وه ي به ماوه به كي كه م نه خو شي به كه ي سهر ي هه لدايه وه و
دا ي به نه رزدا ، له بهر نه وه كه زايه وه بو سليمان ي و له وي اي ي كهوت .
- * له سه عات ۹ و نوي به ياني ي به كشه عه ۱۸ / ۱۱ / ۱۹۶۲ دا سه ري
به كجاري ي نايه وه .

هن

من سهر بازي ئامانچيكم : پيروزه
فيداكار ي ريگايه كم : بيگه رده
رهنجيك نه دم : رهنجي پياوي دلسوزه
له ري به كا بي باك نه مر م : ري ي مهرده
- گوران -

له ماموستا گوراندهوه

بو پیره میرد

ئەمەى خواریه وه نامە بە کى ماموستا گورانە له بەهاری ۱۹۳۲دا
له هەلە بچەوه ، ناردوو بە بۆ پیره میرد . . له سەرەتای گرتە بەرى
زىيازى تازەى شىبەریا ، داواى دەربىرى بیروژای لى ئەکا له
بارەى ئەو زىيازەو بەرەمەسى ئەو زىيازەوه . ئەم نامە بە کە
لەم داواى بەدا کاک محمد رسول هاوار له نامە خانەى کاک مصطفى
صائى وه گرتوو بە لکە بە کى گرتگە له ژيانى ئەدەبى ماموستا
گوراندا . له هەمان کاتیشا ئەو ونە بە کى جوانى ئەدەبى پەخشانی
ئەوسا بە تى . وا لە سەر شىوێى نووسینە کەى خۆى ، وه بى هیچ
دەس کارى بەک ئەىخەینە پێش چاوى خۆیندە وارانى خۆشەو بوستان

- هیوا -

هەلە بچە ۹۳۲/۴/۴

استادى محترم

ژەنگە له بىرىشتان چو بىت : هاوینى زا بوردو ، له دوکانى حمە اغاى
عطار ، بە ملاقاتى کى بچو کتان ، فیضى گەورەم چنگ کەوت . . بەرامبەر
بە ملکەى شەرم ، له ضمنى تشویقا ، متفائل دياربون .....

هەرچەن أم التفاتەم حرفياً بەجدى وەرنەگرت ، بەلام چوونکى له
شخصیتى کى صلاحیتدارو تجربه دیدەى شەرەوه صادر بوو ، حاشانا کەم ،
قوتى کى مؤثرى بە هیوام بەخشى ....

زانأ پێش ئەو هەش مفتونى (پەرى شەعر) بوم ، أنجا بە هەمەمو
أشتهایە کە وه تىي الام ... یاخۆ له شىکى ائیری الام ، کە هەرساتە

۵

بىز ئىكەن ، لە شىكلى ئەوا دىنە يىش چاوم ...

حاصلى چە اويىت ، چە شىطايىك لەشكىلى ئەوا ، بەرامبەر بەخويىكى
زورى جگرم ، دلې نەرم بوە ، چەن جارېك خويى تىلىم كوردوم ... بەرى
ئەم عشقە آگرىە چەن زۆلە بەكە ، هېچان لە هېچان ناچن ، وھەرى بەكە
خويىكى جياوازيان بە لەشا ئەگەزىت ... بەضىكىار ، دلۆپىك چە ، خويى
كوردان تىانىە ، بەلام كەم و زور جريانېكى بەرى بەتى لە ناو دەماريانا
ھە . بەضىكىشان بەكەسەوہ ...

لەم زۆرانەدا لە دەمى خور كەوتنا ، لە ناو منظرە بەكى جوانى بەھارا ،
آخر يىچومان ھاتە دنيا . بەخويى ، بەكالا ، بەبالا بە بچكەھى كورد ،
لە زۆلەھى بەرى ئەچو ... لە خۇشيانا وەختە بو گەشكەم پىنگات ...
نەختىك ، وان گەلىك لاوازيو . مع مافىە لاوازي لاي من معالې نەبو .
من ، طاسمى سكوزاى شەرم نەويست - شەرى كوردى - بوم ساغ يىتەوہ .
آبە شوقى ئەم آوات و آھلامە شىرىنەوہ - كە لەپاش تارىكەلتانى
«گومزايى» وەك نورى ايمان زوحى لە أشكجە آزاد كردم - كەوتەمە نساو
كۆلانەكانى ھەلەبجە ...

بە تەما بوم شەادتنامەھى جنسيت ، بو أم جگر گوشە عزيزەم ،
بە ھىتى اختيارى «ولاتى خيال» تصديق بكەم ...
ھيات ... ھىتى اختيارى ، بە جلى بىگانەوہ نەبن ، بەرى زادە
ناناسنەوہ .

وتيان : پۇبلانەھى متنې و معري عرب ، مجوھراتى حافظو سعدي
عجم ، متو موروي نفعى و باقى توركى پتوہ نىہ ... لە بەرئەوہ «طبيعى»
لەزوتق و جاذبەھى جمال محرومە ... ئەتوانىن بلىين هېچ وىنەھى كى لە بەرى

شعرو خیال ناچی! ... ههروا سهرم سزما ... چهن جاريکی تر . به سکهي
قهلبو نازواج ، به دراوي بيگانه « أشهد بالله» م لهم ذاتانه کز به . ... نازانم
أوان سکهي صاغ نانسن ، يا من حقايق پیچهوانه وهر نهگرم ؟ ...

به شکو أوان مصیب بن ؟ ... به شکو من علتیکی تقسیم له گهل بیت
سلامتی فکرو ذوقی تیک دایم !؟ ... به شکو من له سهر زیگای ضلالت ام :
شیطانیکی فاحشه ، به عشقیکی حرام ، به عشقیکی سفیلی ملوث اغواي
کردیم !؟ ... افسوس ! عمري جوانیم خه سارگیزا له پی ناوي عشقیکا .
که مایه ي ، هیکی مقدسی خاطر هی حرامزاده بهک دهر چو ! ...

به دم تم چه شنه مجادله وه له بینی یاس و ترددا ، بیابانی خیال
کرته بهر نازانم که مم پشکنی ؟ زورم پشکنی ؟ ... نه وه نه نه زانم له پز ، برام بهر
به منظره یه کی علوي چه به سام ... له جنی خوم - هر وهک میخ - داچه قیم :
له سهر یالیکی به رزی سهوز ، پز گولاله ، داوین دارستان ... له ویز
سیه ری ژنگاو ژه نگی چهن - په له هه وریکی ته نک ته نکا ... دهر ویشتیکی
نورانی بهرام بهر ژوژ زاوه ستابو . پز به دۆله که ی بهرده می - که چه میکی
گوره ی پیچ پیچو که ی ، هاژه داژ ، پیا نه کشا - په پواهی هه زار تهر چه
نه جریوایه وه هه زاران پیچوه بهری به ده ورو پشتی سهریا هه لفر - هه لفر بان
بو ، که هه ربه که نه وه نه ی کو تریکی ته قلّه باز نه بون ، به لام گهلج جوان تر بون .
ورشه ورشی په اوپو بان گهلج زیاتر بو ...

ده ستي راستي ، عاسایه کی پز شنگاوی دریزی پی گرتبو . به ده ستي
چه پش ، دلکی لای خوین گهرم و پز نبضی به سنگی خو وه نوسا بو .
پز چیکي خاوی دریز ، وهک چوژی شیر ، به سهر شانو ملیا په خشان بو بو .
زبشیکي سپی سپی ، سهر سنگی ، له گهل به شیکي زوری دلّه جوانه که ی

باوهشي ، داپۇشى بو ...

دهستي عاساگەي لىن ھەل تەگانم ..... بەھەزاکردن مام ناۋلاي ..
لەپاش زيارتي داۋيني كەولەكەي بەخشوعىكەوۈە پرسىم :

« قوربان ! بىن ادبي نەين - ايوە كين ؟ »

بەزەردەخەنەبەكي شيرىنەوۈە جوابي دامەوۈە :

« قەلەندەر »

ناسىم ..... ايتر حاجت نەما بە پرسىن : لە معنای عاساگەي
دهستي ، دلە تازه كەي باوهشي ، زاوستانى لەناو نەم منظره شاعرانەدا...
گورج بەلي ھەنيوۈە بدبختە كەم گرت و ەزىم دايبە بەرپىي ..... دەستم
كرد بە باخەلما صورتى شەھادتنامە كەم درھيتنا - كە امضانە كرا بو -
وتقدىم كرد ..... بە اصرار يكي استرحام كارانەوۈە دەستم كرد بەلالانەوۈە :

« تو نەم چىگامقدسە ! تو نەو شەھارانەي بە ھەردو دەست

گرتوتن ! ..... ھەرچي ژاستە نەو ەم پى بلئ ..... نەم ھەتيوۈە حلال
زادەبە ، يار حرامزادە ؟ ... نەگەر حلال زادەبە ، بانجانم بيت لە
دەست آشكەنجەي وسوسە ..... نەگەر حرامزادەشە ، يا چەرگي دايبە
فاحشەكەي بسوتىنم : زيندە بە چالي كەم !! ..... »

o o o

لەوچەلەوۈە بە آگرى چاۋە نوازي نەتوۈمەوۈە : آخۆكەي بىن « حكەمي

قطعي » لە قەلەندەرى محترم بىيەم ؟ .....

عبداللہ سلیمان

موسکوی ئەیار

• بیرەوهری زاوہ ستاتیک لە خۆیشاندانی
چەژنی بەکی ئەباردا لە مەیدانی سوور -
مۆسکۆ ، سالی ۱۹۶۲ .

کە پیکەنی چەژنی ئەیار
بەفری زستان کردی نارهق ،
موسکوی پیشروی دنیای رزگار
جوولەیی تی کەوت لەگەل شەبەق . .

لە کوشکە بەرزەکانی شار
مروف دایدا وەکۆ باران ،
لافاوی نار شەقامەکان ،
بە گرمەیی وەک هەوری بەھار

بەرەومەیدانی سوور کشا ،
دەریای مەیدان تیک خروشا !

شەپۆل نالای سوور بوو ، گول بوو
رەنگا و رەنگ نەشە کایەو ،
لەگەل ھەر جوولەو ھەر رەنگیک

جوره دهنگيك نهزرايهوه .
نيچگار شهش وشه ي پرشنگدار
زووزوو دهنگي نهدايهوه ،

وشه ي هره پر به ده ميان :
ناشتي ، ناشتي ، ناشتي ، ناشتي ...
دوو رهنگيش بوو ، وهرزشكهران
وهك پهرده نهچوونه پشتي :
نال : وهك كرلميك گهرمي خهبات ،
سهوز : وهك ژينك پر له ناشتي ! ...

دوايي ، شهپول بوو ، شهپول هات
له خهلكي مرستو بههشتي ،
نهو خه بهي بههشتي نهخوازن
بو ژي مروف گشني

رشه دهنگو رهنگو جوراه
گياني مني خسته سهربال ،
له ناسوي دووري ولاتم
بردورد گيرام چوي خهيال :
بو رهنگي سهوز ، باش رهنگي نال
بو رزگاري له ژيني تال ! ...

نەك ھەر بو تیماری دەردم ،
بو چارەش بو باغچەى زەردم !

* * *

بەلى ، دوكتور ! خوشكان ! ماتم
ھەر من نيم (مات) ى ولاتم ،

لە ناو ھەزارانا : تاك تاك
ليومان ھەيە پي پكەنى ،
لاى نيمە بو دنيای شادى
واتازە خەلك ھەنگاو بەنى !

۱۹۶۲/۵/۲۵

—————

پيدارى بەك

ژوورم تەنياو ، دنيای بەر پەنجەرەى ژوور
بە چوار دەورى باخچەى كوشكا . ھەتا دوور ،

دارستانی سەرۆھو سەنەوبەرى سەوز . .
شەو رووناكەو ، چاوم ياخي لە ۋەنەوز . .

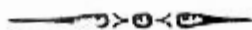
ئەى بلبلى شەبەقى شەو ! بخوينە .
ھەستى « جوانى پەرسىتى » م بوورووژينە . .

۱۲

با به زهبری مهستیم به ناوازی نویت
 ویلی دارستان بم کاتیک ، خهک نه نویت !
 نه گهر عه شقی هونهر ، وهک تو ، نهی بلبل ،
 له ناو ره گما له گهل خویندا بدا پل ،
 منیش وهک تو ، خهوم نه خه مه ژیر پیم ،
 دیم به چری دارستانا نه گهریم .
 به لای اهشی سپیی پدیکه ره کانا
 تی نه پهرم . دهستی چهپ له گیر فانا ،
 نه شیم گیای بن داری نوقمی ناونگ ،
 بای دارستان له رزین نه مزم ، پر به سنگ ...
 به شه پولی گه لای سهوزا که روانیم ،
 سوزی له ره ی نوی نه چیته گورانیم ،
 وهک شووشه ی عه تر وشه کانی هه لبه مستم
 نه گرن بونی گولی له یلاخی دهستم ...
 نهوسا ، مه گهر زاتیک بنیمه به رخو ،
 دم له جوانیی تو بهم : هه واری موسکو ...
 هه واری به رفیخه ۱۹۶۲/۶

گوران مردو نەبرايەو

ج . بابان

زۇر جار لە بابەت مردنى ھەندى كەسەو ئەيىسەن كە ئەلەين :
فلانە كەس مردو براپەو . ئەزاسى بەشا نەم وتەبە . بۇ زۇر كەس دەست نەدا
وہ پز بەقەدو بالايەنى و زۇر باش ئەگۈنجىت لەگەليا .

ئەگۈنجىت لەگەل بازىرگانىكى دەولەمەندى پىسكەو چىرووك كە
بە درىزايى تەمەنى ھەر خەرىجى دەست بىزى و پارە كۆكر دەنەمە بوو
بىن ئەوئى ھىچ بەھەرە سوودىكى بۇگەل و نىشتمانە كەي بووئىت باخود
بىن ئەوئى تەنانەت ئالوزى لە دەر در او سىش داينتەو . جا ھەر كەس
باسى مەرگى بەكىكى و ھاا بىسەت نەردە خەنە بەك ئەبكرى و بەنە بەدلى ، بوو
نيوہ زەحمەتلىكى بۇ ئەتيرى . خۇمگەر ھانو جارلىكى نر باسى كراپەو
لاى ، زەنگى ھەبە تووزەش بىن و بى : پباو با بەسەسى يىت كارا مردو
بزاپەو .

ياخود كاپراپەكى نرى خوينەو لاسارو كەلە زەق . لە خوا نەنرىس
كەوا بەزەبرى قامچى و كوتەك خۇيەسەر نەم و ئەوا ئەسە پىننە جۇرلىك
ھەموو زۇر ان كراو داماوئىك شەو بۇزۇ دوغاو نزاى لى ئەكەن .
سنگى ان ئەكوتن ، كە زۇزى خۇيەت و ئەمرىت ، ئەوہ بىجكە لەوئى
كە نا چەند رۇزىك نەم بەيامە ئاۋز شەدلى ئەزكەسا . ئەكات كە لە كانى
ژبانبا ئەي چەوساندەو ، دواى ئەبە ئىتر ئەبانەوئى بە زوہ نرىن كات ئەو

بیرەوهری یە ناخۆش و تەلەی لە دەست ئەم ستمکارەیان چیشتوووە لە بیران
بچیتوووە ، بۆیە ھەرکە باسی مردنی تازە ئەکریتوووە لایان ئەلین : پیاو دەسا
بەسیەتی ، خۆ و اشوکر مردو بۆیەووە

ھەر و ھا لە ناو ئەو چینانەیی کە لە بەینی ئەو پێسکە بەو ئەم
زۆردارەشدا ھەن ، واتا لە ناو ژەشایی کۆمەڵدا بۆ زۆرکەس ئەم وشە یە
دەست ئەداو باری خۆبەتی ، ئەم جۆرانە کە ئەمرن و ھیچ شوینەواریکی
دیاری و کرداریکی ھەرەداری وایان بەجێ نەھیشتوووە کە بەخۆشی یەووە
بیری خەلکیان بخانەووە ، ئەوانین بلین کابرا مردو بۆیەووە

بەلام چۆن ئەوانین بۆ شاعیر و خۆش بیژنکی وەك (گوران)
ئەمە بلین ؟ کێ ئەتوانیت بلنی گوران مردو بۆیەووە ؟ ، نەخیر ،
گوران ھەرچەند مرد بەلام نەبۆیەووە . یاخود گوران نەمردو
نەبۆیەووە . ئەو ئەو ھەبە کە تێر ھیچی تێرمان بو نالیت و ناووسیت یاخود
زۆر بە زوو نامان دەوینیت . بەلام ئایا ئەو ئەو ئەو کە تانیستا بۆی نووسیوین و
ئەم شوینەواری کە بۆی بەجێ ھیشتووین بەس نی یە بۆ ئەو کە ھەتا
کوردی زان و ئەدەب دۆست و شاعر بازیک ئە کوردستانا
ھەب ، گوران ئە بیر چیتوووە ھەر بەزبندوو نەمر بزانی ؟ .

ھەموومان ئەزانین کە دنیا بە بێ دلتەزی و دلتاری زنجیرەیی لەبەك
ئەزەوینتوووە و چرای ئارەزوو ھەلپەیی ئادەمیزادی تیا ئەکوژیتوووە .
ئاشکرەشە کە درکابدن و دەربزینی ھەستی دلتاری یەش ژەگ و ژیشەو بناغەیی
بە گۆران یەووە بەندە ، گۆران یەش بە بێ شاعر ناگونجیت ، تاکو شیعە یەش
تەزتر و پاراوتر بیت گۆران یە ھێزتر و کاریگەرترە ، دلتاران توندتر و
دولبەران نەرمتر ئەکات ، زووتر و پتەوتر پیکیان ئەگەبەیت . دەسا ھەر